

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. կամ 10 $, հատը 12 փր.

ՇԱԲԱԹ 1 ՅՈՒՆՈՒԱՐ ★ SAMEDI 1 JANVIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7561 — 31e ANNÉE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2972

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԻՄԳԻ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒՄ

Անգամ մը եւս աւանդական մաղթան-քը, այնքան միամիտ եւ սրտագին .

— Նոր Տարի, նոր բարի ...

Սերունդէ սերունդ փոխանցուած բաղձանք մը, որ այժմ կը փշրուի օտա-րութեան ժխորին մէջ։

Ուրի՛շ էր շունչը, երբ կը գտնուէինք հայրենի հողերու վրայ։ Երբ Կաղանդը կը պահէր իր հայկական շնորհը, մանկա-ցնելով չափահասներն ալ ։

Այժմ ցիրուցան ի սփիւռս աշխարհի, երբ կ՚ըսենք « Նոր Տարի, նոր բարի» , կը թուի թէ պարզ արձագանգ մըն է որ կը լսենք ։

Այսպէս կամ այնպէս, տարի մը եւս թաւալեցաւ , եւ կը գտնուինք նոր թուա-կանի մը առջեւ, 1955 ·

Ինչո՞վ պիտի ըլլայ «նոր», այս թուա-կանը։ Բարիքո՞վ թէ չարիքով ։

Հարցումը կը վերաբերի ամբողջ մարդ-կութեան։ Բայց, ամէն ժողովուրդ տար-բեր կը հասկնայ անոր իմաստը ։

Թերեւս ամէնքն ալ նոյն հողն ունին մէկ տեսակէտով,— խաղաղութիւն ։

Բայց անոր ապահովումն ալ տարբեր կը հասկնան մեծն ու փոքրը ։ Աշխարհակալն ու աղատասէրը ։

Խաղաղութիւն կ՚երազէ իր հայրենիքին բնական սահմաններուն մէջ ամփոփուած ժողովուրդը։ Խաղաղութիւն կը քարոզեն ուրիշներ, իրենց թաթին տակ պահելու համար ամբողջ երկիրներ եւ միլիոնաւոր այլացեղ ժողովուրդներ ։

[illegible] որուն պայթումը խափանելու համար բա-ցառիկ ճիգեր կը թափուին մէկ տարիէն միւսը ։

Ի՞նչ հեռանկար կը պարզէ նոր տարին, մեր հայրենիքին եւ տարագիր բազմու-թեանց համար ։

Անշուշտ ոչ այնքան մխիթարական, քանի որ մէկը միւսէն բաժնուած է ոչ մի-այն ծովերով ու լեռներով, այլեւ կար-գուսարքով ։

Ժողովուրդին տարագիր զաւակը կրնայ երթալ ուրեւէ երկիր, բացի սեփական հայրենիքէն։ Դուռ – պատուհան կը մնան փակ, ցնոր անօրինութիւն ։

Կը մնայ միայն բարոյական կապ մը, այն ալ աւելի շատ էջմիածնի, քան թէ պետութեան հետ ։

Ուրեմն, տարագիր բազմութիւնները հարկադրուած են իրենց ճակատագիրը վարել համաձայն տեղական պահանջնե-րուն, եւ հայրենիքին ձայնը լսել անթե-լով, ցանազան հրատարակութիւններով, սովորական բարեւագիրներով։ Երբեմն ալ՝ «Կուլտուրական կապ»ով, որ ունի շատ սահմանափակ իրաւասութիւններ ։

Այս անողոք իրականութեան առջեւ, գաղութները հարկադրուած են արտա-կարգ ճիգեր փորձել, յանուն ինքնա-պաշտպանութեան եւ սերունդի փրկու-թեան ։

Հարթիչ գլանը ազգէն խոյ ահագին ա-ւերներ գործեց վերջին երեսուն տարինե-րու ընթացքին , եւ կը սպառնայ տարած-ուիլ ամէն ուղղութեամբ ։

«Հայկականութեան» տեսակէտով, ա-րեւմտեան Եւրոպայի երիտասարդութիւ-նը մեծ տարբերութիւն մը չունի Հիւս. Ամերիկայի հնօրեայ գաղութին նոր սե-րունդէն, որ կը բաղկանայ Թոռներէ ։

Տարիներու թաւալումը մաշեցուց, նա-եւ, պղատարար գօտիները ։

Տոբեցները նօսրացան, կամ դարձան անզօր։ Եւ արդէն կը գտնուինք դաւիթա-փի մը վրայ ։

Նոր տարին կը պահանջէ անմիջական վերանորոգում։ Նոր ուժեր։ Նոր ծրա-գիր։ Եւ յարաճուն գործունէութիւն ։

Աւելորդ է խօսցնել գոյները, երբ կը տեսնենք ամենօրեայ պատկերը եւ երբ ա-հակոչը կը հնչէ տարուան բոլոր եղա-նակներուն ։ Շ.

1955

Նոր տարուան առթիւ ՅԱՌԱՋ լաւա-գոյն օրեր կը մաղթէ իր բոլոր բաժա-նորդներուն, ընկերներուն, բարեկամնե-րուն եւ աշխատակիցներուն ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑ ՓԱՐԻԶԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐԸ 260Ի ԴԷՄ 287 ՁԱՅՆՈՎ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՀՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ԴԱՇՆԱԿԻՑ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Ազգ. ժողովը Եչ. օր վերջացուց տաս-ներկ օրուան յուզումնալից վիճաբանու-թիւնները, վերջնապէս վաւերացնելով Փարիզի համաձայնութիւնները։ Թեր քուէարկած էին 287երեսփոխաններ, դէմ՝ 260 հոգի, ուրեմն 27 ձայնի մեծամասնու-թիւն մը, որ նուազած է, ինչպէս կը նա-խատեսուէր արդէն։ 74 երեսփոխաններ ձեռնպահ մնացին ։

Քուէարկութեան մասնակցած կ՚ըլլայ Ազգ. ժողովին 45 առ հարիւրը ։

Այս վաւերացումով արեւմտեան Գեր-մանիան կը վերստանայ իր գերիշխանու-թիւնը, պատճութիւն կը ստանայ կազմե-լու 12 զօրաբաժին, պահելու 1200 օդա-նաւ եւ փոքր նաւատորմիղ մը։ Միեւնոյն ատեն կ՚ընդունուի Ատլանտեան դաշին-քին մէջ։ Պիտի կազմուի ապաստաւնու-թեանց միջազգային գործակալութիւն մը, որ պիտի հսկէ որպէսզի Գերմանիան չանցնի զօրքի եւ սպառազինութեանց հա-մար սահմանուած չափը։ Միեւնոյն ա-տեն, վերջ կը գտնէ արեւմտեան Գերմա-նիոյ զինուորական գրաւումը, եւ կը կար-գադրուի Սարի խնդիրը, մինչեւ հաշտու-թեան դաշնագրին կնքումը ։

Վիճաբանութեանց ընթացքին շատ մը երեսփոխաններ դիրք փոխեցին ժամէ ժամ, ինչպէս կ՚ապացուցանէ քուէներու համեմատութիւնը։ Մէկ շաբաթ առաջ, Ազգ. ժողովին մեծամասնութիւնը մեր-ժած էր արեւմտեան Գերմանիոյ վերազի-նումը եւ վարչապետը հարկադրուեցաւ վստահութեան քուէ պահանջել հինգ ան-գամ ։

Եչ. օրուան 27 ձայնի առաւելութիւնը 11 քուէ պակաս է այն արդիւնքէն որով Ազգ. ժողովը կ՚ընդունէր արեւմտեան Գերմանիոյ անդամակցութիւնը Ատլան-տեան դաշինքին մէջ, երկու օր առաջ։ Այժմ օրինագիծը պիտի յղուի Հանրապե-տութեան խորհուրդին (ծերակոյտ), որ-մէ աւելի նպաստաւոր դիրք մը կը սպա-սուի։ Այս ժողովին չորս յանձնախումբերը համաձայն են վաւերացման։ Քննութիւնը պիտի կատարուի Փետրուարին, արդիւն-քը պիտի հաղորդուի Ազգ. ժողովին, եւ կառավարութիւնը կը յուսայ վերջնական վաւերացումը ստանալ մայիսին ։

ԱՅԼ ԱՌԱՆՑ ԼՈՒՍԱԲՈՒԹ

Աւելորդ է ըսել թէ վաւերացումը մեծ գոհունակ պատճառեց Ն. Միութեան եւ արբանեակ երկիրներուն մէջ։ Մոսկուայի ռատիօն զեկոյց մը հրատարակեց որով կ՚ըսէ թէ վաւերացումը քուէարկուած է « աննշան մեծամասնութեամբ, Ամերիկա-յի եւ Անգլիոյ վարիչ շրջանակներուն ան-նախընթաց ճնշումին տակ » ։

Փրակայի անթեն դիտել կուտայ թէ Ֆրանսայի Ազգ. ժողովին որոշումը «եր-բեք չի համապատասխաներ անգլեւամե-րիկեան դիւանագիտութեան բաղձանք-ներուն եւ Մենտէս Ֆրանսի նախատեսու-թեանց» եւ թէ «Ֆրանսայի ժողովուրդը դեռ չէ վերջացուցած պայքարը» ։

Արեւելեան Գերմանիոյ եւ Հունգարիոյ պաշտօնական շրջանակներն ալ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի ճնշումին եւ Ֆրանսայի վարչապետին «մեքենայութեանց» կը վե-րագրեն վաւերացումը ։

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

ԿԱՂԱՆԴՉԷՔ...

Տեղական թերթերը առասպելական թը-ւանշաններ կը հրատարակեն, Ծնունդի եւ Կաղանդի առթիւ կատարուած գնումնե-րու մասին։

Միայն ծախուած խաղալիկներու գինը կը հաշուեն 27 միլիառ ֆրանք, ամբողջ Ֆրանսայի մէջ ։

Միայն Փարիզը հաշուելով, ապահովա-բար այս գումարէն առ նուազն կէս մի-լիոն բաժին կ՚իյնայ «մերազնէից» ։

Ունեւորներու տուներ կան ուր մանկա-կան խաղալիկները ամբողջ սենեակ մը կը լեցնեն ։

« Խնամի»ները ալ՝ ճար մը կը գտնեն, ի-րենց զաւակները խնդացնելու համար ։

Եթէ չկարենան մեծ «Կալըռի»ները հանդիպիլ, թաղին խանութէն կը գտնեն տիկնիկ մը, օթօ մը, օդանաւ մը կամ ... ատրճանակ մը ։

— Բայց տեղացիները միայն խաղալիկ չեն գներ իրենց զաւակներուն համար, այլ եւ թերթ, գիրք, պատկերազարդ հրատա-րակութիւններ որոնք թէ կը զուարճա-ցնեն եւ թէ բան կը սորվեցնեն։ Մենք ալ չունի՞նք այդ կարգի հրատարակութիւն-ներ ։

= Ունինք, ունինք։ Բայց կ՚անտեսե՛ն, շլանալով օտարին շքեղանքէն ։ Օտարը միշտ գլխու վրայ տեղ ունի նոյն իսկ իր սոխ ու սխտորով ։

— Անշուշտ մեծերուն համար ալ հա-յերէն գիրքեր գնած են, իբրեւ Կաղանդ-չէք ։

= Դու միայն կաս յերուսաղէմ ... Իրենք հայերէն գիրքի վրայ կը նայի՞ն որ զաւակներուն համար ալ գնեն։ Հազարա-ւոր տուներ կան ուր մէկ հատ հայերէն գիրք չէ մտած տարիներու ընթացքին ։ Եթէ հարիւրին տասը հայերէն գիրք մը գնէր գոնէ Կաղանդի առթիւ, գրատուն-ները կը պարպուէին ։

— Շատ յոռետես կ՚երեւաք ։

= Երանի՛ թէ սխալած ըլլայի։ Երէկ-ուան «քիթապըլղ» Ալպանիան այսօր կը տքայ գիրքերու ծանրութեան տակ։ Մեր մէջ հասարակութեան միեւնոյն սահմա-նափակ մասն է որ կը հետաքրքրուի հա-յերէն հրատարակութիւններով։ Մնացեա-լը դարձեր է քիթապըլղ, բառին ամենա-լայն իմաստով, մեր շէն գաղութէն մին-չեւ հարեւան երկիրները ։

— Կամաց կամաց կը վարժուին ։

= Ընդհակառակն, անոնք որ դպրոց տեսած, հայկական կրթութիւն ստացած են, կարդալու վարժութիւնն ալ կորսնց-ուցեր են, եւ կը վարակեն իրենց շրջա-պատը։ Գիտութեամբ, անգիտութեամբ կամ չտեսութեամբ ։

— Այս գրածդ կաղանդչէ՞ք եղաւ, թէ ողբ երեմիական ։

= Հոգեշահ քարոզ, ի պէտս ազգի զար-գացելոց որոնք «եան»ով կը պարծենան եւ եան կուգան անցեալ փառքերու վրայ ։

ՎԱՀԷ

«ՀԻԹԼԵՐԱԿԱՆ, ՄԱՐԴԱՍՊԱՆ, ՆԱՑԻ»

Եչ. օր [illegible] լորտը բաւական հանդարտ էր։ Վիճաբա-նութիւնները փակուած ըլլալով, նախա-գահը յայտարարեց թէ անմիջապէս պիտի ձեռնարկուի քուէարկութեան։ Այս առթիւ ըսաւ թէ քանի մը երեսփոխաններ խօսք ուզած են. բայց արդէն ամէն բա-ցատրութիւն տրուած էր երէկ, հետեւա-բար աւելորդ է ։

Ուրեմն ժամը 17.10ին ձեռնարկուեցաւ քուէարկութեան։ Տասը վայրկեան վերջ, յայտարարուեցաւ թէ քուէարկութիւնը փակուած է եւ թէ նիստը պիտի ընդհատ-ուի քուէհամար կատարելու համար։ Այս գործողութիւնը տեւեց մէկուկէս ժամ ։ Արդիւնքը հաղորդուեցաւ ժամը 18.50ին։ Նիստը հազիւ փակուած էր, երբ համայ-նավարները պոռացին ընկերվարականնե-րուն եւ նախարարներուն երեսին ·

— Աւազակնե՛ր, ծախուածներ, դաւա-ճաններ, մարդասպաններ, ընկերվարա-կան շուներ, նացիներ։ Անկցի՛ Գերմա-նիոյ վերազինումը։ (Խօսքը Մենտէս Ֆրանսի ուղղելով) նորէն պիտի տեսնէք կիզարանները... (այն փուռերը ուր նա-ցիները կը հրկիզէին Հրեաները) ։

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ամէնէն աւելի գրգռուած էին կին երեսփոխան-ները։ Ոչ ոք պատասխանեց այս լուտանք-ներուն։ Վարչապետը եւ նախարարները մեկնեցան աջակողմեան նրբանցքէն

Նիստը վերաբացուած ատեն, քննուե-ցան քանի մը առկախ առաջարկներ։ Հա-մայնավար երեսփոխան մը, Տիկին Կ. Փէռի փառաբանեց Կեսթափոյին զոհերը, դարձեալ նախատինքներ տեղացնելով ։

Ժողովին նախագահը դիտել տուաւ թէ այդ խօսքերը պիտի չարձանագրուին պաշտօնաթերթին մէջ։ «Հայրենասիրու-թիւնը ոչ մէկուն մենաշնորհն է ։ Բոլոր նստարաններուն վրայ բազմած են հայ-րենասէրներ որոնք ապացուցին իրենց սէ-րը հայրենիքին հանդէպ » ։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ

[illegible]

« ԱՆՈՐԱԿԵԼԻ ՈՃԻՐ ՄԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ»

Ընդհանուր ժխորին մէջ, համայնա-վարները յայտարարեցին թէ պիտի շա-րունակեն պայքարը։ Իրենց պաշտօնա-թերթը, «Իւմանիթէ» երէկ վաւերացումը կը հաղորդէր խոշոր խորագիրներով,— «Անանուն ոճիր մը Ֆրանսայի եւ խաղա-ղութեան դէմ։ Վիճաբանութենէ մը ետք ուր Մենտէս Ֆրանս եւ ընկերվարական վարիչները ստոկալի պատասխանատուու-թիւն մը ստանձնեցին, քուէարկուեցաւ Գերմանիոյ վերազինումը փոքրամասնու-թեան մը կողմէ։ Պատուիրակութիւնները պիտի գործեն եւ հանրագրութիւնները պիտի շարունակուին, դիմելով Հանրա-պետութեան խորհուրդին» ։

× Փարիզի համաձայնութեանց վաւե-րացման լուրը մեծ գոհունակութիւն պատճառեց Անգլիոյ, Մ. Նահանգներուն, Իտալիոյ եւ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ։ Նախագահ Այզընհաուըր շատ գոհ մնաց եւ որոշեց երկարաձգել իր արձակուրդը ։ Արտաքին նախարարը, որ լուրթիւն կը պահէր մէկ շաբաթէ ի վեր, ողջունեց Ֆրանսայի Ազգ. ժողովին որոշումը ։ Թէ նախագահը եւ թէ նախարարը կը կարծեն թէ այս վաւերացումով կը զօրանայ ա-րեւմտեան ճակատին ուժը եւ ընդհանուր համերաշխութիւնը ։

Անգլիոյ մէջ ալ մեծ սփոփանք պատ-ճառեց վաւերացումը։Ութրաթ օրէն ի վեր Լոնտոնի մէջ անձկութեամբ կը սպասէին վիճաբանութեանց ելքին, միայն թէ ցաւ-կը յայտնեն որ միայն 27ի մեծամասնու-թիւն մը գոյացած է ։ Այս արդիւնքէն կ՚եզրակացնեն թէ Ֆրանսա պառակտուած է գրեթէ կէս առ կէս ։

Իտալիոյ արտաքին նախարարութիւնը կը շնորհաւորէ Ֆրանսայի վարչապետին « քաջութիւնը եւ յարատեւութիւնը » ։ Ինչպէս յայտնի է, Իտալիոյ երեսփ. ժո-ղովը անցեալ Եչ. օր վաւերացուցած էր Փարիզի համաձայնութիւնները, 120 ձայ-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅ ԱՂՋԻԿՆԵՐՈՒ ԱՉՔԵՐԸ

(ՀԷՔԵԱԹ)

●

Մի հայիր, աղուո՛ր, մի հայիր,
Ատ աչքերովդ մի՛ հայիր,
Երբ դռնէն դուրս կ'երեւաս,
Ատ աչքերովդ մի հայիր ·
Ես քար չիմ որ բան չիմանամ,
Ատ հայելուդ դիմանամ,
Մի հայիր, մի հայիր,
Աստուած սիրես մի հայիր
Թէ հանդիպիս ու հայիս,
Հող ու մոխիր կ'անես իս :

ԹԼԿԱՏԻՆՑԻ

Երկինքի խորութեան մէջ, հոն ուր կը սկսին եօթնեըորդ պարունակին հրաշալիքները, տաճարաձեւ թղենիի մը հովանիին տակ, նստեր էր Աստուած՝ ձեռքին մէջ 2 գոհար : Մանուկի մը նման ուշադիր կը դիտէր, վեր կը դարձնէր, վար կը դարձնէր, ժամերով կը դիտէր, կարծես իր ստեղծած բանը չըլլար՝ արարչական հանճարին համար իսկ անիմանալի, խորհրդաւոր, դիւակերտ խաղալիկ մը կը թուէին թանկագին քարի այդ երկու բեկորները :

Կ'ըսէիր՝ ողջ են : Արդարեւ կը ժպտին, կը ծիծաղին, կուլան, եւ արցունքն անդամ կը տեսնես : Բայց յանկարծ քեզի կը նային խոժոռ եւ սպառնացայտ, իրենց աչքերուն լոյսը սուրի շեղբի նման կ'երկարի՜, կ'երկարի՜, կ'երկարի քեզի : Երբեմն ալ կրակ կը դառնան, կը վառին ու չեն սպառիր : Կը լսես ածուխին ճարճատիւնը, կը տեսնես բոցին բարբառումը՝ անոնց հրեղէն պորտին մէջ :

Զարմանալի՜, եղակի մեծութեամբ քարի երկու բեկորներ :

Հրեշտակները լուսասի նման վեր կը բարձրանային ամպերուն ծովէն եւ երբ կը մտնէին երկինքի եօթներորդ պարունակը կը մնային ափ ի բերան : Երբեք այսքան խորասոյզ տեսնուած չէր Աստուած : Սատանա՞ն էր դարձեալ, որ կը պղտորեցնէր Արարչագործը — օրհնեալ ըլլայ իր անունը — վեհաստանեայ կոյսի մը ստինքներուն պտուկին հանգոյն՝ երկու ուլունքներ նետելով Աստուծոյ ձեռքերուն մէջ առ ի փորձութիւն :

Բարէ՛, օհէ՜, օհէ՜, օհէ՜ ... հէ՜ ... հէ՜ ...

Դադրեցաւ հրեշտակներու սրբասացութիւնը, փակուեցան շրթները, արձանացան ամպերը, կանգ առաւ տիեզերական բաբախումը : Վասն զի երկու գոհարները սահեցան, վար ինկան Աստուծոյ ձեռքէն :

Բարէ՜, օհէ՜, օհէ՜, հէ՜ ... հէ՜ ...

Որոտաց Եահվէ ·

— Շուտ իջէք վար, փնտռեցէք եւ գտէք երկու՛ գոհարները :

Վարը՝ Գեղամայ ծովը, մինչ արթուն, անդին՝ Բիւրակն, որ բիւրեղ կը թափէ լեռներն ի վար :

Աշնանահար տերեւներու նման, զօրս հովը, յանկարծ մէկ շունչով կը խլէ ծառերէն եւ յառաջ կը վարէ ամպ առ ամպ, հրեշտակները նետուեցան երկինքն ի վար :

×

Քիչ ետքը երկինքի եօթներորդ պարունակը կը բարձրանար հրեշտակ մը, ձեռքէն բռնած՝ Ամենակալին ներկայացնելու համար աղջիկ մը, վարդահասակ եւ կատարելատիպ :

— Տէ՛ր, գտայ : Երբ, ինչպէս արեւը Սեւան լիճին ալիքներուն մէջ, այս աղջիկը կը ճեղքէր ցորենի կանանչ արտ մը՝ նայեցայ աչքերուն եւ անմիջապէս ճանչցայ կորսուած գոհարները :

Աստուած նայեցաւ աղջկան աչքերուն :

Արդարեւ, երկու գոհարներ, կ'ըսէիր ողջ են, որ կը ժպտին, կը ծիծաղին, մերթ կուլան, եւ արցունքն անգամ կը տեսնես : Բայց յանկարծ քեզի կը նային խոժոռ եւ սպառնացայտ, իրենց լոյսը սուրի մը շեղբին նման կ'երկարի՜, կ'երկարի, կ'երկարի՜, քեզի : Երբեմն ալ կրակ կը դառնան, կը վառին ու չեն սպառիր, կը լսես ածուխին ճարճատիւնը, կը տեսնես բոցին բարբառումը՝ անոնց հրեղէն պորտին մէջ :

— Ո՞ր երկրէն ես աղջիկս, հարցուց Աստուած զորովալիր :

— Տէ՛ր, գտայ, աղաղակեց հրեշտակ մը, ճեղքելով ամպերը եւ մօտենալով Աստուծոյ, աղջկան մը ձեռքէն բռնած : Երբ, ինչպէս Ջրվէժ մը Գոհանամէջ լերան կողերուն վրայ, այս աղջիկը հօրենական տանը տանիքին վրայ իր մահիճին մէջ կ'արթննար՝ նայեցայ աչքերուն եւ անմիջապէս ճանչցայ կորսուած գոհարները :

Աստուած նայեցաւ աղջկան աչքերուն :

Արդարեւ երկու գոհարներ .— կ'ըսէիր՝ ողջ են, որ կը ժպտին, կը ծիծաղին, մերթ կուլան եւ արցունքն անգամ կը տեսնես : Բայց յանկարծ քեզի կը նային խոժոռ եւ սպառնացայտ, իրենց լոյսը սուրի մը շեղբին նման կ'երկարի՜, կ'երկարի, կ'երկարի քեզի : Երբեմն ալ կրակ կը դառնան, կը վառին ու չեն սպառիր, կը լսես ածուխի ճարճատիւնը, կը տեսնես բոցին բարբառումը՝ անոնց հրեղէն պորտին մէջ :

— Ո՞ր երկրէն ես, աղջիկս, հարցուց Աստուած զորովալիր :

— Տէ՛ր, գտայ ...

Եւ հրեշտակները իրարու կը յաջորդէին ամէն մէկ վայրկեան, իւրաքանչիւրը աղջկան մը ձեռքէն բռնած : Եւ ամէն մէկ աղջիկ կը յիշեցնէր քերթուած մը ·

Ծով ծով աչքեր ու լուս – ճնար,
Ունքն կեռ էր քան զկամար :

Ամէն մէկ աղջիկ՝

Աչքերը վառել է պայծառ ճրագով,
Ունքերը կապել է կամար կրակով :

— Ուսկի՞ց կը բերէք այս աղջիկները, հարցուց Աստուած, առանց կարենալու իր նայուածքը բաժնել ծով, ծով աչքերէնուր գոհարներ պահուած էին, յար եւ նման իր կորսուած գոհարներուն :

— Հայաստանէն, աղաղակեցին հրեշտակները միաբերան :

Աստուած կը նայէր, կը նայէր ու չէր կշտանար :

Այն ատեն միայն հասկցաւ, թէ ինչու քաղցր է մեղքը, չա՛տ քաղցր : Եւ սատանան՝ հզօր :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՎԱՍԱԿԻՆ ԻՂՋԸ

●

Սիւնեաց իշխանը իր յաղթ հասակին բոլոր տարածութեամբ փռուած էր հոն, իր զնտանին մէջ, ու կը մնար անշարժ եւ դետնամած՝ պատգարակի մը վրայ : Իր սնարին վերեւ պատրոյգի մը տմոյն լոյսը ստուերներու մէջ կը դողդղար, իբր թէ շիրիմի մը վրայ կախուած ճռկայծ կոնթեղ մը եղած ըլլար : Այդ լոյսն իսկ դերեզմանի մը նախադուռն ըլլալ կը թուէր մանաւանդ :

Անկարելը միապաղաղ, այլ հեռաստղ ու սեւեռուն, Վասակ՝ մահամերձ՝ կարծես պորտալին մէջ իր կորսուած փառքը կը յամառէր փնտռել ու հետապնդել տակաւին : Ընկլուզեր էր այդ փառքը հոս, այս զնտանին մէջ, ու այս խցիկն էր հիմա կլլուածը Սիւնեաց տիրոջ, որ «Հայոց Աշխարհ»ին թագն էր երազեր՝ փառաւէնչութեամբ ճենճերող իր հոգիին բըռնաշունչ դրդումովը :

Գուրգէն, — բանտապահը, որ ուրացող Հայ մըն էր եւ հիմա կը գգջար իր ուրացութեան համար, — զարհուրախառն յուզմունքով դիտեց Վասակը : Կը մեռնէր ահա հայ իշխանը, Հայոց աւագ իշխանը, շղթաներու տակ գալարատանջ, իր օրհասին մէջ իսկ լքուած ու անոք, ինչպէս օր մը պիտի ըլլար գուցէ ինքն ալ · ու Գուրգէն սոսկաց, արձանացած մնաց հոն մըտածկոտ, խելամոլար · յետոյ աւելի եւս մօտենալով Վասակի սնարին, ըսաւ անոր գգուոտ, աղու ձայնով մը, իր հայ բնիկ բարբառով ·

— Տէր իմ իշխան, գերիդ ըլլամ, ըսէ ինծի ինչ որ կը փափաքիս : Ըսէ, Սիւնեաց տէր, փափաքդ, փափաքներդ ըսէ : Ի՞նչ սիրտ ըլլայ, որ չարչարանքիդ չխղճայ ...

Վասակ, իբր խոր երազէ մը սթափած, դէպի Գուրգէնը դարձուց իր գլուխը տաժանքոտ դանդաղութեամբ եւ անոր վրայ ձգեց տարտամ նայուածք մը, ուր զարմանքի սաստկութիւնը միայն կեանքի յետին ցոլք մը դրած էր · քիչ յետոյ մրմնջեց ·

— Հա՞յ ես, աղայ ...

Գուրգէն գլուխը խոնարհեցուց ըսելու համար, թէ Հայ էր, Ապար Նահանգին Վարդգէս գաւառէն, ուղտապան Մուշէի որդին՝ Գուրգէն : Ու պատմեց, քանի մը կցկտուր, արագ բառերով, թէ ինչպէս մոգ ու սատան դաւակցեր էին իրեն դէմ՝ հրապուրելու համար զինքը, ու սեւ օր մը ուրացեր էր — ինքն ալ չէր գիտեր ինչպէս — ու հիմա շատ դժբախտ էր, իրեն չափ դժբախտ գուցէ ...

Վասակ գլուխը կուրծքին վրայ ծռեց ու անմռունչ խորասուզուած ըլլալ կը թուէր չարաշուք յուշերու ու խոհանքներու մէջ · իր պատմութիւնն էր, որ լսած էր այդ բոպէին, անոր մանրավէպը, դէպակատարներով այնքան տարբեր, բայց խղճալլութեամբ այնքան նման ու այնքան մարդկային նաեւ :

— Հայ, կրկնեց Վասակ, դուն Հայ ...

Ու, երանութեան խուսափուկ նշոյլ մը աչքերուն մէջ, ճիգ մը ըրաւ եղբայրական գորովով Գուրգէնին երկնցնելու իր ձեռքը, ուրկէ սահեր էր երբեմն իր բոլոր երկիրը : Ինքն ալ կարօտցեր էր հիմա, արտին խորէն, երկրի մարդը, նոյնիսկ յետին շինականը, հայ քրիստոնեան, զոր մինչեւ հիմա չէր կասկածեր երբեք, թէ կը սիրէր այդքան · ո՞վ ինքզինք կը ճանչնայ :

— Հայ ...

Բայց Գուրգէն, գլուխը հակելով Վասակին վրայ, ըսաւ, աղերսեց ·

— Օ՛ն, հրամայէ, տէր իմ իշխան, հըրամայէ ինչ որ ուզես · պատրաստ եմ քեզի համար անկարելին ընելու : Օհ, խօսէ, տէր իմ, խօսէ :

Վասակ տրտում ժպիտ մը ունեցաւ · լուռ կը մնար մինչ :

— Դեղ ու դարմա՞ն կ'ուզես արդեօք, հարցուց Գուրգէն, կ'ուզե՞ս, որ գիշերանց մարզպետին կապալագէտը բերեմ քեզի գաղտնի : Կը խնդրեմ, տէր իմ, մի քաշուիր, ըսէ, ու դուն մի խորհիր իմ մասիս, ալ վտանգէ չեմ վախնար ես, ու իմ կեանքս արդէն շատ բան չարժեր այսուհետեւ :

Վասակ, գգածուած, գլխով նշան ըրաւ, թէ դեղի, դարմանի չէր ցանկար, ոչ :

— Եթէ փափաքիս, աւելցուց Գուրգէն, երթամ, հանդերձապետին մարդիկը կաշառելով, զաւակդ բերեմ քեզի ծպտուած, որ համբուրես զինք անգամ մը, վերջին անգ ...

Ու Գուրգէն չաւարտեց, շփոթած՝ այն անխորհուրդ բառին համար, որ սպրդեր փախեր էր բերնէն :

Ի յուշ իր զաւկին՝ Վասակի աչքերը պղտորեցան արցունքով · կուրծքը աւելի սրտայ կը հեւար հիմա : Աւաղ . չէր կրնար համամտիլ տեսնելու իր զաւակը · Պարսից օրէնքը, քաջ գիտէր ինք, կը հրամայէր մէկ աչքը փորել անոր, որ յանդգնած ըլլար զաղտնի տեսակցելու հաղորդակցութենէ արգիլուած բանտարկեալին հետ · իսկ Գուրգէն կը գլխատուէր գուցէ : Մնաց որ ան կը տարակուսէր, թէ որդին զիջանէր գալ տեսնելու զինք · ան նոյնիսկ ուրացեր էր իր հայրը ...

Վասակ մերժեց :

— Բայց, տէր իշխան, յարեց Գուրգէն, ուզես թերեւս գիր մը ղրկել հայրենիք · ես կը սպրդիմ, կը փախչիմ իսկոյն ասկէ, լեռ ու ձոր կը կտրեմ եւ անձամբ քու թուղթդ կը տանիմ իր տեղը կը հասցնեմ, տարով քաւութիւն գտնեմ թերեւս · իսկ ե

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

●

Ը.

Իսկոյն մտքովս անցաւ, որ Գարեգինն իր անհեռատես պարզամտութեամբ, անշուշտ, պատմել էր նրան, թէ ինչ կարծիք էի կազմել նրա մասին ամուսնութիւնից առաջ եւ ինչ խորհուրդ էի տալիս իրեն : Եւ այն ուրախ տրամադրութիւնը, որ հաղորդել էր ինձ Գարեգինն իր աղմկալի ընդունելութեամբ, միանգամից կոտրուեց Սառայի այդ անբարեհաճ ընդունելութեան հանդէպ : Զղջացի, թէ ինչո՞ւ այդ բանը չէի նախատեսել եւ Գարեգինին չէի նախազգուշացրել, որ ամուսնութիւնից առաջ Սառայի մասին մեր միջեւ եղած խօսակցութիւնը պահի իր համար : Բայց էլ ի՞նչ կը լինէր : Այժմ, քանի որ բանը բանից անցել էր, պէտք է ամէն կերպ աշխատէի ցոյց տալ Սառային, որ ես ոչ միայն փոխել եմ իմ կարծիքն իր մասին, այլեւ չափազանց յարգում եմ իրեն եւ շատ ուրախ եմ, որ նրան իմ ընկերոջ ամուսինն եմ տեսնում : Բարեբախտաբար, այդ շատ էլ դժուար չեղաւ . Գարեգինն իր սրբահարուածի եւ մեղրամիսը վայելող երջանիկ ամուսնու խանդավառ ոգեւորութեամբ, որով ակամայ վարակում էր գիմաջինին, մի տեսակ հաշտեցնողի, մերձեցողի դեր էր կատարում իմ ու Սառայի միջեւ :

— Հաւանում ես, չէ՞, մեր այս բնակարանը եւ այս տեսարանը, — ասաց Գարեգինը ցոյց տալով Կովկասեան լեռներն այնպիսի մի պարծենկոտութեամբ, որ կարծես այդ բնակարանն էլ, այդ տեսարանն էլ իր ստեղծագործութեան արդիւնքըն էին : Տես, որքան պարզ է հորիզոնը, ամպի նշոյլ անգամ չկայ, եւ ինչպէս պսպղուն են այն վիթխարի սարերն իրենց սպիտակափառ գագաթներով :

— Ձիւն չէ կարծես, այլ արծաթի մի հսկայական զանգուած : Հէնց նոր ես ու Սառան ծրագրում էինք այս ամառ մի ճանապարհորդութիւն կատարելու այդ կողմերով դէպի հիւսիս եւ գուցէ այնտեղից էլ դէպի արտասահման : Դու անցել ես, չէ՞, Ռազմա – վիրական ճանապարհով : Ինչ հրաշք ու հրաշալիք, ինչ սարսափ ու հիացք այդ զահավէժ անդունդները, այդ ահաւոր գագաթները, որոնք թռել են երկինք եւ կորել ամպերի մէջ : Վերեւը երկինք, ներքեւը՝ անդունդների երախի մէջ գալարուող գոռ գետը, որ իր կատաղի վազքով թնդացնում է այդ անդունդներին կատաղութեան փրփուրը բերանին, իսկ մէջտեղը — դու քո փոշոտ խճուղով, որ օձի պէս գալարուող գօտեւորում է այդ անվերջ վերելքներն ու վայրէջքները :

— Դու բանաստեղծ ես եղել, — նկատեցի ես ծիծաղելով եւ նայեցի Սառային :

Սառան նստած էր լուռ եւ կեդրոնացած հայեացքով նայում էր Կովկասեան լեռների կողմը, բայց նկատեցի, որ կատակով արած իմ նկատողութեան վրայ հազիւ նշմարելի մի ժպիտ անցաւ նրա դէմքի վրայով :

— Բանաստե՞ղծ : բացականչեց Գարեգինը : Մի՞թէ դու կարծում ես, թէ նա է միայն բանաստեղծ, ով վարժուել է յանգերով ոտանաւորներ գրել : Ամէն ոք ով սիրում է, անպայման բանաստեղծ է : Ես առհասարակ բոլիկ եմ գրականութեան պատմութիւնից : Շատ քիչ եմ ծանօթ մեծ «պօէտների» կենսագրութիւններին, բայց համոզուած եմ, որ ամենալաւ «պօէտ»ներն, անշուշտ, նրանք են, որոնք սիրել են, որովհետեւ սէրը ... գիտե՞ս ինչ բան է սէրը : Սէրը ... ասենք դու չես հասկանայ, որովհետեւ .. չնայելով, որ սիրոյ նկարագրութիւններ ունես քու գրուածքների մէջ, բայց սիրոյ իսկական նկարագիրը տալու համար պէտք է ...

— Բանաստեղծ դառնամ քեզ պէս .— վրայ բերեցի ես ծիծաղելով եւ նորից նայեցի Սառային :

— Այո, պէտք է սիրես ինձ պէս · ինձ պէս .— Շեշտեց Գարեգինը եւ, խոնարհուելով դէպի նորատի կինը, քնքշօրէն առաւ նրա ձեռքն ու սկսեց կաթողին համբուրել :

Սառան նայեց ինձ եւ ժպտաց այնպիսի հայեացքով, որով կարծես ասում էր՝ «տեսնո՞ւմ էք որքան մեծ երեխայ է» : Այդ լուռ դիմումի, այդ բարի ժպիտի մէջ ես հալուած տեսայ նրա դէպի ինձ ցոյց տուած զառնութիւնը, որ սկզբում կաշկանդում էր ինձ :

Շուտով Սառայի տրամադրութիւնն այն աստիճան բացուեց, որ նա սկսեց ոչ միայն մասնակցել մեր խօսակցութեանը, այլեւ վերաբերուել [illegible] ամուսինը ճիշդ այնպէս, ինչպէս եւ [illegible] վերաբերւում — կէս լրջօրէն, կէս կ[illegible]ատակով եւ զիջողաբար, որ անշուշտ սիրոյ նշան էր, այն անմեղ սիրոյ, որպիսին մեծերն են տածում դէպի փոքրիկները : Սա ինք այդպէս վերաբերմունքի բուն պատճառը պէտք էր որոնել իրեն իսկ, Գարեգինի մէջ, որի անսահման բարի սիրտը, կայտառ հոգին, ոգեւորուած շատախօսութիւնը եւ պարզամիտ փիլիսոփայական հայեացքները մինչ այդպիսի վերաբերմունք էին թելադրում փոքր ի շատէ խելահաս խօսակցին : Ինձ թւում էր, որ եթէ Գարեգինը ներկայ չլինէր, ես ու Սառան երկու խօսք չէինք գտնի իրար ասելու, մինչդեռ նրա ներկայութեամբ մեր խօսակցութիւնն ինչ բանի վրայ ասես չէր դառնում :

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ

★

Ես սիրում եմ քեզ, իմ հայ ժողովուրդ ,
Քեզ ,որ լեռներում այս բարձրիկ ու լուրթ
Ապրել ես դարեր, դարեր մաքառել
Ու քո օջախը միշտ վառ ես պահել :
Քեզ որ կերտող ես դարերում եղել,
Քարեր ես ձեւել, ժայռեր ես պեղել,
Որ հաց ես քամել ժայռեղէն հողից
Ու ոսկէ գինի արեւի շողից ,
Որ յօրինել ես Դաւիթ Սասունցին ,
Ու փոթորկել ես նրա հրաշք ձին ,
Քե՛զ, որ գուսան ես դարերում եղել ,
Սիրոյ անաղարտ երգն ես հեղեղել,
Ու քո վաստակով , քո կոթողներով
Քո մատեաններով , սիրոյ տողերով ,
Գողթան երգերով, խորունկ վէրքերով ,
Ընդվզումներով , յոյսերով անշէջ
Անմահ մնացել հազար մահի մէջ :
Ես սիրում եմ քեզ, իմ հայ ժողովուրդ ,
Քե՛զ որ լեռներից այս բարձրիկ ու լուրթ ·
Տեսար հիւսիսի ցոլանքը պայծառ
Ու նրա ազնիւ գինուորը դարձար ,
Եւ այս մեծ դարի հողմերում վրդով
Քո Շահումեանի լուսաւոր սրտով
Կռուեցիր յանուն սուրբ ճշմարտութեան
Եւ ազատութեան եւ եղբայրութեան ... :
Ես սիրում եմ քեզ, որ թէեւ մի բուռ,
Բայց արդարութեան դիրքերի մէջ բիւր
Փորձութեան պահին, երբ հարկ է եղել ,
Քո ազնիւ սրտի արիւնն ես հեղել ...
Քե՛զ ,որ փոխել ես ջրերը լոյսի,
Խոպանը՝ այգու, շոգը՝ ողկոյզի ,
Որ քո ոստանում, քո Երեւանում
Ապառաժ քարից հրաշք ես հանում ,
Նոր ձեւ ես տալիս քո հին մարմարին ,
Կեանքիդ գարունը քանդակում քարին ,
Քո քարն ես դնում այն վսեմ շէնքին ,
Ու ողջ մարդկութեան երազն է անգին ...
Ու քո վաստակով , քո կոթողներով ,
Քո մատեաններով , սիրոյ տաղերով ,
Քո նոր լոյսերով ,քո բերք ու բարով
Դարեր երազած այս ոսկեդարով
Կանգնել ես հպարտ լեռների մէջ լուրթ
Ես սիրում եմ քեզ, իմ հայ ժողովուրդ :

ՎԱՀԱԳՆ ԴԱՒԹԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԵՐԿՈՒ ՅՈՅՆ ՎԻՊԱՍԱՆՆԵՐ

Փարիզի թերթերը արդի յունական գրականութեան մեծագոյն վիպասաններէն մին կը նկատեն Նիկոս Քազանցաքին, որուն վէպը, «Ալեքսիս Զօրպա», ֆրանսերէնի թարգմանուեցաւ վերջերս: Վէպը ներշնչուած է Կրետէի վայրի բնութենէն: Ձեզ կը փոխադրէ երկիր մը՝ բոլորովին տարբեր մեր աշխարհէն: Գրքին հերոսը, Զօրպա, իր միամիտ եւ միանգամայն խորամանկ նկարագրով կը յիշեցնէ Կնուտ Համսունի հերոսները, որոնք անկուշտ ծարաւ մը ունին արկածախնդրութեան, թշնամանք անշարժ կեանքի, եւ քաղաքակրթութեան պայմանադրութեանց դէմ :

Յայտնի քննադատ Մարսել Պրիոն խօսելով այս վէպի մասին, կ՚ըսէ թէ գըլխաւոր տիպարը այնքան յաջող է որ Ալեքսիս Զօրպան կրնայ արդարօրէն իր պատուոյ տեղը գրաւել «գրական տիպարներուն» հանդիսարահին մէջ :

«Զօրպա»ն կը ներկայացնէ դաս մը մարդիկ որոնք հանգիստ չեն արդի կեանքին մէջ եւ չեն կրնար ընդունիլ անոր օրէնքները եւ սեղմումները : Ան մարմնացումն է ոչ թէ այն թափառականին որ կը շրջի անմատչելիին կարօտովը, ոչ ալ ռուսական վէպերու ըմբոստին, որ յարատեւ պայքարի մէջ է ընկերութեան դէմ : Քազանցաքին վարպետօրէն օժտած է իր հերոսը բնական պարզամտութեամբ մը, կեանքի հանդէպ ժպտուն փիլիսոփայութեամբ մը: Ան իրապէս բնութեան զաւակն է, բնական էակը իր յանդգնութեամբ, իր աղնուութեամբ եւ իր թուլութիւններով: Ընդունակ բացարձակ անկեղծութեան, մինչեւ սուտը: Ան նոյնքան կը շոյէ կեանքը որքան իր վաղեմի բարեկամուհին: Կեանքով եւ երջանկութեամբ յորդուն այս հերոսը կը յիշեցնէ յունական հին անօթներու վրայ պարող այծամարդերը :

Բոդլէռ Լըվէք իր արդի հելլենական բանաստեղծութեան հաւաքածոյին մէջ կը ներկայացնէ այս վիպասանը իբրեւ մէկը որ կը թափառի Կրետէի լեռներուն մէջ ; յետոյ կը փակուի Աթոս (Այնորոզ) լեռան վանքերուն մէջ, իբրեւ արծուեբոյն, խոկալու համար մարդոց վրայ :

Զօրպան զոհ մը չէ ճակատագրի, ընդհակառակն, այն անձն է որ իր կեանքին ամէն մէկ վայրկեանը կը կատարէ ճակատագրին տնօրինած գործը: Ան թափառական է, որպէսզի ազատ ըլլայ պատասխանելու ճակատագրին կոչերուն :

Քազանցաքիի միւս գիրքը, «Ոդեւսես»ը նմանապէս «Զօրպայի» պէս կը փնտռէ ինքզինք, բնական օրէնքները, թափանցելու համար անոնցխորհուրդին ,փորձով, կը փնտռէ այն Աստուածը որ ամէն տեղ է եւ ամէն բանի մէջ, ան Մեծ Պանն է հիներուն :

Յունական արդի միւս մեծ վիպասանուհին է Լիլիքա Նաքոս, որ ստուերի մէջ մնացած էութեանց նկարագրողն է : Կը սիրէ այն անձերը որոնք ինչպէս կ՚ըսէր Տոսթոեւսքին, խոնարհ են եւ անտեսուած, արհամարհուած: Անոնք որ կը տառապին լուռ, ցաւագին, զառն պատրանքով

Երեւոյթէն զատելով իր արուեստը բընապաշտներու արուեստին կը մօտենայ , երբ կը նկարագրէ կեանքը իր յետին մանրամասնութեանց մէջ: Այսպէս, ան կուտայ Աթէնքի տղեկի մը մանրակրկիտ եւ նուրբ նկարագրութիւնը կամ գաղթականի մը կեանքը Զուիցերիոյ մէջ, թշուառ նիւթապէս եւ բարոյապէս, կեանք մը որ կը մղէ յուսահատութեան եւ անձնասպանութեան :

Լիլիքա Նաքոս իր հոգեբանական վերլուծման մէջ ունի նրբութիւն եւ խորութիւն: Իր վէպերը նկարագեղ են եւ հրապուրիչ :

ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ ԼԻՐ
ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՎԱՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԻԼԱՆՕ, (Յառաջ). — Ինչպէս գրած էի 19 Թուակիր նամակովս, Դեկտ. 22ին Հայկ. Տան մէջ տեղի ունեցաւ հիւրասիրութիւն մը ի պատիւ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի:

Հայկ. Տան վարչութեան կողմէ բարի գալուստի խօսք ուղղեց Բժ. Մանուկ Խանպէկեան, շեշտելով թէ ինչ զոհողութեանց արդիւնք է Հայկ. Տան գոյութիւնը, եւ թէ ինչ պէտք է ըլլայ անոր դերը իտալահայ գաղութին մէջ: Այս առթիւ յիշեց մեր անցեալ փառքերը :

Ապա խօսք առաւ Սերովբէ Ծ. Վ., որ երկարաշունչ ճառով մը, պարզեց մեր ամենօրեայ հոգերը, շեշտելով ազգապահպանման պահանջը, որուն յաղթանակին համար ի սպաս դնելու ենք մեր բոլոր նիւթական եւ բարոյական ուժերը: Յիշեց Երուսաղէմի Ս. Յակոբայ վանքը, անդրադառնալով անոր երդիքին տակ ապաստանած հայաշաւոր կարօտեալներուն վիճակը: Այս առիթով, ջերմագին դրուատեց Բժ. Օննիկ Մանուկեանը, որ մէկ միլիոն իտալական լիրա կը նուիրէ վանքին խնամակալութեան, ի նպաստ կարօտեալներուն : — Ա.

Ա Ր Ե Ւ Ը

Լսո՞ւմ էք ... պատմեցէք մի փոքր, ես ձեզ կը պատմեմ բոլորը սկզբից ...

Գնո՞ւմ էք... լաւ, ես կը պատմեմ ծաղիկներին ու խոտերին ...

— Սիրուն կակաչներ, լաւ լսեցէք արեւի պատմութիւնը ...

Աղջիկս հիւանդ էր...

Գիտէ՞ք, նա էլ ձեզ նման մի ծաղիկ էր, նախշունիկ դէմքով, ոսկեգանգուր մազերով :

Աղջիկս հիւանդ էր ...

Բժիշկը եկաւ, իջաւ մեր բնակարանը : Նա տխուր էր, ինչո՞ւ ...

Հա, յիշում եմ, նա չէր սիրում նկուղի յարկերը ...

Նա իջաւ ներքեւ, նայեց իմ աղջկան, նայեց սենեակի պատերին:

— Խոնաւ է, ասաց, պիտի փոխէք բնակարանը, պիտի արեւկող սենեակ ճարէք ...

— Քանի՞ երախայ ունէք, հարցրեց :

— Երեքն էին, երկուսը մեռան, մնաց այս մէկը ... Ազատէք իմ աղջկան, նա մեր տան հոգին է ...

— Հայրիկ, ի՞նչ գրեց բժիշկը, հարցրեց աղջիկս :

— Արեւ գրեց, սիրելիս, արեւ գրեց , որ փայլի քեզ վրայ ու ազատի ցաւից ...

Ու այն օրը գնացի արեւ փնտռելու, գընացի շատ հեռու՝ քաղաքի ծայրն ու գըտայ արեւկող մի բնակարան :

— Սիրուն կակաչներ, արեւի զաւակներ, աւելի լաւ չէ՞ր ձեզ մօտ բերէի իմ ոսկեծամիկ աղջկան :

Դուք նրան կը զուգէիք կարմիր ու կանաչ ...

Բայց, հա, գիտեմ, դուք նրան հաց չէիք տալ... Դուք սնւում էք վաղորդեան ցօղով ...

— Լսէք, ես դեռ չեմ վերջացրել ...

... Միւս առաւօտ պիտի տանէի աղջկանս արեւի տուն, բայց երբ լուսացաւ, նա ինձ կանչեց, ձեռքս բռնեց եւ փակեց աչքերը ...

Յետոյ եկան մարդիկ եւ նրան տարան..

Ու երբ ոսկեծամիկ աղջիկս հեռացաւ մեզանից մենք բոլորս այրուեցինք լալուց, իսկ ես դարձայ արեւի հիւանդ :

Ես գնում էի, նստում փոքրիկ գերեզմանի մօտ եւ սպասում արեւածագին :

Ու միշտ տեսնում էի աղջկանս՝ արեւը գրկած եւ իր մազերը նրա վրայ փռած ...

Բայց երբ պատմում էի արեւի մասին , կինս ու մայրս չէին հաւատում, նրանք կարծում էին թէ ես խելագար եմ, եւ ողբում էին այրուած, ցամաքած աչքերով:

Ու մի օր էլ ես դիմեցի արեւին:

— Հզօր արեւ, ասի, մի մեծ գանգատ ունեմ քեզանից ... ինչո՞ւ դու մի շողք խնայեցիր իմ աղջկան, ինչո՞ւ սպաննեցիր ու տարար նրան ...

Նա տխրեց ու մթնեց :

— Գնա, ասաց, յայտնիր աշխարհին, ասա, վերեւի յարկը, արեւի շողքերը խըլեց, ստուեր ձգեց ներքեւի յարկին ու ըսպաննեց էն ոսկեհեր աղջկան ...

ԱՐԱՁԻ

թէ քարկոծելով սպաննել ուզեն զիս հոն, թող երկրի հողին վրայ մեռնիմ, մօրս գըրկին մէջը մեռնիմ ...

Վասակ փղձկեցաւ ու կը մնար յակճիռ: Ու երբ Գուրգէն խանդաղատանքովլնդեց նորէն ու թախանձեց, որպէսզի անոր յետին կամքն իմանայ, Վասակ աղերսաւոր ու կարօտաբաղձ ակնարկ մը ուղղեց Գուրգէնին , ակնարկ մը ուր ջերմ ու թաղուն իղձ մը կը բաբախէր, զոր ան կը վարանէր յայտնելու :

Գուրգէն վրդովուեցաւ ատկէ ու նոյն պահուն, Վասակին ձեռքը իր ափերունմէջ սեղմելով, ըսաւ անոր՝ իր բոլոր սիրտը դնելով ձայնին մէջ:

— Ահ, Սիւնեաց տէր, հոգւոյդ մատաղ, բաղձանք մը ունիս դուն, զոր չես ուզեր յայտնել ինծի: Կը պաղատիմ ,Սիւնեաց տէր, յայտնէ ինծի քու բաղձանքդ, կը պաղատիմ, գերիդ ըլլամ: Յայտնէ, տէր իմ իշխան, յայտնէ ...

Ու այն ատեն, բերկրանքի գերերկրային ճառագայթումով մը իր մեռելատիպ դէմքին վրայ, Վասակ հծծեց ·

— Սուրբ հաղորդութիւն ...

ՏԻԳՐԱՆ ԿԱՄՍԱՐԱԿԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (40)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ
ՅՈՒՇԵՐԻՍ

●

— Այո, այդպէս է մտածում: Ես հիմա կը գնամ նրա մօտ: Նա դեռ քնած չէ : Դիւային արարքների վրայ է որոճում : Տեսնեմ նրան: Կէս ժամ վերջը հոս կը լինիմ եւ կը հաղորդեմ քեզ: Բայց Դանիէլ, քեզի ի՞նչ փոյթ նրա ծրագիրը : Նա այլեւս չէ ուզում այս գիւղին ձեռք տալ: Նա այստեղը խուզարկուած է համարում :

— Ոչինչ, միայն հետաքրքրութեան համար կ՚ուզեմ գիտնալ :

— Չեմ կարծում որ լոկ հետաքրքրութիւն է : Չլինի՞ թէ տղաները այս կողմերն են: Լաւ, այժմ ժամանակ չկայ երկար խօսելու: Ես կէս ժամէն նորէն այստեղ կը լինիմ: Դու ինձ սպասէ, որ հաղորդեմ անոր բռնելիք ընթացքի մասին :

Նա գնաց :

Տէլեմաքը անմիջապէս մտնում է այդ տունը, որ ընկերներից մէկուն կը պատկանէր: Ճրագը վառում է եւ մտնում մառանը եւ գրի առնում համառօտ կերպով եղած խօսակցութիւնները ու իր տուած որոշումը :

Կէս ժամ յետոյ Իպրահիմ Զավուշը կըրկին գալիս է եւ ասում ·

— Ալի պէկը վաղ է անցել Նեմրութ բարձրանալու մտքից: Առ այժմ կը գնայ Սոխորդի եւ Տափավանքի կողմերը: Ինձնից երկու ոստիկան ուզեց, որ Զուխուրի ցեղապետներուն եւ Հասնանցի եւ Ճիպրանցի ցեղերուն նամակներ ղրկէ եւ նըրանց աջակցութիւնը ապահովէ: Գրած է անոնց, որ հրացանի առաջին որոտին պատրաստ լինին եւ օգնեն կառավարութեան՝ Ֆետայիներու դէմ կռուելու համար: Վաղը մեկնելէս առաջ, կ՚իմացնեմ քեզ, եթէ մի նորութիւն լինի :

Տէլեմաքը շնորհակալութիւն է յայտնում :

Իպրահիմ Զավուշը չէ թողնում որ նա հեռանայ: Եւ ասում է ·

— Դանիէլ, ես այդ բոլորը քեզ ասի : Գիտես որ սեւէ ակնկալութիւն չունիմ : Կը հաւատա՞ս, որ այս գիշեր որքան դու տառապել ես, այնքան էլ՝ ես: Դու ինձ որքան փնտռել ես, այնքան ալ ես քեզ փնտռել եմ: Այժմ ասա ինձ, ո՞ւր են տըղաքը, որպէսզի ես թոյլ չտամ այն կողմը գնալու :

— Այո, պարտական եմ ասելու : Շատ էլ խրատեցի ես գիտնալու, զուցէ հեռացնես այն վտանգը, որ սպառնում է Ախլաթին: Այժմ ասեմ: Այն օրը որ տեսար նրանց , եւ մի քանի օր յետոյ այս դէպքը պատահեց, այլեւս չտեսայ, եւ ժամանակ էլ չունեցայ տեսնելու, գիւղից հեռանալու եւ իրենց տեղը փնտռելու: Այսօր, երբ դուք հեռանաք, ես էլ նպատակ ունիմ բարձրանալ Շամիրամ գիւղը· գուցէ այնտեղէն տեղեկութիւն ստանամ :

— Ուրեմն, դո՞ւ էլ չգիտես թէ ուր են:

— Հաւատացիր, քեզանից գաղտնիք չեմ պահեր, եւ ինչո՞ւ պիտի պահեմ, երբ դու մի Ֆետայու չափ պարտականութիւն ես կատարում: Երկար տարիներէ ի վեր միասին գործում ենք· ես այնքան Հայի չեմ վստահում , որքան քեզ :

— Կը կասկածիմ :

— Ուղիղը այդ է: Կասկած մի ունենար իմ քեզ հետ ունեցած անկեղծութեան վըրայ: Դու գիտես, որ Ֆետայիները մարմնի մէջ մտած գնդակի կը նմանին: Միշտ կը շարժին, իրենց տեղը կը փոխեն :

— Լաւ, կը հաւատամ: Կը յուսամ, որ երբ ստոյգ տեղեկութիւն առնես, ինձ կը հաղորդես: Շատ կարելի է, ես պատեհութիւն գտնեմ եւ տեսնեմ նրանց :

— Զգոյշ եղիր: Յանկարծ թշնամի կարծելով՝ կը զարնեն քեզ: Աւելի լաւ է, երբ ես տեսնեմ, նրանց խօսեմ, որ քեզ նկատի ունենան: Միայն պատուէրս այս է, որ երբ յանկարծ կռիւի բռնուիք, դու քեզի լաւ պահիր: Նրանց գնդակը անվրէպ է : Եթէ տեսնեն, ասեղին ծակէն կը զարնեն:

— Կը յուսամ, Ալլահի շնորհիւ, այս շրջանում Ֆետայու չենք պատահիր: Ես կը գնամ՝ տանելով ինձ հետ քո անկեղծ խորհուրդն ու բարեկամական զգացումները :

— Գնա, Զավուշ, թող մեր բարեկամութիւնը, յարատեւ լինի : Մեր առջին դեռ շատ երկար ճանապարհ ունինք կտրելու, մինչեւ որ մեր նպատակին հասնինք: Գուցէ դու էլ, ես էլ ընկնենք: Բայց մի բան կայ, որ չի ընկնում: Դա գաղափարն է: Ապրիր ,Զավուշ, որ միասին կասեցնենք այս հարստահարութիւնները : Թող Սուլթանը եւ իր արիւնկզակ պաշտօնեաները նկատի ունենան, որ այս լեռներից երբեք պիտի չհեռանան այն վրիժառու ոգիները, որոնք գիշեր ցերեկ թափառում են: Նրանք անսասան եւ անխորտակելի պիտի մնան ու անվարան պիտի գործեն քանի Հայաստանը ազատ չէ , քանի զուլումը վերցուած չէ: Այդ անեւ-րեւոյթ ոգիները, երբ միտդ բերես, Գաբրիէլ Հրեշտակի նման երկնքից կ՚իջնեն մօտդ: Մի նայիր, որ այսօր պարագան տարբեր է: Նրանք չեն ուզում ընդհարում առաջ բերել այս կողմերը: Այժմ կռւում են Մշոյ դաշտում: Այդ պարագան դու գիտես, որ իրականութիւն է :

— Տէ, մնաս բարով: Շուտով կը լուսնայ: Մէկը կրնայ մեզ տեսնել եւ լաւ չի լինի :

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ՏԱՐԵԳԼՈՒԽԻ ԱՌԹԻՒ Յառաջ լոյս չի տեսներ կիրակի օր ։

նով ։ Կը յուսան թէ ծերակոյտն ալ պիտի վաւերացնէ յառաջիկայ փետրուարին ։ Իտալիոյ պաշտօնական շրջանակները գոհ են որ ճեղք մը եւս կը փակուի, ամրապնդելով եւրոպական միութիւնը » ։

Պելժիոյ կառավարութիւնն ալ շատ գոհ մնաց վաւերացումէն ։

× Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր գգուշաւոր յայտարարութիւն մը հրատարակեց վաւերացումէն անմիջապէս ետք, առանց խոշոր բառեր գործածելու, ըսելով թէ վաւերացումը «նոր քայլ մըն է ի գործադրութիւն Փարիզի դաշնագիրներուն» ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ զինուորական ատեանը Դեկտեմբեր 30ին տասը տարիէն ցկեանս բանտարկութեան դատապարտեց Իսլամ Եղբայրութեան 64 անդամներ ։ Ուրիշ 52 ամբաստանեալներ ալ դատապարտուեցան տասը տարի բանտարկութեան, յետաձգումով ։ Ուրիշ արտակարգ ատեան մը մէկէն մինչեւ եօթը տարի բանտարկութեան դատապարտեց 35 Եգիպտացիներ որոնք ամբաստանուած էին իբրեւ համայնավար ։

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը, Շելպա, Մ. Նահանգները պիտի այցելէ պաշտօնապէս, տեսակցելու համար Այզընհաուըրի հետ ։

ՌՈՒՄԲԵՐ պայթեցան Մարոքի Քազապլանքա քաղաքին մէջ ։ Ահաբեկչական արարքները յաճախադէպ կը դառնան ։

ԲՌՆԻ ԳԵՐՄԱՆԻԱ փոխադրուած հայրենատէր Ֆրանսացիները 15.000 ֆրանք հատուցում պիտի ստանան, համաձայն նոր հրամանագրի մը ։

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ մեծ վնասներ պատճառեցին Թէլ Ավիվի մէջ (Իսրայէլ) ։ Այլուր փոխադրուեցան 1500 բնակիչներ, մեծ մասով կիներ եւ մանուկներ ։

« ՅԱՌԱՋ » Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Նոր տարուան առթիւ շնորհակալութեամբ ստացանք հազար ֆրանք, հաւատարիմ բաժանորդէ մը (Յ. Յ. Ս.) ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խ.ի Պոմոնի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տիկին Անուշ Քաքասեանի եւ Մխճեան ընտանիքներուն, իրենց սիրելի եղբօր եւ ազգականին ողբացեալ Սարգիս Մխճեանի դառնակսկիծ մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Սէնթ Օպանէն (Պ. Ալփ) Տէր եւ Տիկին Յակոբ Զավուշեան իրենց աղջկան ամուսնութեան առթիւ կը նուիրեն հազար ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման, հազար ֆր. ալ Կապ. Խաչի օժանդակութեան կայանի նորոգման համար ։

ԾԱԽՈՒ Է

Բնակարան մը 11 սենեակ, որ տարեկան 150.000 ֆրանք շահ կը բերէ ։ Ունի չորս առանձին սենեակ մուտքի դուռներով, 400 մեթր մշակելի հող ։ Առանձին հիւսնագործի արհեստանոց մը լրիւ մեքենական կազմածներով ։ Բնակարան արհեստանոց միասին կամ առանձին ։

Դիմել՝

35, Av. Lieutenant Fine, la Viste, Marseille

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Բնիկ Կեսարացի Էօժէնի եւ Վիքթոր կը փնտռեն իրենց եղբայրը՝ Արթին Օզումուչեան, որ կորսուած է Իզմիրի մէջ 1922ին ։ Կը բնակէր թիւ 35 Տէյիրմէն փողոց ։ Տեղեկացնել Տիկին Էօժէնի Տապանեանի, 19 րիւ Մարսէլ Պինէ, Պուա Քոլոմպ (Սէն), Ֆրանս ։

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն անփոփոխարար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ շրջաններու ընկերները, նշանակուած թուականներուն ։ Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը.—

7 Յունուար Ս. Էթիէն ։
8 Յունուար Ս. Շամոն ։
9. Յունուար Լիոն ։
10 Յունուար, Տէսին ։
12 Յունուար Վիէն ։
14 Յունուար Վալանս ։
15, 16, 17 Յունուար Մարսէյլ ։
18 Յունուար Կրընոպլ ։

ԿԱՂԱՆԴԻ ԾԱՌ

ԵՒ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Այս կիրակի ժամը ճիշդ 15ին, Ազգ. տան թատերասրահը, 32 րիւ տը Թրէվիզ ։

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ ։

Բոլոր աշակերտներու կողմէ պիտի ներկայացուի ԵՐԿՈՒ ԾԱՂՐԱՑԵՂՆԵՐԸ եւ ԿԱՂԱՆԴԻ ԾԱՌԸ ։

Կը հրաւիրուին ծնողները եւ բարեկամները ։

Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Այս Շաբաթ, Յունուար 1, առտուան ժամը 10ին Ս. պատարագ պիտի մատուցուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին ։

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 22ԻՆ 1955

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

RENÈ GROUSSET ի

Ողբացեալ ակադեմականին հայ բարեկամները երեկոյ մը կազմակերպած են Յունուար 14ին, Միւզէ Կիմէի սրահին մէջ ։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ՈՒՐՖԱՅԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏՆԵՐՈՒ 39ՐԴ ԵՒ 35ՐԴ

ՏԱՐԵԴԱՐՁԵՐՈՒ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կազմակերպուած Փարիզի Ուրֆայի Հայ Բ. Միութեան կողմէ

Յունուար 2, Կիրակի ժամը 15էն 24

CERCLE MILITAIREի ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Բարձր հովանաւորութեամբ Dr. BERNARD LAFAY ի

Նախկին նախարար, Փարիզի քաղաքապետ

ՆԱԽԱԳԱՀ՝ Général d'Armée DUFIEUX

Խօսք կ'առնեն Պ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Պ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. կամ 10 $, հատը 12 փր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 4 ՅՈՒՆՈՒԱՐ ★ MARDI 4 JANVIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7562 | 31e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ԱԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2973

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅԱՂԱԳՍ ՀՊԱՐՏՈՒԹԵԱՆ

●

Անգամ մը եւս, Արեւելքն է որ կը լուսաւորէ մտայլ հոգիները:

Ճափոնի նոր վարչապետը, Հաթոյամա, որուն համար կ'ըսեն թէ անթացուպով կը քալէ եւ որ պատերազմի յանցաւորներէն կը համարուէր, հետեւեալ պատգամը ուղղեց ազգին, Նոր Տարուան առթիւ.

— «Դաշնակիցներու գրաւման երկար շրջանին, Ճափոնի ժողովուրդը վարժուեցաւ կուրօրէն հպատակիլ իշխանութեանց խօսքին: Այս վարժութիւնը մտքի թմրութիւն ներարկեց ժողովուրդին, ինչպէս եւ ցեղային անկախութեան կորուստ:

«Ես կ'ուզեմ բոլորովին շտկել այս կացութիւնը եւ աշխատիլ որ ժողովուրդը վերագտնէ իր ինքնավստահութիւնը, ինչպէս վայել է մեծ ազգի մը»:

Երէկուան պատմութիւն է:

Ամէնքդ ալ գիտէք թէ ինչ անակնկալներ պատճառեց ափ մը կղզիներու վրայ թառած այս ժողովուրդը, որ կը հաշուէ աւելի քան 80 միլիոնի գանգուած մը:

Յետոյ եկաւ ահաղնադղորդ փլուզումը, երբ երկու հիւլէական ռումբեր — առաջին երկուքը — մահացու հարուածը տուին, կործանելով Հիրոշիման եւ Նակասաքին: (1945 Օգոստ. 8):

Այդ օրէն, Ճափոն ինկաւ ամերիկեան տիրապետութեան տակ, ստիճանաբար վերստանալով ազատ ազգի մը իրաւունքները:

Ի րնէ խիզախ եւ փառատենչ, Նորա՞ Արեւու կայսրութիւնը քամեց երկարատեւ գերութեան մը դառնութիւնը:

Ժողովուրդը մատնուեցաւ վհատութեան եւ թմրութեան, կորսնցնելով իր ցեղային հպարտութիւնը:

Եւ ահաւասիկ վարչապետ մը որ կ'ուզէ «աստետական» գործ կատարել, վերահաստատելով անոր ինքնավստահութիւնը եւ մտքի անկախութիւնը:

Մխծալելի պիտի ըլլար որեւէ բաղդատութիւն հեռաւոր Ճափոնի եւ մեր կացութեան միջեւ:

Եւ սակայն, կերպով մը նոյն տեղատուութեան մատնուած ենք մենք ալ:

Մեր մէջ ալ բարոյական աւերներ կը գործէ համատարած թմրութիւնը, իբրեւ հետեւանք պարտութեան, օտարին տիրապետութեան կամ հմայքին:

Մտքի թմրութեան ո՞ր մէկ տեսակը հաշուէինք ...

Կան վեհերոտները եւ վայրերան տիպարները,— «Մենք ո՞վ ենք որ...»:

Կան երկարատեւ գերութենէն բթացած բազմութիւնները, որոնք ոչ մէկ բանի կը հաւատան:

Եւ վերջապէս անոնք որ չափազանց խեղճ կը գտնեն հայկական իրականութիւնը, բաղդատելով 40 – 50 միլիոննոց ժողովուրդներու բարձրութեան հետ:

Ե՞լքը,— ստորադասութիւն: Նոյն իսկ նուաստացում եւ գլխիկոր հիացում օտարին,— անոր ուժին, հմայքին, մտակոյթին հանդէպ:

Ոչ մէկ հաւատք՝ սեփական արժէքներու մասին:

Ոչ մէկ արդար հպարտութիւն:

Ոչ իսկ հրճուանք ոչինչէն ծնած հայրենիքի մը հանդէպ որ կը կազմէ կենդանի խարիսխ մը ապագային համար:

Այս տեսակ տարրերէ կազմուած բազմութիւն մը ո՞րքան կրնայ դիմանալ օտարութեան փորձանքներուն եւ փորձութեանց:

Կը դիմանան եւ կը յաղթեն այն ժողովուրդները որոնք ձայն կը հանեն քալած ատեն,— ճակատը բաց, գլուխը բարձր, մէջքը շիտակ եւ աչքերը կրակ:

Նկուն եւ թարթափուն կերպարանք մը կը խախտէ ուեւէ ժողովուրդի կամքը եւ փարկը, ուր որ ալ գտնուի:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆՑ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՄԷՆ ԵՏՔ

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն անմիջապէս ետք, Փրակայի անթենը հաղորդեց թէ Չեխոսլովաքիա, Լեհաստան եւ արեւելեան Գերմանիա պիտի աւելցնեն իրենց զինեալ ուժերը եւ հաւաքական միջոցներ» ձեռք պիտի առնեն, արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման դէմ պաշտպանուելու համար: Այս որոշումը տրուած է Փրակայի մէջ գումարուած ժողովի մը ատեն: Բանաձեւը կ'ըսէ.— «Չեխոսլովաք եւ լեհ ժողովուրդները, իբրեւ առաջին զոհերը գերման նախայարձակման, իրաւունք ունին միջոցներ ձեռք առնելու որպէսզի այդ աղէտը չկրկնուի: Նոյն իրաւունքն ունի Զինաստանը, որպէսզի պահպանուի խաղաղութիւնը եւ իրենց աշխատանքին պտուղը»:

Արեւելեան Գերմանիոյ վարչապետը, Օթթօ Կրոթվոլ, Նոր Տարուան առթիւ հեռագիր մը ուղղելով Խ. Միութեան վարչապետին, կ'ըսէ թէ արեւմտեան պետութիւնները կը սպառնան Եւրոպայի խաղաղութեան, վերազինելով արեւմտեան Գերմանիան: Չեխոսլովաքիոյ Ազգ. ժողովին նախագահը յայտարարեց թէ հաւատարիմ կը մնան Դեկտ. 2ին Մոսկուայի մէջ տրուած որոշման, միացնելու համար Խ. Միութիւնը, Զինաստանը եւ արեւելեան Եւրոպայի եօթը ժողովրդական հանրապետութիւնները, իբրեւ հետեւանք արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման: «Կարելին պիտի ընենք լիովին ուժ տալու համար Մոսկուայի յայտարարութեան, որուն սկզբունքները վստահելի միջոց մըն են խորտակելու համար նոր պատերազմի մը դրդիչներուն ղաւերը»:

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլլս, իր լրագրական ասուլիսին մէջ յայտարարեց թէ «Մ. Նահանգները եւ իր դաշնակիցները կրնան վստահութեամբ դիմաւորել Նոր Տարին: Բայց եւ այնպէս պէտք է զգուշանանք չափազանց վստահութենէ: Թշնամի ուժերը զօրաւոր են տակաւին եւ անողոք եւ աւելի մեծ կեղծիքով կը գործեն քան առաջ: Խաղաղութիւնը երբեք չի կրնար պահուիլ եթէ մարդիկ կը վերապահեն իրենց ամենամեծ ուժերը պատերազմի համար: Խաղաղութիւնն ալ տեւական զոհողութիւն կը պահանջէ»:

Նախարարին կարծիքով, պատերազմի վտանգը նուազեցաւ 1954ին, շնորհիւ ազատ ազգերու միութեան եւ զօրացման:

× Հնդկաստանի վարչապետը, Նեհրու Նոր տարին աւելի յուսատու կը տեսնէ խաղաղութեան համար: Միշտ կուսակից է միջազգային վէճերը խաղաղութեամբ լուծելու: «Ուրիշ որեւէ ընթացք աղետալի հետեւանքներ պիտի ունենայ բոլորին համար»:

× Անգլիոյ վարչապետը, Չըրչիլ, ողջունելով Նոր Տարին, ըսաւ թէ ազատութիւնը «աւելի մեծ չահարաժէին կ'ապահովէ քան պետական ծրագիրներու յօրինումը: Բոլոր անոնց համար որ կը հաւատան ազատութեան, այս Նոր տարին կրնայ վճռական դառնալ խաղաղութեան եւ բարօրութեան համար: Պէտք չէ թոյլ տալ որ ընկերվարութիւնը նորէն ետ տանի ժամացոյցը»:

Այս տարի առաջին անգամ էր որ Անգլիոյ ժողովուրդը տօնատութիւն կը վայելէր Ծնունդի եւ Կաղանդի առթիւ, բաժնեչափի դրութիւնը ջնջուած ըլլալով:

× Արեւմտեան Գերմանիոյ Երեսփ. ժողովին նախագահը յայտարարեց թէ ազգ. դերիչխանութեան վերահաստատումէն վերջ, կառավարութեան գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ գլուխ հանել երկրին երկու մասերուն միացումը: Իր կարծիքով, այսուհետեւ կարելի պիտի ըլլայ ուղղակի բանակցիլ Խ. Միութեան հետ:

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

●

« ՈՒՇ ԼԻՆԻ, ՆՈՒՇ ԼԻՆԻ»

Այս տարի ուշացաւ «Ամէնուն Տարեգիրքը» (երկրորդ տարի, 1955):

Բայց եւ այնպէս հասաւ, նոյն հաստափոր կազմով եւ նոխ, ինկապէս այլազան բովանդակութեամբ:

Խմբագիրը, Կ. Գէորգեան, մասնաւոր յայտարարութեամբ մը ներողութիւն կը խնդրէ այս յապաղման համար, « մեր կամքէն բոլորովին անկախ պատճառներով »:

Ընթերցողը բան մը չի կորսնցներ, քիչ մը ուշ ստանալով:

Ինչպէս առաջինը, այս հատորն ալ ունի բազմակողմանի բովանդակութիւն, ամբողջ տարուան համար:

Գրական բաժնին մէջ կ'երեւան Համաստեղ, Շ. Նարդունի, Արամ Հայկազ, Վարդան Գէորգեան, եւն.: Նաեւ բանաստեղծութիւններ:

« Հայկական կեանք»ին գլուխը կը բացուի «Մեծ Սուգին քառասնամեակ»ով (1915 – 1955):

Այս գլուխին կցուած է ուրիշ տարեդարձ մը, Երլտըզի մահափորձին յիսնամեակը, (1905 Մարտ 5/18), պատմական տեղեկութիւններով եւ առանձին յօդուածներով:

Միջանկեալ՝ ուսումնասիրութիւն մը պուլկար բանաստեղծ Փէյօ Եավորովի մասին որուն սքանչելի բանաստեղծութիւնը, «Հայեր», քանիցս թարգմանուած է հայերէնի:

Նոյնպէս շահեկան ուսումնասիրութիւն մը մոռցուած դէմքի մը, Ստեփան Ոսկանի մասին, Խորէն Գաբիկեանի ստորագրութեամբ:

Եւ համով – հոտով նորութիւն մը, «Նորին Վեհափառութիւն մամուլը», ուր Կ. Գէորգեան ակնարկ մը նետելով միջազգային մամուլին վրայ, մանրամասնօրէն կը նկարագրէ հայերէն թերթերու հրատարակութեան պայմանները, զարմանազան մանրադէպերով: (40 էջ):

Ճոխ են եւ խնամեալ՝ յաջորդական բաժինները.— *Արուեստի աշխարհ, Արաբական աշխարհ (Սուրիա), Հայաստան, Կէս – բժշկական, Հայերը Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ, Սարէն–Զորէն, Երգիծանքծիծաղ, Մարզաշխարհ, Անցքերը անցեալ տարեշրջանին, Մահագրութիւն, Օրացոյց – տօնացոյց եւն.:*

Այս ամէնը ամփոփուած 560 մեծադիր էջերու մէջ: Ընտիր տպագրութեամբ եւ բազմաթիւ պատկերներով, որոնք անակնկալներ ալ կը պարունակեն:

Գիրքը ծանօթացնելու փորձ մը կատարեցի առանց ամբողջական գաղափար մը տալու:

Կը բաւէ ըսել թէ Թէոդիկի մշակած սեռը վերակենդանացած է, եւ հետզհետէ կը զարգանայ:

Այս պարագային ալ կը յարմարի խոբագիրը,— «Ուշ լինի, նուշ լինի»:

ՎԱՀԷ

ՄԱՂԹԱՆՔՆԵՐ ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

★

Ծնունդէն ետք, Նոր Տարին ալ տօնուեցաւ արտակարգ խրախճանքներով: Փարիզի բոլոր զբօսավայրերը, ճաշարանները եւ սրճարանները խճողուած էին այլազան բազմութեամբ, հակառակ նշանակուած գիներու սղութեան (երեք հազարէն մինչեւ 11.000 ֆրանք, սովորական «Ռէվէյոն»ը):

Դեսպանական մարմինը աւանդական շնորհաւորութիւնները յայտնեց Հանրապետութեան նախագահին, Էլիզէի պալատին մէջ: Բոլորին կողմէ ճառ մը խօսեցաւ երիցագոյն անդամը, դերապայծառ Մարէլլա, մաղթելով որ իրականանայ ժողովուրդներու յարաբերութեանց ներդաշնակութիւնը: Նախագահ Ռընէ Քոթի պատասխանելով հաստատեց թէ բոլոր ժողովուրդները խաղաղութիւն կ'ուզեն: «Եւ սակայն բոլորն ալ կը վախնան պատերազմէն, ինչ որ ամենադէշ վտանգն է: Կը գտնուինք երկընտրանքի մը առջեւ,— Արհեստագիտութեան զարգացումը պիտի սպաննէ կա՛մ պատերազմը եւ կամ քաղաքակրթութիւնը, եթէ ոչ մարդկային սեռը: Այդ արհեստագիտութիւնը որ այնքան կը մօտեցնէ երկրագունդին ամէնէն հեռաւոր ծայրերը, կրնայ ծառայել նա՛եւ մարդիկը մօտեցնելու: Այս փառաւոր յառաջդիմութեան առջեւ, կը մաղթենք որ աշխարհի ազգերու պատասխանատու պետերը ետ չերթան եւ չփակեն սահմանագլուխները ճամբորդներուն ինչպէս միտքերուն եւ սիրտերուն առջեւ, ինչ որ կ'առաջնորդէ փոխադարձ անգիտութեան եւ անվստահութեան: Թոյլ տանք որ ժողովուրդները ժողովուրդներուն երթան, գաղափարները գաղափարներուն խառնուին, եւ այն ատեն աշխարհը պիտի բանէ մեծ խաղաղութեան ճամբան որուն արժանի են մարդիկ պատերազմներու լեռնակուտակ զոհողութիւններէն եւ հերոսութիւններէն ետք»:

× Արեւմտեան Գերմանիոյ Հանրապետութեան նախագահը, Թէոտոր Հէօս, Նոր Տարուան առթիւ ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի յարաբերութեանց աստիճանական եւ տեւական բարւոքումը եւ հաւաքական ապահովութիւնը կարելի են երբ ողջամտօրէն լուծուին գերմանական եւ աւստրիական խնդիրները: Անդրադառնալով Ֆրանքօ-գերման յարաբերութեանց, նախագահը բացատրեց թէ անհրաժեշտ է մէկդի դնել ժամանակը անցած ըմբռնումները եւ յարաբերութիւնները հաստատել յստակ եւ ուղղամիտ հիմերու վրայ:

× Պերլինի մէջ աւետարանական եկեղեցւոյ հովուապետը, Դիբելիուս եպիսկոպոսոս ճառ մը խօսեցաւ, ըսելով թէ նոր տարին «աւելի մռայլ եւ աւելի սպառնալից պիտի ըլլայ», իսկ ազգայնական Զինաստանի պետը, Զանկ Քայ Շէք ըսաւ թէ պատերազմ կրնայ ծագիլ ամէն վայրկեան ...

ՊԱՅՔԱՐ ԱԼՔՈԼԱՄՈԼՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Կառավարութիւնը որոշեց 100.000 ֆրանքի մասնաւոր տուրք մը գանձել, եթէ մէկը ուզէ նոր գինետուն մը բանալ: Այս որոշումը տրուած է նկատելով որ չափէն աւելի գինետուններ, կապելաներ կամ ըմպելարաններ կան, համագումար 432.110 հատ, այսինքն իւր մէկ հատ ամէն հարիւր բնակիչի համար:

Առողջապահական նախարարը Եչ. օր Ազգ. ժողովի մասնաւոր յանձնախումբին ներկայանալով, պաշտպանեց կառավարութեան վերջին օրէնքները: Ինչպէս գրած ենք ժամանակին, որոշուած է արգիլել ոգելից ըմպելիներու գործածութիւնը, առտուն, որոշ ժամերու մէջ: Յետոյ, որոշուած է կրճատել թիւը այն առանձնաշնորհեալ Ֆրանսացիներուն որոնք արտօնուած են ոգելից ըմպելիներու վերածել իրենց աւելորդ խաղողը եւ ուրիշ պտուղներ: Նախարարին յայտարարութեան համաձայն, 1952 – 53ի հունձքի եղանակին Ֆանսա 48 միլիոն լիտր զուտ ալքոլ սպառած է, «ինչ որ ազգ. եկամուտին գրեթէ մէկ տասներորդը կը կազմէ»: Դարձեալ իր յայտարարութեամբ ալքոլամոլութիւնը տարին 150 միլիառ ֆրանք կ'արժէ պետութեան:

× Բժշկական Սենտիքաներու Դաշնակցութեան ընդհ. ժողովը միաձայնութեամբ քուէարկեց բանաձեւ մը որ կ'ըսէ.

— « Բժիշկները անդադար կը հաստատեն ալքոլամոլութեան աւերները, իբրեւ

(Շար. ը կարդալ Դ. էջ)

ՃԱՄԲՈՐԴԻ ՕՐԱԳՐԷՍ

1.— Գիտէի թէ Արաքսի ջուրերն են որ Իրանը կը բաժնեն Հայաստանէն, բայց չեմ հասկնար թէ ինչո՛ւ, Թեհրանի մէջ, Հայաստանը կ'երեւակայէի գտնել Տէմավէնտ լերան ետեւը :

Այս լեռը, որ վաղերաձիւ կոնակ մը ունէր ձիւնի իր ճերմակ ժապաւէններով՝ ամրան մէջ անգամ, պատ մը կը շինէր Թէհրանի հիւսիսը : Եւ ես, Վանակի այգիներուն մէջէն, սպիտակ մէջքով բարտիներուն վանդակէն, կարօտով կը նայէի հիւսիս, կը նայէի Տէմավէնտ լերան :

Նոյնիսկ երբ, շաբաթներ ետքը, իջայ մինչեւ Պարսից ծոց, տակաւին կը թուէր ինծ թէ լերան ետեւն էր Հայաստանը, այն ամէն լերան՝ որ հիւսիս կ'իյնար, կամ երբ հիւսիս լեռ կը կազմէր առջեւս :

... Պախթիարի լեռներուն վրայ, Մէսճէտ Սիւլէյմանի պարտէզներուն մէջ, բացօթեայ հանդէս մը ունէինք այն գիշեր : Կը խօսէի հայկական մշակոյթին մասին, մեր մեծ ու յաւիտենական մշակոյթին մասին : Յանկարծ, հիւսիսէն, ճիշդ դիմացս, ելա՛ւ բարձրացա՛ւ լուսինկան, կզակը դրաւ լերան վրայ եւ ըսկաւ մօտիկ ընել ինծ : Ի՛նչ աղուոր, ի՛նչ աղուոր, ունկնդիր մըն էր որ կ'աւելնար ունկնդիրներուն վրայ, — ըսի՝ Հայաստանի ոգին էր, Հայաստան գեղուհին, որ կուգար ականջ կու տար սրտագի՛ն ճառիս : Այնքան մօտիկ կը թուէր ինծի եւ այնքան կենդանի, այնքան ուշադիր կը նայէր ինծի՝ խելացի աչքերը լայն բացած իր ղալամքաշ յօնքերուն տակ, որ չկրցայ զսպել պոռթկում մը, կարօտի եւ սիրոյ, եւ պոռացի .

— Լուսնկա՛յ լուսնկա՛յ, դուն Հայաստա՛նը կը թուիս ինծի, Հայաստանը որ ելեր է մեզ իրարմէ բաժնող լերան արտեւանունքէն մօտիկ կ'ընէ իր ղարիպ զաւկին հաւատարմութեան ուխտին եւ խանդավառութեան խօսքին :

2.— Գահիրէի մէջ, առաւօտ մը գացի այցելել Գալուստեան վարժարանը : Հետաքրքրական դէմք մըն է Ալա Գալուստը, իր հիմնած այս դպրոցով աւելի եւս սիրելի : Աշակերտութիւնը թափեցաւ վրաս, — Կը խնդրէին որ ստորագրեմ իրենց յուշատետրերուն, ձեռատետրերուն, նոյնիսկ գիրքերուն մէջ, հոն ուր իմ նկարս կար : Հարիւրաւոր ստորագրութիւն, եւ մատներս յոգնեցան, այնքան՝ որ անճանաչելի դարձաւ գիրս : Յաջորդ երեկոյ, «Յուսաբեր»ի խմբագրատան մէջ՝ ինքզինք կը ներկայացնէր աշակերտներէն մէկուն հայրը, որքան կը յիշեմ՝ Պ. Վահրիճ :

— Զաւակս չափազանց ուրախ է որ յաջողեր է ունենալ ձեր ստորագրութիւնը : Արդէն բնաւ չէք մերժած եւ ստորագրութիւն տուեր էք բոլորին : Բայց, տղաս կը պատմէ թէ, ձեր մեկնումէն ետքը, կը հասկցուի որ մէկ աշակերտ միայն չէ ներկայացեր ստորագրութիւն առնելու : Հետաքրքիր, ընկերները հարցուցեր են .

— Ինչո՞ւ ստորագրել չտուիր : Պատասխաներ է .

— Որովհետեւ Դաշնակցական է :

Վաղահա՛ս տաղանդ : Դեռ հազիւ 14–16 տարեկան, բայց արդէն... ցոյց կուտայ ... ըլլալոցը, իր ըլլալիքը :

3.— Ուրբաթ առաւօտ մըն էր, երբ Ահվազ հասայ շոգեկառքով : Ամբողջ ցերեկ մը եւ ամբողջ գիշեր մը ճամբորդելէ ետք՝ յոգնած եւ 120 փապուղիներու ծուխին համը դեռ կոկորդիս մէջ, երա՞զ կը տեսնեմ, — ձեռքե՛ր, ձեռքե՛ր, ձեռքե՛ր : Եւ ի վերջոյ կորսուեցայ ձեռքերու այդ անտառին մէջ : Շատ ուշ միայն հասկցայ թէ առեւանգած էին զիս, — կարճ հանգիստէ մը ետքը ընկերոջ մը տան մէջ՝ ուր, ձեղունէն կախ, ինչպէս Մեծ Պահքի մեր խուլուճիկը (սոխ մը՝ եօթը փետուրով), հսկայ հովահար մը մէվլէվիներու պարը կը դառնար գլխուս վերեւ, մեր ինքնաշարժները կը սուրա՛ն դէպի անապատները : Ո՞ւր կ'երթանք, խելքս չի հասնիր : Ճամբու ընկերուհիս, Տիկին Մանուշ Գէորգեան, կորսուած է, չեմ տեսներ զինք այլեւս : Ոչ ոք կը ճանչնամ ինծ ընկերացողներէն :

Ահա՛ւա՛ր փոթորիկ մը կայ անապատին մէջ : Ես հիմա լաւ կը ճանչնամ «սատանի քամին», որ, պայծառ օդով, յանկարծ աւազը երկինք կը բարձրացնէ ճերմակ սիւնի մը նման, խիկական սիւնի մը նըման, ճիշդ հակառակը տարբեր երեւոյթի մը՝ որ նոյն ուղղահայեաց սիւնը ամպերէն կ'իջեցնէ ծով (Ֆրանսերէն՝ trombe) : Բայց բոլորովին ուրիշ էր ինչ որ կը տեսնէի այս անգամ, — կարծես տակնուվրայ կ'ըլլար անապատը, երկինք եւ երկիր կը խառնուէին իրար : Կառքերը չեն կրնար հետեւիլ մէկը միւսին, որովհետեւ աւազի ամպ մը մշուշ է կազմած՝ Փարիզի Դեկտեմբերեան մառախուղներուն նման թանձր : Տասնեակներով քիլոմեթր վազք մը աւազին վրայէն, քաոսին մէջէն, — անապա՛տ, անապա՛տ, անապա՛տ : Երբեք տեսած չէի այս աստիճան ամայութիւն, — ոչ ծառ, ոչ թուփ, ոչ խոտ : Աւազի թագաւորութիւն : Կարծես Աստուած դեռ չէ ստեղծած երկիրը : Գետինը տափարակ է տախտակի պէս : Դեռ ձեզի բան մը չըսի տաքին մասին : Խնձորի եւ տանձի չոր դառնալու համար՝ փուռ մտած ելած տղայ եմ ես եւ գիտեմ տաքին տեսակները, բայց անապատային այս տա՛քը :

Կը սուրա՛ն ինքնաշարժները տակաւին : Դէպի ո՞ւր, ընկերներ եւ հայրենակիցներ, դէպի ո՞ւր : Ես ճամբայ ելայ Աբադանի համար, ինծի ըսուեցաւ թէ շոգեկառքը կանգ կ'առնէ Ահվազի մէջ, որովհետեւ Ահվազէն անդին ողողուած է երկաթուղին : Միայն կայրուղին է որ սեւ ժապաւէնի մը նման կ'երկարի Ահվազէն մինչեւ Աբադան՝ ողողուած անապատին մէջէն : Արդ, Աբադանի ճամբան չէ այս ճամբան : Ո՞ւր կ'երթանք, ո՞ւր :

Աւազի փոթորիկը կը շարունակուի : Ոչ երկինք կ'երեւի, ոչ ալ ճամբայ :

Կը խնդան : Աչքով, ունքով կ'ընեն : Առեւանգեցինք քեզ, կ'ըսեն :

Բայց ի վերջոյ կանգ կ'առնէ մեր ինքնաշարժը : Մարդահասակ բարձր, ցեխով ծեփուած պարիսպ մը : Ներսը տկլոր թուփեր, խորը՝ շէնք մը դաշտային մեր մարագներուն նման :

Ինքնաշարժները կը փողահարեն :

Յանկարծ շէնքէն դուրս թափեցան աղջըկներ ու տղաքներ :

— Բերի՛նք, բերի՛նք, պոռացին առեւանգիչներս :

Ծափահարութի՛ւն : Շէնքին դուռները բացուեցան, ու դուրս խուժեց բազմութիւն մը, որ մարաղէն ներս ապաստաներ էր աւազի փոթորիկին պատճառով :

— Այսօր Մայիս 28 է : Ահվազի ամբողջ Հայութիւնը հաւաքուած է այստեղ, անապատին խորը, տօնելու համար մեր ազգային ինքնաճանաչումին պատմական յայտարարութեան Օրը : Ժողովուրդը քեզի կը սպասէ : Մաս մըն ալ, ինքնաշարժներով, եղնիկի որսորդութեան գացած են առտուընէ՝ անապատին խորը, — քեզի եղնիկի միս պիտի կերցնենք այսօր : Բոլորովին տափարակ է այս անապատը, այնպէս որ մեր տղաքը ինքնաշարժներով կը հալածեն եւ ողջ կը բռնեն եղնիկները :

Երկինք նայեցայ ապշահար, զարմացած, երազակորոյս :

Ի՛նչ ժողովուրդ է այս, կ'ուզէի ըսել երկնաքաղաքացիին, ի՛նչ ժողովուրդ, որ անապատներն է ինկեր, մինչեւ այս հեռաստանը՝ զոր Խորենացի կ'անուանէ Խուժաստան, ոչ հեռու քան «անյուշ»բերդը՝ ուր աքսորուեցաւ մեր դժբախտ թագաւորը, բայց կը պահէ դեռ իր հաւատքը : Յուսահատեցա՛ւ Արշակ, այստեղ, բայց չի՛ յուսահատիր երբեք մեր մեծ ժողովուրդը, ապացոյց որ ահա կը տօնէ իր կորսուած անկախութեան յիշատակը, ազատ հայրենիքին երազը : Արշակ ոգեւորուեցաւ միայն ոտքը դնելով հայկական հողին վրայ : Իսկ մեր աննման ժողովուրդը կ'ոգեւորուի եւ ազգ. հպարտութեամբ կ'աճի՝ ամէն անգամ որ կը կանգնի հայրենի աւանդութեանց եւ պատմական յիշատակներու վրայ, ուր որ ալ ըլլայ :

Վա՜յ այն ժողովուրդին, որ կ'ապրի հողին հողեկան նպաստով միայն՝ կորսնցնելէ ետք ազգային ոգին, ի՛ր հողին :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐՈՒ ԼԵԶՈՒՆ

Անշուշտ խորագիրս նկատի չունի Եզովբոսի, Լաֆոնթէնի, Վարդան Այգեկցիի եւ ուրիշ հայ առակագիրներուն կենդանական տիպարները, որոնք հմտօրէն մեզ կը ներկայանան մարդկային զգացումներով եւ գաղափարներով : Ինչպէ՞ս կարելի է տալ լեզուին սահմանումը : Առանց նկատի առնելու անոր յարաբերական իմաստները, գիտենք թէ լեզուն միջոց մըն է մարդոց համար, խօսքերով արտայայտելու իրենց մտածումներն ու զգացումները : Սակայն մարդիկ կրնան իրենց միտքը բացատրել նաեւ խօսքէն տարբեր միջոցներով, դէմքի ու ձեռքի շարժումներով եւ ծամածռութիւններով, բացադանչութիւններով, նկարներով, նշաններով թէ գրութեամբ :

Եթէ մարդկային զարգացած միտքը կրնայ յղանալ ու արտայայտել թանձրացեալ ու վերացական գաղափարներ՝ մինչեւ տրամաբանութիւն, ճշմարտութիւն է նաեւ որ նախնական շրջաններուն, մարդն ալ անցած է կենդանական աստիճանէն : Արդարեւ նախամարդն ալ իր տարրական մտքերը կը փոխանցէր իր նմաններուն՝ պարզ շարժումներով, ճիչերով եւ ձայնական արտայայտութիւններով : Մինչեւ այժմ ալ յետամնաց ժողովուրդներու սահմանափակ բառապաշարը կազմուած է մեծ մասամբ միավանկ բառերէ :

Ուրեմն լեզուի իմաստին լայն առումով կենդանիները կը խօսի՞ն թէ ոչ, գիտականօրէն դժուար է դրական պատասխան տալ այս հարցին : Եթէ կենդանիներու մարմնակազմութեան, բնախօսութեան, կենցաղին թէ սովորութեանց շուրջ գիտունները կրցած են լայն ուսումնասիրութիւններ կատարել, սակայն լեզուի հարցը ամէնէն տկար կողմն է գիտութեան : Որովհետեւ մարդկային ըմբռնումով լուծում մը կարելի չէ գտնել : Կենդանիներու մօտ կեանքի պահանջներն են սերնդագործելը, սնունդը, ջուրը եւ ապահովութիւնը : Սեռային պահանջներու փոխանցումը կենդանիներէն շատերու մօտ կը կատարուի ցուցական շարժումներու եւ ձայնական արտայայտութիւններու միջոցաւ : Իսկ մէկ մասին մօտ յատուկ դեղձերէ արտաբուրած հոտերու գրգռիչ ազդեցութեամբ : Մորիս Պիւրթոն ֆրանսացի մեծ մասնագէտը իր «Հետաքրքրական պատկերներ կենդանական կեանքէն» գիրքին մէջ կը շօշափէ կենդանիներու հոտառական նուրբ զգայութիւնը : Ըստ հեղինակին, շուն մը կը զանազանէ բարկացած կամ հանդարտ մարդուն արտաշնչած տարբեր հոտերը : Անշուշտ դժուար է ճշդել այս պարագան : Այսուհանդերձ հաստատուած է թէ հոտերը մեծ նշանակութիւն ունին կենդանիներու համար : Միջատները իրենց կարգին զգայնութեամբ կը փոխանակեն զանազան «խօսքեր» իրենց շօշափուկներուն հպումով, ցոյց տալու համար սնունդի վայր մը կամ ազդարարելու վտանգ մը :

Ձայնական լեզուն անշուշտ ամէնէն յատկանշանական մասն է կենդանական լեզուին : Ըստ մասնագէտներու հաւին լեզուն կը բաղկանայ ինը տեսակ ձայներէ :

Մորիս Պիւրթոնն է դարձեալ որ կը պատմէ հաւին կեանքը : Հաւը կը կտկըտայ — հաւկիթ մը ածած է : Ահա մայր հաւը իր վառեակներով : Իր կրկռոցով կը հրաւիրէ զանոնք հետեւիլ իրեն : Հատիկ մը կը գտնէ ու տարբեր կանչով մը իր շուրջ կը բոլորէ ձագերը : Գիշատիչ թըռչունի մը ստուերը կը նշմարէ՝ ան ազդանշանը կուտայ վտանգին : Եւ այսպէս բոլոր պարագաներուն իր ձայնին մէջ տարբերութիւններ կան, վտանգ մը, դրդանք մը, կամ զայրոյթ մը արտայայտելու համար :

Աքաղաղին լեզուն եւս ինը ձայնական տարբերութիւններ կը պարունակէ : Ճնճղուկները վտանգի ազդարար երկու յատուկ ձայներ կը հանեն : Մին՝ սրընթաց թռչող թշնամիի մը ի տես պահուելու համար, իսկ երկրորդը՝ դանդաղ՝ թշնա–

«ՅԱՌԱՋ» ԻԹԵՐԹՕՆԸ (20)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

Ը.

Գարեգինի խանդավառութեանը քիչ չէր նպաստում, անշուշտ, իմ այցը, մայիսեան հրաշալի երեկոն եւ մանաւանդ իր պաշտած նորատի կնոջ ներկայութիւնը, որի գեղեցկութեամբ, ինչպէս թւում էր ինձ, պարծենում էր իմ առջեւ իր հոգու խորքում :

Այդ երեկոյ ես նորից առիթ ունեցայ համոզուելու, որ Սառան իրաւի, մի կատարեալ գեղեցկուհի էր, այն ուրոյն գեղեցկուհիներից, որոնց դէմքի ինքնատիպ գեղեցկութիւնը մի անգամ տեսնելուց յետոյ խորապէս դրոշմւում է մարդու յիշողութեան մէջ : Նա հագած ունէր Եւրոպական ձեւի տնային թեթեւ վերնազգեստ կարճ ու լայն թեւերով, ծայրեզերուած պերճ ակնուածներով : Երբեմն երբ ձեռքերը բարձրացնում էր հարուստ մազերն ուղղելու, լայն թեւերը, ետ ծալուելով, մերկացնում էին նրա արմունկները սպիտակ ու ողորկ եւ ծածկուած փայլուն աղուամաղով՝ ոսկու փոշու պէս :

Բայց ինձ աւելի հետաքրքրում էր նրա ներքինը, քան թէ արտաքինը, նրա հոգին, քան թէ գեղեցկութիւնը : Ու դիտելով նրան, աշխատում էի նրա դէպի ամուսինը ցոյց տուած վերաբերմունքից կանխագուշակել, թէ երկա՞ր կը դիմանայ արդեօք այդ «մեծ երեխայի» ձեռքին : Թէեւ այդ նորատի կինը դեռ եւս մի կատարեալ հանելուկ էր ինձ համար, բայց լաւ ճանաչելով նրա ամուսնուն, եզրակացութիւնս տխրալի էր : Մի կին — լինէր նա Սառան թէ մի ուրիշը — կարող էր խղճալ, գուրգուրալ եւ սիրել Գարեգինին այնպէս, ինչպէս մեծ քոյրը փոքր եղբօրը, բայց կապուել նրա հետ կանացի բոցոտ սիրով անկարող էր, որովհետեւ Գարեգինն իր բոլոր պատուական առաքինութիւններով հանդերձ զուրկ էր կնոջ մէջ այդպիսի անվերապահ սէր յարուցանող բացասական առաքինութիւնից — արուի ամէն ինչ ընկճող, ամէն ինչ հպատակեցնող միահեծան կամքից, — մի բան, որ բոլոր դրական բարեմասնութիւններից աւելի սիրում է կինը տղամարդու մէջ :

Մինչդեռ ես, այս խոհերին անձնատուր, դիտում էի այդ անհամապատասխան զոյգը, Գարեգինը, անհոգ ու երջանիկ, խօսում էր, հա խօսում, ջրաղացի չախչախի պէս անդնջում :

Ու չնկատեցի, թէ ինչպէս արեւն արդէն հանգցրել էր իր վերջին ճաճանչները, եւ մութը սկսել էր բարձրանալ երկրի կրծքից : Մի աներեւոյթ ձեռք կարծես գորշագոյն շղարշ էր փռում քաղաքի վըրայ, եւ այդ շղարշը քանի գնում, այնքան թանձրանում է : Եւ ահա այստեղ ու այնտեղ սկսեցին փայլփլել առաջին ճրագները սկզբում աղօտ յետոյ քանի բարձրանում էր խաւարը, աւելի ու աւելի պայծառ : Եւ մինչդեռ քաղաքն արագօրէն սեւ էր հագնում՝ կորցնելով իր գծագրութիւնը, երկինքը դեռ երկար ժամանակ լուսաւորուած էր վերջալոյսի մեռնող փայլով :

Շատ էի ուզում գէթ մի քանի րոպէ մինակ մնալ Գարեգինի հետ որպէսզի հարցուփորձ անէի Սառայի մասին, բայց այդ չյաջողուեց : Սառան շարունակ նստած էր մեզ մօտ, եւ եթէ կարիք էր լինում հիւրասիրութեան վերաբերմամբ որեւէ պատուէր տալու աղախնին, միշտ Գարեգինն էր գնում : Իսկ երբ, բաւական ուշ, վեր կացայ հրաժեշտ տալու, Սառան եւս եկաւ մինչեւ դուռը ճանապարհ դնելու ինձ եւ ամուսնու հետ խնդրեց, որ շուտ – շուտ այցելեմ իրենց :

Բայց հանգամանքներն այնպէս դասաւորուեցին, որ ես, հակառակ ցանկութեանս, այլեւս հնար չունեցայ այցելելու նրանց : Մի քանի օրից մի անակնկալ ըշտապ գործով հեռացայ Թիֆլիսից եւ ամբողջ ամառը, մօտ երեք ամիս, բացակայ էի : Այնուհետեւ երբ վերադարձայ, առաջին գործս այն եղաւ, որ տեսութեան գնացի բարեկամներիս : Բայց նրանց բընակարանը փակ գտայ, եւ հարեւաններն ինձ ասացին, որ նորապսակ զոյգը Յունիսին մեկնել է քաղաքից յայտնի չէ ուր : Նոր յիշեցի, որ նրանք մտադիր էին ամառը մի ճանապարհորդութիւն կատարելու : Մի ամսուայ ընթացքում նորից մի քանի անգամ գնացի Գարեգինի բնակարանը եւ միշտ էլ բացակայ գտայ նորապսակ զոյգին :

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

մի մը վրայ յարձակելու: Ամերիկացի կենդանաբաններ ուսումնասիրած են սկիւռի տեսակ մը: Այս ուսումնասիրութիւնը շահեկան է անով որ ցոյց կուտայ կենդանիներու ձայնական շեշտերու եւ երանգաւորման նրբութիւնները: Տօքթ. Պուրլիէր իր «Անտառներու կեանքն ու սովորութիւնները» գիրքին մէջ կուտայ ամերիկացի երկու կենդանաբաններուն այդ ուսումնասիրութեան մանրամասն պատկերը, ուր սկիւռը սուր ու տարբեր ճիչերով ահազանգը կը հնչեցնէ օձի մը, թռչունի մը, շան մը կամ մարդու ներկայութիւնը նշմարելով: Վերոյիշեալ նկատումները կարելի է ընդհանրացնել բոլոր ստնաւորներուն համար:

Բայց ճի՞շդ է այս բոլոր ձայնական ճիչերը իբրեւ լեզու ընդունիլ: Լեզու մը որ փոխանցուած ըլլայ նոյն սեռի ներկայացուցիչներուն միջեւ, գիտակցօրէն, մարդկային հասկացողութեամբ: Անշուշտ ոչ: Որովհետեւ օրինակ երբ հաւը ճերմակ որդ մը կը գտնէ հողին մէջ, սնունդ մը գտած ըլլալու գոհունակութեան կամ վառեակները հրաւիրելու ճիչ մը կ'արձակէ: Պարզ բնազդային ճիչ մը, ուրիշ ոչինչ: Մինչդեռ գիւղացին նոյն որդին ի տես՝ արձակած բացագանչութեամբ մը ապալայ վնասակար ջորեակին (գինա պէօճէյի) պատկերացումը կ'ունենայ իր մտքին մէջ: Որով մարդուն իւրաքանչիւր բառը կը պարփակէ լրիւ ու ընդհանուր իմաստ մը:

Ըստ ոմանց, պարագաներ կան ուր կենդանին «կը հասկնայ» կարգ մը բառեր: Օրինակ՝ եթէ ձեր շունը սաստէք, «տեղդ» գնա, ըսելով, ան իսկոյն կը մտնէ իր բոյնը: Նոյնիսկ առանց այդ «տեղդ» բառը արտասանելու եթէ ցուցմունք մը ընէք դէպի իր բոյնը ան դարձեալ կը հնազանդի: Եթէ իրեն ըսէք «տես, կատուն», բոլէապէս կը չարանայ ու կը հաջէ: Այս օրինակները կը հաստատե՞ն թէ շունը ըմբռնեց «տեղդ» եւ «կատու» բառերուն իմաստը: Դարձեալ բացասական է պատասխանը: Կատուն պարզապէս գրգռիչ յուզում մը կը յառաջացնէ իր մէջ որ տեղի կուտայ յարձակողական հակազդեցութեան մը: Երբեւիցէ կենդանին չի կրնար բառերուն իմաստը խորհրդանշել, նոյնիսկ մարդոց միջոցաւ կրթուելով կամ անդրադարձ շարժումներու կապուած երեւոյթներով:

[illegible] կատարուած փորձերուն համաձայն կարգ մը կապիկներ կրցած են ինքնագործ կաղմածներու մէջ դրուած դրամանիշերու արժէքը գնահատել: Որովհետեւ դրամանիշը դրուելէն ետք կաղմածը իրենց կը բաշխէր խմիչք կամ ուտելիք:

Թութակներ եւ կաչաղակներ թէեւ բառեր կ'արտասանեն, բայց կ'ընեն ըստ բախտի: Գայլերու եւ ուրիշ կենդանիներու կողմէ որդեգրուած մանուկներ, այդ կենդանիներուն կաթով սնած ու մեծցած, երբ հետագային մարդոց մէջ ինկած են, չեն կրցած յարմարիլ միջավայրին ու կենցաղին եւ լեզու սորվելու անընդունակ եղած են: Կը թուի թէ որոշ տարիքէ մը ետք մարդիկ եւս անկարող կ'ըլլան լեզու սորվելու եւ կ'արտայայտուին կենդանիներու նման:

Եզրակացութիւն.— Կենդանիներու արձակած ձայները յատուկ են իրենց կեանքի պահանջներուն: Պարզապէս բնազդային նշաններ են, որով չեն կրնար լեզու համարուիլ:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՓՕՅԱՃԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

ԵՐԹԱՄ — ՉԵՐԹԱՄ

— Կաղանդին վիճակը Մրգաստանեաց ընկերութեան պարահանդէսին երթա՞մ:

— Կ'ուզես գնա, կ'ուզես մի երթար. ինձմէ՞ հրաման պիտի առնես:

— Ներողութիւն, եղբայր, մի յուզուիր. հարցնելուս պատճառը այն է որ ողջ եմ:

— Ուրեմն մի երթար:

— Եթէ չերթամ, պիտի մեղադրեն:

— Ուրեմն գնա:

— Աղէկ, բայց, մեռնողը մօրաքոյրս էր:

— Զի վայլեր որ երթաս, մի երթար:

— Բայց պիտի ելլեն ըսեն որ քանի մը հարիւր ֆրանք խնայելու համար է որ չեմ գացած:

— Հետեւաբար գնա:

— Լաւ, բայց մօրաքոյրս հոկտեմբերին էր որ մեռաւ:

— Մի երթար: Եւրոպայի մէջ մօտաւոր ազգականի մը սուգը կը պահեն, առնուազն, ինը ամիս:

— Եթէ չերթամ, տունը կռիւ պիտի ըլլայ:

— Գնա, որպէսզի կռիւ չըլլայ:

— Աղջիկս «պապա, չերթանք» կ՚՚ըսէ:

— Ուրեմն չես երթար:

— Կինս երթալու միտք ունի:

— Ուրեմն կ'երթաս:

— Շատ սուղի պիտի նստի, վրաս:

— Մի երթար:

— «Մրգաստանեաց»ին ատենապետը զոքանչիս ազգական է:

— Երթալու ես:

— Ըսենք թէ գացի. միայն տանելու եմ կինս, քենիս, քեռայրս, եղբօրս որբեւայրի կինը, զոքանչս, աղջիկս, փեսաս.. հարիւրական ֆրանքէն, հաշիւը դուն ըրէ:

— Մի երթար:

— Ամօթ չըլլա՞ր:.

— Կ'ըլլայ, ուրեմն գնա:

— Անշուշտ, պարահանդէսին ալ քանի մը հազար ֆրանք կ'երթայ:

— Իրաւունք ունիս, վազ անցիր:

— Բայց, առանց օրով ալ տունը կը նստի՞, եղբայր:

— Զի նստիր, գնա:

— Ըսել կ'ուզես որ հինգ հազար ֆրանքին վրայէն ջո՞ւր մը խմեմ:

— Ատիկա խմուելիք ջուր չէ, հետեւաբար մի երթար:

— Ըսենք թէ գացինք, պարելո՞ւ եմ:

— Ամօթ է, քանի որ սգաւոր ես:

— Երթալէն ետքն ալ չպարել չըլլար:

— Խորհուրդ կուտամ որ չերթաս:

— Տունն ալ բանտարկուիլ չեմ ուզեր, չիտակը:

— Մի բանտարկուիր, գնա:

— Հինգ հազար ֆրանքին մեղք չէ՞:

— Մեղք է, մի երթար:

— Կնոջս ինչպէ՞ս խօսք պիտի հասկըցնեմ:

— Ձեռքը հազարնոց մը դիր:

— Դրամի աչք չունի... Աչքը կուշտ է:

— Հետեւաբար, կ'երթաս:

— Բայց, խեղճ մօրաքոյրս միտքս պիտի գայ:

— Իրաւունք ունիս, մի երթար:

— Եւ, տէր — անոր բերա՞նը լինամ, քանի մը հազար ֆրանք խնայած ըլլալու եւ մօրաքրոջս յիշատակը յարգած ըլլալու համար:

— Ինծի նայէ, բարեկամ, շատ երկնցուցիր, այս գրոյցին վերջը չկայ, ահաւասիկ իմ վերջին խօսքս — սգաւոր ըլլալով, պէտք չէ երթաս. բայց, որպէսզի տէր անոր ջախջախիչ պատասխան մը տուած կ'ըլլաս, այդ հինգ հազար ֆրանքին կէսը կը նուիրես Կապոյտ Խաչի կազդուրման կայանին վերաշինութեան, միւս կէսն ալ դպրոցին, Կաղանդին գիշերն ալ քանի մը մօտիկ բարեկամներ գլխուդ կը ժողվես եւ տունդ կը մնաս. լմնցաւ գնաց:

— Ատա՞նկ ընեմ...

— Ատանկ ըրէ եւ բացուէ, երթաս բարով...

— Լաւ, լաւ, չեմ երթար...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ.— ԲՂԻ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Բղիի Հայր. Միութեան մասնաճիւղը կազմակերպած է հանդէս - երեկոյթ մը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, 53 ռիւ Կրինեան, Սէրքլը Ռէփիւպլիքէնի սրահին մէջ, պիտի բանախօսէ փրօֆ. Գ. Խայիկեան: Բղեցի երիտասարդներու կողմէ պիտի ներկայացուի պաւէշտ մը, յետոյ եւրոպական եւ հայկական պարեր: Պիտի նուագեն Պ. Պ. Հ. Փանոսեան եւ Համբարձումեան եղբայրներ: Կը հրաւիրուին Բղեցի եւ ոչ քղեցի հայրենակիցները այս բացառիկ խնջոյքը վայելելու:

Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը կազմուած է 1924ին եւ կը յարատեւէ այդ օրէն ի վեր: Վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին բազմաթիւ Հայր. եւ այլ միութիւններ կազմուեցան խոշործրագիրներով, բայց շատ քիչերը դիմացան: Դիմացողներէն մին կը հանդիսանայ Բղիի հայրենակցականը:

1934 Յունիս 10ին Ամերիկայի Տիթրոյթ քաղաքի մէջ կը գումարուէր առաջին պատգ. ժողովը, ընտրելով կեդր. վարչութիւն մը: Մէկ տարուան աշխատանքը բաւական կ'ըլլայ որ 1935ին զանազան երկիրներէ 28 մասնաճիւղեր հաւաքուին իր շուրջը: Այդ թուականէն ի վեր Մարսէյլի մասնաճիւղն ալ միացած է կեդրոնին: Բղիի Հայր. Միութիւնը իր գլխաւոր ուժը կեդրոնացուցած է կրթական գործին վրայ: Պէյրութի «Փալանճեան», Հալէպի «Բարէն Եփփէ» ճեմարաններու, Փարիզի Ս. Մուրատեան վարժարանի, իսկ այս տարի ալ Պոլսոյ բարձրագոյն վարժարանի մը մէջ կը պահէ սաներ, Յունաստանի եւ Հալէպի մէջ քանի մը տասնեակ աշակերտներ միութեան օգնութեամբ ուսում կը ստանան նախակրթարան վարժարաններու մէջ: Միութիւնը կը հոգայ նաեւ օգնութեան կարօտ եւ հիւանդ հայրենակիցներ, բարոյապէս թէ նիւթապէս: Մասնաճիւղերու միջոցաւ կը հետաքրքրուի անխտիր բոլոր Բղեցիներով: Այս վերջին տարիներու ընթացքին հետաքրքրուած է մեր ծննդավայրին՝ Բղիի մէջ մնացած հայրենակիցներով, ստուգած է անոնց թիւը, անունով - մականունով եւ ծննդավայրով, անոնց միջոցաւ՝ ստուգած է նաեւ Բալու գաւառի մէջ հաստատուած Բղեցիները եւ երկու տեղերուն ալ նպաստ ղրկած է: Պրպտումներ կը կատարէ նաեւ ուրիշ գաւառներու մէջ ալ:

Հայր. Միութեան այս ազգօգուտ գործունէութեան դիմաց կան ցաւալի կէտեր ալ, խօսքս Ֆրանսացի Բղեցիներու մասին է: Բ. աշխարհամարտէն առաջ Ֆրանսան ունէր հինգ մասնաճիւղեր, Փարիզ, Սէնթ Էթիէն, Մոնփէլիէ եւ երկու մասնաճիւղեր ալ Մարսէյլ: Պատերազմի ընթացքին ինչպէս բոլոր միութիւնները, այս հինգ մասնաճիւղերը եւս լուծուեցան: Պատերազմէն ետք, 1946ին վերակազմուեցան Մարսէյլի երկու մասնաճիւղերը, կազմելով մէկ միութիւն: Միւսները լռեցին: Մինչդեռ ամէնուս շահը կը պահանջէ համախմբուիլ մէկ միութեան շուրջ, մէկդի դնելով բոլոր նախապաշարումները, եթէ տարբեր տեսակէտներ ունին, կարելի է նկատի առնել լայնամտօրէն քննելով եւ միասին գործելով: Կարելի է նոր մասնաճիւղեր կազմել ուր որ բաւական թիւով հայրենակիցներ կան: Մարսէյլի չէզոք հայրենակիցներն ալ պարտաւոր են աջակցիլ քսանամեայ մասնաճիւղին:

Գ. ԿՈՓՈՅԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ վանքին միաբան Բաբգէն վարդապետ Ապատեան, հոգեւոր հովիւ Իսրայէլի Հայոց, Հնդկաստան մեկնած է ուր պիտի մնայ չորս ամիս, գաղութը հովուելու եւ նիւթական օժանդակութիւն ապահովելու համար:

ՊՈԼՍՈՅ Թուրք թերթերը կը գրեն թէ Նախկին հայրենակից մը, Հայկ Բէհեսեան, որ Միլան կը բնակի, կ'ուզէ մեծ գործարաններ հիմնել Սամսոնի եւ Տրապիզոնի մէջ, օտար դրամագլուխով: Բէհեսեան, որ Պրուսացի է, կը խորհի հիւսուածեղէնի, մանածի, կաուի գործարաններ հիմնել Տրապիզոնի մէջ, իսկ երկաթի գործարան մը՝ Սամսոնի մէջ:

ՊՈԼՍՈՅ Գալֆաեան որբանոցը երկու հարիւր հազար ոսկի արժէքով կալուածի մը տիրացած է: Ինչպէս ժամանակին գրեցինք Տիկին Լուսինէ Նահապետեան կըտակած էր այդ շէնքը: Իր ժառանգորդներուն բողոքին վրայ իրաւարան Վահան Խարփութլեան յաջողած է փրկել կտակը, եւ շէնքը յանձնել Գալֆայեան որբանոցին:

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (41)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԻՍ

Տելեմաքը այս ամենավերջի տեղեկութիւնն էլ ստացուց իր նամակի վրայ եւ երկու քաջ, կորիճ եւ ճարպիկ կիներ յանձնեց, գաղտնի ճանապարհներով նրանց գիւղից դուրս հանեց, եւ նրանք, գիւղին մօտի ձորէն վեր բարձրանալով, գնացին Շամիրամ:

Իպրահիմ Զավուշը մի Հայից աւելի հաւատաւոր էր: Բայց Տելեմաքը չէր կարող նրան որոշ կերպով ասել տղայոց տեղը: Ո՞վ գիտէ, գուցէ այնտեղ չէին, անցած լինէին Գրդուռ:

Նրա ականջին կը հնչէր Զավուշի խօսքը թէ՝ «եթէ վտանգուեմ, ինձ կրնա՞ք փոխադրել Կովկաս»: Նա էլ զգում էր վտանգը, բայց երբեք առիթը չէր փախցներ մի բան լածին պէս բերանացի կամ նամակով իմաց տալու:

Գասպարը, Շամիրամից, կին սուրհանդակների միջոցով ապահով ճանապարհներով անմիջապէս ինձ նամակ հասցրեց:

Կարդում եմ Տելեմաքի գրածները: Ձեզ կարողանում գայրոյթս զսպել: Հազար ափսոս, որ մեր ուժը շատ փոքր է այդ գաղաններին դաս մը տալու: Անոնք քանդեցին Դատուանը, պիտի քանդեն միւս հայ գիւղերն էլ:

Տելեմաքին անմիջապէս պատասխանեցի կին սուրհանդակների միջոցով.—

«Գրածդ ճիշդ է: Զավուշի տուած անեկութիւնները հարիւրին հարիւր ուղիղ են: Կոտանը, մինչեւ որ մի մեծ ուժ չապահովէ, հեշտութեամբ այս սկաւառակի մէջ պիտի չմտնի: Նա գիտէ որ կարող է ծուղակի մէջ ընկնել: Նա փորձուած աղուէս է: Մենք այս գիշեր հոս կը լինենք: Ցերեկը մարդ կը հանեմ գաղաթը՝ հեռադիտակով հետազօտելու Թուրք ժանդարմաների բոլոր շարժումները: Շատ մի մտածիր: Բան չի լինիր: Եթէ լինի, միայն կռիւ կը լինի: Եւ աւելի լաւ է մենք ընդունենք այդ կռիւը լեռների վրայ, այդպիսով տուժողը միայն մենք կը լինինք: Չեմ ուզում, որ մեր պատճառով որեւէ հայ գիւղ քանդուի:

— «Եթէ Կոտանը մտնի հայ գիւղերը, կարելի է զարնել նրան Ծղակի ծոցի մօտ, ուր ամենալաւ տեղն է դրսից յարձակման համար: Բայց անիրաւները սովորութիւն ունին, երբ Փետայու դէմ չեն կարող դուրս գալ, վրէժը կը լուծեն անզէն շինականներից: Վաղը նորից կը գրեմ: Եթէ նոր լուր մը առնես, հաղորդէ մեզ անմիջապէս:

«Հա, չմոռանամ ասելու, որ Գասպարի սուրհանդակներն էլ Մուրատից նամակ բերին: Նա գրում է, որ գուցէ մօտ ատեններս մենք էլ անցնենք Ախլաթի շըրջանը: Կառավարութիւնը իր բոլոր ուժերով սկսած է մեզ հետապնդել: Սասնոյ այն ուժերը, որ երկու ամիս առաջ մեր դէմ կռուեցին, հիմա փոխադրուել են եւ ցրուել են հայ գիւղերի մէջ: Ամէն մէկ հայ գիւղի մէջ մէկ վաշտ զինուոր կայ: Անիրաւները քանդում են գիւղերը: Ժողովուրդը տնքում է նրանց բռնութեանց տակ: Ցեսուն (Վարդան վարդապետը) բողոքել է հիւպատոսներին: Ոչ մի օգուտ: Նամակը բաւական երկար է եւ տալիս է ընդարձակ տեղեկութիւններ իրենց գործունէութեան մասին Մշոյ մէջ: Այստեղ մի ցաւալի լուր կայ: Մուրատը վշտացած՝ գրում է թէ՝ մեր Մէչէտի Աւետիսը, որ Սասնոյ կռիւների մասնակցողներէն էր, ձերբակալուել է Ճապաղջուրի մէջ եւ բանտէն օգնութիւն կը խնդրէ իրենից եւ ընկերներից»:

Այստեղ մի պզտիկ շեղում պիտի անեմ: Կարեւոր եմ նկատում նրա մասին տալ մի քանի տեղեկութիւններ:

Մէչէտի Աւետիսը Զարսանճաքի գաւառի Խոմայել գիւղից էր: Իր պատմելով՝ այդ շրջանը բէկերի եւ աղաների բնակութեան վայրն էր, եւ Հայերը, ամէնն էլ առանց խտրութեան, բէկերի մարապաներն էին: Մէչէտի Աւետիսը ինքն էլ եղած էր մարապա: Սակայն, չկրնալով դիմանալ բէկի բռնութիւններին, բաւական մեծ վնաս տալէ յետոյ, գլուխը առել եւ հեռացել էր: Անցել էր Ռուսաստան: Երկար թափառել էր քաղաքէ քաղաք: Վերջապէս, օրին մէկն էլ, հասել էր Թիֆլիս:

Ճիշդ այդ ժամանակները պատրաստւում էր Խասաուրի խումբը, որ կը կոչուէր «ՋԻՆԱՏԱՐ ԽՈՒՄԲ», բայց Խասաուրի մէջ կռիւի բռնուելէ յետոյ ստացաւ «Խասաուրի խումբ» անունը:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

աղդակ Ֆիզիքական եւ բարոյական այլասերման: Ալքոլամոլութիւնը կարեւոր պատճառներէն մէկն է ընկերային Ապահովութեան մեծ բացին: Ընդհ. Ժողովը կը հրաւիրէ Ընկերային Ապահովութեան վարչութիւնը իրենց միանալ, պայքարելու համար ալքոլամոլութեան չարիքներուն դէմ: Ընդհ. Ժողովը կը շնորհաւորէ կառավարութեան ձեռնարկները եւ կը խնդրէ շարունակել իր գործունէութիւնը, աւելի ազդու միջոցներ ձեռք առնելով:

× Սէնի նահանգային խորհուրդն ալ բանաձեւ մը քուէարկեց որ կ'ըսէ թէ ալքոլամոլութիւնը թիւ մէկ պատուհասը կը կազմէ, հետեւաբար անհրաժեշտ է պայքարիլ: Տեղեկագրի մը համաձայն, Սէնի շրջանին մէջ միայն մտային հիւանդութեանց համար ութ միլիառ 250 միլիոն ֆրանք սահմանուած էր 1954ին, իսկ այս տարի՝ 9 միլիառ 120 միլիոն:

ՁԻՒՆ—ՁՄԵՌ

Նոր տարին սկսաւ սաստիկ ցուրտով մը: Կիրակի օր թեթեւ ձիւն մըն ալ տեղաց Փարիզի մէջ, իսկ աւելի առատ՝ լեռնային շրջաններուն մէջ: Մասնագէտներու կարծիքով ցուրտը պիտի շարունակուի տակաւին: Ձիւնը զգալի բարձրութեան մը հասած է Սէնթ Էթիէնի, Թարասքոնի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ: Սէնթ Էթիէն — Մարսէյլ գնդակախաղի մրցումը կէս ճամբան մնաց, որովհետեւ կարելի չէր որոշապէս տեսնել անցուդարձը:

Եւրոպայի միւս մասերուն մէջ ալ հետզհետէ կը սաստկանայ ցուրտը: Արեւելեան Գերմանիոյ երկաթուղիները ծածկուած են թանձր ձիւնով: Անգլիոյ մէջ եւս կը նեղուին արտակարգ ցուրտէն: Ձիւն կը տեղայ նաեւ Մ. Նահանգներուն մէջ:

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ ձիւն — ձմեռը մեծ աւերներ կը գործէ Թուրքիոյ մէջ: Կամուրջ մը փլած է Էտիրնէի ճամբուն վրայ: Արնդհատ կը ձիւնէ Էրզրումի, Անգարայի, Պրուսայի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ:

«ՕՐ. ԿԱԹԸ», 18 տարեկան Ամերիկուհի մը, Փարիզ հասաւ Մ. Նահանգներէն, ճիշդ տարեդլուխին, վարչապետին յանձնելու համար հողագործներու կողմէ նուիրուած 48 աման կաթը: Փոխադարձաբար պիտի տանի 48 շիշ շամփայն, Մ. Նահանգներու 48 կառավարիչներուն համար:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Ս. ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ

Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ, Փարիզ

ՓԱՐԻԶ.— Յունուար 5: Չորեքշաբթի, ճրագալոյց Ս. Ծննդեան, երեկոյեան ընկերգ ժամերգութեան ժամը 15·30ին, Պատարագ ժամը 17ին:

Յունուար 6 հինգշաբթի, Տօն Ս. Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, Ս. պատարագ ժամը տասնին:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Հայրապետական պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան: Յետ պատարագի Ջրօրհնէքի արարողութիւն:

Յունուար 7 Ուրբաթ, Բ. օր Ծննդեան, յիշատակ Մեռելոց, պատարագ ժամը 10ին::

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

5 Յունուար, Չորեքշաբթի, Ճրագալոյց Ս. Ծնունդի:

Երեկոյեան պատարագ ժամը 5:

6 Յունուար, Հինգշ. Ս. Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն Ս. Պատարագ երկսեռ խումբով:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ Պոմոնի Ս. Գր. Լուս. եկեղեցւոյ արարողութեանց:

Այս Չորեքշաբթի, ճրագալոյց, Սկիզբ. երեկոյեան ժամերգութեանց ի ժամ 3·30, Սուրբ պատարագ ի ժամ 4·30:

Այս Հինգշաբթի Ծնունդ, սկիզբ ժամերգութեանց ի ժամ 7, հանդիսաւոր Ս. պատարագ (Եկմալեան) ի ժամ 10:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Պօղոս — Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս Չորեքշաբթի, ճրագալոյցի երեկոյեան ժամերգութիւնը պիտի սկսի ժամը 6ին, Ս. պատարագը ժամը 7ին:

ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՌԹԻՒ.— Առնուվիլի Վարդայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյս հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը հինգին կը սկսի Գիրքերու ընթերցումը եւ վեցին Ս. պատարագ: Հետեւեալ օրը՝ հինգշաբթի Ծընունդի օրը սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին եւ հանդիսաւոր Ս. պատարագ ժամը 10·30ին:

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն սախպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ շրջաններու ընկերները, նշանակուած թուականներուն: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը.—

7 Յունուար Ս. Էթիէն:
8 Յունուար Ս. Շամոն:
9· Յունուար Լիոն:
10 Յունուար, Տէսին:
12 Յունուար Վիէն:
14 Յունուար Վալանս:
15, 16, 17 Յունուար Մարսէյլ:
18 Յունուար Կրընոպլ:

ՍՈՒԷԶԻ ՋՐԱՆՑՔԸ փակուած է մէկ շաբթուան համար: Ցունական քարխադատար նաւ մը զարնուելով հին կամուրջին, 150 թոն ծանրութեամբ մետաղեայ ձող մը ինկաւ նաւուն վրայ որ անշարժութեան դատապարտուեցաւ: Վնասը աւելի ծանր է քան պատերազմի ատեն արձակուած ռումբերուն գործած աւերը: Երեք հարիւր նաւեր Կարմիր Ծովուն երկու կողմերը, կը սպասեն ջրանցքին բացման: Արկածէն ազդուած են բոլոր նաւային եւ ապահովագրական ընկերութիւնները եւ աւելի քան երեսուն երկիրներու թղթատարական սպասարկութիւնները:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Արէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ճարտարապետ Ժ. Սիսլեան եւ զաւակները (Պաղտատ), Տէր և Տիկ. Տթ. Ժ. Պօնօմ, Տէր եւ Տիկ. Սերոբ Խոլաքեան եւ զաւակները (Սան Փաւլօ), Այրի Տիկին Անթուան Խոլաքեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տօքթ. Ֆռանսուա Խոլաքեան, Քոյր Ռօզ (Պէյրութ), Քոյր Ժէռմէն (Աղեքսանդրիա), Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Խոլաքեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Քերոբէ Թիւթիւնճեան եւ զաւակները (Սան Փաւլօ), Տէր եւ Տիկին Անթուան Գարամանլեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Նառւմ Թալաթինեան եւ զաւակները, (Աղեսանդրիա), Տէր եւ Տիկին Ֆերտինանտ Խոլաքեան, Տէր եւ Տիկ. Անռի Խոլաքեան, խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, քրոջ, մեծ մօր, զոքանչին եւ ազգականին՝

ԱՐՑԻ ՏԻԿԻՆ ՋԱՐՈՒՀԻ ԽՈԼԱՔԵԱՆԻ

արկածահար մահը, որ տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 25ին, Քաշանի մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր երեքշաբթի առաւօտ ժամը 10·30ին Քաշանի Սէն Ժէռմէն եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Քաշանի գերեզմանատունը:

Հաւաքուիլ Սէն Ժէռմէնի եկեղեցին, 38 Ավընիւ Տիւմօթէլ:

Հաղորդակց.— 187 թիւ օթոպիւս, Փորթ տ'Օռլէանէն եւ մեթրօ Լինել տը Սօ, Առքէօյ Քաշան:

Կը խնդրուի փոխան ծաղկեպսակի նուէրներ ընել բարենպատակ հաստատութեանց:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եզնպատցի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Ռոստոմ, Մ. Եօթնեղբայրեան, Աղբիւր Սերոբ, Րաֆֆի, Վահան Խորէնի եւ Փոթորիկ խումբերը այս ուրբաթ եւ շաբաթ ժամը 20·30ին, Սօսիէթէ Սավանթ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. կամ 10 $, հատը 12 փր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 5 ՅՈՒՆՈՒԱՐ ★ MERCREDI 5 JANVIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7563 — 31 • ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2974

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹԻՒԵՐ ՃԱՐԵՑԷՔ

●

Վերջերս կ'առաջարկէինք վիճակագրութիւն մը կազմել, պատկերացնելու համար կրթական գործունէութեան ելեւէջները :

Շողշողուն բառերը բան չեն ապացուցաներ : Թիւն է ամէնէն վաւերական եւ պերճախօս վկան, այս պարագային ալ :

Երբ կը հաշուէք այս կամ այն գաղութին համրանքը, եւ անոր դիմաց՝ դպրոցի կամ դասընթացքի աշակերտներուն թիւը, ձեր առջեւ կը պարզուի սերունդի փրկութեան համար կատարուած աշխատանքին պատկերը :

Այսպիսի վիճակագրութիւններ տարուէ տարի կը կատարուին Միջին Արեւելքի մէջ, ուր ունինք դպրոցներու պատկառելի ցանց մը :

Փարիզի եկեղեցւոյ Կրթական Մարմինն ալ պարբերաբար տեղեկութիւններ կը հաղորդէ, իր շրջանի մասին :

Միւս քաղաքներէն պատահաբար լուրեր կը հասնին : Այնպէս որ, չունինք ամբողջական պատկեր մը :

Մարսէյլի մեր թղթակիցը խոստացած է վիճակագրութիւն մը կազմել, տարեգլուխի առթիւ :

Նոյնը կը սպասենք միւս հայաշատ քաղաքներէն, ուր աւելի դիւրին է քիչ - շատ վաւերական տեղեկութիւններ քաղել, քան Մարսէյլի մէջ :

Կը սպասենք, նաեւ, Լոնտոնէն, Մանչէսթըրէն, Պրիւսէլէն, Անվէրսէն, Միլանէն, Ժընեւէն :

Անշուշտ ամէն տեղ ալ պիտի գտնուի սրտցաւ « կամաւոր » մը, քանի մը ժամ յոգնելու եւ տեղեկութիւններ քաղելու համար :

Մնաց որ, վերոյիշեալ գաղութներուն մէջ հոգեւոր հովիւներ ալ կը գտնուին — կամ կ'այցելեն երբեմն : Հետեւաբար, կրնան այս գործը կատարել ի պաշտօնէ, պատարագի կամ հոգեհանգիստի արարողութեան մը հետ :

Թղթակից կամ հոգեւոր հովիւ, սովորած չեն ջուրը պատէն վեր հանելու :

Կը բաւէ մօտաւորապէս ճշդել մանուկներու եւ պատանիներու թիւը, եւ ստուգել թէ հարիւրին քանին կը հետեւին հայկական դպրոցի մը կամ հայերէն դասընթացքի մը :

Ինչպէս ուսուցիչը, հոգեւոր պաշտօնեան ինքն ալ շահագրգռուած է այս գործով, եւ կրնայ դիւրացնել Առաջնորդարանի, Ազգ. Միութեան կամ Հոգաբարձութեան աշխատանքը :

Ձի բաւեր սերունդի փրկութեան մասին խօսիլ ու գրել տարին տասներկու ամիս : Անհրաժեշտ է գիտնալ թէ ինչպէս կը կատարուի փրկութեան գործը, եւ ինչ արդիւնք տուած է :

Մենք պատրանքներ չունինք այս մասին եւ գիտենք որ կսկծալի ողբերգութիւն մը պիտի պարզուի :

Եւ սակայն, հարկ է կատարել վիճակագրութիւնը, չափելու համար կորուստին խորութիւնը :

Հարկ է ցնցել հանրային կարծիքը, եւ մասնաւորապէս ծնողներու խղճմտանքը, որպէսզի նոր ճիգ մը փորձեն, փրկելու համար ինչ որ կարելի է տակաւին :

Տարեգլուխի հանդէսներու առթիւ, շատ մը հայրեր եւ մայրեր գոհունակութիւն կը յայտնէին, լսելով իրենց զաւակներուն սահուն հայերէնը :

Մենք ալ ուրախ ենք : Բայց, հարիւրին քանի՞ն կը կազմեն այս բախտաւորները :

Թիւեր ճարեցէք եւ այն ատեն ամէն բան կը պարզուի :

Այն ատեն աչօք - բացօք պիտի տեսնէք թէ ո'ւր կ'երթանք, ծուլանալով, հաշտելով, յօրանջելով ...

Կորսուած ժամանակը ետ չի գար :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԵՒ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

●

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ ՄԸ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ԽՁԵԼ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Նոր Տարին հազիւ սկսած, անախորժ լուրեր կը հասնին դիւանագիտական շրջանակներէ :

Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը Յունուար 3ին որոշեց երկրին 27 առ հարիւրը արգիլուած հռչակել խորհրդային քաղաքացիներուն համար, իբրեւ փոխադարձ միջոց Խ. Միութեան կողմէ հաստատուած սահմանափակումներու : Այս որոշումը պաշտօնապէս հրատարակուեցաւ արտաքին նախարարին կողմէ, որ ծանուցագիր մը ուղղած էր Ուաշինկթընի խորհրդային դեսպանին, Պ. Զարուբինի : Այսպէս առաջին անգամ է որ արգիլուած գօտիներ կը հաստատուին եւ կարգ մը ամերիկեան քաղաքներու մուտքը կ'արգիլուի խորհրդային քաղաքացիներուն առջեւ : Միեւնոյն ատեն կը յայտարարուի թէ արգելքը պիտի վերնայ, եթէ Խ. Միութիւնը ինք նախապէս ջնջէ իր հաստատած սահմանափակումները : Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ արգիլուած գօտին կ'ընդգրկէ 36 նահանգներ : Խ. Միութեան մէջ երկրին երեսուն առ հարիւրը փակուած է Ամերիկացիներուն եւ ուրիշ օտարականներու առջեւ : Ամերիկացիները երեք տարի առաջ արգիլուած գօտի հռչակած էին Ուաշինկթընի եւ Նիւ Եորքի շրջանը, 25 մղոն տարածութեամբ : Այդ առթիւ խորհրդ. դեսպանատան եւ առեւտրական գործակալութեան անդամները, Թասի եւ մամուլի ներկայացուցիչները կրնային միւս քաղաքները այցելել, պայմանաւ որ նախապէս տեղեկութիւն տային : Խ. Միութիւնը 1953 Յունիս 22ին կրճատած էր արգիլուած քաղաքներուն թիւը, բայց վերջերս նոր արգելքներ հաստատեց :

Միեւնոյն աղբիւրին համաձայն, Մ. Նահանգներուն մէջ հաստատուած խորհրդային քաղաքացիներուն թիւը կը հասնի չորս հարիւրի, որոնց կէսը կը կազմեն դեսպանատան պաշտօնեաները եւ անոնց ընտանիքները :

× Մ. Նահանգներու երեսփ. Ժողովին մասնաւոր յանձնախումբը նոյն օրը հրատարակեց իր տեղեկագիրը, որ կ'առաջարկէ զօրացնել «Ամերիկայի Ձայն»ը եւ « Ազատ Եւրոպայի ռատիօն», ինչպէս եւ ուրիշ հակաբոլշեւիկեան կազմակերպութիւններ : Միեւնոյն ատեն կը թելադրէ խզել դիւանագիտական յարաբերութիւնները Խ. Միութեան հետ եւ ջնջել համայնավար երկիրներու հետ կնքուած առեւտրական դաշնագիրները : Տեղեկագիրը կ'ըսէ.— «Մ. Նահանգները կրնան աւելի ազդու առաջնորդութիւն մը կատարել ազատ աշխարհին հանդէպ, յանուն խաղաղութեան եւ հաւաքական ապահովութեան, եթէ քաջալերեն միւս ազգերը որ ձեռնարկներ կատարեն : Շատ բան խօսուեցաւ եւ կատարուեցաւ 1954ի վերջին վեց ամիսներուն : Քաղաքականութեան փոփոխութիւն չկայ » :

× Մ. Նահանգներու դատական նախարարութիւնն ալ տեղեկագիր մը հրատարակեց համայնավարութեան դէմ մղուած պայքարի մասին : Այս առթիւ կ'ըսէ թէ 1955ին գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլայ « բոլորովին ոչնչացնել համայնավարական դաւադրութիւնը : Այդ առաջադրութեամբ պիտի գործածենք մեր ունեցած բոլոր զէնքերը, մէջն ըլլալով 83րդ խորհրդարանին նոր օրէնքները» : Նոյն տեղեկագրին համաձայն, պայքարը հետեւեալ արդիւնքը տուած է 1953էն.— Դատապարտուած են քսան համայնավար առաջնորդներ, իսկ 29 հոգի ալ ամբաստանութեան տակ են, իբրեւ կուսակից բռնութեամբ տապալելու կառավարութիւնը : Զորս քննութիւններ կատարուած են համայնավար կազմակերպութեանց մասին, իսկ ուրիշ ինը քննութիւններ ալ կը շարունակուին : — Երեւան հանուած են քսան նոր «խռովարար» կազմակերպութիւններ, իսկ միջոցներ ձեռք առնուած են ուրիշ 27 կազմակերպութեանց դէմ : Յարդ սեւ ցանկը անցած են 254 խմբակցութիւններ, իբրեւ համայնավար կամ ուղեկից :

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

●

ՁԱՅՆ ՄԸ ԳԵՐԵԶՄԱՆԷՆ

Գրած էի թէ «Ամէնուն Տարեգիրքը» (1955) ուսումնասիրութիւն մը կը պարունակէ Ստեփան Ոսկանի մասին :

Յօդուածագիրը, Պ. Խորէն Գաբիկեան, որ տարիներ առաջ կ'աշխատակցէր Յառաջի, «Հերթում» ստորագրութեամբ, կաբելի պրպտումները կատարած է, լրացնելու համար ցարդ եղած աշխատանքները :

Բաղդատաբար անծանօթ մնացած է Ստեփան Ոսկան, որ մեռաւ 1901 Փետր. 23ին, Իզմիրի մէջ :

Հոգին վառած հրապարակագիր մը :

Ոչ միայն եւրոպական կրթութիւն ստացած, այլ եւ մասնակցած է 1848ի ֆրանսական յեղափոխութեան, Թիւյըրիի պալատը մտնելով :

« Յեղափոխականներուն հետ պալատէն կը վերցնեն արքայական գահը, հսկայական թափօրով կը տանին Պաստիլի հրապարակը եւ կ'այրեն : Կը յանախէ *Լը Նասիոնալ* թերթին խմբագրատունը եւ կ'աշխատակցի թերթին» :

Թունդ յեղափոխական, ինչն է որ կը պատմէ .

— *Այո, Լուի Ֆիլիփի դէմ ապստամբողներու հետ էինք, այո՛, ըրինք ազատութեան համար ինչ որ ամէն ազատ մարդու պարտքն է ընել, եւ զէն ի ձեռին Թիւյըրի մտնելու պատիւն ունեցանք»* :

Հրատարակած է *Արեւելք* (1855) եւ *Արեւմուտք* (1859) թերթերը, պարզելով արմատական տեսակէտներ, ընկերային եւ քաղաքական (Փարիզ) :

Համարձակօրէն պարզած է ցարական Ռուսիոյ դաւերը՝ Հայաստանի դէմ :

Միեւնոյն ատեն ախոյեան մըն էր ընկերային - ընտանեկան բարքերու ազնուացման .

— « *Եթէ Հայերը վերածնիլ կ'ուզեն, Եւրոպայէն վռնտուած իմաստակներու անհիմն առաջարկները մերժելու են, ընտանիքը հաստատելով անդրդուելի եւ նոր բարոյականի վրայ : Նիւթական կեանքի վայելքը կը տանի յանդգնութիւն եւ անհնարին է որ լուսաւորութեան փոքր նշոյլ մը փայլի այն բազմութեան մէջ ուր ուտել, խմել, պառկիլ միակ զբաղումն է բալուէն մինչեւ գերեզման* » :

Կ'ուզէի անգամ մը եւս անդրադառնալ :

ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

★

Թունուզի Նոր Տեսթուր կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Սալահ պէն Եուսէֆ երկար յայտարարութիւն մը հրատարակեց Ժընեւի մէջ : Կ'ըսէ թէ վերջին հինգ ամիսներուն ընթացքին կատարուած բանակցութիւնները բացորոշապէս կը հաստատեն թէ Ֆրանսա «միտք չունի յարգելու իր խոստումները» Թունուզի անկախութեան մասին : Եթէ Ֆրանսա շարունակէ զրժել իր մանձնառութիւնները, պարտաւոր է աշխարհի առջեւ ստանձնել ծագելիք եղերական հետեւանքներուն պատասխանատուութիւնը :

Ընդհ. քարտուղարը հետեւեալ նուազագոյն պահանջները կը դնէ .—

1. Կարճ ժամանակ մը նշանակել այն բոլոր պայմանագիրներուն համար որ կը սահմանափակեն Թունուզի գերիշխանութիւնը.—2. Թունուզեան համատարր կառավարութիւն մը հաստատել եւ անմիջապէս այդ կառավարութեան փոխանցել, առանց վերապահութեան, բարեկարգութեան պահպանման ամբողջ պատասխանատուութիւնը : Ոչ մէկ Ֆրանսական իշխանութիւն, զինուորական ըլլայ թէ քաղաքային, պէտք չէ մասնակցի այդ գործին : Ֆրանսա պէտք է ընդունի, նաեւ, Թունուզեան ազգ. բանակի մը կազմութիւնը.— 3. Թունուզեան արդարադատութեան յանձնել Ֆրանսական դատարաններու բոլոր իրաւասութիւնները .— 4. Թունուզի կառավարութեան յանձնել կրթական բոլոր հաստատութիւնները : Ֆրանսական մշակութային առաքելութիւն մը կրնայ ընդունուիլ, միւս օտար առաքելութեանց հետ, առանց առանձնաշնորհեալ դիրք ունենալու եւ մնալով ենթակայ Թունուզի կառավարութեան : — 5. Թունուզի կառավարութիւնը կատարեալ ազատութիւն պիտի վայելէ տնտեսական, դրամական եւ մաքսային քաղաքականութեան մէջ : Թունուզի կառավարութիւնը կրնայ միջազգային օգնութիւն ստանալ յետամնաց երկիրներու սահմանուած վարկերէն :

Յայտարարութիւնը կ'ըսէ թէ Յուլիս 31էն ի վեր Թունուզի ռազմիկները դադրեցուցած են ամէն դիմադրական գործունէութիւն, վստահելով Ֆրանսայի վարչապետին խոստումներուն :

× Մարոքի ահաբեկիչները կիրակի օր սպաննեցին բնիկ առեւտրական մը, Ֆրանսացի նպարավաճառ մը եւ տեղական ոստիկանութեան պաշտօնեայ մը, Քազապլանքայի մէջ : Առեւտրականը հիւսուածեղէնի վաճառական մըն է, Սերթի Մոհամմէտ, քաղաքին մեծահարուստներէն մին : Սպաննուեցաւ երբ տունէն վաճառատուն կ'երթար : Խանութին մօտեցած ատեն կառք մը անցաւ քովէն, գնդակներ արձակուեցան եւ գետին փռուեցաւ : Հազիւ հիւանդանոց փոխադրուած մեռաւ : Սպանութիւնը եւրոպացի ահաբեկիչներու կը վերագրուի : Արաբները անմիջապէս փակեցին խանութները, եւ երեք ժամ ետք սպաննուեցաւ Ֆրանսացի նպարավաճառ մը, որուն խանութը ռումբ նետուած էր քանի մը օր առաջ :

× Ալժէի հարցաքննիչ դատաւորը ձերբակալել տուաւ ամսագրի մը տնօրէնը, այն ամբաստանութեամբ թէ ահաբեկիչներ պահած եւ կապեր հաստատած է Գահիրէ ապաստանած փախստականներու հետ : Ուրիշ ձերբակալութիւններ ալ կատարուեցան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ յոյն առաջնորդը, Մակարիոս արք. որ Աթէնք գացած էր, յայտարարեց թէ իր պաշտօնատեղին կը դառնայ, «շարունակելու համար ազատագրութեան պայքարը :«Պիտի շարունակենք մեր պայքարը յարատեւութեամբ, ամբողջ հելլէն ժողովուրդին աջակցութեամբ եւ նոյնքան դաժանութեամբ որքան անգլիական անհաշտութիւնը : Անգլիացիները իրենց զէնքերը գործածեցին եւ արիւն թափեցին, զսպելու բողոքը անիրաւութեան դէմ, բայց ոչ մէկ ուժ կրնայ յաղթել ազատութեան գաղափարին » :

ՓԱՆԱՄԱՅԻ նախագահը, Եոզէ Անթոնիօ Ռեմոն կիրակի օր սպաննուեցաւ ձիարշաւի հարուածներով, մեծ ձիարշաւի մը պահուն : Ուրիշ երկու հոգի ալ սպաննուեցան : Ահաբեկիչները փախան : Քիչ վերջը ձերբակալուեցաւ հանրապետութեան նախկին նախագահը, Արիաս, ուրիշ քսան անձերու հետ : Սպաննեալ նախագահին յաջորդեց օգնականը, Ռամոն Կուզմանո :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՓԵՀԼԻՎԱՆ ՄԿՐԷԻ ՄԱՀԸ

Զարաձկի ու արթնամիտ տղայ մըն էր Մկրէն: Իր մանկութիւնը անցաւ արկածներէ ու վտանգներէ: Մահն ու Մկրէն՝ կարծես միասին ծներ էին միեւնոյն օրը, նոյն երկինքի տակ եւ նոյն գետնին վրայ:

Վայրագ էր ու անսանձ՝ Մկրէն: Կեանքի յորդումը իր մէջ անսահման էր: Գիտես թէ փոքր նաւ մըն էր՝ որուն մէջ դետեղած էին իր տարողութենէն վեր շոգեշարժ մեքենայ մը, այսինքն՝ ուժի հսկայութիւն մը, որուն աշխատանքի ցնցումէն, վեր – վեր կը ցատկէր խեղճը, կը տաղնապէր, կ'իջնէր ու կ'իջնէր՝ խորտակուելու սպառնալիքին տակ:

Մկրէն սեպ ժայռերէն վեր կը մագլցէր կատուի մը նման, բարձր ու ողորկ ծառերէն վար կ'իջնէր անօրինակ յանդգնութեամբ: Սօսի ծառերու վրայ իրենց բոյները հաստատած արագիլները ինչեր կը քաշէին անոր ձեռքէն, տոպրակ մը կը կախէր կողէն, կ'ելլէր ծառին կատարը, կը նստէր բոյներէն մէկուն մէջ, կը կանչէր, կ'երգէր, հոս ու հոն կը նետէր հաւկիթները, զարմանալի բան, արագիլները շրջանը կ'ընէին ծառին եւ իրենց բոյներուն եւ չէին համարձակեր մօտենալ Մկրէին:

Պատերէն վեր կը մագլցէր, մէկ տանիքէն միւսը կը նետուէր, ժայռերուն վրայ կ'ելլէր ու անոնցմէ ինքզինքը գետի կամ լճի մէջ կը նետէր: Անհանդարտ սիւռ մըն էր Մկրէն, կ'անդիտանար վախն ու մահը: Ամէն օր արկած մը, ամէն օր կռիւ մը, կատուներն ու շուները կը քշէր, բուխերիկները կը փլցնէր, իր հասակակից տղաքը կը ծեծէր, աղբիւրը ջուրի գացած, կամ անկէ վերադարձած հարսներու եւ աղջիկներու կուժերը կը կոտրէր, արտերէն տուն դարձող պառաւներուն «փէչերէն» կը քաշէր, վար կը ձգէր գանոնք: Պարսատիկով, օր մը, ժամու վրայի խաչը վար ձգեց: Քանի մը անգամ՝ քարով ժամկոչի գլուխը ծակեց: Օր մըն ալ քիչ մնացեր էր որ տէրտէրի աչքը պայթեցնէր:

Դուռ – դրացիները շատ անգամներ կուլի կուգային հօրն ու մօրը վրայ: Խեղճերը կամչնային, իրենց երեսները կը ծածկէին, ներողութիւն կը խնդրէին եւ իրենց սրտին ցաւէն կուլային, կ'անիծէին այն օրը՝ երբ լոյս աշխարհ բերեր էին Մկրէն: Մայրը՝ բարի ու հեզ կին մըն էր, «Գառն Աստուծոյ» մը, քարը տուր, ձեռքէն հացը առ, հայրը՝ մրջիւնի վրայ չէր կոխեր մարդ մը, ճգնաւորի հարազատ եղբայր: Այս հրեշտակներ էին, որ լոյսաշխարհ բերեր էին սատանայ մը, Մկրէն, որ խօսք չէր հասկնար եւ անզուսպ էր … ի՞նչպէս ընէին, ի՞նչ ընէին որ ազատուէին իրենց տղուն ձեռքէն: Ծեծեցին, ծառի կապեցին, բերանը աղ ու պղպեղ լեցուցին, անօթի ձգեցին, վանքերը ուխտի գացին, լացին, խունկ ծխեցին, մոմ վառեցին, մատաղ խոստացան, օգուտ չըրաւ, ծնողքն ու գիւղացին հաւատացին որ՝ Աստուած Մկրէն աշխարհ ղրկած է պատժելու համար զիրենք:

*

Օր մը, փէհլիվան մը իր խումբովը գիւղ եկաւ, իր պարանը լարեց կալերու կուշտը, ժամուն արեւահայեաց կողմը: Գիւղը մեծ չէր, երբ Կուռիկ մաման իր լաչիկը կը թօթուէր անոր ձայնը կը հասնէր մինչեւ գիւղին ծայրը, իսկ Գալէի հազալու ձայնը կալերէն անդին կը լըսուէր: Գիւղի բոլոր տուները իրարու փակած էին, գայլերու վախէն՝ կուշտ կուշտի եկած, մակաղած ոչխարներու պէս:

Ամէն տուն իրեն պատկից տան հետ յարաբերութեան մէջ էր ծակով մը, անկէ էր որ գիւղացիները իրենց պակսած ունէք բան կ'առնէին կամ կուտային, հաց, թէյ, շաքար, աղ, կրակ կամ լուցկի, թթխմոր եւայլն: Եթէ գիւղին մէջ ծնունդ կամ մահ կար, կռիւ ու անհամաձայնութիւն, աքլորամարտ կամ ընբշամարտ, ռէսի, գզիրի, ժամկոչի ու տէրտէրի ծեծկուուք, այս ծակերու միջոցով կ'իմացնէին իրարու: Այս ծակերը՝ թերթի ու հեռախօսի դեր կը կատարէին:

Գիւղը, քանի մը վայրկեանի մէջ, այս ծակերէն՝ տարածեց փէհլիվանին ժամանման, կալերու մէջ իր չուանը լարելու լուրը: Գիւղացին մեծով – պզտիկով խուժեց դէպի կալերը, շուներն ալ խառնուեցան մարդկային բազմութեան …: Գիւղին մէջ փէհլիվան կար …: Դաուլուզուռնա: Հապիտ եւ զուարճալի կատակներ, խնդուք, ժխոր եւ չունի հաջոց: Երեք օր ետք՝ մեկնեցաւ փէհլիվանը: Մկրէն ալ եկած էր դիտելու, տեսած ու հիացած էր, որոշեց փէհլիվան դառնալ: Փէհլիվանի մեկնումէն ետքը, Մկրէն մօրը լուացքի չուանը կապեց երկու ծառերու, երեք թիզ բարձր, խաղավայրի քարերը մաքրեց, իրենց բահին կոթն ալ հանեց, թէրազի ըրաւ, ելաւ չուանին վրայ, փէհլիվանի պէս կանչեց.

— Եա Մշոյ Սուլթան Սուրբ Կարապետ:

Մկրէն այն օրը, քանի մը անգամ ինկաւ ու ելաւ, ելաւ ու ինկաւ, բայց չյուսահատեց իր փորձերը, հաճելի էր խաղը, գիւղացիները ու շուները հաւաքուեցան, դիտելու Մկրէի խաղերը:

— Լաօ, Մկրէ, ի՞նչ կ'անես:

— Եա Մշոյ Սուլթան Սուրբ Կարապետ, կ'ըլլար պատասխանը:

Ամէն օր փորձ, չուանը քիչ քիչ կը բարձրանար, ու Մկրէի անկումին դէպքերն ալ կը նուազէին: Մկրէն լսած էր որ փէհլիվաններու սուրբը Մշոյ Սուլթան Ս. Կարապետն էր, ելաւ, գնաց ուխտի, խունկ ու մոմ վառեց, անոր դերեզմանին՝ իր երեսը քսեց: Լսեր էր նաեւ որ պէտք էր Ս. Կարապետի վանքէն հող բերէր, «թէրազի»ին ծայրը կապէր, որ իր գործը յաջող երթար: Իրաւ ալ այդ հողը բերաւ Մկրէն, իր ուրախութեան ծայր ու սահման չկար:

Մկրէն պահ մըն ալ աշակերտեցաւ ծերացած, փորձառու «փէհլիվան»ի մը, ծանօթացաւ «փէհլիվան»ներու աղօթքին եւ խաղի պաշտօնական ձեւակերպութիւններուն, մարմնախաղերուն եւ մարդկան վարժութեանց, խօսքերուն եւ մաղթանքներու նրբութեան, ու վերջապէս Մկրէն դարձաւ պաշտօնական «փէհլիվան»՝ տարիներ ետք:

Ցանդուղն էր ու համարձակ, ճկուն էր ու անվախ: Մկրէն կազմեց իր խումբը, ելաւ պտոյտի: Ծուռով համբաւաւոր դարձաւ իր պէսպիսուն խաղերովը, ներդաշնակ ու կշռաւոր մարմնաշարժերովը, լարը եւ անոր թրթռացումները, լարին բարձրութիւնն եւ անկումին երկիւղը ողջակալն խաղալիքներ դարձեր էին Մկրէի համար: Ան՝ լարէն մէկ մեթր վեր կը ցատկէր եւ ապա՝ հանդարտ կը թառէր նորէն լարին վրայ, լարին՝ գետնին կպած ծայրէն, վազելով վեր կ'ելլէր, մասնաւոր հպարտութեան մը ներկը քսելով իր դէմքին: Կարծես կ'ուզէր ըսել թէ՝ իրեն հաւասարող «փէհլիվան» չկար Հայաստանի մէջ …:

Մկրէն՝ առաջին խաղի հաջոյթը յատկացուց Մշոյ Սուլթան Ս. Կարապետին, երկրորդին ալ՝ իրենց գիւղի ժամուն:

Մկրէն հետզհետէ իր խաղին սահմանները ընդարձակեց, անցաւ Տիգրանակերտ, Խարբերդ, Կարին, Վան, Սեբաստիա, հայկական նահանգներու բոլոր քաղաքներն ու աւանները «ջուրի ճամբայ» դարձուց, մաղողի պէս, բանեցաւ: Երկու անգամ Կովկաս գնաց: Օր մըն ալ Մկրէն իր խումբովը մտաւ Պարսկաստան, Թաւրիզէն մինչեւ Սալմաստ խաղաց պարսկական եւ հայկական գիւղերու մէջ: Արդիւնքը՝ սպասուածէն շատ աւելի էր, թէ նիւթական եւ թէ բարոյական:

Գիւղէ գիւղ փոխադրուած միջոցին, իրենց ունեցածը կը բեռնէին ձիու մը, նաեւ՝ փէհլիվանի «թէրազին», որուն մէկ ծայրը՝ լաթով մը կապուած էր «հայրենիքի հողը», որ օրհնել տուած էր Ս. Կարապետի վանահօր: Անգամ մը, ճամբու ընթացքին, «փէհլիվան»ի «թէրազին» կը զարնուի ծառի մը, լաթը կը պատռի, հողն ալ կը թափի …:

Խումբը ցաւ զգաց այս պատահարին համար: Լաւ նշան չէր, օրհնուած հողը թափած էր, փորձանք մը կար … Ի՞նչ ընել, նորէն վերադառնալ երկի՞ր, հայրենի հողը օրհնել տալ ու կրկին գալ Պարսկաստան՝ խաղը շարունակելու համար … այդ՝ անկարելի էր …:

Մկրէն, պարսկական հողով լեցուց պզտիկ տոպրակ մը, կապեց ձողին ծայրը: Խումբին տղաքը հակառակեցան ասոր, ըսին, որ մեղք է: Մկրէն ընդդիմացաւ, պարսկական հողը մնաց ձողին ծայրը …: Մտան գիւղ մը, չուանը լարեցին, սկսաւ խաղը: Ծափ ու գնահատանք: Խաղի ամէնէն տաք ու խանդավառ մէկ պահուն՝ Մկրէն իր հաւասարակշռութիւնը կորսնցուց, վար ինկաւ, մէկ ոտքը կոտրեցաւ, ջախջախուեցան քիթ ու ակռաները, փախդրեցին հիւանդանոց, ուր մեռաւ …:

Թաղումէն ետք, խումբի տղաքը գերեզմանատունէն կը վերադառնային, Խաչիկը ըսաւ.

Էյ, Մկրէ, հայրենիքի հողը կը փոխե՞ս …

Վարդօն մրմնջեց.

— Լաօ, Մկրէ, հայրենիքի սրբազան հողի տեղ ուրիշ հող կը դրուի՞ …:

Մկուչը յարեց.

— Վայ անոնց՝ որ կ'ուրանան սրբութիւնը հայրենի հողին …:

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԽԱԶԱԽԻՍՏԱՆ ՇՏԵՄԱՐԱՆ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Երկար ատենէ ի վեր Խ. Միութիւնը ճիգ կը թափէ աւելցնելու արմտիքի արտադրութիւնը: Կը յուսայ թէ ծրագիրը գլուխ կ'ելլէ մշակելով Խազախիստանի խոպան հողերը: 1954ին արդէն այնքան յաջող էր այդ շրջաններուն մէջ մշակուած հողերուն հունձքը, որ գրգալի չեղաւ Ուկրայնայի հարաւային շրջանին եւ Վոլկայի աւազանին երաշտը: Անցեալ տարուան մշակուած հողերուն 17·430·000 հեկտարին դէմ յոյս կայ որ 1956ին մշակելի տարածութիւնը հասնի 28էն 30 միլիոն հեկտարի: Արդէն 1955ին համար Պետութիւնը յոյս ունի որ մշակուած շրջաններէն պիտի կրնան ստանալ 18էն 19·6 միլիոն թոն, մօտ տասը առ հարիւր յաւելում մը Խ. Միութեան միջին հունձքէն վերջին տարիները:

Այս ծրագիրը պիտի կրնան իրագործել Խազախիստանի մէջ, Խ. Միութեան այն հանրապետութիւնը որ կ'երկարի Վոլկայէն մինչեւ Չինաստան եւ Ֆրանսայէն հինգ անգամ աւելի մեծ է: Գլխաւորաբար այս հանրապետութեան հիւսիսային շրջաններուն մէջ է որ ստեղծեցին նոր սովխոզներ եւ կոլխոզներ, որովհետեւ ամէնէն քիչ ջոր տեղն է:

Խ. Միութեան նախկին երկրագործական նախարարը՝ Պ. Պոնոմարենկօ, որ ներկայիս Խազախիստանի համայնավար կուսակցութեան առաջին քարտուղարն է, հոկտեմբեր 27ին յօդուած մը ստորագրեց «Փրաւտա»յի մէջ, շեշտելով թէ Խազախստանի սովխոզները եւ կոլխոզները ութ միլիոն հեկտար հող մշակեցին, փոխանակ հնգամեայ ծրագրով նախատեսուած 6·300·000ի: Որով 1955ի հունձքին համար ցանուած հողին տարածութիւնը պիտի ըլլայ 18·600·000 հեկտար, 9·200·000ի դէմ 1953ին: Հանրապետութիւնը արդէն յանձնեց Պետութեան այս տարուընէ 3·780·000 թոն, որուն 70 առ հարիւրը ցո–

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

Ը.

Գնացի պետական կալուածների տեղական վարչութիւնը, եւ այնտեղ ինձ ասացին, որ Գարեգինը պաշտօնը թողել է, եւ յայտնի չէ ուր է գնացել: Գնացի Սառայի հօրանց տունը, որ նրանցից տեղեկանամ, թէ ո՞ւր է չքացել նորապսակ զոյգը եւ ե՞րբ կը վերադառնայ, բայց այնտեղ էլ այն միայն իմացայ հարեւաններից, որ Բաղիրեանը տնով տեղով քոչել է Բաթում, պաշտօնով փոխադրուելով այնտեղի մաքսատունը:

Վերջ ի վերջոյ սովորած եղայ դադարեցնել որոնումներս եւ նոյնիսկ գրեթէ մոռացել էի բարեկամներիս, երբ բախտը նորից դէմ յանդիման բերեց մեզ իրար, բայց այս անգամ այնքան անակնկալ, այնքան տարապայման պարագաներում, որ այն ինչ որ պատահեց, մինչեւ օրս էլ մղձաւանջային մի ծանր երազ է թւում ինձ:

Սակայն առաջ չվազեմ եւ դէպքերը պատմեմ իրենց յաջորդականութեամբ:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ա.

Նոյեմբերի մի ցուրտ գիշեր, երբ, երեկոյեան պաշտօնական աշխատանքս վերջացնելուց յետոյ, վերադարձայ տուն, եւ մտայ ննջարան գրական գործովս պարապելու (ննջարանս միշտ տաք էր, որի պատճառով այդտեղ էի փոխադրել գրասեղանս) ակամայ կանգ առայ զարմացած: Գրասեղանիս վրայ վառւում էր լամբը: Մահճակալիս վրայ երեսն ի վեր պառկած էր մէկը եւ խռմփալով քնած էր: Վերմակը, ինչպէս երեւում էր, սկզբում ծածկել էր, բայց յետոյ, քնի մէջ, պատի կողմն էր գցել: Աջ ձեռքը կախ էր ընկել մահճակալից ներքեւ: Ժիլէտի կոճակները բաց էին, եւ տակից երեւում էր սատինի կապոյտ վերնաշապիկը, որի օձիքը կարուում էր կողքից: Բաճկոնը մաշուած «սատարով», կախուած էր մահճակալի գլխից: Գլխարկը, ուսանողական կապոյտ երիզով, ընկած էր բաճկոնի տակ, յատակի վրայ: Ճամբորդական երկարաճիտ կօշիկներից մէկը հագին էր, միւսը մահճակալի առջեւ:

Աթոռի վրայ ընկած էր ձմեռուայ վերարկուն մաղի օձիքով եւ մաշուած աստառով, որի տակից տեղ–տեղ սպիտակին էր տալիս բամպակը: Սենեակի անկիւնում դրուած էր մի աժանագին ճամբրուկ՝ թոկով կապկպուած, ջարդուած ու ճխլուած:

Զարմանքը տարել էր ինձ: Մօտեցայ որ լաւ դիտեմ, թէ ով կարող էր լինել այդ անկոչ հիւրը, որ այդպէս համարձակ եկել տեղաւորուել էր սենեակումս: Կարճ խուզուած, բայց շատ խիտ եւ շատ սեւ ու փայլուն մազերով, ժամանակին չտաշուած լիքը դէմքով եւ առատամազ յօնքերով արծուաքիթ մի երիտասարդ էր, բոլորովին անծանօթ մի դէմք:

Դուրս գնացի խոհանոց, զարթեցրի ծառային եւ սկսեցի հարց ու փորձ անել: Նրա քնաթաթախ կցկտուր խօսքերից այս միայն իմացայ, որ անկոչ հիւրս եկել է կառքով մթնշաղին մի ուրիշ պարոնի հետ, այդ պարոնը հեռացել է նոյն կառքով, իսկ հիւրս իր ճամպրուկով ուղղակի մտել է, իմ անունս տուել, ուտելու բան է պահանջել եւ, ոչինչ չստանալով, հանուել պառկել է անկողնումս, պատուիրելով, որ երբ գամ, զարթեցնի:

Վերադարձայ ննջարանս եւ սկսեցի նորից դիտել քնած հիւրիս դէմքը: Երկար ժամանակ յիշողութեանս մէջ պրպտում էի ինձ ծանօթ հին, մոռացուած դէմքեր, որպէսզի նմանութիւն գտնէի դրանցից որեւէ մէկի եւ անկոչ հիւրիս միջեւ, բայց եւ այնպէս քնածին դէմքը մնում էր բոլորովին անծանօթ:

Ու մինչդեռ կանգնած էի նրա առջեւ եւ ապարդիւն պրպտումներ էի անում յիշողութեանս մէջ, նա բերանը բաց շարունակում էր խռմփալ այնքան ուժգին, որ զարմանում էի, թէ ինչպէս էր, որ իր սեփական խռմփոցի ձայնը չէր զարթեցնում նրան: Երբեմն խռմփոցը կտրւում էր, եւ նրա բաց բերանից այնպիսի կերկերուն ձայներ էին դուրս գալիս, որ ինձ թւում էր, թէ խեղդւում է:

Ձեռքս կամաց տարայ նրա ուսին ոչ այնքան նրան զարթեցնելու, որքան նրա անտանելի խռմփոցի ձայները կտրել տալու համար: Ձեռքիս շփումից նա յանկարծ մի կատաղի խռռոց արձակեց, լռեց, շարժուեց եւ աչքերը բանալով՝ ուղղակի տնկեց վրաս, իր խոր քնից յանկարծ արթնացած խելագար հայեացքով, յետոյ աչքերը ման ածեց այս ու այն կողմը եւ նորից բերեց տնկեց վրաս:

— Մարգարեանն ես, չէ՞ հարցրեց խռպոտ ձայնով:

Ոչինչ չպատասխանեցի: Այժմ, որ նրա աչքերը, խոշոր սեւ աչքերը բաց էին, ինձ թւաց, թէ այդ դէմքը ծանօթ է ինձ:

Ոտքերը ցած դրեց մահճակալից եւ սկսեց հետաքրքիր հայեացքով նայել աչքերիս:

— Դէհ, Միքայէլ Մարգարեանն ես, էլի, որ կաս, ասաց դրական կերպով, կանգնեց, գրկեց ինձ եւ համբուրեց շրթունքներս: Բայց այդ ի՞նչ է, արդէն ծերանո՞ւմ ես, մազերդ սկսել են սպիտակել:

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

րեն։ Կոլխոզի գիւղացիները գգալապէս աւելցուցին իրենց շահը ։

Կոլխոզի հասոյթները չորսուկէս միլիոն ռուպլիի հասան, մինչ 1953ին 2100 հազար էր։ Մինչեւ հոկտեմբեր մէկ, անոնց դրամատան հաշիւը եօթուկէս անգամ աւելի էր անցեալ տարուընէ, միեւնոյն թուականին։ Պաւլատորի շրջանին մէջ 184 կոլխոզներուն 150ը մէկէն եօթ միլիոն ունեցաւ, մինչդեռ 1953ին մէկ միլիոնէ աւելի եկամուտ ունեցող կոլխոզներու թիւը 17ի կը հասնէր ։

1954ին 93 սովխոզ կազմակերպեցին եւ կը խորհին երեք հարիւրէ աւելի կազմակերպել, նկատի ունենալով որ արմտիքի համար ամէնէն լաւ կազմակերպութիւններն են ։

Պիտի աշխատին որ 1956ին ցանքի տարածութիւնը հասնի 28·500·000ի, մինչդեռ 1953ին 9·200·000էր։ Այսինքն պէտք է եռապատկուի երեք տարուան մէջ։ Այս արդիւնքը ձեռք բերելու համար ոչ միայն անհրաժեշտ է մարդկային աշխատանք, այլեւ կլիմայական պայմաններ ։ Եթէ Ուկրայնայի նման երաշտութիւն տիրէ Խազախստանի մէջ ալ, դժուար պիտի ըլլայ պայքարիլ։ Արդէն այս տարուան հունձքը 35 առ հարիւր աւելի էր 1953էն, մինչդեռ Ալթայի մէջ չորս անգամ աւելի էր ։

Պ. Պոնոմարենկօն իր յօդուածին մէջ կը չեշտէ թէ ցորենի մթերումի մէջ մեծ դժուարութեանց հանդիպեցան։ Բաւարար մեքենաներ եւ բեռնատարներու պակասը զգալի էր։ Բաւարար թիւով մթերանոցներ չկային։ Շատ տեղեր արմտիքը բացօթեայ մնաց, անձրեւին տակ, ինչ որ մեծ վնաս պատճառեց։ Միւս կողմէ Խազախստան դեռ յետամնաց է անասնապահութեան մէջ։ Կենդանիները լաւ սնունդ չեն ստանար եւ ընդհանրապէս պատսպարան չունին, թէեւ ձմեռը չափազանց խիստ է։ Իսկ Խազախստանը պէտք է որ լաւագոյն հայթայթիչը ըլլայ մսի եւ բուրդի ։

Հետեւաբար, կ՚եզրակացնէ Լը Մոնտի ռուսագէտ աշխատակիցը, Անտուէ Փիէռ, չափազանց շատ են յաղթահարել դժուարութիւնները, թէեւ սա ալ ճիշդ է որ խոպան տարածութիւնները արագօրէն կը վերածուին մշակելի հողերու, եւ նախկին անապատային գաւառներուն մէջ կը բուսնին նոր գիւղեր ։ Քաղաքակրթութիւնը կը թափանցէ հոն իր նամակատունով, հեռաձայնով, ձայնասփիւռով, դպրոցներով եւ հիւանդանոցներով։ 1954էն ի վեր նոր դարաշրջան մը բացուած է այս հանրապետութեան մէջ, երբ սթալինեան շրջանին կ՚աշխատէին զարգացնել ճարտարարուեստը, ածուխ հանելով Քարաքանտայի աւազանէն, շահագործելով քարիւղը եւ պղինձը Կասպից ծովէն։ Մոսկուայի ներկայ վարիչները կ՚ուզեն որ անկէ նաեւ երկրագործական յառաջդիմութիւնը զուգընթաց քալէ ճարտարարուեստին հետ ։

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

•

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ)․— Երկու շաբաթ առաջ Մաժէնոյի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Վասպուրականցիներու տարեվերջի խնջոյք – հանդէսը։

Սրահը լեցուն էր Վասպուրականցիներով եւ Միութեան բարեկամներով։ Վարչութեան նախագահին առաջարկով սեղանապետ ընտրուեցաւ Պ. Յովհ. Հացագործեան։

Օր. Մայիս Աշխիպաշեան յաջողութեամբ երգեց «Էյ ջան, հա ջան»ը։ Սեղանապետը խօսելու հրաւիրեց Պ. Ազգին Մարտիրոսեանը, որ կարճ բանախօսութեամբ մը գնահատեց Հայր. Միութեան գործունէութիւնը։ «Ուրախ եմ որ մեր Միութեան կ՚անդամակցին զանազան հոսանքներէ անձեր եւ համերաշխ են բոլորը, համերաշխ են նաեւ վարչութեան անդամները որոնք տարիներէ ի վեր կը պաշտօնավարեն, բոլորին վստահութիւնը կը վայելեն, աշխատասէր են եւ պարտաճանաչ։ Համերաշխ էինք Վասպուրականի հերոսամարտի օրերուն եւ յաղթեցինք, համերաշխ պէտք է մնանք նաեւ այսօր, վաղը, մինչեւ որ իրականանայ բոլոր Հայերու մեծ երազը, (ծափեր)։

Երկրորդ բանախօսն էր Բարձր Հայքի Հայր. Միութեան ներկայացուցիչը «Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը մասնաւոր տեղ կը գրաւէ մեր գաղութին մէջ, իր գործունէութեամբ։ Ան իրեն կապած է բոլոր հայրենակիցները, վառ կը պահէ հայրենի յիշատակները։ Ուշի ուշով կը հետեւինք իրենց աշխատանքներուն եւ շնորհաւորելի կը գտնենք »։

Պ. Ֆէյտի Հրաչեան «Պէպօ»էն կտոր մը երգեց, որ շատերու համար նորութիւն էր եւ ջերմապէս ծափահարուեցաւ ։

Երրորդ բանախօսն էր Տիկին Քիպրիթճեան։ «Կը հիանամ Վասպուրականցիներու համերաշխութեան եւ հայրենասիրութեան վրայ։ Իրենց տարիներու վաստակը տուած է գնահատելի արդիւնքներ։ Վասպուրականը ունեցած է նշանաւոր դէմքեր, որոնք գործած են յանուն մեր ազատագրութեան։ Ուր ալ որ եղած են անոնք երեւան բերած են հայրենասիրութիւն եւ գործօն դեր կատարած են Հայկ. կեանքի մէջ։ Պահպանած են իրենց սովորութիւնները եւ աւանդութիւններ, գործի լծուած են նոյնիսկ կիներ եւ աղջիկներ։ Կը մաղթեմ որ Վասպուրականցին մնայ միշտ իր բարձրութեան վրայ »։

Օր. Անահիտ Հացագործեան երգեց «Քէլէ Քէլէ», որմէ ետք խօսք տրուեցաւ Միութեան բարեկամներէն Պ. Բիւզանդ Շահպազեանի․— «Վասպուրականի Հայրենակցական Միութիւնը ամէնէն լաւ կազմակերպուած միութիւնն է։ Կը մաղթեմ որ միւս միութիւններն ալ անոր օրինակին հետեւին։ Արտասահմանի մէջ մեր գոյութեան պահպանումը այդպիսով կրնանք երկարաձգել։ Մաղթենք երկար կեանք եւ յաջողութիւն բոլորին»։

Սեղանապետը խօսելու հրաւիրեց տարեց հայրենակիցներէն Պ. Արշաւիր Հըրաչեանը, որ փոխանակ խօսելու, երգեց «Ով որ խելք ունի», խանդավառելով ներկաները։

Խումբ մը Վասպուրականցիներ ներկայացուցին «Վասպուրականի հարսանիք»էն տեսարան մը եւ այդ արարողութեան առեն պարեց Պ. Աւետիս Նահապետեանը որ վարպետ մըն է հայկական պարերու ։

Խումբ մը երիտասարդներ ալ թառի եւ ջութակի մասնակցութեամբ պարեցին «Քոչարի» եւ ուրիշ պարեր։

Սեղանները լեցուն էին ուտելիքներով եւ ըմպելիներով։ Սեղանապետն ալ միջանկեալ ճառերով եւ թելադրանքներով կը համեմէր, կը կրկնապատկէր ուրախութիւնը ։

Պ. Վ. Աւիկեան (երիտասարդ Վասպուրականցի) երգեց «Գարունքները» եւ «Ազդ իմ որքան նկուն մնաս», գեղեցիկ օրինակ դառնալով երիտասարդներուն ։

Վարչութեան ատենապետ Պ. Վ. Պանտիկեան կարդաց գրաւոր ճառ մը, խոր տպաւորութիւն ձգելով ։ «Մենք Արծուեբոյն Վարագը» ունէինք, «Աստղկան բերդը» որոնք զօրաւոր ներշնչարաններ եղած են մեզի համար ։ Կը յիշեմ Վարագայ կեալին (ձորը) իր գովութեամբ, սառնորակ աղբիւրներով եւ բիւրաւոր ծաղիկներով։ Կը յիշեմ հսկայ ընկուզենին, որուն ստուերին տակ հանգչած է Հայոց Հայրիկը ։

Կը յիշեմ պատմական «Աղթամար»ը ։

Նարեկը, Նարեկացիի ճգնարանը։ Հապա մեր բե՞րդը, որ թէեւ պատուհաս դարձաւ մեզի հերոսամարտի օրերուն, բայց անոր գագաթին բարձրացաւ մեր ազատութեան պանծալի դրօշը ։ Անմոռանալի են Արտամետը, Ակոռին, «Զըմզըմ մաղարան»։ Չեմ մոռնար նաեւ մեր անզուգական գաւառները, Շատախն ու Կարկառը։ Գաւաշն ու Հայոց ձորը, Թիմարն ու Բերկրին, ու Խօշապը եւայլն։ Ինչպէ՞ս մոռնալ Վանի գեղատեսիլ ծովը, աղքայափառ Սիփանը, Այգեստանը։ Ինչպէ՞ս մոռնալ մեր հերոսամարտները, մեր հերոսները։ Վերյիշել մեր անցեալը, մեր սովորութիւնները եւ զանոնք փոխանցել մեր նորահաս սերունդին, մեր առաջին եւ գլխաւոր պարտականութիւնն է։ Հոս մեր գաղութի մէջ, ամէն Վասպուրականցի ընտանիք, հայերէն կը խօսի իր զաւակներուն հետ։ Վստահ ենք թէ մեր երիտասարդութիւնը պիտի կրնայ աւելի երկար գիմադրել ընդհանուր վտանգին որ դէպի ձուլում կը տանի։

Վասպուրականի անցեալը անմոռանալի պիտի մնայ պատմութեան մէջ։ Կեցցէ Վասպուրականցին, կեցցէ Հայ ժողովուրդը»։

Սեղանապետը ներկայացուց Պ. Դանիէլ Եղիշեանը որ Արարատեան դաշտի կռիւներուն մասնակցած է ութ հարիւր Վասպուրականցիներէ բաղկացած գունդով։ Զինուորներուն մեծագոյն մասը նահատակուած է հերոսամարտին մէջ, իսկ Դ. Եղիշեանը հրաշքով ազատուած է քանի մը հոգիներու հետ ։

Տիկին Է. Հրաչեան երգեց Սայեաթ Նովայէն երկու երգեր, որմէ ետք, երգեցին նաեւ Տիկին Վերայ Փափազեան, Նշան Խաչատրեան եւ Ժագ Թէրզեան (վերջինը ֆրանսերէն), բոլորն ալ գնահատուեցան ծափերով ։

Պուլվար Օտտոյի «Արծիւ» մարզական միութեան թատերախումբը ներկայացուց «Ուշ լինի, նուշ լինի»։

Եւ սկսան եւրոպական ու հայկական պարերը, տեւելով մինչեւ կէս գիշեր ։ Ցերեկուան ժամը չորսէն մինչեւ կէս գիշեր, հանդիսականները կերան, խմեցին, երգեցին, պարեցին եւ խանդավառուեցան հայկական ջերմիկ մթնոլորտի մը մէջ ։

Շնորհաւորելի են միութեան վարչութեան, օրուան սեղանապետին, եւ «կարգադիր յանձնախումբի» ջանքերը ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Ց. Կ. ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ— Ց. Կ. Խաչի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը տեղի ունեցաւ 18 Դեկտ. Շաբաթ իրիկուն Օթէլ Սփլանտիտի շքեղ սրահներուն մէջ։ Նախագահութիւնը սիրով ստանձնած էր դրագէտ Պ. Կ. Զօրեան։ Ցայտաղիրը կը պարունակէր գեղարուեստական ճոխ բաժին մը։ Օփերայի աշակերտուհիներէն (Փըթի րա) Օր. Կաթեան ուշադրութիւն գրաւեց իր շնորհալի պարերով, ինչպէս նաեւ փոքրիկն Պալեան։ Պ. Ժ. Գասպարեան (Մարսէյլի երաժշտանոցէն) յաջողապէս երգեց հայկ. և ֆրանս. երգեր, դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. Ս. Պօյաճեանի, ժողովուրդին խանդավառութիւնը կրկնապատկուեցաւ, երբ նուագախումբը սկսաւ հայկական պարերու եղանակներ նուագել։ Ներկաները առանց տարիքի տարբերութեան, ձեռք ձեռքի սկսան պարել հայկական պարեր, իրենց հոսանքին քաշելով նաեւ օտարներ ։

Ստեղծուած տաք մթնոլորտէն խանդավառուած, յայտնի երգչուհի Օր. Սթելլա երգեց սպանիական գեղեցիկ երգ մը, ըսելով որ «ինքն ալ կ՚ուզէր իր մասնակցութիւնը բերել Կ. Խաչի բարեսիրական այս ձեռնարկին»։

Օրուան նախագահը, Պ. Կ. Զարեան, քանի մը խօսքով բացատրեց Կապոյտ Խաչի հոգին եւ անոր իմաստը։«Հռոմէական Լեգէոններ ուր որ երթային իրենց հետ կը տանէին իրենց աստուածները եւ օտարութեան մէջ զանոնք կը պաշտէին, դուք եւս ձեզի հետ պատողեցիք մեր աւանդութիւնները եւ հայկական ոգին եւ կենդանի պահեցիք զանոնք ձեր մէջ։ Այս կազմակերպութիւնը իրանունը առած է քրիստոնէական կապոյտ գոյնէն որ գթութիւն եւ զոհողութիւն կը խորհրդանշէ։ Աստուածամայր ինքն ալ արդէն կապոյտ հագուստներ կը հագնէր։ Կ. Խաչուհիները կապոյտ գոյնը փոխադրած են իրենց սրտերուն մէջ և գթութեան գործն է որ կը շարունակեն։ Օգնեցէք այս կազմակերպութեան »։ Կապոյտ Խաչի վարչութեան խնդրանքով, Պ. Ա. Շէխիկեան բացաւ հանգանակութիւնը, ի նպաստ կարդուրման կայանի շէնքին վերաշինութեան։ Կարճ ժամանակի մէջ գոյացաւ 68 հազար Ֆրանք։ Օտարներ ալ մասնակցեցան հանգանակութեան ։Հակառակ այս տարուան յաճախադէպ հանդէսներուն, Կապոյտ Խաչի այս ձեռնարկը յաջողութիւն մը եղաւ, ապահովելով 120 հազար Ֆրանք զուտ շահ մը։ Այս յաջողութիւնը կը պարտին վարչութեան ճիգերուն։ Անդամուհիները ամէն յոգնութիւն յանձն առած էին, պտտելով տունէ տուն, խանութէ խանութ։ Ձեռնարկին յաջողութիւնը իրենց բարոյական վարձքն է ։

ԱՍԱՏՈՒՐ

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ պաշտօնատան տեղեկագրին համաձայն, Ֆրանսայի բնակչութիւնը 285·000 հոգի աւելցած է 1954ի ընթացքին։ Ութ տարիէ ի վեր զգալապէս կ՚աւելնայ ծերերու եւ մանուկներու թիւը։ Ծնունդները եղած են 805·000 (1953ին՝ 301·000), մահերը՝ 520·000 (նախապէս 552 հազար) են․։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (42)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԻՍ

•

Մի անգամ անցնում են Արազը, Ջիւրեկ գիւղի մօտից. Տաճկաստանից եկած աւազակ Քիւրտերի են հանդիպում եւ կռւի բռնւում։ Եւ այդ իսկ պատճառով Ղօլիկի սպանութիւնը յետաձգւում է մի ուրիշ առիթի ։

Քիւրտերի հետ այդ կռւի միջոցին, Մէշէտին երկսայրի մի սուր ունէր, իր մէջքից կախած։ Այդ սուրին անունը դըրած էր. «Արդարութիւն կայ, բայց դատաստան չկայ»։ Նա իր այդ սուրով յարձակւում է Քիւրտի վրայ եւ մի հարուածով գետին տապալում, նրան ասելով.

— Այն շունը պիտի լինէր, դու եղիր ։

Մէշէտիի համար թող մի Քիւրտ կամ մի Թուրք սպաննուէր, հոգ չէր թէ մեղաւո՞ր էր թէ անմեղ։

Քիւրտ աւազակները երկու զոհ տալով հեռանում են եւ հանդիպում ռուս սահմանապահներին։ Այդտեղ էլ նրանք մի քանի ձի եւ մի զոհ են թողնում ։ Իսկ Մէշէտին լեռների ճանապարհով, ապահով, հասցնում է իր ձիաւորներին իրենց տեղերը։

Մէշէտին պարապ նստել կարող չէր։ Կ՚ուզէր միշտ օգտակար դառնալ «գործին»։ Իր գլխուն հաւաքելով մի քանի հայդուկներ՝ գիւղերի մէջ սկսում էր բեմի վրայ ներկայացնել Խանասորի արշաւանքը կամ Խաստուրի կռիւը։ Այդպիսով նա գիւղացիների մէջ, թէ յեղափոխական պրոպագանդ էր անում եւ թէ նիւթապէս նպաստում կազմակերպութեան ։ Ամէն գիւղ, ներկայացումից յետոյ, նիւթական օժանդակութիւն էր տալիս «հայդուկ–դերասաններին»։ Թէեւ գումարը փոքր էր, բայց մտնում էր կազմակերպութեան սնտուկը ։

★

Յեղափոխականները մի գիշերուան ընթացքին գրաւեցին Ալեքսանդրապոլի զինապահեստը։ Երբ յայտնի եղաւ իրողութիւնը, կառավարութիւնը անմիջապէս զինուորներով եւ կոզակներով պաշարեց Շիրակի եւ Կարսի բոլոր հայ գիւղերը ։ Սկսաւ խուզարկութիւններ կատարել ընդարձակ գետնի վրայ ։

Դաշնակցութիւնը վաղուց անհետացուցած էր զէնքերը, եւ անկարելի էր գտնել։ Մեծ մասը Մէշէտիի պահեստներու մէջ էին։ Միայն ինքը գիտէր։ Եթէ մի բան պատահէր, ինքն էր պատասխանատուն։

Այդ խուզարկութեան նախօրեակին երկու նոր կոզակի մուսին ձեռք բերած էինք։ Խուզարկութեան օրը հասած էին Բերնա գիւղը՝ Մէշէտիի ձեռքը։

Գիւղը արդէն զինուորներով եւ կոզակներով պաշարուած էր։ Երթեւեկութիւնը դադար էր առած, եւ ոչ ոք գիւղից չէր կարող դուրս ելլել ։

Մէշէտիի պահեստները կառավարական զինուորների օղակից դուրս էին։ Եթէ այդ երկու հրացաններն էլ շուտ ստացած լինէր, միւսների մօտը կը լինէին։ Հիմա այդ վտանգաւոր րոպէին ի՞նչ ընէր խեղճ մարդը։ Երկար մտածելէ յետոյ, ձեռք է բերում երկու աղտոտ եւ ոջիլներով լեցուն վերմակներ, հրացանները կարում է նրանց մէջ եւ կախում է մի տան պատից, ճիշդ երթեւեկութեան ճանապարհին վըրայ ։

Խուզարկութիւն կատարւում է ամէն տեղ։ Որոնում են տների, մառանների, ախոռների, կասկածելի վայրերի մէջ ։ Ձանդում են նոյնիսկ սալայատակները ։ Ոչ մի բան չեն գտնում։ Անցնում են վերմակների մօտից, նոյնիսկ չեն նայում. դէմքն տեսնելով ոջիլներով ծածկուած վերմակները՝ ձեռք իսկ չեն դպչնում ։

Մենք Բերնայի վերեւ, բլուրի եռեւ, պահուած էինք։ Երբ խուզարկութիւնը վերջացաւ, իջանք գիւղ։ Մօտեցանք Մէշէտիին մեր Աւոյի հետ։ Հարցուցինք.

— Ի՞նչպէս անցաւ, մի բան գտա՞ն ։

— Ոչ մի բան, բացի երկու հրացանից։

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ նախագահը, մառեշալ Վորոշիլով Նոր Տարուան առթիւ ճառ մը խօսելով ըսաւ թէ պիտի պաշտպանեն Չի-նաստանը ամերիկեան նախայարձակնե-րուն դէմ եւ թէ այդ երկրին զանդուածա-յին ուժը կազմ եւ պատրաստ կը սպասէ խորհրդային ճակատին եռին, եթէ արեւ-մտեան Գերմանիան վերազինուի։ «Փրաւ-տա», կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, հրատարակեց այս ճառը, որ հաղորդուե-ցաւ նաեւ Մոսկուայի անթելին միջոցաւ։

ԻՐԱՔԻ կառավարութիւնը որոշեց խզել դիւանագիտական յարաբերութիւնները Խ. Միութեան հետ։ Պատճառը խնայո-ղութեան կը վերագրուի, բայց շատեր ու-շադրաւ կը գտնեն որ այս որոշումը կը տրուի ճիշդ այն պահուն երբ Թուրքիոյ վարչապետը Պաղտատ պիտի այցելէ։

ԼՈՆՏՈՆԻ գերմանական դեսպանատան գործակատարը, Օսկար Շլիթէր, եւ կանչուեցաւ, որովհետեւ իր կինը, որ 1931ի գերման դեղուհին էր, ընդունելու-թեան մը առթիւ ըսեր է.— «Ամէն օր, ես եւ ամուսինս աւելի կը զգանք թէ ա-պահով չենք Լոնտոնի մէջ, թէ թշնամի երկիր մը կը գտնուինք»։ Տիկինը հերքեց իրեն վերագրուած խօսքերը. բայց պաշ-տօնական շրջանակները կը հաստատեն եւ գերման կառավարութիւնը ներողութիւն խնդրեց։ Վարչապետը անձամբ կը քննէ խնդիրը։

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ պաշտօնապէս Իտալիա պիտի այցելէ քանի մը օրէն։ Միեւնոյն ատեն մասնաւոր տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչա-պետին՝ Տոքթ. Ատընաուըրի հետ, մաս-նաւորաբար Սարի համաձայնութեանց առթիւ ծագած թիւրիմացութեան մասին։

ՁԻՒՆ – ՁՄԵՌԸ կը սաստկանայ Ֆրան-սայի եւ ամբողջ Եւրոպայի մէջ։ Երէկ Փարիզի փողոցները ծածկուած էին ձիւ-նով։ Ճամբաները վտանգաւոր դարձած են ձիւնէն եւ սառէն, մասնաւորապէս լեռ-նային շրջաններուն մէջ։ Ոստիկանու-թեան վերատեսուչը հրամայեց ապահակա-նոցները տրամադրել անոնց որ բնակարան չունին։ Կանխահաս ձմեռը աւերներ կը գործէ նաեւ Իտալիոյ, Անգլիոյ, Գերմա-նիոյ եւ Աւստրիոյ մէջ։

ԿԱՅԱՐԱՆՆԵՐՈՒ Թղթատարական պաշ-տօնեաներուն գործադուլը տարածելու համար փորձեր կը կատարուին։ Այս պատճառով յապաղումներ տեղի կ'ունենան, մինչեւ 48 ժամ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Սէնթ Էթիէնի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Բադէն Սիւնի» խումբի կողմէ։

Այս Կիրակի ժամը 21էն մինչեւ 2, Ռէք-սի գեղեցիկ սրահներուն մէջ։

Հռչակաւոր նուագախումբ։

Պիտի պարէ ժիժի (Փըթի Ռա տ'Օփէ-ռա)։ Զանազան անակնկալներ, քօթիյյօն, ժէօ, ամպիանս։

Սիրով կը հրաւիրուին շրջանի Նոր Սերնդականները։ Մուտք 200 ֆրանք

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ 1955

(Բ. ՏԱՐԻ)

Կազմեց՝ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, պատկերազարդ։

Գրական էջեր.— Հայկ. Կեանք, Ար-ուեստի աշխարհ, Հայաստան, Կէս - բժշ-կական, գաղութներ (Լիբանան եւ Սու-րիա), երգիծանք, մարզաշխարհ, անց-քեր, մահագրութիւն, օրացոյց եւն.։

ԳԻՆ 1200 ՖՐԱՆՔ

Թղթատարի ծախքով 1270։ Դիմել՝ «Յառաջ»ի։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ համար Յ. ՄԱԼԱՔԵԱՆի՝

3, Bd. Théodore Turner, Marseille

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Սէն Լուի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստա-ցած է փոխան ծաղկեպսակի Պ. Գարա-օղլանեանէն հազար ֆրանք Պ. Յակոբ Յո-վակիմեանի մահուան առթիւ։

× Պ. Պաղտասար Տարագճեան հազար ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի Սէն Լուի մասնաճիւղին, Օր. Զաղացպանեանի մահ-ուան քառասունքին առթիւ։

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ

Ալֆորվիլէն Տէր եւ Տիկին Կիրակոս Էլմոքեան, փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆրանք կը նուիրեն Մոնմորանսիի Հանգստեան տան, իրենց աներորդւոյն եւ եղբօր ՊԵՏՐՈՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆի մահուան առթիւ։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն սովորաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ շրջաններու ընկերները, նշա-նակուած թուականներուն։ Ներկայ կ'ըլ-լայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը.—

7 Յունուար Ս. Էթիէն։
8 Յունուար Ս. Շամոն։
9. Յունուար Լիոն։
10 Յունուար, Տէսին։
12 Յունուար Վիէն։
14 Յունուար Վալանս։
15, 16, 17 Յունուար Մարսէյլ։
18 Յունուար Կրընոպլ։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սե-րունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ այս կիրակի ժամը 16էն 23 Ազգ. Տան Թատերասրահին մէջ։

Հաճելի ժամանց։ Գեղարուեստական բաժին։ Ճոխ պիւֆէ։

ՏՕՆԱԾԱՌ ՀԱՆԴԷՍ

Իսիի Խրիմեան դպրոցի տօնածառ հան-դէսը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին։ Միջնաբարին պտուղ կը բաժնուի փոքրե-րուն։

ՏՕՆԱԾԱՌ
ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Վալանսի Ազգ. դպրոցի կողմէ։ Այս շա-բաթ երեկոյ ժամը 9ին, Բողոքականաց սրահին մէջ, ռիւ Պալզաք։

Խմբերգ, արտասանութիւն, Կաղանդ Պապայի տեսարան եւ զուարճախօսու-թիւն։

ԿԱՂԱՆԴԻ ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Քղիի Հայր. Միութեան կողմէ։

Միութեան միացման քսանամեակին առ-թիւ։ Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, 53 Ռիւ Կոբինեան, Սէրքլը Ռէպուպլիքէնի սրահը։

Կը խօսի Փրօֆ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Կ'երգեն հայրենակից Գ. Շէհրէրեան եւ Օր. Մ. Գաբրիէլեան, կ'արտասանէ Օր. Ալիս Յարութիւնեան։

Քղեցի երիտասարդները պիտի ներկա-յացնեն ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը։

Եւրոպական եւ հայկական պարեր։

Կը նուագեն Պ. Հ. Փանոսեան եւ Համ-բարձումեան եղբայրք։

Զանազան անակնկալներ։

Մուտքը ազատ է։

ԱՐԱՔՍ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԹԵՐԹԻՆ

Խմբագրութիւնը ներողութիւն կը խնդ-րէ իր բաժանորդներէն, թերթին հրատա-րակութեան յապաղման համար, կամքէ անկախ պատճառներով (գործադուլ փո-րագրիչներու)։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տէրոյեան իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն հայրենակից Տէր եւ Տիկին Ե-ղիազար Մելքոնեանին իրենց մօրը մահ-ուան առթիւ։

Փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն հա-զար ֆրանք Պուլվար Օտոյի ազգ. դըպ-րոցին։

× Տէր եւ Տիկին Ղազար Պօղոսեան ի-րենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն հայրենակից Տէր եւ Տիկին Եղիազար Մել-քոնեանին իրենց մօրը մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն երկու հազար ֆրանք Հ. Յ. Դ. Տան ֆոնտին։

× Տարօն Սալնոյ Ձոր Հայր. Միութիւ-նը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ հայրենակից Տէր եւ Տիկին Եղիազար Մել-քոնեանին, իրենց մօրը մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար Ֆր. կը նուիրէ Փարիզի Հայ ծերանոցի։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

× Խարբերդի Ֆրանսարնակ Շէյխհաճի գիւղացիները իրենց խորին ցաւակցու-թիւնը կը յայտնեն իրենց ամէնուն սիրելի հայրենակից ՊՕՂՈՍ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆի վա-ղաժամ մահուան առթիւ, որ տեղի ունե-ցաւ Դեկտ. 25ին Մարսէյլի մէջ։

Երկնային մխիթարութիւն կը մաղթեն անոր տիկնոջ՝ Պայծառին, զաւակին եւ մօրը՝ Տիկին Պաղտատի, եղբայրներուն Սերոբ եւ Նշան, ինչպէս եւ բոլոր ազգա-կաններուն եւ բարեկամներուն։

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
Ս. ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ

Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ, Փարիզ

ՓԱՐԻԶ.— Այսօր Չորեքշաբթի, Ճրա-գալոյց Ս. Ծննդեան, 15.30ին, Պատարագ ժամը 17ին։

Յունուար 6 Հինգշաբթի, Տօն Ս. Ծննդ-եան եւ Աստուածայայտնութեան, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, Ս. պատարագ ժամը տասնին։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Հայրա-պետական պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան։ Յետ պատարագի Ջրօրհնէքի արարողութիւն։

Յունուար 7 Ուրբաթ, Բ. օր Ծննդեան, յիշատակ Մեռելոց, պատարագ ժամը 10-ին։։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

5 Յունուար, Չորեքշաբթի, Ճրագա-լոյց Ս. Ծնունդի։

Երեկոյեան պատարագ ժամը 5։

6 Յունուար, Հինգշ. Ս. Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն Ս. Պատարագ երկսեռ խումբով։

Յունուար 9 Կիրակի, Ս. Ծնունդ, ըս-կզբ. արարողութեանց ժամը եօթին, պատարագ տասնին։

Յունուար 10 Երկուշաբթի, Մեռելոց, սկզբ. ժամերգութեանց ժամը ութին։

Կը խնդրուի յարգոյ հաւատացեալներէ իրենց հոգեւորի նուէրները յանձնել եկե-ղեցւոյ բանկալը։

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ Պոմոնի Ս. Գր. Լուս. եկեղեցւոյ արարողութեանց։

Այս Չորեքշաբթի, Ճրագալոյց, Սկիզբ. երեկոյեան ժամերգութեանց ի ժամ 3.30, Սուրբ պատարագ ի ժամ 4.30։

Այս Հինգշաբթի Ծնունդ, սկիզբ ժա-մերգութեանց ի ժամ 7, հանդիսաւոր Ս. պատարագ (Եկմալեան) ի ժամ 10։

7 Յունուար, Ուրբաթ Յիշատակ Մեռե-լոց, սկիզբ ժամերգութեանց ի ժամ 8, Սուրբ անմահ պատարագ ի ժամ 10, հան-դիսաւոր հոգեհանգիստ ի ժամ 11.30։

Յունուար 8 շաբաթ, օր Ճրագալոյց, սկզբնաւորութիւն արարողութեանց ժա-մը 17ին։

Յունուար 9 Կիրակի, քառաձայն, Ս. պատարագ ժամը տասնին։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Պօղոս – Պետրոս եկե-ղեցի.— Չորեքշաբթի, Ճրագալոյցի երե-կոյեան ժամերգութիւնը պիտի սկսի ժա-մը 6ին, Ս. պատարագը ժամը 7ին։

Այս Հինգշաբթի Ս. Ծննդեան ժամեր-գութիւնները ժամը 8.30ին, Ս. պատա-րագը տասնին, Ջրօրհնէքը 11.30ին։

Կիրակի 9 Յունուար, Ս. Ծննդեան տօ-նին առիթով հանդիսաւոր պատարագ։ Պիտի երգեն խաչակիր մանուկները, ա-ռաջնորդութեամբ Պ. Լ. Համբարձում-եանի։

ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՌԹԻՒ.— Առնուվիլի Վա-րագայ Ս. Խաչ եկեղեցի.— Չորեքշաբ-թի երեկոյեան ժամը հինգին կը սկսի Գիրքերու ընթերցումը եւ վեցին Ս. պա-տարագ։ Հետեւեալ օրը՝ հինգշաբթի Ծը-նունդի օրը սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին եւ հանդիսաւոր Ս. պատարագ ժամը 10.30ին։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմի-տէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստա-փոր, Ռոստոմ, Մ. Նօթնեղբայրեան, Աղ-բիւր Սերոբ, Րաֆֆի, Վահան Խորէնի եւ Փոթորիկ խումբերը այս ուրբաթ եւ շա-բաթ ժամը 20.30ին, Սօսիէթէ Սավանթ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան Նիթա-կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բո-լոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, ընկեր Օ. Կարապետեանի բնակարանը, Ցպիս, ռիւ Ժան Ժաք Ռուսօ։ Խիստ կարե-ւոր օրակարգ։ Բացականները նկատի կ'առ-նուին։

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ

Մեկնումի պատճառով, կը յանձնուի Պոռտոյի կեդրոնական մէկ թաղամասին մէջ յարկաբաժին մը (կահաւորուած) հինգ օդաւէտ գլխաւոր սենեակներով, գ. յարկ, կազ, ջուր, ելեկտրականութիւն։ Շատ դիւրամատչելի պայմաններ։ Ամսա-կան վարձքը 1980 ֆրանք։

Մանրամասնութեան համար դիմել՝ Կ. Գալեան՝

4, Rue Entre 2 Murs, Bordeaux (G.)

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԷՆ

1.— Զարգացած ֆրանսուհի մը, որուն հայ ամուսինը մեռած է, եւ որ լաւ անգ-լերէն գիտէ, գործ կը փնտռէ իբրեւ մա-նուկներու կամ տարեց անձերու խնամա-տար, կամ իբրեւ վաճառորդ պաշտօնեայ։

2.— Նմանապէս զարգացած Հայուհի մը կը փափաքի աշխատիլ իբրեւ վաճառորդ։

3.— Երկու քոյրեր կը փնտռեն վարձու երկու կամ ի հարկին մեծ սենեակ մը խո-հանոցով միասին, Փարիզի մէջ կամ ար-ուարձանները։

Դիմել Բարեգործականի գրասենեակը, 11 Սք. Ալպոնի։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Բնիկ Կեսարացի Էօ-ժէնի եւ Վիքթոր կը փնտռեն իրենց եղ-բայրը՝ Արթին Օզումուշեան, որ կոր-սուած է Իզմիրի մէջ 1922ին։ Կը բնակէր թիւ 35 Տէյիրմէն փողոց։ Տեղեկացնել Տիկին Էօժէնի Տապանեանի, 19 ռիւ Մար-սէլ Պինէ, Պուա Քոլոմպ (Սէն), Ֆրանս։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTID[IEN] ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Direct[eur] : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Adm[inistration] : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Pa[ris] 1678-63 R.C.Seine 376.286

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 6 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

JEUDI 6 JANVIER 1955

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղ[ութներ]՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 7564 31e ANNEE խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍ[ԱՔԵԱՆ] ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 2975

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԱՐԱԲՆԵՐԸ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերով հասած թերթերը կը հաստատեն թէ Անգարա լուրջ փորձեր կը կատարէ, Արաբները սիրաշահելու եւ արեւմտեան ճակատին կապելու համար :

Այս առաջադրութեամբ, մասնաւոր կարեւորութիւն կ'ընծայեն այն այցելութեան զոր պիտի կատարէ վարչապետը, առաջին առթիւ հանգիպելով Պաղտատ, ուր մեծ ընդունելութիւն մը սարքուած է :

Անգարա իր յոյսը դրած է նախ Պաղտատի, յետոյ Գահիրէի վրայ, միջնորդի դեր կատարելու համար Միջին Արեւելքի մէջ :

Իրաքի վարիչներէն շատեր ծանօթ են Թուրքիոյ մէջ, իբրեւ նախկին պաշտօնատարներ կամ սպաներ Օսմ. կայսրութեան, ինչպէս վարչապետը, Նուրի Սայիտ փաշա :

Եգիպտոսի ներկայ կառավարութիւնը կը բաղկանայ բոլորովին նոր տարրերէ, որոնք տարբեր տեսակէտներ ունին արտաքին թէ ներքին քաղաքականութեան մասին :

Անշուշտ այդ է պատճառը որ Անգարա նախապէս պատուիրակութիւն մը ղրկած էր Գահիրէ, տրամադրութիւնները շօշափելու համար :

Ամէն պարագայի մէջ, Թուրքիոյ վարչապետը լաւատես կ'երեւայ, ինչպէս կ'ապացուցանեն Անատոլուի գործակալութեան բրած յայտարարութիւնները :

— « Այս առթիւ յայտնեմ թէ ոչ միայն Իրաքի եւ Եգիպտոսի, այլեւ ամբողջ արաբական աշխարհին հետ եղբայրական բզգացումներ կը տածենք իրարու հանդէպ : Մենք Թուրքերս միշտ հաւատացինք եւ կը հաւատանք թէ արաբ ազգերն ալ նոյն զգացումները կը սնուցանեն մեզի հանդէպ » :

Յայտնի է թէ յաճախ այլ — լեզի խօսքեր ալ կը փոխանակուին, երբեմն Եգիպտոսի, երբեմն Սուրիոյ հանդէպ, որ երբեք չէ հրաժարած Իսքէնտէրունի Սանճաքէն :

— « Եթէ երբեմն այս զգացումները մշուշէ վարագոյրի մը ներքեւ քողարկուած կ'երեւան, առժամեայ պատճառներու հետեւանք է, այսուհետեւ բոլորովին պիտի անհետանան այդ պատճառները, տարակոյս չունինք » :

Ի՞նչ է Թուրքիոյ վարչապետին այդ յուսաւորութեան հիմնական նպատակը : Ի՞նչ մտահոգութիւններէ կը բխին այս մեղմօրօր արտայայտութիւնները :

Բուն պատճառը պաշտպանութեան խնդիրն է : Ատնան Մենտերէս չի ծածկեր այս պարագան, հաստատելով թէ « մեր դրացի արաբ ազգերուն հետ, այսօր աշխարհին սպառնացող նոյն վտանգին են դիմաց ենք » :

Այս առթիւ, կը խոստովանի թէ Ատլանտեան կազմակերպութեան կը պակսին Միջին Արեւելքի մէջ տիրող ճամնակի պաշտպանութիւնը :

— « Եւ սակայն բացառապէս կարեւոր է ճաղաքական եւ զինուորական գործակցութիւն հաստատել եւ աւելի զօրացնել այդ կազմակերպութիւնը » :

Արաբական պետութիւնները կ'ուզեն հաւաքական պաշտպանութիւն հաստատել առանց յարելու արեւմտեան ճակատին : Մասնաւորապէս Եգիպտոս յստակ դիրք մը բռնած է այս տեսակէտով :

Ատնան Մենտերէսի համար «ցնորք» է այս քաղաքականութիւնը :

— « Մանաւանդ ներկայ վտանգները այնքան մեծ են եւ ծաւալուն, որ Միջին Արեւելքի ժողովուրդներու, եթէ զինուորական եւ քաղաքական կատարեալ միութիւն ալ հաստատեն, վտանգին դէմ բուն պատնէշը պիտի կազմէ Ատլանտեան կազմակերպութիւնը » :

Ուրեմն, պիտի փորձէ «դէպի լոյս» առաջնորդել արաբական երկիրները : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՆՐ ՏԱԳՆԱՊ ՄԸ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

400.000 ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՆ ԱՆՇԱՐԺՈՒԹԵԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏԵԼ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐԸ

Անգլիոյ երկաթուղիներու աշխատաւորները, 400.000 հոգի, կը սպառնան ընդհ. գործադուլ յայտարարել Յունուար 9ին, կիրակի : Կառավարութիւնը ամէն միջոց կը փորձէ, տագնապին առաջքը առնելու համար : Աշխատանքի նախարարը այսօր ժողովի հրաւիրած է գործատէրերը եւ աշխատաւորները : Չըրչիլ ալ արտակարգ նիստի հրաւիրած է դահլիճը :

Երկաթուղիներու սենտիքային ընդհ. քարտուղարը հաւանած է նախ ներկայանալ աշխատանքի նախարարին, խմանալու համար համաձայնութեան պայմանները, որոնք առ այժմ գաղտնի կը պահուին : Կը կարծուի թէ կարելի պիտի ըլլայ միջին ելք մը գտնել : Պաշտօնեաները աշխատավարձքի յաւելում կը պահանջեն : Կացութիւնը այնքան ծանր է որ վարչապետը որոշեց Լոնտոնէն չհեռանալ : Վճռական որոշում մը կը սպասուի այսօր, հինգշաբթի : Մասնաւոր յանձնախումբ մը կը ջանայ դիւրացնել բանակցութիւնները : Պաշտօնեաները ամբողջական գոհացում կը պահանջեն : Եթէ իրենց առաջարկած յաւելումը ընդունուի, այն ատեն հարկ պիտի ըլլայ բարձրացնել սակագինը : Այս յաւելման հակառակ են գործատէրերը եւ կառավարութիւնը, վախնալով որ կը վնասէ արտածումներուն :

Եթէ համաձայնութիւն չգոյանայ, Անգլիան պիտի մատնուի տագնապի մը որ տեւականօրէն չէ տեսնուած :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԻՏԱԼԻԱ ԿԸ ԵՐԹԱՅ — ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՀԵՏ — ԹՈՒՆՈՒԶԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն ի վեր, Պ. Մենտէս Ֆրանս ձեռնարկած է ուրիշ հրատապ հարցերու կարգադրութեան :

Նախագահական խորհուրդը նիստ գումարեց երէկ, քննելու համար այդ խնդիրները : Վարչապետը պաշտօնապէս պիտի այցելէ Յունուար 11ին : Իտալիոյ մէջ հետաքրքրութեամբ կը սպասեն այս այցելութեան, որ պիտի ամրապնդէ երկու դրացի երկիրներուն բարեկամութիւնը, աւելի սերտ գործակցութիւն հաստատելով քաղաքական եւ տնտեսական գետնի վրայ :

Պ. Մենտէս կարեւոր տեսակցութիւններ պիտի ունենայ Իտալիոյ վարչապետին եւ արտաքին գործերու նախարարին հետ եւ ամենայն հաւանութեամբ պիտի ընդունուի Հանրապետութեան նախագահին կողմէ : Պիտի այցելէ նաեւ երեսփ. ժողովի եւ ծերակոյտի նախագահներուն : Այս առթիւ ճաշկերոյթներ պիտի սարքուին Իտալիոյ Ֆրանսայի վարչապետին, որ պիտի այցելէ նաեւ Վատիկան : Կ'ըսուի թէ Պապը մասնաւոր ունկնդրութիւն պիտի շնորհէ :

Իտալական մամուլը ջերմապէս կ'ողջունէ Ֆրանսայի վարչապետին այցելութիւնը, աւելի սերտ գործակցութիւն մաղթելով ի շահ խաղաղութեան եւ երկու երկիրներուն բարօրութեան : «Մեսաճերօ» այս առթիւ մասնաւորապէս կը յիշէ Հիւս. Ափրիկէի կարգ մը շրջաններուն օգտագործումը, միասնաբար :

× Իտալիայէն վերադարձին, Պ. Մենտէս Ֆրանս պիտի երթայ արեւմտեան Գերմանիա, տեսակցելու համար Տոքթ. Ատընաուըրի հետ : Վարչապետական դիւանի պաշտօնեաներէն Պ. Սուէթու Պոն պիտի երթայ, պատրաստելու համար այս այցելութիւնը, որ կրնայ տեղի ունենալ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊԱՏԳԱՄ

Փ[արի]զի մէջ «Արեւելք»ը հրատարակած ատ[են], Ստեփան Ոսկան կը յայտարարէր առ[աջ]ին վերապահութեան (1855 Յունվ.).

— « Ալեր վտանգի մէջ կը տեսնենք [մեր] [հա]յրենիք ի վեր : Իմաստակներու սուտ [ու] [...] գովեստը եւ անամօթ շողոքորթութիւնը լսելէ ետեւ, քիչ մ'ալ ճշմարիտ [գի]տութեան եւ անշահասէր խրատի ականջ [դն]ելու ժամ է, որպէսզի ազգը իր բուն վիճակը խմանայ եւ մահաբոյր վէրքերու դարմանը տանի » :

Ուրեմն, ճիշդ հարիւր տարի առաջ ալ [Ոսկ]ան կացութիւնը, շատ մը տեսակէտներ[ով] իմաստակութեամբ եւ մասամբ նո[րա]ձեւութիւն : Եւ անազանգ :

Այն ատեն ալ շատ մը ներքին եւ արտաքին հոգեր կային, թէեւ ժողովուրդը [ա]յր տեղն էր եւ Փարիզի մէջ վարդապետներ եւ ուսումնականներ միայն կ'երեւային :

Ոսկան յաճախ կը խօսի Փարիզէն գացած իմաստակներու մասին եւ զգուշութեան խրատներ կուտայ, ճաղաքական թէ ընկերային տեսակէտով :

Եւ որովհետեւ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէր ընտանեկան կեանքին, նորէն դաստ մը կ'ուղղէ կիներուն.

— « Հայ կիներ, սկսէք նախ Եւրոպայի [հա]ղնիւ կիներու սիրտը, միտքը, մեծ զգացումները ընդունիլ եւ ետքը «քրինոլին»ի մէջ ձեր մարմինը ճմլել կամ Հայու արիւնը տորել » :

Ինչպէս կ'երեւայ, այն ատեն ալ շատ մը կիներ եւ օրիորդները կապկօրէն կը հետեւէին Եւրոպայի թեթեւ բարքերուն, ամէն բանէ վեր դասելով «մօտա»ն :

Ստեփան Ոսկան այս առթիւ յիշելով Եդիշէի «Տիկնայք փափկասունք»ը, կ'ազդարարէ մարգարէական թափանցումով.

— « Կիներու սրտին մէջ է հայրենիք եւ երբ այդ սիրտը դատարկ գտնուի, անկարելի է որ ճշմարիտ հայրենասիրութիւնը ծլի, ծաղկի, արդիւնաբերի եւ բազմութիւն մը արթուն պահէ ազատութեան լոյսին տակ : Հայ ընտանիքներ, եթէ դուք ապականուիք, չկայ զօրութիւն մը որ մեր ողորմելի ազգը կանգնէ եւ կազդուրէ :

Դեռ աւելի կծու խօսքեր, որոնք այսօր ալ իրենց ուժը կը պահեն իբրեւ պատգամ .

— « Քաղաքացի կը սպասենք ձեզմէ եւ ոչ մեքենայէ սուտ մարդեր, որք մանկութենէ կը սկսին ստել : Ուսումնական կը խնդրենք ձեզմէ եւ ոչ լեզուագէտ դռնհիկներ : Հայ ընտանիքներ, հարցուցէք մէյ մը ձեր բոլորտիքը պաշարող վէվէկներուն, թէ՛ ինչ է ազգ, հայրենիք, կրօնք, սէր, ինչ է լուսաւորութիւն, գիտութիւն, փիլիսոփայութիւն, ի՛նչ է ազատութիւն, արդարութիւն, օրէնք, ի՛նչ է բարոյական պարտաւորութիւն եւ ընկերութիւն, եւ մինչեւ որ պատասխան չառնէք, ձեզմէ հեռի վռնտեցէք Եւրոպայի Թափթփուքը » :

Մնացեալը կ'իմանաք «Ամէնուն Տարեգիրք»էն (1955) :

ՎԱՀԷ

ՅՈՅՆԵՐԸ ՉԵՆ ՀՐԱԺԱՐԻՐ ԿԻՊՐՈՍԷՆ

Ազգաժողովին յունական պատուիրակութիւնը յայտարարեց թէ Յունաստան պիտի շարունակէ հետապնդել Կիպրոսի հարցը, աննկուն վճռականութեամբ : Յունաստանի մնայուն պատուիրակը, Բ. Փալամաս, ըսաւ թէ Կիպրոսի խնդիրը կապ ունի ազգերու ինքնորոշման սկզբունքին հետ եւ չի կրնար կապուիլ որեւէ իմրակցութեան, անձի կամ քաղաքականութեան հետ : Կառավարութիւնը պիտի շարունակէ իր ջանքերը, որպէսզի Կիպրոսի ժողովուրդը իրաւունք ստանայ ազատօրէն որոշելու իր ապագայ վարչաձեւը :

Փարիզի մէջ : Դեռ ամէն բան վերջնապէս որոշուած չէ : Շատեր հաւանական կը գտնեն որ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը ինք Փարիզ գայ, քննելու համար կարգ մը առկախ հարցեր :

× Պ. Մենտէս Ֆրանս Նոր Տարուան առթիւ հեռագիրներ ուղղեց նախագահ Այզընհաուըրի, Չըրչիլի եւ Տոքթ. Ատընաուըրի, որոնք շնորհաւորած էին Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը : Վերջին հեռագրով կը մաղթէ աւելի սերտ գործակցութիւն Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ միջեւ, իբրեւ էական պայման Եւրոպայի կառուցման եւ խաղաղութեան ամրապնդման :

× Թունուզի հետ բանակցութիւնները վերսկսան անցեալ օր, Փարիզի մէջ : Ինչպէս գրած էինք երէկ, Նոր Տեսթուր կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, որ ժընեւ ապաստանած է, կարգ մը պայմաններ կ'առաջարկէ մասնաւոր յայտարարութեամբ մը : Թունուզի կառավարութիւնը անորոշ դիրք մը բռնած է այդ յայտարարութեան հանդէպ որ մեծ տհաճութիւն պատճառեց Փարիզի մէջ : Պ. Մենտէս Ֆրանս անհրաժեշտ կը գտնէ փութացնել բարենորոգումները, ներքին ինքնավարութիւն տալու համար Թունուզի :

× Ահաբեկումները կը շարունակուին Մարոքի մէջ : Անցեալ օր Եւրոպացի մը եւ բնիկ մը սպաննուեցան Քազապլանքայի մէջ : Նոյն օրը ռումբ մը պայթեցաւ, վիրաւորելով 14 հոգի : Ալժերիայէն ալ նոր ընդհարումներ կը ծանուցանեն :

ՀԵՌԱԳԻՐ ԷՋՄԻԱԾԻՆԷՆ

Արեւմտեան Եւրոպայի Հայրապետական պատուիրակը Նոր Տարուան եւ Ս. Ծնունդի առթիւ ստացած է հետեւեալ շնորհաւորական հեռագիրը Ս. Էջմիածնի Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդէն.—

« Ձեզ, եկեղեցական դասուն եւ հաւատացեալներուն կը մաղթենք երջանիկ Նոր Տարի եւ Ս. Ծնունդ : Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը Էջմիածնի Մայր Տաճարին մէջ կ'աղօթէ աշխարհի խաղաղութեան եւ ամբողջ մարդկութեան բարօրութեան եւ երջանկութեան համար : Թող Բեթղեհէմի Աստղը առաջնորդէ մեզ ամէնքս ցանկալի խաղաղութեան : Կ'աղօթենք Մայր Աթոռոյ Ս. Էջմիածնի եւ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ հաստատութեան եւ պայծառութեան համար» :

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ կարգ մը անկանոնութիւններ եւ յապաղումներ տեղի ունեցած են, իբրեւ հետեւանք ձիւն – ձմրան : Շատ մը ճամբաներ փակուած են : — Թղթատարական պաշտօնեաներէն անոնք որ անդամ են Աշխատանքի Դաշնակցութեան, ժողով գումարեցին երէկ, մայրաքաղաքին մէջ ալ տարածելու համար կայարաններու մասնակի գործադուլը : Յրուիչները կը գանգատին թէ բաշխելի առարկաները բազմապատկուած են, իսկ պաշտօնեաները կրճատուած :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մէջ տնային բանտարկութեան դատապարտուեցան չորս կառավարական պաշտօնեաներ եւ երեք օտար առեւտրականներ, այն ամբաստանութեամբ թէ զեղծումներ կատարած են, կառավարութեան հետ կնքուած պայմանագրութեանց մէջ :

ՄՈՒՍՈԼԻՆԻԻ հարստութիւնը կարմիրներուն ձեռքը անցած է, ինչպէս կը ծանուցանէ ամերիկեան յանձնախումբ մը որ քննութիւն կը կատարէր : Տեղեկագրին համաձայն Մուսոլինիի սպաննուած ատեն վրան ունէր դրամ, ոսկի եւ գոհարեղէններ որոնք Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան ձեռքը անցան :

ՄԱՐՈՔԻ մէջ ընդդրահարուեցան վեց ահաբեկիչներ որոնք մահուան դատապարտուած էին :

"ՄԵՌԵԼՆԵՐ, ՈՏՔԻ՛..."

●

ԽՄԲ.— Ահաւասիկ այն ճառը զոր կարդաց Շ. Նարդունի, կիրակի օր, Ուրֆայի հերոսամարտի տարեդարձին առթիւ, Ջինուորական Ակումբին մէջ:

Հանդէսին նկարագրութիւնը՝ յաջորդով.—

Ա.

Սիրելի հայրենակիցներ, 1915 Ապրիլ Ցին, առաւօտուն, Գերմանները դժոխային ռմբակոծութեան մը ենթարկեցին «Այրած անտառը», ու քիչ ետքը գրոհ տուին, յառաջ սուրացին, յարձակեցան Ֆրանսական դիրքերուն վրայ: Խրամի մը մէջ, այդ պահուն, տեղի կ՚ունենար ամէնէն կատաղի դիմադրութիւնը, ամէնէն հերոսական կռիւը, ամէնէն անդուլ յօշոտումը,— Ֆրանսացի եւ Գերմանացի իրար կը բզկտէին, իրար կը խողխողէին, սուիններով, բահերով, կացիններով, ակռաներով:

Ի վերջոյ կը թուէր թէ պարտուած էին Ֆրանսացիները, որովհետեւ իրենցմէ ոչ ոք կը մնար այլեւս ոտքի: Ընդհակառակն, Գերմանացիները, հեւասպառ եւ արիւնաքամ, նուաղած բայց այլեւս տէրն էին խրամատին:

Ցանկարծ, յօշոտուած, խողխողուած, մեռած կամ կիսամեռ վիրաւորներուն մէջէն, ոտքի կը կանգնի տեղակալ Փէրիքար «արեամբ պսակուած», եւ «սրբազան կատաղութեան» մը պարզեւած ներշնչումով, մանաւանդ ըմբոստանալով որ ինչո՞ւ զուր կամ անօգուտ անցնէր կատարուած գերմարդկային այդքան զոհողութիւն, օրհասական կոչով մը կը պոռայ.

— Ոտքի՛, մեռելնե՛ր...:

Բայց շատ գեղեցիկ է տեղակալ Փէրիքարի լեզուով ըսել խօսքը, որ կը հնչէ ու պիտի հնչէ յաւիտենականութեան մէջ.

— Debout les Morts. Qu'est-ce que vous foutez par terre ? Levez-vous et allons foutre ces cochons-là dehors !

Հրաշքի՛ն նայեցէք: Կախարդական այդ խօսքը, յաւիտենականութեան ներշնչումով կատարուած այդ բացագանչութիւնը, կամ ճիշդ ինչպէս Ղազարոսի գերեզմանին առջեւ արտասանուած Քրիստոսեան հրամանը, կը խլէ կիսամեռ վիրաւորը մահուան գիրկէն, յարութիւն կու տայ հողեվարքի մէջ ինկած զինուորին, եւ, օ՛ զարմանք, օ՛ զարհուրանք, գետին տապալած, արեան ճապաղիքներուն մէջ թաթխուած, մարդկային ամէն կերպարանք կորսնցուցած Կէօլ Քասէները կը կանգնին ոտքի, եւ ով որ կը գտնէ ռումբ, սուին ու կացին՝ կը վերցնէ կը զինուի, կը յարձակի, կը կռուի:

«Մեռելներն» են, այս՚անգամ, որ կը դիմեն վրէժխնդրական փոխ-յարձակման մը:

Խրամը, այդ պահուն, կը ներկայացնէր այնպիսի տեսարան մը, որ, կարելի է ըսել, տեսնուած չէ նոյնիսկ դժոխքին մէջ:

«Մեռելները» եւ ողջերը փաթթուած՝ մէկը միւսին պարանոցին:

Քիչ ետքը, խրամին տէրը դարձած էին վերստին «մեռելները»: Գերմանները ջարդուած կամ նահանջած՝ խրամը կը մնար դարձեալ Ֆրանսացիներուն ձեռքը:

Չէք կրնար երեւակայել թէ ի՛նչ խոր եւ անջնջելի տպաւորութիւն գործեց այս դէպքը բովանդակ Ֆրանսայի մէջ: Դող մը անցաւ ամէնուն սրտէն: Հիացումի եւ «քանչացումի բացագանչութիւն մը թըռաւ ամէնուն բերնէն: Երկիրը սարսռաց պահ մը:

Եւ ահա հիսունէն հարաւ, արեւելքէն արեւմուտք՝ սկսան շրջան ընել հազարաւոր նկարներ, որոնք կը պատկերացնէին «Այրած անտառին» պատմական խրամը: Բերնէ բերան շրջան կ՚ընէին դիւցազներգական բազմաթիւ ստեղծագործութիւններ, որոնք կը պատմէին «յարութիւն առնող մեռելներուն» յաղթերգութիւնը: Լոյս կը տեսնէին բոցավառ եւ անհամար յօդուածներ, որոնք կը պանծացնէին ցեղին յառնող ոգին: Մօրիս Պառէս, իր թըրթըռուն լեզուով եւ հիւկոյեան շունչով մը, Ֆրանսական գրականութեան կը փոխանցէր «վսեմ» բառը.

— Մեռելնե՛ր, ոտքի՛...:

*

Սիրելի հայրենակիցներ,

Մենք չունինք Պառէսներ, չունինք Հիւկօներ: Բայց ունինք դրուագներ՝ «Այրած անտառին» խրամին պատմութեան յարենման: Ո՞վ պիտի պատմէ յարութիւն առնող մեր վրէժխնդիր մեռելները: Ո՞վ պիտի պանծացնէ եօթնիցս նահատակուած մեր քաջերը: Ո՞վ պիտի դարէ դար թրթռացնէ Հայկազանց դիւցազնամարտը, վկայելով միաժամանակ թէ այս ժողովուրդը, որուն միակ մեղքն այն եղաւ որ չա՛տ սիրեց ազատութիւնը եւ կապուած մնաց քաղաքակրթական իր առաքելութեան, բազմիցս կոտորեցաւ, պայթեցաւ, մաքառեցաւ, ողորեցաւ, նահատակուեցաւ՝ արիւնաքամ դառնալու աստիճան, յանո՛ւն իր վսեմ երազին, բայց ամէն անգամ որ թշնամին կարծեց թէ միանգամընդմիշտ ցցեռնած եւ բնաջնջած է զինք՝ ոտքի՛ է կանգնած Հայկազանց ոգին, շարունակելու համար պայքարը, ապրելու համար իր երազը: Ահաւասիկ այդ ժողովուրդը, բեկորներ քովքովի եկած՝ հարստահարութիւններէն ու ջարդերէն ազատած, այսօր, ոտքի կանգնած՝ կը խօսի ատոուածներուն հետ, յաւիտենականութեան հետ, դալիք դարերուն հետ: Ահաւասիկ այդ ժողովուրդը, այս սրահին մէջ, որ Ուրֆայի, Սարդարապատի, Վանի, Շապին-Գարահիսարի եւ այլ բազմաթիւ հերոսամարտերէ ետքը, պահ մը մեռած կարծուած, Հայաստա՛ն կ՚երգէ եւ Հայաստան կը շինէ Աբագածի ստորոտը, մեծահռչակ զօրավարներ եւ ծովակալներ կուտայ քաղաքակրթութեան պաշտպանութեան, հանճարեղ երաժիշտներ կուտայ արուեստներու տիեզերական արխապողոսին, արքայնուն ճարտարապետներ կուտայ համաշխարհային մշակոյթի պանթէոնին: Իսկ թշնամի՞ն,— այն որ կը կարծէր թէ յաղթած է եւ բնաջնջած մեզ, անդին՝ ցեխի մէջ:

Արդարեւ, մեր պատմութիւնը ուրիշ բան չէ՝ եթէ ոչ կռիւ եւ ստեղծագործութիւն, ստեղծագործութիւն եւ կռիւ: Կը յարձակին մեր բոյներուն վրայ, կը քանդեն, կը բնաջնջեն, բայց երբ կը կարծեն թէ տրուած է վերջին հարուածը, վերըստին «բո՛յն է շինում ծիծեռնակը»: Ես հիմա ձեզի պիտի ցոյց տամ աւելի մեծ հրաշք մը,— խրամին մէջ գլետնուած հայ նահատակը, որ յարութիւն կ՚առնէ յանկարծ եւ կը վերագրաւէ իր խրամը, ստեղծագործութիւն մը կը կատարէ նոյնիսկ իր կռիւին մէջ: Օտար նահատակներ, որ կռուած են խրամներու մէջ կամ անաոիկ դիրքերու վրայ, զէնք ունէին, ռումբ ունէին, ունէին ամէն բան՝ պատրաստ եւ կատարեալ:

Իսկ հայ նահատակը, որ կը կռուի, գետին կ՚իյնայ եւ դարձեալ կը կանգնի ոտքի, ինչպէս Ֆրանսացի «մեռելները» Այրած անտառին խրամներուն մէջ, ինք կը շինէ իր ռումբը՝ որով պիտի կռուի, ինք կը շինէ իր զէնքը՝ որով պիտի պաշտպանէ իր բոյնը,— ուրեմն, թէ կը ստեղծէ եւ թէ կը կռուի:

Ի՛նչ փառապանծ դիւցազնամարտ՝ հայ ժողովուրդին դիւցազնամարտը: «Մահուամբ զմահ կոխեաց» տարազին այնպէս գեղեցիկ վկայութեամբ մը, Հայկազանց ոգին կը նետուի կռիւին մէջ՝ որ կը պարտադրուի իրեն, պայքարին բոլոր նիւթական պայմաններով փոքր ու տկար՝ բայց արիաբար կը ճակատի Գողիաթին դէմ, եւ իր քաջերուն մահով կը յաղթէ Հայկականութեան մահուան: Ահա ձեզի հաշուեկշիռը,— իր գոյութիւնը, իր բարգաւաճումը, իր լեզուն, իր պանծալի եւ հանճարեղ զաւակները ապացոյցներ չե՞ն միթէ յաղթանակի: Օսման Նուքսէլ կը գրէ «Թիւրքլիւղըն փէրիշան հալը» գրքոյկին մէջ, տպ. Անգարա, էջ 35.— «Մեր տիրապետութեան տակ կը գտնուէին եւ մեր աշխարհամասս եւ եօթը ծով, իսկ այժմ՝ միայն Կարսէն մինչեւ Էտիրնէ»: Շատ ունէին, հիմա քիչ ունին: Իսկ մենք ոչինչ ունէինք, եւ այսօր Հայաստան մը ունինք: Այդ Հայաստանը շահուած է Ուրֆաներու, Շապին-Գարահիսարներու, Սարտարաբատներու հերոսական կռիւներով: Այդ Հայաստանը շահուած է Անդրանիկներու, Գէորգ Չաւուշներու, Սերոբներու, Եօթնեղբայրեաններու, իրենց մահով մահուան յաղթող մեր քաջերուն նահատակութեամբ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԹՈՒՐՔ ԲԺՇԿԻ ՄԸ ՆԵՐԲՈՂԸ ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՄԱՍԻՆ

●

ԽՄԲ.— Պոլսոյ մէջ մեծ հանդիսաւորութեամբ տօնուած է Կոմիտաս վարդապետի ծննդեան 85ամեակը: Հանդէսը սարքուած էր ճանի մը շաբաթ առաջ, բայց բազմութիւնը այնքան խռնուած էր որ սրահը նեղ կուգար եւ հարկադրուեցան յետաձգել, աւելի ընդարձակ սրահ մը վարձելու համար:

Այս առթիւ հետեւեալ գրութիւնը կարդացած է թուրք բժիշկ մը, որ վարդապետը կը ճանչնար Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանէն.—

Մարդոց հոգիներուն մէջ գեղեցկագիտական զգացում արթնցնող ստեղծագործութեան հեղինակին «արուեստագէտ» կ՚ըսենք: Արուեստագէտը այս ձեւով ըստեղծագործ կարողութեան մը տէր ըլլալուն, իր նմաններէն տարբեր ու բացառիկ մասնայատկութեամբ մը կը բնորոշուի:

Ծակատագրուած կեանքը ապրելէ ետք, մինչդեռ բոլոր մահկանացուներու տապանաքարին վրայ կը մնայ միայն իրենց անուան յիշատակութիւնը, Արուեստագէտը չի մեռնիր, Ան կ՚ապրի, ինչքան ատեն որ կը տեւէ մարդկութիւնը: Վասն զի անոնց էութեան արտայայտութիւնը՝ ըստեղծագործութիւնները թաղուած են մարդկութեան հոգւոյն մէջ:

Մեզմէ շատեր հինդ, տասը սերունդ առաջուան մեր պապերուն անունները չեն գիտեր. սակայն միլիոնաւոր անձերու ըսքանչացում պատճառող Ըթրի, Պախ, Սինան, Միքէլ Անճէլօ, Ֆուզուլի, Հիւկօ, Խօմէր Խայեամներ միշտ կենդանի են եւ հարիւրաւոր տարիներ տակաւին այդպէս պիտի մնան:

Մեծ Ազատարարը՝ Աթաթիւրք, որ միջազգային տարողութեամբ նաեւ հանճարեղ արուեստագէտ մըն էր, ըսած է.

— «Ամէն ոք, ամէն բան կրնայ ըլլալ — իրաւագէտ, բժիշկ, վաճառական, պաշտօնեայ ու մինչեւ իսկ հանրապետութեան նախագահ, բայց չի կրնար արուեստագէտ ըլլալ»: Այս ճշմարտութիւնը ինչքան գեղեցիկ բացատրած է ան:

Ահաւասիկ Կոմիտաս անուն մեծ արուեստագէտն ալ այս տեսակ անմահներէն մէկն է: Երաժշտական բարձր արուեստի ու հեղինակութեան տէր Կոմիտաս այս հողին հասցուցած արժէքներէն է: Ան, իր բնածին ընդունակութիւնով նախապէս ուսումնասիրած է ժողովրդական բանահիւսութիւնը, ու յետոյ իր երաժշտական ուսման ստացած պաշտպանի մը շնորհիւ կը դառնայ մեծ արուեստագէտ մը:

Մեր արեւելեան նահանգներէն ? արտակարգ ընդունակութեամբ օժտուած պատանիէ մը այսպէս մեծ արուեստագէտի մը ի յայտ գալը անկասկած հպարտութիւն կը պատճառէ ձեզի:

Այս պայմաններուն մէջ առաջ եկող այս

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (22)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

●

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ա.

— Ներողութիւն... ես... Թոթովեցի նրա անսպասելի մտերմական վարմունքից շփոթուած, դեռ եւս լաւ չկարողանալով մտաբերել, թէ ո՞վ է:

— Պահ, չե՞ս ճանաչում, բացականչեց նա անկեղծ զարմանքով: Թուսեանը չե՞մ, Ռուբէն Թուսեանը:

— Սա...

— Հա, հա, հէնց ինքը սատանի ճուտը. խիկոյն լրացրեց նա խօսքս:

Ձեռքս խփեցի ճակատիս: Նոր յիշեցի, որ մի ժամանակ շատ տարիներ առաջ, դասընկեր ենք եղել, եւ նա մեր ընկերական շրջանում այդ մականունով էր յայտնի իր շատ չարաճճի բնաւորութեան եւ արարքների պատճառով:

— Թէ որ յիշեցիր, արի մէկ էլ պռչտի անենք:

Ու չնայելով խուսափումիս, որովհետեւ բերանից ծխախոտի ծանր հոտ էր փչում, նորից համբուրեց շրթունքներս եւ գնաց նորից նստեց մահճակալի վրայ:

— Դու այնքան փոխուել ես... — ասացի մի բան ասած լինելու համար:

— Ցնաշէն, բա այսքան տարիների ընթացքում մարդ չի փոխուի՞... մանաւանդ արեւելքցին, որ այսօր տեսնում ես մազ չկայ երեսին, իսկ վաղն արդէն արջի պէս մազակալել է: Դէհ, ասա տեսնեմ ո՞նց ես, ոնց չես, ի՞նչ ես անում:

Ու առանց սպասելու, որ ասեմ, թէ ոնց եմ, ոնց չեմ եւ ինչ եմ անում, հարցրեց.

— Ժամը քանի՞սն է:

Նայեցի ժամացոյցիս. տասն եւ մէկն էր:

— Պահօ, քնել եմ, է: Շնորհակալ եմ: Սեննեակդ տաք էր: Ճանապարհին շան պէս մրսում էի: Հաղիւ ջանս տեղն է եկել. ոսկորներս սաղ ջարդուփշուր արեց:

Ցօրանջեց, ձեռքերը տարաւ վզի ետեւը, մատները հիւսեց իրար մէջ եւ ամբողջ մարմնով ճմկռտաց այնքան ուժգին, որ մատների խաղերը եւ վզի ոսկորները ճրթճրթացին:

— Այս անտէր «մաշոլ»ն էր հողիս հանում է,— ասաց — եւ կօշիկն աննելով յատակից, սկսեց հագնել, ցաւագին ծամածռութիւններով ու տնքտնքոցով, յետոյ վեր կացաւ եւ կուզէկուզ եկաւ կանգնեց առջիս:

— Ինչ եմ ասում, Մարգարեան: Գիտեմ, շատ էլ սրտովդ չի լինի, բայց ուզես-չուզես՝ քո հիւրն եմ: Շատ չէ, մի քանի օր միայն, մինչեւ որ տանից պատասխան գայ: Փողս այնպէս հատել է, որ տոմսերիցս կախսն, մի սեւ դրուշ չի ընկնի գրպանիցս: Ոնց ուզում ես՝ հաշուիր: Պետերբուրգից մինչեւ Թիֆլիս երեք տեղ պարտք եմ բել, մի տեղ էլ ոսկէ ժամացոյցս եմ գրաւ դրել: Գնում եմ տուն: Հայրս մեռնում է, գրել էր, որ հողուն հասնիմ, ու փող չէր ուղարկել: Թէ որ Սարումեանը չպատահէր,— յիշո՞ւմ ես, ինչքան էի լացացնում նրան դպրոցում, թէ որ նա չպատահէր, ստիպուած պիտի լինէի փողոցում գիշերելու: Ասաց, թէ նա փեսայ է, յարմարութիւն չունի իր մօտ տանելու, մի խօսքով՝ գլխից ռադ արաւ ու բերեց քեզ մօտ: Տեսնում ես, որ մեղաւոր չեմ, թէ նեղանալու ես, նրանից նեղացիր:

— Ինչո՞ւ պիտի նեղանամ:

— Դէհ, ի՞նչ գիտեմ: Մի քիչ աներես մարդ եմ, գիտես, էլի, նոր հօ չես ճանաչելու: Սարումեանից փող ուզեցի, չըտւեց. ասաց՝ չունի: Սուտ էր ասում սրիկան: Բայց ստիպուած էր կառքիս փողը տալ:

Այս ասելով՝ մօտեցաւ լուացարանին եւ սկսեց լուացուել: Երեսը սրբելիս եկաւ նորից կանգնեց առջիս:

— Հիմա գիտե՞ս ինչ կայ, Մարգարեան, ես շան պէս քաղցած եմ, քունս էլ հանել եմ: Մի քիչ որ բան տաս ուտեմ, հօրդ հոգին արքայութիւն կը գնայ:

Ասացի, որ սովորաբար չեմ ընթրում, ուստի ուտելու բան չունեմ տանը, այդ ժամին խանութներն էլ փակ են, որ ուտելու բան բերել տամ, եւ առաջարկեցի, որ եթէ ուզում է, գնանք մօտակայ ճաշարանը:

— Ես կլուբ կ՚ուզէի, բայց վնաս չունի. կլուբը հեռու է, ժամանակն էլ ուշ է, եւ երեւի դու կ՚ուզես շուտ քնել: Գնանք ճաշարան:

Երես սրբիչը շպրտեց աթոռի վրայ, արագօրէն կոճկեց ժիլէտը, բաճկոնը հագաւ, ծոցի գրպանից հանեց սանտրը, մազերը, յօնքերն ու բեխերը սանտրեց, աչքերով որոնեց, գտաւ գլխարկը, թափ տուեց, ծածկեց, վերարկուն հագաւ, ու դուրս ելանք:

Բ.

Ճանապարհին առաւ թեւս եւ խօսում էր այնպիսի մտերմութեամբ, որ կարծես ինձնից աւելի սրտակից բարեկամ չունէր: Ճիշդ է, մի ժամանակ դասընկեր էինք եղել, բայց այդ այնքան վաղուց էր, որ ես ոչ միայն ի սպառ մոռացել էի նրան, այլեւ այժմ, որ նորից հանդիպել էինք իրար, ոչ մի կապ չէի զգում իմ ու նրա միջեւ: Եւ այդ էր պատճառը, որ նրա մտերմական վարմունքն սկզբում բաւական տարօրինակ եւ նոյնիսկ անախորժ էր թըւում ինձ:

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

մեծ արուեստագէտը անհա երկրին ծառայելու իր պարտականութիւնն ալ զանց չէ րած 1912ին Տրիպոլսոյ պատերազմին, մեր վիրաւոր զինուորներուն ի նպաստ կառավարութեան կողմէ կազմակերպուած երգահանդէսին մասնակցելով, իր բացառիկ կարողութեամբ ու ձեռք բերուած յաջողութեամբ ամէնուն ուշադրութիւնը գրաւած է ։

Կոմիտասի կազմակերպած երգչախումբը, իր իմաստուն եւ գիտակից ղեկավարութեան տակ, օրէ օր ընդլայնուած է եւ մեր Փօքլօրին յատուկ երգացանկով անոր սարքած համերգները կախարդած են բոլորը ։

Իր անկեղծ բարեկամը՝ Համտուլլահ Սուբհի Թանրըէօվէրի միջոցաւ Թիւրք Օճաղըին մէջ պանդան երգահանդէսներ տալով արժանացած է Թուրք երիտասարդութեան եւս մեծ չահադրդութեան ու գնահատանքին ։

Իր հիացողներէն եւ մտերիմ բարեկամը՝ մեր ազգային բանաստեղծ Մէհմէտ Էմին Եուրտաքուլի շատ մը բանաստեղծութիւնները դաշնաւորած ըլլալով մեր ազգ. երաժշտութեան նուիրած է շատ արժէքաւոր երկեր ։

Այս մեծ արուեստագէտին Թիւրք Օճաղըին մէջ տուած երգահանդէսներուն անջնջելի յիշատակ մը կ՚ուզեմ պատմել ընթերցողներուս ։ 1913 եւ կամ 1914ին, Թիւրք Օճաղըի չէնքը այն ատեն Պայալըխ, Սօղան աղա թաղն էր, մենք Բժշկականի Օճաղցիներս հոն տեղի ունեցող մշակութային եւ արուեստագիտական շարժումներուն թիւ մէկ յաճախորդներն էինք եւ չափազանց կ՚օգտուէինք ։

Այդ միջոցին մեր արժէքաւոր նախագահը՝ Համտուլլահ Սուպհի մեզ աւետեց թէ Կոմիտաս երգահանդէս մը պիտի տայ ։ Այն ատեն ես դեռ քանը չբոլորած երիտասարդ մըն էի, ապարէզիս հետ երաժշտութեան ալ մեծ փափաք մը ունենալով անհամբերութեամբ սկսայ սպասել այս մեծ արուեստագէտին գալստեան ։ Այդ օրը հասաւ վերջապէս, բազմաթիւ ունկնդիրներու մէջ յաջողեցայ սրահին առաջմասը տեղաւորուիլ ։

Համտուլլահ Սուբհիի հետ բեմ եկաւ միջահասակ, թեթեւ սպիտակ մօրուքով, ... «Թաքքէ»ն յիշեցնող ... խանոցով, բըսէնկօբ հագած, չափազանց սիրուն անձ մը ։ Ցետ ներկայացման, չափազանց նուրբ կերպով ունկնդիրները բարեւելէ ետք, արուեստագէտը անցաւ դաշնակին առջեւ, եւ

— « Ձեզի Անատօլուի երգերէն մէկը պիտի երգեմ, բայց այս երգին մէջէն դուք պիտի իմանաք ոչխարներուն ձայնը, ինչպէս նաեւ խաշնարածին ոչխարները ջուրը մտցնելու սրնգահարումը » ։

Այն ատենուան իմ հասկացողութեամբ մեր երգերը Այշէի կամ Ֆաթմայի կարօտը կ՚արտայայտէին ։ Անոնք ատկէ տարբեր բան մը ըլլալուն չհաւատալով, այդ մտքումը քիչ մը չափազանցուած գտայ ։ Մեզմ, սակայն ականջի չափազանց հաճելի իր ձայնով Կոմիտաս սկսաւ երգել մեր երգերէն մէկը ։ Ամբողջ ուշադրութիւնս լարած, երբ այդ երգին մէջէն խապէս լսեցի ոչխարներուն ձայնը, հովիւին սրինգը զանոնք ջուրը մտցնելու ատեն, մեծ եղաւ հիացումս հանդէպ ամենակարող արուեստագէտին ։ Ան այս անգամ ըսաւ ․

— « Այս երգին մէջն ալ, երկինքի որոտման եւ անձրեւելու ձայները պիտի լսէք » ։

Անձրեւը տեղացուց եւ երկինքը որոտաց ։

Մինչեւ բերանը լեցուն սրահին ունկնդիրները շունչ չառնելու աստիճան իրենց ուշադրութիւնը լարած էին ։ Բոլորս ալ ջախջախուած էինք մեծատաղանդ արուեստագէտին արտակարգ կարողութենէն ։ Երգահանդէսը աւարտելէ վերջ, ներկաներս անուշ երազէ մը արթնցողի հոգեվիճակը ունէինք ։

Երկարատեւ ,բուռն ծափերով այս մեծ վարպետին հանդէպ բոլորը իրենց հիացումը յայտնեցին ։

Անհաւատալի , յարգելի ընթերցողներ , չեմ գիտեր թէ ո՞ւր թաղուած է հանգուցեալ մեծ արուեստագէտը, ան դեռ կ՚ապրի իմ յիշողութեանս մէջ իր բոլոր կենսունակութեամբը ։

ՏՕՔԹ. ՆԷՇԷԹ ՀԱԼԻԼ ԽՕՋԹԱՆ

ՔԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

ԿԸ ՄԵԾԱՐԷ ԻՐԱՆԻ ՇԱՀԸ ԵՒ ԹԱԳՈՒՀԻՆ

•

ՍԱՆ ՖՐԱՆՍԻՍՔՕ, (Յառաջ) .— Դեկտ. 14ին Սան Ֆրանսիսքօ հասան Իրանի, Շահ Մոհամէտ Ռեզա Փահլաւի եւ Թագուհի Սուրայա, որոնք եկած են Ամերիկա՝ այցելելու Մ. Նահանգներու բոլոր կարեւոր շրջաններն ու կեդրոնները, ամբողջական գաղափար մը կազմելու համար այս երկրի ընկերային, ճարտարարուեստական ու տնտեսական կեանքի մասին ։ Արքայական ամոլը ողջունելու համար Սան Ֆրանսիսքոյի օդակայանը գացած էին կառավարութեան, Սան Ֆրանսիսքօ քաղաքի ներկայացուցիչները, այս շրջանի հայ գաղութին ներկայացուցիչները գլխաւորութեամբ Տէր եւ Տիկին Ճօրճ Մարտիկեանի ։ Սան Ֆրանսիսքոյի հայ գաղութին կողմէ Օր. Մարկրիթ Աբեղեան, եւ Պարսկահայերու կողմէ Տիկ. Թերեզ Սեդրակեան մէկ մէկ գեղեցիկ ծաղկեփունջեր մատուցին Թագուհի Սուրայայի ։

Ապա՝ արքայական ամոլը առաջնորդուեցաւ քաղաքին առաջնակարգ պանդոկներէն Սէյնթ Ֆրէնսիսը, ուր Շահն ու Թագուհին մնացին մօտ տասը օր ։

Դեկտեմբեր 19ի երեկոյ Շահն ու Թագուհին իրենց հետեւորդներով ճաշեցին Օմար Խայեամ'ս ճաշարանը, ուր հիւրասիրուեցան Տէր եւ Տիկին Մարտիկեանի կողմէ ։ Շահն ու Թագուհին մեծապէս ուրախացան տեսնելով որ Օմար Խայեամի պատերը զարդարուած էին յայտնի Պարսիկ նկարիչ Թէճվիտի եղբայրներու նըկարներով՝ հիմնուած Օմար Խայեամի քառեակներուն վրայ ։ Արքայական հիւրերը աւելի քան երկու ժամ մնացին Օմար Խայեամ'սի մէջ, ուր Պ. Մարտիկեան պատեհութիւն ունեցաւ խօսելու Շահին հետ հայեւպարսիկ ժողովուրդներու յարաբերութեանց մասին, մեր պատմութեան սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը ։ Ան մասնաւորապէս շեշտեց Իրանի հայութեան հաւատարմական զգացումները երկրին հանդէպ ։ Շահը իր կողմէ հաստատեց Իրանի հայութեան հաւատարմութիւնը իր հայրենիքին՝ Իրանի հանդէպ եւ հայ ու պարսիկ ժողովուրդներու եղբայրական յարաբերութիւնները ։ Այս առթիւ ըսաւ թէ Պ. Մարտիկեան լաւագոյն բարեկամն ու ներկայացուցիչն է Իրանի ժողովուրդներուն Խաղաղականի ափին, եւ հրաւիրեց զայն որ անգամ մը եւս այցելէ Իրան, ինչ որ աւելի պիտի ամրացնէ Իրանի եւ ամերիկեան ժողովուրդներու բարեկամութիւնը , եւ աւելի պիտի սերտացնէ հայեւպարսիկ յարաբերութիւնները ։

Դեկտ. 23ի իրիկունը Սան Ֆրանսիսքօ քաղաքին կողմէ, Սէյնթ Ֆրէնսիս Օթէլին մէջ մեծ ճաշ մը սարքուեցաւ ի պատիւ Իրանի արքայական ամոլին ։ Ներկայ էին բազմաթիւ ականաւոր Ամերիկացիներ, եւ կարեւոր թիւով Հայեր Սան Ֆրանսիսքոյէն եւ Օքլընտէն ։ Կազմակերպիչ յանձնախումբի գլխաւոր դէմքերն էին՝ Թեհրանի նախկին ամերիկեան դեսպան Տոքթ. Հէնրի Կրէյտի, Տիկին Կրէյտի եւ Տէր եւ Տիկին Ճօրճ Մարտիկեան ։ Երեկոյթին կ՚ատենապետէր Տոքթ. Կրէյտի որ պատշաճ ուղերձով մը ներկայացուց Շահն ու Թագուհին ։ Շահ Մոհամմէտ Ռեզա Փահլաւի պատասխանեց Տոքթ. Կրէյտիի ուղերձին սահուն անգլերէնով եւ իր ու Թագուհիին շնորհակալութիւնները յայտնեց, շեշտելով կարեւորութիւնը ամերիկեան ու պարսիկ ժողովուրդներու բարեկամութեան ։

Պ. Մարտիկեան նկատելով որ մեծ թիւով իրանցի ուսանողներ կան այս շրջանին մէջ, որոնք պիտի ուզէին ներկայ ըլլալ իրենց վեհապետին ի պատիւ տրուած երեկոյթին եւ սակայն դժուար պիտի ըլլար իրենց համար տասնեակ տոլար վճարել ճաշին համար, սկիզբէն ապահովեց աւելի քան յիսուն տոմսեր, զորս բաշխեց իրանցի ուսանողներուն ։ Միեւնոյն ատեն մասնաւոր կարգադրութեամբ մը Լոս Անճելըսէն հրաւիրեց յայտնի թառիստ Պ. Շահ Պարոնեանը եւ գաղութիս անդամներէն յայտնի քանոնիստ Պ. Սեւանեան, որպէսզի արքայական ամոլին համար նուագեն արեւելեան ու պարսկական եղանակներ այդ երեկոյթին ։ Երկու հայ արուեստագէտներու նուագները բուռն խանդավառութեամբ ընդունուեցան ներկաներուն կողմէ առհասարակ եւ Իրանի արքայական ամոլին կողմէ մասնաւորապէս ։

Շնորհիւ Տէր եւ Տիկին Մարտիկեանի կարգադրութեանց հայ գաղութը մեծ բաժին մը ունեցաւ Իրանի արքայական ամոլին ի պատիւ տրուած ընդունելութեան եւ հիւրասիրութեան ։

Դեկտեմբեր 24ին՝ Շահը եւ Թագուհին իրենց սեփական ինքնաշարժով մեկնեցան Լոս Անճլըս ։

ԼՐԱՏՈՒ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՏՕՆԱԾԱՌԸ

Չորեքշաբթի կէս օրէ ետք Սօսիէթէ Սավանթի սրահը լեցուն էր Ց. Կ. Խաչի հրաւիրած մանուկներով եւ շատերու ծընողներով ։ Աւելի քան չորս հարիւր մանուկներ եկած էին Հայկական Կաղանդ Պապայէն ստանալու իրենց նուէրները ։

Այս տարի, գեղարուեստական բաժինը վստահուած էր Շաւլի հայ վարժարանի աշակերտներուն, որոնք իրենց ուսուցչուհին Տիկին Բաբերդեանի առաջնորդութեամբ բացին հանդէսը խմբերգներով եւ ըրին յաջող արտասանութիւններ ու ներկայացուցին զուարթ կատակերգութիւններ, հաճոյք պատճառելով փոքրիկներուն ու մեծերուն ։

Սրահին բարձրութեամբ տօնածառը լուսաւորուած էր բազմաթիւ գունաւոր լամբարներով եւ զարդերով ։ Խօսնակի պաշտօնը յաջողութեամբ կատարեց Օր. Տականեան ։ Այս առթիւ խօսք առաւ Ց. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութեան նախագահը, Տիկին Էլէն Բիւզանդ որ վիտէ պաղանիքը լարուած պահելու ունկնդիրները ։ Տիկինը խօսեցաւ նախ մեծերուն եւ թուեց Ց. Կ. Խաչին մատուցած ծառայութիւնները ։ Պատմեց թէ ինչպէս Փարիզի մէջ անոր տասը մասնաճիւղերու անդամուհիները մեղուաջան գործունէութեամբ նուիրուած են աշխատանքի ։

Տարիներէ ի վեր Կապոյտ Խաչը հաւաքական կայաններ կը սարքէ մանուկներու օդափոխութեան համար ։ Ան հիմնուած է համեստ քսակներու վրայ ։ Այս տարի Կապոյտ Խաչը տիրացաւ սեփական չէնքի Ժիւրա նահանգին մէջ, Զուիցերիոյ սահմանագլուխէն քիչ հեռու բարձրութեան մը վրայ ։ Այս տունը, շրջապատուած ընդարձակ հողամասով մը, կրնայ ընդարձակուիլ ապագային ։ Նորոգութիւններու սկսուած է արդէն եւ ըմպելի ջուր բերուած է չէնքին մէջ ։

Եթէ ժողովուրդը շարունակէ թեւ թիկունք հանդիսանալ Կապոյտ Խաչին՝ նախախնամական դեր կրնայ կատարել ։ Ժողովուրդն է որ կը պահէ զոյգ ծերանոցները, Դպրոցասէրի վարժարանը եւ այս բոլորը իրենց սեփական չէնքերով ։ Ինչո՞ւ հայ մանուկն ալ չունենար նաեւ իր սեփական տունը ։ Ընկերուհին հրաւիրեց ներկաները խօսիլ ամէն տեղ որպէսզի ժողովուրդը ըմբռնէ այս ձեռնարկին արժէքը ։ Ցետոյ աւետեց թէ բարերար Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեան Կապոյտ Խաչին տրամադրած է հարիւր հազար ֆրանք ։

Ապա խօսքը ուղղելով փոքրերուն, անոնց հասկնալի մանկական լեզուով պատմեց Կաղանդ Պապային հէքեաթը ։ Տղաքը կ՚ունկնդրէին լարուած ուշադրութեամբ ։

Ծափերու մէջ սրահ մտաւ փոքրիկ Կաղանդ Պապան եւ խնոյն ներկայ փոքրիկներուն բաժնուեցան նուէրները, եւ անուշեղէններ ու միրգեր պարունակող ծրարիկներ ։

Պ. Հայկ Մէտոեան, մանկական կառքերու շինարար, կառք մը բերած էր իբրեւ նուէր ։ Վիճակահանութեան դրուելով գոյացուց կարեւոր գումար մը ի նպաստ Ց. Կ. Խաչին ։

Հանդէսը վերջացաւ մանկական շարժապատկերներով ։ Արուարձաններէն փոքրիկները եկած էին մասնաւոր օթոքարներով ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (43)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԻՍ

•

— Ի՞նչպէս, երկու հրացա՞ն, զայրացաւ Աւօն ։

— Որովհետեւ միւսները գիւղում չէին պահուած, խուզարկութեան օգակից դուրս էին ։ Իսկ երկու մոսինները նրանց շղթայի մէջ էին ։

— Էհ, կատակ ես անում, ըստ քո սովորութեան ։

— Չէ, ի՞նչ կատակ ։

Մեզ տանում է ճիշդ այն կողմը, ուր այդ վերմակները կախուած էին ։

— Ես կատակ չեմ անում, ասաց Մէչէտին ․ Դուք զէնքերը ղրկեցիք ։ Շատ խորհեցայ, վերջապէս պահեցի ։ Կարծեմ նոզովակները մանր կենդանիներով լցուած են ։

— Մէչէտի, բաւական է, ասաց Աւօն, համբերութիւնս հատաւ ։ Ո՞ւր են երկու մոսինները ։

— Վերեւ նայեցէք ։

Նայում ենք եւ տեսնում երկու վերմակները ։

— Վերմակն ի՞նչ անենք, մենք քեզ հարցնում ենք հրացանների մասին ։

— Այո, ես էլ հրացանները ցոյց եմ տալիս ։ Բարձրացէք տանիքը ինձ հետ ։

Բարձրացանք ։

— Օգնեցէք, ասում է, զգուշութեամբ վեր հանենք այս վերմակները, առանց վար ձգելու ։

Երբ քաշում ենք վեր ոջլոտ վերմակները, նրանց միջից Մէչէտին դուրս է հանում մեր սիրելի մոսինները ։

Ահա այսպիսի պահեստապահ էր Մէչէտին ։

Մի օր նրան տեսնում ենք մի դարբնի խանութի մէջ ։ Երկու երկաթէ ճանկեր է ապսպրում ։

— Ի՞նչ պիտի անես ճանկերը , հարցընում է հետաքրքիր դարբինը ։

— Շունը որ հաչէ, բերանը կ՚ուզեմ նետել ։

Վարպետը այլեւս չի հետաքրքրում նրա անելիքով, այլ հարցնում է շինելիք ձեւի մասին ։

— Էհ, վարպետ, երբեք տեսած չե՞ս այն մարդիկը, որոնք այդ ճանկերով կը մագլցին հեռագրասիւների գագաթը ։

— Տէ, այդպէս ասա, Պ. Մէչէտի ։ Այս անգամ հարկ է որ ձեր ոտքի չափը առնեմ եւ ազդրի հաստութիւնը ճշդեմ ։

Մէչէտին մեզ նայելով՝ ծիծաղեցաւ ։ Երբ խանութից դուրս ելանք, Առաքել աղան հարց տուաւ ․

— Տղայ, Մէչէտի, հիմա էլ ն՞որ մոտայի ետեւէն ես, կ՚ուզես սիւնե՞րի վրայ մագլցիլ ։

Նա պատասխանեց ․

— Աղա, աղա, յեղափոխական սասծդ, ամէն միջոց ձեռք պէտք է առնէ ։ Դու պիտի տեսնես ինձ ։ Երբ սահմանն անցնինք, Թուրքին մուխը պիտի մարեմ ։

— Ի՞նչ, սիւնե՞րի վրայ ռումբ պիտի նետես ։

— Ծիծաղում ես, աղա, ես նրանց յարաբերութեան բոլոր գծերը պիտի խափանեմ ։

— Ա՞յդ ճանկերով ։

— Այո, կը մագլցիմ սիւների վրայ եւ մի մետաքսի կտոր կը դնեմ այդ յարաբերութիւնները պահող գաւաթի մէջ, եւ այլեւս ելեկտրական հոսանքը կանգ կ՚առնէ ։ Այն ժամանակ որքան որ սիւներ կան, պէտք է խուզարկեն, մինչեւ որ կարողանան գաղտնիքը թափանցել եւ հոսանքին կեցած սիւնը գտնել ։

Կուշտ ու կուռ ծիծաղեցինք ։ Ահա այդ ժամանակ Մուրատն էլ եկաւ ։ Նա էլ լսեց, ծիծաղեց, համբուրեց եւ ըսաւ ․

— Մէչէտի, գիտէի որ պատերազմող պետութիւնները հեռագրի սիւները կը խորտակեն, բայց մետաքսով չի խափանուիր ելեկտրական հոսանքը ։ Այդ դու ո՞րտեղից սորվեցաւ, եւ ո՞վ ըսաւ ։

— Ոչ ոք ինձ ըսաւ ։ Ես այդպէս կ՚երեւակայեմ ։

Երբ Մուրատը չվաւերացուց, նա այդ մտքէն վազ անցաւ ։ Այլեւս երկաթագործի խանութին կողմերը չէր գնում ։ Սակայն, մի օր դարբինը պատահեցաւ նրան եւ ասաց ․

— Պարոն Մէչէտի, ապսպրած ճանկերդ պատրաստ են ։ Ե՞րբ պիտի գաս տանելու ։

— Թող մնան, մի օր իմ ձիուն պայտ կը շինես ։

Մէչէտին զարմանալի բնաւորութեան տէր էր ։ Բնաւ չէր ջղայնանար, միշտ սիրում էր կատակ անել, մարդիկ ծիծաղեցնել ։ Ով որ նրան տեսնէր, կ՚ասէր ․

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

6000 ՀՈԳԻ տուն – տեղ չունին Փարիզի մէջ, այս ձիւն ձմրան: Հազիւ կարելի եղած է առժամեայ պատսպարաններ ճարել երեք հազար դժբախտներու համար, պահականոցներու, փապուղիներու մէջ եւ այլուր:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ երկու միլիոն տոլար հատուցում պիտի վճարեն Ճափոնի, որ նիւթական եւ մարդկային կորուստներ կրած էր, ջրածին ռումբեր փորձուած ատեն: Մասնաւորապէս վնասուած էին խումբ մը ձկնորսներ:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ խնդիրը Ազգաժողովին քննութեան պիտի յանձնուի Արաբիոյ պատուիրակութեան կողմէ:

150 ՏԱՐԻ ՊԻՏԻ ԱՊՐԻՆ խորհրդային քաղաքացիները, երկու հազար թուականէն առաջ, ինչպէս կ'ըսեն Խ. Միութեան գիտնականները: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Տէր եւ Տիկին Վահագն Արսլանեան եւ զաւակը՝ Հրաչ, Այրի Տիկին Թէվուաթին, Տէր եւ Տիկին Կոէկուառ Գարագոշ եւ զաւակները, Պ. Արշակ Գարագոշ, Այրի Տիկին Կարապետեան (Նիւ Եորք), Տոքթ. Գարագոշ, Տէր եւ Տիկին Տիրան Ոսկերիչեան եւ զաւակները (Լիբանան), ինչպէս նաեւ Արսլանեան (Պոլիս), Քրմոյեան, Քէրվանճեան (Նիւ Եորք), Եազըճեան, Մալաճեան, Կէնճեան, Պուճիքեան (Լիբանան) ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ, եւ ազգականին

АՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՇՈՒՇԱՆԻԿ ԳԱՐԱԳՈՋԻ
(Ծնեալ Ոսկերիչեան)

մահը որ տեղի ունեցաւ Յունուար 3ին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, հինգշաբթի, Յունուար 6ին, ժամը ճիշդ 15.45ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 ռիւ Ժան Կուժոն), ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Անիէռի հին գերեզմանատունը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Խասիկ Վարդանեան, Տէր եւ Տիկին Սահակ Վարդանեան, Յովակիմ Վարդանեան (Ամերիկա), Գալուստ Մուխալիբեան (Ամերիկա). Այրի Տիկին Լուսիկ եւ զաւակները Պէրպէրեան (Ամերիկա), Վարդանուշ Մուխալիբեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Թադէոս Գորգորեան (Ամերիկա), Վահան Մուխալիբեան (Ամերիկա): Աւետիս Մուխալիբեան, Տէր եւ Տիկին Վահրամ Վարդանեան, Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Էքինճեան, Այրի Տիկին Տիգրանուհի եւ զաւակները Վարդանեան Մարսէյլ, կը ծանուցանեն թէ Յունուար 9ին, կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց բոլոր ննջեցեալներուն համար, Փրատոյի մայր եկեղեցին: Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ԿՐԸՆՈԲԼԸ.— Ց. Կ. Խաչի մասնաճիւղը իր սանուհիներէն Օր. Երանուհի Ալիքեանի եւ Պ. Հրանտ Քիւրքճեանի նշանախօսութեան առթիւ, շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ալիքեանէ 2000 ֆրանք Ց. Կ. Խաչին, եւ հազար ֆրանք սանուհիներուն, Տէր եւ Տիկին Քիւրքճեանէ (Պոլիս) երկու հազար ֆրանք Ց. Կ. Խաչին, Այրի Տիկին Աննիկ Զիւրիւկեանէ հազար ֆրանք Ց. Կ. Խաչին, Տէր եւ Տիկին Աւաւեանէ 500 ֆրանք Ց. Կ. Խաչին, Տէր եւ Տիկին Մութաֆեանէ հազար ֆր. Ց. Կ. Խաչին: Ջերմ շնորհաւորութիւններ այս ուրախ առթիւ:

×

Տէր եւ Տիկին Ժամկոչեան Կարօ կը նուիրեն իրենց մօր՝ այրի Տիկին Վիքթորիա Սարտարեանի (ծնեալ Տարայեան) եւ եղբօր Յովսէփ Տարայեանի յիշատակին:

Հինգ հազար ֆրանք Համազգային ընկ. 25ամեայ տարեդարձին առթիւ, հինգ հազար ֆրանք Հայ Կամաւորներու Միութեան, հազար ֆրանք Կապոյտ Խաչին, հազար ֆրանք Կարմիր Խաչին, հազար ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար: Գումար 13 հազար ֆրանք:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչը Մանուկներու Օրը կը տօնէ 30 Յունուար, կիրակի ժամը 15ին, 5 ռիւ Պօնֆուա, Յոյներու սրահը: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն սովորաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ շրջաններու ընկերները, նշանակուած թուականներուն: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը.—

7 Յունուար Ս. Էթիէն:
8 Յունուար Ս. Շամոն:
9. Յունուար Լիոն:
10 Յունուար, Տէսին:
12 Յունուար Վիէն:
14 Յունուար Վալանս:
15, 16, 17 Յունուար Մարսէյլ:
18 Յունուար Կրընոպլ:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ Փարիզի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ այս կիրակի ժամը 16էն 23 Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ:

Հաճելի ժամանց: Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ:

ՏՕՆԱԾԱՌ ՀԱՆԴԷՍ

Իսիի Խրիմեան դպրոցի տօնածառ հանդէսը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին: Միջնարարին պտուղ կը բաժնուի փոքրերուն:

Երգ, արտասանութիւններ, պար, զաւեշտ մը եւ անակնկալներ, աշակերտներու կողմէ:

ՏՕՆԱԾԱՌ
ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Վալանսի Ազգ. դպրոցի կողմէ: Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Բողոքականաց սրահին մէջ, ռիւ Պալզաք:

Խմբերգ, արտասանութիւն, Կաղանդ Պապայի տեսարան եւ զուարճախօսութիւն:

ԿԱՂԱՆԴԻ ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Քղիի Հայր. Միութեան կողմէ:

Միութեան միացման քսանամեակին առթիւ: Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, 53 Ռիւ Կոբինեան, Սէրքըլ Ռէպուպլիքէնի սրահը:

Կը խօսի Փրոֆ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կ'երգեն հայրենակից Գ. Շէհրէրեան եւ Օր. Մ. Գաբրիէլեան, կ'արտասանէ Օր. Ալիս Յարութիւնեան:

Քղեցի երիտասարդները պիտի ներկայացնեն ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը:

Եւրոպական եւ հայկական պարեր:

Կը նուագեն Պ. Հ. Փանոսեան եւ Համբարձումեան եղբայրք:

Զանազան անակնկալներ:

Մուտքը ազատ է:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ՏՕՆԱԾԱՌ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
Մանուկներու Օրուան առթիւ

Կազմակերպուած Ց. Կ. Խ. Կրընոպլի մասնաճիւղի կողմէ: Այս կիրակի, Արմէնօնվիլ ա լ'էքսփոզիսիոն սրահին մէջ ժամը 3ին, պատուակալ նախագահութեամբ քաղաքապետ Տօքթէօր ՄԱՐԹԷՆի:

Գեղարուեստական բաժին դպրոցի աշակերտներու կողմէ: Ճոխ պիւֆէ: Ժամը 20էն վերջը պարահանդէս ընտիր նուագախումբով:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
Ս. ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ

Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ, Փարիզ

Յունուար 6 հինգշաբթի, Տօն Ս. Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, Ս. պատարագ ժամը տասնին:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Հայրապետական պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան: Յետ պատարագի Ջրօրհնէքի արարողութիւն:

Յունուար 7 Ուրբաթ, Բ. օր Ծննդեան, յիշատակ Մեռելոց, պատարագ ժամը 10ին::

Յունուար 9 կիրակի, քառաձայն պատարագ ժամը 10ին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

6 Յունուար, Հինգշ. Ս. Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն Ս. Պատարագ երկսեռ խումբով:

Յունուար 9 Կիրակի, Ս. Ծնունդ, ըսկզբ. արարողութեանց ժամը եօթին, պատարագ տասնին:

Յունուար 10 Երկուշաբթի, Մեռելոց, սկզբ. ժամերգութեանց ժամը ութին:

Կը խնդրուի յարգոյ հաւատացեալներէ իրենց իւղագինի նուէրները յանձնել եկեղեցւոյ բանկալը:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ Պոմոնի Ս. Գր. Լուս. եկեղեցւոյ արարողութեանց:

Այս Հինգշաբթի Ծնունդ, սկիզբ ժամերգութեանց ի ժամ 7, հանդիսաւոր Ս. պատարագ (Եկմալեան) ի ժամ 10:

7 Յունուար, Ուրբաթ Յիշատակ Մեռելոց, սկիզբ ժամերգութեանց ի ժամ 8, Սուրբ անմահ պատարագ ի ժամ 10, հանդիսաւոր հոգեհանգիստ ի ժամ 11.30:

Յունուար 8 շաբաթ, օր Ծրագալոյց, սկզբնաւորութիւն արարողութեանց ժամը 17ին:

Յունուար 9 Կիրակի, քառաձայն, Ս. պատարագ ժամը տասնին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցի, Հինգշաբթի Ս. Ծննդեան ժամերգութիւնները ժամը 8.30ին, Ս. պատարագը տասնին, Ջրօրհնէքը 11.30ին:

Կիրակի 9 Յունուար, Ս. Ծննդեան տօնին առիթով հանդիսաւոր պատարագ: Պիտի երգեն խաչակիր մանուկները, առաջնորդութեամբ Պ. Լ. Համբարձումեանի:

Առնուվիլի Վարդգայ Ս. Խաչ եկեղեցի.

Այսօր Հինգշաբթի Ծնունդի օրը սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին եւ հանդիսաւոր Ս. պատարագ ժամը 10.30ին:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Նոր Տարուան եւ Ս. Ծնունդի առթիւ

Կազմակերպուած Համախարբ. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2էն մինչեւ կէս գիշեր, Յոյներուն սրահը, 5 ռիւ Պօնֆուա:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգ, արտասանութիւն, կովկասեան եւ հայկական պարեր եւ անակնկալներ:

Պնակիտներու վրայ պիտի երգուին արեւելեան եւ եւրոպական նոր եւ ընտիր կտորներ: Ճոխ պիւֆէ, արեւելեան համադամ ուտելիք եւ Խարբերդի չիյ քէօֆթէ: Մուտքը ազատ է:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եղիպտացի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Ռոստոմ, Մ. Եօթնեղբայրեան, Աղբիւր Սերոբ, Րաֆֆի, Վահան Խորէնի եւ Փօթորիկ խումբերը այս ուրբաթ եւ շաբաթ ժամը 20.30ին, Սօսիէթէ Սավանթ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան Ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, ընկեր Օ. Կարապետեանի բնակարանը, 9պիս, ռիւ Ժան Ժաք Ռուսօ: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բացականները նկատի կ'առնուին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՌԹԻՒ

Ֆրանսահայ Լսարանի վարչութիւնը Ճաշասեղան մը սարքած է այս շաբաթ գիշեր:

Փափաքողներէն կը խնդրուի արձանագրուիլ Պ. Գ. Ադամեանի կամ Պ. Նուպար Յովհաննէսեանի մօտ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Սէնթ Էթիէնի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Բարդէն Սիւնի» խումբի կողմէ:

Այս կիրակի ժամը 21էն մինչեւ 2, Ռէքսի գեղեցիկ սրահներուն մէջ:

Հռչակաւոր նուագախումբ:

Պիտի պարէ ժիժի (Փըթի Ռա տ'Օփէռա): Զանազան անակնկալներ, քօթիյյօն, ժէօ, ամպիանս:

Սիրով կը հրաւիրուին շրջանի Նոր Սերնդականները: Մուտք 200 ֆրանք

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ց. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը՝ կորսնցուց յարգուած եւ աշխատաւոր անդամուհի մը Այրի Տիկին Նուարդ Քէնտիրեան: Երկար տարիներ եղած է անդամ վարչութեան, յանձն առնելով ամէն աշխատանք: Մեր խորին ցաւակցութիւնները, իր աղջկան Տիկին Արմենուհի Վարդանեանի, փեսին եւ բոլոր պարագաներուն: Այս առթիւ մասնաճիւղի վարչութիւնը փոխան ծաղկեպսակի երեք հազար ֆրանք կը նուիրէ օգափոխութեան կայանի շէնքի նորոգութեան համար:

Ի ՆՊԱՍՏ Ց. Կ. Խ.Ի ԿԱԶԴՈՒՐՄԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ

Փորտոյի մասնաճիւղի միջոցաւ կատարուած հանգանակութենէն շնորհակալութեամբ ստացած ենք՝ Պ. Յովհ. Գազանճեան հինգ հազար ֆրանք: Պ. Պ. Դաւիթեան եւ Սեդրակ Թումիկեան երկու հազարական: Արա, Համբարձումեան, Շաղլամեան հազարական: Յակոբեան, Աժտէրեան, Գոնեալեան, Գասապեան, Ճերմակեան, Զաքար Քէնտէրեան, Խ. Նատիրեան, Վ. Վարդանեան, Գ. Վարդանեան, Խ. Մարգարեան, Տօնիկեան Խաչեր Խրայեան: Յ. եւ Վ. Մարգոյեան հինգ հարիւրական: Այճեան, Խաչատուրեան 400ական: Ա. Մարգարեան, Միքայէլեան 300ական, Իպէկեան 200 եւ Անանեան հարիւր: Ասկէ զատ մասնաճիւղի անդամուհիներ Տիկիններ Ն. Տօնէրեան, Սաթենիկ Հալաճեան, Սիրուն Հալաճեան, Գալթաճեան, Թաչճեան, Օր. Տաքէ Քէնտէրեան հազարական, Տիկին Կարապետեան 600 Ֆր., իրենց տուրքը վճարած են: Ընդհ. գումար 28.300 Ֆրանք:

× Շնորհակալութեամբ ստացած ենք Ալֆորվիլի մասնաճիւղի հանդէսէն հարիւր հազար ֆրանք, Շավիլի մասնաճիւղի հանդէսէն երեսուն հազար եւ Լիոնի մասնաճիւղի հանդէսէն քառասուն հազար:

Շնորհակալութիւն նաեւ Տիկին Գարայեանի (Պուլ. Բիլիշի) որ եկեղեցւոյ միջոցաւ նուիրած է հազար ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, Պետրոս Փափազեանի մահուան առթիւ:

ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 7 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

VENDREDI 7 JANVIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7565 31e ANNEE խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2976

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿ

Հայաջինջ Սարսափներուն քառասնամեակն է այս տարի:

Անշուշտ պիտի չգտնուի Հայ մը որ մոռցած ըլլայ եղերական թուականը:

1915 Ապրիլ 11/24ին թշնամին կը ձեռնարկէր գործադրելու իր դիւային ծրագիրը, — անճիտում Թուրքիոյ հայ ժողովուրդին

Այստեղ պիտի չխօսինք ոչ գործադրութեան եղանակներու, ոչ ալ պատրուակներու մասին:

Գործողութիւնը տեւեց տարիներ, յանգելով անդարմանելի վախճանի մը:

Ոչ թէ քառասուն, այլ հարիւր քառասուն տարի վերջն ալ, մենք պիտի չկրնանք չափել Եղեռնին տարածութիւնը եւ խորութիւնը:

Կատարեալ փլուզում, արմատէն մինչեւ բարձունքը: Բոլոր ճակատներուն վրայ:

Եւ իբրեւ հետեւանք՝ արիւնաղանդ ամայութիւն արեւմտեան Հայաստանի մէջ, առանց հաշուելու այն միւս գաւառները ուր հայկական տարրը չունէր եւ չինարար բազուկը հրաշքներ կը գործէին դարերէ ի վեր: Բուն իսկ ոստխին խոստովանութեամբ:

Տակաւին չորս ամիս ունինք, անդրադառնալու համար բուն պատմութեան:

Այսօր կ'ուզէինք յիշեցնել կարգ մը տարրական գիտելիքներ:

Քառասնամեակը ամէն բանէ առաջ ըլլուլթիւն կը թելադրէ մեզի, հրապարակային արտայայտութեանց մէջ: Ո՛ւր որ ալ գտնուինք:

Զենք ուզեր խոշոր բառեր գործածել, տեսակ մը գինադադար առաջարկելով: Գիտենք որ անօգուտ է:

Բայց, կը կարծենք թէ ժամանակն է կարճ կապելու այն խժալուր աղմուկը, որ պարբերաբար կը ծաւալի կարգ մը գաղութներու մէջ, անշնչելի դարձնելով մթնոլորտը:

Զմոռնանք թէ ամէնէն բարեացակամ ժողովուրդն ալ ի վերջոյ կը գանէ մեր ներքին վէճերէն եւ ծուռբերան կանչերէն:

Զափուելու ժամանակ չէ:

Ամէնէն սուր պայքարին ալ ելք մը կարելի է գտնել փոխադարձ բարեացակամութեամբ:

Այս տեսակէտէն, ծանր պարտականութիւն մը կ'իյնայ մամուլին վրայ:

Տրամադրութիւն չունինք խրատներ տալու:

Որ եւ է լուրջ թերթ, ինչ հոսանքի ալ պատկանի, պարտաւոր է մտածել ատելավառ արտայայտութեանց հետեւանքներու մասին:

Ամէն տեղ ալ, թշնամին լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւի մեր ներքին վէճերուն եւ չարախինդ քրքիջներ կ'արձակէ, երբ ճեղքեր կը բացուին մեր ազգային ճակատին վրայ:

Այսպէս, Միջին Արեւելքը ջուրի ճամբայ դարձած է Թուրք դիւանագէտներու եւ թղթակիցներու համար:

Ամէնքն ալ չեն խօսիր, բայց ներքնապէս կը հրճուին: Եւ անշուշտ փափուքներ ալ կը ներշնչեն հիւրընկալ իշխանութեանց:

Զարաչար կը սխալին անոնք որ կը կարծեն թէ օգնած կ'ըլլան տարագիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան եւ բարօրութեան, օրն ի բուն սնամէջ փամփուշտներ եւ բութ սլաքներ արձակելով Դաշնակցութեան դէմ:

Այլեւս ամարդի խուժանավարութեան մը վերածուած է այդ խաչակրութիւնը: Մանաւանդ որ կը մղուի ոչ միայն հայերէն, այլեւ օտար լեզուներով:

Հետեւա՞նքը, — կեր ճարել ամբոխին: Միտք եւ արիւն պղտորել, թանձրացնելով կանխակալ կարծիքները:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՊԻՏԻ ՏԵՍԱԿՑԻ ԻՏԱԼԻՈՅ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԱՐԻՉՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

ԻՏԱԼԻԱ Կ'ՈՒԶԷ ՄԱՍՆԱԿՑԻԼ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՇԱՀԱԳՈՐԾՄԱՆ

Պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ Պ. Մենտէս Ֆրանս Հռոմ պիտի այցելէ Յունուար 11ին, իսկ արեւմտեան Գերմանիա՝ 14ին:

Երկու այցելութիւններն ալ մեծ կարեւորութիւն ունին քաղաքական եւ տնտեսական տեսակէտով: Հռոմի մէջ փայլուն ընդունելութիւն մը սարքուած է Ֆրանսայի վարչապետին համար, որուն տրամադրուած է Փոսիթանոյի հիւրանոցը: Այս առթիւ տեղական թերթերը կը գրեն թէ խօսակցութեան գլխաւոր նիւթերէն մին պիտի ըլլայ Իտալիոյ մասնակցութիւնը Հիւս. Ափրիկէի կարգ մը երկրամասերուն շահագործման, Գերմանիոյ հետ հաւասար գետնի վրայ: Գերման դիւանագիտական շրջանակները համամիտ են այս մասնակցութեան. մանաւանդ որ ոչ արեւմտեան Գերմանիան, ոչ ալ Ֆրանսան հարիւր հազարաւոր տրամադրելի բանուորներ ունին, մինչդեռ Իտալիան ունի: Բանակցութեանց ընթացքին պիտի ճշդուին մանրամասնութիւնները, — այս բանուորները մասնագէտնե՞ր պիտի ըլլան, թէ սեւ աշխատաւորներ: Գերմանները մասնաւոր ծրագիրներ մշակած են որոնց համաձայն կարգ մը ճարտարագործութիւններ ի հարկին պիտի կրնան վերածուիլ ռազմական արդիւնաբերութեանց:

Միւս կողմէ, Իտալիան մասնաւորապէս շահագրգռուած է. սպառազինութեանց գործակալութեան հաստատումով, ինչպէս կը տրամադրեն Փարիզի համաձայնութիւնները: Թունուզի խնդիրն ալ կը շահագրգռէ Իտալիան, որ բազմաթիւ հպատակներ ունի այդ երկրին մէջ: Օրակարգին վրայ կան տնտեսական, առեւտրական եւ մշակութային խնդիրներ ալ, եւ մանաւորապէս Մոն Պլանի տակէն փապուղի մը շինելու ծրագիրը: Կ'ըսուի թէ խառն յանձնաժողով մը պիտի կազմուի, տնտեսական գործակցութեան զարկ տալու համար: Երկու երկիրներուն վարչապետները պիտի ջանան միացեալ ճակատ կազմել քաղաքական գետնի վրայ, մանաւանդ որ Իտալիոյ վարչապետը Մ. Նահանգները պիտի երթայ յառաջիկայ մարտին:

× Պ. Մենտէս Ֆրանսի եւ Տոքթ. Ատընաուըրի տեսակցութիւնը տեղի պիտի ունենայ Պատըն Պատընի մէջ: Երկու վարչապետներուն առաջին հանդիպումը պիտի ըլլայ այս տեսակցութիւնը հոկտ. 23էն ի վեր երբ ստորագրուեցան Փարիզի համաձայնութիւնները, որոնց շնորհիւ արեւմտեան Գերմանիան պիտի վերազինուի, դառնալով անդամ Ատլանտեան գինակցութեան: Երկրորդ աշխարհամարտէն ի վեր առաջին անգամ է որ Ֆրանսայի վարչապետ մը պաշտօնապէս կ'այցելէ արեւմտեան Գերմանիա: Երկու վարչապետներուն վերջին տեսակցութենէն ի վեր, Ֆրանսա եւ արեւմտեան Գերմանիա միջոցներ ձեռք առին, վաւերացնելու համար Փարիզի համաձայնութիւնները: Բայց տակաւին շատ մը առկախ հարցեր կան: Ֆրանսայի մէջ, Հանրապետութեան խորհուրդը (Ծերակոյտ) դեռ նոր պիտի քննէ Փարիզի համաձայնութիւնները. իսկ արեւմտեան Գերմանիոյ երեսփ. ժողովը վերջնական քուէարկութիւն մը պիտի կատարէ, դաշնագիրները գերագոյն ժողովին յղելէ առաջ: Գերմանիոյ վերազինման բոլոր խնդիրները կախում ունին այս վաւերացումներէն:

Չեռոյ կայ Սարի խնդիրը: Տոքթ. Ատընաուըր խոստացած է խորհրդարանին լուսաբանութիւններ ստանալ Ֆրանսայի վարչապետէն, Սարի շրջանին «եւրոպականացման» մասին: Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ դժգոհ են կնքուած դաշինքէն, բայց Ֆրանս կը մերժէ որեւէ առարկութիւն, այդ պայմանագիրը լրացուցիչ մասը համարելով Փարիզի համաձայնութեանց:

Այս պայմաններուն մէջ, Տոքթ. Ատընաուըրի ծննդեան 79ամեակը տօնուեցաւ առանց արտակարգ հանդիսութեանց:

× Պ. Մենտէս Ֆրանս Նափոլի մեկնեցաւ երէկ: Մէկ շաբաթ հանգստանալէ ետք, ճամբան պիտի շարունակէ դէպի Հռոմ:

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

ՄԵՐ ԿՈՄԻՏԱՍԸ

Քանի մը շաբաթ առաջ, յարգանքի հանդէս մը սարքուած էր Պոլսոյ մէջ, Կոմիտաս վարդապետի յիշատակին, անոր ծննդեան 85ամեակին առթիւ: Թուրքեր ալ մասնակցելով, փառաբանեցին մեծ արուեստագէտը:

Կարդալով Տոքթ. Նէշէթ Հալիլ Էօզթանի յօդուածը, զարմացայ որ վարդապետը «խմամ»ի չէ վերածած, երբ մեր անմահ երգերը կը թրքացնէ գրչի մէկ հարուածով, առանց աջ-ձախ նայելու:

Երեւի չեն կշտացած մեր նիւթական հարստութեանց կողոպուտով, հիմա ալ ելեր են խլելու մեր մշակոյթին գանձերը, մեր անզուգական ժողովրդական երգերը, որոնց փառքը կ'երգէ Սիլվա Կապուտիկեան, այնքան նուրբ արուեստով մը.

Սսեւ հողից ես բարձրանում, գոլորշու հետ,
Սսեւ կաթում ես խաղողի լացող որթից,
Սսեւ հիւսւում շողից, չաղից, առաւօտից,
Ու ծառերին սսեւ ծաղկում քնքշաթերթ:

Ու շնչում ես ու փռւում ես բուրմունքի պէս:

Ի՞նչպէս կարելի է թողուլ որ մեր երգերն ալ տանին «Թուրք Օճաղի»ներու հանդէսները շէնցնելու, Վարդապետն ալ միասին իր «թակկէ»ով եւ *ըլտենկոթ*ով:

1913 – 14ին, Կոմիտասին մօրուքը սեւ էր տակաւին: Իր հանճարեղ դէմքը երբեք չէր կրնար գեղեցիկ համարուիլ, Թուրքին հասկցած ձեւովը:

Արեւելեան նախանձներէն չէր գար Քէօթահիացի Սողոմոնը եւ եթէ պատմուած միւս յուշերն ալ այնքան հարազատ են որքան վարդապետին կերպարանքը, ծննդավայրը եւայլն, Համտուլլահ Սուպհիի հետ իր բարեկամութիւնը եւ «Թուրք Օճաղի»ներու հետ ունեցած յարաբերութիւնն ալ նոյնքան խնդրական է:

Ճիշդ է որ վարդապետը Մէհմէտ Էմինի բանաստեղծութիւնները եղանակաւորած է:

Իր տան մէջ հանդիպած եմ բանաստեղծին ոգեւորեալ արտասանութիւններուն.– *«Տի՛ք իյնեմ, տի՛ք...»* որպէսզի վարդապետը կարենայ ձայն եւ շեշտ տալ այդ բառերուն, բայց երբեք իր խումբով, մեր խումբով, ըսել կ'ուզեմ չէ մասնակցած որեւէ թրքական հանդէսի:

Ինքն է երգեր «Անձրեւն եկաւ շաղալէ–ն»ը կամ «Հօ՛լ արա՛ եզ, հօ՛»ն, հայերէն անշուշտ, Թուրքի մը կամ Թուրքերու ներկայութեան թերեւս: Բայց ատիկա պատճա՞ռ է որ փորձեն թրքացնել մեր գոհար երգերը եւ անոնց անմահ երգիչը:

Մենք կրնանք հակառակը ապացուցանել:

Եթէ այդ հանճարը պատկանէր թուրք ցեղին, ինչո՞ւ խաչը շալկած, պիտի խառնուէր Զանկըբը գացող նահատակներուն եւ վերադարձին առ յաւէտ պիտի մարէր իր փայլուն աստղը ...:

ՍՕՍԻ

ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՕՐԷՆՔԻ

Նախարարական խորհուրդը որոշեց օրինագիծ մը ներկայացնել խորհրդարանին, առաջարկելով ջնջել համեմատական դրութիւնը եւ երեսփոխաններու ընտրութիւնը կատարել շրջանային քուէարկութեամբ: Իրաւասու շրջանակները աւելի նպատակայարմար կը գտնեն նոր ձեւը:

Ազգ. ժողովին յառաջիկայ ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան 1956ին: Բուռն վիճաբանութիւններ կը սպասուին առաջարկուած փոփոխութեանց առթիւ, թէեւ շատերը դժգոհ են քուէարկութեան ներկայ ձեւէն: Վերջին ընտրութիւնները (1951) տեղի ունեցան բարդ եւ երկարատեւ դրութեամբ մը որ կը տրամադրէ խնամութիւն հաստատել զանազան կուսակցութեանց միջեւ: Երկրորդ աշխարհամարտէն ի վեր, ընտրութեանց հիմնական միութիւնը կը կազմէ նահանգը (տէփարթըման): Ֆրանսան ունի 90 նահանգ, որոնց իւրաքանչիւրը կ'ընտրէ երկուքէն մինչեւ 11 երեսփոխան: Իւրաքանչիւր ընտրական շրջանակի մէջ կուսակցութիւնները կը ներկայացնեն ցանկեր եւ ընտրութիւնը կը կատարուի կուսակցական ցանկերուն եւ ոչ թէ անհատներու վրայ: Եթէ երկու կամ աւելի կուսակցութիւններ միացեալ ճակատ կը կազմէին 1951ին, շահելով քուէներու 51 առ հարիւրը, միացեալ հոսանքները կը շահէին ընտրական շրջանին բոլոր աթոռները:

Շրջանային քուէարկութեան դրութիւնը երկար ատեն գործադրուեցաւ Գ. Հանրապետութեան օրով եւ ընդհատուեցաւ 1919էն 1928, տեղի տալով նահանգային ցանկերու եւ համեմատական դրութեան: Նորէն վերահաստատուեցաւ 1928ին, 1932ին եւ 1936ին, մէկդի դրուելով Ազատագրութեան շրջանին: Ուրեմն գաղրած է 19 տարիէ ի վեր: Այդ ձեւը շատ պարզ է: Երկու անգամ ընտրութիւն կը կատարուի թեկնածուին վրայ: Առաջին քուէարկութեան կը պահանջուի բացարձակ մեծամասնութիւն: Երկրորդին, եթէ թեկնածուն համեմատականի մնացած ըլլայ, պարզ մեծամասնութիւն:

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԴԱՄԲԱՐԱՆԻ

Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ըստացած է հայրենակից Գ.էն 5000 ֆր.:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ 84րդ խորհրդարանին նստաշրջանը բացուեցաւ Յունուար 5ին: Այս անգամ մեծամասնութիւն կը կազմեն ռամկավարները (դեմոկրատ), բայց չի կարծուիր որ մեծ դժուարութիւններ պատճառեն հանրապետական իշխանութեան եւ մանաւորապէս նախագահ Այզընհաուըրի: Երեսփ. ժողովին ատենապետ ընտրուեցաւ ռամկավար մը: Այզընհաուըր իր պատգամագիրը կարդաց երէկ, մանաւորապէս ծանրանալով արտաքին առեւտուրին եւ միջազգային գործակցութեան վրայ:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մասին բանակցութիւնները դանդաղ կ'ընթանան: Նախարարական խորհուրդը առջի օր քննեց Թունուզի եւ Մարոքի նախարարին՝ Պ. Ֆուշէի մանրամասն տեղեկագիրը: Թունուզի Նոր Տեսթուր կուսակցութեան վարիչը, Պուրկիպա, որ Ֆրանսա կը գտնուի իբրեւ աքսորական, յոյս յայտնեց թէ կարելի պիտի ըլլայ համաձայնութեան մը յանգիլ: Պ. Մենտէս Ֆրանս դժգոհ կ'երեւայ բանակցութեանց դանդաղութենէն:

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ պաշտօնեաներու ընկերվարական եւ քրիստոնեայ սենտիքաները, որոնց անդամ են նոյն աշխատաւորներու վաթսուն առ հարիւրը, մերժեցին միանալ Աշխատանքի Դաշնակցութեան առաջարկած գործադուլին: Թղթատարի եւ բաշխումի յապաղումները կը շարունակուին, ձիւն – ձմրան սաստկութեան հետեւանքով:

(Շար.-ը կարդալ Դ. էջ)

"ՄԵՌԵԼՆԵՐ, ՈՏՔԻ՛..."

(Բ. եւ վերջին մաս)

Թուրք գրող մը, վերջերս, կը նկարագրէր Թրքական գիւղը, ափսո՛ս կարդալով որ գիւղացին անուսեալ է, դպրոց չունի, ո՞ւր մնաց որ խապար ունենար քաղաքակրթութեան բարիքներէն։ Զուգահեռը չեմ կատարեր Հայաստանի նուաճումներուն հետ, որովհետեւ անարժան հարեւանն ալ ունի համալսարաններ, լիցէներ, — առէք Սփիւռքը, Միջերկրականի աւազանին արեւելեան ափերէն մինչեւ Պարսից ծոց, ո՛ւր որ նստած է Հայութիւնը հիւրաբար՝ ունի իր դպրոցը, իր լումաներով կառուցած եւ քարաշէն, ունի իր եկեղեցին, իր Թատրոնը, իր ակումբը, իր մարզարանը։ Կը հարցնեմ ձեզի, — պարտուա՞ծ է Հայութիւնը։ Մի՛ դատէք երեւոյթով։ Երեք աշխարհամասի եւ եօթը ծովերու վրայ տիրապետողը կ'ողբայ որ դպրոց չունի իր գիւղացին, մինչ Հայութիւնը, իր բունաւեր եւ տարագիր վիճակով, դպրոցներ է շինած, բարգաւաճ եւ բազմաբնակ, — ձեզի օրինակ մը տամ Հայուն հետաքրքրութեանց մասին՝ իբրեւ պատկերազարդութիւն, Պաղտատի մէջ հայկական դպրոցը, խմելու ջուր հայթայթելու համար աշակերտութեան, հաստատած է նորաձեւ ծորակներ, որոնք կը ցայտեն շատրուանի նման, որպէսզի աշակերտութիւնը, առողջապահական սքանչելի նախատեսութեամբ, իրար չվարակէ ծորակներէն ծծելով կամ նոյն գաւաթը գործածելով, եւ դեռ ի՛նչ նորութիւններ՝ պարտուած կարծուած այս ժողովուրդին արդի կեանքին մէջ։

Ինծի համար, որ սովորութիւն չունիմ երեւոյթով դատելու, Հայն է իրական յաղթականը, ինչպէս պարպուած ու լքուած Ուրֆայի պատմութեան մէջ մեր ինկած հերոսներն են յաղթականը, այնքան ատեն որ կ'ապրի անոնց ոգին մեր ազգային ցանկութեանց մէջ, այնքան ատեն որ կ'ապրի անոնց յիշատակը մեր ազգային աւանդութեանց մէջ։

«Մահուամբ զմահ կոխեաց» տարազին մէկ ուրիշ վկայութեան նայեցէք հիմա, իբրեւ ապացոյց այն հաստատումներուն՝ զորս կատարեցի քիչ առաջ։ Թշնամին, որ կարծեց, անգամ մը, 1915ին, բնաջնջել հայկական դիմադրական ոգին՝ Ուրֆայի մէջ, իր դէմ գտաւ նոյն ոգին նոյն Ուրֆային մէջ, երկրորդ անգամ, 1920ին։ Տակաւին երէկ գիշեր կը կարդայի Ալի Սայիպի գիրքը, «Ուրֆանըն քուրթուլուշ միւճատէլէլէրի», տպ. Անգարա, որ աժաննոց Թրքական պարծենկոտութեան վկայական մըն է միայն։ Ալի Սայիպ եւ իր ընկերները, սակայն, վստահ են թէ Հայկազանց ոգին, որքան ալ յայտարարեն թէ բնաջնջուած է ընդմիշտ, իրենց դէմ պիտի գտնեն այնքան ժամանակ եւ ամէն անգամ, որ իր լուծումը չէ գտած Հայկական Դատը։

Հայը կը նահատակուի՝ բայց չի մեռնիր երբեք։ Վասնզի մեր մեռելները մեր աստուածներն են։

Սիրելի հայրենակիցներ,

Սկիզբը, պատմելէ ետք Այրած անտառին խրամներուն դիւցազնական մարտընչումը, ցաւ կը յայտնէի որ մենք չունինք Հիւկօներ, չունինք Պառէսներ՝ պանծացնելու համար «մահուամբ զմահ կոխեաց» տարազին հայ հերոսները, կամ «յարուցեալ» հայ կարիճներուն քաջագործութիւնը։

Խորենացի եւս, որ մեզի տուաւ պատմութիւն մը՝ հաստատելու համար թէ մեր փոքր ածուին մէջ ալ կատարուած են արութեան գործեր, «արժանի գրոյ յիշատակի», նոյն ցաւը կը յայտնէ կարծես՝ «աղամարութեամբ» մեղադրելով ամէն անոնք, նախորդ սերունդէն, «զորոց եւ ոչ մի ոք ի նոցանէ պէտ յանձին կալաւ մատենագրել»։

Այս պայմաններուն մէջ, չեմ գիտեր, հայ գրողին ստորադասութեան կամ անկարողութեան մասին խոստովանի՞նք կ'ըլլար արդեօք՝ ուրախանալ որ օտար մը, Ֆրանց Վերֆել, պատմութեան դարաստանին մէջ թողեց հայկական դիւցազնամարտի մը անմահ կոթողը։

Ամէն պարագայի տակ, հարկ է արձանագրել այստեղ թէ Հայաստանեայց աշխարհին անհամար հերոսները, որոնք վատութիւն եւ անպատուութիւն կը համարէին մեռնիլ անկողինի մէջ՝ «կնոջական մահով» ինչպէս կ'ըսէին, վերջապէս Ուրֆայի հերոսները եւ Եօթնեղբայրեան դիւցազները, որոնք նախընտրեցին մեռնիլ անհաւասար կռիւներու մէջ, կը հաւատային թէ նման մահ մը մեռնիլ ու կորսուիլ չէր երբեք, եթէ հայ գրողը գիտնար, անշուշտ, ներշնչուիլ նման դրուագներով, եւ ոչ թէ փքանալ քըլիրիկ կրիպուլյաժներով, դատապարտուած կորսուելու, մոռցուելու։

Հերոսներէն առաջ՝ բանաստեղծն իսկ այդ յիշատակն է որ կը փնտռէ.

Իսկ անճշան եթէ մնայ
Երկրի մէկ խորշն հողակոյտն իմ,
Եւ յիշատակս ալ թառամի,
Ա՛հ, այն ատեն ես կը մեռնիմ։

Սակայն [illegible] է որ իրաւունք ունի պահանջելու՝ «անթառամ պահել իր յիշատակը»։ Որպէսզի չմեռնի Հայկազանց ոգին։ Որպէսզի Թըշնամին չկարենայ խրամին մէջ Թաղել հերոսը եւ հերոսին հետ հերոսական ոգին։ Այլապէս, «ա՛հ, այն ատեն» իրա՛ւ կը մեռնի դարեր ապրած եւ դարեր կերտած ժողովուրդը։

Արդարեւ, ի՞նչ է մահը՝ եթէ ոչ մոռացում, խզում աւանդութեանց, հրաժարում անցեալէն, ուրացում այն ոգիին, որ յաւիտենականութիւն կը շինէ։ Վոլթէր եւս կը ճանչնայ երկու մահ, (համեմատել Դուրեանի եւ Վոլթէրի գաղափարները), — դադրիլ սիրուելէ եւ դադրիլ ապրելէ.

On meurt deux fois, je le vois bien;
Cesser d'aimer et d'être aimable,
C'est une mort insupportable;
Cesser de vivre, ce n'est rien.

Մեռնիլ՝ դադրիլ ապրելէ, ի՞նչ փոյթ։ Բայց մեռնիլ՝ դադրիլ սիրուելէ, ի՛նչ անհանդուրժելի տառապանք։

Նոյն ձեւով՝ մոռնալ մեր հերոսները, կը նշանակէ մեռցնել զանոնք, անկարելի ցաւ մը պատճառել անոնց հոգիներուն։

Ահա թէ ինչո՛ւ սրտագին կ'ողջունեմ Ուրֆայի Հայր. Միութեան ձեռնարկը, այս հանդիսութիւնը, որ չունի ուրիշ իմաստ՝ բայց եթէ ըսել Թշնամիին թէ ո՛ղջ են մեր հերոսները, զորս դուք կարծեցիք սպաննել, ո՛ղջ են հայկական «Այրած անտառին» խրամներուն նահատակները, որոնք երդում ըրած են չհանգչիլ՝ այնքան ատեն որ պատմական, սեփական ու նուիրական հողերուն տէրը դուրս կը մընայ իր հողերէն։

Այդ նպատակով է որ հայկական հերոսամարտի ամէն տարեդարձի օր, պիտի գտնուի Հայ մը՝ որ պիտի պոռայ.

— Մեռելնե՛ր, ոտքի...

Որքան մեծ է մեռել մը, այնքան մեծ է իր ուժը, եւ ինչպէս Լաքոռտէր կ'ըսէ, «կամաւոր մեռելներն են որ կը տիրապետեն ողջերուն վրայ»։ Անոնք են որ կը ներշնչեն, անոնք են որ կը թելադրեն, անոնք են որ պատգամներ կուտան, — «ա՛յս է աշխարհի օրէնքը» կը վերջացնէ Լաքոռտէր։

Քանի որ «ա՛յդ է աշխարհի օրէնքը», մեր մեծ մեռելները, օր մը, դարձեալ պիտի կանգնին ոտքի։ Ուրֆայի, Վանի, Շապին-Գարահիսարի, Սարդարապատի նահատակները, օր մը, դարձեալ պիտի վազեն ի մարտ, այսինքն մեզի պիտի փոխանցեն ներշնչումը՝ որու համար մեռան իրենք։

Բայց մենք այն ժողովուրդն ենք, որ մեռելներ է ձգած լեռներու վրայ եւ անապատներու վրայ, խրամներու մէջ եւ գետերու մէջ։ Երկու դասակարգի կը բաժնուին մեր մեռելները, — անոնք որ ինկան քաջաբար՝ ինքնապաշտպանութեան կամ հայրենապաշտպանութեան դիրքերու վրայ, ինչպէս Ուրֆայի հերոսները, եւ անոնք որ ինկան անզէն՝ անապատներուն խորը, ինչպէս Տէր Զօրի մեր նահատակները։ Առաջին դասու հերոսները կը պահանջեն իրենց քաջութեան վարձատրութիւնը, երկրորդ դասու մեռելները՝ արդարութեան հատուցումը։

Արդ, այնքան ատեն որ կը շարունակուի ուխտանորոգութեան այս հանդիսութիւնը, որ հրաւէր մըն է մեռելները ոգեկոչելու, ոտքի հանելու,

Մեր մեռելները կ'անեն նրանց . շանսատակ...

ճիշդ ինչպէս եղաւ «Այրած անտառին» խրամին մէջ։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆԻ ԸՄԲՌՆՈՒՄԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

ԽՄԲ. — Ամերիկացի թղթակիցը, Օր. Հիկկինս, որ ճնճական պտոյտ մը կատարած էր Խ. Միութեան մէջ, այս անգամ ալ կը նկարագրէ բարոյական ըմբռնումները.—

Սթալինի մահէն ետք պայքար մը բացուած է ամուսնալուծման դէմ։ Մամուլը եւ ձայնասփիւռը կը մտնեն մինչեւ անգամ անհատական կեանքին մէջ։ «Սովետ Սպորտ» Թերթը անգամ մը մանրամասնօրէն կը նկարագրէր ականաւոր մարզիկի մը մեղքերը, իբրեւ ամուսին, եւ կ'եզրակացնէր. «որովհետեւ մարզական խաղերու մէջ ախոյեան մըն ես, չի նշանակեր թէ պէտք է լքես հաւատարիմ կին մը»։

Բարոյական տեսակէտով ալ պաշտօնական համայնավար գիծը նոյնքան զիկզակ կ'երթայ որքան քաղաքական գիծը։ Նախ եւ առաջ ազատ սէր կը քարոզէին։ Սակայն այսօր ամուսնալուծում մը (կարելի, սակայն դժուար) կրնայ քանդել նոր բարձրացող երիտասարդ համայնավարի մը ասպարէզը։ Յեղափոխութենէն անմիջապէս ետք, վիժումը օրինաւոր կը նըկատուէր եւ անհատական գործ։ Ներկայիս անոնք որ վիժում կը փորձեն բանտարկութեան կը դատապարտուին։

Բոլշեւիկեան իշխանութեան սկզբնական շրջանին, կը մտածէին թէ պետութիւնը ինք կրնար ստանձնել, որքան կարելի է, նորածինները մեծցնելու հոգը։ Այսօր ընտանիքն է առանցքը։ Կարգ մը հրատարակութիւններ, ինչպէս «Սովիէտ կինը» երկայն յօդուածներ կը նուիրեն ծնողական սիրոյ, որ զաւակներուն կուտայ զգացական ապահովութիւն մը, ինչպէս եւ կը բացատրեն ամուսնալուծման չարաչուք ազդեցութիւնը տղոց վըրայ։

Ընտանեկան զգացումը քաջալերելու համար, համայնավարները վերահաստատեցին ժառանգական իրաւունքները (մարդ կրնայ կտակել իր կնոջը եւ զաւակներուն դրամատան իր դրամը, անձնական իրերը, ձայնասփիւռը, կառքը եւայլն), կեանքի ապահովագրութիւնը (զարմացայ տեսնելով ամբողջ Ռուսիոյ մէջ պաշտօնեաներ որոնք կը ստիպէին տունի մը գլխաւորը գնել ապահովագրութեան Թուղթեր իրենց տղոց ապագային համար) եւ անհատական ստացուածքի որոշ չափ մը (անցեալ տարի կառավարութիւնը օգնեց անոնց որ կ'ուզէին սեփական տուներ շինել)։

Իբրեւ հետեւանք բռնակալութեան, Ռուսերը շատ դիւրագրգիռ ազգային գիծեր ունին։ Այն պաղ վերաբերումը զոր շատ մը Ռուսեր ցոյց կուտան օտարական–

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (23)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Բ.

Բայց յետոյ, երբ նրա բնաւորութիւնն սկսեց կամաց կամաց պարզուել ինձ համար, մի գիծ այդ բնաւորութեան մէջ — թէեւ բացասական — կարծես թէ գրաւեց ինձ, այդ գիծն այն էր, որ նա ցինիկի պէս անկեղծ էր, լիրբի պէս համարձակ եւ երեխայի պէս անփոյթ։ Ինձ թւում էր, թէ նա ընդունակ էր եւ ամենամեծ ցածութիւնը գործել, եւ ամենամեծ առաքինութիւնը, եւ երկու դէպքումն էլ առանց իր արածի գիտակցութիւնն ունենալու, ինչպէս մի մարդ, որ գործում է լոկ րոպէի ազդեցութեան տակ։

— Գլխարկիցդ տեսնում եմ, որ ուսանող ես, ո՞ր մասնաճիւղն ես ուսումնասիրում, — հարցրի։

— Բոլորը, այսինքն՝ Երոտիկականը՝ կոնծաքանականը, կարտիոժնիկականը, Թատերական – ցիրկային – կուպլետականը, բորսայականը, տոտալիզատորականը եւ ուրիշ ինչ նման ական ուզում ես, — շարեց իրար ետեւից Թուսեանը, առանց բընաւ ցոյց տալու թէ կատակ է անում։ Ասենք, կատակ անելիս էլ, լուրջ խօսելիս էլ նա միշտ միեւնոյն տոնով էր խօսում։

— Այս գլխարկս էլ որ տեսնում ես, աւելացրեց նա, շատ վաղուց է հրաժարական տուել ինձ, բայց հիմա, որ տուն եմ գընում, այս էլ գլխիս եմ դրել, որ հօրս ցոյց տամ, թէ դեռ ուսանող եմ, թէ չէ՝ էլ մի «քոռ» կոպէկ չի ուղարկի, որ աչքս կոխեմ, եթէ, ի հարկէ, արդէն հոգւոյն հանգուցելոց եղած չլինի։

— Լաւ, էլ ինչո՞ւ ես նստել Պետերբուրգում, — շարունակեցի հարցուփորձըս։

— Որովհետեւ «հէչ» միտք չունիմ ճըղնելու։ Երբ որ կը տեսնեմ մի ոտս արդէն գերեզմանատունն է, նոր կը գամ ձեր այս մեռելների աշխարհը, հօրիս Աստուծոյ «փայ» անելու։ Ահաւասիկ, նայիր չորս կողմդ, դեռ կէս գիշեր էլ չկայ, եւ փողոցն այնքան սուսուփուս է, որ կարծես ամէն մի տան մէջ մի մեռել կայ։ Եւ սա դեռ քո գովական Կովկասի մայրաքաղաքն է, հապա որ մեր գաւառական օրհնեալ քաղաքը գաս տեսնես...

Ճաշարանը, ուր մտանք, բոլորովին դատարկ էր։ Բուֆէդչիկը համրիչն առջեւը, ինչ որ հաշիւներ էր անում. սպասաւորներից մէկը քնած էր գլուխը սեղանի վրայ դրած, մի ուրիշը, ոտները խաչաձեւ եւ անձեռնոցիկն ուսին, մէջքը հանել էր պատին եւ բութ հայեացքով նայում էր մուտքի դրանը, բստ երեւոյթին քունը յաղթահարելով։

— Ահաւասիկ քեզ մի ուրիշ ապացոյց, որ ես ընկել եմ մեռելների աշխարհը, — ասաց Թուսեանն աչք ածելով ընդարձակ դատարկ սրահում. — «ռեստորան», գիշեր եւ «տորիչելեան» դատարկութիւն. ոչ մարդ, ոչ «միւզիք», ոչ ծխախոտի ծուխ։ Հրաշալի է։

Նստեցինք սեղաններից մէկի մօտ, Թուսեանն սկսեց ընթրիքի մասին պատուէր տալ ծուլաբար մօտ եկող սպասաւորին, անդադար դիմելով ինձ. «Ես «բիֆշտէքս» կ'ուտեմ, դո՞ւ։ Կոնեակ չե՞ս խմի, ես մի բաժակ կը կոնծեմ» եւայլն։

Կոնեակը կոնծեց մի ումպով։ Մինչեւ «բիֆշտէքսը» կը բերէին, սառը մսեղէնի վրայ ընկաւ քաղցած գայլի պէս։ «Բիֆշտէքսն» էլ չկշտացրեց, եւ դարձեալ մսեղէն պահանջեց։ Եւ այդ բոլորը ջրեց մի շիշ կարմիր գինիով։ Յետոյ ծխախոտ պահանջեց եւ հրամցրեց, որ ես էլ ծխեմ։ Հրաժարուեցի, որովհետեւ չէի ծխում։

— Ինչ տեսակ մարդ ես, — ասաց. ոչ ծխում ես, ոչ խմում, ոչ էլ կարգին հայ ուտում. քեզ հետ քէֆ անել չի կարելի։

Դանակով ծեծեց գինու դատարկ շիշը եւ պատուիրեց, որ մի շիշ բերեն։

— Կ'ուզես ասեմ այս րոպէին՝ ինչ ես մտածում, ասաց, տեսնելով, որ ես, սուսուփուս նստած, դիտում էի նրան։

— Ի՞նչ։

— Մտածում ես, «էս հարամզադէն համ իմ հիւրն է, համ էլ ինքն է բաներ պահանջում, որ պահրումար անի»։ Չէ՞։

Ծիծաղեցի։

— Տեսնո՞ւմ ես, չսխալուեցի, — վրայ բերեց Թուսեանը լուրջ։ Ինչ ուզում ես՝ ասա, անմիտ սովորութիւններով լի է մեր կեանքը։ Այդպիսի սովորութիւնների կարգը պիտի դասել անշուշտ մի կողմից հիւր լինելու, միւս կողմից հիւր պատուելու ցերեմոնիաները։ Մի կողմից՝ չեմ ուզում, «ջէբս» դիր, միւս կողմից՝ անուշ արա, քթովդ դուրս գայ։ Կեղծիք է, չէ՞։ Իսկ կեղծիքն ինձանից աւելի կատաղի թշնամի չի կարող ունենալ։ Մի բան, որով կարող եմ պարծենալ, այդ այն է, որ ոչ ոքից եւ ոչ մի բանից չեմ քաշւում, որովհետեւ քաղաքավարութիւնը, համեստութիւնը, ամօթը եւ այլ նման, այսպէս կոչուած առաքինութիւնները քողարկուած կեղծաւորութիւն եմ համարում, որ մարդիկ հնարել են իրենց վատ ներքինը ծածկելու համար, ինչպէս աղբակոյտը ծածկուած թաւշեայ ծածկոցով։ Տկլոր երեխան գլխիվայր է գալիս, ցուցահանելով իր բոլոր հրաշալիքներն առանց ամաչելու։ Ինչո՞ւ, որովհետեւ, — կ'ասէիր դու, նրա մէջ դեռ չի զարթնել ամօթի զգացումը։ Իսկ ես կ'ասեմ՝ որովհետեւ նրա հոգին դեռ եւս չի ապականուել։ Ապականուած հոգին է միայն, որ ամօթ է զգում։

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

ներու հանդէպ, հետեւանք է վախի, թէ մի գուցէ նեղութեան մատնուին յարաբերութեան մէջ մտնելով: Միեւնոյն պատճառով, շատ մը ռուս քաղաքագէտներ անհանդիստ երեւոյթ մը կ'առնեն պաշտօնական ընդունելութեան ատեն : Չեն գիտեր թէ մէկ ընդունելութենէն միւսը բարեկամութիւնը այս կամ այն երկրին հետ պաշտօնական գծին մաս պիտի կազմէ՞ :

Այսօր անոնց յարաբերութեանց մէջ ճշմարտութեան մասին Ռուսերու արհամարհանքը ամէնէն նեղացուցիչ բանն է : Մինչեւ անգամ մարդկային յարաբերութեանց մէջ, Ռուսերը սուտը չեն նկատեր իբրեւ բարոյապէս սխալ :

Յաճախ կը պատահի որ մէկը խոստանայ թէ այնինչ ժամուն հեռախօս պիտի ընէ : Կը սպասեն հեռաձայնին, որ չիգար: Իսկ երբ յաջորդ օրը այդ նոյն անձը տեսնես, որ պիտի հեռախօսէր, ներողամտութեան խօսք չըներ, ոչ ալ բացատրութիւն կուտայ :

Ռուսերը կը պարծենան թէ իրենք լուծած են մարդկային հանելուկը եւ տիրացած մարդկային վարքին իրենց գիտական տեսութիւններով, սակայն պէտք չունին շատ հեռուները երթալու, տեսնելու համար թէ մարդկային նկարագիրը չէ փոխուած, նախանձը, հմայքը, սիրելու եւ սիրուելու պահանջը եւ բոլոր մարդկային յատկութիւնները կան ու կը զգացուին :

Մինչեւ անգամ ռուս պաշտօնատարներ որոնք իբրեւ վարժութիւն պաղ վերաբերում ցոյց տան օտարականներու, պարզ մարդիկ կը դառնան երբեմն: Անգամ մը առաջնորդ աղջիկ մը ըսաւ անկեղծօրէն. « Ուրախ եմ որ ամերիկացիի մը հանդիպեցայ: Գէշ չէք երեւար, սակայն կրնայ ըլլալ որ տարբեր էք դրամատէրերու մեծ մասէն » :

Պարզ յանցանքներու եւ ոճիրներու մէջ երկու տեսակ բարոյական կայ, մէկը զանգուածին, միւսը ընտրեալ համայնավարներուն համար :Համայնավար ընտրեալներուն համար բարոյական սեղմումներ չկան: Միայն պէտք է նկատի ունենալ թէ ոճիրը կամ դրամաշորթութիւնը համայնավար նպատակներուն պիտի ծառայէ՞ն :

Համայնավար տեսաբանի մը համար լաւը բացարձակ բան մը չէ որ ինքնին արժէք ունենայ: Ինչ որ Պետութեան համար լաւ է, ուրեմն լաւ է ,եւ կ'որոշուի Ռուսիոյ ամենաբարձր ղեկավարութեան կողմէ ,որուն տեսակէտներուն պէտք է հնազանդիլ առանց առարկութեան :

Կրօնքի հանդէպ նուազ բիրտ են այսօր քան Սթալինի ատեն: Փոխանակ միջամտելու կրօնական գործունէութեան, փակելով եկեղեցիներ եւ նեղելու անոնք որ կը հետեւին կրօնական արարողութեանց , կառավարութիւնը իր յոյսը դրած է հակակրօնական քարոզութեան վրայ — համոզել փոխանակ պատժելու: Թէեւ մեծ յառաջդիմութիւն չի նշմարուիր այն քարոզութեան մէջ թէ կրօնքը գիտական հիմք չունի :

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ փարիզեան մեծ գործարանատէր մը, Էյի Մարսէլ Սքամաշէն, որ կ'ամբաստանուի թէ780միլիոն ֆրանքի տուրք իւրացուցած է, խարդախ հաշիւներ ներկայացնելով :

ՈՒՐՖԱՅԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

●

«Ուրֆայի Հերոսամարտի Օր» կարելի էր կոչել 1955 Յունուար 2ի կիրակին Փարիզի մէջ :

Առաւօտուն Փարիզի Հայոց եկեղեցին հանդիսաւոր պատարագ եւ մասնաւոր հոգեհանգիստ կը կատարէր ի յիշատակ Ուրֆայի բիւրաւոր նահատակներուն եւ հերոսներուն : Այս առթիւ Սեբուհ Ծ. Վ. Մանուկեան օրուան պատշաճ քարոզով մը պանծացուց մեր հերոսամարտերը, որոնց մէջ Ուրֆան բացառիկ՝ տեղ մը կը գրաւէ, ըսաւ: Հոն էր որ հայ կինը ոչ միայն օժանդակ մը եղաւ հայ գիւղացիներուն, անհաւասար պայքարին մէջ, այլ ինքն ալ զէն ի ձեռին քաջաբար դիմադրեց: Անոնք կը յիշեցնեն մեր Ե. դարու « Տիկնայք Փափկասունքը» որոնք գիտէին պաշտպանել հայրենիքի պատիւը :

Նոյնքան տպաւորիչ էր հանդիսութիւնը որ տեղի ունեցաւ կէսօրէ ետք Սէրքըլ Միլիթէրի սրահին մէջ :

Բեմին վրայ, հերոսամարտի ղեկավար Մկրտիչ Եօթնեղբայրեանի եւ Օր. Խանում Քէթէնճեանի նկարները լուռ կը պատմէին անցուդարձը, եւ կարծես պատգամներ կ'ուղղէին վերապրողներուն:

Հանդէսը բացուեցաւ «Մարսէյեզ»ով, զոր երգեց Անիէռի եւ Իսիի « Նոր Սերունդ»ի երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Գայըշեանի: Ապա Ուրֆայի Հայր. Միութեան նախագահ Պ. Կարապետեան բանալով հանդիսութիւնը մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգանքի հրաւիրեց հանդիսականները, յետոյ ներկայացուց հանդէսին նախագահը՝ զօր. Տիւֆիէօ, որ 1919ին ընդհ. հրամանատարն էր Ֆրանսական բանակին Միջին Արեւելքի մէջ:

Օրուան խօսնակը, Պ. Գ. Ամիրայեան բեմ հրաւիրեց երիտասարդ Կարօ Եօթնեղբայրեանը որ խոր զգացումով արտասանեց Սիլվա Կապուտիկեանի « Խօսք իմ որդուն»ը: Օր. Վ. Կարապետեան յանուն Ուրֆայի երիտասարդութեան կարդաց Ֆրանսերէն գեղեցիկ ուղերձ մը, պարզելով Ուրֆայի դիմադրութեան խոր իմաստը. — [illegible] պայքար յանուն ազատութեան 1915ին: Եւ դարձեալ 1919ին ինքնապաշտպանութիւն նոյն բարբարոսներուն դէմ, այս անգամ Ֆրանսացիներուն հետ միասին թափելով արիւնը : Մենք, ըսաւ, հայածին Ֆրանսացիներս, պէտք չէ մոռնանք Ուրֆայի այս հրաշապատում անունը: Պէտք չէ մոռնանք ո՛չ Մկրտիչ եւ ոչ Եղիսաբէթ Եօթնեղբայրեանները, ոչ Սանճեանը, ոչ Խանում Քէթէնճեանը, ոչ Մարիամ Զիլինկիրեանը : Ապագայի արմատը անցեալին մէջն է: Ան որ կը մոռնայ իր անցեալը, չունի ապագայ: Կը խոնարհինք հայ եւ Ֆրանսացի այն հերոսներուն առջեւ, որոնք պաշտպանեցին Ուրֆան :Թող սերունդէ սերունդ վառ մնայ անոնց յիշատակը իբրեւ մարդկային բարոյական արժէքին ամէնէն մեծ խորհրդանիշը :

Ապա խօսեցաւ Ուրֆայի Հայր. Միութեան ընդհ. քարտուղար ընկեր Յ. Հիսայեան, իր խօսքը մասնաւորաբար ուղղելով նոր սերունդին.— «Այսօր եկած ենք վերանորոգելու մեր ուխտը հանդէպ մեր խնկելի նահատակներուն, անոնց գերեզմանները մեր սրտերուն մէջ են, պէտք է փոխանցենք անոնց յիշատակը սերունդէ սերունդ իբրեւ ոգեւորութեան կենդանի աղբիւր » : Տիկին Լիւսի Ամիրայեան յուզումով երգեց «Գարահիսար»ը եւ «Սարերդ ծաղկեր»ը:

Օտէոն Թատրոնի տաղանդաւոր դերասանուհիներէն տիկին Սիւզան Կոնէլ նախ խօսեցաւ տիկին Պարդեւուհի Օրֆալի մասին իբրեւ բանաստեղծուհի մը որ Ֆրանսերէն կը գրէ եւ ծանօթ է Ֆրանսական գրական շրջանակներուն, ապա արուեստագէտի շնորհներով արտասանեց անոր Ֆրանսերէն բանաստեղծութիւններէն երկու կտոր, «Ուրֆայի պատմական առաքելութիւնը» եւ «Կլօրիա Վիքթիս»ը: Պ. Շահան Սարեան հանդիսականները յուզեց ի խորոց սրտի արտասանելով Սիամանթոյի «Ափ մը մոխիր»ը:

Օրուան բանախօսն էր Շ. Նարդունի, որուն կրակոտ ճառը կը հրատարակենք առանձին :

Կարգը եկած էր զօր. Տիւֆիւէօյի, որ ականատեսի եւ մասնակցողի վկայութիւններով մանրամասնութիւններ տուաւ դէպքերու մասին: Այս շահեկան ճառը իր պատմական ճշգրիտ տեղեկութիւններով պիտի տանք առանձին: Պ. Վարդանեան խօսեցաւ Ֆրանսերէն յանուն նախկին ռազմիկներու եւ ըսաւ «կը փափաքինք որ նոր սերունդը իւրացնէ իր հայրերուն հերոսական ոգին եւ յանուն հայութեան եւ նախկին ռազմիկներու շնորհակալութիւն յայտնեց զօր. Տիւֆիւէօյի :

Խօսնակը կարդաց Վասպուրականի Հայր. Միութեան հեռագիրը որ սրտագին ողջոյններ կ'ուղղէր եւ յարգանքը կը յայտնէր Ուրֆայի հերոսներուն :

Երգչախումբին երեք խմբերգներով «Հայաստան», «Ալագեազ» եւ « Իմ հեռաւոր հայրենիք»ով վերջացաւ հանդէսին պաշտօնական մասը : Ժամը ութէն ետք, սկսան պարերը, որու ընթացքին Պ. Քիւփէլեան կը խանդավառէր հանդիսականները իր հայերէն երգերով: Կարկանդակ մը աճուրդի դրուելով գոյացաւ 51.000 ֆրանք: Կ'իմանանք թէ հանդէսին ընդհ. մուտքն ալ գոհացուցիչ եղած է :

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿԱՂԱՆԴԸ
ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻՆ ՄԷՋ

Կիրակի օր Ազգ. Տունի թատերասրահը նեղ կուգար Կաղանդի առթիւ սարքուած հանդէսին եւ շատեր ետ դարձան :

Ազգ. Տան Հայկազեան դասընթացքին վարչութիւնը եւ Բարեգործականի Փարիզի մասնաճիւղը տօնածառ մը սարքած էին Կաղանդի առթիւ, հրաւիրելով ծնողներն ու համակիրները :

Հանդէսը բացուեցաւ «Մարսէյեզ»ով եւ «Ծաղկիր ազատ իմ հայրենիք»ով զոր երգեցին մանուկները: Հոգաբարձութեան անդամներէն Տիկին Ա. Շահլամեան կարդաց կարճ տեղեկագիր մը ցարդ կատարուած աշխատանքի մասին : Օրինակ բերաւ. Մեսրոպ Մաշտոցի՝ դերը հայ գրերու գիւտով, որուն շնորհիւ յանկարծ կ'երիտասարդանար հայ ժողովուրդը : Մինչ թշնամին կ'ուզէր Հայը իր հայրենիքին մէջ իսկ օտարացնել, Մաշտոց գտաւ միջոցը՝ օտարութեան մէջ իսկ Հայը պահելու եւ օտարացածներն ալ հայացնելու, բացատրեց թէ այսօր ալ մեր ազգին եւ մեր հայրենիքին անխորտակելի զէնքը մեր Ա. Բ. Գ.ն է եւ ջանք չի խնայուիր այդ սուրբ հաւատքը յաջորդող սերունդներուն փոխանցելու: Պատուիրեց հայ մայրերուն հոգ տանիլ որ հայերէն սորվին իրենց զաւակները, հետեւելով դասընթացքներուն: Այս առթիւ շնորհակալութիւն յայտնեց Հոգաբարձութեան անդամներուն, Բարեգործականի, դասախօս Տիկին Այվազեանի եւ վերջերս կազմուած ծնողներու միութեան եւ Ազգ. Տան վարչութեան որ սրահ մը տրամադրած է դասընթացքին :

Աշակերտներու թիւը վաթսունի հասած ըլլալով՝ Հոգաբարձութիւնը 15 նոր գրասեղաններ եւս ճարած է :

Տեղեկագրին ընթերցումէն ետք ներկաները յոտնկայս լսեցին փոքրիկներու կողմէ երգուած «Ով մեծասքանչ դու լեզու»ն:

Բոլոր արտասանութիւնները որոնք ծափեր խլեցին ներկաներէն, գրուած էին տիկին Այվազեանի կողմէ: Միջանկեալ Կաղանդ պապան տոպրակներով լեցուն նուէրներ՝ բաժնեց բոլոր աշակերտներուն: Ուրախութիւնը անսահման էր փոքրիկներու եւ ծնողաց մօտ :

Հանդիսականներու հետ կը նշմարուէին Մխիթարեան վարժարանի տեսուչ Հ. Սեբովբէ վրդ. Ադըլեան, եւ Հ. Խորէն վրդ. Տիլիզեան, Բարեգործականի ընդհ. քարտուղար Պ. Թաղէոսեան եւ Փարիզի մասնաճիւղի անդամներէն Տօքթ. Պէօյիւքեան, Պ. Անդրանիկեան եւ Պ. Կէնճեան: Աչքի կը զարնէր Լուս. կրօնաւորներու բացակայութիւնը: Միայն եկեղեցւոյ դիւանապետը Պ. Ս. Գարակէօզեան եւ Տիկին Քիւթնէրեան պատասխաններ էին հրաւէրին:

Բարեգործականի կողմէ Պ. Կէնճեան քաջալերական խօսքերով շնորհակալութիւն յայտնեց հանդէսը կազմակերպողներուն եւ ներկաներուն : Տիկին Էլիզ Այվազեան իր կարգին հաղորդեց կարգ մը բացատրութիւններ մանուկներու տրուած դաստիարակութեան մասին եւ խոստացաւ ջանք չխնայել աւելի արդիւնաւոր դարձնելու համար այս նուիրական աշխատանքը: Երգերը կը ղեկավարէր Պ. Եանպէկեան, որուն երկու մանկական երգերը ուշագրաւ էին:

Հոգաբարձութիւնը ծաղկեփունջ մը նուիրեց տիկնոջ եւ ներկաները բաժնուեցան ջերմ գոհունակութեամբ :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ արեւմտեան շրջանը անցած են 2800 ոստիկաններ, 1954ի ընթացքին: Ասոնց մէջ կան 206 սպաներ: Փախստականներու թիւը 4713ի հասած էր 1953ին: Պաշտօնական տեղեկագրի մը համաձայն, 1954ին արեւելեան Գերմանիայէն արեւմտեան շրջանը անցած են երեք հարիւր հազար Գերմաններ, միայն 104.000ը արեւմտեան Պերլին :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (44)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԻՍ

●

— Երանի քեզ, Մէշէտի, ոչ ցաւ ունես, ոչ դարդ:

— Ես աշխարհի երես մի ցաւ ունեմ : Դրանից զատ երջանիկ եմ :

— Ի՞նչ է քո ցաւը, ո՞րքան մեծ է:

— Իմ ցաւս Սուլթանի մասին է: Մի անգամ այդ գազանը իր գահից թաւալգլոր ընկնէր, էլ ոչ մի բան չէի ուզեր :

Բոլորը ծիծաղում էին եւ ասում .

— Այդ ամբողջ հայութեան ցաւն է:

— Եւ հէնց դրա համար հայութեան ցաւն եմ շալակել :

Մէշէտին գնում է Արմուտլու գիւղը : Այնտեղ լսում է, որ մի Հայ արհամարհական խօսքեր է ասել Աղբիւր Սերոբի մասին :

Կանչում է այդ անձը իր մօտը եւ հարց է տալիս .

— Ինչո՞ւ համար դու այդպիսի արհամարհական խօսքեր ես ասել մեր Սուրբի մասին :

Թրքաբարոյ այդ անձը, բաւական ուժեղ է լինում եւ իրան վրայ վստահ, արհամարհանքով նայում է Մէշէտին եւ ուզում հեռանալ: Մէշէտին կտրում է նրա ճանապարհը :

Ամբարտաւան Հայը Մէշէտի ընթացքը « վայրենութիւն » է անուանում եւ ուզում է յարձակիլ, ապտակել ու դուրս գնալ: Բայց մեր հսկան (Մէշէտին) անմիջապէս բռնում է նրա ձեռքը, ոլորում եւ գետին տապալում :

— Անպիտան, որքան էլ ինքնավստահ ես. կը կարծես գէմինդ հաւի ձա՞գ է :

Ձեռքերը պինդ կապում, ոտքերը անցկացնում է ձեռքերի մէջ եւ գլորում սաքուի տակ :

Նա աղաչում, պաղատում է, զղջում է իր արածի վրայ, մեղայ է ասում: Բայց Մէշէտին անդրդուելի է :

— Դու մեր նահատակ Սուրբը անարգեցիր: Եթէ տկար լինէիր, կ'ուզէիր ինձ էլ ապտակել: Չէիր մտածում, որ իմ կռնակս կայ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Դու կը մնաս էստեղ, մինչեւ մութը պատէ , յետոյ քեզ կը տանիմ ու Ջիւբիկի ժայռերից վար կը նետեմ, որ թռչունները միսդ կտցահարեն, աչքերդ հանեն, ես էլ իմ սուրով քո լեզուն կտրեմ, որպէսզի ուրիշները օրինակ առնեն եւ մէկ էլ չհամարձակուեն քեզ նման լրբութիւն անելու:

— Պաղատում եմ, պարոն Աւետիս, զաւակի ,ընտանիքի տէր եմ, յանուն այդ քո պաշտած սուրբին, խնայէ ինձ : Ես անզգամ եղայ, որ այդ արի :

— Այո, ձեզ նմանները երբ ուժը տեսնան, մեղայի կուգան, կը զղջան, կ'ներդնում, իսկ եթէ մի քիչ լայնը եկան, նորից ամէն սրբութիւն կ'ուրանան: Դու պէտք է պատժուես, որ այս գիւղի մէջ քեզ հետեւող չլինի :

Մինչ այդ, գիւղացիները ներս են մտնում եւ տեսնում գետնամած անպիտանի խղճալի վիճակը: Սա իր գիւղին ամենազօրաւորն էր, իսկ հիմա ձեռքերը ոտների մէջ անցած՝ եթէ լեռնից վար գլորէիր՝ ազատիլ չէր կարող: Գիւղացիները ուզում են միջամտել: Մէշէտին անդրդուելի է մնում եւ ասում է .

— Մինչեւ այս րոպէիս հեզնելով էր անունս տալիս. «Այդ ի՞նչ Պարսիկի անուն է»: Իսկ հիմա՝ «Պ. Աւետիս» է ասում: Ստրկութեան մէջ մեծցողի հոգեբանութիւնն է: Միայն ուժի առջեւ են խոնարհւում :

Գիւղի տղամարդիկ, կիներ թափւում են նրա սենեակի դրան առաջ եւ պաղատում են յանուն Աղբիւր Սերոբի:

— Թող նա մի մեծ տուգանք տայ կազմակերպութեան եւ ներում լինի իրեն: Եւ եթէ մէկ էլ այդպիսի անվայել ընթացքի մէջ գտնուի, թող արիւնը յեղափոխութեան լինի :

Մէշէտին ասում է .

— Տղամարդիկ, կը բաշխեմ սրա կեանքը ոչ թէ ձեզ, այլ էս իմ քոյրերին, որոնք եկել աղիողորմ աղերսում են :

Քակում են ձեռները :

Քրտնած Մանուկը, այդպէս էր այդ մարդու անունը, երբ ազատւում է, մօտենում Մէշէտին եւ ասում .

— Ղուրպան եմ այդ ձեռքին, որ իմ ձեռը եւ ոտը կապեց ու զգացնել տուեց իմ գործած մեծ սխալը :

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ԹԵՀՐԱՆԻ զինուորական կառավարիչը, զօր. Թէյմուր Պախթիար, յայտարարեց թէ յաջողած է խորտակել Իրանի Համայնավար երիտասարդութեան կազմակերպութիւնը, ձերբակալելով գլխաւոր վարիչները, բացի երկուքէն: Արգելափակուած են 63 այրեր եւ հինգ կիներ :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ մասնագէտ մը, Օփընհայմըր, որ Մ. Նահանգներու՝ հիւլէական ռումբերու հնարիչներէն մէկն է, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ տեսակցութեան մը առթիւ.— «Ջրածին ռումբով կարելի է բնաջնջել մարդկութեան մէկ մասը, այնպէս որ մնացեալը այլեւս մարդկային նկարագիր պիտի չունենայ»:

ԳԵՐՄԱՆ պատերազմի ոճրագործներէն ծովակալ Տէնից բանտէն անգլիական հիւանդանոց մը փոխադրուեցաւ, բժշկական գործողութեան մը ենթարկուելու համար:

ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ յաճախադէպ դարձած են Ֆրանսայի մէջ, ձիւնակոյտերու եւ սառնամանիքներու հետեւանքով :

ՆՈՐ ՄԱՀԱՓՈՐՁԵՐ կատարուեցանԹագաւորանքայի մէջ (Մարոք): Երկու հոգի սպաննուեցան, վեց հոգի վիրաւորուեցան:

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատանքի նախարարը դեբագոյն փորձ մը կը կատարէ, կանխելու համար երկաթուղիներու 400.000 աշխատաւորներու գործադուլը, որ պիտի սկսի կիրակի կէս գիշերին :

« ՅԱՌԱՋ » Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Հրանտ Դերձակեանէ (Թուլուզ) հազար ֆրանք, իր այցելութեան առթիւ :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Նոր Տարուան եւ Ս. Ծնունդի առթիւ
Կազմակերպուած Համախարբ. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ :

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2էն մինչեւ կէս գիշեր, Յոյներուն սրահը, 5 ռիւ Պօնֆուա :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Երգ, արտասանութիւն, կովկասեան եւ հայկական պարեր եւ անակնկալներ :

Պնակիտներու վրայ պիտի երգուին արեւելեան եւ եւրոպական նոր եւ ընտիր կտորներ. Ճոխ պիւֆէ, արեւելեան համադամ ուտելիք եւ Խարբերդի չիյ քէօֆթէ : Մուտքը ազատ է :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Օր. Անժել, Տընիզ, Սերժ եւ Ժաք Մուրատեան, ինչպէս նաեւ Մուրատեան, Մարգարեան, Պիլէզիքճեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց ողբացեալ հօր, եղբօր եւ ազգականին Կարապետ Մուրատեանի մահուան առթիւ:

× Տէր եւ Տիկին Յ. Արէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սիսլեան եւ զաւակները (Պալատա), ինչպէս նաեւ Խոլաքեան, Պոնոմ ընտանիքները եւ բոլոր ազգականները իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ կամ նամակով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին ողբացեալ՝ Այրի Տիկին Զարուհի Խոլաքեանի մահուան առթիւ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժերոմի Ս. Սահակ-Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Միսաք եւ Սիմոն Աւտօեաններուն իրենց հօր դառնաղէտ մահուան առթիւ: Շնորհակալութեամբ ստացած են փոխան ծաղկեպսակի, հետեւեալ նուէրները ի նպաստ դպրոցին.— Սէն Ժերոմի Կապոյտ Խաչ, Յակոբ Յակոբեան, Վարդան Պանտիկեան, Յովհաննէս Հայապործեան, Հայապործեան եղբարք (Լէ դ'Օլիվէն), Գաբրիէլ Շալճեան, Վահրամ Սապրեան, հազարական ֆրանք, իսկ Պ. Պ. Սիրունեան եւ Սարգիս Կիտիկեան հինգ հարիւրական ֆրանք :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչը Մանուկներու Օրը կը տօնէ 30 Յունուար, կիրակի ժամը 15ին, 5 ռիւ Պօնֆուա, Յոյներու սրահը: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ շրջաններու ընկերները, նշանակուած թուականներուն: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը .—

7 Յունուար Ս. էթիէն :
8 Յունուար Ս. Շամոն :
9. Յունուար Լիոն :
10 Յունուար, Տէսին:
12 Յունուար Վիէն:
14 Յունուար Վալանս :
15, 16, 17 Յունուար Մարսէյլ :
18 Յունուար Կրընոպլ :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ Փարիզի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ այս կիրակի ժամը 16էն 23 Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ:

Հաճելի ժամանց: Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ:

ՏՕՆԱԾԱՌ ՀԱՆԴԷՍ

Իսիի Խրիմեան դպրոցի տօնածառ հանդէսը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին: Միջնարարին պտուղ կը բաժնուի փոքրերուն :

Երգ, արտասանութիւններ, պար, զաւեշտ մը եւ անակնկալներ, աշակերտներու կողմէ :

ՏՕՆԱԾԱՌ ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Վալանսի Ազգ. դպրոցի կողմէ: Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Բողոքականաց սրահին մէջ, ռիւ Պալզաք :

Խմբերգ, արտասանութիւն, Կաղանդ Պապայի տեսարան եւ զուարճախօսութիւն :

ՅՈՒՆՈՒԱՐ ՅՕԻՆ

ԿԻՐԱԿԻ ԻՐԻԿՈՒՆ, ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ

Կը ներկայացնէ եւ կը խաղայ Յ. Պարոնեանի՝ ՇՈՂՈՔՈՐԹԸ եւ Գ. Վահանի՝ ԱՌԱՆՑ ՍՐՏԻ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ RENÉ GROUSSET Ի

Ողբացեալ ակադեմականին հայ բարեկամները երեկոյ մը կազմակերպած են Յունուար 14ին, Միւզէ Կիմէի սրահին մէջ:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿ. ԴԱՏԻ ՄԱՍԻՆ

Ընկեր Հրանդ Սամուէլի դասախօսութիւնը Հայկ. Դատի մասին (շար.) այս երեքշաբթի: Տեղը եւ ժամը կը յայտարարուի առանձին:

ԿԱՂԱՆԴԻ ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Քղիի Հայր. Միութեան կողմէ :
Միութեան միացման քսանամեակին առթիւ: Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, 53 Ռիւ Կոփնեան, Սէրքլը Ռէպուպլիքէնի սրահը :

Կը խօսի Փրոֆ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին:
Կ'երգեն հայրենակից Գ. Շէհիրէրեան եւ Օր. Մ. Գաբրիէլեան, կ'արտասանէ Օր. Ալիս Յարութիւնեան :

Քղեցի երիտասարդները պիտի ներկայացնեն ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը :
Եւրոպական եւ հայկական պարեր :
Կը նուագեն Պ. Հ. Փանոսեան եւ Համբարձումեան եղբայրք:
Զանազան անակնկալներ :
Մուտքը ազատ է :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Բ. Սարեան, զաւակները, հարսերը եւ թոռները կը ծանուցանեն թէ 16 Յունուարի կիրակին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին.հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ողբացեալ Մարտիրոս Սարեանի մահուան քառասունքին առթիւ:

Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

ՏՕՆԱԾԱՌ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մանուկներու Օրուան առթիւ
Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խ. Կրընոպլի մասնաճիւղի կողմէ: Այս կիրակի, Արմէնօնվիլ ա լ'Էքսփոզիսիոն սրահին մէջ ժամը 3ին, պատուակալ նախագահութեամբ քաղաքապետ Տօքթէօր ՄԱՐԹԷՆի :

Գեղարուեստական բաժին դպրոցի աշակերտներու կողմէ: Ճոխ պիւֆէ : Ժամը 20էն վերջը պարահանդէս ընտիր նուագախումբով :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Սէնթ Էթիէնի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Բարգէն Սիւնի» խումբի կողմէ :

Այս կիրակի ժամը 21էն մինչեւ 2, Ռէքսի գեղեցիկ սրահներուն մէջ:

Հռչակաւոր նուագախումբ :

Պիտի պարէ ժիժի (Փըթի Ռա տ'Օփէռա): Զանազան անակնկալներ, քօթիյյօն, ժէօ, ամպիանս:

Սիրով կը հրաւիրուին շրջանի Նոր Սերնդականները: Մուտք 200 ֆրանք

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ Ս. ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ

Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ, Փարիզ
Յունուար 7 Ուրբաթ, Բ. օր Ծննդեան, յիշատակ Մեռելոց, պատարագ ժամը 10ին::

Յունուար 9 կիրակի, քառաձայն պատարագ ժամը 10ին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Յունուար 9 Կիրակի, Ս. Ծնունդ, ըսկզբ. արարողութեանց ժամը եօթին, պատարագ տասնին:

Յունուար 10 Երկուշաբթի, Մեռելոց, սկզբ. ժամերգութեանց ժամը ութին :

Կը խնդրուի յարգոյ հաւատացեալներէ իրենց իւղագինի նուէրները յանձնել եկեղեցւոյ բանկալը :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ Պոմոնի Ս. Գր. Լուս. եկեղեցւոյ արարողութեանց :

7 Յունուար, Ուրբաթ Յիշատակ Մեռելոց, սկիզբ ժամերգութեանց ի ժամ 8, Սուրբ անմահ պատարագ ի ժամ 10, հանդիսաւոր հոգեհանգիստ ի ժամ 11.30 :

Յունուար 8 շաբաթ, օր ճրագալոյց, սկզբնաւորութիւն արարողութեանց ժամը 11ին:

Յունուար 9 Կիրակի, քառաձայն, Ս. պատարագ ժամը տասնին :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցի, Կիր. 9 Յունուար, Ս. Ծննդեան տօնին առիթով հանդիսաւոր պատարագ : Պիտի երգեն խաչակիր մանուկները, առաջնորդութեամբ Պ. Լ. Համբարձումեանի :

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ

Մեկնումի պատճառով, կը յանձնուի Պոռտոյի կեդրոնական մէկ թաղամասին մէջ յարկաբաժին մը (կահաւորուած) հինգ օդաւէտ գլխաւոր սենեակներով, Գ. յարկ, կազ, ջուր, ելեկտրականութիւն : Շատ դիւրամատչելի պայմաններ: Ամսական վարձքը 1980 Ֆրանք :

Մանրամասնութեան համար դիմել՝ Կ. Գազեան՝
4, Rue Entre 2 Murs, Bordeaux (G.)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եզնկայի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Ռոստոմ, Մ. Նօթնեղբայրեան, Աղբիւր Սերոբ, Րաֆֆի, Վահան Խորէնի եւ Փոքրիկ խումբերը այս ուրբաթ եւ շաբաթ ժամը 20.30ին, Սօսիէթէ Սավանթ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին 101 Ավընիւ Սաքսի անկիւնի սրճարանի ներքնասրահը: Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. Կ.ի ներկայացուցիչը :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ.—
Ակնունի ենթկ. այս չաբաթ ժամը 9ին:
Վռամեան ենթկ. այս չաբաթ ժամը 9ին:
Զաւարեան ենթկ. այս չաբաթ ժամը 9ին:
Գէորգ Չաւուշ խումբը այս չաբաթ ժամը 9ին:
Ընկ. Կարօ ենթկ. կիրակի առտու ժամը 9ին :
Վարանդեան խումբը, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին:
Նիկոլ Թուման ենթկ. կիր. ժամը 3ին:
Համազասպ խումբը երկուշաբթի ժամը 9ին:
Թաթուլ խումբը այս երեքշաբթի ժամը 9ին:
Իշխան խումբը հինգշ. ժամը 9ին :

Ժողովները չարունակելի են: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. Կոմիտէի անդամները :

ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս չաբաթ ժամը 20.30ին, ընկեր Օ. Կարապետեանի բնակարանը, 9պիս, ռիւ Ժան Ժաք Ռուսօ: Խիստ կարեւոր օրակարգ:Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ՓԱՐԻԶ.— Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 4ին Քաֆէ Ռէժան: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՌԹԻՒ

Ֆրանսահայ Լսարանի վարչութիւնը ճաշասեղան մը սարքած է այս չաբաթ գիշեր :

Փափաքողներէն կը խնդրուի արձանագրուիլ Պ. Գ. Ադամեանի կամ Պ. Նուպար Յովհաննէսեանի մօտ:

ԿԱԶՄՈՒՐՄԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Սարսէլէն, Տիկին Կ. Երանեան իր ամուսնոյն ապաքինման առթիւ երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի կազդուրման կայանի շէնքին նորոգման համար: Անկէնի մասնաճիւղին միջոցաւ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փետրուար 18ի տարեդարձը Փարիզի մէջ Փետրուար 19ին:

★

Մուրատ Ռափայէլեան նախկին աշակերտներու միութեան ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ, կիրակի 6 մարտ:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 8 ՅՈՒՆՈՒԱՐ * SAMEDI 8 JANVIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7566 31e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ԱԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2977

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Քառասնամեակին առթիւ, անշուշտ համազգային տօնակատարութիւններ պիտի սարքուին ամէն տեղ :

Անըմբռնելի է որ եւ է խտրութիւն, վերապահութիւն կամ ձեռնպահութիւն՝ այս տօնակատարութեանց մէջ :

Ոչ մէկը իրաւունք ունի դատաւոր կանգնելու կամ հայրենասիրութեան դաս տալու :

Ցարդանքի ցոյց մըն է որ պիտի կատարուի : Չկան Հրեաներ եւ հեթանոսներ : Ոչ ալ «մենք» եւ «դուք» :

Հանդէսներու կազմակերպումը պիտի ստանձնեն Ազգային կամ Երիտասարդական Միութիւններ, ապահովելով հոգեւոր պետերու հովանաւորութիւնը եւ ընդհանուր հրաւէր մը ուղղելով բոլոր կազմակերպութեանց :

Օրինակելի նախընթաց մը ստեղծած պիտի ըլլայինք, եթէ իւրաքանչիւր հայաշատ քաղաքի տօնակատարութեան օրը փակուէին հայկական խանութները : Գոնէ քանի մը ժամ, ինչպէս տեղի կ'ունենայ Միջին Արեւելքի մէջ, տարիներէ ի վեր :

Մեր բանդէտները յաճախ իբրեւ օրինակ ցոյց կուտան Հրեան, տեղի–անտեղի : Ինչո՞ւ այս տեսակ պարագաներու մէջ ալ չեն յիշեր Հրեան, որ գիտէ գործնապէս յարգել պատշաճութիւնները :

Ուրիշ խնդիր մը, պատմական տարեդարձին առթիւ :

Քառասուն տարիներու ընթացքին, բազմաթիւ հրատարակութիւններ լոյս տեսան, Հայաջինջ Սարսափներու մասին :

Գիրքերուն չափ նիւթ կը պարունակեն թերթերու մէջ հրատարակուած նկարագրութիւններ : Իսկ եթէ անտիպ ձեռագիրներն ալ հաշուենք, պիտի տեսնենք որ դեռ ամէն բան լոյս աշխարհ չէ հանուած :

Ցաւոք, կան շրջաններ որոնք մինչեւ այսօր ալ չունին իրենց պատմութիւնը :

Որքան գիտենք, պատրաստութեան մէջ են Եդեսիոյ, Բարձր Հայքի, Տարօնի, Խարբերդի, Մալաթիոյ, Քղիի եւն. վերաբերեալ երկեր :

Բայց տեղեկութիւններ կը պակսին, օրինակ, Սեւ Ծովու հայաշատ քաղաքներու մասին, սկսելով Տրապիզոնէն եւ Սամսոնէն :

Դեռ կան Բիւթանիոյ շրջանը եւ Փոքր Ասիան (Զմիւռնիա եւն.), առաջին եւ երկրորդ սպանդներով : Եւ հեռաւոր Բաղէշը (Սալնոյ Ձոր), ինչպէս եւ Կիլիկիոյ զանազան մասերը :

Ականատես վկաներ չեն պակսիր, այս բոլոր վայրերու մասին, ոչ ալ հում նիւթեր :

Եթէ կարգ մը Հայր. Միութիւններ անճրկած են, անհատ հայրենակիցներու կ'իյնայ ստանձնել նախաձեռնութիւնը :

Ցեղին գիւղն ալ իր ունեւորն ունի եւ ներելի չէ որ նուիրական պարտականութիւն մը մոռացութեան մատնուի զանազան պատրուակներով :

Քանի մը տարի ետքը, վկաներ եւ նիւթեր պիտի փնտռէք եւ պիտի չգտնէք :

Արդէն իսկ թմրած է տարեցներու յիշողութիւնը : Իսկ երիտասարդները մղիչ ուժի կամ ... թարգմանի կը կարօտին :

Ամէն պարագայի մէջ, տխուր բան մը պիտի ըլլար, եթէ քառասնամեակը տարբերութիւն մը չունենար սովորական տարեդարձէ մը :

Քառասուն տարի վերջն ալ, չունինք ամբողջական յիշատակարան մը, որ պարզէր ահաւոր Նախճիրը :

Տքնաջան աշխատանք եւ պետական միջոցներ կը պահանջէ այդ գործը :

Ողջ մնացողներուն պարտականութիւնն է գոնէ հաւաքել եւ հրատարակել պատրաստ վկայութիւնները եւ ուրիշ հում նիւթեր, իբրեւ աւանդ :

Դեռ ուրիշ սրբազան պարտականութիւն մը :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ՃԱՌԸ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

ԹԷ ՁՕՐԱՆԱԼ, ԹԷ ԲԱՆԱԿՑԻԼ ՅԱՆՈՒՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ

Մ. Նահանգներու 84րդ խորհրդարանի նստաշրջանին բացման առթիւ, նախագահ Այզընհաուըր Յունուար 6ին կարդաց իր աւանդական պատգամագիրը, առաջադրուած քաղաքականութեան մասին :

Այս աւանդութիւնը հաստատուած է 1789ին : Նախագահը այդ պատգամագրով խորհրդարանին եւ անուղղակի՝ երկրին կը յանձնարարէ այն ծրագիրը զոր կ'ուզէ գործադրել տալ նստաշրջանի ընթացքին : Առաջին երկու նախագահներէն ետք (Ճորճ Ուաշինկթըն եւ Ճոն Էտէմս) աւանդութիւնը մոռցուեցաւ մօտ հարիւր տարի եւ պատգամագիրը կը կարդար նախագահին մէկ ներկայացուցիչը : Բայց նախագահ Ուիլսըն աւանդութիւնը վերահաստատեց 1913ին եւ անկէ ի վեր պատգամը կ'ուղղուի ոչ միայն ամերիկեան խորհրդարանին եւ ժողովուրդին, այլ եւ բովանդակ աշխարհի, շնորհիւ հաղորդակցութեանց դիւրութեան : Այսպէս էր որ տարածուեցան Ուիլսընի պատմական 14 կէտերը 1918ին, եւ Րոզվէլթի չորս ազատութեանց սկզբունքը՝ 1941ին :

Այս տարուան պատգամագրին մէջ, նախագահը երկարօրէն պարզեց իր մշակած արտաքին քաղաքականութեան հիմնական կէտերը : Նախ կը լուսաբանէ աշխարհի մէջ մղուած պայքարին էութիւնը : Կը բացատրէ թէ «ազատ ազգերը այսօր հաւաքապէս աւելի զօրաւոր են քան որեւէ ատեն, վերջին տարիներու ընթացքին : Անոնք միութեան նոր կապեր հաստատեցին, ինչպէս որ ամերիկեան ազգերն ալ իրենց շարքերը խտացուցին համայնավար աշխարհակալութեան դէմ եւ զօրացուցին իրենց տնտեսական կապերը» :

Այս առթիւ կը յիշէ Թուրքիոյ եւ Փաքիստանի միջեւ կնքուած համաձայնութիւնները, «իբրեւ հիմք Միջին Արեւելքի զօրացման» : Կը յիշէ նաեւ անգլեւեգիպտական, իտալեւեուկոսլաւ, անգլեւիրանեան համաձայնութիւնները որոնք անցեալ տարի կնքուեցան «Մ. Նահանգներուն աջակցութեամբ» :

Անդրադառնալով արեւմտեան Եւրոպայի կացութեան, նախագահը կ'ըսէ թէ «Փարիզի համաձայնութիւնները ամրապնդեցին տնտեսական եւ զինուորական կենսունակութիւնը : Վերջապէս հաւանական կը թուի թէ Արեւմուտքի պաշտպանութեան պիտի մասնակցի ազատ եւ ժողովրդավար Գերմանիան հաւասարէ հաւասար, անդամակցելով Ատլանտեան կազմակերպութեան» :

ՈՒԺ՝ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՈՂՋԱԿԷԶԻՆ ԴԷՄ

Նախագահը յետոյ կը յայտարարէ թէ անցեալ Սեպտեմբերին կնքուած հարաւարեւելեան դաշինքը եւ Մ. Նահանգներուն կողմէ կնքուած միւս դաշնագիրները կը կազմեն «հանդիսաւոր ազդարարութիւն մը, այն իմաստով թէ Ասիոյ ազատ ազգերուն դէմ սարքուած զինուորական յարձակումը եւ խռովարարական ձեռնարկները այսուհետեւ պիտի հանդիպին միացեալ հարուածի մը» : Եւ կ'եզրակացնէ .

— «Այսօր խաղաղ է աշխարհը : Ճիշդ է որ այդ խաղաղութիւնը խախուտ է. բայց բովանդակ մարդկութիւնը պատճառներ ունի յուսալու, քանի որ բաւական ժամանակէ ի վեր մեծ եւ. գործօն ռազմադաշտ մը չգտնուեցաւ : Այս պարզ իրողութիւնը մեզ կը մղէ աւելի եռանդով աշխատիլ միւս ազգերուն հետ, ազատութեան համար : Սովետ–համայնավար ճակատին ռազմական զանգուածային ուժերը միշտ համաշխարհային անձկութիւն մը կը ստեղծեն : Ամէնքս ալ կ'ըմբռնենք թէ սովետական համայնավարները կը շարունակեն հիմնուիլ ռազմական ուժին վրայ : Մենք գիտենք անոնց զէնքերուն ուժը, որ շարունակ կ'աճի մասնաւորապէս հիւլէական զէնքերու տեսակէտով : Այդ ուժը՝, միանալով աշխարհը համայնավարացնելու գիտաւորութեան հետ զոր միշտ կը հռչակեն խորհրդային վարիչները, մեզի սպառնացող վտանգն է այսօր : Իրենց երկիրները եւ ժողովուրդները հիւլէական ողջակէզի մը աղէտէն պաշտպանելու համար ազատ ազգերը պարտաւոր են փոխադարձաբար պահել զինուորական ուժ մը, որ համոզէ համայնավարները թէ անօգուտ է իրենց նպատակներուն հասնելու փորձ կատարել նախայարձակումով :

«Եթէ համայնավարները հասկնան թէ նախայարձակման դէմ Ամերիկայի պատասխանը պիտի ըլլայ չանթահարիչ եւ վճռական, թէ մենք երբեք խաղաղութիւնը պիտի չգնենք մեր պատւին կամ հաւատքին գնով, խորապէս պիտի վհատին կանուխէն եւ պիտի չփորձեն զինուորական արկածախնդրութիւն մը որ անդունդը պիտի գլորէր իրենց սեփական ժողովուրդը եւ ուրիշ բազմաթիւ ազգեր : Տարակոյս չկայ թէ այս պարագան կը ներկայացնէ անելի մատնուած աշխարհ մը, բայց այդ անելին մէջ մեզմէ իւրաքանչիւրը կրնայ եւ պարտի կատարել իր պարտականութիւնը,— բոլոր պատուաւոր միջոցներով փնտռել տեւական խաղաղութիւն մը : Ցատակ է Ամերիկայի ճամբան այդպիսի աշխարհի մը մէջ. — Պարտաւոր ենք զօրացնել հաւաքական պաշտպանութիւնը Միացեալ Ազգերու շրջանակին մէջ եւ ապահովել զինուորական ուժ մը եւ արտադրութեան կարողութիւն մը որ ի դերեւ հանէ պատերազմի դիմելու տրամադրութիւնը : Միեւնոյն ատեն պարտաւոր ենք օգտագործել բանակցութեան բոլոր ճամբաները, ամէն անգամ որ կարելի է յառաջ տանիլ արդար եւ տեւական խաղաղութեան դատը որուն նուիրուած են Մ. Նահանգները եւ միւս ազատ ազգերը» :

Պատգամագրին մնացեալ մասը կը վերաբերի առեւտրական յարաբերութեանց զարգացման եւ ներքին քաղաքականութեան : Այս առթիւ կ'առաջարկէ վեղչել մաքսատուրքերը :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

Ի ՓԱՌՍ ՀԱՅԿ. ՄՇԱԿՈՅԹԻՆ

Խնկապէս բացառիկ եւ նոյն հրատարակութիւն մը :

Գահիրէի մեր պաշտօնակիցը, *Յուսաբեր*, 1936ին ծրագրած էր բացառիկ թիւ մը նուիրել Հայկ. Մշակոյթին :

Այդ առթիւ, խմբագրութիւնը դիմում կատարելով հին եւ նոր դէմքերու, հաւաքած էր դէզ մը նիւթեր :

— «*Զանազան պատճառներով մենք չկրցանք մեր ծրագրած բացառիկը հրապարակ հանել 1936ին, ուստի մեզի ղրկուած նիւթերը մնացին մեր քով*» :

Այժմ հրապարակ հանած են բացառիկը, Հայկ. Մշակոյթին միացնելով լրագրութեան հիմնադրման 160ամեակը :

«*Յուսաբեր*»ը երկուքի ծալլելով, համբերել 56 էջեր, որոնց վրայ կ'երեւան 38 տեսակ նիւթեր, ստորագրուած կամ անստորագիր :

Անհրաժեշտ էր արտակարգ ճիգ մը, այսքան ուսումնասիրութիւն հաւաքելու համար մէկ հատորի մէջ :

Գլխաւոր աշխատակիցներէն ոմանք յատկանշապէս բաժնուած են մեզմէ,— *Ն. Աղբալեան* (Դեգերումներ գրքի գիտիշուրջ), *Ներսէս արք. Մելիք – Թանգեան* (Ս. Գրքի թարգմանութիւնը 435ին եւ 1901ին), *դեսպան Ջ. Գրինֆիլդ* (Խորհրդածութիւններ Աստուածաշունչի թարգմանութեան 1500ամեակի առիթով), *Բժ. Վ. Թորգոմեան* (Բժշկական ակնարկ մը Նարեկի վրայ), *Յ. Իրազեկ – Յ. Տէր Յակոբեան* (Ուսումնասէր կանայք մեր պատմութեան մէջ), *Եր. Տէր Անդրէասեան* (Ներսէս Շնորհալի), *Վահան Զարդարեան* (Հայ լրագրութիւնը Եգիպտոսի մէջ) :

Ողջ մնացողներն ալ,— աւելի քան երեսուն անուն — ստորագրած են այլազան նիւթեր, կազմելով հասուն եւ հատընտիր ծաղկեփունջ մը :

Պատահաբար կ'արտագրեմ քանի մը ուսումնասիրութիւններ .—

Մեծն Սահակ (Հ. Ն. Ակինեան), *Հին Հայաստանի առաջին դպրոցները* (Ա. Աբեղեան), *Հայ Մշակոյթի մասին* (Շ. Նարդունի), *Վիէննական Մխիթարեաններու նպաստը հայ լրագրութեան* (Հ. Հմ. Ոսկեան), *Հայ լրագրութեան նահապետը* (Հրանտ Սամուէլ), *Մեսրոպ եւ Հայ Այբուբենը* (Մ. Քասունի), *Հայ Մշակոյթի հիմնադիրները* (Ժան Պալար), *Հայ բանաստեղծութիւնը* (Լ. Ա. Մարսէլ), *Արծուիկ Տարօնոյ* (Կ. Սասունի).— *Հայ Մշակոյթի ամենահիմնական խարիսխները* (Եր. Հայրապետեան), *Հայ լեզուի հարստութիւնը* (Ա. Վաչեանց) եւն. :

Հատորը կը պարունակէ նաեւ կարգ մը հազուագիւտ նկարներ, ինչպէս եւ բանաստեղծութիւններ, մանաւորապէս հատուած մը Սիամանթոյի «Ս. Մեսրոպ»էն :

Միայն աշխատակիցներու եւ նիւթերու ցանկը կրնայ գրաւել *Յառաջ*ի մէկ սիւնակը :

ՎԱՀԷ

«ՅԱՌԱՋ» Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք «Յառաջ»ի բարեկամներէն Պ. Վ. Մ.է (Փարիզ) 5000 ֆրանք, տօնական օրերու առթիւ :

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՕՐԷՆՔԻ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄԸ

ԹԵՐ ՈՒ ԴԷՄ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Կառավարութիւնը որոշեց Ազգ. Ժողովին յանձնել ընտրական օրէնքի բարեփոխման օրինագիծը, վերաբացումէն անմիջապէս ետք (յառաջիկայ շաբթու) : Ինչպէս բացատրած էինք երէկ, այս փոփոխութեամբ կառավարութիւնը կ'ուզէ երեսփոխաններու ընտրութիւնը դնել զուտ աշխարհագրական դրութեան վրայ, վերջ տալու համար ներքին պառակտումներու :

Լուրը հազիւ հրատարակուած, թեր ու դէմ կարծիքներ հրատարակուեցան թերթերու մէջ : Շատեր համաձայն են փոփոխութեան : Ուրիշներ կ'ընդդիմանան, յետադիմական համարելով զայն : Մասնաւորապէս դրդուած են համայնավարները : «Իւմանիթէ» երէկուան խմբագրականը նուիրած էր այս օրինագծին եւ «ամօթալի կեղծիք մը» կը համարէր զայն : Շատ մը նախկին նախարարներ կը պաշտպանեն օրինագիծը, որուն մանրամասնութիւնները չեն հրատարակած տակաւին :

Համայնավարները եւ ընկերվարականները մեծամասնութիւն կը կազմեն ներկայ Ազգ. Ժողովին մէջ : Ընկերվարականները այս հարցին առթիւ ալ երկուքի բաժնուած են : Վարչապետին կուսակցութիւնը (արմատական), չափաւորները եւ ուրիշ հոսանքներ դոհ կ'երեւան առաջարկուած փոփոխութենէն :

Միեւնոյն ատեն բուռն պայքար մը բացուած է Ազգ. Ժողովի նոր նախագահին ընտրութեան առթիւ :

(Շար-ը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ԽՄԲ.— Եգիպտոսի Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութեան Օրուան առթիւ, որ հանդիսաւորապէս տօնուեցաւ Գահիրէի մէջ, Դեկտ. 25ին, *Ցուսաբեր* հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ բացառիկ թիւի խմբագրականով.—

... Քառասուն դար անընդհատ կռուեցանք այս վտանգին դէմ, կուլ տրուելու վտանգին դէմ: Կռուեցանք նետով ու աղեղով: Կռուեցանք սուրով ու նիզակով: Կռուեցանք մոսին հրացաններով: Կռուեցանք բահերով, ակռաներով, եղունգներով:

Պէ՞տք է, որ զինաթափ ըլլանք հիմա, քառասուն դար գրեթէ ամէն օր կռուելէ ետք ժամանակին եւ տարածութեան դէմ: Պէ՞տք է թոյլ տանք, որ մեր անունը սրբուի ազգերու մեծ մատեանին մէջ:

Այս հարցումը կ'ընենք երեսուն-քառասուն տարիէ ի վեր, յորմէհետէ աշխարհը մրրիկը մեզ դուրս նետեց մեր բոյներէն, մեր հողերէն, մեր հայրենի օճախներէն:

Երեսուն-քառասուն տարի շարունակ հարցում ընելով եւ պատասխան փնտռելով եկանք հասանք մեր օրերուն: Ամէն բան փրայ տուինք, բայց, Մեծ Մակեդոնացիին ըսածին պէս, մեզի մնաց դարձեալ ՅՈՅՍԸ: *Միայն այս յոյսն է, որ կը փրկէ մեզ ընկղմելու վտանգէն: Եւ մեր ըրածը ուրիշ բան չէ հիմա, բայց եթէ այս յոյսով զօրացնել, այս յոյսով զինել մեր նոր սերունդները:*

Պիտի զինենք, «յոտից ցգլուխ» պիտի զինենք մեր նորերն ու նորագոյնները յոյսով եւ հաւատքով, որպէսզի պարտուած դուրս չգան այն ճակատագրական, ամեհի գուպարէն, որուն մէջ նետուած են երկիրներ ու ազգեր:

Մեր հողը չէ, թէ ուրիշներ ինչ կ'ընեն: Մեզ մտահոգողը մեր «փոքրիկ հօտ»ն է: Ուստի՝ կ'ուզենք, որ դրօշը վար չառնուի երբեք այն փխրուն նաւուն վրայէն, որուն անունն է Հայութիւն: Վար առնել դրօշը, այս կը նշանակէ կողմնացոյց չունենալ, խաղալիք ըլլալ տարերքին, ամէն բան աւլող սրբող ուժերուն ձեռքը: Կը նշանակէ անձնատուր ըլլալ:

Նոր սերունդը զինուա՞ծ է այս անտեսանելի, բայց ահաւոր վտանգին դէմ: Կը պատասխանենք.— ոչ: Գոնէ ոչ ամէն տեղ:

Նոյնը չէ պարագան հիներուն համար, որոնք ապահովագրուած են հրդեհի դէմ, գողութեան դէմ, արկածներու դէմ, ըսել կ'ուզենք՝ իրենց ազգութեան, իրենց հաւաքական եսին սպառնացող բոլոր վտանգներուն դէմ: Ցիսունի հրուանդանին հասնող կամ այդ հրուանդանէն անցնող ամէն հայ իր ինքնութենէն բան մը փրայ չի տար, իր «ածու»էն դուրս չելլեր, այլ ամբողջն կառչած կը մնայ ազգին, հայրենիքին, լեզուին, եկեղեցիին, մշակոյթին:

«Հրուանդան»ին մօտը կամ հեռուն կեցողներէն վախ չունինք, ոչ: Մեր վախը միւսներէն է, անոնցմէ, որոնք դեռ չեն գիտեր, թէ ինչ է «հրուանդան»ը կամ որոնք չունին, չեն ունեցած հայրենի հող իրենց ոտքերուն տակ:

Այս սերունդին է, որ կ'ուղղենք մեր խօսքը ահաւասիկ.— Ամուր կեցէք, դիմացէք, յուսացէք, հաւատացէք:

Մենք ձեզի կը փոխանցենք, երիտասարդներ Հայոց Աշխարհի, երեք նուիրական դրօշներ,— ԱԶԳ, ՀԱՅՐԵՆԻՔ, ՄՇԱԿՈՅԹ: *Բանաստեղծը պիտի ըսէր՝ «մեր արիւնով ոռոգուած»: Եւ ամէն բան կայ այս «երրորդութեան» մէջ. կայ եկեղեցի, կայ դպրոց, կայ պատմութիւն: Կան հայրեր եւ զաւակներ: Կան նահատակներ եւ հերոսներ: Կան սուրբեր եւ լուսաւորիչներ:*

Օտական մեծ դէմք մը՝ Ռէյմոն Փուանքարէ, որ իր երկրի «առաջին քաղաքացի»ն դարձաւ անգամ մը, կը գրէր, թէ հայրենիքը աշխարհագրական, ազգագրական կամ լեզուախօսական էակ մը ըլլալէ աւելի պատմական էակ մըն է: Բարոյական անձնաւորութիւն մըն է, որ ունի անցեալ մը եւ ինքնագիտակցութիւն մը եւ որ կ'ուզէ երկարաձգել իր գոյութիւնը ապագային մէջ ալ:

Երկիր մը, առանց պատմութեան, բնակավայր մըն է, բայց հայրենիք մը չէ: Հայրենիք ըլլալու համար ան պէտք է անցեալ մը ունենայ եւ դառնայ «պատմական էակ», ինչպէս որ կը նկատէ Փուանքարէ:

Հետեւաբար, հայրենիքը իր մէջ կը պարունակէ երկու ուժ,— իրականութեան մը ուժը եւ կամքի մը ուժը:

Մեզի համար, որ հայրենիքէն դուրս կը գտնուինք հիմա, մեր երկիրը, իրականութեան մը ուժը ըլլալով հանդերձ, կամքի մը ուժն է: Կամքի ուժով պիտի ապրինք գայն:

Կրնայինք աւելցնել, թէ հայրենիք մը ունենալու համար գայն ուզել պէտք է նախ: Վտանգի մեր դարուն մէջ երկինքէն մանանայ չի թափիր այլեւս: Եւ անշուշտ իմաստ մը ունի այն խօսքը, թէ «կամենալը կարենալ է»:

Մեր պարտքն է զօրացնել կամքի ուժը ձեր մէջ, որպէսզի չդադրիք հայրենիք ուզելէ: Եւ այս է պատճառը, որ մենք խիստ յաճախ, գրեթէ տեւաբար, գրեթէ ամէն օր կը խօսինք ու կը գրենք հայրենիքի մասին, այն Կապոյտ Երազին, որուն հասանք անգամ մը, որուն պիտի հասնինք երկրորդ եւ վերջին անգամ մըն ալ:

Մեր գաւանանքն է. «Հայութիւնը հայրենիքին մէջ»:

Մեր գաւանանքն է նոյնպէս. «Հայրենիքը հայութեան մէջ»:

Դուրսը ըլլանք թէ ներսը, հաւատարիմ պիտի մնանք այս գաւանանքին:

Մարդիկ այնքան չեն վախնար հանճարեղ մէկէն, որ կամք չունի, որքան միջակ իմացականութեամբ մէկէն, որ կամք ունի:

Ժամանակը անզօր է կամքի ուժին դէմ: Ժամանակը անզօր է նաեւ խոէալի ուժին դէմ: Ձենք կարծեր, որ սխալ մը ըրած կ'ըլլանք, երբ ըսենք.— Իտէալը մը ծառայողը Աստուծոյ կը ծառայէ:

Մեզի պէտք են հիմա «սխրագործ Մամիկոնեաններ»: Մեզի պէտք են նաեւ «ծանրախոհ Բագրատունիներ»:

«Սխրագործ» ըլլաք թէ «ծանրախոհ» Մամիկոնեան ըլլալ ուզէք թէ Բագրատունի, երիտասարդ Հայեր ի սփիւռս աշխարհի, մի մոռնաք երբեք սա ճշմարտութիւնը.— Զօրաւոր մարդը միայն կրնայ հաւատալ:

Այս ճշմարտութիւնը կանգուն պահեց մեզ այսքան դարեր:

Հաւատալ՝ կը նշանակէ զօրաւոր ըլլալ:

Հաւատացէք, յուսացէք, կամեցէք.— այսքանը կը բաւէ, որ ձեր հայութիւնը չտժգունի:

Երբ օր մը վերջապէս հնչէ վերադարձի ժամը, մենք պէտք է կարենանք մեզի հետ տանիլ, ոչ թէ մեր օտարացած հայութիւնը, այլ՝ մեր հայացած օտարութիւնը:

Դրօշ դարձնենք մեր հայութիւնը ...

«ԱՆՑԱԳԻՐ ՈՒՆԻ՞Ս...»

1913ի Պալքանեան պատերազմին, թէեւ զինուորական տարիքի մէջ, բայց հայրս մեռած ըլլալով, զինուորութենէ ազատ մնացած էի իբրեւ ընտանիքի նեցուկ, սակայն 1914 Մայիսին, օրէնքին այդ տրամադրութեան փոփոխումով ես ալ ենթակայ կ'ըլլամ զօրակոչի եւ անմիջապէս ալ կը ստանամ կոչնագիրը:

Թէեւ պատերազմ չկայ դեռ, բայց ես երբեք միտք չունիմ զինուոր ըլլալու եւ կ'որոշեմ փախչիլ: Յաջորդ օրն իսկ, 12 Մայիս, Պոլիս եմ արդէն: Պիտի երթամ Պուլկարիա: Անցագիր չունիմ:

Ատափազարի Կեդր. Վարժարանէն շրջանաւարտ խումբ մը երիտասարդներ, Պոլիս եկած ուսանելու, իրարու շատ մօտ կ'ապրին, գրեթէ հաւաքաբար: Անոնց մօտ կ'երթամ թէ՛ վերջին հրաժեշտի եւ թէ գիշերը հաճելի շրջանակի մը հետ անցընելու համար (Սարգիս Էրզեան, Վարդան Եղիշէեան, Պօղոս Ալաճաճեան, Արամ Փիլիկեան, եւայլն): Մամբրէ Պիպերեանն ալ, որ ուրիշ տեղ կ'ապրէր, հետս տարած եմ: Ընթրիքի պահուն հասած ենք: Պատուհանէ պատուհան իրարու կը հաղորդեն լուրը: Նոյն պատուհանէն դրացիներով կերակուրի ճամբորդութիւն ձեռքէ ձեռք, որպէսզի բոլորս միասին ուտենք: Իրենց նեղ, մեզի տեղ կ'ընեն եւ ուրախ ընթրիք մը կ'ընենք իրենց իսկ եփած կերակուրներով:

Առտուն Էրզեանին հետ իր ծանօթներէն մէկուն կ'երթանք, «ձեռքի տակէ» անցագիր հանել տալու համար, բայց այնքան սուղ էր որ չէի կրնար վճարել: Մամբրէն որ մեզի հետ էր, «վազ անցիր, ի՞նչ պիտի ընես անցագիրը» ըսաւ, ու գացինք: Էրզեանը գնաց դպրոց: Մամբրէն ինծի տարաւ իրեն հետ մէկ ծանօթին, Սէնէքէրիմ աղայի, պապա մարդ մը, «գործ եփող»: Տեղեկանալով անցուդարձին, ըսաւ, որ երկուքը երթանք մօտը:

Անհամբեր եմ, եւ երկուքը կ'երթանք շուտ մը: Հապիւ բարեւած կը յայտնէ թէ ամէն բան կարգադրուած է, եւ եթէ ուզենք այս գիշեր իսկ կրնամ շոգենաւ մտնել: Աւստրիական շոգենաւ մըն է ծովուն բացը կեցած եւ մակոյկով պիտի երթանք: Եւ ի՜նչ բարեխիղճ մարդ: Շոգենաւին տոմսակը, մակոյկին դրամը եւ իր միջնորդչէքը մէկուկէս օսմ. ոսկի անմիջապէս կը վճարեմ եւ այս գիշերուան համար կը ժամադրուինք նաւ մտնելու: Որոշուած ժամուն շոգենաւին տոմսը կը յանձնէ ինծի, մակոյկ կը նստեցնէ, յիշեցնելով թէ մակուկավարին վճարելիք չունիմ եւ բարեմաղթութիւններէ վերջ կը բաժնուինք: Առանց արգելքի շոգենաւ կը մտնեմ եւ այլեւս ապահով եմ: Ինծմէ առաջ տասը հոգի մտած են արդէն եւ ամէն ժամ ալ դեռ կը հասնին: 15 հոգի եղած ենք, երբ երկու ժամ առաջ հսկող ոստիկաններ կուգան, զատ-զատ մակոյկներով եւ կը շարուին նաւին շուրջը, ճիշդ այն պահուն, երբ վերջին հայ երիտասարդ մըն ալ կը բարձրանար շոգենաւ: Ոստիկաններէն մէկը հասաւ եւ յաջողեցաւ բռնել տղուն ոտքէն ու քաշել վար: Իսկ մենք ալ վերէն տղուն օձիքէն, թեւերէն կը քաշենք վեր: Մէկ վեր, մէկ վար, տղան կը մնայ մեր ձեռքը, իսկ կօշիկին մէկը ոստիկանին: Օտար նաւ է, սանդուխին վրայ իսկ ոտք դնելու իրաւունք չունի ոստիկանը: Ու կը սկսի խոբամանկութեան: «Օլան, կ'ըսէ, եկուր կօշիկդ առ դնա, բան մըն ալ պիտի չընեմ, վալլահի բան մըն ալ պիտի չընեմ:

Ամէնքը աղի-լեղի պատասխաններ տալով, կը հանեն իրենց փէսերը եւ կը նետեն գլխուն: Ոստիկանը կատղած կը հեռանայ:

Շուտով կը լուսնայ: Շոգենաւին շուրջ եռուզեռը կը սկսի.— շոգենաւի ծառայողներու երթեւեկ, մակոյկներով: Գոյքերու փոխադրութիւն, եւ վերջապէս պատուաւոր (անցագիր ունեցող) ճամբորդներու ժամանում: Նաւը կը չէննայ, կը լեցուի: Եւ ժամը 5ին ճամբայ կ'ելլէ:

Տասնըվեց փախստականներս հաւաքուած, կը սկսինք հետաքրքրուիլ իրարմով: Ո՞ր տեղացի է, անունը, արհեստը ի՞նչ է, ո՞ւր կ'երթայ, ինչո՞ւ, ի՞նչ ընելու:

Մէկը ինծի հայրենակից է, Միքայէլ, որ, կարծեմ, հիմա ճաշարան ունի Մարսէյլ: Կ'երթայ իր եղբօր՝ Վահրամին քով: Ուրիշ երիտասարդ մը, Պոլսեցի, Լեւոն, շատ կը մօտենայ ինծի: Կը զգամ որ մէկուն պէտք ունի սիրտը բանալու: Կը հետաքրքրուիմ: Արհեստով մէշին ներկող եմ, կ'ըսէ: Շատ կը վախնայ որ օտարութեան մէջ անգործ, անօթի պիտի մնայ: Բնաւ քաջութիւն չունի: Կը յուսադրեմ: Կը խոստանամ, որ եթէ նոյն քաղաքը ըլլանք ես իրեն կ'օգնեմ գործ գտնելու: Ալ չբաժնուեցաւ ինծմէ: Միասին կ'ուտենք, միասին կը նստինք:

Մինչ այս, մինչ այն Պուրկազ հասանք: Առաւօտ մըն ալ Վառնա: Օրը կիրակի է, 18 Մայիս: Շոգենաւը ճամբորդներէն կը պարպուի հետզհետէ: Մեր տագնապի վայրկեաններն են: Պուլկար ոստիկաններ, շոգենաւին ելքը կեցած ճամբորդներէն անցագիր կը պահանջեն: Բոլոր անցագիր ունեցողները արդէն իջած են, իսկ մենք կծկուած ծխնելոյզներուն կամ բեռի կապոցներուն ետեւ, կը սպասենք, որ ոստիկանները հեռանան եւ մենք ալ հանգիստ դուրս ելլենք, ինչպէս որ պատուիրուած էր մեզի: Բայց մեր տղոցմէ ոմանք, անհամբեր, իրենց շուրջը դիտած ատեն կը նշմարուին ոստիկաններէն: Ա-

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Բ.

— Դու այդ «Աֆորիզմները» որտեղի՞ց ես վերցրել, նկատեցի ես ժպտալով:

Մի ձեռքով գինու բաժակը մօտեցնելով շրթունքներին, միւսով մատնանշեց իր ճակատը, ասել ուզելով, թէ իր սեփական գլխից:

— Գիտե՞ս ինչ կայ, Մարգարեան, ասաց բաժակը դատարկելուց յետոյ մի կտոր հաց ու պանիր դցելով բերանը — երբեմն լաւ է, որ մարդ զոռ *է տալիս խելքին. շատ անգամ այնպիսի բաներ է գտնում այս անտէրի մէջ, որ զարմանալի է: Յետոյ, դու նկատե՞լ ես, որ մարդիկ խմելիս միշտ փիլիսոփայ են դառնում: Ես թէեւ շատ էլ չեմ սիրում փիլիսոփայութիւնն առհասարակ, իբրեւ «գերուած մտքի բորբոքում», ինչպէս ասում է բանաստեղծը, բայց եւ այնպէս ինքս մասամբ փիլիսոփայ եմ, այնպէս ասած՝ Եպիկուրեան կարգի փիլիսոփաներից: Եւ իմ այդ կարգի փիլիսոփայական ուղեղով ես հսկայական յիմարներ եմ համարում առհասարակ այն մարդկանց, որոնք ներկան զոհում են ապագայի համար: Մի ընկեր ունէի ուսանողներից, չափազանց ջանասէր եւ իր կեղեւի մէջ պինդ փակուած, ինչպէս անպէտք մի տխիլ, մորթէիր մի կոպէկ չէր ծախսի. ասում էր՝ վաղը քաղցած կը մնամ, բայց մոռանում է որ այսօր քաղցած է մնում: Իսկ ես ընդհակառակն, այսօր ինչքան փող ուզում ես դէր գրպանս, վաղը կը տեսնես մի կոպէկ չկայ: Քերականութեան միջից պէտք է ջնջել ապագայ ժամանակը: Ապագայ չկայ որովհետեւ անյայտ է, իսկ ինչ որ անյայտ է, այդ մասին մտածելն ու հոգալը, բնականաբար, յիմարութիւն է: Վաղուան մասին մտածում են վախկոտները, այսինքն նրանք, որոնք վստահութիւն չունեն իրենց ուժերի վրայ:*

Նորից լցրեց իր բաժակը եւ տեսնելով, որ իմը դեռ եւս լիքը դրուած է առջեւս, բացագանչեց

— Ծօ, խմիր է: Չլինի թէ դու էլ իմ ասած վախկոտներիցն ես. վախենում ես հարբես եւ վաղն անպէտք դառնաս գործի համար:

— Շատ ճիշդ գուշակեցիր, նկատեցի ես ժպտալով:

Բաժակը, որ արդէն մօտեցրել էր շրթունքներին, նորից դրեց սեղանի վրայ եւ դարձաւ ինձ շատ լուրջ տոնով.

— Լսիր, Մարգարեան: Թէեւ ինձանից քեզ խրատ չի հասնի, բայց եւ այնպէս խորհուրդ կը տամ — երբեք չմտածես վաղուան մասին: Այլապէս ամբողջ կեանքդ կը թունաւորես: Ի՞նչ է կեանքը: Կամ, աւելի ճիշդ ձեւակերպենք, ի՞նչ պէտք է լինի կեանքը այն դժբախտ մահկանացուի համար, որի անունն է ՄԱՐԴ. — բոպէական հաճոյք եւ հաճոյական բոպէների մի շարայար շղթայ, մինչեւ որ կը գայ անխուսափելի սահմանը, որից դէնն արդէն Նիրվանայի թագաւորութիւնն է: Էհ, երբ որ ներկայ բոպէի հաճոյքը վանում ես քեզնից ինչ որ անյայտ վաղուան հաշիւներով, էլ ինչո՞ւ ես ապրում: Այդպիսով իբր թէ խոհեմութեամբ, — այ մի բան, փայտի պէս բութ ու անհամ, որ ասելով ասում ես, իբր թէ խոհեմութեամբ, բայց իսկապէս վախկոտութեամբ, միշտ էլ չես անի այն, ինչ որ թելադրում է սիրտդ, մարդկային բնոյթդ, միշտ կը զսպես քեզ ժլատ մարդու պէս, իսկ յետոյ մէկ էլ տեսար չկաս, Նիրվանա: Այդպիսի կեանքը ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ մի անվերջ մեծ պաս առանց Զատկի: Մահուան գաղափարը խելացի մարդու համար մեծ խթան մը պէտք է լինի ամէն բան անելու, այսինքն այն ամէնը, ինչ որ կարող է հաճոյք պատճառել: Այսօր թէ վաղը պէտք է մեռնիմ, չէ՞, էհ, երբ որ այդպէս է, ինչո՞ւ չօգտուեմ կեանքից, ինչո՞ւ չանեմ այն, ինչ որ սիրտս ուզում է, եւ ինչ որ կարող եմ անել այս բոպէին:

Ես դեռ կ'անեմ, յետոյ, հէրն անիծեմ, ինչ ուզում է, թող լինի: Սա «անարխիա» է, կ'ասես, ոչ, այս ինքը կեանքի փիլիսոփայութիւնն է: Հին փիլիսոփաների մէջ ամէնից խելօքը իմ կարծիքով, Եպիկուրն էր.— Խլիր կեանքից այն ամէնը, ինչ որ հաճոյք կարող է պատճառել քեզ, եւ ոչ մի բանի մասին մի մտածիր: Աստուած լուսաւորէ նրա հոգին:

Եւ Թուսեանը դատարկեց գինու բաժակը:

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

տիկա պատճառ կ'ըլլայ, որ ոստիկանները վեր ցան եւ խուզարկեն ամէն կողմ :

Գտան բոլորս ալ եւ իջեցուցին վար : Վառնայի մէջ, այն ատենները, բոլորը Թուրքերէն գիտէին եւ մեզի հետ այդ լեզուով կը խօսէին: Կը հարցնեն թէ ինչո՞ւ վար չէինք իջներ: Կը պատասխանենք, թէ անցագիր չունինք, ատոր համար :

— Ինչո՞ւ եկաք Պուլկարիա, քանի որ անցագիր չունէիք :

= Որովհետեւ չէինք ուզեր Թուրքին զինուոր ըլլալ, իսկ անոնք ալ մեզի անցագիր չէին տար, որպէսզի ազատօրէն դուրս ելլենք իրենց երկրէն :

— Կը կարծէք որ հոս պիտի կրնա՞ք ապրիլ առանց անցագրի :

Երկու կարգ կը շարեն մեզ, զինուորի պէս, մեր ծրարներն ալ ձեռքերնիս կախած, բանուկ փողոցէ մը, փառաւոր անցքով մեզի կը տանին ոստիկանատուն: Երկու լայն դռներով շրջափակէ մը ներս չենք մըն է[...]անոտին կից: Դեռ կանուխ ըլլալով, մանաւանդ կիրակի, մեծաւորը չէ եկած: Բանտին առջեւը նստարաններ կան, հոն կը սպասցնեն մեզի: Ոստիկաններ կուգան կը կատակեն մեզի հետ: Մէկը հարցուց թէ, «ձեր մէջ կա՞ն Պալքան - եան պատերազմի զինուորներ»: Մեզմէ մէկը, որ դեռ ֆէս ունէր գլխուն, եւ զոր Հաճի կը կոչէինք, Եալովայի շրջանէն, բսաւ.— ես:

— Է՜հ, ուրեմն քեզի ազատում չկայ, պատերազմին մէջ քու գնդակովդ ով գիտէ քանի Պուլկար զինուոր մեռած է :

= Ոչ, ոչ, կը բողոքէ Հաճին, ես ամէն կրակելուս հրացանիս խողովակը վեր կը բռնէի որպէսզի մարդու չդպի :

Ոստիկանները տեսնելով որ «ծալքը պակաս» է, քրքջալէր կը խնդան, կ'ըսեն,— Թող մեծաւորը գայ, կը տեսնենք :

Մեծաւորին գալը հեռուէն տեսնելով, ոստիկանները մեզ կարգի կը կեցնեն, քով քովի:

Պետը կը հարցնէ եւ կը պատասխանեն.

— Ծովենաւէն բերած ենք, Թուրքիայէն կուգան ,անցագիր չունին: Կ'ըսեն որ զինուորական փախստական են :

Շարքով աչքէ կ'անցընէ մեզ, դէմքը խիստ չէ, վախ չազդեր :

Կը հարցնէ անուն, տարիք, արհեստ : Կը մօտենայ ամէնուս դատ - դատ, ուշադիր կը նայի մեր դէմքերուն: Անցագիր դո՞ւն ալ չունիս, կը հարցնէ մէկուն, յետոյ միւսին, երրորդին: Ամէնքս ալ կը պատասխանենք.— ոչ :

— Հիմա ես ի՞նչ ընեմ ձեզի, կ'ըսէ, մէկ չէք, երկու չէք, երեք չէք:

Ծիրդ այդ պահուն դրան առջեւէն մէկը կ'անցնի: Պետը կը կանչէ.— Պ. Իսկէնտէր, եկուր, տես որչափ հայրենակիցներ եկեր են քեզի: Տես ծանօթներ չունի՞ս :

Պ. Իսկէնտէրը կը նայի ամէնուս, գլուխը շարժելով, շատերուս ալ հարցումներ ուղղելով: Եւ կը պատասխանէ, ոչ :

— Հիմա ի՞նչ ընեմ ես, կ'ըսէ պետը, անցագիր չունին, ծանօթ չունին: Լա՞ւ մարդիկ են, գէ՞շ մարդիկ են, ի՞նչ գիտնամ: Ու դառնալով Իսկէնտէրին.— Դուն դոնէ երաշխաւոր չէ՞ս ըլլար, օրինակ սա մարդուն (ռեւէ մէկը ցոյց տալով):

= Կ'ըլլամ, կը պատասխանէ Պ. Իսկէնտէր :

— Բովինի՞ն, կը հարցնէ դարձեալ :

= Անոր ալ կ'ըլլամ, կը պատասխանէ Պ. Իսկէնտէր :

— Միւսի՞ն, միւսի՞ն: Ամէնուն ալ կ'ըլլա՞ս :

= Կ'ըլլամ, էֆէնտիմ, կ'ըլլամ, ամէնուն ալ, կ'ըսէ վերջապէս :

— Լաւ, հիմա որ Պ. Իսկէնտէրը երաշխաւոր եղաւ, ազատ էք, կ'ըսէ պետը: Ես Պ. Իսկէնտէրին կը վստահիմ: Միայն թէ, կը շարունակէ, այս երկրին մէջ պէտք է շատ պատուաւոր ապրիլ, օրէնքը յարգել: Մենք շատ խիստ ենք: Մեր պատիժներէն մէկն ալ, ահա սանդմով է, կ'ըսէ, ցոյց տալով պատին քով շարուած, բազուկէ մը աւելի հաստ, մէկ մեթրէն աւելի երկայն տոպրակներ, աւազով լեցուած:

— Ահա, Պ. Իսկէնտէր, ամէնը քեզի կը յանձնեմ, տար ուր որ կ'ուզես, եւ քիչ մըն ալ դուն բացատրէ :

Մեր երաշխաւորը մեզ կը տանի հայկական «Զէյթուն» սրճարանը, ուրկէ առաւօտուն անցեր ենք, եւ Հայերը լուր ունին եղեր մեր մասին:

Ամէն կողմէ սուրճ, թէյ, եւն. կ'ապսպրեն, եւ ամէն մարդ ալ կը սորվէ որ իր ապսպրածն ալ խմենք :

ԱՐՏԱՇԷՍ ՊԻՊԵՐԵԱՆ

Պ. ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԳՈՀ ՉԷ

•

Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի Ա. քարտուղար՝ Նիքիտա Խրուշչեւ, որ մեծ արշաւ մը սկսած է խնդիր երկրագործական արտադրութեան, կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ ճարտարարուեստի համագումարին մէջ: Ներկայ էին երկու հազար պատգամաւորներ Խ. Միութեան բոլոր հանրապետութիւններէն:

Նախ կարճ զեկուցում մը տուաւ երկրագործական արտադրութեան մասին, շեշտելով թէ աւելցած է երկրին մէջ ըսպառումը, «1954ը առաջին տարին եղաւ երկրագործական արտադրութեան հիմնական յաւելման: Կլիմայական աննպաստ պայմաններու հետեւանքով հունձքը յաջող չէր Ուկրայնայի զանազան շրջաններուն մէջ: Մանաւանդ արմտիքը տուժեց: Բայց եւ այնպէս, շնորհիւ Սիպերիոյ մէջ գործադրուած ճիգերուն, գլխաւորաբար Ալթայի եւ Խազախստանի մէջ, ցորենի յանձնումը չորս միլիոն հինգ հարիւր հազար թոն աւելի եղաւ անցեալ տարուան վրայ: Թուելէ ետք ցորենի, միսի, կաթի արտադրութեան յաւելումը, Պ. Խրուշչեւ զարմանք յայտնեց որ խանութներուն մէջ յաճախ կը պակսի պէտք եղած ապրանքը: Այս առթիւ իրեն պատասխանուեցաւ թէ սպառումը չափազանց աւելցած է, թէ խորհրդային ժողովուրդը աւելի դրամ ունի, որովհետեւ գիները ինկած են եւ բանուորներու թոշակները ինչպէս եւ կոլխոզներու եկամուտները զգալապէս աւելցած են :

Ասկէ զատ ընդհ. քարտուղարը ուշադրութեան յանձնեց վերաշինութեան հարցը, յիշեցնելով թէ համագումարը հրաւիրուած է քննելու թերակատարումները, ինչպէս եւ ձեռք առնուելիք միջոցները: Չորս հարիւր հազար բնակարան պէտք է շինել 1955ին գիւղական շրջաններուն մէջ: Այս առթիւ քննադատեց կարգ մը ճարտարապետներու աւելորդ ծախքերը : Խստօրէն քննադատեց նաեւ խորհրդային ճարտարապետները եւ շինանիւթի նախարարութիւնը, ըսելով թէ աւելի լաւ կ'ընեն քիչ խօսելով :

Ցետոյ, դիտել տուաւ թէ չափազանց դանդաղ են երկաթուղիներու շինութիւնը: Օրինակ Ասքիզ - Ափազայի գիծը որ սկսան 1940ին, այս ընթացքով 19 տարիէն չի վերջանար: Վերջապէս քննադատեց նաւային սպասարկութիւնները, եւ ընդհանրապէս ճիգերու վատնումը ամէն ասպարէզի մէջ: Կան գործարաններ որոնց շինութիւնը սկսաւ 1951ին, եւ պէտք էր վերջանային երկու տարիէն, բայց տակաւին չեն աւարտած :

ԲՆԱԿԻՉՆԵՐՈՒ ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Ազգ. ժողովին ելմտացոյցի յանձնախումբը դեկտ. 28ին քննեց տեղաւորման տեսչութեան ելեւմուտքը: Այս առթիւ պետական նախարար Օսման Գափանի ճառ մը խօսեցաւ տեղաւորման աշխատանքներու մասին: Բազմաթիւ երեսփոխաններ խօսք առին եւ հետեւեալ հարցումները ուղղեցին .—

Ա) Մեր երկիրը եկած բոլոր գաղթականները տեղաւորուա՞ծ են :

Բ) Ռումէլի գաղթականներու տուներուն շինութեանց մէջ անկանոնութիւններ եղա՞ծ են :

Գ) Ի՞նչ է հողային բաշխումին դրութիւնը եւ ո՞րքան հող բաժնուած է գիւղացիներուն :

Դ) Գաղթականներու համար քանի՞ տուն շինուած է եւ

Ե) Ներքին տեղաւորման քաղաքականութեան մասին ի՞նչ է կառավարութեան տեսակէտը:

Սինոպի հալքեան երեսփոխան Նուրի Սէրթօղլու խօսք առնելով յայտարարեց թէ Սեւ Ծովու շրջանին անտառային մասերու մէջ շատ նեղութիւն կը պատճառէ տեղաւորումը: Անհրաժեշտ է գիւղացիները տեղափոխել արտադրող շրջանները : Այն ատեն անտառային գօտին ալ ինքնին կը լուծուի :

Օսման Գափանի պատասխանելով բսաւ.

— Կառավարութիւնը կարեւորութեամբ ձեռք առած է տեղաւորման քաղաքականութիւնը: Մեր երկիրը եկած գաղթականներուն հարիւրէն իննսուն տեղաւորուած են: Միւսներն ալ, որոնք մեծ մասամբ եկած ենթուրքիստանէն, տեղաւորուելու վրայ են: Հողային բաշխումն ալ կը շարունակուի եւ օրինագիծ մը կը պատրաստուի, որ թերիները պիտի ամբողջացընէ :

Նախարարը խոստացաւ Ազգ. Մեծ Ժողովին ներկայացնել օրինագիծ մը, Սեւ Ծովու եզերքներուն պէս հոծ բնակչութեամբ շրջաններէն գիւղացիները աւելի յարմար վայրեր փոխադրելու համար :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Դեկտեմբեր 12ին մեր դաշտին վրայ կը հանդիպինք Սէ Ա. Մոնթյէօյլի: Կը պարտուէինք 3-1ով ու ընդհ. դասաւորման տասներորդն էինք : Ցաջորդ կիրակին 19 Դեկտեմբեր կ'այցելենք Սէ. Ա. Վիթրի հոն ալ պարտութիւն: 2-1ով ու տասնմէկերորդ ենք :

Մարզիչ Կրիգեթթիի փորձերը անյաջող գտնելով, ղեկավարութիւնը կը հեռացնէ զայն :

Կիրակի 26 Դեկտեմբեր Լոնկէլ բաժակի մրցումին ընդդէմ Ա. ԷՍ. Սէն Մոռի մեր խումբը կ'ունենայ յաջող ելք մը, կը յաղթէ Ֆրանսայի ամաթէօռ ախոյեանութեան մասնակցող «այս խումբին որ իրմէ դասակարգ մը բարձր» է 3-1ով:

Կը վերադառնենք մեր յոյսը :

Նոր Տարուան սեմին մեր դաշտին վրայ կը հանդիպէինք Ա. ԷՍ. Փուասիի : Սաստիկ ցուրտը արգելք չէր եւ դաշտ փութացող հաւատարիմ համակիրները յուսախաբ չեղան տեսնելով հայկական խումբին յաղթանակը 1-0ով, խումբի մը վրայ որ անցեալ կիրակի իսկ, 5-1ով պարտութեան մատնած էր Սէ. Ա. Վիթրի, առաջինը ընդհ. դասաւորման մէջ :

Այս յաղթանակով այժմ իններորդ տեղը կը գրաւենք :

Այս կիրակի, Իւ. Ա. 16րդին դէմ, Փորթ Սէն Քլուի դաշտին վրայ յաղթութիւն մը եւս մեծապէս պիտի զօրացնէ մեր դիրքը:

Զ. Մուրատեան

ՏԽՐՈՒՆԻ

ԼԻՈՆ, 3 Յունուար.— Երէկ ցուրտ հողին յանձնեցինք Տիկին Քէնտէրեանը, կողակիցը ողբացեալ ընկեր Քէնտէրեանին: Կապոյտ Խաչի ժրաջան անդամուհիներէն էր, կրած Հայուն տառապանքի ճամբաները, վերջին արտագաղթին կը հաստատուին Մարսէյլ, աւելի վերջ Լիոն : Լուռ ու մունջ աշխատող մը, կ'աջակցի բոլոր բարենպաստ ձեռնարկներուն, ուր կը հասնէր Կապոյտ Խաչի ձեռքը,— Հիւանդանոց, ծերանոց, Հայը Հայ պահելու միջոց: Վերջին տարիները կորեց Ատլանտեանը, իր սրտահատորներէն մէկուն տեսութեան համար, բայց չկրցաւ երկար դիմանալ եւ միակ զաւկին կարօտէն վերադարձաւ մասամբ քայքայուած առողջութեամբ, վերջին պահուն բժշկական գործողութեան մը զոհ ըլլալու համար :

Տիկին Քէնտէրեանի մահով Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը կը կորսնցնէ իր եռանդուն անդամուհիներէն մին:

Թաղեցի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (45)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԻՍ

•

Ձեռքը համբուրում է եւ երդւում, որ այսուհետեւ իր կեանքը պիտի նուիրէ իր ազգին :

Նա վճարում է տուգանք՝ մի մօսինի գինը եւ գնում իր գործին :

Այդ դէպքէն վերջ, Քրտենց Մանուկը դառնում է այդ շրջանի մէջ գործող անձնաւորութիւններից մին: Վերջը իմացանք, որ նա Խանի մի խումբի հետ սահման էր անցեր եւ զոհուել :

Ծրագրուած էր, սահմանամերձ Նարմանի վրայով մի խումբ անցկացնել Կարնոյ շրջանը եւ անկից էլ՝ Հէրտիֆի լեռների վրայով ճանապարհ բանալ դէպի Սասուն :

Զէնքերը պիտի փոխադրուէին Նարմանի Եպրէկ գիւղը: Այդ գործին ղեկավար կարգուեցան Որսորդ Գէորգը՝ Պետրոսի հետ: Իսկ Մէչէտին երրորդ անգամ կամաւոր իր թեկնածութիւնը դրաւ: Եւ ո՞վ կրնար մերժել նրան: Հօտաղու էր, գիտէր թէ քամին ո՞ր տեղից կը գայ :

Ուրտեղ հարս կայ, այնտեղ Մէչէտին հարսնեւոր էր: Իր միակ փափաքը՝ Սուլթանի մահը տեսնելն էր, եւ իր համոզումով, մինչեւ որ Սասուն չհասնէին, անկարելի էր այդ: Ուեւ խումբի պատրաստութեան ժամանակ ո՞վ կրնար արգիլել նրա աշխատանքը: Նա բաղձանք ունէր բոլոր խմբերի զէնքերը ինքն փոխադրել:

Ամբողջ մի ամիս զանազան տեղերից զէնքեր ամբարեց Պայզարա գիւղում : Այդ գիւղի մէջ նա վստահում էր զէնքերը Սեւ Ղազարի աղջկան՝ աննման Ծովինաբին, որ նոր էր վերջացրել Երեւանի Գիմնազիան եւ լաւ հայերէն ու լաւ ռուսերէն գիտէր: Մէչէտին նրա լեզուն հասկանում էր ու ասում .—

— Հա, աղջիկս, դու աննման ես: Երբ Հայաստան ազատուի, այս ֆետայիներից մէկին պիտի տամ: Որին որ հաւանես, նրան կը տամ:

— Հա, հայրիկ, ասում էր եւ ծիծաղում :

Պայզարայից Պետրոսը եւ Որսորդ Գէորգը փոխադրեցին զէնքերը Ալլահ-Էքպէր լեռան վրայով սահմանի միւս կողմը, Եպրէկ գիւղը: Տղաներն էլ պատրաստ էին : Խումբը մնաս-բարով ասաց Պայզարացիներուն եւ մեկնեց դարձեալ այդ բարձր լեռան վրայով Նարմանի շրջանը:

Մէչէտին էլ մեզ նման միայն պաշարի տոպրակը շալակած էր: Բայց նա այդ օրը քայլում էր շատ ծանր: Ի՞նչ էր պատճառը՝ չգիտէինք:

Մուրատ մօտեցաւ նրան.

— Հը, Մէչէտի, ո՞նց ես, հիւա՞նդ ես:

— Չէ Մուրատ ջան, այդ քո քամբախտ ձիերի վրայ նստելը վարժուեցի, հիմա քալելը մոռացել եմ:

Մի պահ հաւատացինք նրա ասածին եւ սկսանք նրա ոտով քալել: Բաւական ժամանակ շարունակեցինք այդպէս, բայց մտածեցինք, որ այդ ընթացքով գիշերը մեր որոշուած վայրը դժուար կը հասնինք:

Հանգիստ առնելու ժամանակ երբ նըստած էինք, նրա անբաժան ընկերը՝ Մոկացի Գրիգորը եւ Նարմանցի Մուկուչը հասկացել էին նրա դժուարութեամբ քալելու պատճառը: Մեր Մէչէտին հինգ հատ լեցուն փամփուշտակալներ շալակի վրայից կապել էր եւ հագուստները հագել վրայից: Բացի այդ, հրացանի աւելի մասեր էր լեցուցել իր տոպրակին մէջ:

Երբ իր երկու ընկերները պարզեցին խնդիրը, Մէչէտին նեղացաւ, քէն արեց իր անբաժան ընկերներին, որ իրեն «մատնել» էին խմբին :

Մուրատն ու Աւետիսը մի քիչ վրդովուեցան: Խանը վրայ հասնելով ասաց .

— Ազգի խնդիից ի՞նչ կ'ուզէք : Նրա խելքը այդչափ է կտրել, այդչափ առել է: Բաժանեցէք ձեր վրայ այդ մասերը, եւ ամէն մէկդ մի քիչ փամփուշտ եւս առէք, լեցուցէք ձեր տոպրակները: Ի՞նչ անենք, խոմ այստեղ չենք կարող թողնել կամ նետել փամփուշտներն ու հրացանի մասերը :

Առաւօտեա՝ արշալոյսին էր հասանք Եպրէկ գիւղը. Ցերեկը այնտեղ հանգստացանք :

Մեր պաշարը պատրաստեցինք: Զէնքերը կարգի դրինք: Կը մնար զէնքերը սրբել եւ իւղել: Այդ էլ յանձնուեցաւ Մէչէտիին, որ իր մօտ կանչեց Մոկացին եւ Նարմանցի Մկրտիչին եւ ասաց.

— Ձեր «մատնութեան» համար ձեզ կը պատժեմ: Դուք փամփշտակալները անցուցէք, ես էլ հրացանները կը մաքրեմ, կը սրբեմ եւ կ'իւղոտեմ :

Մէչէտին որոշեալ ժամին ամէն բան պատրաստել էր: Խումբի երթի մասին գրուած է «Դրօշակ»ի մէջ: Դա «Շանթ» խումբն էր, որի խմբապետը Նորից Խանն էր, իսկ օգնականը՝ Մուրատը :

Այդ խումբն էլ չկարողացաւ յառաջանալ: Մատնութիւն եղած էր: Ղալէ Պօղազ՝ չուրջը զօրքով լեցուած էր, իսկ սահմանագծի երկարութեամբ ուժեղ պահակախումբեր դրուած էին:

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետը, Ատնան Մենտերէս Պաղտատ հասաւ մասնաւոր օդանաւով մը եւ բազմանդամ պատուիրակութեամբ մը որ կը բաղկանայ 28 անձերէ: Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս այցելութեան:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ընդհ. քարտուղարը, որ պաշտօնն ստացած է բանտէն ազատելու 11 ամերիկացի օդաչուներ, երեք ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցաւ կարմիր Չինաստանի վարչապետին հետ: Բանակցութիւնները կը շարունակուին:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ երկարատեւ բանտարկութեան դատապարտուեցան եօթը հոգի, այն ամբաստանութեամբ թէ դիմադրական ճակատ մը կազմած էին, «Սեւ Գայլ» անունով:

ՄԱՐԱԽՆԵՐՈՒ արշաւը վերսկսաւ Մարոքի մէջ, խոր մտահոգութեան մատնելով հողագործները որոնք անմիջական օգնութիւն կը խնդրեն կառավարութենէն:

ԱՆԳԼԻՈՅ երկաթուղիներու 400.000 աշխատաւորներու սենտիքան եռ առաւ ընդհ. գործադուլի որոշումը որ պիտի գործադրուէր կիրակի օր:

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ ծանրութեան դէմ բուռն պայքար մը բացած է գրավաճառ եւ քաղաքապետական խորհրդական Փուժատ, ընկերակցութիւն մը կազմելով: Կ'ըսէ թէ «վարչութիւնը իրաւունք չունի խարդախ նկատելու ամէն առեւտրական»: Իսկ ելմտական վարչութիւնը կը պատասխանէ.
— «Հարկային ստուգումը հաւատաքննութիւն չէ: Գիտցէք ձեր պարտաւորութիւնները, ինչպէս եւ իրաւունքները»:

ՓԱՆԱՄԱՅԻ նախագահին սպանութեան առթիւ ձերբակալուած են 76 կասկածելիներ, որոնց մէջ կը գտնուին երկու Ամերիկացիներ:

ԱԶԳ. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ 1934 Փետրուար 16էն Յուլիս 15 ծնած երիտասարդները պիտի զինուորագրուին 1955ի առաջին վեցամսեային, սկսելով Փետր. մէկէն:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ հռչակաւոր պատմագիր Տարլէ, որ ութսուն տարեկան էր, մեռաւ երկարատեւ հիւանդութենէ մը ետք: Գրած է շատ մը գիրքեր, մէկը՝ Նափոլէոնի մասին: Աչքէ ինկած էր 1928–30ին, բայց յետոյ վերահաստատեցին իր վարկը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը հրապարակաւ իր ջերմ շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Տիկին Աստղիկ Աղնազարեանի որ վեց քիլօ պոնպոն նուիրած էր Մանուկներու Օրուան հանդէսին առթիւ: Տիկին Տիրուհի Գալֆայեանի որ նոյն առթիւ նուիրած էր տասնըհինգ քիլօ խնձոր: Պ. Թաթուլ Ինճէեանի եւ Նահապետ Ալալէմճեանի, որոնք սիրայօժար ցուցադրեցին շարժանկարը, Շաւիլի դպրոցի հողաբարձութեան որ աշակերտներուն մասնակցութեամբ ճոխացուց այդ օրուան գեղարուեստական բաժինը: Մասնաւորաբար ուսուցչուհի Տիկին Հերմինէ Բաբերդեանի որ կարճ ժամանակի մը մէջ կրցաւ ներկայանալի յայտագիր մը պատրաստել: Ինչպէս նաեւ Իսիի դպրոցի ուսուցչուհի Տիկին Շաքէ Սադըղի որ նոյնպէս իր աշակերտներով մասնակցեցաւ:

Պ. Մատոյեանի, որուն անակնկալ նուէրը՝ երախայի փոքրիկ կառքը աճուրդի դրուելով գոյացաւ տասը հազար ֆրանք:

Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, Տիկին Կարտինէ Աղապապեանէ հազար ֆրանք կայանի շէնքին համար, Տէր եւ Տիկ. Բարսեղ Խրիմեանի անդրանիկ աղջկան Անահիտի մկրտութեան առթիւ: Պ. Արսէն Տէր Յակոբեանէ 3000 ֆրանք:

— Մանուկներու Օրուան հանդէսին սրահին մէջ գտնուած է երախայի ձեռնոց մը եւ գդակ մը: Ստանալ Յառաջէն:

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն տեղեկագրաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ շրջաններու ընկերները, նշանակուած թուականներուն: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը.—

8 Յունուար Ս. Շամոն:
9. Յունուար Լիոն:
10 Յունուար, Տէսին:
12 Յունուար Վիէն:
14 Յունուար Վալանս:
15, 16, 17 Յունուար Մարսէյլ:
18 Յունուար Կրընոպլ:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ այս կիրակի ժամը 16էն 23 Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ:

Հաճելի ժամանց: Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ:

ՏՕՆԱԾԱՌ ՀԱՆԴԷՍ

Իսիի Խրիմեան դպրոցի տօնածառ հանդէսը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին: Միջնարարին պտուղ կը բաժնուի փոքրերուն:

Երգ, արտասանութիւններ, պար, զաւեշտ մը եւ անակնկալներ, աշակերտներու կողմէ:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հայկ. Դատի պատմութեան մասին

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի, այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 21ին, Քաֆէ Սէն Սիւլփիսի վերնայարկը, 2 ռիւ տիւ Վիէօ Քոլոմպիէ մէթրօ Սէն Սիւլփիս:

Կը դասախօսէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ՍԱՄՈՒԷԼ շարունակելով շարքը, (4րդ):

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր փափաքողները անխտիր:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Սիմոն Օհանեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ի յիշատակ իրենց կնոջ, մօր ողբացեալ՝ Տիկին Աղաւնի Օհանեանի մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

***

Այրի Տիկին Բ. Սարեան, զաւակները, հարսերը եւ թոռները կը ծանուցանեն թէ 16 Յունուարի կիրակին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ողբացեալ Մարտիրոս Սարեանի մահուան քառասունքին առթիւ:

Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ Օգն. Մարմնի Կեդր. վարչութեան անդամուհի, յաւէտ ողբացեալ, Տիկին Ա. Գ. Մանուկեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, շնորհակալութեամբ ստացանք.—

Տիկին եւ Օր. Ճէվահիրճեան հազար ֆր., Մ. Գարաեան 500, Ն. Պօյաճեան 700, Ն. Հէլվաճեան 500, Ե. Մութաֆեան 500, Օր. Ս. Արապեան հազար, Պ. Պ. Ա. Հարենց երկու հազար, Բ. Տամլամեան հազար, Վ. Ֆրէնկեան հազար, Ս. Քարեան հազար, Մ. Պամաճեան 500, Գ. Սայեան 500 ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Վ. Ալեանաքեանէ քսան հազար ֆրանքի գումարը բաժնուելու համար դարմանատուններու մէջ պատսպարուած հիւանդներու:

ՏՕՆԱԾԱՌ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մանուկներու Օրուան առթիւ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խ. Կրընոպլի մասնաճիւղի կողմէ: Այս կիրակի, Արմէնօնվիլ ա լ'Էքսփոզիսիոն սրահին մէջ ժամը 3ին, պատուակալ նախագահութեամբ քաղաքապետ Տօքթէօր ՄԱՐԹԷՆի:

Գեղարուեստական բաժին դպրոցի աշակերտներու կողմէ: Ճոխ պիւֆէ: Ժամը 20էն վերջը պարահանդէս ընտիր նուագախումբով:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Սէնթ Էթիէնի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Բաբգէն Սիւնի» խումբի կողմէ:

Այս կիրակի ժամը 21էն մինչեւ 2, Ռէքսի գեղեցիկ սրահներուն մէջ:

Հռչակաւոր նուագախումբ:

Պիտի պարէ ժիժի (Փըթի Ռա տ'Օփէրա): Զանազան անակնկալներ, քօթիյյօն, ժէօ, ամպիանս:

Սիրով կը հրաւիրուին շրջանի Նոր Սերնդականները: Մուտք 200 ֆրանք

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Ս. ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ

Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ, Փարիզ

Յունուար 9 կիրակի, ճառընթաց պատարագ ժամը 10ին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Յունուար 9 կիրակի, Ս. Ծնունդ, ըսկզբ. արարողութեանց ժամը եօթին, պատարագ տասնին:

Յունուար 10 Երկուշաբթի, Մեռելոց, սկզբ. ժամերգութեանց ժամը ութին:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ Պոմոնի Ս. Գր. Լուս. եկեղեցւոյ արարողութեանց:

Յունուար 8 շաբաթ, օր Ճրագալոյց, սկզբնաւորութիւն արարողութեանց ժամը 17ին:

Յունուար 9 կիրակի, քառաձայն, Ս. պատարագ ժամը տասնին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցի, կիր. 9 Յունուար, Ս. Ծննդեան տօնին առիթով հանդիսաւոր պատարագ: Պիտի երգեն խաչակիր մանուկները, առաջնորդութեամբ Պ. Լ. Համբարձումեանի:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերուհիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկերուհի Լինդա Արէլեանի եւ իր պարագաներուն իրենց մօր՝ Այրի Տիկին Զարուհի Խոլաֆեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փետրուար 18ի տարեդարձը Փարիզի մէջ Փետրուար 19ին:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եղիպտացի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Ռոստոմ, Մ. Եօթնեղբայրեան, Աղբիւր Սերոբ, Րաֆֆի, Վահան Խորէնի եւ Փոթորիկ խումբերը այս ուրբաթ եւ շաբաթ ժամը 20.30ին, Սօսիէթէ Սավանթ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին 101 Ավընիւ Սաքսի ակումբի սրճարանի ներքնասրահը: Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. Կ.ի ներկայացուցիչը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ.—

Ակնունի ենթկ. այս շաբաթ ժամը 9ին:
Վռամեան ենթկ. այս շաբաթ ժամը 9ին:
Ջաւարեան ենթկ. այս շաբաթ ժամը 9ին:
Գէորգ Չավուշ խումբը այս շաբաթ ժամը 9ին:
Ընկ. Կարօ ենթկ. կիրակի առտու ժամը 9ին:
Վարանդեան խումբը, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին:
Նիկոլ Դուման ենթկ. կիր. ժամը 3ին:
Համազասպ խումբը երկուշաբթի ժամը 9ին:
Թաթուլ խումբը այս երեքշաբթի ժամը 9ին:
Իշխան խումբը հինգշ. ժամը 9ին:

Ժողովները շարունակելի են: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. Կոմիտէի անդամները:

ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, ընկեր Օ. Կարապետեանի բնակարանը, 9պիս, ռիւ Ժան Ժաք Ռուսօ: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բացականները նկատի կ'առնուին:

ՓԱՐԻԶ.— Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 4ին Քաֆէ Ռէժան: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԷՆ

Փարիզի Հայոց Աղք. Ընկերութեան ընդհանուր ժողովը, անցեալ յունիս 12ի իր նիստին մէջ, միաձայնութեամբ որոշեց փոխել ընկերութեան անունը

Այս փոփոխութիւնը արդէն հրատարակուած ըլլալով պաշտօնաթերթի 1954ի Հոկտեմբեր 16ի թիւին մէջ, ընկերութիւնը այսուհետեւ պիտի կոչուի

Association Arménienne d'Aide Sociale

ԴԻՒԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Յ. Գ.— «Փարիզի Հայոց Աղքատախնամ Ընկերութիւն» անունը, հայերէն, կը մնայ նոյնութեամբ:

ԿԱՂԱՆԴԻ ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Քղիի Հայր. Միութեան կողմէ:

Միութեան միացման քսանամեակին առթիւ: Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, 53 Ռիւ Կոլինեան, Սէրքլը Ռէպուպլիքէնի սրահը:

Կը խօսի Փրօֆ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կ'երգեն հայրենակից Գ. Շէիրէրեան եւ Օր. Մ. Գաբրիէլեան, կ'արտասանէ Օր. Ալիս Յարութիւնեան:

Քղեցի երիտասարդները պիտի ներկայացնեն ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը:

Եւրոպական եւ հայկական պարեր:

Կը նուագեն Պ. Հ. Փանոսեան եւ Համբարձումեան եղբայրք:

Զանազան անակնկալներ:

Մուտքը ազատ է:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 9 ՅՈՒՆՈՒԱՐ — DIMANCHE 9 JANVIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7567 — 31e ANNEE — խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2978

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՕՏԱՐ ԱՂԲԻՒՐՆԵՐ

Կ'ըսեն թէ նոր սերունդը շատ բան չի գիտեր Հայաջինջ Սարսափներու մասին, քանի որ հայերէն չէ սորված։

Իրականին մէջ, շատ մը չափահասներ ալ աղօտ գաղափար ունին, հայերէն գիտնալով հանդերձ։

Շատեր «ժամանակ չեն ունեցեր» կարդալու։ Ուրիշներ Հանրապետական Թուրքիոյ մէջ կրթուած ըլլալով, պատեհութիւն չեն ունեցած տեղեկանալու։

Տակաւին դասակարգ մըն ալ կայ որ կը նախընտրէ օտար լեզուներով տեղեկանալ ահաւոր փլուզման։

Օտար վկայութիւններ չեն պակսիր այս երեք դասակարգերուն համար։ Մէկը միւսէն թանկագին հատորներ, — ֆրանսերէն, անգլերէն, ռուսերէն եւ գերմաներէն։

Եթէ մոռցուած են, յիշեցնենք։ Եթէ սպառած են, մտածենք վերհրատարակման մասին։

Այդ վկայութիւնները միեւնոյն ատեն շտեմարաններ են քաղաքական գիտելիքներու, որոնց այնքան պէտք ունինք։

Առաջինը՝ Ճէյմս Պրայսի անփոխարինելի վկայութիւնն է, որ հրատարակուեցաւ տաքը տաքին (1916), բրիտանական կառավարութեան արտօնութեամբ եւ անմիջապէս թարգմանուեցաւ ֆրանսերէնի։

Հատորը կը յորդի վաւերական տեղեկութիւններով եւ փաստաթուղթերով։ Մեծ սպառում ունեցաւ առաջին տարիներուն եւ կը կարծենք թէ շատ բան չէ մնացած։ (Կարելի է առնել Բարեգործականի գրասենեակէն)։

Երկրորդ վկայութիւն մը կը կազմէ Լեփսիուսի հատորը, մեծ մասով պաշտօնական վաւերագիրներ որոնք հայերէնի ալ թարգմանուած են։

Այս հրատարակութեան գլխաւոր արժանիքը այն է որ տեղեկութիւնները քաղուած են կայս. Գերմանիոյ գաղտնի դիւանաթուղթերէն։

Երրորդ վկայութիւն մը՝ Մանտէլշթամի գիրքերը, «Օսմ. կայսրութիւն» եւ «Հայկ. հարցը Ազգերու Դաշնակցութեան առջեւ»։

Երկու գիրքերուն մէջ ալ, ռուս հեղինակը, որ հիմնովին ծանօթ է ամբողջ անցուդարձին, միեւնոյն ատեն մանրամասնօրէն կը պարզէ Հայկ. Դատին եղերական ելեւէջները։

Դեռ ուրիշ հրատարակութիւններ ալ կան։ Իսկ եթէ միայն Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան Կապոյտ Գիրքերը պրպտէինք, ամբողջ աշխարհ մը պիտի բացուէր մեր առջեւ։

Զենք խօսիր զանազան վէպերու, յուշերու եւ ճոխ թղթակցութեանց մասին, որոնք մեծ մասով սպառած են։

Յատկապէս յիշելով երեք – չորս օտարալեզու հրատարակութիւններ, կ'ուզէինք թարմացնել թմրած յիշողութիւնները։

Այդ գիրքերը լոյս տեսան առաջին Մեծ Պատերազմի եւ զինադադարի ժխորին մէջ, պաշտպանելու համար «փոքր դաշնակից»ին դատը։

Եթէ օտարները շատոնց մոռցած են զանոնք, ներելի չէ որ մենք ալ մոռնանք։

Եթէ անոնք առաւելապէս յատկացուած էին օտարներուն, այսօր կրնան ծառայել մեզի, դարձի բերելով օտարացած հոգիները։

Եթէ սպառած են, մեր ուժերէն վեր չէ նորէն տպել մէկն ու մէկը, կամ հատընտիր ժողովածու մը կազմել։

Մանտէլշթամի երկրորդ գիրքը տարածելու համար, Պ. Պօղոս Նուպար աժան տպագրութիւն մը հրատարակել տուած էր 20 – 25 տարի առաջ (հատը 12 ֆր.)։

Գերեզմանները օգնութեա՞ն կանչենք, այդքան տարրական պարտականութիւն մը յիշեցնելու համար ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՊԱՌԱԶԻՆՈՒԹԵԱՆՑ ԹՆՃՈՒԿԸ

ԱՆԳԼԻԱ ՎԵՐԱՊԱՀ ԴԻՐՔ ՄԸ ԲՌՆԱԾ Է

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ կարգ մը դաշնակից երկիրներ եւ մասնաւորապէս Անգլիա վերապահ դիրք մը բռնած են սպառազինութեանց գործակալութեան ծրագրին հանդէպ, զոր Ֆրանսական կառավարութիւնը հաղորդած է վեց պետութեանց։ Սկզբունքի տեսակէտով, այս ծրագրին հակառակ են նաեւ Պելժիա, Հոլանտա եւ Լիւքսէմպուրկ։ Անգլիա չուզեր մասնակցիլ որեւէ կազմակերպութեան որ կը կաշկանդէ ազգային գերիշխանութիւնը։ Միւսներն ալ համաձայն չեն այնպիսի կազմակերպութեան մը որ պիտի գործէ միայն ի շահ Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ։ Իտալիա համաձայն է կարգ մը պայմաններով, իսկ արեւմտեան Գերմանիան պատրաստ է մասնակցելու, որոշ պայմաններ դնելով։

Մասնագէտներ դիտել կուտան թէ ֆրանսական ծրագիրը շատ պարզ է եւ ճկուն. այնպէս որ պատճառ չկայ մերժելու, երբ կարելի եղած է համաձայնիլ ածուխի եւ պողպատի հաւաքական արտադրութեան եւ վաճառման համար։ Նախապէս որոշուած էր ժողով մը գումարել Փարիզի մէջ, յունուար 17ին, քննելու համար Ֆրանսական ծրագիրը։ Այս առթիւ մշակուելիք բանաձեւը պիտի յղուի արեւմտեան Եւրոպայի Խորհուրդին, վերջնական ձեւ առնելու համար։

Հաւանական է որ բրիտանական կառավարութիւնն ալ իր կարգին բանաձեւ մը մշակէ, ներկայացնելու համար յունուար 17ի ժողովին։ Լոնտոն որոշած է սպասողական դիրք մը բռնել, — «սպասել եւ տեսնել» թէ ինչ վերջնական ձեւ պիտի առնայ ծրագրուած կազմակերպութիւնը։ Ամէն պարագայի մէջ, Անգլիա տրամադիր չէ իր սպառազինութեանց ճարտարարուեստը ենթարկել Փարիզի համաձայնութիւններով նախատեսուած գործակալութեան մը։ Պարզ խօսքով, կը խուսափի միջազգային կազմակերպութենէ մը որ կրնայ ազդել նաեւ տնտեսական գետնի վրայ։ Բայց եւ այնպէս, ուշադրութեամբ կը հետեւի անցուդարձին։

Տակաւին հրատարակուած չեն ֆրանսական ծրագրին բոլոր մանրամասնութիւնները. սակայն բացորոշ է Անգլիոյ ընդդիմութիւնը։ Այնպէս որ, իրազեկներ կը կարծեն թէ սպառազինութեանց արտադրութեան գործակալութիւնը ի վերջոյ պիտի սահմանափակուի երեք պետութիւններով, — Ֆրանսա, Իտալիա եւ արեւմտեան Գերմանիա։ Պ. Մենտէս Ֆրանս, որ այժմ կը հանգստանայ Նափոլիի գիւղերէն Փոսիթանոյի մէջ, պիտի ջանայ ապահովել Իտալիոյ եւ Արեւմտեան Գերմանիոյ աջակցութիւնը, Հռոմ եւ Պոն այցելած ատեն։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ օդանաւային վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ 53 խարիսխներ ունի Եւրոպայի եւ Հիւս. Ափրիկէի մէջ, Արեւմուտքի պաշտպանութեան համար։ Այս խարիսխներէն 40ը ռազմական են, 13ը վարչական։ Ի հարկին այս վերջիններն ալ կրնան ռազմականի վերածուիլ անմիջապէս։ Այս խարիսխներուն մէջ կը ծառայեն 83.400 օդաչուներ եւ 58.500 ուրիշ պաշտօնեաներ։ Տարեկան թոշակներու գումարն է 345.000.000 տոլար։ Շինութեանց համար ծախսուած է 81 միլիոն տոլար։ Բնակարանի համար դժուարութիւններ ծագած են Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ։

(Շար.-ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

RENÉ GROUSSET

Խումբ մը մտաւորականներ, տիկին եւ պարոն, պարտք սեպեր են յարգանքի երեկոյ մը սարքել, ողբացեալ Ռընէ Կրուսէի յիշատակին։

Ինչպէս կ'երեւայ հրատարակուած ազդէն, հանդիսութիւնը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ ուրբաթ, 14 Յունուար, Միւզէ Կիմէի մէջ։

Անշուշտ գործնական միջոցներ ձեռք առնուած են, արժանավայել մեծարանք մը ապահովելու համար վաստակաւոր ակադեմականին։

Հայ ժողովուրդը օտար բարեկամներ շատ ունեցած է, իր դարաւոր պատմութեան ընթացքին։

Ամէնէն տագնապալի պահերուն, մեր տառապանքներուն, հղձերուն եւ ճիգերուն արձագանգած են հզօր ձայներ՝ քաղաքական, գրական – գեղարուեստական, գիտական եւ ակադեմական շրջանակներէ։

Միջազգային մամուլը պարբերաբար լայն բացած է իր էջերը հայանպաստ հրատարակութեանց առջեւ, ականաւոր դէմքերու ստորագրութեամբ։

Լսած ենք դղրդագին ճառեր, փոթորկածայն բողոքներ՝ Փարիզի բեմերէն։ Նաեւ ուրիշ մայրաքաղաքներու մէջ։

Ատեն – ատեն հրատարակուած են հանրագրութիւններ, բազմազան եւ բազմաձայն։

Եւ վերջապէս պարբերական թերթեր, տետրակներ, գրքոյկներ եւ ամբողջ գիրքեր, միշտ ի նպաստ անճար ժողովուրդի մը արդար պահանջներուն։

Բայց, մեծ թիւ մը չեն կազմեր անոնք որ ուզած են իրենց բարեկամութիւնը, աւելի ճիշդ՝ արդարամտութիւնը ապացուցանել ի սպաս դնելով իրենց հմտութիւնը, գիտական պաշարը եւ աշխատանքը։

Այդ սակաւաթիւներէն մէկն է Ռընէ Կրուսէ, որ շիջասպառ ինկաւ, քանի մը տարի առաջ, ամէնէն հասուն տարիքին մէջ։

Քաջ պատմագէտ, ան իր անաչառ գիտութենէն բաժին հանեց Արեւելքի ազգերուն եւ մասնաւորապէս մեր ժողովուրդին համար։ Ոչ թէ վաղանցուկ տպաւորութիւններով, այլ տոկուն եւ լեցունկեկ հատորներով։

Թերեւս ոչ ոք իրեն չափ խորապէս ուսումնասիրած է հայ ժողովուրդին դերը խաչակիրներու արշաւանքին մէջ։

Իսկ իր վերջին հատորը, «Հայոց Պատմութիւնը», կը կազմէ թանկագին վկայութիւն մը գիտակից եւ տեւական բարեկամութեան։

Շատեր Ռընէ Կրուսէի ուսումնասիրութեանց միջոցաւ պիտի կրնան չափել մեր արժանիքները եւ պատմական դերը։

Կ'իմանամ թէ ուրբաթ գիշեր հրաւիրուած են նաեւ տեղացիներ։

Ուրեմն, ուշադրութիւն։

Թող չըսեն թէ Հայերը չեն գիտեր գնահատել իրենց ճշմարիտ բարեկամները։

ՎԱՀԷ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը որոշեց փութացնել Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը, առանց սպասելու Ֆրանսայի վերջնական վաւերացման։ Չորս գլխաւոր կուսակցութիւններ կ'առաջարկեն որ խորհրդարանը այդ համաձայնութիւնները քննէ փետր. 9ին, 10ին եւ 11ին, որպէսզի ազգ. պաշտպանութեան վարչութիւնը կարենայ միջոցներ ձեռք առնել, վերազինման համար։ Ընդհանուր կարծիքը այն է թէ դաշնագիրները պիտի վաւերացուին բաւարար մեծամասնութեամբ։ Միեւնոյն ատեն կ'ենթադրուի թէ բոլոր երկիրները զանոնք վաւերացուցած պիտի ըլլան մինչեւ ամառ, եւ գերման խորհրդարանը քանի անմիջական օրէնքներ քուէարկած պիտի ըլլայ։

Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ այժմէն պատրաստութիւններ կը տեսնուին օդանաւային ուժերու կազմակերպութեան համար, որուն գլուխը պիտի անցնի զօր. Ատոլֆ Կալանտ, որ 42 տարեկան է եւ գործօն դեր կատարած է Բ. աշխարհամարտին մէջ։ Այս զօրավարը Արժանթինի օդատորմիղին մասնագէտ խորհրդականն էր 1947էն ի վեր և Պուէնոս Այրէսէն ճամբայ ելած է, իր հայրենիքը վերադառնալու համար։

Իրազեկներ կ'ըսեն թէ ծրագրուած բանակին համար գերման զինուորական հրամանատարներ պիտի չնշանակուին առայժմ. բայց ընդհ. հրամանատար պիտի համարուի հանրապետութեան նախագահը։ Ցամաքային, ծովային եւ օդանաւային ուժերը պիտի ունենան ընդհ. քննիչներ, որոնց գլուխը պիտի գտնուի պետ մը, զօր. Ատոլֆ Հէօսինկէր։

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ պայթիւն մը տեղի ունեցաւ Էլմատաղի ռազմանիւթի մթերանոցին մէջ։ Երկու հոգի մեռան, տասը հոգի ծանրապէս վիրաւորուեցան։

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՈՒԺԻ գործածութեան մասին խորհրդակցելու համար Փարիզ եկած են ութ Ճափոնցի մասնագէտներ։ Պիտի մնան ութ օր, մասնակցելով միջազգային ժողովի մը։

Ծանօթ երաժշտագէտ Օննիկ Պէրպէրեան, որ Մ. Նահանգները կը գտնուէր աւելի քան մէկ տարիէ ի վեր, Փարիզ վերադարձած է եւ երէկ խմբագրատուն այցելեց։ Խոստացած է գրի առնել իր տպաւորութիւնները «Յառաջ»ի համար։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Մարոքի մարզպանութիւնը որոշեց բացառիկ միջոցներ ձեռք առնել, զսպելու համար ահաբեկչական շարժումը որ հետզհետէ կը ծաւալի։ Մասնաւոր ծրագիր մը պատրաստուած է այս առաջադրութեամբ։ Մարզպանը Փարիզ պիտի գայ յունուար 12ին կամ 13ին, մասնակցելու համար խորհրդակցութեան մը։

Խլրտումները սաստկացած են մասնաւորապէս Քազապլանքայի մէջ, ուր ահաբեկումներուն դէմ պայքար կը մղուի ուրիշ ահաբեկիչներու կողմէ։ Որոշուած է սանձել երկու շարժումներն ալ։ Քազապլանքայի մէջ ժողով գումարեցին մօտ յիսուն պատասխանատու անձեր, որոնք մանրամասն տեղեկութիւններ ստացան ամէնօրեայ վտանգներու մասին։

Առջի օր ռումբ մը պայթեցաւ Քազապլանքայի մէջ։ Երկու հոգի մեռան, 13 հոգի վիրաւորուեցան։

× Ալժերիոյ մէջ ալ կացութիւնը պղտոր է տակաւին։ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ մեծ յուսախաբութիւն պատճառած է ներքին նախարարին ծրագիրը։ Դժգոհ կ'երեւան նաեւ Ֆրանսայի գաղթականները, քաղաքական եւ տնտեսական պատճառներով։

× Իտալացի բժիշկ մը, Կարկանօ, սպաննուեցաւ իր դարմանատան առջեւ։ Երկու ընդակներ ծակած էին գլուխը։ Բժիշկը Քազապլանքայի արաբական թաղը կը բնակէր տարիներէ ի վեր եւ մեծ համարում կը վայելէր։ Ոստիկանութիւնը կը կարծէ թէ ահաբեկիչները կ'ուզեն արաբական թաղը անմատչելի դարձնել Եւրոպացիներուն համար։

Հսկողութիւնը սաստկացած է Քազապլանքայի մէջ։ Բոլոր անցորդները կը խուզարկուին։

ԻՐԻԿՈՒՆ ՄԸ ԽԱՂԱԼԻԿՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

Ծնունդ եւ Կաղանդ էր շուտով։ Շատ մը ցուցափեղկեր լեցուն էին խաղալիկներով։ Այլազան, անհամար խաղալիկներ՝ զանազան տարիքի տղոց համար։ Պուպրիկներ, փայտէ ձիեր, թաւիշէ արջուկներ, պզտիկ սպասներ սեղանի, կառքեր, շոգեկառքեր, աշխատանքի պզտիկ գործիքներ, սաւառնակներ եւ ելեկտրական մեքենաներ, զօրքեր ու զէնքեր նաեւ։

Շատ մը ցուցափեղկեր լեցուն էին մանկական գիրքերով։ Պատկերազարդ, շքեղ հատորներ՝ առասպելներու եւ առակներու։ Հէքեաթներ։ Գիրքեր՝ կենդանիներու կեանքէն։ Գիրքեր՝ հրաշալի աշխարհներու մասին։ Գիրքեր՝ որոնց մէջ բարիները երջանկութեան կը հասնին յաւերժահարսի մը դիւթանքով։ Արկածալից պատմութիւններ՝ ճամբորդութեան։ Գիրքեր՝ որ տղաքը դէպի լուսին կը տանին։ Նաեւ ծիծաղաշարժ գիրքեր։

Խաղալիկներ եւ գիրքեր՝ որ գոհացում կու տան տղոց հրաշալիքներու կարօտին, թռիչք կու տան անոնց երեւակայութեան, ապրիլ, կերտել և կռուիլ կը սորվեցնեն։ Բարութեան եւ գեղեցկութեան սէր կու տան։ Ուրախութիւն կու տան։

Իրիկուն էր։ Մութը կ'իջնէր քիչ քիչ։ Լուսաւոր աշխարհներ կ'երեւային ցուցափեղկերուն մէջ։

Կային շարժուն պուպրիկներ։ Կ'օրօրուէին, կը պարէին, կը նուագէին, կը նայէին դղեակներու պատուհաններէն։ Ուրախ երաժշտութիւն մը կը լսուէր։ Կային շարժուն խամաճիկներ, մարդկային այլազան կերպարանքներ՝ ծիծաղաշարժ՝ բոլորն ալ։ Կը խնդային իրարու վրայ, իրար կը դրկէին։ Կային ասպետներու պէս հագուած կատուներ։ Եւ կատու մը սրինգ կը զարնէր ոչխարները հաւաքող հովիւի պէս։ Գայլին եւ գառնուկին պատմութիւնն էր տեղ մը։ Կար նաեւ Գողիաթ մը, անպարտելի հսկայ մը՝ պարտուած, ինկած՝ փոքրակազմ Դաւիթի մը ոտքին տակ։

Մանկական աշխարհ մը կար այս բոլորին մէջ եւ մեծերու աշխարհէն եկած ի[illegible]ութիւն մը կար։ Կային պզտիկ [illegible]ներ, արշաւող պզտիկ շոգեկ[illegible]եր, իրական՝ կարծէք, հեռուէն տեսնուած՝ այնպէս ինչպէս տղաք կեանքը հեռուէն կը տեսնեն։

Ցուցափեղկի մը մէջ, կ'երեւար սրբազան մսուր մը՝ հողէ զունաւոր արձանիկներով։ Մոգերը, հովիւները իրենց շուներով, աւետաբեր հրեշտակը, աստղը, Աստուածամայրը, աստուածային մանուկը, Յովսէփը, էշն ու կովը։ Արձանիկներ՝ համաձայն աւանդութեան։ Սանթոններ՝ որ անցեալ դարերու Ծնունդները կը յիշեցնեն իրենց պարզութեամբ եւ բարութեամբ։ Խաղալիկներ՝ որ կը ներկայանային հաւատքին խորհուրդով, խօսող հոգիներ էին։ Եւ անոնց մեծերը, եկեղեցիներու մէջ, թագաւորները, հովիւները, ծունկի՝ Մանուկին առջեւ, կ'ըսէին կարծէք մեծերուն՝ թէ պէտք է մանկանալ հասնելու համար ուրախութեան։ Յոյս եւ ուրախութիւն անդիտակցութեան մէջ են մի[illegible]ն։

Հոս ու հոն կ'երեւային Կաղանդի ծառեր, ձիւներուն կարօտը արթնցնող ճերմակ ճիւղերով։

Գեղեցիկ էին այս բոլորը։ Ուրախութիւն կու տային արդէն տղոց որ կեցած՝ կը նայէին։

*

Ուրախութիւն մը՝ մինչ անդունդի արձագանգ մը կուգար արշաւող կառքերէն եւ անցորդներ կ'անցնէին առանց խանդավառութեան, խոնջ, հիասթափ՝ կարծէք։

Զարմանալի բազմութիւն մը կար վաճառատան մը առջեւ։ Այրեր, կիներ, մանուկներ կը նայէին ցուցափեղկին՝ լարուած ուշադրութեամբ։ Արտակարգ նորութեան մը առջեւ էին կարծէք։

Արդարեւ, զմբէթաձեւ սկաւառակ մը կը թաւալէր ինքն իր վրայ, ապակիին ետին, սուէֆուփ վոլանթ մը՝ երկու լեռներու միջեւ։ Կը թաւալէր յամրօրէն, երկինքէն իջած եւ կրկին երկինք սլանալու պատրաստ՝ արագաթռիչ հրէշի մը նման։ փայլակներ կը նետէր։ Սաղաւարտ մը կ'երեւար իր կիսաբաց կափարիչին տակ։ Նման բազմաթիւ սկաւառակներ կուգային իրարու ետեւէ երկինքէն՝ ուր անհամար աստղեր կը փայլէին, արծաթ լուսին մը կը ծփար։ Կուգային աճպարարի մը ձեռքէն թռչող պնակներու պէս, կարմիր, կանաչ լոյսեր արձակելով։ Ոմանք հրեղէն պոչ մը ունէին։ Երբեք պզտիկ էակներ կ'երեւային թաւալող սկաւառակին շուրջ։ Կուգային լեռներէն վար՝ ուր գիշերային խաղաղութիւն եւ լռութիւն էր։ Հագուած էին ծովախոյզներու պէս։ Ելեկտրական գործիք մը կար իրենց կուրծքին։ Անթէն մը կ'երկարէր ամէն մէկուն սաղաւարտէն վեր եւ վագրի աչքի չափ կանաչ լոյս մը կը վառէր իրենց ճակտին։ Ամէն մէկուն ձեռքին մէջ կար զէնք մը՝ որուն փողէն մահացու լոյսեր կը ժայթքէին։ Երբեք վայրագ էակներ։ Կուգային կայծակներով, փայլակներ նետելով։

Կը նայէինք, մինչ դպրոցէն ելած տղաք կ'անցնէին պոռալով.

— Լէ Մարսիէն ?...

(Հրատի բնակիչները)։

Արշաւանք մըն էր։

Արշաւանք մը՝ ծախելու համար տղոց յատուկ միջմոլորակային ուղեւորութեան հագուստներ։ Խաղալիկներ՝ որոնցմով տղաք պիտի ըլլային նման մոլորակներէն եկող էակներու կամ մոլորակէ մոլորակ արշաւող դերմարդերու ...

Կը նայէինք։

Կարելի չէր շատ հաւատք ընծայել այդպիսի օդանաւերու գոյութեան։ Շատեր կը հաստատեն։ Ուրիշներ կը հերքեն։ Հաստատողները իրար կը հակասեն արդէն։ Ուրիշներ կ'ըսեն թէ մօտեցած են այդպիսի օդանաւի մը։ Դեռ ուրիշներ կը պնդեն թէ կարելի չէ մօտենալ անոր, անդամալուծող հոսանուտներ կ'արձակէ։ Ոմանք կ'ըսեն թէ խօսած են Հրատէն եկող էակներու հետ։ Ուրիշներ սակայն անըմբռնելի ձայներ լսած են միայն։ Այդ էակները գեղեցիկ, խելացի են ըստ ոմանց։ Ու գիտուն մը կը հաստատէ թէ մեծ քաղաքակրթութեան տէր են անոնք։ Նմոյշներ կու տայ անոնց գիրերէն եւ խօսած լեզուէն։ Այդ նմոյշները ճարած է իր աշակերտներէն մէկը հիպնոսացնելով եւ դէպի մոլորակը ճամբելով անոր հոգին։ Եւ կան որ սոսկումով կը խօսին այդ էակներուն մասին։ Հրէշներ տեսած են։ Կան տակաւին ուրիշներ որ կ'ենթադրեն թէ այդ եկողները մարդեր չեն, այլ իմաստուն բոյսեր, կամ գերիմաստուն մե[illegible]։ [illegible] պատմութեան պէս բան մը, ինչպէս կը տեսնուի։ Եւ, ի հարկէ, հերքողները կը հերքեն այս բոլորը, հաւաքական երազախաբութեան կը վերագրեն զանոնք, կամ օդերեւութաբանական արտակարգ երեւոյթներու։ Կան այդ օդանաւերը, ըստ ոմանց, բայց անոնք կուգան մեր աշխարհէն, այս կամ այն երկրէն՝ ուր նոր պատերազմ մը կը պատրաստուի մեծ գաղտնապահութեամբ։ Ոգիներու պատմութեան պէս բան մը, ինչպէս կը տեսնուի։ Բայց կը նայէինք։

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՐՁԱԿ ՏԱՂԵՐ

1. ՀԱՅ ԳԻՐԻՆ

Ի՞նչպէս գտայ քեզ եւ սորվեցայ ճանչնալ, չեմ յիշեր, թերեւս խանձարուրիս մէջն էիր էութենէս անբաժան՝ երբ աչքերս լոյսին բացի։

Արեւը քու մէջդ էր եւ դուն համադրումըն եղար կեանքին եւ լոյսին՝ ուր տակաւ աճեցաւ մանկութիւնս։

Այն ատեն սորվեցայ լսել քեզ մայրական դաշն ու քաղցր օրօրներով՝ որոնք կը գորովեն տղու հոգին, վերացնելով անբացատրելի երեւոյթներու աշխարհը։

Երանութեամբ կը յիշեմ այն խոնարհ դպրատունը ուր կը դրուէի դրասեղանի մը անկիւնը։

Հոն քեզ գրել սորվեցայ։ Ուրաքանչիւր տառ խորհուրդ ու երազ կը դնէր մէջըս, եւ ամէն մէկուն ձեւաւորումը կը խորհրդանշէր միտքս պատմութեամբը քու անճառելի գիւտիդ։

Օրեր եղան որ հալածական դարձար։ Քեզմով խօսողներն ու գրողները սպանդանոց կը քշուէին։ Քանդուեցան հիմնարկութիւններդ։ Դպրութեան տուներդ մոխրակոյտ դարձան։

Բարբարոս թշնամին կ'ուզէր ոչնչացնել քեզ։

Բայց դուն կաս ահա, աւելի գեղեցիկ եւ ուռճալից, աւելի հոյազեղ եւ լուսապայծառ։

Խաւարածին խուժանը կ'անդիտանար զարմանահրաշ ծնունդիդ քառասուն օրերու եւ գիշերներու հսկումներով դերբնական տեսիլքը՝ որ յայտնուեր էր Մեսրոպ Մաշտոց վարդապետին։

Թշնամին չկրցաւ սպաննել հրաշափառ լոյսը։

Ի՞նչպէս սորվեցայ ըմբռնել քեզ, եւ հասկնալ գեղուղէշ դնացքիդ ծաղկալից ճամբաները, եւ լայնատարած ուղիներուդ խորհուրդ խորինը։ Չեմ գիտեր։

Միայն գիտեմ թէ քեզ շատ սիրեցի, եւ այդ աննման լուսարձակին տակ իմս եղար։ Ցորեկները չէր բաւեր, գիշերները երազներս քեզմով կը շքեղնային։

Այդ սէրը չէր նմաներ գոյնզգոյն սէրերու, կեղծ ու փոփոխական փայլփլուն ու շահախնդիր սէրերու, այլ անմահութեամբ կ'օծէր հոգիս, թեւ ու թռիչք կու տար տարտամ իղձերուս։

Ահա քեզմով, տիրացած եմ ճոխ գանձերու։ Պճնազարդուած են անշուք ուսերս։ Հպարտ խոյանքով կը բարձրանամ ազգերու պատուանդանը ուր՝ պատուաւոր տեղ գրաւած է բազմադարեան մշակոյթով ազնուացած ցեղս։

Կը գեղեցկանան ահա յոյզերս, կը գունաւորին եւ կը ձեւաւորուին մտածումներս։

Թող ականակիտ եւ մշտահոս ակունքէդ լեցուի գիրի եւ գրականութեան ծարաւի հոգիս, ներբողելու համար քեզ, ով յաւիտենական հայ գիր, դարաւոր աւանդ հայ հանճարին դիւցազնական։

2. ՀԱՅ ՔԵՐԹՈՂԻՆ

... Առաւօտ էր երբ առաջին մտածումս ու աղօթք մըն էր սուրբ ու սիրալին՝ քեզի նուիրեցի։

Բացուեցաւ փակուած սիրտս, եւ հոն արթնցաւ մանուկ օրերու հին երգ մը։

Առաւօտը գորշ էր ու մշապատ, մառախուղը ծածկեր էր պարտէզներն ու սաղարթը ամայի։ Աշնանավերջի թախծոտ հեւքին տակ ծառուղին կը դողդղար կիսամերկ։

Բայց ես զգացի գաղջ ու անուշահոտ շունչը նորածիլ գարնան եւ ծիծիռը վերադարձող ծիծեռնակին։

Այդ պահուն խորհուրդներ ծաղկեցան շուրջս «մեծ եւ սքանչելի» եւ դուն երեւցար քաղցր տեսիլքի մը նման։

Փարատեցաւ մռայլը հոգիիս, եւ իմաստութեան բոյլը լուսապայծառ ճակատիդ՝ ողողեց մտածումիս եւ երազիս մթութիւնը։

Արդ՝ քու հետքերդ ահա բացեր են լոյսէ շաւիղներ, որոնց վրայ կը ծաղկի հաւատքի եւ լոյսի ծառը, զոր ոչ մէկ թշնամի ձեռք կամ ոճրածին միտք կրցան խորտակել։

Ըսէ ինծի, դուն մո՞գ մըն ես թէ հոգի, որ կ'ոգեկոչես եւ կը պատգամես դարերը։

Դուն որ անցեր ես հուրի եւ սուրի,

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (25)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Բ.

— Բայց դու մոլութեան մէջ ես, այլ եւս չկարողանալով համբերել, նկատեցի ես։ Եպիկուրն այնպիսի բան չի քարոզել։ Դու միայն կրկնում ես տարածուած ընդհանուր սխալ կարծիքը նրա վարդապետութեան մասին, մի կարծիք, որի աղբիւրը ստոյիկների զրպարտութիւնն է։ Ինչպէս յայտնի է, Ստոյիկներն Եպիկուրի հակառակորդներն էին եւ ամէն տեսակ ափեղ–ցփեղ բաներ էին տարածում նրա վարդապետութեան մասին, որպէսզի վարկաբեկեն նրան։

— Ինչպէ՞ս, զարմացաւ Թուսեանը։

— Այ ինչպէս։ Եթէ դու քիչ շատ հետաքրքրուած լինէիր փիլիսոփայութեան պատմութեամբ, կը տեսնէիր որ քո հաւանած այդ փիլիսոփան ճիշդ հակառակն էր քարոզում այն բանի, ինչ որ դու ես դաւանում եւ անում։ Ամէնից առաջ պէտք է իմանաս, որ Եպիկուրը շատ սակաւապէտ մարդ էր, գործ էր ածում ամենահասարակ կերակուր եւ խմում էր միայն ջուր։ Այն այգու մուտքի վրայ, ուր նա հաւաքում էր իր բարեկամներին, այսպիսի մակագրութիւն կար. «Ուզո՞ւմ էք հաճելի ժամանց ունենալ — մտէք այստեղ, ուր կը գտնէք գարու հաց եւ աղբիւրի մաքուր ջուր»։ Իսկ դու այնպիսի խորտիկներ ես ուտում եւ առհասարակ այնքան ես ուտում ու խմում, որ քիչ է մնում ինձ էլ կուլ տաս։ Այդ մարմնական փիզիքականը։ Իսկ հոգեկան բարոյականը ...

— Հոգուդ սատկեմ, Մարգարեան, սպասիր, յանկարծ ամբողջ կրծքով առաջ նետուեց Թուսեանը, էքստրա քո կենացը խմեմ շատ տեղին նկատողութեանդ համար։ Ճիշդ է, թէեւ ուտել խմելս մի քիչ թանկ կը նստի քեզ, բայց պէտք է ներես յանուն մեր հին բարեկամութեան նորոգման։

Այս ասելով բաժակը նորից լցրեց, խըմեց մինչեւ վերջին կաթիլը, լեզուն ծըլմփացրեց եւ, արմուկներով յենուելով սեղանին, աչքերը տնկեց աչքերիս։

— Այս մարմնական փիզիքականը։ Յետո՞յ։

— Ինչ վերաբերում է հոգեկան – բարոյականին, այսինքն նրա վարդապետութեան եղանակին, շարունակեցի ես, ճիշդ է, Եպիկուրը, Ստոյիկներին հակառակ, պնդում էր, թէ երջանկութիւնը հաճոյքի մէջ է, բայց ամէն մի հաճոյք ճաշակելուց առաջ ամենախիստ քննութեան էր ենթարկում հաւանական հետեւանքը, որովհետեւ ասում էր, կան հաճոյքներ, որոնց հետեւանքը ցաւն է լինում։ Այ, օրինակ, այս րոպէին, ինչպէս տեսնում եմ, դու հաճոյք ես զգում գինի խմելուց, բայց գիտեմ, դու էլ գիտես, որ վաղը ամբողջ օրը տրամադրութիւնդ շատ վատ պէտք է լինի։

— Ի՞նչ, գլխի ցաւ եւ ա՞յլն։ Անհոգ կաց, այդ կողմից ես ապահովագրուած եմ, որովհետեւ վաղուց է, որ խմելը սովորութիւն եմ դարձրել։

— Այդ աւելի վատ։ Եթէ ամէն մի հաճոյք սովորութիւն ես դարձրել, ուրեմն հաճոյքները կորցրել են քեզ համար իրենց նպատակը, քաղցրութիւնը կամ, ինչպէս Եպիկուրն էր ասում, երջանկութիւնը։ Հէնց այդ նպատակը պահպանելու եւ ուժեղացնելու համար էր, որ Եպիկուրը քարոզում էր ժուժկալութիւն, եւ ոչ թէ անսահման սանձարձակութիւն, ինչպէս դու ես հասկանում, որովհետեւ յայտնի է, որ պահեցողութիւնից եւ ինքնազսպութիւնից յետոյ հաճոյքի քաղցրութիւնն աւելի ուժեղ է լինում։ Աւելի վաղը, քան թէ այսօրը, աւելի ապագան, քան թէ ներկայ րոպէն, ահա Եպիկուրի վարդապետութեան իսկական իմաստը, այսինքն քո դաւանանքի ճիշդ հակառակը։

— Հէրն անիծեմ, բացականչեց Թուսեանը — կարծում ես՝ կը վիճե՞մ։ Չեմ վիճի։ Բայց եւ այնպէս թոյլ տուր ասեմ, որ ես չհաւանեցի եւ չեմ կարող հաւանել քո Եպիկուրին, որովհետեւ որտեղ խօսք կայ ժուժկալութեան, պահեցողութեան եւ ինքնազսպողութեան մասին, այնտեղից մղդսխութեան հետ է փչում, իսկ մղդսխն ու մղդսխութիւնն ինձնից աւելի մեծ թշնամի չեն կարող ունենալ։ Ուրեմն, չնեղանաս, Մարգարեան, չնայելով բոլոր պերճախօս բացատրութիւններիդ եւ հերքումներիդ, ես մնում եմ դարձեալ իմ Եպիկուրի հետ եւ նորից խմում եմ նրա ողորմաթասը։

Արդէն արբած էր, բայց շարունակում էր խմել, ըստ երեւոյթին, ոչ թէ նրա համար, որ ուզում էր, այլ որովհետեւ, ինչպէս ասաց, սովորութիւն էր դարձրել։ Խմում էր ու ծխում, ծխում էր ու խմում եւ ոչ մի րոպէ դադար չէր տալիս լեզուին։ Համբերութեամբ սպասեցի, մինչեւ որ մի շիշն էլ դատարկեց, յետոյ պատուիրեց, որ վճարեմ, եւ վերջապէս, դուրս եկանք ճաշարանից։

— Հիմա գիտե՞ս ինչ, Մարգարեան, ասաց թեւս առնելով եւ ատներն ու լեզուն մի քիչ շաչելով։ Ես ախր սովոր եմ լուսացնելու, բայց դու, ինչպէս տեսնում եմ, պուրիտանական բնաւորութեան տէր մարդ ես։ Եթէ այդպէս չլինէիր, կ'առաջարկէի, որ այսքան ուտել – խմելուց յետոյ մի, այսպէս ասած, «էքսկուրսիա» կատարէինք դէպի ...

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

ՏՈՄՍԵՐ

ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆԻ ԴԱՍԵՐ

●

— Ո՞րն է ճիշդը — «իմ գրածս յօդուա՞ծը» թէ «իմ գրած յօդուածս»։

— Առաջինը սխալ է, երկրորդը ճիշդ է։

— Ինչո՞ւ։

— Որովհետեւ, հայերէնի մէջ, երբ բային անցեալ ընդունելութիւնը ածականաբար գործածուի, ստացականի դիմորոշ յօդը կ'առնէ իրեն ընկերացող գոյականը։ Երբ գոյականաբար գործածուի, յօդը կը կցուի իրեն. օրինակ, «գրածդ կարդացի»։

— Ուրեմն, ըսել կ'ուզէք որ բային անցեալ ընդունելութեան «ած» վերջացող ձեւը թէ գոյական է եւ թէ ածակա՞ն։

— Այո. «լքուած ժողովուրդ մը» խօսքին մէջ «լքուած»ը ածական է, «տեսածս» «իրեն պատմեցի» խօսքին մէջ, «տեսած»ը գոյական է։

— Մեր վարժապետը կ'ըսէ թէ «չպիտի երթամ, չպիտի ըսեմ» ձեւերը սխալ են. իրաւունք ունի՞։

— Այո, պէտք է ըսէք «պիտի չերթամ, պիտի չըսեմ»։

— Ինչո՞ւ։

— Որովհետեւ, «չ» ժխտականը բացարձակ ապառնիի եւ անկատար ապառնիի «պիտի» յաւելակին չի կցուիր։ Բային կը կցուի։ Ինչպէս չի կցուիր սահմանական ներկայի եւ անկատարի մէջ գործածուող «կը» յաւելակին։

— Մեր վարժապետը շատ կը բարկանայ երբ «չ» ժխտականին վրայ կ'աւելցնենք «ի» կամ «ը» տառերը. այդ կէտին մէ՞ջ ալ իրաւունք ունի։

— Այո. մեր լեզուին մէջ «չ» տառը, ինքնիրեն, ժխտական կը շինէ եւ «ի» եւ «ը» տառերուն օգնութեան պէտք չունի։

— Լաւ, ինչո՞ւ կը գրէք «չի խօսիր», «չի սիրեր»։

— «Զ» ժխտականը «ի» կ'առնէ միայն սահմանական ներկայի երրորդ դէմքին մէջ — «Չեմ սիրեր, չես սիրեր, չի սիրեր»։

— Կարծեմ Թակարդը ինկաք այդ բացատրութեամբ, որովհետեւ, ահաւասիկ, այս գրքին մէջ գրուած է — «եթէ չսիրէր հետը չէր ամուսնանար»։

— Ոչ, սիրելի հայրենակից. «չի սիրեր»ու «եթէ չսիրէր»իրարմէ բոլորովին տարբեր բաներ են. գրքին հեղինակը շատ ճիշդ գրած է, որովհետեւ իրարու հետ չէ շփոթած սահմանական ներկայի երրորդ դէմքին «եր»ը եւ ստորադասական անկատարի երրորդ դէմքին «էր»ը։

— Ժխտականի մէջ, հրամայականը ինչպէ՞ս կը շինուի։

— «Մի» յաւելակին օժանդակութեամբ. «մի խօսիր, մի բանար, մի վազեր»։

— Երբ բայը ձայնաւորով սկսի «մի»ին «ի»ն կը զեղչուի՞։

— Ոչ, չի զեղչուիր. «մի արգուկեր, մի օգներ»։

— Ուրեմն, ըսել կ'ուզէք որ «մ'ըսեր, մ'երգեր» ձեւերը սխա՞լ են։

— Այո, սխալ են...

— Բայց, ներողութիւն, ինչո՞ւ կը գրէք, «տղաս դպրոց չերթար», «մեր կառավարութիւնը անարդարութիւն չըներ»...

— Որովհետեւ ժխտականի մէջ, երբ բայը ձայնաւորով սկսի, «չ»ին ընկերացող «ի»ն կը զեղչուի եւ կը փոխարինուի ապաթարցով մը...

— Անցնիմ յաջորդ հարցումիս։

— Յաջորդն ալ յաջորդ անգամ։ Այս սիւնակը կենսական տարածութենէ կը տառապի...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԱՄԱՆՈՐԻ ՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

★

ՎԻԷՆՆԱ (Յառաջ). — Նոր Տարուան մեր դպրոցական հանդէսը տեղի ունեցաւ, կիրակի, 2 Յունուար։ Այս առթիւ պատրաստուած էր Կաղանդի ծառ մը, որուն մոմերը վառելով սկսաւ հանդիսութիւնը։ Նախագահը բացումը կատարելով շնորհաւորեց Նոր Տարին ու կարդաց Եղիշէ Պատր. Դուրեանի «Խրախոյս Մանկութեան»ը։ Ապա հետզհետէ բեմ հրաւիրեց մեր դպրոցի աշակերտները, որոնք ըրին զանազան արտասանութիւններ հայերէն լեզուով։ Ուշագրաւ էր որ բոլորն ալ մաքուր ու յստակ կ'արտասանէին, առանց օտար շեշտի։

Ի մէջի այլոց յիշենք Զարեան Ռուզանն ու Հայկը՝ սիրասուն Թոռնիկները գրագէտ Կոստան Զարեանի, Արսլանեան Անահիտ ու Նինա քոյրերը, Ափոսթոլեան Ալիս եւ Մէրի քոյրերը։

Հանդէսին ներկայ էին ընդամէնը 11 աշակերտներ, իսկ եօթը քաղաքէն կը բացակայէին, արձակուրդի պատճառով։

Սիրուն անակնկալ մը եղաւ հազիւ երկամեայ Վարուժան Տիգրեանի երեւումը բեմին վրայ ու հայերէն արտասանելը, առեղծելով, ընդհանուր խանդավառութիւն։

Փոքրիկներու այս հանդէսին փայլն աւելցուց ծանօթ բեմավար Քրիստափոր Երուանդ Մանուրեան որ արտասանեց Երուանդ Օտեանի «Համբարձում աղա»ն, քրքիջներ խլելով ու ծափահարուելով։ Հասարակութիւնը միշտ կ'ուզէ լսել Պ. Քրիստ. Երուանդը որ այնքան բնականօրէն ու անսեթեւեթ կը առեղծէ տխրար– կոտորածի եւ տառապանքի արիւնոտ ու դժխեմ ճամբաներէն յաղթական։

Եւ ահա լոյսի յաւիտենական ջահը ձեռքիդ կ'աւետես Հայկազանց յաւերժութիւնը, որ կ'արձագանգէ ծաղէծաղ, օրհներգութեան տաւղներով։

Ահա ես երջանիկ եմ եւ հեզ խաղաղութեան բերկրանքով։ Եւ ամէն առաւօտ իմ հոգւոյս իղձերն, մաղթանքներ սուրբ ու սրտագին, քեզի կը նուիրեմ։ Եւ արեւուն տակ ինչ որ կայ իբրեւ բերք ու օրհնէնք քեզի կը բերեմ։ Քու քերթողական հզօր երգերուդ, Հայկազնեան մեծապայծառ իմացականութեանդ։

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Սխալ հասկացողութեամբ մը, կը գրէ Ժոռժ Փիու, գրականութիւն ըսելով մարդոց մեծ մասը կը հասկնայ վէպը։ Իր ամբողջութեան մէջ, գրականութիւն կը նշանակէ ընդհանուր մշակոյթ, գաղափարներու հոլովոյթ ամէն մէկ ասպարէզի մէջ։ Օրինակ, «Ֆրանսայի համալսարանական Մամուլը» 1921էն ի վեր հրատարակեց 21 հազար գործեր, 500 նոր գիրք մէջտեղ հանելով ամէն տարի։ Կը նշանակէ թէ Ֆրանսայի մէջ շարժում մը կայ ժողովրդականացնելու գիտութիւնը։

Այս շարժումը սկսաւ Ֆոնթընէլ ԺԸ. դարուն։ Աւելի ետք շարունակեցին Արագօ, Ֆլամարիոն, Փուանքարէ, եւ Լուի տը Պրոկլի։ Մեր օրերուն «Գիտական գրողներու ընկերութեան» նախագահ Ֆրանսուա Լը Լիոնէ, «Ֆրանսայի Համալսարանական Մամուլի Ընկերութիւն»ը եւ փարիզեան հրատարակչական մեծ տուները։

Գիտական գործերու հրատարակիչը, որեւէ գիրք տպել տալէ առաջ, մասնագէտներու կը յանձնէ։ Այս գործերը պէտք է ամէնէն առաջ ճշգրիտ ըլլան, եւ տպագրուելէ առաջ քննութեան առնուին։

Պուըլիէ հրատարակչականը «Լա Ժուա տը Քոնէթր» հաւաքածոն նուիրած է արդի գիւտերուն, որ կ'ուսուցանէ հրաբուխներու, ձայնասփիւռի մասին եւն։ Մանկավարժական խորհուրդ մը կը տեսնէ բնագիրները եւ հսկէ որ մատչելի ըլլան ամէնուն։

«Ի՞նչ գիտեմ» (Քը սէ ժը) հաւաքածոն ուսանողներու յատկացուած է, որ այսօր 700 խորագիր ունի, ամէն տարի վաթսունի մօտ նոր գործ կը հրատարակէ։ Կարգ մը գործեր մինչեւ հարիւր հազար օրինակի հասած են եւ եօթը լեզուի թարգմանուած։

Այս գիրքերը համայնագիտարանին տեղը կը բռնեն որ չեն կրնար հասնիլ մարդկային անօրինակ արագ յառաջդիմութեան։

Ինչ որ տեղի ունեցաւ ճարտարուեստի մէջ, կը կատարուի ներկայիս մտաւորական ասպարէզին մէջ։ Անհատը միակ բանի մը օգուտ կուտայ գիտութեան բնաշրջման մէջ. բժիշկ մը իր բժշկութեան մէջ սահմանափակուած է միմիայն մարդկային մարմնին մէկ մասին գործունէութեան ուսումնասիրութեամբ։ Ամէն բանի մասնագէտը կայ ներկայիս։

Գիտութենէ հեռանալով, կը ձգտին պարզաբանել զայն։ Միջին դարուն տարիներու կը կարօտէին, մինչեւ որ յաջողէին աղիւսակը կամ թուաբանական բաժանումը սորվեցնել աշակերտներուն։ Ներկայիս քանի մը ժամուան խնդիր է։

Թէեւ գիտութիւնը վերացական մնացած է իր սկզբունքներուն մէջ, բայց եւ այնպէս մեքենացած ալ է։ Շուկան լեցուած է իր գործիքներովը որ կը բարեփոխէ բարքերը։ Մտաւորական ոչ մէկ գործունէութիւն ժամանակին այնքան մտածել կուտար որքան հիւլէական գիտնականը այսօր։ «Գիտութիւնը ազուցուած է պատմութեան», կ'ըսէ Անտրէ Ժօռժ։ Արդիւնքը այն կ'ըլլայ որ գիտութեամբ պարապողը իր գիտական աշխատանոցին մէջ շարունակ վտանգի ենթակայ է, ժողովուրդը կ'ենթարկուի յառաջդիմութեան եւ կը վախնայ, փոխանակ ծափահարելու։

Գիտութիւնը ժողովրդականացնող գիրքեր յաճախ գրական արժէք կը ներկայացնեն ինչպէս Լուի տը Պրոկլի գիրքերը։

Ժօռժ Փիու կ'ըսէ թէ Ֆրանսացի գրագէտները որոնք կը ժողովրդականացնեն գիտութիւնը ազնուապետական վերաբերում մը ցոյց կուտան հանդէպ իրենց ընթերցողներուն, մինչդեռ Անգլեւսաքսոն գրագէտները գիտեն բարեխառնել գիտական չորութիւնը բացատրութիւններով եւ զուարթ ոճով։

Որոշ ատենէ մը ի վեր անոնք ընթերցող չեն փնտռեր։ Ժողովուրդը սկսած է հետաքրքրուիլ կենսաբանութեամբ, բնագիտութեամբ, աստղագիտութեամբ եւն.։ Ֆրանսայի մէջ այս տեսակի գիրքերու սպառումը կը հասնի մինչեւ 15էն 20 հազարի, մինչդեռ Անգլիոյ մէջ այդպիսի գիրքեր ութսուն հազար օրինակ կը տպեն։

Ներ եւ կ'ապրեցնէ այնքան գեղեցկօրէն ընդհանուր գոհունակութիւն պատճառելով։

Ի վերջոյ Կաղանդ Պապան միրգով լեցուն իր տոպրակը պարպեց, կաղնդելով ներկայ փոքրիկները։ Նոր Տարուան առաջին հանդիսութիւնն էր որ տեղի ունեցաւ, ոգեւորութիւն առեղծելով։ Յուսանք թէ ուրիշներ կը յաջորդեն։

12 Հունիսոյ երկսեռ երգչախումբը պատրաստուած է Ծննդեան տօներուն Եկմալեան քառաձայն պատարագը երգելու, ղեկավարութեամբ Պ. Վահէ Պալըքճեանի։ Յաջողութիւն կը մաղթենք։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆ

Հո՛ն, տուներուն վերեւ, անդին այգիներէն,
Քարայր մը կար՝ ուր կ'երթայի գիրք մը ձեռքիս,
Հէքիաթներու գիրք մը՝ որուն մէջ գաղտնօրէն
Աղջիկ մ'աղուոր ոսկի ձայնով կը կանչէր զիս։

Անունը չեմ գիտեր հիմա, բայց ան կ'երգէր
Անրջային մրմունջներով ու սօսափով,
Այն տարիքին, երբ սիրտը խօլ չունի վէրքեր,
Գոգցես աշխարհին անհուն տեսիլք մ'էր լուսաքով։

Այժըմ, երբոր կը բանամ գիրքն այդ հէքիաթի,
Աղջըկան ձայնը չեմ լըսեր, ո՛չ ալ ինծի
Կու գան, դեղնած, պատառատուն իր էջերէն,

Այն խորհուրդները՝ որոնցմով մանուկ հոգիս
Կը փոթորկէր, ո՛ւր, արդեօք ո՛ւր կորսուեր են
Երազահիւ մեծ վիշապներն իմ ցընորքիս։

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (46)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Ստիպուած՝ վերադարձանք Պայզարա, Ալլահ էքպէր լեռի վրայով։

Ծովինարը ասաց Մէշէտիին.

— Հայրիկ, եթէ ինձ ձեզ հետ տանէիք, այս անյաջողութեան չէիք մատնուի։

Մոկացին յայտնեց «հայրիկ»ի գաղտնիքը Ծովինարին, որ ասաց.

— Ես գիտէի եւ իրան ասացի, որ Որսորդի (Գէորգի) հետ ղրկէ զէնքերը, այնտեղ կը ստանայ։ Բայց ինձ չլսեց, եւ ասաց թէ՝ «դու ճիժ (երեխայ) ես»։

Կ. Կոմիտէից հրահանգ եկաւ որ «մաս մը տղաներ առժամանակեայ կերպով հեռանալու են Կարսի շրջանից. երբ պէտք լինի, նորից ետ կը կանչուին»։

Հեռացողների մէջ էր նաեւ Մէշէտին։ Նա դիմեց Կոմիտէին, դիմեց Մուրատին, բայց որոշումը չփոխուեցաւ։ Մէշէտին ղրկեցին մինչեւ Պաթում։ Այնտեղի Կ. Կոմիտէն ալ ուղարկեց Մէշէտին Ուզունկէթի շրջանը, մի հայ կալուածատէրի այգիի պահպանութեան։

Առանց դժգոհութեան նա գնաց եւ առանց տրտունջի ստանձնեց իր նոր պաշտօնը։ Ամբողջ օրը պահպանութիւն էր անում մի Ռուսի հետ, որ սարսափելի ալքոլամոլ էր, մինչեւ լոյս կը խմէր ու կը պոռար՝ թոյլ չտալով որ Մէշէտին քնի ու հանգստանայ։

Մէշէտին կ'աղաչէ, կը պաղատէ, որ Ռուսը իր ընթացքը փոխէ, բայց անօգուտ։ Կը մտածէ բռնել եւ մի լաւ ծեծել, բայց հետեւանքից կը վախնայ՝ խորհելով որ եթէ ագարակատէրը իր այդ յանցանքին համար գործէն հանէ, այն ժամանակ ի՞նչ պատասխան պիտի տայ Կոմիտէին։ Նրան հրահանգուած էր՝ մնալ, մինչեւ որ նրան կանչէին Կարսից։

Մինչեւ այդ օրը Մէշէտին եղել էր կարգապահ զինուոր, եւ այժմ էլ չէր վարգում ապօրինի գործ կատարել ու վարկաբեկուել։ Ուստի երկար մտածում է։ Բայց յիմար մուժիկը մէկ օր չէ, մէկ շաբաթ չէ, այլ ամիսէն աւելի է, ամէն գիշեր աղմուկ կը բարձրացնէ, եւ Մէշէտին քնատ կը մնայ։

Մի օր, այգիից վերադարձին, տեսնում է երկու մեծ կարմիր պղպեղ ագարակի մէջ։ Մօտենում է եւ դանակով կտրում։ Մի պզտիկ կտոր դնում է բերանը եւ տեսնում է, որ ուղղակի թոյն է եւ ուտել անկարելի է։ Անմիջապէս կտրում է ամբողջը, եւ դնում է իր կողքի պայուսակին մէջ եւ պահում մի գաղտնի տեղ։

Ամբողջ երկու օր կարմիր պղպեղները մնում են ջրի մէջ։ Նա դրանով չի բաւականանում։ Ձեռքում բռնում է եւ մի լաւ ճմլում, սպիտակ շղարշով ջուրը քամում եւ պահում։

Հարբած մուժիկը գալիս է երեկոյեան, աղմկում է եւ լուսադէմին մեռելի վիճակի է մատնւում։

Այժմ կարգը Մէշէտիինն էր։ Բաց է անում նրա մարմնի որոշ մասը եւ թոյնը լցնում է նրա վրայ։ Կէս ժամ չանցած, Ռուսը սկսում է մռլտալ, կանչել, գոռալ ցաւի ուժգնութիւնից։ Մարմնի այդ փափուկ մասը ուռել էր, իր հօր գլխից մեծ էր եղել։

— Օձն է խայթել, բժիշկ կանչեցէք, գոռում է Ռուսը։

Մէշէտին հասնում է, պաղ ջուր սրսկում ու մաքրում, բայց դառնութիւնն ու կսկիծը չէ անցնում։ Բժիշկ են բերում, քննում, բայց չեն հասկանում թէ՝ ինչի՞ց է առաջ եկել ուռոյցը։

Մէշէտին պնդում է որ օձն է խայթել։

Ռուսը մի քանի օր հիւանդ է պառկում եւ այլեւս չի խմում։

Մէշէտին ասում է.

— Իվան, եթէ չխմես, աղմուկ չանես, այլեւս օձը քեզ չի խայթի։

1903 թիւն էր։

«Մրրիկ խումբը» պատրաստութիւններ էր տեսնում Սասուն գնալու։ Պաթումից կոմիտէն հեռագրել էր Մէշէտիին, որ նրան կանչում են Կարսից։

Այդ օրը տօն էր Մէշէտիի համար։

Անմիջապէս «մնաս–բարով» է ասում իր ընկերներին եւ մեկնում Պաթում։ Այնտեղ Կ. Կոմիտէն նրան նուէր է տալիս մի Սմիթ–Վիսօն ատրճանակ։ Նա ասում էր թէ՝ «Պաթումի Կեդր. Կոմիտէն, գնահատելով իմ ծառայութիւնը, այս ատրճանակով վարձատրել է ինձ»։

Երբ Մէշէտին եւ Մոկացին Կարս հասան, անմիջապէս նրանց տրուեցան երկու ձիեր, եւ նրանք գնացին մի գիւղ վարժութիւններ անելու, որովհետեւ երկար ատենէ ի վեր ձի չէին նստած։

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որով կ'ամբաստանէ Իրաքի կառավարութիւնը թէ կը ջանայ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն կողմէ ծրագրուած յարձակողական խմբակցութեանց մէջ համախմբել արաբական երկիրները: Յետոյ ակնարկելով Մոսկուայի Իրաքեան դեսպանատան փակման, կ'ըսէ թէ «Նուրի Սայիտ փաշայի կառավարութեան այս արարքը կ'ապացուցանէ անոր ոչ – բարեկամական քաղաքականութիւնը, ծանրացնելով միջազգային յարաբերութեանց լարումը»:

ՏԱՆՐ ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐ պատահեցան Վառի նահանգին մէջ: Շատ մը ճամբաներ փակուած են Թուլոնի շուրջը: Յորդած են քանի մը գետեր, ձիւնհալքի հետեւանքով: Իէռի դաշտը ջուրերուն տակ մնացած է աւելի քան երկու հազար մեթր երկայնութեամբ: Հարաւ. Ֆրանսայի միւս շրջաններէն ալ վրդովիչ լուրեր կը հասնին:

ՎԱՏԻԿԱՆ արգիլեց աբբայ Մարկ Օրէզոնի գիրքը, «Քրիստոնէական կեանք եւ սեռային խնդիրներ»: Հրամանը արձակուած էր 1953 ապրիլ 3ին եւ նոր կը ծանուցուի:

ԱՆԳԼԻԱ խոստացուց իր հսկողութիւնը համայնավար երկիրներու հետ կատարուած առեւտուրին վրայ, համախորհուրդ՝ Մ. Նահանգներուն եւ արեւմտեան Եւրոպայի պետութեանց հետ: Մասնաւորապէս արգիլուած են մեքենաներու, քիմիական եւ ելեկտրական նիւթերու եւն. արտածումները:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ դաշնագիր մը կնքուեցաւ Իտալիոյ եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ, զարկ տալու համար Իտալիոյ տնտեսութեան:

ԱՆԳԼԻՈՅ երկաթուղիներուն 400.000 աշխատաւորները միջին հաշուով 15 առ հարիւր յաւելում ստացան, գործադուլի որոշումը ետ առնելու համար:

ԱՆՋՐԵՒ ԿՈՒԳԱՅ ֆրանսական Ակադեմիայի այն սրահին մէջ ուր սովորաբար ժողով կը գումարեն Անմահները: Ճարտարապետը փակել տուաւ այդ սրահը, մինչեւ որ նորոգութիւններ կատարուին:

ՏՕՆԱԾԱՌ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Դպրոցի հոգաբարձութիւնը «Մանուկներու Օր»ուան առթիւ կազմակերպած է երեկոյթ մը, Կիրակի 16 Յունուար, ժամը 15ին 7 ռիւ Պրենուա Մալօնի սրահին մէջ (Փլաս ժաքարի մօտ): Դպրոցականներու կողմէ կը ներկայացուի խիստ գեղեցիկ Թատերախաղ մը (Տօնածառի եռեւէն) բեմադրութեամբ ուսուցիչ Պ. Կ. Տէրմոյեանի: Ճոխ յայտագիր եւ սիրուն անակնկալներ: Կաղանդ Պապան պիտի այցելէ մանուկներուն:

Մուտքը ազատ է:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Այս կիրակի ժամը 15ին, Պոմոն, Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ:

Կը խօսին Հ. ՀՕԼՋՄԱՆ եւ ՖԵՐՏԻ Ա-ՊԱՃԵԱՆ: (Քարտուղար Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Սանուց Միութեան):

Մուտքը ազատ է:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ 1955

(Բ. ՏԱՐԻ)

Կազմեց՝ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, պատկերազարդ:

Գրական էջեր.— Հայկ. կեանք, Արուեստի աշխարհ, Հայաստան, Կէս – բժշկական, գաղութներ (Լիբանան եւ Սուրիա), երգիծանք, մարզաշխարհ, անցքեր, մահագրութիւն, օրացոյց եւն.:

ԳԻՆ 1200 ՖՐԱՆՔ

Թղթատարի ծախքով 1270: Դիմել՝ «Յառաջ»ի:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ համար Յ. ՄԱԼԱՔԵԱՆի՝

3, Bd. Théodore Turner, Marseille

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փետրուար 18ի տարեդարձը Փարիզի մէջ Փետրուար 19ին:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ շրջաններու ընկերները, նշանակուած թուականներուն: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը.—

9. Յունուար Լիոն:
10 Յունուար, Տէսին:
12 Յունուար Վիէն:
14 Յունուար Վալանս:
15, 16, 17 Յունուար Մարսէյլ:
18 Յունուար Կրընոպլ:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ Փարիզի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ այս կիրակի ժամը 16էն 23 Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ:

Հաճելի ժամանց: Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ:

ՏՕՆԱԾԱՌ ՀԱՆԴԷՍ

Իսի Խրիմեան դպրոցի տօնածառ հանդէսը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին: Միջնարարին պտուղ կը բաժնուի փոքրերուն:

Երգ, արտասանութիւններ, պար, զաւեշտ մը եւ անակնկալներ, աշակերտներու կողմէ:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հայկ. Դատի պատմութեան մասին

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի, այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 21ին, Քաֆէ Սէն Սիւլփիսի վերնայարկը, 2 ռիւ տիւ Վիէօ Քոլոմպիէ մէթրօ Սէն Սիւլփիս:

Կը դասախօսէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ՍԱՄՈՒԷԼ շարունակելով շարքը, (4րդ):

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր փափաքողները անխտիր:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ RENÉ GROUSSET ի

Ողբացեալ ակադեմականին հայ բարեկամները երեկոյ մը կազմակերպած են Յունուար 14ին, Միւզէ Կիմէի սրահին մէջ, (Փլաս տ'Իէնա) ժամը 21ին:

Նախագահութեամբ Փարիզի առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Պ. Զաքըճեան երեք հազար ֆրանք կը նուիրեն, փոխան ծաղկեպսակի Փարիզի Աղքատախնամ Միութեան, ողբացեալ Տիկին Շուշանիկ Գարագոչի մահուան առթիւ:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Դպրոցի հոգաբարձութիւնը Օր. Մարի Փիլիկեանի եւ Պ. Պօղոս Պօղիկեանի ամուսնութեան առթիւ ստացած է ութ հազար ֆրանքի նուէր: Այս առթիւ հոգաբարձութիւնը դպրոցի աշակերտներով միասին՝ շնորհակալութիւն յայտնելով, երջանիկ օրեր կը մաղթէ նորապսակ ամոլին:

LUCIEN DURAND

ՓՈՐՁԱԳԷՏ ՀԱՇՈՒԱԿԱԼ

23, Rue Notre Dame des Victoires, Paris (2). GUT 36-71

MORY et Cie

SERVICE VAUQUELIN

Միակ արտօնուած տունն է ծրարներ ղրկելու համար ՀԱՅԱՍՏԱՆ (U. R. S. S.)

Հաստատութիւնը արտօնուած է ՄԻԱՅՆ ՆՈՐ ԶԳԵՍՏՆԵՐԸ ղրկելու, պաշտօնական հաշուեցոյցներով, իսկ գործածուած հագուստներ՝ շատ լաւ վիճակի մէջ:

3. RUE ST.-VINCENT DE PAUL
Paris 10e. Tél.: TRU 72-60 (Poste 80)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»Ի ԲԱՑԱՌԻԿ ԹԻՒԸ

Նուիրուած Հայկ. Մշակոյթին, ինչպէս նաեւ հայ լրագրութեան հիմնադրութեան 160ամեակին:

Խնամքով պատրաստուած հրատարակութիւն մը, աշխատակցութեամբ 28 հին եւ նոր դէմքերու: Ուսումնասիրութիւններ, յուշեր, պատմական դրուագներ եւ գրական կտորներ, զարդարուած՝ գեղեցիկ պատկերներով:

Դիմել գրավաճառներուն:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ Ս. ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ

Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ, Փարիզ

Յունուար 9 կիրակի, Առաւօտեան պատարագ ժամը 10ին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցի, Կիր. 9 Յունուար, Ս. Ծննդեան տօնին առիթով հանդիսաւոր պատարագ: Պիտի երգեն խաչակիր մանուկները, առաջնորդութեամբ Պ. Լ. Համբարձումեանի:

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Կը յանձնարարենք

ՍԻԼՎԵՍՏՐ ԴԵՂԱՐԱՆԸ

46, Rue de Trévise, Tél. PRO. 86-41

Ուր լաւագոյն ընդունելութիւնը վերապահուած է Փարիզի, արուարձաններու եւ գաւառի Հայերուն

Հայերու բարեկամ դեղարան մը

Ազգ. Տունէն դէպի Լաֆայէթի անկիւնը

Պ. Վահրամ Էլմաճեան պարտուտող-ծախող, իր հայրենակիցներուն տրամադրութեան տակ է ժամը 9էն 12.30 եւ 15էն 20 հոն է:

ՇԱՀԵԿԱՆ ՀԱՅԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Օր. ԾՈՎԻԿ Ե. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ
Պ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԳԱԼՊԵԱՆ

Լոնտոն Ամուսնացած 8 Յունուար

Մեր շնորհաւորութիւնները:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն բոլոր ենթակոմիտէներու եւ խումբերու ընկերները ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ գիշեր ժամը ճիշդ 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Սոյն ժողովին ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ին եւ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ.—

Համազասպ խումբը երկուշաբթի ժամը 9ին:

Թաթուլ խումբը այս երեքշաբթի ժամը 9ին:

Իշխան խումբը հինգշ. ժամը 9ին:

Ժողովները շարունակելի են: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. Կոմիտէի անդամները:

ՓԱՐԻԶ.— Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 4ին Քաֆէ Ռէժան: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ

Մեկնումի պատճառով, կը յանձնուի Պորտոյի կեդրոնական մէկ թաղամասին մէջ յարկաբաժին մը (կահաւորուած) հինգ օդաւէտ գլխաւոր սենեակներով, Գ. յարկ, կազ, ջուր, ելեկտրականութիւն: Շատ դիւրամատչելի պայմաններ: Ամսական վարձքը 1980 ֆրանք:

Մանրամասնութեան համար դիմել՝ Կ. Գազեան՝

4, Rue Entre 2 Murs, Bordeaux (G.)

MAISON

ARDY

— GROS —
Tél. Cen. 14. 11
Tél. Cen. 46.87

S. A. R. L. au Cap. 12.000.000

— DEMI - GROS —
R.C.Seine 3337021 B.
C.C.P. Paris, 6401.06

(ՏՆՕՐԷՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ)

86-89, RUE DE CLERY, PARIS (2e)

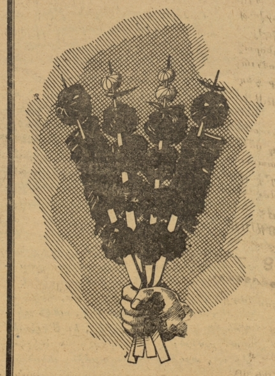
Հաստատութիւնը մասնագէտ է Bonnetterie եւ sous-vêtements ի վերաբերեալ ամէն տեսակի, եւ ունի ֆրանսական մեծագոյն տուներու ապրանքները:

Jil - Polichinelle - DD - Mont d'Ecosse - Le Collègien - Le Chat
J. E. T. - Aviette - Parker Nemausa - Tixolid - Eminence -
Kangourou - Belesta - etc. etc
Caleçon Molletonnés - Le Belier - Le Vosgien - Trimeca etc. etc.

Միշտ տրամադրելի Ա. եւ Բ. կարգի ապրանք

Rayon spécial de ganterie et de mouffles en laine

pour HOMMES, FEMMES et ENFANTS.-

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵՒ ԲԱՐ

Հիմնադիր-տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

★

Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

4, Rue Robert - Estienne
(Rue Marbeuf) PARIS (8e)
(Métro: F. D. Roosevelt)

★

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված-ներ, «շաշլիք», «քարսքի»

★

BAR AMERICAIN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 11 ՅՈՒՆՈՒԱՐ * MARDI 11 JANVIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7568 — 31• ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2979

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԴԵՕՔ ՀԱՒԱՔՄԱ՞Ծ ԵՆ

•

Շարք մը հարցումներ կուգան գրչի տակ, երբ կը խօսինք եղեռնական քառասնամեակին մասին:

Բազմաթիւ հրատարակութիւններ եղած են Հայաջինջ Սարսափներու մասին տարիներու ընթացքին: Ոչ միայն հայերէն, այլ եւ օտար լեզուներով:

Մեր մատենադարանները ունի՞ն այդ բոլոր հրատարակութիւնները: Հաւաքած, դասաւորած եւ պահա՞ծ են:

Անշուշտ առաջին պարտականութիւնը կ'իյնար Երեւանի պետական Մատենադարանին վրայ:

Ցետոյ կուգան Վիէննայի, Վենետիկի եւ Երուսաղէմի Մատենադարանները: Եւ բաղդատաբար նորերը, Նուպարեան եւ Անթիլիաս:

Հայաստանի մասին դժուար է տեղեկութիւններ ստանալ: Ցուսանք թէ կարելին փորձած են, լրիւ հաւաքածոյ մը կազմելու համար: Մանաւանդ որ, արտասահմանէն ալ անտուկներով գիրքեր, ամբողջ Մատենադարաններ փոխադրուեցան, տարիներու ընթացքին:

Միւս Մատենադարանները աչքի տակ են, եւ կրնան պատասխանել անմիջապէս:

Կրնան կոչ մըն ալ ուղղել, եթէ տակաւին պակասներ ունին:

Կը կարծենք թէ այս ուղղութեամբ մասնաւոր աշխատանք թափած են Մխիթարեան Միաբանութիւնները, շնորհիւ իրենց փորձառութեան եւ զանազան յարմարութեանց:

Երուսաղէմի եւ Անթիլիասի վանքերուն մէջ ալ պակաս չեն հոգածու ձեռքեր: Իսկ Նուպարեան Մատենադարանը ամէնէն աւելի դիւրութիւն ունէր ճարելու միջազգային հրատարակութիւնները, իբրեւ ժառանգորդը Ազգ. պատուիրակութեան եւ իբրեւ փարիզեան հաստատութիւն:

Գիտենք որ հանգուցեալ Արամ Անտոնեան բազմաթիւ թղթածրարներ կազմած է ջարդերու մասին եւ իր յաջորդն ալ կատարած է լրացուցիչ աշխատանքներ:

Սակայն ստոյգ տեղեկութիւններ չունինք — կրցա՞ծ են հաւաքել բոլոր ջարդապատում գիրքերը, հայերէն թէ օտարալեզու:

Ուրիշ կարեւոր պարագայ մը:

Թուրքերն ալ բազմաթիւ քաղաքական յուշեր հրատարակեցին վերջին քառասուն տարիներու ընթացքին, թէ թերթերու մէջ եւ թէ առանձին հատորներով:

«Ցառաջ» թարգմանեց շարք մը յուշեր, իբրեւ հում նիւթ: Անդին կը մնայ ամբողջ Մատենադարան մը՝ թէ 1895–96ի դէպքերու եւ թէ մանաւանդ առաջին Մեծ Պատերազմի եւ հայկական հարցի մասին:

Թուրքերն ալ ունին իրենց «հերոսապատումները», ուր արեւմտեան Հայաստանի եւ Կիլիկիոյ դէպքերը կը նկարագրեն համաձայն իրենց հայեցողութեան:

Պատահաբար կը յիշենք զարմանազան յուշեր՝ Երզնկայի, Ուրֆայի, Մարաշի, Պոլսոյ եւն. «ազատագրութեան» կռիւներու մասին:

Դժուար չէ հետաքրքրուիլ եւ ճարել այդ գիրքերը, իբրեւ ապագայ ուսումնասիրութեանց համար:

Կը կարծենք թէ նիւթական միջոցներ ալ չեն պակսիր, այս պակասը լրացնելու համար:

Գալով ձեռագիրներուն, անոնք որ գրի առած են իրենց յուշերը եւ որեւէ միջոց չունին հրատարակելու, լաւ կ'ըլլայ որ յանձնեն Մատենադարաններու.

Նոյն ձեւով կարելի է փրկել, նաեւ, թերթերու մէջ հրատարակուած կտրօնները: Անշուշտ անոնց հեղինակները կարած պահած են այդ կարգի նիւթերը, որոնք դէզ մը կը կազմեն այս թերթին հաւաքածոներուն մէջ ալ:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՀՌՈՄԻ ՄԷՋ

•

ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՍԿՍԻՆ ԱՅՍՕՐ, ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

Պ. Մենտէս Ֆրանս, որ կը հանգստանար Նափոլիի մէջ, Հռոմ կը գտնուի այսօր, երեքշաբթի: Երկու պետութեանց մասնագէտները մշակած են բանակցութեանց նիւթերը: Վերջին օրը չորս ժամ զբաղեցան, լրացնելու համար օրակարգը:

Երկու վարչապետները նախ պիտի ջանան լուծել այն խնդիրները որ առկախ կը մնան Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ միջեւ, Բ. աշխարհամարտի դադարումէն ի վեր: Այս խնդիրները կապ ունին նաեւ Ֆրանսա բնակիլ Իտալացիներու եւ Իտալիա բնակող Ֆրանսացիներու իրաւական վիճակին հետ: Այդ խնդիրը պիտի կարգադրուի հիւպատոսական պայմանագիր մը կնքելով:

Ուրիշ կարեւոր հարց մըն է փոխադրութեանց եւ հաղորդակցութեանց բարւոքումը, ինչպէս եւ առեւտուրի բարգաւաճումը:

Շատ աւելի բարդ հանգամանք մը կը ներկայացնեն քաղաքական խնդիրները: Մասնագէտները շատ մը դժուարութիւններ հարթած են արդէն, համաձայնութեան գետին մը պատրաստելով: Կը հաստատուի թէ երկու կողմերն ալ բարեացակամութեամբ տոգորուած են: Իտալացիները մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս տեսակցութեանց եւ կը մաղթեն որ տրրուած որոշումները մեռեալ տառ չմնան: Իտալական կառավարութիւնը կ'ուզէ բարւոք եղբայրակցութեան մը յանգիլ մանաւանդ անոր համար որ Իտալիոյ վարչապետը մօտերս Արեւմտեան Գերմանիա եւ Մ. Նահանգները պիտի այցելէ: Իտալիա ոչ միայն քաղաքական հոգեր ունի, այլեւ տնտեսական եւ անհամբեր կը սպասէ միացեալ Եւրոպայի կազմութեան: Երկրորդ աշխարհամարտէն ի վեր, գաղթային չահաստաններ ալ չունենալով, Իտալիա յոյսը դրած է Եւրոպայի վերակազմութեան վրայ, մանաւանդ որ աւելի քան մէկ միլիոն տրամադրելի բանուորներ ունի, որոնք թանկագին պահեստ մը կը կազմեն Եւրոպայի թէ Հիւս. Ափրիկէի համար:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ՄԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

Մ. Նահանգներու ծերակոյտին ելմտական յանձնաժողովը տեղեկագիր մը հրատարակեց Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ ներքին կացութեան մասին, աննպաստ եզրակացութիւններով: Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ «միայն բարգաւաճ տնտեսութիւն մը կրնայ երկու երկիրներ փրկել, որպէսզի անձնատուր չըլլան համայնավարութեան»:

Տեղեկագիրը պատրաստած է զօր. Քըլայն, որ վերջերս քննական պտոյտ մը կատարած էր Եւրոպայի մէջ: Զօրավարը կ'ըսէ թէ «բազմաթիւ Եւրոպացիներ ոչ երախտագիտութիւն, ոչ ալ հիացում ունին Մ. Նահանգներուն հանդէպ: Ֆրանսան կատարեալ եւ անհրաժեշտ փոփոխութիւն կը կրէ եւ Մենտէս Ֆրանսի ծրագիրը կրնայ երկիրը փրկել համայնավարութենէն: Գերմանիան տոկուն եւ ուղղամիտ ընկերակից մըն է համայնավարութեան դէմ մղուած պայքարին մէջ, առաջնորդութեամբ Տոքթ. Ատընաուըրի: Շատ ուշ է արցունքներ թափելու համար Եւրոպայի միացեալ բանակի ծրագրին ձախողման մասին. բայց պէտք է ըսել թէ Մեծն Բրիտանիան հաւասարապէս պատասխանատու է այս ձախողման համար, Ֆրանսայի խորհրդարանին հետ»:

Ի՞նչ կ'առաջարկէ տեղեկագիրը այս աննպաստ եզրակացութիւններէն ետք: «Լեհերը, Չեխերը եւ այն միւս հերոս քաղաքացիները որոնք վճռած են պայքարիլ համայնավարութեան դէմ, պէտք է պատեհութիւն ունենան իրենց սեփական ուժը կազմելու իրենց ազգային դրօշներուն տակ: Կ'առաջարկեմ այդպիսի ուժեր հաստատել Սպանիոյ կամ ուրիշ որեւէ երկրի մէջ որ պայքար կը մղէ համայնավար նախայարձակման դէմ: Այնտեղ, իրենց պետերուն հրամանատարութեան տակ, այդ ուժերը կրնան պատրաստուիլ իրենց երկիրներուն ազատագրութեան համար»:

(Շար.-ը կարդալ Դ. էջ)

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

*

ԼՈՒՐ ՈՒՆԻ՞Ք ԱՅՍ ԳԱՆՁԵՐԷՆ

Մինչ օտարին լոյսէն շլացած երիտասարդներ հազիւ կը բարեհաճին հայերէն բառ մը աւելի սորվիլ, մեր պատուական բարեկամը, Ա. Վաչեանց կը շարունակէ պրպտումներ կատարել, հաստատելու համար մայրենի լեզուին ճոխութիւնը:

Իր իննսուն տարիներով ապարէզ կը կարդայ մեր բանգէտներուն, իմաստակներուն եւ չոր գլուխներուն, համբերատար ուսումնասիրութեամբ եւ երիտասարդական կորովամտութեամբ:

«Ցուսաբեր»ի բացառիկ թիւին մէջ, որ նուիրուած է Հայկ. Մշակոյթին եւ լրագրութեան 160ամեակին, Վաչեանց ալ յօդուած մը ունի,— «Հայ լեզուի հարստութիւնը»:

Իր տքնաջան պրպտումներէն կը քաղեմ հետեւեալ եզրակացութիւնները, որպէսզի գիտցողները պատմեն չգիտցողներուն. —

1. «1935 *թ. ձեռքս ընկած մի գերմաներէն Աւետարան բաղդատելով մեր Աւետարանի հետ, ի մեծ զարմանս իմ նկատեցի որ հայերէնը շատ աւելի կարճ է, թէ բառերի թուով եւ թէ հնչիւնների համրանքով, յիսուն առ հարիւր համեմատութեամբ: Այնտեղ ուր մեր հայերէն Աւետարանը գործ է ածում հարիւր բառ կամ շուրջ 500 հնչիւն, այդ միեւնոյն բառերի թարգմանութիւնը գերմաներէն Աւետարանում բաղկացած է մօտ 150 բառերից կամ 750 հնչիւններից»:*

Ուրիշ բաղդատութիւններ ալ կատարելով (Աւետարաններ, Եւսեբիոսի «Քրոնիկոն» եւն.), Վաչեանց կը յայտնէ հետեւեալ հաստատումները. —

Հայերէն հարիւր բառերի կամ մօտաւորապէս հինգ հարիւր հնչիւնների դիմաց ֆրանսերէնը գործ է ածում 130–150 բառ կամ շուրջ 650 – 750 հնչիւն, գերմաներէնը՝ 145 – 150 բառ կամ 725 – 750 հնչիւն, անգլերէնը՝ 130 – 140 բառ կամ 650 – 700 հնչիւն, սպաներէնը՝ 120 բառ կամ շուրջ 600 հնչիւն, ռուսերէնը՝ 110–120 բառ կամ 550 – 600 հնչիւն, լատիներէնը՝ 115–120 բառ կամ 575 – 600 հնչիւն, հին յունարէնը՝ 105 – 115 բառ կամ մօտ 525 – 575 հնչիւն:

Դարձեալ նժարը մեր կողմը կը հակի, ուրիշ գետնի մը վրայ:

Մեր բարեկամը կ'ապացուցանէ թէ ընտանեկան – ազգականական եւն. կապեր արտայայտելու համար հայերէնը ունի շուրջ 54 յատուկ եւ ճիշդ բառեր, — խրնամի, փեսայ, կեսուր, քեռի, քեռիկին, քենի, քենեկալ, զոքանչ, աներ, աներձագ, տագր, տալ, կնքահայր, հօրաքոյր, մօրաքոյր, եւն.:

Մինչդեռ ֆրանսերէնը ունի 11–14 բառեր, եւ պակասը կը լրացնէ կողմնակի բառերով որոնք միշտ շփոթութիւն կը պատճառեն: Նոյնը անգլերէնի մէջ:

Որքան տաղտուկներ կը պատճառէ այս պարագան, թարգմանութեանց առեն:

Հիմա որ մահազդները ֆրանսերէն կը տպուին, ստիպուած ես գուշակութիւններ կատարել,— այսինչ ազգականը հանգուցեալին հօրեղբա՞յրն է թէ մօրեղբայրը, փեսա՞ն, քենեկա՞լը թէ աներձագը, քենի՞ն թէ եղբօր կինը եւն.:

Դեռ ուրիշ յայտնութիւն մը, որ արժանի է մասնաւոր յիշատակութեան:

ՎԱՀԷ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԿՈՉԸ.— ԱՃԵՑԷՔ ԵՒ ԲԱԶՄԱՑԱՐՈՒՔ

Խ. Միութեան Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Խրուշչեւ, կոչ մը հրատարակեց որով կը յանձնարարէ ընտանիքներ կազմել, առ նուազն երեք զաւակ հասցնելով: «Նոյն իսկ եթէ մեր բնակչութիւնը հարիւր միլիոն աւելնայ, դեռ անբաւական է: Որքան շատ բնակիչ ունենանք, այնքան զօրաւոր պիտի ըլլայ մեր երկիրը»:

Իր խօսքը ուղղելով համայնավար երիտասարդութեան, Խրուշչեւ կ'ըսէ.

— «Քաղքենի տեսաբանները մարդակերներու յատուկ տեսութիւններ հնարած են, որոնց մէկն է գերաճում ժողովուրդի: Ընկերներ, պարագան նոյնը չէ մեզի համար: Երիտասարդ մարդու մը կամ կնոջ մը համար աւելի դիւրին է կրել առժամեայ դժուարութիւնները, բազմանդամ ընտանիքի մը համար: Մենք չենք կրնար այդ հողերը (Սիպերիա) ձգել երկու տարիէն: Պէտք է այնտեղ հաստատուինք վերջնապէս: Հետեւաբար ցանկալի է որ հոն ամուսնանաք: Ի՞նչ է ամուսնացած մարդ մը: Ան մարդ մըն է որ կ'ուզէ ընտանեկան բոյն մը հաստատել եւ ամրապէս հաստատուիլ որեւէ վայրի մէջ: Այն մարդը որ կ'ուզէ բոյն մը հիմնել ընտիր քաղաքացի մըն է: Եթէ իւրաքանչիւր ընտանիք միայն երկու զաւակ ունենայ, երկրին բնակչութիւնը պիտի չաճի, այլ պիտի նուազի: Մենք պէտք է մտածենք ընկերութեան բարգաւաճման մասին: Հետեւաբար, մեր ընտանիքները պէտք է առ նուազն երեք զաւակ ունենան, զանոնք դաստիարակելով լաւ պայմաններու մէջ»:

Ընդհ. քարտուղարը այս կոչը կ'ուղղէ չէնցնելու համար Սիպերիան, որուն խոպան հողերըահագին տարածութիւն մը կը բռնեն:

ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՒ ՊՂՏԱՏ

Խ. Միութիւնը պաշտօնապէս հաղորդեց թէ ետ պիտի կանչէ Իրաքի դիւանագիտական պաշտօնէութիւնը: Պաղտատի խորհրդային դեսպանատան գործակատարը, Եաքուշին, հետեւեալ ծանուցագիրը ուղղեց Իրաքի կառավարութեան:

— «Նկատի առնելով Իրաքի կառավարութեան ոչ – բարեկամական ընթացքը Խ. Միութեան հանդէպ, ինչպէս կ'ապացուցանէ դիւանագիտական յարաբերութեանց խզումը, խորհրդային կառավարութիւնը որոշեց ետ կանչել իր դիւանագիտական պաշտօնէութիւնը: Այս առթիւ անհրաժեշտ կը գտնէ յայտարարել թէ վերոյիշեալ արարքներուն ամբողջ պատասխանատուութիւնը կ'իյնայ Իրաքի կառավարութեան վրայ»:

Այս յայտարարութեամբ վերջ կը գտնեն ատենէ մը ի վեր փոխանակուած դիւանագիտական թուղթերը: Նոյեմբեր 6ին Իրաք պաշտօնապէս հաղորդեց Խ. Միութեան թէ պիտի փակէ Մոսկուայի դեսպանատունը: Յունուար 3ին Իրաք տեղեկացուց թէ դեսպանատունը փակելէ զատ, որոշած է առ այժմ դադրեցնել իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Խ. Միութեան հետ: Ռուսերը պատասխանեցին քանի մը օր առաջ, ամբաստանելով թէ Իրաք այս քաղաքականութեան կը հետեւի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն կողմէ կազմուած «յարձակողական խմբակցութեան» մէջ առնելու համար արաբական երկիրները: Մոսկուայի ծանուցագիրը չըսեր թէ մշտապէս կը խզէ դիւանագիտական յարաբերութիւնները:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ընդհ. ժողովը արտակարգ նիստի հրաւիրուած է յունուար 18ին, քննելու համար բարենորոգումներու նոր ծրագիրը:

ԻՐԻԿՈՒՆ ՄԸ ԽԱՂԱԼԻԿՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Իրողութեան մը առջեւ էինք։ Աճած, ահաւոր զօրութեան հասած գիտութեան մը առջեւ։ Գիտութիւն մը՝ աշխարհը օդը հանելու չափ ահաւոր։ Քաղաքակրթութիւն մը՝ հանճարեղ բայց ահաբեկիչ գիւտերով — պոմպ աթոմիք, հիւլէական ճառագայթներ, ելեկտրոնիկ ուղեղներ, մեքենաշարժ կենդանիներ եւ մարդեր… Գիտութիւն մը՝ նման այլաբանական հրէշին՝ որ կը մեծնար ինքզինք բզկտելով։

Կը զգայինք թէ մարդիկ, որ չէին կրցած մանկանալ դարերն ի վեր, կը հեռանային այլեւս իրենց մարդկութենէն իսկ։ Չէին կրնար երբեք իրենց ուրախութիւնը գտնել։ Եւ լոյսը, այդքան երգուած, այդքան փառաբանուած՝ ոչ միայն խաբած էր մեզ այլ եւ մահացու կ'երեւար այլեւս։ Կը զգայինք թէ տղաք դուրս կուգային այլեւս իրենց տղայութենէն՝ այս եւ նման գիտական խաղալիկներով։ Կը հեռանային երազային աշխարհէն։ Նիւթապաշտ աշխարհի մը մէջ էինք։

Եւ սակայն գեղեցկութիւն մը կար։ Անհունէն եկող սկաւառակները վառուած փարոսներ էին, լուսավառ գմբէթներ։ Եւ անհունը՝ որուն մարդիկ վախով եւ կարօտով նայած էին միշտ, լեցուն էր կարծէք գերբնական էակներով, մոլորակէ մոլորակ անցնող ուղեւորներով։ Եւ սկաւառակը, որ կը թաւալէր, կը թաւալէր դարձող եւ դառնալով անսահմանին հասնող տէրվիշին նման։ Կը նայէինք։

Աւելի քան երբեք մօտ էինք կարծէք առասպելական աշխարհին, աւելի քան երբեք մօտ՝ Ծնունդի եւ Կաղանդի խորհուրդներուն ու գեղեցկութիւններուն։

Կաղանդը Կաղանդ է անշուշտ՝ ամէնէն առաջ իր կանանչ ծառով, խորհրդանշան գալիք գարնան՝ երբ դուրսը ձմեռ է դեռ եւ ձիւնով ծածկուած ծառերը կը տառապին ուրուականներու պէս։ Ծառը՝ խորհրդանշան՝ մեր լինելութեան։ Ծառը՝ գերբնական՝ նաեւ՝ իր մոմերով, աստղերով եւ հրեշտակներով։ Կաղանդ պապային մէջ է Կաղանդին գեղեցկութիւնը, նուէրներ բաշխող ուրախ ծերունիին մէջ։ Կաղանդը Կաղանդ է երջանկութեան մաղթանքներով։ Այդ օրը, բիւրեղի ձայն մը կը հանէ ամէն ինչ՝ ցրտին լռութեան մէջ։ Կաղանդը Կաղանդ է իր առասպելներով, հէքեաթներով, աւանդական ուտելիքներով եւ պտուղներով։

Ծնունդը Ծնունդ է աստուածային մանուկով։ Ծնունդը Աստուծոյ ներկայութիւնն է աշխարհի վրայ։ Ծնունդը Ծնունդ է մարդոց սրտէն բարձրացող աղօթքներով եւ երգերով, բարութեան, խաղաղութեան եւ ուրախութեան յոյսերով։

Եւ հեռու էինք արդէն այս բոլորէն։ Շատ աւելի հեռու՝ երբ կը նայէինք ցուցափեղկին։ Բայց աւելի քան երբեք մօտ։ Մօտ՝ առասպելականին։

*

Կարելի չէ հաւատք ընծայել մարդոց ցնորքներուն։ Կարելի չէ շատ հաւատք ընծայել նաեւ գիրքերուն՝ որ, Սիանս փիքսիօն անունին տակ կ'ողողեն հրապարակը։ Գիրքեր՝ որոնց մէջ մարդիկ լոյսէն արագ կ'ուզեն թռչիլ եւ անցեալ դարերու մարդերն ու դէպքերը տեսնել, աշխարհէն դարեր առաջ մեկնած լոյսերուն մէջ։ Գիրքեր՝ որ գոհացում կուտան մարդոց հրաշալիքներու ծարաւին։ Գիրքեր՝ որոնց մէջ հերոսները քանի մը դար ետ կ'երթան կամ քանի մը դար առաջ՝ շնորհիւ ժամանակը պեղող գործիքին։ Գիրքեր՝ աճած մեծ համեմատութեամբ՝ Ժիւլ Վէռնէն ի վեր, Ժան տը լա Հիւսէն ի վեր՝ որ յիսուն տարի առաջ արդէն գրաւիչ թերթօններ կը գրէր սուբուփ վոլաթքներու մասին։

Բայց կ'ըմբռնենք թէ կայ առասպելական տիեզերք մը։ Ու կ'ըմբռնենք այն ինչ որ կ'ըսեն ոմանք գիտութեան մասին։ Որքան կ'աճի այդ գիտութիւնը, այնքան աւելի կ'աճի խորհուրդը։ Անհունը կը դառնայ այնքան աւելի անհուն եւ աշխարհը կ'երեւայ աւելի հատիկ Կ'ըմբռնենք թէ մարդը կը մնայ մարդ՝ անկարող տեսնելու այն ինչ որ կայ իր մարդկային ըմբռնումէն անդին։ Ժամանակը այն չէ ինչ որ կը հասկնանք ժամանակ ըսելով, ոչ ալ տարածութիւնը տարածութիւն։ Եւ կեանքը, մահը, անհունը, տիեզերական շարժումը, որ անշարժ է, ժամանակը՝ որ կը սահի եւ անշարժ յաւիտենականութիւն է, մարդը՝ որ սահմանուած կ'երեւայ եւ անսահման է նոյն ատեն, անսահմանին միացած՝ անբացատրելի խորհուրդներ են։ Կ'ըմբռնենք թէ աշխարհը՝ ուր կ'ապրինք երեւոյթներու աշխարհ մըն է միայն եւ տեսանելիին ետին կայ անտեսանելին, պատրանքի տեսանելիին ետին կայ անտեսանելի զօրութիւն մը։ Ու գիտութիւնը կը թուի պզտիկ՝ այս բոլորին առջեւ, եւ մարդը ոչինչ։ Խօսքերը կը թուին աւելորդ, աւելորդ՝ պատերազմները։ Մարդը կը թուի ոչինչ՝ հակառակ իր նուաճումներուն։

Կ'ըմբռնենք թէ այս բոլորը տեսնողը կը մօտենայ հաւատքին։ Կրնայ դիւրութեամբ անջատուիլ աշխարհէն ու մարդերէն։ Կը բարձրանայ քանդելով ցնորքները, խորտակելով կապանքները։ Կ'ըմբռնենք թէ ան կրնայ դիւրութեամբ անջատուիլ նաեւ իր գիտութենէն, դառնալ խոնարհ, կրնայ ուրախութեան հասնիլ։ Աղաղակել արբեցումով, ինչպէս կ'աղաղակէր գիշեր մը՝ Փասքալ։

Հասնիլ ուրախութեան, որովհետեւ անոր է որ կը ձգտին հոգիները, բոլորն ալ։

Կ'ըմբռնենք ի վերջոյ, որ առօրեայ իրականութիւնը, ցնորք եւ ունայնութիւն, կիրքերու բախում, չարութիւն, ցաւ, լինելութիւն մըն է, տառապագին լինելութիւն մը՝ որ մեծութեան կը հասնի, մեծութիւններ կուտայ։ Մեծ է իր ոգեկանով։

Իրիկուն էր։ Աշուն։ Կը մխային կարծէք-սեւ, չոր ճիւղերը ծառերուն, մինչ լոյսեր կը փայլակէին ամէն կողմ։ Աւագին մէջ խրած, ծռած նաւեր էին ամպերը։ Ծնունդներն ու Կաղանդները չունէին այլեւս իրենց հմայքը։ Լոյսերը չունէին այլեւս իրենց երբեմնի կախարդանքը։ Ուրախութիւն չէր տղոց ուրախութիւնը։ Եւ ուրախութիւն չէր այն զոր մարդիկ պիտի ունենային շուտով, առաւելապէս խրախճանքներով։ Մանկութեան աշխարհն իսկ չունէր այլեւս՝ իր երջանկութեթենէն եկող քաղցրութիւնը։ Ոգեւորութիւն չկար։ Կար զօրչ, թշուառ իրականութիւնը։ Կային հոգերով բեռնաւոր անցորդներ, կարօտ ուրախութեան։ Կային պարպուած, ցամքած հոգիներ։ Եւ սակայն, արծաթէ կոթող մը կը փայլէր ամպերուն մէջ։ Հզօր լոյս մը կուգար անհունէն։

Իրիկուն էր, Ծնունդ շուտով։ Մանուկը՝ իր մեծ իմաստութիւնով։

Եւ անոր պէս՝ բոլոր իրական մեծութիւնները՝ այս թշուառ աշխարհին՝ որուն փրկութեան կը խորհին։ Մանկունակութիւն եւ գիտակցութիւն։

Իրիկուն էր, գործիս կ'երթայի։ Մեծ կորով մը կար։ Մեծ զօրութիւն մը կար։ Թռիչքի կարօտ մը կար։

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ» ԱՄՍԱԳՐԻ 32 ՏԱՐԻՆԵՐԸ

Քանի մը օր առաջ լոյս տեսաւ Հայրենիք Ամսագրի Դեկտեմբերի թիւը։

Այս թիւով կը վերջանայ Ամսագրի 32րդ տարեշրջանը։

Տարիներու այս քանակը միայն բաւական է ըսելու համար, թէ երեւոյթը բացառիկ է հայ գրականութեան ու մտքի պատմութեան մէջ։

Նախ անոր համար, որ կարելի եղած է ստուար ծաւալով գրական ամսագիր մը հրատարակել անընդհատ, 32 տարի կանոնաւորաբար, եւ յետոյ՝ ընթերցող ունենալ, ժողովրդական դարձնելով թերթը։

Գրական ամսագրեր կամ պարբերաթերթեր շատ ունեցած ենք Պոլիս, Թիֆլիս, Պաքու, Փարիզ եւ այլուր։ Սակայն, քանի մը տարի միայն, ան ալ՝ գլխաւորապէս գրական – մտաւորական շրջանակներու մէջ կարդացուած առաւելաբար։

Մեր գրական ամսագրերու մասին միշտ ճակատագրական հարցում մը եղած է։ Առհասարակ, անոնց հրատարակութիւնը ուրախութեամբ ողջունուելէ ետք, անմիջապէս յետոյ, տխուր խորհրդածութիւն մը յաջորդած է,— ո՞րքան պիտի տեւէ, քանի՞ տարի, քանի՞ թիւ…

Այս մասին հարցումը տրուած է, որովհետեւ մեր գրական հրատարակութիւնները ոչ մասնաւոր հիմնադրամ ունեցած են, ոչ ալ ընթերցողներու լայն շրջանակ։ Գրական շրջանակներու մէջ կարդացուած են ընդհանրապէս եւ գրասէրներու փոքր թիւէ մը փնտռուած։ Այս պատճառով ալ, հակառակ մեծ գոհողութիւններու եւ պարբերաթերթերու հետաքրքրական բովանդակութեան, երկար չեն ապրած։ Չենք ունեցած նոյնիսկ բովանդակութեամբ հարուստ Ամսագիր մը, որ 2–3 կամ քիչ մը աւելի տարիներ շարունակուած ըլլայ, առանց կործանելու եւ իր հետ կործանելու հրատարակիչները։ Նըկատի չենք ունենար վանքերու հրատարակութիւնները, հասկնալի պատճառով։

«Հայրենիք» Ամսագիրը, այս տեսակէտէն, բացառիկ, աննախընթաց թերթ մըն է, իր 32 տարուան կեանքով։

Լայն է անոր ընթերցողներու շրջանակը, որ կ'ընդգրկէ ոչ միայն մտաւորական, այլեւ ժողովրդական խաւերը։

Սրտապնդիչ այս երեւոյթին գլխաւոր պատճառը այն է, որ խմբագրութիւնը գիտցած է, Ամսագրի հրատարակութեան սկիզբէն իսկ, իր շուրջ համախմբել հին ու նոր սերունդէն մեծ թիւով գրողներ, բոլոր անոնք՝ որ տաղանդ ու շնորհ ունեցած են ու ըսելիք կարեւոր բան մը ունեցած են մեր մտքին ու կեանքին մասին։

Ամսագիրը Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի Կ. Կոմիտէի հրատարակութիւնն է, սակայն ի պատիւ մեր կազմակերպութեան եւ թերթի խմբագրութեան, պէտք է ըսել, թէ անոր էջերը բացուած են անխտիր, քաղաքականապէս տարակարծիք, նոյնիսկ հակառակորդ գրողներու առջեւ։ Ամսագիրը կրցած է քաղաքականութենէ եւ ընթացիկ հատուածականութենէ վեր մնալ, պահելով հայկական ոգին ու շունչը եւ հրաւիրելով բոլորը հայ մտքին ու մշակոյթին ծառայութեան ու զարգացման։

Ամսագրի խմբագրութեան ձգտումներէն մէկն եղած է նաեւ այն, որ, սերտ կապ պահելով եւ բարոյապէս ու նիւթապէս քաջալերելով, յաջողած է աշխատանքի ու ստեղծագործութեան մղել հին գրողներուն հետ նոր եւ ընդունակ գրողները, որոնք վերջին երեսնամեակին կազմուած են եւ այսօր արդէն դարձած են անուն ու արժէք, իրենց գրական վաստակով։

Այս տեսակէտէն, գրեթէ կարելի չէ գտնել, հին կամ նոր, մտաւորական արժէք ունեցող անուն մը, որ մասնակցած չըլլայ «Հայրենիք»ին։ Կրնանք ըսել, թէ «Հայրենիք»ի հաւաքածոները, շուրջ 380 թիւ, կը ներկայացնեն կենդանի ու անգնահատելի արձանագրութիւնը վերջին 30ամեակի հայ գրողներուն ու անոնց գործերուն։

Հայ գրականութիւնը թանկագին բաժիններ ունի հոն.— վէպ, պատմուածք, բանաստեղծութիւն եւ թատերական գրուածքներ, որոնք հատորներ կրնան կազմել։ Սակայն, բացի գրականութենէն, կան հոն թանկագին այլ բաժիններ, բոլորը

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (26)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Բ.

Ես թոյլ չտուի, որ խօսքը վերջացնի, եւ հանգիստ, բայց լուրջ ու կտրուկ եղանակով ասացի, որ մե՛նք էքսկուրսիա ենք կատարում գիւղի տուն, ուր նա այնքան ուտել – խմելուց յետոյ հանգիստ կը պառկի, կը քնի։

Գ.

Առաւօտեան վեր կացաւ բաւական ուշ եւ երկար ժամանակ լուացւում էր ու մաքրւում։ Թէյից առաջ գոնեակ պահանջեց եւ նախաճաշեց նախանձելի ախորժակով։ Այնինչ ես արդէն բաւական ուշացել էի գործից եւ վեր կացայ, որ գնամ։ Ցայտնեցի թէ երբ եւ ուրտեղ եմ ճաշում, եւ ասացի, թէ կարող է գալ ինձ մօտ, միասին կը ճաշենք։

— Այդ իր կարգին, ասաց։ Բայց այս րոպէին ինձ փող է հարկաւոր։ Նախ ուզում եմ հեռագիր տամ տուն, որ փող փոխադրեն թէ չէ՝ Թիֆլիսից առս դուրս գնել չեմ կարող. երկրորդ՝ պէտք է բաղնիք գնամ, որովհետեւ ճանապարհին շատ եմ փոշոտուել, եւ երրորդ՝ պէտք է արտաքինս մի քիչ կարգի գցեմ, թէ չէ՝ սըրանով մարդամէջ երեւալ չի կարելի։

Եւ ահա ցոյց տուեց իր հագուստը, որ ցերեկուայ լոյսի տակ շատ խղճուկ տպաւորութիւն էր գործում։

— Ասենք, ինձ շատ փող հարկաւոր չէ, աւելացրեց նա, մի տաս – տասնըհինգ րուբլի որ տաս, բաւական կը լինի. պէտք է մի կամ մի զոյգ շապիկ եւ մի փողպատ առնեմ, ուրիշ ոչինչ. իսկ չէմոդանումս մի քիչ օրինաւոր հագուստ կայ, մի վախենայ։

Տուի պահանջած գումարը եւ դուրս եկայ, թողնելով նրան վերջացնելու իր նախաճաշը։

Ճաշին սպասում էի նրան ժամադրավայրում, բայց չերեւաց եւ այդ օրը գիշերն էլ տուն չեկաւ։ Ծառան պատմեց, որ առաւօտեան իմ գնալուց յետոյ նա էլ շուտով դուրս էր գնացել, յետոյ մի քանի ժամից վերադարձել, հագուստը փոխել ու նորից դուրս գնացել։ Երկրորդ օրն էլ չերեւաց։ Երեւաց միայն երրորդ գիշերը շատ ուշ, երբ ես տանս նստած՝ դեռ պարապում էի։

Արտաքուստ բոլորովին կերպարանափոխուել էր։ Հագած էր շատ լաւ կարած սեւ բաճկոն, շատ լաւ կտորից, գունաւոր փայլուն ժիլէտ եւ փայլուն կօշիկներ սուր քթերով եւ կոճակներով։ Շապիկը նոր էր, շատ բարձր, փղոսկրի պէս փայլուն օձիքով եւ արեան պէս կարմիր փողպատով, որի բարձիկի վրայ շողշողում էր մի, ըստ երեւոյթին, իսկական ադամանդ։ Կարճ խուզած, չափազանց սեւ ու փայլուն մազերը բաժանուած էին կողքից անգլիական ձեւով, իսկ մաքուր սափրած երեսի կաշին պլպլում էր սոխի կճեպի պէս։ Ուսանողական հնացած գլխարկի տեղ ծածկել էր մոխրագոյն մորթէ գըլխարկ՝ մէջտեղից ծալուած, բայց վերարկուն նոյնն էր։

Իսկոյն նկատեցի, որ խմած է։

— Ամէնից առաջ հարցնեմ, ասաց, վերարկուն հանելով, հեռագրիս պատասխանը չկա՞յ։

Վերցրի տուի պատասխանը, որ ստացուել էր դեռեւս նախորդ օրը։

Բաց արեց, լուռ կարդաց եւ հանգիստ գցեց գրասեղանի վրայ։

— Աչքդ լոյս, ասաց, հայրս այլեւս միտք չունի մեռնելու, հետեւապէս կարիք չկայ շտապելու, իսկ փողը Աստուած կը տայ։ Իր գաւառականի խելքով մտածել է —հայա հօ բերել եմ Թիֆլիս, այնտեղից էլ երեւի մի քանի մանէթ կը ճարի կը գայ, ու, որ եկաւ, տուները կը կապեմ վեր կը գցեմ խանութումս, որ վաշխառուական դաւթարներս պահի։ Գիտե՞ս քանի տոկոս է առնում եւ քանի «քեասիբի» է աղի արցունքով ճամբու դրել… Ես ինքս, աղնիւ խօսք եմ ասում, գրեցի լրագրում, ի հարկէ, կեղծ ստորագրութեամբ։ Շատ դէս ընկաւ, շատ դէն ընկաւ, որ գտնէ թղթակցին, բայ որտեղ։ Տիպ եմ ասում է։ Հայրս է, բայց Աստուած հեռու պահի ամէն մի որդու այդպիսի հայրերից։ Ես ինքս էլ, ի հարկէ մի բարի պտուղ չեմ, բայց փողի համար այդպէս հոգի տալ, այդ ես ուղղակի չեմ հասկանում։ Գիտե՞ս որքան էր նրա ուղարկած փողն ինձ Բեթերբուրգ, երեսուն րուբլի կամ երեսուն անգամ հարիւր կոպէկ։ Դէհ, արի ու Բեթերբուրգի պէս մի տեղում ապրիր կոպէկներով։

Մի ծխախոտ հանեց, վառեց լամբի վրայ եւ նստեց դիմացս գրասեղանի մօտ։

— Այդ թող եւ ինձ ասա, որտե՞ղ էիր երէկ եւ որտե՞ղ գիշերեցիր, հարցրի։

— Սարումեանի տունը, այսինքն նրա կնոջ տունը, որովհետեւ չէ՞ որ նա արնփեսայ է։ Ճաշին գնացի՝րանց մօտ, յետոյ երեկոյեան կլուբ գնացինք, այնտեղ էլ ընթրեցինք եւ գիշերն արդէն ժամը երկուսն էր, որ դուրս եկանք։ «Այս ժամին ո՞ւր գնամ, ասում եմ, Մարգարեանին չեմ ուզում անհանգստացնել. քեզ մօտ պէտք է տանես ինձ»։ Շատ էլ չէր ուզում, բայց ինչ կարող էր անել։

— Ինչո՞ւ չէր ուզում։

— Չգիտեմ, վախենո՞ւմ է կնոջից, թէ խանդոտ է։ Կնոջը տեսե՞լ ես։

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ Հայոց առաջնորդարանի պարտէզէն բաւական տարածութեամբ հող ինկած էր նոր բացուած Շահնազ պողոտային վրայ: Կառավարութիւնը վճարած է 150 հազար րիալ, որով հազիւ կարելի եղած է պատը շինել: Առաջնորդարանի համար պէտք եղած սենեակները եւ խանութները շինելու համար Թեմական խորհուրդը դիմեց շատերուն մինչեւ Ամերիկա, բայց չգտաւ պէտք եղած աջակցութիւնը: Միայն Պ. Միքայէլ Սահակեան առանձին ստանձնեց եւ հինգ խանութ շինել տուաւ, որ ամսական հինգ հազար րիալ հասոյթ կը բերէ: Ութ խանութներ եւս շինելու տեղ կայ, որոնց երկուքին համար պիտի գործածուի տիկին Սաթենիկ Բուդախեանի կտակը 125 հազար րիալ: Մնացեալ վեցին համար Ատրպատականի Հայոց առաջնորդական տեղապահ Կարապետ Ա. քհնյ. Մանուկեան կոչ կ՚ընէ ժողովուրդին օրպէսզի օգնեն:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Դեկտեմբեր 11ին Թեհրանի մէջ մեռած է ընկեր Արշակ Ալմարեան: Հաւատաւոր Դաշնակցական մարտիկ էր:

«ՄԱՐԻԱՄԵԱՆ Օրիորդաց միջնակարգ» դպրոց մը շինել կուտայ Թեհրանի մէջ, բարերար Մարգար Սարգիսեան ի յիշատակ իր աղջկան Մարիամի, որ մեռած է 1930ին 14 տարեկան: Դպրոցական այս նոր շէնքը պիտի փոխադրուին «Դաւթեան» օրիորդաց միջնակարգ դպրոցի եօթը դասարաններուն 250 աշակերտուհիները: Նոյն շէնքը պիտի փոխադրուին նաեւ «Դաւթեան» դպրոցի տարրական բաժնի բարձրագոյն վեց դասարաններուն մօտ երկու հարիւր աշակերտուհիները, որով «Մարիամեան» միջնակարգ դպրոցի աշակերտներուն թիւը այս տարի պիտի ըլլայ 450, բաժնուած 13 դասարաններու:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մէջ վերջերս ողողումներէն ծանրապէս վնասուած էր Քենայի շրջանը: Գահիրէի Հ. Կ. Խաչը 25 եգ. ոսկի յանձնած է վարչապետ Ապտէլ Նասըրի, ինչպէս կը գրեն Գահիրէի արաբերէն թերթերը: Նոյն նպատակին համար Ցուսաքեր մշակութային ընկերակցութիւնը ղրկած է յիսուն եգ. ոսկիի չէք մը:

ԻՐԱՔԻ Ն. Սայիտ փաշայի կառավարութեան գլուխ գալէն ի վեր լուծուած էին բոլոր կազմակերպութիւնները, մօտ 460: Հայերը ունէին երեք միութիւններ որոնք նախապէս վաւերացուած էին.— Իրաքի Հայ Կարօտելոց խնամակալութիւն, Պաղտատի Հայ Երկսեռ Երիտասարդաց Միութիւն (Ակումբ) եւ Պաղտատի Հայ Մարմնամարզական Ընդհ. Միութիւն: Այս երեք Միութիւնները դարձեալ ստացան իրենց վաւերացումը:

× Պաղտատի մէջ կան երկու հայկական եկեղեցիներ, երրորդին շինութիւնն ալ կ՚աւարտի շուտով: Այն եկեղեցին որ կը գտնուի քաղաքին կեդրոնը, հարիւր տարուան հնութիւն ունի, յարակից առաջնորդարանով որ հինցած է: Պաղտատի եկեղեցին եւ դպրոցին նուիրուած մօտ քառասուն կալուածներ կան, բոլորն ալ կարօտ հիմնական նորոգութեան: Վարձքերով կարելի չէ թէ եկեղեցիի եւ թէ Առաջնորդարանի ծախքերը հոգալ եւ վերաշինել կալուածները: Գաղութին բարերարներէն Պ. Սիմոն Ղարիպեան որ Պասրայի եկեղեցին եւ Առաջնորդարանը շինել տուած է, ինչպէս եւ կալուածներ գնած ու նուիրած, անցեալ տարի առաջարկեց հանգանակութիւն կատարել եւ խոստացաւ հանգանակուած գումարին չափ ինքն ալ տրամադրել: Հանգանակութենէն գոյացած է 15000 տինար առանց Պ. Ղարիպեանի տուածը: Որոշուած է հանգանակուած դրամով նոր եկեղեցի մը շինել ազգ. գերեզմանատան հողին վրայ, իսկ Պ. Ղարիպեանի նուիրելիք դրամով կեդրոնի եկեղեցիին կից՝ նախկին դպրոցի հողին վրայ 3–4 յարկով արդիական շէնք մը կառուցանել եւ անոր հասոյթով թէ շինել կեդրոնի եկեղեցին եւ թէ նորոգել ազգային միւս կալուածները: Եկեղեցիի շինութիւնը թափով առաջ կը տարուի: Հիմնաքարին օծումը կատարած է Ռուբէն արք. Մանասեան, Երուսաղէմէն: Եկեղեցիի շինութեան համար ընդհ. գումարը հասած է 21.500 տինարի:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ Ընկ. Գահիրէի մասնաճիւղը սեղան մը սարքած է ի պատիւ Կեդր. վարչութեան յանձնախումբի նախագահ Պ. Յակոբ Տէր Մելքոնեանի, անդամներէն Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Մըխիթարեանի և ԿարօՍասունիի որոնք Գահիրէ գացած էին, յոբելեանի տօնակատարութեան առթիւ: Երեկոյթին մէջ ճառեր խօսած են Գ. Գարապաճեան, Կայծ Կոկանեան, Բժ. Վ. Օհանջանեան, Թ. Խաչատուրեան, Լ. Յովհաննէսեան, Ս. Զէյթլեան, Աշոտ Զօրեան, Արսէն Երկաթ, Յակոբ Պալըգճեան, Մեթր Օ. Մաճառեան, Գ. Լաչեան, Գրիգոր Մխիթարեան, Կ. Սասունի, Յ. Տէր Մելքոնեան եւ Վ. Նաւասարդեան: Բոլորն ալ շեշտած են «Համազգային» ընկերութեան եւ Նշան Փալանճեան ճեմարանի կատարած անփոխարինելի դերը՝ մտաւորականներ եւ կրթական մշակներ հասցնելու դժուար գործին մէջ: Ճեմարանը բազմաթիւ դժուարութիւններէ ետք այսօր օժտուած է շէնքով մը եւ կը բոլորէ բարգաւաճ շրջան մը: Տեղի ունեցած է նաեւ գեղարուեստական բաժին մը:

ԿԻԼԻԿԻՈՅ կաթող. ընտրութեան առթիւ Պէյրութ հասած է Էջմիածնի աշխարհական պատուիրակը, Պ. Աշոտ Արրահամեան, հակառակ այն իրողութեան որ նախապէս հաղորդուած էր ընտրութեան յետաձգումը:

ԿՈՄԻՏԱՍ վարդապետի ծննդեան 85–ամեակը տօնուած է Պոլսոյ մէջ, մեծ հանդիսութեամբ: Բեմին անկիւնը կը փայլէր Կոմիտասի մեծադիր դիմանկարը ելեկտրական լոյսերու մէջ: Մշակութային միութեան կողմէ Պ. Նուպար Թօզան հրաւիրած է բանախօսելու Տօքթ. Նէզէթ Հալիլ Էօզթան, որ Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանէն կը ճանչնար վարդապետը: Ապա խօսք ծէ Կոմիտասի սաներէն Վարդան Ազկիւլ, անձնական դրուագներ պատմելով: Պ. Թ. Ազատեան կարդացած է վարդապետին մտերիմ հանգուցեալ բանաստեղծ Մէհմէտ Էմին Եուրտագուլի սրտառուչ մէկ նամակը, գրուած 1935ին, վարդապետի մահուան առթիւ: Երաժշտագէտ Համբարձում Պէրպէրեան որ Պոլիս կը գտնուի եւ որ յաջող երգահանդէս մը սարքած էր, մասնագիտական հմտութեամբ վերլուծած է Կոմիտասի արուեստը, իր մեկնութիւնները ճոխացնելով նուագի եւ երգի միջոցաւ: Հանդէսը ունեցած է նաեւ գեղարուեստական բաժին:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՊՈՒՏՕ.—Սիրելի «Յառաջ», քանի տարիները կ՚երկարին այնքան աւելի իրար կը փնտռեն պանդուխտ հոգիները, քանի մը ժամ իրարու հետ ապրելու համար հայկական մթնոլորտ մը: Կ. Խաչի Պորտոյի մասնաճիւղը կազմակերպած էր իր դպրոցի հանդէսը եւ Մանուկներու Օրը, 2 Յունուար, կիրակի օր, Կղերականներու սրահին մէջ, Պոտօ:

Ներկայ էին ծնողներ եւ ուրիշներ, տեսնելու եւ լսելու իրենց հոգեհատորները, որոնք այս տիերուն վրայ ծաղկած, արտասանեցին եւ երգեցին մայրենի լեզուով, հպարտօրէն: Երբ վարագոյրը բացուեցաւ բեմին վրայ շարուած են մեր նորաբողբոջ ծիլերը արագ նայուածք մը նետելով ներկաներուն վրայ, լիաթոք երգեցին «Հանին եւ այծը»: Տիկին Սիրուն Հալաճեան, իբրեւ նախագահ, քանի մը խօսք ուղղեց ներկաներուն, թելադրելով ծնողներուն որ հակեն իրենց զաւակներուն դասերուն տունէն ներս, որպէսզի ուսուցչուհին ալ ամբողջացնէ դպրոցէն ներս: Մանուկներու հայեցի դաստիարակութիւնը սեւ պարտականութիւն մըն է բոլորիս համար: Երկու խօսք ալ ըրաւ Մանուկները Օրուան առթիւ: Կապոյտ Խաչը տարիներէ ի վեր առանձին հանդէսով կը տօնէ Մանուկներու Օրը, միեւնոյն ատեն սպասեալ եւ կարկանդակ բաժնելով: Այդ օրը մենք միացուցինք մեր դպրոցական հանդէսին որպէսզի բոլոր փոքրիկներն ալ օգտուին մեր աքնաջան ուսուցչուհիին պատրաստած գեղարուեստական ճոխ յայտագրէն:

Շարք մը արտասանութեանց յաջորդեց «Կաղանդ Պապա», երգախառն թատերախաղը զոր յաջողութեամբ ներկայացուցին դպրոցի աշակերտները եւ աշակերտուհիները: Կաղանդ հայրիկը (Պ. Քէնտէրեան) թէ դպրոցի սաներուն եւ սանուհիներուն, գրենական պիտոյքներ եւ բոլոր ներկայ փոքրիկներուն պտուղ եւ կարկանդակ բաժնեց:

Իսկ ուսուցչուհի Օր. Շաքէ Քէնտիրեանի ալ զոյգ մը գեղեցիկ ձեռնոց նուէր Կ. Խաչի կողմէ: Օրիորդը շնորհակալութիւն յայտնելով ըսաւ թէ իր կատարած աշխատանքը ոչինչ է բաղդատելով Կապոյտ Խաչի զոհողութեան հետ:

Ցատկ առոգանութեամբ արտասանեցին փոքրիկներ Ս. Վարդանեան (Տիկ. վարժարանէն) եւ Ազ. Գինոսեան (երկուքն ալ դպրոցի նախկին սաներ): Պատկերաւոր մենախօսութիւն մը «Հնակարկատը» ներկայացուց Ս. Տօնէրեան, խնդացնելով ներկաները: Մանկունակ եւ հայկական նուագներով պարեցին Ալիսթաշճեան եւ Ա. Հօթիկեան: Աճուրդը վարելու համար առաջարկուեցան Պ. Մ. Ցոկրեան եւ Ա. Միքայէլեան: Այս վերջինը բացատրեց թէ նոր սերունդին փրկութեան միջոցն է դպրոցը, մանկապարտէզէն մինչեւ երկրորդական վարժարան: Այս առթիւ ջերմապէս գովեց Կապոյտ Խաչին եւ Համազգային ընկերութեան կրթական գործունէութիւնը:

Աճուրդէն գոյացաւ 18.300 ֆրանք: Շահեցաւ Կաղանդ հայրիկը նուիրելով երեք հարիւր ֆրանք: «Ջին հարթողները» խմբերգէն ետք հանդէսը փակուեցաւ «Մայրենի դպրոց»ով:

ՁԱԼԿԱՐԱՑԻ

հայ կեանքէն ու պատմութենէն: «Հայրենիք»ի էջերուն մէջ է, որ, կրնանք ըսել, ծնունդ առաւ եւ զարգացաւ գրական, պատմական ու յեղափոխական յուշագրութիւն մը, որ հայ մտքին ու պատմութեան համար անկորնչելի աւանդ կը հայթայթէ: Յուշագիրներ ունեցանք, որոնք իրենց կեանքն ու գործը պատմեցին, հայ ժողովուրդի վիշտը, պայքարը եւ հոգին ու հաւատքը պանծացնելով: Այս մարզին մէջ գլուխ գործոցներ արուեցան, անկրկնելի գեղեցկութեամբ ու արժէքով, ինչպէս Ռուբէնի Յիշատակներն են, միայն մէկ անուն յիշած ըլլալու համար:

Յուշագրութիւններու կարգին, Ամսագիրը ունեցաւ եւ ունի ուշագրաւ այլ բաժիններ, ուր ներկայացուած են կամ ուսումնասիրուած հայ մշակոյթը, Հայոց պատմութիւնը, բանասիրութիւնը, արուեստը: Ինչ որ կրցած է ստեղծագործել հայ ժողովուրդը, յանձին իր բազմաշնորհ զաւակներուն:

Յիշեցինք այս ամէնը, բացատրելու համար Ամսագրի արժէքը եւ տասնամեակներու կեանքը:

Հայ ժողովուրդը քաջալերած է զայն, կարդացած ու տարածած, որովհետեւ Ամսագրով խորունկ գոհունակութիւն ըզգացած է, անոր թիւերուն մէջ ճանչցած է իր ցեղային արժէքները, իր ստեղծագործական զօրութիւնը եւ հայ հոգիին ու մտքին գեղեցկութիւնը: Ամսագրի էջերէն ծորած է արդար հպարտութեան զգացում մը, որ սրտապնդած է զինք ու իր շրջապատը:

Ամսագրի ամէն մէկ թիւին մուտքը հայ տունէն ներս, կոչումն մըն է, ընդունելութիւն մը՝ հայ մտաւորականներու, գրագէտներու, բանաստեղծներու, պատմաբաններու եւ յուշագիրներու, որոնք, բոլորը, սրտապնդիչ խօսք մը ունին ըսելիք, հետաքրքրական ու թանկագին բառ մը հայկականութեան մասին:

Ազգապահպանման պայքարի այս օրերուն, «Հայրենիք» Ամսագիրը հզօր ազդակ մըն է հոգեկան ու իմացական կազդուրի:

Ամսագիրը կարդալ ու տարածել, կը նշանակէ զարգանալ ու զինուիլ, զօրանալ հայ շունչով ու ոգիով:

Հայ մտքի դրօշակիր մըն է ան ու նաեւ ապահով պաշտպան մը, ընտրեալներու հաւաքական ջանքերով:

Մեր գնահատանքին հետ իր թանկագին վաստակին հանդէպ, մեր սրտագին մաղթանքը՝ ապագային համար:

Կ՚ողջունենք սրտանց իր նոր տարեդարձը:

Գ. Մ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (47)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Մէչէտին, լսելով որ խումբը Պայղարայից պիտի մեկնի, գնում է Սօգուտլու գիւղը՝ Ղաչախ Մուկուչից ձիավարժութեան դասեր առնելու:

Մուկուչը ասում է.

— Մէչէտի, այնքան հաստ ես, որ դժուար է քեզ վարժեցնել ձի նստելու:

Վերջապէս, ամբողջ երկու շաբաթ, գիշեր ցերեկ ձիավարժութիւններ անելով, բաւական լաւ շարժումներ է անում:

Խումբը հաւաքուել էր Պայղարայում: Մոկացին ու Մէչէտին էլ եկան այնտեղ, ուր նա արաւ արագ ձիավարժական փորձեր բաւական լաւ կերպով:

Պէտք եղած բոլոր իրերը տրուեցան: Մուրատը պատուիրեց նրան, որ սրանից աւելի ոեւէ բան առնելու չէ, քանի որ իր ձին հազիւ այդքանը կրնայ տանիլ:

Նա խոստացաւ, եւ մենք էլ, վստահելով իր խօսքին, էլ իր վրան չնայեցինք:

Խումբը պիտի մեկնէր գիշերը դէպի Ֆէօր – Օղլիի բերդը, ուր մի ցերեկ հանգստանալէ յետոյ, Ղարաուրղանի վրայով պիտի անցնէր Տաճկաստան:

Թումանը (Թորգոյ), որ Մրրիկ ձիաւոր խմբին խմբապետն էր, մեկնումի պահուն ազդարարեց կրկին, որ տղաները աւելորդ բաներ վերցնելէ զգուշանան: Խուզարկութիւն չկատարուեց, սակայն: Զնայեցան ձիերի վրայի խուրճինների ներքին ծալքերը եւ տղայոց գրպանները:

Պայղարայից չորս ժամ, առանց հանգստանալու, ձիավարեցինք, յետոյ վար իջանք ձորի մէջ, մի առուի եզերքին՝ ծխելու եւ հանգստանալու: Հրաման եղաւ կրկին պատրաստ լինել: Բոլորս՝ ծիտերի նման թռանք մեր ձիերի վրայ:

Բոլորը պատրաստ էին: Բայց Մէչէտին փորձում էր նստել ձի եւ չէր յաջողում: Մէկ ոտքը ասպանդակի վրայ էր դնում եւ միւսը, երբ ուզում էր բարձրացնել, վար էր ընկնում: Մոկացի Գրիգորը, եւ Նարմանցի Մուկուչը օգնութեան հասան եւ մի կերպ նստեցուցին նրան:

Մոկացի Գրիգորը ասաց.

— Վայ թէ տղայ, նորից գրպաններդ ծանրաբեռնել ես հրացանի զանազան մասերով:

— Ամենեւին. Թումանի այդ խիստ պատուէրը լսելուց յետոյ, ես այդպէս պարտազանցութիւն չեմ անի:

— Քո ամէն ասածին հաւատում եմ, բայց մասերը գողանալուդ եւ գրպաններդ լեցնելու «ոչ» պատասխանդ չեմ ընդունում: Եթէ այդպէս մի բան ունես, հանէ գրպաններիցդ եւ լեցուր խուրճինիդ մէջ: Գոնէ վար իջնելու եւ կրկին ձի նստելու դիւրութիւն կ՚ունենաս:

— Ամենեւին. ես չեմ կարող այդ աւելորդ մասերով իմ ձին ծանրաբեռնել:

Սրընթաց գնում ենք: Նորից մի փոքր հանգիստ տալով՝ շարունակում ենք մեր ճանապարհը: Այս անգամին Մէչէտին աւելի մեծ դժուարութեամբ է ձի նստում, որովհետեւ աւելի շատ յոգնած է:

Այդ բոլորը Մուրատի աչքից չի վրիպում: Նա ասում է Ազային.

— Մեր Մէչէտին նորից գաղտագողի ծանրաբեռնուած է: Եթէ գրպանները, վրան – գլուխը երկաթեայ մասերով լեցուն չլինէր, նա շատ հեշտութեամբ, միայն փամփուշտներով բեռնաւորուած, կրնար ձիէն իջնել եւ առանց օգնութեան կրկին ձի նստել:

Հասանք Քէօր Օղլիի բերդը: Մեր ցերեկուան հանգստանալու վայրն էր: Երբ Մէչէտին ձիէն վար իջաւ, փորի վրայ կքեցաւ:

Մուրատ՝ Աւոյի հետ մօտեցաւ նրան եւ փաղաքշելով ասաց.

— Մէչէտի, երեւում է, որ շատ յոգնած ես:

— Հա, Մուրատ, չափազանց յոգնած եմ:

— Այս րոպէին կ՚ուզենք քեզ խուզարկել, տեսնենք թէ խօսքդ որքա՞ն ես յարգել:

Մէչէտին, ծիծաղելով կ՚ուզէր հեռանալ, բայց Աւօն ամուր բռնեց նրան: Մենք սկսանք խնդալ, եւ Մուրատ խուզարկեց: Ալ ինչեր չհանեց: Մի ծրար ունէր, որի մէջ բոլորը կոտաւ էին (փամփուշտ դուրս քաշող), ուրիշ մի ծրար՝ լեցուն պրուժին (զսպանակ), երրորդ մի ծրար՝ հրացանի սանդ, որ փամփուշտը կը պայթեցնէ, պտուտակներ, հրացանի մասեր, կատարեալ մի ջորիի տանելու չափ բեռ:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ՆՈՐ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ԱԼՔՈՀՈԼԱՄՈԼՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Միջնախարարական յանձնախումբ մը կազմուած է, նոր միջցներ մտածելու համար ալքոլամոլութեան դէմ: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ 25 — 30 ծրագիրներ, հրամանագիրներ եւ օրինագիծներ մշակուած են, այս առաջադրութեամբ: Մասնաւորապէս պիտի քաջալերուի առողջապահիկ ըմպելիներու սպառումը: Կը խորհուի մեծապէս զեղչել պտղաջուրերու տուրքը:

Կաթի սպառումն ալ դիւրացնելու համար պիտի ծախուի թէ բնական վիճակի մէջ եւ սերը քաշուած: Նիւթական օգնութիւն պիտի ընծայուի այն գործատէրերուն որոնք յանձն կ'առնեն առողջապահիկ ըմպելիներ ծախել աշխատանոցին մէջ եւն.:

Կառավարութիւնն ալ կ'ընդունի թէ հակալքոլական պայքարը երկարաշունչ աշխատանքի մը կը կարօտի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ազգ. տնտեսութեան նախարարը, որ Փարիզ պիտի գայ յունուար 17ին, մասնակցելու համար սպառազինութեանց, խորհրդաժողովին, յայտարարեց թէ պիտի չընդունին որեւէ սահմանափակում, բացի այն պայմաններէն որոնք նախատեսուած են Փարիզի համաձայնութիւններով: Այս առթիւ աւելցուց.— «Փարիզի դաշնագիրները յըստակօրէն ճշդած են Գերմանիոյ զէնքերու արտադրութեան սահմանները: Անոր արգիլուած են հիւլէական, մանրէական եւ քիմիական զէնքերը, ինչպէս եւ երկար հասողութեամբ ռմբաձիգ օդանաւերը, հրթիռները եւ 1500 թոնէն վեր մարտանաւերը: Չեմ ըսեր թէ միտք ունինք շինելու միւս բոլոր զէնքերը: Բայց այդ չի նըշանակեր թէ կը հրաժարինք շինելու իրաւունքէն»: Նախարարը բացատրեց թէ զէնքի ճարտարարուեստը պետութեան պիտի չյանձնուի, այլ վերազինումը պիտի կատարուի անհատական ձեռնարկներու միջոցաւ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ արտակարգ ատեանը կախաղանի դատապարտեց երեք Իսլամ Եղբայրներ եւս: Ուրիշ քառասուն ամբաստանեալներ դատապարտուեցան տասը տարիէն ցկեանս բանտարկութեան, իսկ 45 հոգի անպարտ արձակուեցան:

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ԱՒԼՏՈՒՔ ՄԸ տեղի ունեցաւ Փարիզի 16րդ թաղամասին եւ Պուլոնյի անտառին մէջ կիրակի առտու կանուխ, տեւելով 4ուկէս ժամ: Այդ շըրջանը բաժնուած էր Փարիզի մնացեալ մասէն, երեւան հանելու համար գիշերային գողերը որոնք աշխուժացած են ատենէ մը ի վեր: Այս առթիւ հարցաքննուեցան 2600 քաղաքացիներ որոնք ինքնաշարժ նստած էին, 220 մարդիկներ եւ հարիւր անցորդներ որոնքցուրտէն կը դողային: Շարժման մէջ դրուած էին տասը ոստիկանական կառքեր: Ոստիկանները զօրաւոր լուսարձակներ ունէին, անտառին խորերը խուզարկելու համար: Տեղական թերթերը գիտել կուտան թէ դարձեալ քանի մը գողութիւններ տեղի ունեցան նոյն գիշերը:

ՄԱՐՈՔԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, հազարաւորներ հարցաքննուած են Քազապլանքայի մէջ, վերջին ահաբեկումներուն պատճառով: Հետապնդումները խիստ էին մասնաւորապէս քաղաքին Ֆրանսական եւ արաբական թաղերուն մէջ: Ուրբաթէն շաբաթ ոստիկանները կեցուցին 11 ինքնաշարժներ, խուզարկութիւններ կատարելով:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի գիշեր, Քաֆէ Քատէի վերնայարկը: Կը խօսի Պ. Ե. Այվազեան: Նիւթը՝ «Արդի փիլիսոփայութեան տիրական հարցերը»: Գեղարուեստական բաժին Պ. Գ. Մելիքեանէ: Սրբավայրերու շարժանկար:

ԿԱՂԱՆԴԻ ԾԱՌ ԵՒ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի: Այս կիրակի ժամը 15ին, Սէրքըլ Կաթոլիկ սրահը:

Բացման խօսք վարչութեան կողմէ:

Գեղարուեստական բաժին աշակերտներու կողմէ: Կաղանդ Պապան նուէրներ պիտի բաժնէ անխտիր բոլոր մանուկներուն: Մուտքը ազատ է:

× Պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 26ին:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն տեղապահաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ շրջաններու ընկերները, նշանակուած թուականներուն: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը.—

12 Յունուար Վիէն:

14 Յունուար Վալանս:

15, 16, 17 Յունուար Մարսէյլ:

18 Յունուար Կրընոպլ:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ RENÉ GROUSSET ի

Ողբացեալ ակադեմականին հայ բարեկամները երեկոյ մը կազմակերպած են Յունուար 14ին, Միւզէ Կիմէի սրահին մէջ, (Փլաս տ'Իէնա) ժամը 21ին:

Նախագահութեամբ Փարիզի առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հայկ. Դատի պատմութեան մասին

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի, այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 21ին, Քաֆէ Սէն Սիւլփիսի վերնայարկը, 2 ռիւ տիւ Վիէօ Քոլոմպիէ մէթրօ Սէն Սիւլփիս:

Կը դասախօսէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ՍԱՄՈՒԷԼ շարունակելով շարքը, (4րդ):

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր փափաքողները անխտիր:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Վիէնէն Պ. Արտաշէս Զաքարեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Օննիկ Օհվանօվիքի (Սուսիէօ ան Ժարէ):

× Մ. Նահանգներէն Պ. Ճիւան Կոփոյեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Տիգրան Նորոյեանի, Լիոն:

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՄԱՐՏ

Կէս օրէ վերջ ժամը 2·30ին

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շըրջանին 24րդ տարեկան ցերեկոյթը, Սանթրը Մարսըլէն, Պէրթըլօ, 28պիս, ռիւ Սէն Տօմինիք, Փարիզ (7):

Հ. Յ. Ն. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Անիէռի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է ի նպաստ երգչախումբին.— Պ. Ատանալեանէ (Իսի), Տիկին Վարդուհի Վարդանեանէ, եւ Պ. Քէշիշեանէ հազարական ֆրանք, Տիկին Տէրտէրեանէ, Պ. Սէֆէրեանէ, Պ. Ծառուկեանէ եւ Պ. Աւետիսեանէ 500ական ֆրանք:

Անոնք որ կը փափաքին նուէրներ ընել մեր երգչախումբին, կրնան ղրկել Պ. Քէշիշեանի, 3 ռիւ Ա. Պիւֆօ, Անիէռ (Սէն):

ՀԱՄԱԶԱՐՄԱՆՃԱՔԻ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

Լիոնի տարեկան հանդէսը: Ս. Ծնունդի եւ Նոր Տարուան ընտանեկան խնջոյքպարահանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երկուքէն մինչեւ տասը: Ցոյներու սրահին մէջ 5 ռիւ Պոնֆուա:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, խըմբերգներ, մեներգներ, արտասանութիւններ, բանախօսութիւն, պարեր ու մասնաւորաբար Համաչարմանճաքի տոհմային պարը (Ալաշէն) եւ զանազան անակնկալներ: Ճոխ պիւֆէ համադամ աղանդերներով: Մուտքը ազատ է

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՄԵՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ 1955

(Բ. ՏԱՐԻ)

Կազմեց՝ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, պատկերազարդ:

Գրական էջեր.— Հայկ. կեանք, Արուեստի աշխարհ, Հայաստան, կէս-բժշկական, գաղութներ (Լիբանան եւ Սուրիա), երգիծանք, մարզաշխարհ, անցքեր, մահագրութիւն, օրացոյց եւն.:

ԳԻՆ 1200 ՖՐԱՆՔ

Թղթատարի ծախքով 1270: Դիմել՝ «Յառաջ»ի:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ համար Յ. ՄԱԼԱՔԵԱՆԻ՝
3, Bd. Théodore Turner, Marseille

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն բոլոր ենթակոմիտէներու եւ խումբերու ընկերները ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ գիշեր ժամը ճիշդ 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Սոյն ժողովին ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ին եւ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ.—

Թաթուլ խումբը այս երեքշաբթի ժամը 9ին:

Իշխան խումբը հինգշ. ժամը 9ին:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20·30ին: Սովորական հաւաքատեղին:

ՈՐԲԵՐՈՒՆ ՕԳՆ. ՄԱՐՄԻՆ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Գ. Կիւլպէնկեանէ յիսուն հազար ֆրանք, Նոր Տարուան առթիւ:

Տիկին Զէյվէեանէ հազար ֆրանք, Տիկին Գարագոշի մահուան առթիւ:

× Տարեկան երեկոյթը 20 Նոյեմբեր:

ՀՐԱՒԻՐԱԳԻՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեդր. վարչական ժողովը պատիւ ունի հրաւիրելու Միութեան բոլոր իրաւասու անդամները ներկայ ըլլալ 41րդ ընդհ. ժողովին, որ պիտի գումարուի Շաբաթ, 4 Փետրուար, առաւօտեան ժամը 9·30ին, Միութեան Կեդր. գրասենեակին մէջ, 295 Ֆիֆթի էվընիւ, Նիւ Եորք:

Եթէ օրինաւոր մեծամասնութիւն մը՝ ներկայ չըլլայ, այս ծանուցումը պիտի նկատուի իբր երկրորդ հրաւէր ընդհ. ժողովի, որ պիտի գումարուի շաբաթ եւկիրակի, 19 եւ 20 Փետրուար, առաւօտեան ժամը 9·30ին, Օթէլ Րոզվէլթի մէջ, Մէտիսըն էվընիւ եւ 45րդ փողոց, Նիւ Եորք:

Բոլոր իրաւասու անդամները որ ներկայ պիտի ըլլան այս ժողովին, օրինական մեծամասնութիւն պիտի կազմեն:

ՕՐԱԿԱՐԳ.— Ընդհ. տեղեկագիր 1953 տարեշրջանի, ընդհ. հաշուետուութիւն 1953 տարեշրջանի, ընտրութիւն Կեդր. վարչ. ժողովի, իրենց պաշտօնավարութեան շրջանը աւարտած անդամներու տեղ, Հ. Բ. Ը. Միութեան հպատակութեան փոփոխութեան եւ անոր Լոնտոնի Թըրըսթները Նիւ Եորք փոխադրելու հարցեր: Առաջարկներ եւ թելադրութիւններ, ուղերձներ: Ի դիմաց Կեդր. վարչ. ժողովի ատենադպիր Մ. Մ. Յովսէփեան եւ ատենապետ Ա. Մանուկեան:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 12 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

MERCREDI 12 JANVIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7569 31e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2980

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐԷՆ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ

Որ եւ է տարեկան տեսութիւն չտատցանք այս տարի: Ոչ ազգային, ոչ կրթական, ոչ ալ բանուորական:

Ուրեմն ամէն բան կարգին է, պիտի ըսեն լաւատեսներ:

Իսկ ուրիշներ այս պարագան ալ պիտի նկատեն ախտանիշ մը համատարած թըմրութեան:

Ամէն պարագայի մէջ, բարենշան չէ երեւոյթը:

Վիճակագրական տեղեկութիւնները մարգանք չեն, այլ տեսակ մը ուղեցոյց, կորուած ճամբան չափելու եւ յաջորդ ուղեգիծը ճշդելու համար:

Երբ գաղութ մը, հայաշատ շրջան մը չի գիտեր թէ ի՛նչ ըրաւ անցեալ տարուան ընթացքին, չի կրնար որոշել վաղուան ընելիքն ալ:

Քիչ-շատ ամէն շրջան ունի Ազգ. Միութիւններ կամ Առաջնորդարաններ: Ուրեմն կրնային այս աշխատանքը կատարել առանց դժուարութեան:

Եթէ գրագիր չունին, կրնային հումնիւթ ճարել թղթակիցներու:

«Յառաջ»ը կենդանի բաժին մը ունի, «Գաղութէ գաղութ», ուր փաստացի տեղեկութիւններ կ՚երեւան մօտաւոր եւ հեռաւոր շրջաններու կացութեան մասին:

Ջանադան թերթերէ քաղուած տեղեկութիւններ եւ մասնաւոր թղթակցութիւններ կը լրացնեն պակասը:

Մինչդեռ, մեր գաղութին վերաբերեալ թղթակցութիւնները մեծ մասով հանդէսներու նկարագրութիւններ են:

Այս նիւթերն ալ իրենց տեղն ունին, իբրեւ շարժում եւ պատկեր: Մանաւանդ այն թղթակցութիւնները որ կը նկարագրեն սերունդի փրկութեան համար կատարուած աշխատանքը, Հայր. Միութեանց գործունէութիւնը եւն.:

Բայց, դժուար է բուն իրականութեան մասին գաղափար կազմել այդ նկարագրութիւններէն:

Տարեկան, գոնէ պարբերական վիճակագրութիւն մը միայն կրնայ գաղափար տալ թէ ո՛ւր կ՚երթանք:

Այս տեսակէտէն ոչ նիւթ, ոչ ալ միջոց կը պակսի Փարիզի, Մարսէյլի, Լիոնի եւ ուրիշ հայաշատ շրջաններու ազգ. կազմակերպութեանց եւ թղթակիցներու:

Նոյն պարտականութիւնը կ՚իյնայ հարեւան գաղութներու ազգ. կազմակերպութեանց վրայ:

Գիտէ՞ք թէ ի՛նչ կը բանին Լոնտոնի, Մանչեսթըրի, Պրիւսէլի, Անվերսի, Միլանի կամ Ժընեւի մէջ, եթէ զանց առնենք պարբերական կամ պատահական հանդէսներու նկարագրութիւնները:

Երիտասարդութիւն եւ ուսանողներ ունինք ամէն տեղ: Ինչո՞վ զբաղած են: Ի՞նչով կը խանդավառուին: Ունի՞ն ուղղակի կապ՝ հայկական իրականութեան հետ: Կը կատարե՞ն իրենց դերը, իբրեւ մղիչ ուժ:

Ի՞նչ աշխատանքներ կը փորձուին, նորահասներու փրկութեան համար: Ունի՞ն հիմնական ձեռնարկներ, թէ բախտին կամ ծնողներու բարեհաճութեան ձգած են ամէն բան:

Եթէ Ազգ. Միութեանց անդամները շատ զբաղած են, ինչո՞ւ որոշ պարտականութիւններ չեն յանձներ հոգեւոր հովիւներուն, գոնէ իրենց գիտցած հայերէնը տարածելու համար:

Կը կարծենք թէ շատոնց անցած է խարխափումներու շրջանը:

Յետին համրանքն ալ գիտէ, պարտաւոր է գիտնալ իր ընելիքը, իբրեւ արդիւնք երեսուն տարուան փորձառութեան:

Երբ մէկը շարունակ նստի երանաւէտ անհոգութեամբ, ոտքի կանգնելու վարժութիւնն ալ կը կորսնցնէ: Այսպէս է նաեւ ժողովուրդներու կեանքը:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԻՏԱԼԻԱ

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՍԿՍԱՆ

Պ. Մենտէս Ֆրանս Նափոլիէն Հռոմ հասաւ Բչ. գիշեր, մասնաւոր ինքնաշարժով մը եւ անմիջապէս գործի ձեռնարկեց: Նափոլիի մէջ ճաշի հրաւիրուած էր Իտալիոյ Հանրապետութեան նախագահին կողմէ: Հռոմ եղած ատեն պիտի բնակի ֆրանսական դեսպանատունը: Եչ. օր պիտի մեկնի Պատըն Պատըն, տեսակցելու համար արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետին հետ:

Կարեւոր արդիւնքներ կը սպասուին երկու տեսակցութիւններէն, մասնաւորապէս Գերմանիոյ վերազինման եւ սպառազինութեանց արտադրութեան մասին: Իտալական կառավարութեան համար եւրոպական Միութիւնը ոչ միայն քայլ մըն է դէպի հաւաքական ապահովութիւն՝ Խ. Միութեան դէմ, այլեւ հիմք մը սպառազինութիւնները սահմանափակելու եւ հակակշռի տակ առնելու: Յետոյ, Իտալիա կը յուսայ զինական ապսպրանքներ ստանալ Մ. Նահանգներէն, Ատլանտեան Կազմակերպութեան միջոցաւ, աշխատանք ճարելու համար հազարաւոր անգործ բանուորներու: Ամերիկա չուզեր ապսպրանք յանձնել այն գործարաններուն ուր կը տիրապետեն համայնավար սենտիքաները: Վերջին չորս ամիսներու ընթացքին չեղեալ համարուեցան 25 միլիոն տոլարի ապսպրանքներ: Ջնջուած էր նաեւ եօթը միլիոն տոլարի ապսպրանք մը (Թորփիլանաւ) Փալերմոյի մէջ եւ այժմ յանձնուած է Թարանթոյի նաւաշինարանին ուր ազատ սենտիքաները մեծամասնութիւն կը կազմեն:

Պ. Մենտէս Ֆրանս Ֆրանսայի առաջին վարչապետն է որ Հռոմ կ՚այցելէ, 1935էն ի վեր երբ Լավալ հոն գացած էր: Երէկ մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Իտալիոյ ելմտական նախարարին հետ, քննելու համար անոր տասնամեայ ծրագիրը որուն շնորհիւ չորս միլիոն նոր գործեր պիտի ճարուին Իտալիոյ մէջ, օտար դրամագլուխով: Յետոյ ճաշեց եւ խորհրդակցեցաւ արտաքին գործերու նախարարին եւ վարչապետ Շելպայի հետ: Այսօր Չորեքշաբթի, իր կնոջը հետ պիտի ընդունուի Պապին կողմէ, Վատիկանի մէջ:

Օրակարգին վրայ կան քաղաքական, զինուորական եւ տնտեսական խնդիրներ: Կը յուսացուի թէ Պ. Մենտէս պիտի համաձայնի թեթեւցնել կարգ մը սահմանափակումներ, որպէսզի աւելի մեծ քանակութեամբ իտալական պտուղներ, բանջարեղէններ եւ ուրիշ արտադրութիւններ ներածուին Ֆրանսա: Ներկայիս Ֆրանսա միայն 65 առ հարիւր համեմատութեամբ իտալական արտադրութիւններ կ՚ընդունի առանց սահմանափակման: Կը յուսան 75 առ հարիւրի բարձրացնել այս քանակութիւնը: Իտալիա կը գանգատի թէ ինք 90 առ հարիւր արտօնած է ֆրանսական արտադրութեանց ներածումը:

Յետոյ, Իտալիա կը յուսայ մասնակցիլ Հիւս. Ափրիկէի տնտեսական զարգացման, տրամադրելի մասնագէտներ եւ բանուորներ ղրկելով:

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ՆՈՐ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԸ

Մ. Նահանգներու նախագահը նոր պատգամագիր մը ուղղեց խորհրդարանին, առաջարկելով դիւրացնել միջազգային փոխանակութիւնները, զիջումներ կատարելով փոխադարձաբար: Այս առթիւ պարզելով իր ծրագիրը, կ՚ըսէ թէ «Ներկայիս բազմաթիւ հակատնտեսական եւ արհեստական պատուարներ թոյլ չեն տար որ ազատ աշխարհին ազգերը լիովին արժեցնեն իրենց տնտեսական կարողութիւնները»: Ուրեմն, Մ. Նահանգները եւ իր դաշնակիցները պէտք է վերցնեն այդ պատուարները, հասարակաց բարիքին համար: Միեւնոյն ատեն կը բացատրէ թէ օգտակար չեն մաքսատուրքերու զանգուածային եւ յանկարծական զեղչերը, այլ պէտք է հետեւիլ չափաւոր ծրագրի մը: Այս առաջադրութեամբ, կը թելադրէ խորհրդարանին.— 1. Երեք տարի երկարաձգել նախագահին տրուած իրաւասութիւնը, որպէս զի բանակցի միւս ազգերուն հետ, մաքսատուրքերը զեղչելու համար.— 2. Աւելի պարզ վիճակի մը վերածել մաքսային ձեւակերպութիւնները, ներածուած արտադրութեանց արժէքը ճշդելու համար.— 3. Հարկային դիւրութիւններ ընծայել ամերիկեան հաստատութեանց, իրենց դրամագլուխը շահարկելու համար օտար, մասնաւորապէս յետամնաց երկիրներու մէջ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ՄԵՐ ՉՈՐՍ ՀԱԶԱՐԸ ԵՒ...

Մեր ալեւոր այլ աննկուն բարեկամը, Ա. Վաչեանց իր յօդուածին մէջ կ՚արձանագրէ, նաեւ, ինչիններու նոխութիւնը հայերէնի մէջ:

Բազմաթիւ ժողովուրդներ չունին Ծ. Ճ. Ղ. Ջ. կամ Շ. Չ. Ջ. Ց. Փ. Ք. եւն. տառերը եւ ստիպուած են քանի մը տառեր միացնել:

Յետոյ կը յիշէ մեր լեզուին մէկ բացառիկ յատկութիւնը,— բարդ բառեր շինելու կարողութիւնը, այնքան սահուն եւ ներդաշնակ,— երկնասլաց, քառատրոփ, ակնախտիղ, ակնապարար, հերարձակ, հոգեհատոր, մշտադալար, ոսնամբարձ, շոգեպինդ, մարգագաշտ, խորաթափանց, հերոսամարտ, հիւսիսափայլ, որոտընդոստ, լորձնաշութթն եւն.:

Եւ կը յուզէ այսպէս շահեկան խընդիր մը.

— «Ինչո՞ւ մենք, դարերի ընթացքում շրջապատուած լինելով շատ աւելի մեծ ժողովուրդներով եւ յաճախ գտնուած լինելով նրանց ազդեցութեան տակ, նրանցից փոխ ենք առել շուրջ 4000 բառեր միայն, որոնց մի մասը մենք սատացել ենք մեր նախնի լեզուից: Սակայն ի՞նչ է այս 4000ը, երբ ռուս մեծ ժողովուրդը, դարեր շարունակ անկախ ապրելով հանդերձ, դեռ 1876 թ. ունէր օտար լեզուներից իր փոխ առած բառերի բառարանը — «Հարիւր հազար օտար բառեր» խորագրով, որին ես ամէն օր տեսնում էի հանգուցեալ Ստեփան Բէգ. Իսրաշեանի Շուշիի տան գրասենեակում»:

— «Ինչո՞ւ եւրոպացի գիտնական բըզուաբանները Աստուածաշունչի հայերէն թարգմանութիւնը համարում են ամենից ճիշդը եւ կատարեալը եւ գայն անուանում են «Թագուհի ամենայն թարգմանութեանց»:

Պ. Վաչեանց ուրիշ հարցումներ ալ ունի, բայց ես կ՚ուզէի տարեց թէ երիտասարդ իմաստակներու մասնաւոր ուշադրութեան յանձնել առաջինը.— Մենք օտարէն փոխ առեր ենք 4000 բառ: Ի՞նչ կ՚արժէ այս, Ռուսերու հարիւր հազարին կամ յիսուն հազարին քով:

Ահա այդ փոխառեալ, խառնակ պատուաստներէ անցած լեզուին բառերն են որ կապկօրէն կամ բռնութեամբ կը գործածեն Երեւանի մէջ: Եւ կ՚ուզեն մեր մէջ ալ տարածել, իբրեւ «պետական լեզու»...

Ո՞ւր էր որ, տունին անփոխարինելի գանձարանը, բնական եւ հարազատ հարստութիւնը տիրաբար գործածելէ ետք, պակասը լրացնէին հմտութեամբ եւ տրքնաջան պրպտումներով:

Բայց, որո՞ւն հոգը հատեր է, երբ կարելի է տակէ տակ շարել վիցէ-պրիզիդենտ, պրըմիէր-մինիստր, լաուրիատ, սեսիա, ասամբլեա, պրոպագանդել, ցիմենտել, օկուպացնել, դիզերտիր, ռենիկատ եւ մնացեալը:

ՎԱՀԷ

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՎԵՐԱՄՈՒՏԸ

Երէկ, երեքշաբթի, Ազգ. Ժողովը վերսկսաւ իր նիստերը, տօնական արձակուրդէն ետք: Նախ երեք անգամ քուէարկութիւն տեղի ունեցաւ, նոր նախագահին ընտրութեան համար, բայց ապարդիւն: Գլխաւոր թեկնածուներն էին ներկայ նախագահը, Լը Թրոքէր (ընկերվարական), չափաւորներուն ընտրելին, Պ. Պրիւնէլ, Դօր. տը Կոլի կուսակիցներէն Փալեւսքի:

Վերաբացման առթիւ աւանդական ճառը խօսեցաւ երիցագոյն անդամը, Պ. Մարսէլ Քաշէն (համայնավար), որ իր տեսակէտները յայտնեց օրուան խնդիրներու մասին: Յետոյ տեղի ունեցաւ դիւանի ընտրութիւնը, ներկայացուցիչներ առնելով իւրաքանչիւր հոսանքէ: Պիտի ընտրուէին վեց փոխ-նախագահներ եւ տասը քարտուղարներ: Վերջին անգամ է որ այս ընտրութիւնը կը կատարուի համեմատական դրութեամբ: Յառաջիկայ հոկտեմբերէն սկսեալ ընտրութիւնը պիտի կատարուի ազատօրէն, համաձայն սահմանադրութեան:

Ընդհանուր կարծիքը այն էր թէ պիտի վերընտրուի Հանրապետութեան Խորհուրդին (ծերակոյտ) նախագահը, Պ. Մոներվիլ:

Կարգ մը թերթեր գիտել կուտան թէ Ազգ. Ժողովին մրցակից խմբակցութիւնները կ՚ուզեն հարուած մը տալ կառավարութեան, դժուարացնելով նախագահին (առենապետ) ընտրութիւնը:

ՆՈՐ ՊԱՏԵՐԱ՞ԶՄ 1960ԷՆ ԱՌԱՋ

«Մանչէսթըր Կարտիըն»ի տեղեկութեանց համաձայն, անգլ. կառավարութիւնը ազգ. պաշտպանութեան ծրագիրը վերամշակած է այն ենթադրութեամբ թէ մեծ պատերազմ մը պիտի ծագի 1960էն առաջ: Այս ենթադրութիւնը հիմնուած է սա իրողութեան վրայ թէ անգլիացի գիտունները խաղաղութիւն կը սպասեն առնուազն հինգ տարի, նկատի առնելով Մ. Նահանգներուն օդանաւային ուժի գերազանցութիւնը Խ. Միութեան վրայ: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, ամերիկեան օդանաւերը կրնան զարնել որ եւ է հիմնական կէտ Խ. Միութեան մէջ: Անխոցելի կը համարուին Ֆլորիտայի, Թեքսասի եւ Արիզոնայի ամերիկեան խարիսխները: Միշտ նոյն աղբիւրին համաձայն, խորհրդային օդատորմիղը տակաւին ի վիճակի չէ հասնելու ամերիկեան գլխաւոր կեդրոնները, բայց մինչեւ 1960 կրնայ վտանգել Արեւմուտքի ապահովութիւնը, եթէ այս վերջինը այլապէս դեռ բաղանց ուժեր չունենայ: Լոնտոնի մէջ այն կարծիքն ունին թէ ջրածին ռումբը վճռական դեր պիտի կատարէ առաջին 20-30 ժամերու ընթացքին:

ՀԱՐԻՒՐ ՉԻՆԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱՒԵՐ ռմբակոծեցին Թաշէն կղզին, որ ազգայնականներուն ձեռքն է: Կարմիր Չինաստանի առաջին մեծ արշաւն էր եւ ժամեր տեւեց: Աւելի քան երեք հարիւր ռումբեր արձակուեցան, բայց մեծ մասը ծովն ինկաւ: Երկու օդանաւեր խորտակուեցան: Ռումբերը վնասեցին մարտանաւերուն: Ժողովուրդն ալ ծանր կորուստներ կրեց: Մինչ այս ռմբակոծութիւնը տեղի կ՚ունենար, Չանկ Քայ Շէք ճառ մը կը խօսէր, ըսելով թէ Չինաստանը պէտք է ազատագրուի կարճ ժամանակի մը մէջ:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ընդհ. քարտուղարը, որ Չինաստան գացած էր 11 ամերիկացի օդաչուներ բանտէն ազատելու համար, վերջացուց իր պաշտօնը: Արդիւնքը յայտնի չէ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Հանրապետութեան նախագահը Յորդանան պիտի երթայ: Իսկ վարչապետը, որ Պաղտատ կը գտնուի, պիտի այցելէ նաեւ Լիբանան:

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԻՆ ԲՈՒԵՐԸ

Քաղաքական կեանքի մէջ պայքարները հասկնալի են: Գրող մը կամ արուեստագէտ մը կրնայ համակիր ըլլալ որոշ հոսանքի մը կամ վարդապետութեան: Ասիկա չի նշանակեր, թէ ան թշնամի է հայրենիքին: Արդ երբ կը խօսինք ան — հատի մը ունեցած արժանիքներուն մասին, պէտք չէ կառչինք անոր դաւանանքին ու զանց առնենք իր պատրաստութիւնը, համայնքին կամ ազգին մատուցած իր ծառայութիւնները:

Էր ատեն մը, որ կրօնական մոլեռանդութիւն մը աւերներ կը գործէր մեր մէջ:

Այն որ կը պատկանէր տարբեր յարանուանութեան, Հայ չէր նկատուեր: Դասանական այդ նեղմտութիւնները ներկայիս փոխադրուած ընկերային եւ քաղաքական մարզերու վրայ՝ կը շարունակուին յամառօրէն:

Ու համայնավարներն են որ իրենց հետ բերին այս բարբարոս կեցուածքը:

Անոնք երբ տիրացան ցարերու իշխանութեան, սկսան բանտարկել, աքսորել, կոտորել ու փճացնել քաղաքական իրենց հակառակորդները:

Նոյնը կ'ընեն իրենց ուղեկիցները այսօր աշխարհի ամէն կողմը:

Իրենց սարքած հանդէսներուն մէջ ընդդիմադիր հոսանքի ղեկավարներու հասցէին կ'ընեն ամէն չարախօսութիւն՝ իրենց ազդեցութիւնը տարածելու պատրանքով:

Զարախինդ այս ոգին երեւան կը հանէ բարոյական դիմագիծը մարդոց, որ ընդունակ չեն նոյնիսկ օտարներու կողմէ գնահատուած ազգային արժէք մը յարգելու:

Ձենք կարծեր, թէ մէկ օրէն միւսը հրաշքով մը կարելի է փոխել մտայնութիւնը այս մարդոց:

Ան «տէքրէթ»ներով պարտադրուած է, ու մինչեւ որ չտապալի կարմիր իրաւակարգը, մինչեւ որ չփոխուին գնահատութեան չկիցած չափանիշներ, զուր է ըսպասել, որ փոփոխութիւններ կրեն վաճառուած արկածախնդիրներու տեսակէտները:

Աւելցուցէք ասոր վրայ, փառասիրութիւնն ու կիրքը նաեւ պզտիկ մարդոց, ու հարցը կը պարզուի:

Մեր կեանքին բուերն են անոնք. կուրցած նախանձէ ու չարակամութենէ:

Ու համազումարը այս բոլորին. դարձեալ ուրացում համազգային արժէքներու. դարձեալ ի խաչ հան զդա, խոլական աղաղակները ասոնց, որ քանդել եւ ուրանալու մէջ կը փնտռեն իրենց յաջողութիւնը:

Եղկելի հոգիներ, որոնք աւեր կը դորցեն իրենց շուրջը, ու չեն անդրադառնար ատոր:

Հայկական Սփիւռքը կը գործէ ահա այս հոգեբանութեամբ:

Ան կը տառապի ամսեղուկ մարդոց աբարքներու հետեւանքներով: Եւ եթէ տեղատուութիւնը կը հարուածէ մեզ, հոն ալ փնտռեցէք մէկ մասը վայրէջք առաջ բերող պատճառներուն:

Սփիւռքը սակայն, կ'առաջնորդուի աւելի մեղաւոր հաչիւներով, քան մայր երկիրը:

«Լաքէ»ներ Սփիւռքի մէջ աւելի շատ տարածուած են: Անոնք պատրաստ են ստրկօրէն գործադրելու վերէն տրուած հրամանները:

Այլապէս ինչո՞վ կը բացատրէք, անոնց պահած քար լռութիւնը երբ գոցեց աչքերը հայ Վշտի Մեծ Երգիչը՝ Ահարոնեան: Այն, որուն անունով կ'երդուընային սահմանէն այն եւ այս կողմ ապրող գրական դէմքեր: Հայութիւնը վերջին երեք տասնամեակին Շանթի արժէքով թատերագիր մը չտուաւ մեզ: Բայց երբ ան փակեց աչքերը, լռեցին թէ հայրենիքի եւ թէ Սփիւռքի մէջ ընդդիմադիր գրիչներ: Առաջինները՝ որովհետեւ տեսան Շանթի մէջ գաղափարական հակառակորդ մը, որուն մասին դրուատական ամէն տող նըկատեցին վտանգաւոր իրենց համար, իսկ Սփիւռքի մէջ լռեցին ուրիշներ, — որ Դաշնակցական մտաւորականութեան մասին գնահատական երկու տող գրելը կ'ընդունին սրբապղծութիւն:

Ժողովուրդ մը, որ իր ազգային արժէքները գնահատելու մէջ սակարկութիւններու կը մտնէ, չի կրնար լուսաւոր մշակոյթ պահել

Չի կրնար իրական մեծութիւններ ապրեցնել: Ան կը նմանի մարդու մը որ իր նստած ճիւղը սղոցել կ'աշխատի:

Ու դարձեալ ի պատիւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ իր մամուլին, պիտի յայտարարենք, որ վերջին երեսնամեակին անոր էջերուն մէջ անխտրական գնահատութեան հանուեցան ընդդիմադիր գրիչներ, սկսնակներ ու նոր ուժեր: Գրախօսներ ու քննադատներ, տուին իրենց անկաշառ կարծիքը անոնց գործին համար: Խանդավառօրէն ողջունեցին անոնց երեւումը, երբ իրենց շարքերէն դրական տենտիճներ, հարթելով միայն փորձեցին ուրանալ Դաշնակցական ճակատի արժէքները:

Նոյն մեղաւոր կեցուածքը մինչեւ այսօր յամառօրէն կը շարունակուի մշակոյթի մարդերուն զուգահեռ ազգային կեանքի բոլոր ուրիշ ասպարէզներու վրայ եւս:

Ուրացո՜ւմ, ուրացո՜ւմ, ուրացո՜ւմ:

Դաժան ու խտրական ոգի, որ թշնամին միայն կրնար արտայայտել, եւ որ կը մնայ իրենց կեցուածքը, աւաղ:

Այդ ոգիին դէմ է որ պէտք է պայքարել: Ով որ ալ ըլլայ անոր հեղինակը պէտք է դիմակազերծել ու յանձնել հանրութեան դատաստանին: Այդ ոգին կը սպաննէ մեզ:

ԱՐՄԵՆԻԱ

ԶԻՆՈՒՈՐԻ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԷՆ

1940 Մայիսին մեր բանակը Լա Սոմի Ապպէվիլ քաղաքի շուրջ կատաղի ճակատամարտի բռնուեցաւ գերմանական յաղթական բանակի մը դէմ: Քաղաքը երեք անգամ ձեռքէ ձեռք անցաւ, ի վերջոյ մենք ստիպուեցանք Մայէնվիլ գիւղի մեր դիրքերը բռնել: Ամէն օր կանոնաւոր կռիւներ կ'ունենար: Այսպէս շարունակուեցաւ գրեթէ մէկ ամիս: Գերմանական բանակի մէկ մասը մեր կռնակէն անցած եւ Փարիզի մօտեցած էր, այնպէս որ մենք գրեթէ բոլորովին պաշարուած էինք, եւ կտրուած արտաքին օժանդակութենէ, Մայէնվիլի գիւղացիները ժամանակին տեղափոխուած էին, հոն մնացած էին անտէր կենդանիներ: Ուտելիք չմնաց: Մեզմէ հինգ քիլոմեթր անդին երկաթուղի մը կը գտնուէր, որ Անգլիացիներուն ձեռքն էր:

Գերմանացիները այդ շոգեկառքը ռմբակոծեցին եւ երկաթուղին քար ու քանդ ըրին: Մեր հրամանատարը բոլորս հաւաքելով ըսաւ. — Տղաք, տեսաք թէ ինչպէս ռմբակոծուեցաւ շոգեկառքը, որ անշուշտ ուտեստ կը պարունակէր: Եթէ ձեր մէջ կան քանի մը կամաւորներ թող կառք մը առնեն եւ երթան ուտելիք լեցնեն բերեն, ապա թէ ոչ ես պիտի ղրկեմ քանի մը հոգի: Ամբողջ բանակէն ոչ մէկը մէջտեղ ելաւ: Իմ կեանքը անուշ է: Քովս Պերճ Նիգամեանը կար, վախճանեալ քահանային տղան: Ըսի, Պերճ, եկուր մենք իրրեւ կամաւոր ներկայանանք աւելի լաւ կ'ըլլայ: Պերճը ընդունեցաւ առաջարկս: Երբ մենք երկուքս մէջտեղ ելանք, մեզի միացան երեք Ֆրանսացի զինուորներ ալ: Կառք մը առինք գացինք: Ահագին շոգեկառքը գիծէն ելած, կողին վրայ փռուած էր: Տխրութեամբ մեծ քանակութեամբ ուտելիքներ լեցուցինք բերինք: Այս պաշարին շնորհիւ քանի մը օր եւս քաշքշեցինք: Երբ այս պաշարն ալ հատաւ, կեդրոնէն օգնութիւն խնդրեցինք: Պատասխանեցին թէ, ոչ մէկ հնարաւորութիւն կայ ուտեստ կամ օգնութիւն ղրկելու, թէ կը մնայ մէկ միջոց գերմանական գիծը ճեղքել եւ նահանջել:

Յաջորդ օրը կազմ ու պատրաստ ժամը երկուքին դրոհ տուինք, բայց մեր չարբախտէն մեր դէմ գտանք գերմանական բազմաթիւ զրահապատ կառքեր: Մինչեւ իրիկուան ութը կռուեցանք, յանկարծ քանի մը զրահապատներ սկսան ուղղակի մեր կողմը յառաջանալ: Երբ մօտեցան, ըսին.— Ի զուր կը կռուիք, արդէն ամէն կողմէն պաշարուած էք, եկէք անձնատուր եղէք: Մեր հրամանատարը հաւանեցաւ եւ բոլոր ողջ մնացողներս գերի ինկանք:

Մեզ առին տարին Ապպէվիլ, այնտեղ գտանք մօտաւորապէս տասը հազար գերիներ: Այդ գիշեր հոն ոչխարներու պէս իրարու վրայ պառկեցանք: Յաջորդ առաւօտ ճամբայ հանեցին դէպի Լիւքսանպուրկ, քալելով օրական երեսուն քիլոմեթր: Ճամբան ի՜նչ տեսնեմ, մեր բանակի զինուորներէն շատ միւսները բոլորն ալ իրենց պայուսակները լեցուն կռնակնին, քովերէն ալ մէկ մէկ պզտիկ ծրար ուտելիքներով բեռնաւորուած էին, իսկ մենք բան մը չունէինք եւ ձեռքերը գրպանը կը քալէինք: Երբ գիւղի մը մէջէն անցնէինք գիւղացիները դրան առջեւ դոյլերով կաթ դրած կ'ըլլային մեզի համար: Անմիջապէս առաջ հասնողը գլուխը կը քաշէր:

Այսպէս քանի մը օրէն հասանք Լիւքսանպուրկ, այնտեղ մեզ տեղաւորեցին բուրդի գործարանի մը մէջ, ուր կային բազմաթիւ գերիներ: Ոչ ուտելիք կուտային, ոչ խմելիք: Երեք օր հոն մնացինք, ուտելիք ունեցողը կ'ուտէր, չունեցողն ալ պիշ պիշ կը նայէր: Այնտեղէն մեզ ճամբայ հանեցին դէպի Պելժիա: Օրական գրեթէ երեսուն քիլոմեթր կը քալէինք, դարձեալ առանց հացի եւ ջուրի: Ոմանք այնքան բեռնաւորուած էին ուտելիքներով որ չէին կրնար քալել: Զինուորին մէկը տեսաւ որ ես թեթեւ թեթեւ կը քալեմ, — Քամարատ, ըսաւ ոտքերս ուռած են, չե՞ս կրնար քիչ մը սա պայուսակս շալկել: Ըսի, շատ լաւ, սակայն անօթի եմ, ուժ չունիմ: Հոգ չէ, պատասխանեց, ես քեզի ամէն մէկ քիլոմեթրին մէկ պիսքոթ կուտամ: Ճարահատ հաւանեցայ եւ պայուսակը կռնակս առնելով ճամբան շարունակեցինք: Ամէն իրիկուն իր խոստումին համաձայն երեսուն քիլոմեթրին երեսուն հատ պիսքոթը կուտար եւ ես անմիջապէս կ'ուտէի: Քանի մը անգամ փորձեցի քանի մը պիսքոթ յաջորդ՝ օրուան պահել. բայց սիրտս հանգիստ չէր, կարծես խելքս կը թելադրէր որ ուտեմ:

Այսպէս հասանք պելժիական սահմանը: Ճամբան խումբին մէջէն մէկը Հայու նըմանցնելով, մօտեցայ եւ հարց ու փորձ ըրի: Իրաւ ալ Հայ էր, Յակոբ Յովհաննէսեան, որ այժմ Ժէնս կը բնակի: Տղան ըսաւ թէ այնքան անօթի է որ գլուխը կը դառնայ եւ քալելու սովորութիւնը կորսնցուցած է, պատասխանեցի թէ կռնակիս պայուսակը լեցուն է, բայց իմս չէ եւ թէ քիլոմեթրին մէկ պիսքոթ կը ստանամ: Յակոբը խնդաց եւ իրեն հեռուէն ցոյց տուի տէրը: Այսպէս երկու Հայորդիներս խօսակցելով բաւական հեռացած էինք պայուսակին տիրոջմէն, առանց որ եւ է յետին մտքի: Յանկարծ երկու գերման զինուորներ եկան եւ մեր կարաւանը երկու մասի բաժնեցին: Առջեւի մասը, որուն մէջ ես եւ Յակոբ կայինք, Պելժիոյ սահմանը անցուցին, իսկ մնացած մասը. որոնց մէջ մնացած էր մեր պայուսակի տէրը, հոն Ֆրանսայի շրջանին մէջ մնացին: Այդ եղաւ մեր վերջնական բաժանումը եւ այլեւս իրար չտեսանք: Երբ Պելժիա հասանք, մեզ տեղաւորեցին մեծ գործարանի մէջ ուր կային նախապէս եկած Ֆրանսացի գերիներ: Այդ գիշեր իմ եւ Յակոբի ուրախութիւնը չափ չունէր,

---

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (27)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Գ.

Մի քիչ ջահիլ չէ, բայց վնաս չունի... սաղ, խօսող, կրակոտ: Ուրախութեամբ համաձայնեց, որ գնամ իրենց մօտ: Ֆլիրտից բանից կարող էր լինել, բայց դեհ, մարդը շարունակ ցցուած էր մօտներս: Այսօր էլ նրանց մօտ ճաշեցի: Իսկ հիմա գալիս եմ ուղղակի առանձինն կաբինետից...

— Բայց դու փող չունէիր:

— Գիշերը խաղացի կլուբում եւ մի վաթսուն րուպլիի չափ տարայ:

— Առա՞նց փողի:

— Ինչո՞ւ առանց փողի. քո տուած տասնըհինգ մանեթից դեռ մի քանի կոպէկ մնացել էր գրպանումս, հեգնեց Թուսեանը: Մարդը նա է, Մարգարեան, ով քէֆ է քաշում առանց փողի, թէ չէ, փողով անդամալոյծներն էլ պար կը գան: Ես միշտ փող ունեցել եմ եւ միշտ էլ չեմ ունեցել, որովհետեւ ունեցածս իսկոյն ծախսել եմ կամ բաժանել կարիքաւոր ընկերներիս: Զունեցած ժամանակ խաղացել եմ եւ համարեայ միշտ էլ տարել: Կանանց վրայ էլ ոչ մի կոպէկ չեմ ծախսել: Միայն այս գիշեր, որովհետեւ այստեղ օրինաւոր ծանօթութիւններ չունեմ, տարածս վաթսուն րուպլու մի մասը հալուեց առանձինն «կաբինետում»: Քամին բերեց, քամին էլ կը տանի: Մտածելու պէտք չկայ: Ու դարձեալ գալիս ենք Եպիկուրեան վարդապետութեան... Ներողութիւն ԻՄ Եպիկուրեան, եւ ոչ ՔՈ: Ամենայն դէպս, դու կարող ես միանգամայն հանգիստ լինել — քո տուած տասնըհինգ րուպլին կորած տեղ չէ: Զատ էլի վնաս չունի:

Տեսայ, որ տրամադիր է երկար խօսելու, ուստի առաջարկեցի որ գնա քնի:

— Որ չխանգարեմ գրես: Հնազանդւում եմ, ասաց, եւ վեր կացաւ:

Առաջնորդեցի նրան հարեւան սենեակը անկողին պատրաստելու:

Առաւօտեան ինձնից վաղ էր վեր կացել եւ տեղաւորում էր «ճամպրուկը»:

— Այսօր ուզում եմ գնալ, ասաց: Թէեւ հեռագիրն ստանալուց յետոյ ուզում էի վերադառնալ Փետերպուրգ, բայց մէկ էլ մտածեցի, որ չարժէ «կոնֆլիկտ» ստեղծել: Շուն է, թէ գէլ — հայրս է: Բացի սրանից, քանի գրպանումս փող կայ, պէտք է օգտուել, թէ չէ կարող եմ էլի առանց ճանապարհածախսի մնալ:

«Ճամպրուկից» դուրս էր թափել ինչ որ գրքեր ու թղթեր, որ այժմ տեղաւորում էր հագուստի հետ միասին: Թղթերի միջից ջոկեց մի տետրակ եւ տուեց ինձ:

— Այս թողնում եմ քեզ մօտ, — ասաց, կարդայ, թէ հաւանես, տպիր լրագրումը, թէ չէ՝ վերադարձիս ետ կը տաս:

— Ի՞նչ է այս, հարցրի:

— Մի պատմուածք: Անցեալ տարի մտադրուել էինք մի ալմանախ հրատարակել ուսանողական ֆոնտի օգտին, վերջերի դրեցի այդ, բայց գործը գլուխ չեկաւ եւ գրուածքս էլ մնաց: Կարծեմ վատ չեմ գրել. որ կարդաս կը հաւանես:

Տետրակը պահեցի մօտս, խոստանալով որ կը կարդամ, թէեւ առաջ վճռեցի, որ մի յիմար բան կը լինի գրածը, ինչպէս շատ դիլետանտների գրուածքները:

Որովհետեւ մեկնելու էր մի քանի ժամից, ուստի հրաժեշտ տուի հէնց տանս եւ գնացի գործիս: Բայց ճաշից յետոյ որ տուն դարձայ, տեսայ չի գնացել, որովհետեւ ճամպրուկը, առանց իրեղէնները տեղաւորելու, հէնց այնպէս էլ թողել էր բաց: Մտածեցի, որ թերեւս որոշել էր գիշերուայ գնացքով գնալ:

Թէեւ բնաւ ցանկութիւն չունէի նրա գրուածքը կարդալու, բայց այժմ ստիպուած էի կարդալ, որովհետեւ գիտէի, որ տուն գալուն պէս պիտի հարցնէր՝ կարդացե՞լ եմ թէ ոչ եւ, եթէ կարդացած չլինէի, պիտի ստիպէր, որ կարդայի, կամ ինքը պիտի կարդար եւ ինձ էլ պիտի ստիպէր որ լսէի: Ուստի այդ երեկոյ, քանի չէր եկել, նստեցի ու կարդացի:

Կարդացի եւ...

Այստեղ արտագրում եմ Թուսեանի տետրակը:

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

Պատմուածք

ՌՈՒԲԷՆ ԹՈՒՍԵԱՆԻ

Բարեկամս, որ ինքն էլ չգիտէ, թէ ինչ է ինքը, մի սրիկայ, թէ շատ սովորական մի մարդ, որոնցմով լիքն է աշխարհս, մի անգամ հետեւեալը պատմեց մեր ընկերական շրջանում իր կեանքից. —

Սրանից մի քանի տարի առաջ, ամառը, օգտուելով արձակուրդից, հիւր էի գնացել հօրեղբօրս մօտ ամառանոց: Հետս տարել էի հրացանս եւ շունս: Որս անելը շատ էի սիրում: Առաւօտները վաղ վեր էի կենում, գնում անտառ, ամբողջ ժամերով «թրեւ» գալիս եւ մի ծիտ անգամ չէի գտնում, որ սպաննեմ: Դէհ, ամառանոց, հազար ոտ էլ ման գայի, բոլոր կենդանիները փախել էին: Յետոյ ասացին, որ մի հինգ վեց վերստի վրայ մի լիճ կայ, ուր վայրենի բադեր շատ են լինում: Այնուհետեւ գնում էի այդ լիճը որս անելու: Ճանապարհս անտառի միջովն էր:

Մի առաւօտ, երբ անցնում էի այդ անտառով, եղեւնու մի հսկայական ծառի վրայ մի կտցահար նկատեցի: Հէնց այնպէս, որպէսզի մի բան սպանած լինեմ, հրացանս նշան դրի եւ արձակեցի:

ՆԱՐԴՈՍ

(Տար.)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԵՒ Ն. ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

★

Ինչպէս որ յայտարարուած էր, Համազգային Մշակութային Ընկերութեան եւ Նշան Փալանճեան Ճեմարանին քառասնհինգամեայ յոբելեանը Փարիզի մէջ հանդիսաւորապէս պիտի տօնուի Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ Փետրուար 13-ին, կիրակի կէսօրէ վերջ:

Կազմուած է արդէն Յոբելենական Կեդրոնական Յանձնախումբ մը, նախագահութեամբ Եւրոպայի Կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ Գեր. Տ. Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի:

Անհատական Կեդր. Յանձնախումբին կազմը.— Կ. Ծ. Վ. Ամատունի, Սերովբէ Վ. Ագիլեան, վեր. Միսլեան: Տիկիններ՝ Էլէն Բիւզանդ, Գէորգեան, Իփէկեան-Պուտաքեան Հուրի, Խանտանեան Ա., Խոնդկարեան Հ. Յակոբեան Ա., Սագիզ Շաքէ, Սողոմոնեան Աշխէն, Ֆէյալի Ֆ. Հերմինէ:

Օրիորդներ՝ Գարագաշեան Հ., Թորոսեան Ա., Մկրտիչեան Շաքէ:

Պարոններ՝ Ազատեան Գրիգոր, Ալէմշահ Կարպիս, Աճէմեան Արմենակ, Ար. աէնեան, Բժ. Գրիգորեան Լեւոն, Եղիազարեան Յովիկ, Թադէոսեան Ռուբէն, Բժ. Խուպէսէրեան, Կորկանով, Ճինճեան Արամ, Մալաքեան Աշոտ, Մելիքեան Վարդրշակ, Միսաքեան Շաւարշ, Յարութիւնեան Երուանդ, Յովհաննէսեան Նուպար, Նարդունի Շաւարշ, Ջպուքճեան Պետրոս, Պարղրճեան Վահրամ, Պարսամեան Մ., Պետրոսեան Մ., Պէշիկթաշլեան Նշան, Պէրպէրեան Հայկ, Սամուէլ Հրանտ, Վաչեանց Ա., Բժ. Տամլամեան, Տամլամեան Բարսեղ, ՏէրՅակոբեան Յակոբ, Տէր Թովմասեան Սահակ, Փափազեան Գրիգոր, Քարեան Ս., Բժ. Քիւթիւքեան եւ Ֆրէնկեան Վահէ:

Կեդր. Յանձնախումբին կից կազմուած է Գործադիր Մարմին մը, հետեւեալ անդամներով, Պ. Վահէ Ֆրէնկեան (ատենապետ), Բժ. Պիւյիւքեան (փոխ ատենապետ), Տիկին Շաքէ Սագիզ (ատենադպիր), Տիկին Գ. Իփէկեան (գանձապահ), Պ. Պ. Ազատեան, Ալէմշահ Կարպիս, Աճէմեան Արմենակ, Յովհաննէսեան Նուպար, Պարկըրճեան Վահրամ, եւ Տէր Թովմասեան Սահակ:

Համազգային Ընկ. եւ Նշան Փալանճեան Ճեմարանին քառասնհինգամեայ պատմութեան մասին մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդուած են արդէն այս էջերուն մէջ: Ապահովելու համար Ճեմարանին բարգաւաճումը, ամէն կողմ կարեւոր նուիրատուութիւններ կ'արձանագրուին: Ֆրանսայի համար ալ մասնաւոր նուիրատոմսեր հրապարակ հանուած են: Վստահ ենք որ մշակոյթը սիրող եւ իր ազգայ սերունդներով հետաքրքրուող մեր ժողովուրդը ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ իր կամաւոր նուէրները պիտի տրամադրէ: Ամէնէն փոքրիկ եւ համեստ մասնակցութիւնն ալ սիրով պիտի ընդունուի եւ «Յառաջ»ի մէջ պիտի արձանագրուի: Ուրախ ենք յայտնելու որ նուիրատուութիւնները սկսած են արդէն:

Յոբելեանին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերեն ծանօթ արուեստագէտներ, գրական եւ գեղարուեստական ճոխ յայտագրով մը:

Մշակութային այս հանդիսաւոր տօնակատարութեան մուտքը ձրի է եւ շուտով հրաւիրատոմսեր հրապարակ պիտի հանուին:

Ի դիմաց Յոբ. Գործադիր Մարմնին
ատենապետ ՎԱՀԷ ՖՐԷՆԿԵԱՆ:
ատենադպիր ՏԻԿԻՆ ՇԱՔԷ ՍԱԳԻԶ

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

★

ԽՄԲ. Ինչպէս հաղորդած ենք արդէն, վերջերս հանդէս մը տեղի ունեցաւ Պրիւսէլի մէջ, ուր երգելու հրաւիրուած էր Օր. Իրիս Պիւլպիւլեան: Այս առթիւ մեզի ղրկուած «քանական գովեստ»է մը կը քաղենք հետեւեալ հատուածները.—

Նախ եւ առաջ ասենք որ Օր. Պիւլպիւլեանի յայտագիրը, բաղկացած միայն հայերէն երգերից՝ ընտրուած էր նուրբ ճաշակով: Աւելացնենք որ դաշնակահարուհի Օր. Սօնա Պէյլէրեանը իր ուշադիր ընկերակցութեամբ գերազանցօրէն սատարեց հանդէսի գեղարուեստական փայլին: Օր. Պիւլպիւլեան վեր հանեց հաւասար վարպետութեամբ զանազան սեռի հայ երգեր՝ Սայաթ Նովայից մինչեւ Աշոտ Սաթեանը: Ուշադիր ունկնդիրները ջերմ ծափերով յայտնեցին իրենց հիացումը:

Օր. Պիւլպիւլեանի երգերը՝ անկեղծ եւ զգաստ, եւ խոր զգացուած՝ ունեն շատ համոզիչ ոճ:

Ներկայ շրջանում, երբ արուեստագէտների մեծամասնութիւնը մոռցած է կամ կարողութիւն չունի յիշելու չափաւորութեան իմաստը,— Օր. Պիւլպիւլեանի երգերը կը ներկայանան մեզ ինչպէս հաւասարակշռութեան պարզ օրինակներ՝ հաստատուած երաժշտական ձեւերի գիտութեան վրայ: Այստեղ մենք կը ճանաչենք Օր. Մարգարիտ Բաբայեանի բարձրագոյն դպրոցի ազդեցութիւնը: Արժանաւոր ուսուցչուհի արժանի աշակերտուհի ...

Հայ ժողովրդական երգը, շնորհիւ իր անորոշ եւ անկանոն երաժշտական ձեւերին եւ մեղեդիների ճկունութեան որոշ ազատութիւն է տալիս երգողին եւ բացում է այսպէս՝ վերծանութեան նոր եւ լայն ոլորտներ: Օր. Պիւլպիւլեանը կը պահէ խիստ կարգապահութիւն, թոյլատրուած սահմանների մէջ: Ոչ մի չափազանցութիւն, ոչ մի խարխափում:

Տաղանդաւոր երգչուհին, հետեւելով այսպէս իր մեծ նախորդների ընտրուած ճանապարհին՝ յաջողած է վերահաստատել հայ ժողովրդական երգերի մէջ ձայների եւ չափերի իմաստը:

Անշուշտ, ինչպէս եւ ուրիշ ազգերի ժողովրդական երաժշտութեան մէջ, ամէն բան անսխալ եւ կատարեալ չէ մեր հայ երգերի մէջ: Այս պատճառով հայ երգերի գեղարուեստական մեկնութիւնը եւ երաժշտական վերծանումը շատ նուրբ եւ պատասխանատու խնդիր է, որ կարող է յաջողապէս լուծուել միայն ընտրեալ երաժիշտների աշխատանքով:

Եւ եթէ այսօր հայ ժողովրդական երգերը ընդունուած են փայլուն կերպով երաժշտական աշխարհում, մենք պարտական ենք այն երաժիշտներին որոնք ճոխացնում են հայ երաժշտութեանըրագինը: Օր. Իրիս Պիւլպիւլեանը այդ առաջնակարգ արուեստագէտների շարքում գրաւած է պատուաւոր անուն եւ նշանակելի դիրք:

Կը մաղթենք նորանոր յաջողութիւններ:

ՀԱՅԿ ՔԱՂԱՆԹԱՐԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ»

ՏԷՍԻՆ.— Յունուար 2ին, կիրակի կէսօրէ վերջ, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ տօնուեցաւ «Մանուկներու Օրը» նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին, ու մասնակցութեամբ դպրոցին հոգաբարձութեան ու աշակերտութեան: Ղեկավարութիւնը ստանձնած էր ուսուցչուհի Տիկին Ռ. Միլտոնեան: Աւանդական հրակայ տօնածառը, ձիւնազարդ ու երփներանգ լոյսերով ու փայլուն զարդերով դրուած էր իր պատուոյ անկիւնը: Սրահը լեցուն էր ծնողներով ու կրթասէր հասարակութեամբ: Ընկեր Ս. Առաքելեան բացումը կատարելով, թելադրեց որ ծնողները աւելի նախանձախնդիր ըլլան իրենց զաւակներուն հայեցի դաստիարակութեան: Աշակերտներու երկսեռ խումբ մը, կարգապահ եւ ուշադիր, ներդաշնակութեամբ երգեց «Կաղանդ է այսօր»ը, ոգեւորելով ունկնդիրները: Կաղանդի շնորհաւորական ուղերձ մը արտասանեց փոքրիկն Յարութիւն Ղազարոսեան մեծի մը գիտակցութեամբ: Արտասանեցին Մարգրիտ Զաքարեան (Հայ աղջկան կաղանդչէքը), Սահակ Տէր Սահակեան (Ազգիս), Մաղէն Առաքելեան (Ազատութեան երգը), Մառի Օհանեան (Յիսուսի ծնունդը) եւ Օր. Սիւզան Զաթալեան (Հայ լեզուն): Բոլորն ալ ջերմապէս գնահատուեցան: Մէջ ընդ մէջ երկսեռ խումբը երգեց «Հայրենի երկիր» եւ «Իմ հեռաւոր հայրենիք» խմբերգները, որոնց կ'ընկերակցէր ուսուցչուհին իր մանտոլինով: Մենախօսութիւն մը ըրաւ փոքրիկն Թադուհի Սալլապաշեան, արթուն աղջնակ մը, այնքան քնքոյշ ու չարաճճի շարժուձեւերով: Փոքրիկն Գէորգ Պառաւեան, այս անգամ ալ ջերմ ծափերու արժանացաւ «Հայրենի տուն» մեներգով, «Հին վերարկուն» փանթէզիով եւ «Մօտա է» երգախառն փանթէզիով: Բարոյալից տրամախօսութիւն մը ըրին պատանի Օննիկ Պառաւեան եւ Օր. Մարգարիտ Տէր Պօղոսեան, սահուն լեզուով եւ ըմբռնումով: Տարազները եւս տպաւորիչ էին: Գնահատութեան արժանացաւ նաեւ երգախառն ու պարերով «փանթէզի» մը՝ «Հինը եւ նորը» (հեղինակութիւն Տէր եւ Տիկին Միլտոնեանի): Դերակատարներն էին Օրիորդներ՝ Սիրան Կարապետեան, Մառի Խորանեան եւ պատանիներ՝ Պերճ Մարտիրոսեան եւ Պերճ Պառաւեան: Անոնք կը ներկայացնէին երկու սեռերու հին եւ նոր սերունդները, իրենց բարքերով ու գաղափարներով: Զորսն ալ յաջողապէս արտայայտեցին խաղին ոգին:

Միջնարարին խօսեցաւ Պ. Ստեփան Միլտոնեան, շեշտելով հայեցի դաստիարակութեան դերը ուծացման դէմ: Թելադրեց ծնողներուն սիրով եւ գուրգուրանքով կառչիլ դպրոցին: Յետոյ, կոչ ըրաւ իգական սեռին տէր կանգնիլ ազգային սրբութիւններուն, որպէսզի մեր ցիրուցան բեկորները պահեն իրենց Հայու դիմագիծը: Ապա ներկայացուեցաւ Տիկ. Միլտոնեանի մէկ թատերախաղը, «Օգնութեան համար»: Դերակատարներն էին Նոր Սերունդէն Վարուժան Գրիգորեան, Օրիորդներ, Բրաբիոն Տապաղեան, Սոնա Փանոսեան, Սիւզան Զաթալեան, Մառի Խորանեան, Արաքսի Պօյաճեան եւ Սիրան Կարապետեան: Այնքան լաւ կատարեցին իրենց դերերը որ ջերմօրէն ծափահարուեցան: Մաքուր էր իրենց առոգանութիւնը եւ մանաւանդ լաւ սորված էին իրենց դերերը:

Ի վերջոյ Կաղանդ Պապան եկաւ միրգերով բեռնաւոր ու երգախառն պատկերով մը բաժնեց իր նուէրները: Պապիկի դերը կատարեց Անժէլ Կարապետեան՝ հաճելի երգերով: Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը Տիկին Միլտոնեանին նուիրեց գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը: Հանդէսը փակուեցաւ Թորգոմ քահանայի «Պահպանիչ»ով:

Անշուշտ դիւրին է դիտելը, սակայն որքան շունչ պէտք է սպառել, այս բոլորը պատրաստելու համար: Ուրախ ենք որ մեր դպրոցը դարձեալ օժտուեցաւ արժանաւոր կրթական մշակով մը: Գաղութին կը մնայ աջակցիլ անոր ճիգերուն, իր իսկ բարիքին համար:

Գ.Պ.

500 ՄԵԹՐ բարձրութեամբ շէնք մը պիտի շինուի Պրիւսէլի մէջ, 1958ի միջազգային ցուցահանդէսին առթիւ:

Երբ պայուսակի բերանը բացինք, պահածոյ մսի տուփեր տեսանք եւ առատ պխսքոթ, շոքոլա եւ ծխախոտ: Բաւական ատեն մեզի օգտակար եղաւ այդ պայուսակին պարունակութիւնը:

ՍՈՐՏԱՐՑԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (48)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Մուրատը, այդ բոլոր բաները նրա վրայից վար առնելէն յետոյ, խնդրեց, որ կօշիկները եւս հանէ: Ահա նրանց մէջ էլ գտնուեցին կապսիւլներ, նոյնպէս լաթերի մէջ ծրարուած եւ ազդրին փաթթուած:

— Էհ, սրա՞նք ինչ են, Մէչէտի:

— Քեզի ղուրբան, Մուրատ, չուզեցի դատարկ ձեռքով երթալ Սասունի մեր քաջերին. ուզեցի նրանց մէկ մէկ նուէր տանել:

Նպատակը բարձր էր: Իսկական հայդուկի հոգին էր բոյն դրել նրա մէջ: Բայց չէր իսկ մտածեր, թէ որքան դժուար էր այդքան ծանրութիւնով բեռնաւորուած համբայ երթալ, թէ ձին կարող էր յոգնել, կամ թէ իր անձը ծանրաբեռնելով ձին կը ծանրաբեռնէր:

Եղածը եղած էր: Ամբողջ այդ մասերը բաժանեցինք տղաների վրայ, եւ Մէչէտիի բեռը թեթեւցաւ:

Երբ երեկոյեան, հրաման եղաւ ձիերը նստել, մեր Մէչէտին ամէնից առաջ իր ձիուն վրայ թռաւ, եւ մենք, տեսնելով նրա արագութիւնը, կուշտ ծիծաղեցինք:

Այդպէս էր մեր անձնուէր ընկերը: Գաղտագողի մասերով բեռնաւորուելով՝ իր անձը տանջանքների կ'ենթարկէր, որպէսզի մի բան աւելի հասցնէր իր հեռաւոր ընկերներին:

*

Բասենի Եղոն գիւղում ենք: 30 ձիաւորներով, պահուած մի մարագի մէջ:

Մէչէտին զանազան պատմութիւններ է անում իր կեանքից:

Ասում է.

— Մի անգամ, Օտեսայէն նաւով Պաթում կ'երթայի: Նաւի մէջ մի քանի Մշեցիներ կային, որոնք Կարս կ'երթային՝ միանալու հայդուկային խումբերին, Երկիր գնալու համար: Բոլորը պառկեր էին եւ կը քնանային: Այդ քնացողների մօտ կար կաւից շինուած մի ջրաման: Թուրք մը այդ ամանի շուրջը թափառում էր: Թւում էր թէ ուզում էր գողանալ այդ ամանը:

Մէչէտին դիմում է նրան՝ ասելով.

— Էյ, հայրենակից, ինչո՞ւ ման կուգաս: Ի՞նչ կ'ուզես:

— Կ'ուզեմ «նամազ» անել եւ կ'ուզեմ այդ «ըպրեղ»ը (ջրամանը) առնել: Բայց չլինի՞ թէ մեր հայրենակիցները նեղանան:

— Էհ, տնաշէն, էլ ինչո՞ւ մենք երկրացի եղած ենք, եթէ այդ փոքրիկ ջրամանը մի բոպէի համար քեզ պիտի խնայեն. էլ մեր հայրենակցութիւնը, մեր դրացնութիւնը ուր՞ համար է:

Մէչէտիի այդ անուշ լեզուի վրայ Թուրքը կ'առնէ ջրամանը եւ կ'երթայ: Հեռանալուն պէս, Մէչէտին Մշեցիներին ձայն կը տայ:

— Տղաք, ելէք, ի՞նչ մեռելի նման քնել էք: Այդպէ՞ս հայդուկ էք լինելու, երբ ձեր աչքի առջեւ Թուրքը ձեր ջրամանը կ'առնէ իր «ապտէսթ»ին համար: Եւ դուք իբր թէ ֆետայի կ'ուզէք լինել, երբ այս ազատ նաւին վրայ, ձեր քովէն կ'առնեն ձեր «սուրբ անօթը», եւ այդ պիղծ Թուրքերը կ'աղտոտեն այն:

Այդպէս ատելութեան հուրը կը վառէ Մշեցիների մէջ, որոնք արծիւի նման կը թռին դէպի Թուրքը, որ դիմացէն կուգար:

Մշեցիները կը յարձակին Թուրքին վրայ եւ զօրս դու պատուիրեցիր, գլուխ մուրթ կը ջարդեն: Մէչէտին, այդ առիթից օգտուելով, կը բռնէ եւ ամանը ջուրը կը նետէ:

Այդ աղմուկին վրայ, երկրորդ նաւապետը նաւաստիների հետ կը հասնի: Կռուողները կը բաժնուին: Բայց «ճակատամարտի դաշտ»ի վրայ, արիւնլուայ գետին ընկած էր Թուրքը:

Նաւապետը ռուսերէն լեզուով կը հարցնէ Թուրքին թէ՝ ինչո՞ւ ծեծած են:

— Վալլահ, դուրպան, ռուսնա պիլմէմ:

Մէչէտին առաջ կ'անցնի եւ կը թարգմանէ, որ Թուրքը ռուսերէն չգիտէ:

— Հարցուր, ինչո՞ւ ծեծեցին:

— Ես պատմութիւնը գիտեմ: Այս Հայերը «արծաթեայ» ջրաման մը ունէին իրենց մօտ: Երբ կը քնանային, Թուրքը կուգայ, գաղտնի կերպով, կ'առնէ ու կը տանի՝ իր ապտէսթին գործածելու համար: Հայերը կ'երթան եւ կը պահանջեն: Թուրքը, որ ատելութեամբ լեցուած է Հայերի դէմ, փոխանակ յանձնելու, կը վերցնէ ջուրը կը նետէ: Ամանը կ'արժէ 8 ռուբլի:

Նաւապետը կը բարկանայ, կը հրամայէ նաւաստիներին ծեծել այդ անիծուած Թուրքը, մինչեւ որ ութ ռուբլին վճարէ:

Թուրքը կ'աղաչէ եւ կը խնդրէ Մէչէտիից, որ նրան ազատէ մոսկովների ձեռքից: Ութ ռուբլին կը վճարէ: Ծեծը կը վերջանայ: Եւ Թուրքը, շնորհակալութիւն յայտնելով Մէչէտիին, կ'ըսէ.

— Եթէ դու չլինէիր, հայրենակից, այս գալըմները ինձ պիտի սպաննէին:

— Ի հարկէ, հապա ինչո՞ւ հայրենակից ենք, եթէ իրարու նեղ օրին օգնութեան պիտի չհասնինք:

Խեղճը չգիտէր, որ այդ բոլորը իր գլխուն բերողը Մէչէտին էր:

Պատմութիւնը վերջացաւ, եւ մենք բոլորս քնացանք:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ դատական նախարարը Պետական Խորհուրդին յանձնեց օրինագիծ մը որուն համաձայն պաճարան, փոճէրը եւ ռուլէթը բացարձակապէս պիտի ար — գիլուին Եգիպտացիներուն համար : Մի — այն օտարականները կամ զբօսաշրջիկները պիտի կրնան մտնել երեք արտօնեալ քա — զինօները, որոնց մէկը պիտի հաստատուի Գահիրէէն երեսուն քիլոմեթր անդին, երկրորդը՝ Ֆարուքի նախասիրած զբօսա — վայրին մէջ (Օպէրժ տէ Փիրամիտ), իսկ երրորդը՝ Աղեքսանդրիոյ մէջ։— Կառա — վարութիւնը կը ծանուցանէ թէ առատ քարիւղ գտնուած է Եգիպտոսի մէջ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ծերակոյտին մնա — յուն յանձնաժողովը կը ծանուցանէ թէ համայնավարներ սողոսկած են ազգ. պաշտպանութեան գործարաններուն մէջ : Կը պահանջէ որ խորհրդարանը օրէնք մը քուէարկէ, զանոնք հեռացնելու համար : Իր տեղեկագրին համաձայն, համայնա — վարները «ի վիճակի են կենսական տե — ղեկութիւններ քաղելու մեր զինուորական գաղտնիքներու եւ ուժի մասին : Անոնց ներկայութիւնը զինագործարաններու մէջ բացորոշ վտանգ մըն է մեր ապահովու — թեան համար» : Անցեալ տարի օրինագիծ մը քուէարկուած էր ծերակոյտին կողմէ, բայց երեսփ. ժողովը ջուրը ձգեց զայն :

ԵՀՄՏԱԿԱՆ նախարարը կը ծանուցանէ թէ նոր տուրքեր պիտի չհաստատուին եւ թէ պիտի մեղմացնեն հարկային հսկո — ղութիւնը : Միեւնոյնատեն միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, արտադրութեան ծախքերը նուազեցնելու համար :

ՄԱՐՈՔԷՆ կը հեռագրեն թէ վեց հազար հոգի հարցաքննուեցան եւ 1500 կալ — քեր խուզարկուեցան, ահաբեկչական շարժումը զսպելու համար : Ազգայնա — կանները հրամայեցին փակել բոլոր խա — նութները :

ՊԵԼՃԻՈՅ խորհրդարանը սկսաւ քննել Փարիզի համաձայնութիւնները, վաւերա — ցումը փութացնելու համար :

ՍԱՍՏԻԿ ՏԱՔԷՆ 17 հոգի մեռան, 500 հոգի վիրաւորուեցան Արժանթինի մէջ : Բոլոր պաղ ըմպելիները սպառած են : Ջերմաչափը 47 աստիճան կը ցուցնէ :

ՍՏԱՑԱՆՔ

Փ ՇՈՒՇԻԿԻՆ ԿԱՂԱՆԴԸ, մանկական թատերախաղ, երեք արար մէկ պատկեր, Տիկ. Ատրինէ Տատրեանի եւ Բագրատ Թեւեանի : Հրատ. Պարտէզ մանկաթերթի : Գին հարիւր ղրուշ : Պոլիս, 1954 :

ՁԿՆՈՐՍԻՆ ԱՂՋԻԿԸ, պատանեկան թատերախաղ, երեք արար : Գրեց Ատրի — նէ Տատրեան : Հրատ. «Պարտէզ»ի : Գին 150 ղրուշ : Պոլիս 1953 :

ԳՐԱԿԱՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑ ԺԱ. տարի, 1955, խմբագիր՝ Լեւոն Ճէրահեան, Մարսէյլ : Գին երեք հարիւր ֆրանք, (թղթատարով 350 ֆր.) : Հասցէ.— 32պիս, Պուլվ. տէ Ֆօվէթ, Պօմոն, Մարսէյլ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»Ի ԲԱՑԱՌԻԿ ԹԻՒԸ

Նուիրուած Հայկ. Մշակոյթին, ինչ — պէս նաեւ հայ լրագրութեան հիմնադրու — թեան 160ամեակին :

Խնամքով պատրաստուած հրատարա — կութիւն մը, աշխատակցութեամբ 28 հին եւ նոր դէմքերու : Ուսումնասիրութիւն — ներ, յուշեր, պատմական դրուագներ եւ գրական կտորներ, զարդարուած՝ գե — ղեցիկ պատկերներով :

Դիմել գրավաճառներուն :

•

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿ. ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱ — ԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ ՔՍԱՆԵՒՀԻՆԳ — ԱՄԵԱԿԸ պատկերազարդ շքեղ հատոր մը, ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ :

Գին 700 ֆրանք :

Դիմել ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ գրատուն, 46 ռիւ Ռիշէ, Փարիզ (9) կամ «Յառաջ»ի :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կրենոպլէն Տէր եւ Տիկին Ն. Քիւրա — ճեան իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն սիրելի Պօղոս Տէրտէրեանի զաւկի մահուան առթիւ (25 Դեկտ. 1954) իր մօր Պաղտասին, Տիկնոջ Պայծառի եւ եղբայրներուն՝ Սերոբին և Նշանին, և փո — խան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նը — ւիրեն Կապոյտ Խաչի դպրոցին :

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Արեւմտեան Ծլրոպայի Կեդր. Կոմիտէն ատենադարար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ շրջաններու ընկերները, նշա — նակուած թուականներուն : Ներկայ կ'ըլ — լայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը .—

12 Յունուար Վիէն :
14 Յունուար Վալանս :
15, 16, 17 Յունուար Մարսէյլ :
18 Յունուար Կրընոպլ :

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ RENÉ GROUSSET Ի

Ողբացեալ ակադեմականին հայ բարե — կամները երեկոյ մը կազմակերպած են Յունուար 14ին, Միւզէ Կիմէի սրահին մէջ, (Փլաս տ'Իէնա) ժամը 21ին :

Նախագահութեամբ Փարիզի առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ :

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

ՄԱՅԻՍ 8, ԹԷԱԹՐՈՆ ՏԻՒ ԺԻՄՆԱԶ
ՄԱՅԻՍ 8, ԹԷԱԹՐՈՆ ՏԻՒ ԺԻՄՆԱԶ
ՄԱՅԻՍ 8, ԹԷԱԹՐՈՆ ՏԻՒ ԺԻՄՆԱԶ
ՄԱՅԻՍ 8, ԹԷԱԹՐՈՆ ՏԻՒ ԺԻՄՆԱԶ

Կը խնդրուի չխաչաձեւել :

RECITAL CHOPIN
ԶԱՒԷՆ ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

14 Յունուար, Ուրբաթ երեկոյ, ՍԱԼ ԿԱՎՈՅԻ ՄԷՋ

Մուտքի գիներ՝ 250էն 700 ֆրանք : Տոմսերը Սալ Կավօ, 4 Փլաս տը լա Մա — տըլէն : Ուսանողներու համար զեղչուած գիներ :

Յայտագրին մէջ.—

Quatre Ballades, Barcarolle op. 60, Nocturne, Polonaise, Mazurka. Etude en La Mineur et Scherzo op. 31.

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը այս Չորեք — շաբթի գիշեր, Քաֆէ Քատէի վերնայար — կը : Կը խօսի Պ. Ե. Այվազեան : Նիւթը՝ «Արդի փիլիսոփայութեան տիրական հար — ցերը» : Գեղարուեստական բաժին Պ. Գ. Մելիքեանէ : Սրճավայրերու չարժանկար :

ԿԱՂԱՆԴԻ ԾԱՌ ԵՒ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մաս — նաճիւղի : Այս կիրակի ժամը 15ին, Սէրք — լը Կաթոլիկ սրահը :

Բացման խօսք վարչութեան կողմէ :

Գեղարուեստական բաժին աշակերտնե — րու կողմէ : Կաղանդ Պապան նուէրներ պիտի բաժնէ անխտիր բոլոր մանուկնե — րուն : Մուտքը ազատ է :

× Պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 26ին :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

Այս հինգշաբթի, Տօն Ս. Յովհաննու Մկրտիչի, եկեղեցւոյ անուանակոչու — թեան առթիւ հանդիսաւոր պատարագպի — տի մատուցուի ժամը տասնին : Յաւարտ պատարագի քահանայից եւ դպրաց դասը թափորով պիտի կատարեն խորհրդարա — նին մէջ տնօրհնէքի արարողութիւնը, նա — խագահութեամբ Սերովբէ Ծ. Վ. Մա — նուկեանի :— Դիւան հոգաբարձութեան :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Լաւ կահագործներ (էպէնիստ) : Գրել՝ M. PANOSSIAN, Menuiserie et ébénistrie, 34, rue de la Liberté, Embrun (H. Alpes)

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Նիւ Եորքէն Պ. Ե. Ղազարեան այս տա — րի եւս մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանին :

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՄԱՐՏ

Կէս օրէ վերջ ժամը 2·30ին

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շըր — ջանին 24րդ տարեկան ցերեկոյթը, Սանթրը Մարսըլէն, Պէրթըլօ, 28պիս, ռիւ Սէն Տօմինիք, Փարիզ (7) :

ՀԱՄԱԶԱՐՄԱՆՃԱՔԻ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

Լիոնի տարեկան հանդէսը : Ս. Ծնունդի եւ Նոր Տարուան ընտանեկան խնջոյք — պարահանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երկուքէն մինչեւ տասը : Յոյներու սրահին մէջ 5 ռիւ Պոնփուա :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, խըմ — բերգներ, մեներգներ, արտասանութիւն — ներ, բանախօսութիւն, պարեր ու մաս — նաւորաբար Համաչարմանճաքի տոհմա — յին պարը (Ալահէն) եւ զանազան անա — կնկալներ : Ճոխ պիւֆէ համադամ աղան — դերներով : Մուտքը ազատ է

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ԴՐԱՄԵՆԵԱԿԷՆ

Փարիզի Հայոց Աղք. Ընկերութեան վարչութիւնս խորին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Տէր եւ Տիկին Ալեանաքեանէ քսան հա — զար ֆրանք : Պ. Միհրդատ Ալթունեանէ Տիկ. Գարագոշ Շուշանիկի մահուան առ — թիւ, փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆր., (երկու ծերանոցներուն) :

Ողբացեալ Պետրոս Փափազեանի մահ — ուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի.— Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Աշլաղանեանէ հա — զար ֆրանք : Տէր եւ Տիկին Գարայեանէ հազար ֆրանք : Պ. Մարգար Ցակոբեանէ հազար ֆր. : Ոմն (ի յարգանս իր մօր յի — շատակին) հինգ հազար ֆրանք : Ոմն հազար ֆր. : Տիկին Զատիկեանէ 500 ֆր :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկին Տօնապետ Տօ — նապետեան, Այրի Տիկին Նուարդ Քէն — տիրեանի, անակնկալ մահուան առթիւ Ֆ. Կ. Խաչի օգափոխութեան կայանի նորո — գութեան համար կը նուիրեն երկու հա — զար ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմի — տէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստա — փոր, Ռոստոմ, Մ. Նօթննըքայրեան, Աղ — բիւր Սերոբ, Րաֆֆի, Վահան, Խորէնի եւ Փոթորիկ խումբերը այս շաբաթ ժամը 20·30ին Սօսիէթէ Սավանթ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն բոլոր ենթակոմիտէներու եւ խումբերու ընկերները ժողովի կը հրաւիրէ այս շա — բաթ գիշեր ժամը ճիշդ 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Սոյն ժողովին ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ին եւ Շրջ. Կոմիտէի ներ — կայացուցիչները : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20·30ին : Սովորական հաւաքատեղին :

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի նկերները այս ուր — բաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմի — տէի ընդհ. ժողովը կը գումարուի այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 20·30ին, 101 Ավընիւ Սաքսի անկիւնի սրճարանը : Օրակարգ.— (Շար. նախորդ ժողովի) :

ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթա — կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բո — լոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին, ընկեր Օ. Կարապետեանի բնա — կարանը, 9պիս, ռիւ Ժան Ժաք Ռուսօ : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բացակաները նկատի կ'առնուին :

ՀԱՄԱԹՈԳԱՏՑԻՆԵՐՈՒ Վերաշ. Միու — թեան ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Իսի լէ Մուլինօ, 25 ռիւ տը լը Տէֆան, սրճարանի դետնայարկը :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ուրֆայի Հայր. Միութիւնը (Փարիզ) իր ջերմ շնորհակալութիւնները կը յայտ — նէ հանդիսականներուն, նուիրատունե — րուն եւ բոլոր անոնց որ նպաստեցին Յունուար 2ի հանդէսին յաջողութեան, մասնաւորապէս «Յառաջ»ի խմբագրու — թեան, Անիէռ – Իսիի երգչախումբին, Պ. Գայլեշեանի եւ Պ. Շահան Սարեանի :— Վարչութիւն :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

Կիրակի երեկոյ, 30 Յունուար, ժամը ճիշդ 8·45ին
Իէնայի թատրոնը, 10 Ավընիւ տ'Իէնա

ԴԵՐԱՍԱՆ Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ

Կը ներկայացնէ եւ կը խաղայ
կատակերգութիւն երեք արար, Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ
ՇՈՂՈՔՈՐԹԸ
Տաղաչափուած տռամ մէկ արար ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ
ԱՌԱՆՑ ՍԻՐՈՅ

Կը մասնակցին Գ. Տէրվիշեան, Լ. Համբարձ, Քնար ազնաւուրեան, Գ. Վահան, Ն. Մարգարեան, Ն. Պշտիկեան, Իրմա Պէրպէրեան, Մ. Միհրան, Ժագ Սթէֆանօ, եւ Հայկուհի Խտըշեան : Խնամուած բեմադրութիւն

Ներկայացման տեւողութիւնը երկար ըլլալով՝ վարագոյրը պիտի բացուի ճիշդ որոշեալ ժամուն :

Սովորական գիներով տոմսերը կը ծախուին ծանօթ վայրերը, ինչպէս նաեւ կեդ — րոնատեղին՝ Գ. Տէրվիշեան, 66 Պուլվ. Մօրթիէ, Փարիզ (20) :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 13 ՅՈՒՆՈՒԱՐ * JEUDI 13 JANVIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7570 31e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2981

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՉՈ՞Ւ ՄԻԱՅՆ ՕՏԱՐԸ

●

« Սովետական Հայաստան» օրաթերթին մէջ կը կարդանք Երեւանի Հեռագրական գործակալութեան մէկ զեկուցումը, «Բարեկամական կապեր» խորագրով.

— « Բոլոր նրանց համար, ովքեր ազնւօրէն ցանկանում են ծանօթանալ սովետական ժողովրդի կեանքին, ովքեր ուզում են իմանալ, թէ ինչպէս ենք ապրում, աշխատում եւ հանգստանում մենք, բաց են Հայաստանի դռները:

Այս յայտարարութենէն ետք, թերթը տեղեկութիւններ կը հաղորդէ կատարուած այցելութեանց մասին, բոլորն ալ օտարականներու կողմէ.

— « Միայն վերջին երկու տարուայ ընթացքում ռեսպուբլիկան այցելել են աշխարհի 33 երկիրների 68 դելեգացիաներ : Այստեղ եղել են Լեհեր, Չեխեր, Ալբանացիներ, Անգլիացիներ, Ֆրանսիացիներ, Գերմանացիներ, Հնդիկներ, Շուէդներ, Բրազիլիացիներ, Բելգիացիներ, Ֆիններ եւ այլ ժողովուրդների ներկայացուցիչներ »: (19 Դեկտ. 1954):

Այսպէս, այցելուները ծանօթացած են « Հայաստանի աշխատաւորների ձեռք բերած նուաճումներին» եւ իրենց գոհունակութիւնը յայտնած են, չնշելով «հայ ժողովրդի խաղաղութեան ձգտումը»:

Ամէն անգամ որ կարելի եղած է թերթ ճարել, մեր մամուլին մէջ տեղեկութիւններ տրուած են այս կարգի այցելութեանց մասին, իբրեւ բարենշան երեւոյթ:

Եւ բնականաբար ծագած է հետեւեալ հարցումը,— Միայն օտարներո՞ւն առջեւ բաց են մեր հայրենիքին դուռները: Ինչո՞ւ հայկական պատուիրակութիւններ ալ չեն ընդունուիր նոյն դիւրութեամբ, ծանօթանալու համար «սովետական ժողովրդի կեանքին» :

Անպատճառ հանդիսաւոր արարողութի՞ւն մը, մահ կամ կաթող. ընտրութի՞ւն պատահելու է, որպէսզի հայկական պատուիրակութիւններ ալ արտօնուին Հայաստան այցելելու :

Կամ պայմա՞ն է որ քանի մը երիտասարդներ մնան օտար պատուիրակութեան մը, նոյն իրաւունքը վայելելու համար :

Մեզ չեն հետաքրքրեր հատընտիր անհատներու եղած պարբերական շնորհները: Հարցումը կ'ուղղենք իբրեւ սկզբունքի խնդիր :

Ձենք ալ պահանջեր որ դուռները կրնակի վրայ բացուին ամէնուն առջեւ, առանց քննութեան եւ անխտիր :

Գիտենք թէ ինչ պայմաններով կ'ընդունուին օտար պատուիրակութիւնները, նախ զանազան մաղերէ անցնելով եւ «բարի վարուց» վկայական ստանալով :

Արդ, երբ ձեռքի տակ ունին ճարմաղն ու շարմաղը, ինչո՞ւ այնքան ամուր փակած են Հայրենիքին դուռները հայ ժողովուրդի զաւակներուն առջեւ :

Ի՞նչ պատճառ ունին արգիլելու պարբերական այցելութիւնները:

Օտարը կ'երթայ, կը տեսնէ եւ կը վերադառնայ, իր տպաւորութիւնները հաղորդելով սահմանափակ շրջանակներու մէջ, գրաւոր կամ բանաւոր :

Հայը, երբ վերադառնայ, գործ պիտի ունենայ հայրենակարօտ բազմութեանց հետ, որոնք պիտի ուզեն վաւերական տեղեկութիւններ ստանալ :

Յետոյ, երբ ամէն երկիր հազարումէկ դիւրութիւններ կ'ընծայէ ամառնային արձակուրդի առթիւ, շրջիկներ որսալու համար, ինչո՞ւ դուռները միշտ գոց կը պահեն Հայաստանի մէջ:

Երբ քարոզչական հրատարակութիւններ կ'արտածեն աշխարհի բոլոր լեզուներով, թող չմոռնան թէ ամէնէն ազդու քարոզը դռնբացէքն է: Ուրիշ խօսքով՝ Ազատութիւն :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

●

ՄԱՐՍԷԼ ՔԱՇԷՆԻ ՃԱՌԸ ՓԱՐԻԶԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Ազգ. Ժողովի նոր նստաշրջանին բացման առթիւ, երկար ճառ մը խօսեցաւ երեսփոխան անդամը, Մարսէլ Քաշէն, խստօրէն քննադատելով Փարիզի համաձայնութիւնները որոնց շնորհիւ պիտի վերազինուի արեւմտեան Գերմանիան : Համայնավար առաջնորդը պարզելով աշխատաւորներու ճիգերը, դիտել տուաւ թէ ապրուստի պայմանները դժուարացան անցեալ տարուան ընթացքին: Այս առթիւ քննադատեց «անյագ» հարկահանութիւնը, եւ իբրեւ դարման առաջարկեց քաղաքականութեան խոր եւ արագ փոփոխութիւն մը: Յետոյ անդրադառնալով Փարիզի համաձայնութեանց, ըսաւ թէ Ֆրանսայի ժողովուրդը խորապէս կը խորշի Գերմանիոյ վերազինումէն «որ ընդունուեցաւ Ազգ. Ժողովի փոքրամասնութեան կողմէ: Ֆրանսայի ժողովուրդը կը սպասէ որ Հանրապետութեան Խորհուրդը լսէ ժողովուրդին ձայնը եւ մերժէ այդ համաձայնութիւնները »:

Ապա ջերմապէս գովեց Խ. Միութեան քաղաքականութիւնը, տհաճութիւն պատճառելով: Քրքիջներ արձակուեցան կեդրոնէն, երբ Քաշէն պնդեց թէ Խ. Միութիւնը կրճատած է իր զօրաբաժինները եւ փորձեց հաստատել թէ Հիթլէրի եւ Սթալինի միջեւ կնքուած դաշինքը զինակցութիւն մը չէր: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ երեսփոխանները այլեւս մտիկ չէին ըներ եւ թերթ կը կարդային կամ իրարու հետ կը խօսէին, երբ համայնավար առաջնորդը կը գովէր այն երեսփոխանները որոնք մերժեցին վաւերացնել Փարիզի համաձայնութիւնները եւ կը պանծացնէր Ասիոյ, Ափրիկէի եւ հարաւ. Ամերիկայի մէջ ծագած խլրտումները :

Պ. Քաշէն ընդլայնելով իր կուսակցութեան տեսակէտները, պարզեց Գերմանիոյ վերազինման «ահարկու վտանգները որոնք ճամբայ պիտի բանան նոր զինարշաւի մը, ջախջախիչ եւ կործանարար, որ կրնայ յանգիլ նոր ընդհարումներու »:

Ապա տեղի ունեցաւ ատենապետին ընտրութիւնը: Առաջին քուէարկութեամբ ներկայ նախագահը, Պ. Լը Թրոքէր շահած էր 150 ձայն 535ի վրայ, (մեծամասնութիւնը պիտի ըլլար 263): Ժողովրդական Շարժումի թեկնածու, Պ. Շնեթէր շահած էր 103 քուէ, անկախ թեկնածու մը՝ Պրիւնէ՝ 105, Մարսէլ Քաշէն 87, Կասթոն Փալեւսքի 70: Ուրեմն ոչ մէկը շահած էր օրինական մեծամասնութիւնը: Երկրորդ քուէարկութիւնն ալ ապարդիւն անցաւ: Այս անգամ Շնեթէր շահած էր 226 քուէ, Լը Թրոքէր 192, Մարսէլ Քաշէն 88: Երրորդ քուէարկութեամբ ընտրուեցաւ Պ. Շնեթէր, շահած ըլլալով 232 քուէ Լը Թրոքէրի 188ին դէմ: Քաշէն, որ 86 քուէ ստացած էր, բեմ հրաւիրեց նորընտիր նախագահը :

Պ. Շնեթէր ծնած է 1905ին: Օդանաւային սպայ էր Բ. աշխարհամարտին: Դիմադրական շարժումին միանալով ձերբակալուեցաւ 1943ին, բայց արձակուեցաւ 1944Յունուարին: Ազատագրութենէն ետք նշանակուեցաւ փոխ – նահանգապետ, յետոյ ընտրուեցաւ երեսփոխան : Այդ օրէն ի վեր կը պահէ իր երեսփոխանի աթոռը : 1947ին վարիչն էր գերմանական գործերու, Ռոպէռ Շումանի դահլիճին մէջ, Յետոյ նշանակուեցաւ առողջապահական նախարար յաջորդ դահլիճներուն մէջ : Ստացած է Պատուոյ Լեգէոնի ասպետի աստիճանը եւ զինուորական շքանշաններ:

Համայնավարները քուէ տուած չէին Լը Թրոքէրի որ ընկերվարական է եւ կուսակից Փարիզի համաձայնութեանց: Ինչպէս իր պատկանած կուսակցութեան վարիչները, Պ. Շնեթէր ալ համաձայն էր միացեալ բանակի ծրագրին, եւ ձեռնպահ մնաց Փարիզի դաշնագիրներուն հանդէպ : Պ. Ռոպէռ Շումանի պաշտպանեալը կը համարուի :

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

*

ԱՐԴԱ՞Ր Է

Ի՛նչ եղերական ճակատագիր է մերինը, Հայուն ճակատագիրը: Կարծես դատապարտուած ենք տեւական ուրախութիւն չտեսնելու:

Հիները եթէ մոռնանք, 1896էն ասդին բան չի պակսիր մեզ յիշեցնելու այդ ողբերգութիւնը :

Երէկ նստած կը թղթատէի *Հայրենիք* ամսագրին Դեկտ.ի թիւը: 110 էջերէն 60ը 1915ի կոտորածներու նկարագրութիւնն էր, 40ը Սիպերիա աքսորուածներու կամ «բանտում նստածներու » պատմութիւններ : Չգտայ էջ մը որ ազատ ըլլար այդ մղձաւանջէն : Հազիւ քանի մը ոտանաւորներ հոս հոն ցետուած որոնք չեն կրնար հոգիդ պայծառացնել :

Ու մտածեցի.— մինչեւ ե՞րբ, մինչեւ ե՞րբ, Տէր Աստուած: Այս ինչ անէծք է որ 3 – 4 սերունդ շալկած կը պտտին երկրագունդին մէկ ծայրէն միւսը :

Ի՛նչ տխուր մանրամասնութիւններ Երզնկայէն Արաբկիր, Մեծ Արմտանէն Ակն, մինչեւ Մալաթիա: Ու Եփրատը, որ տեղ մը իր ջուրերով պապակած մանուկներուն հրաշք գետն է, եւ քիչ անդին երիտասարդներու ալեկոծ գերեզմանը ...

Եթէ 1915ը իր անձնախընթաց սպանդով ջնջեց մէկ միլիոն Հայեր, իր մղձաւանջով ահա 40 տարի է կը հալածէ ուրիշ մէկ միլիոն ցանուցրիւ հայորդիներ, որոնք չեն մոռնար, չեն կրնար մոռնալ, եւ կարծես չեն ալ ուզեր մոռնալ, չդաւաճանելու համար իրենց մեռելներուն :

Այլապէս, ինչո՞ւ այս քստմնելի յուշապատումները, որոնք անգամ մը եւս տառապելու եւ քեզ հարիւրերորդ անգամ հայ մկրտուելու կը ծառայեն, ըսելով .— «Իրաւունք չունիս մոռնալու, պէտք է այդ մղձաւանջը յաւիտենական ըլլա՛յ Հայուն համար...»:

Հապա Ա՞ն, որ խարանեց մեր հոգիները իր «եաթաղան»ով ինչպէս խարանած էր մեր մանուկներուն մարմինը, հապա ա՞ն: Ան ինչո՞ւ ինքզինքը արժանի սեպէ մարդոց եւ Աստուծոյ ներումին ու երկինքի արքայութեան :

Արդա՞ր է այս, Ամենակալ Տէր...

ՍՕՍԻ

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԻՋԵՒ

★

Հռոմէն կը հեռագրեն թէ Պ. Մենտէս Ֆրանս աւելի քան հինգ ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցաւ Իտալիոյ վարչապետին, արտաքին նախարարին եւ ուրիշ վա...էներու հետ, մասնաւորապէս պարզելով իր ծրագիրը Արեւմտեան Եւրոպայի սպառազինութեանց գործակալութեան մասին, առանց այո կամ ոչ պատասխան ստանալու Իտալացիներէն : Խօսակցութիւնները շարունակուեցան երէկ, չորեքշաբթի: Նոյն օրը Ֆրանսայի վարչապետը մասնաւոր ունկնդրութեան ընդունուեցաւ Պապին կողմէ :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, խօսակցութիւնները յանգած են հետեւեալ եզրակացութեան .—

1. Իտալիա համաձայն կ'երեւայ սպառազինութեանց գործակալութեան ֆրանսական ծրագրին, առանց գրաւոր յանձնառութիւն ստանձնելու:

2. Ֆրանսա բարեացակամ կ'երեւայ իտալական տասնամեայ ծրագրին հանդէպ, որուն շնորհիւ չորս միլիոն գործ պիտի ճարուի, ամերիկեան, ֆրանսական եւ ուրիշ օտար դրամագլուխներու շահարկումով :

3. Ֆրանսա համաձայն է որ Իտալիան ալ դրամ եւ մասնագէտներ տրամադրէ Հիւս. Ափրիկէի տնտեսական բարգաւաճման համար: Բայց շատ յոյս չկայ որ հաւանի ընդունիլ բազմաթիւ իտալացի գաղթականներ ;

4. Ֆրանսա տասը առ հարիւր պիտի աւելցնէ իտալական պտուղներու, բանջարեղէններու եւ ուրիշ արտադրութեանց ներածումը, առանց մաքսատուրքի եւ բաժնեչափի :

5. Ֆրանսա տրամադիր է ընդունելու սահմանափակ թիւով իտալացի գաղթականներ, տարեկան մօտ տասը հազար եւ պիտի դիւրացնէ իտալացի բանուորներու մուտքը առժամեայ գործերու համար (Հողագործութիւն եւ շինութիւններ):

6. Երկու երկիրները պիտի բարուօքեն Միջերկրականի ափերուն հաղորդակցութեան ճամբաները: Իւրաքանչիւր երկրի ուսանողները եւ քաղաքացիները աւելի դիւրութիւններ պիտի ստանան փոխադարձաբար :

Մոն Պլանի տակէն փապուղի մը շինելու ծրագիրը չէ քննուած, նկատելով որ Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովը տակաւին չէ վաւերացուցած այդ ծրագիրը: Այս ձեռնարկը միլիոններ կը պահանջէ եւ եթէ իրագործուի, ճամբան երեք հարիւր մղոն պիտի կարճնայ Փարիզի եւ Հռոմի միջեւ: Չէ քննուած նաեւ Զօրսերու խորհրդաժողով մը գումարելու խնդիրը :

× Իտալիոյ վարչապետը մոռցած էր թէ Պ. Մենտէս Ֆրանսի ծննդեան 48րդ տարեդարձն է, եւ դիտողութիւն ըրաւ արարողապետին, որ խոստացաւ տնօրինել պարտուպատշաճը :

ՏԽՐՈՒՆԻ

Ցաւով կը տեղեկանանք թէ երկարատեւ հիւանդութենէ մը ետք մեռած է Տիկին Արուսեակ Կարապետեան, (ծնեալ Տէր Ներսէսեան): Տիկինը կողակիցն էր հանգուցեալ վաստակաւոր ուսուցիչ Պետրոս Կարապետեանի եւ անոր արժանաւոր գործակիցը ուսուցչական ասպարէզին մէջ :

Երկար ատեն վարած է Ակիւտարի Կարապետեան վարժարանին տեսչութիւնը :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, հինգշաբթի ժամը 15.45ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին :

Մեր ցաւակցութիւնները իր զաւակներուն, քրոջ եւ ազգականներուն :

ՋՐՀԵՂԵՂ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ողողումները ահագին վնասներ պատճառեցին յունական Մակեդոնիոյ եւ Թրակիոյ մէջ: Տասը հողի խեղդուեցան: 2300 հոգի անպատսպար կը մնան : Երեսուն գիւղեր պարպուած, հարիւրաւոր տուներ հեղեղներէն քշուած են : Զօրս գետեր յորդած են: Հեռագրական եւ հեռաձայնի հաղորդակցութիւնները խզուած, բազմաթիւ կամուրջներ ջուրերէն քշուած են Թուրքիոյ եւ Պուլկարիոյ սահմաններուն վրայ: Բանակը եւ նաւատորմիղը կ'աջակցին, փրկելու համար աղէտեալ բնակիչները որոնք տանիքներու եւ ծառերու վրայ ապաստանած են: Կը կարծուի թէ մարդկային կորուստները եւ նիւթական վնասները շատ աւելի ծանր են: Նաւազները կ'աշխատին փրկել Փորտօ Ալեկոյի երկու հազար բնակիչները որոնք կը պայքարին հեղեղին եւ ցուրտին դէմ :

× Վերջին լուրերու համաձայն, ջուրերը քաշուիլ սկսած են: Մօտ հինգ հարիւր տուներ հեղեղէն քշուած են: Այն գիւղացիները որոնք փախած էին հետզհետէ կը

(Շար.-ը կարդալ Դ. էջ)

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

●

Խ. Միութեան Գրողներու Բ. Համագումարը տեւեց տասներկու օր: Աւելի քան 700 պատգամաւորներ, որոնք եկած էին Խ. Միութեան բոլոր շրջաններէն կը ներկայացնէին 45 զանազան ազգութիւններ: Մեծամասնութիւնը (75 առ հարիւրը) անդամ էին Համայնավար կուսակցութեան: Մամուլը յայտնեց թէ բացի պաշտօնական զեկուցաբերներէ ճառեր արտասանեցին աւելի քան հարիւր քառասուն գրագէտներ:

Անտոէ Փիէռ «Լը Մոնտ»ի ռուսագէտ աշխատակիցը կը գրէ թէ Խ. Միութեան մէջ — մանաւանդ գրողներու ժողովի մը մէջ — սովորութիւն չունին ճառերը կարճ կապելու:

Առաջին օրը յատկացուած էր Կեդր. Կոմիտէի զեկուցման գոր կարդաց քարտուղարներէն մէկը, Պոպելով, իսկ վերջին օրը, լսուեցաւ համագումարին պատասխանը որ յանձնկայս կարդացուեցաւ ժողովին առջեւ Կոնստանդին Ֆետինի կողմէ, ի ներկայութեան այս անդամ Կեդր. Կոմիտէի երկու քարտուղարներուն, Պոսպելովի եւ Սուսլովի:

Ոչ մէկ բան կրնար աւելի լաւ չեշտել կուսակցութեան հսկողութիւնը գրողներու գործունէութեան վրայ: Եւ, սովորական «միաձայնութեամբ» պատգամաւորները հանդիսաւորապէս յանձն առին «միշտ պայքարիլ ընկերվարական իրականութեան չեղումներու դէմ, աշխարհաքաղաքացիի եւ ազգային-քաղքենի գաղափարաբանութեան եւ ոյթներուն դէմ, քաղքենի ձեւապաշտ եւ ազգայնական ազդեցութեանց դէմ»: Համագումարը բնականօրէն վերադառաւ ժդանովի լեզուն, և արդէն Ա. խօսք նիստէն գլխաւոր զեկուցաբերը՝ Ալեքսի Սուրկով, յիշեցուցած էր այն բարերար ազդեցութիւնը որ գործադրուած էր շնորհիւ կուսակցութեան պատմական որոշումներուն, 1946-1948 տարիներու ընթացքին:

Ոչ մէկ վայրկեան հարց չեղաւ ջնջելու նախկին կարգախօսները, քիչ մը թուլցնելու գրողներու սանձերը: Ամէն բան վերահաստատուեցաւ: Մտաւորական կեանքի ազատականութիւնը կարելի է ըմբռնել միայն քաղաքական կարգուսարքի ազատականութեամբ: Դարձեալ Ալեքսի Սուրկովն է որ կը յայտարարէ. «Գրականութիւնը հատու զէնք մըն է քաղաքական եւ ընկերային գործունէութեան»: Հետեւեալ բանաձեւն ալ իրն է.— «Մեր մէջ գոյութիւն չեն կրնար ունենալ ձգտումներ, որովհետեւ բոլորին կողմէ ընդունուած ընկերվարական իրականութեան մեթոտը միակ գաղափարական ձգտումն է ընկերվարական գրականութեան»:

Կարելի չէ նկատել սոյնկա վերադարձը դէպի ժդանովականութիւն: Ճիշդ է որ նախքան համագումարը խիստ միջոցներ ձեռք առնուեցան ուղիղ գիծէն շեղած գրագէտներու, ինչպէս եւ բազմաթիւ թատերագիրներու դէմ, որոնք կ՚ամբաստանուէին թէ «կը զրպարտեն խորհրդային ընկերութիւնը», բայց նոր դատապարտութիւններ եւ մաքրագործումներ չի վախցուիր: Կարելի է ըսել թէ ամբողջ համագումարի ընթացքին հաշտարար մթնոլորտ մը կը տիրէր: Առեանը ներողամտութեան կոչ ըրաւ հանդէպ «մոլորած» գրագէտներու: Բողոքներ բարձրացան քննադատութեան բրդութեան դէմ: Թատերգութեան մասին իր տեղեկագրին մէջ Ուկրայնացի Կոռնիջուկը խնդրեց ներել անանց որ կը խոստովանին իրենց սխալները:

Ալեքսի Սուրկով մեղադրեց կարգ մը քննադատներ, որոնք չէին գտած ոչ չեշտը եւ ոչ ալ ոճը որ կը պատշաճէր դրականութեան: Երբ խորհրդային գրագէտ մը կը սխալի, պէտք է աշխատինք բացատրել թէ իրեն եւ թէ ընթերցողներուն իր սխալներուն էութիւնը եւ ցոյց տալ ուղիղ ճամբան: «Պէտք է միշտ յիշենք թէ գործ ունինք կենդանի գրագէտի մը հետ, որուն աշխատանքը օգտակար է թէ գրականութեան եւ թէ ընկերութեան, մենք կը պայքարինք ոչ թէ իրեն, այլ իր սխալներուն դէմ եւ համբերութեամբ բացատրելով սոյնկա, իրեն համար է որ կը պայքարինք»: Բազմաթիւ պատգամաւորներ միեւնոյն լեզուն գործածեցին: Ճերմակ ռուս բանաստեղծ Եազուալ Քոլաս դիտել տուաւ թէ չատ խիստ են քննադատները, որոնք պատճառ կ՚ըլլան գրագէտի մը տաղանդին ոչնչացման: Լուկովսքին ալ զայրացաւ «անգութ դատաստաններուն» դէմ: Իսկ Իլիա Էրէնպուրկ, չէր մոռցած Կոնստանդին Սիմոնովի ահագին ամբաստանագիրը իր «Ձիւնհալք» վէպին դէմ: Ան պաշտպանութիւնը ստանձնեց Վերա Պանովայի (որ իրեն պէս զոհ մըն էր կարգ մը գրաքննիչներու ձեռքը) և եզրակացուց թէ «գրքի մը դատաստանը դատական վճիռ մը չէ եւ Գրողներու Միութեան այսինչ կամ այնինչ քարտուղարին կարծիքը պէտք չէ նկատուի իբրեւ վճիռ դատապարտութեան, իր բոլոր հետեւանքներով:

Նիստերու ատեն բազմաթիւ անգամներ դժգոհութիւն յայտնեցին Խ. Միութեան յառաջդիմութեան մասին վերջին համագումարէն 25 տարիէ ի վեր, սակայն յայտնապէս յանձնարարուած լաւատեսութիւն մըն էր: Մնաց որ Կեդր. Կոմիտէն կը յայտնէր թէ տակաւին շատ միջակ եւ տկար գործեր կային, որոնք կ՚աղքատացնեն խորհրդային իրականութիւնը»:

Այս խեղճութիւնը, այս ընդհանուր միջակութիւնը կը զրաէ անաչառ դիտողին ուշադրութիւնը, երբ կը մտածէ նախայեղափոխական շրջանի այնքան արտակարգ ճոխութեան մասին: Մինչեւ Շոլախով ուժգնօրէն շեշտեց թէ ոչ ոք կրնար իրմէ աւելի լաւ ըսել, որովհետեւ Խ. Միութեան ամենամեծ գրագէտն է, ամէնէն շատ արուեստագէտը եւ ինքն իրեն հանդէպ ամէնէն բծախնդիրը:

Շոլոխով ներողութիւն խնդրեց որ կը խանգարէր ժողովին «դասական խաղաղութիւնը», որ մթագնած էր երկու կամ երեք ճառերով: Յետոյ ծանր քար մը գլորեց գրական ջրակոյտին մէջ: Ճիշդ է որ բաւական թիւով տաղանդաւոր գրագէտներ ունինք, սակայն մեր դժբախտութիւնն է որ անգոյն եւ միջակ գործերու գորշ ալիք մը պարբերաթերթերէն անցաւ գրքի չուկան: Ատեն է որ փակենք այս պղտոր հոսանքին ճամբան, անոր դէմ բարձրացնելով ամուր թումբ մը, եթէ չենք ուզեր կորսնցնել մեր ընթերցողներուն յարգանքը»: Եւ Շոլոխով աւելցուց թէ չէր ակնարկեր երիտասարդ գրողներուն, այլ արդէն ծանօթ գրողներուն, որոնք կորսնցուցած են իրենց աշխատանքին, ինչպէս եւ իրենց ընթերցողին յարգանքը, կը թառամին ոտքի վրայ, կը դադրին ըլլալէ վարպետ եւ կը դառնան պարզ արհեստաւոր: Եւ հեղնեց այն գրագէտները, որոնք «անհպելի» ճանչցուած են:

Յարձակելով Սիմոնովի վրայ, մեղադրեց թէ միայն միջակ գործեր կ՚արտադրէ եւ թէ երիտասարդ հեղինակները իրմէ բան չէին կրնար սորվիլ, այլ միմիայն թուղթ մրոտել հեւիհեւ»: Էրէնպուրկն ալ ծաղրեց, որ կը «վիրաւորուի ամենաթեթեւ քննադատութենէ եւ կը յայտարարէ թէ այլեւս գրելու փափաք չունի»: Թող աւելի լաւ գրէ, ըսաւ: Բաղդատմամբ իր նախկին գործերուն, «Ձիւնհալքը» անվիճելի կերպով կը ներկայացնէ դէպի ետ քայլ մը, «եւ հիմա, բացագանչեց Շոլոխով, Էրէնպուրկ կը խոստանայ քայլ մը առաջ երթալ: Չեմ գիտեր թէ ինչ կը կոչուի այս պարը ուրիշ լեզուի մը մէջ, սակայն ռուսերէն կը նշանակէ տեղ-քայլ»: Ան քննադատեց նաեւ «Գրական Թերթ»ը, և յայտարարեց թէ այս չաբաթաթերթին տնօրէնը պէտք է դուրս մնայ կողմնակցութենէ: «Այս ճառը մեծ իրարանցում յառաջ բերաւ եւ կարգի հրաւիրեցին: Մինչեւ համագումարին փակումը բազմաթիւ գրագէտներ բողոքեցին Շոլոխովի խօսութեանց դէմ:

Համագումարին մէջ չատ անգամներ խօսք եղաւ կողմնակցութեան եւ խմբակցութեանց, մասին եւ այն փոխադարձ հիացման վրայ որ յառաջեկած է Գրողներու Միութեան մէջ: Ցայտնապէս թշնամական հոսանք մը կը կազմուէր գաւառացի հեղինակներու մօտ, Մոսկուայի գրողներուն դէմ, որոնք աւելի լաւ կը պաշտպանեն իրենց նիւթական եւ բարոյական չահերը: Սթալինեան մրցանակին դէմ ալ դիտողութիւններ եղան: Դարձեալ Շոլոխովն էր որ մեղադրեց ներկայ դրութիւնը, վնասակար գտնելով թէ գրագէտներուն եւ թէ ընթերցողներուն համար եւ առաջարկեց միջոցներ ձեռք առնել «հիմնական բարենորոգման» մը համար, դիմելով կառավարութեան: Անգամ մը եւս ծաղրեց Սիմոնովը որ «տարեկան երեք չքանչան ապահոված է»: «Աւելի լաւ է փայլիլ մեր գործերով քան թէ չքանչաններով»: Ի վերջոյ Սուրքով խոստովանեցաւ թէ Սթալինեան մրցանակին չափազանց բաշխումը կը վնասէ գրականութեան:

Համագումարը իր աշխատանքները վերջացուց Դեկտ. 26ին, վաւերացնելով Գրողներու Միութեան նոր կանոնագիրը, վերընտրեց Կեդր. վարչութիւնը, որ 134 անդամներէ կը բաղկանայ:

«ՎԻԹԱՄԻՆ»Ը ԵՒ ՀԱՅ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

●

Տիկին Աղաւնի դպրոց տեսած եւ ընթերցասէր կին մըն է: Իր սիրած նիւթերն են առողջապահական գիտելիքները: Եւ սորվածը կը կիրարկէ իր տան մէջ այնքան հաճոյքով որքան յաջողութեամբ կը պսակուին անոնք:

Ամէնքս ալ գիտենք որ առողջապահութեան հիմը կը կազմէ մաքրութիւնը: Այդ տեսակէտով Տիկին Աղաւնի կը գտնուի առաջին գծին վրայ: Երբ իր բնակարանը կը մտնէք, անմիջապէս թարմութեան եւ բարօրութեան հով մը կը փչէ ձեր երեսին: Երբ կը քալէք իր ջնարկուած տախտակամածին վրայ զգուշութեամբ կը կոխէք ոտքի մատներու վրայ, նուազագոյն արատը չձգելու համար: Իսկ կարասիները, իրենց վրայ զետեղուած ձեռագործ սփռոցներով ճաշակի եւ գեղեցկագիտութեան նմոյշներ կը կազմեն: Խոհանոցին մէջ մետաղէ ամաններուն իւրաքանչիւրը ցոլարձակ գործիքի մը կը նմանի: Կոթով թասերը պատին վրայ քով քովի կախուած, մեծէն սկսելով հետզհետէ կը պզտիկնան եւ ամբողջութիւնը գինուորականի մը կուրծքին վրայ կախուած պատուանշաններուն տեսակը ունին: Վերջապէս բացառիկ մաքրութիւն մը որ մեծ մայրիկիս օրհնութիւնը պիտի շահէր:

Ջերմաչափը իր մտերիմ բարեկամն է: Ժամը անգամ մը կը նայի անոր եւ ըստ այնմ կրակը կ՚արծարծէ կամ կ՚իջեցնէ վառարանին կից գործիքի մը միջոցաւ, սենեակին բարեխառնութիւնը հաւասար աստիճանի մը վրայ պահելու համար:

Իր մեծագոյն թշնամին է օդային հոսանքը: Զափազանց զգոյշ է որպէսզի հոսանք չգոյանայ դուռներու ու պատուհաններու միջոցաւ: Մասնաւոր կարգկանոնի ենթարկած է դուռներու եւ պատուհաններու բացուիլը եւ գոցուիլը: Ոչ ոք իրաւունք ունի իր տան մէջ այդ կանոնէն շեղելու: Նոյն իսկ դպրոցին մէջ պատուիրած է որ իր տղաքը բաց պատուհաններու եւ դուռներու առջեւ չնստեցնեն:

Ամուսինը, Պարոն Սերոբ, զոհ էր իր կեանքէն՝ մինչեւ այն օրը երբ Տիկինը իր իրաւասութեան սահմաններէն անցնելով սկսաւ ստամոքսի գործն ալ յարմարցնել իր նոր սորված գիտելիքներուն: Պարբերաթերթի մը մէջ «վիթամին»ներուն մա-

---

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (28)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

●

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Գ.

Չիմացայ, գիտ՞ւ՝ թէ ոչ, որովհետեւ հրացանիս տրաքոցն ու մի սարսափելի ճիչ բարձրանալը մէկ եղաւ: Նոյն վայրկեանին մէկը դուրս թռաւ ծառի տակից: Մի աղջիկ էր, որին չէի նկատել ծառի հաստ բնի ետեւը: Գլխաբաց էր, բայց տաք վերարկու ունէր հագին. օդը դեռ եւս բաւական ցուրտ էր: Գլխարկս վերցրի եւ ներողութիւն խնդրեցի: Կանգնած էր անշարժ, ձեռքը կրծքին, ինձնից մի տասը քայլ հեռու: Դէմքը մեռելի գոյն էր ստացել. Նայում էր ինձ անթարթ ահագին աչքերով եւ ամբողջ մարմնով դողում: Նկարիչն աւելի լաւ «մոդել» չէր կարող գտնել կենդանի սարսափը նկարելու համար: Նորից ներողութիւն խնդրեցի: Ոչ մի խօսք չարտասանեց: Մօտեցաւ ծառին, խոտի մէջ ինչ որ որոնեց, գտաւ, — գիրք էր, — դրեց թեւի տակ, ձեռքով յետ քաշեց երեսին ընկած մազերի խուրձը եւ հանդիստ քայլերով հեռացաւ:

Հետեւեալ առաւօտեան, երբ անցնում էի նոյն տեղով, նստած էր նոյն ծառի տակ, գիրքը ձեռքին: Բարեւեցի: Զպատասխանեց: Անցայ: Յետոյ ետ դարձայ եւ, հրացանիս դէմհար տալով, կանգնեցի նրանից մի տասը քայլ հեռու, ուղղակի նրան դէմ առ դէմ: Շունս մօտ վազեց նրան եւ սկսեց հոտոտել նրա վերարկուն: Նա քշեց շանս, յօնքերը կիտած, բայց ոչ բարկացած, նայեց ինձ եւ հարցրեց.

— Ի՞նչ էք էք ուզում:

— Ուզում եմ, որ ներէք, ասացի:

— Ի՞նչ բանի համար:

— Որ երէկ վախեցրի ձեզ:

— Բայց հօ չգիտէիք, որ ես նստած էի այստեղ:

— Ճիշդէ է, բայց եւ այնպէս... չատ անհանգիստ էի. մտածում էի, որ վախից կարող էք հիւանդանալ:

— Յետոյ ձեզ ի՞նչ:

— Ինչպէ՞ս թէ ինձ ինչ: Չէ՞ որ պատճառը ես կը լինէի:

Կարճ ժամանակ նայեց ինձ զարմացած, յետոյ ուսերը թօթուեց տարակուսանքով եւ գլուխը նորից կախեց գրքի վրայ, առանց այլեւս ոչ մի խօսք արտասանելու. ըստ երեւոյթին ուզում էր հասկացնել, որ հանդիստ թողնեմ իրեն եւ հեռանամ:

Բայց ես յամառօրէն կանգնած էի նրա առջեւ եւ ակամայ հիանում էի, դիտելով նրա գեղեցիկ գլուխը չատ հարուստ, փափուկ ու փայլուն մազերով, որոնք նոր ծագած արեւի թեք ճառագայթների տակ բազմագանգ երանգներ էին ընդունում, ինչպէս փոքրիկ երեխաների թաւշեայ մազերը:

— Այստեղ նայեցէք, ասացի, տեսնելով, որ գլուխը չի ուզում գրքի վրայից բարձրացնել:

Նայեց:

Ծակատս դրի հրացանիս փողի ծայրին, իսկ ոտս չնիկի վրայ:

— Եթէ չներէք, ասացի, այս րոպէին գանկս ցրիւ կ՚անեմ:

Այս ասելս ու նրա տեղից վեր թռչելը մէկ եղաւ:

— Գժուե՞լ էք ինչ է, աղաղակեց դունատուելով:

— Ներո՞ւմ էք թէ ոչ, յամառօրէն պնդեցի ես:

— Ի սէր Աստուծոյ, դէն կորցրէք այդ հրացանը, ներում եմ, արագ արագ պատասխանեց նա:

— Շնորհակալ եմ: Այժմ հանդիստ կը թողեմ ձեզ, ասացի, չվացրի շանս ու հեռացայ:

Բաւական տեղ գնալուց յետոյ ետ նայեցի: Նա դեռ եւս կանգնած էր նոյն դիրքում մէջ եւ նայում էր ետեւիցս իբրեւ մի հրաշակերտ արձան անտառի մէջ, ողողուած վաղորդեան արեւի ոսկեհուր ճաճանչներով, որոնք ծառերի բների արանքից հազարաւոր լուսեղէն ժապաւէններ էին փռել դէպի անտառի խորքը, մէջ ընդ մէջ խառնուած զուգահեռ ստուերներով: Յօղի կաթիլները թարմ խոտի վրայ պսպղում էին լուսատտիկների պէս. կարծես կախարդական մի ձեռք, անփոյթ ու չռայլ, անթիւ գոհարներ էր ցանել չորս կողմը:

Երրորդ առաւօտեան նոյն ծառի տակն էր: Այս անգամ բարեւս ընդունեց:

— Ձեզ խորհուրդ չեմ տայ առաւօտեան այս ժամին նստէք խոտի վրայ, տեսնո՞ւմ էք՝ որքան թաց է — ասացի:

— Խոտի վրայ հօ չեմ նստած, ասաց.— տեսէք:

Ու ցոյց տուեց, թէ ինչի վրայ էր նստած: Նստած էր հսկայական եղեւնու մի հաստ արմատի վրայ, որը մի կէս արշին բարձր էր մնացել գետնից:

— Այդ միեւնոյնն է, ասացի, խոնաւութիւնը կարող է ձեր ոտներին անցնել:

Անփոյթ կերպով թափ տուեց ուսերը, եւ առաջին անգամ նրա դէմքի վրայ մի թեթեւ ժպիտ նկատեցի:

— Դուք երեւի ամէն առաւօտ որսի էք գնում, ասաց, շոյելով շանս գլուխը, որ նորից մօտեցել եւ հոտոտում էր նրան:

— Այո: —Որտե՞ղ:

Տեղն ասացի:

Գիրքը բաց ու խուփ արաւ, ըստ երեւոյթին ուզեց բան ասել, բայց ոչինչ չասաց, թեթեւակի կարմրեց ու գլուխը կախեց գրքի վրայ աշխատելով այնպէս անել, որ դէմքը չտեսնեմ:

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

սին յօդուած մը գինքը վեր ի վայր կը հրջէ, իրենց սննդառութիւնը չէր համապատասխաներ գիտական նոր մեթոտներուն, պէտք էր ան ալ պատշաճեցնել :

Ա՛լ մնաք բարով հայկական համեղ կերակուրներ, Սերոբ սկսաւ կարօտով յիշել քաշուած միսով, սխտորը եւ պղպեղը առատ կլորակները, սոխով, լոլիկի ջուրով, ծաթրինով եւ միսով պատրաստուած կերակուրները : Իրենց ճաշացուցակը կը բաղկանար չեփած միսէ, հում բանջարեղէնէ, խաշած հաւկիթէ եւ եփած պտուղէ : Սերոբ ի զուր կը խնդրէր իր կնոջմէն որ քիչ մըն ալ իր սիրած կերակուրներէն պատրաստէ, ան միայն մէկ պատասխան ունէր.— «Ատոնց մէջ վիթամին չկայ» :

Խեղճ Սերոբին համբերութիւնը հատաւ : Օր մըն ալ երբ իր կինը առջեւը դրաւ պաղ կարմիր միսի շերտ մը, վրան երկու տերեւ կանանչեղէն, քովն ալ խաշած գետնախնձոր մը, Սերոբ պնակը ետ կը հրէ եւ կը պոռթկայ :

— Պէ կնիկ, ե՞րբ բերնի համով կերակուր մը պիտի կերցնես ինծի, պապայիդ տունն ալ վիթամինին ինչ ըլլալը գիտէ՞ իր ...

= Պապային տունը հոն մնաց, հիմա այստեղ Եւրոպա է :Միրելիս ինչո՞ւ կը հակառակիս ինծի, քեզի համար է որ այս տեսակ ուտելիքներ կը պատրաստեմ, որպէսզի առողջ ըլլաս, ուժով ըլլաս :

— Իմ ուժս կը բաւէ ինծի, ես համալ ըլլալու միտք չունիմ :

Եւ այսպէս անմեղ «վիթամին»ները Սերոբենց տան անդորրութիւնը խանգարեցին : Բարեբախտաբար այր եւ կին շուտով զգաստութեան եկան, չուզեցին որ աննշան կնճիռ մը մեծնայ ու որոշեցին խնդիրը իրենց տանը բժիշկին իրաւարարութեան յանձնել : Տիկին Ազատնին էր որ յղացաւ այս գաղափարը, այն յոյսով թէ բժիշկը իբրեւ գիտութեան մարդ իրեն իրաւունք պիտի տար, գովելով «վիթամին»ները :

Եւ առաւօտ մը միասին կ'երթան բժիշկին տունը : Նախ Պ. Սերոբ խօսք առնելով.

— Տոքթոր, անկեղծօրէն ըսէք սա վիթամին ըսուածը լա՞ւ բան է թէ գէշ :

Բժիշկը Սողոմոն իմաստունին պէս մօրուքը ափին մէջ առնելով եւ ակնոցին ետեւէն քննական նայուածք մը նետելով այր եւ կնոջ վրայ կ'ըսէ.

— Հիմա ձեզի պատմութիւն մը պիտի պատմեմ ,լաւ մտիկ ըրէք : Կոմիտաս վարդապետ երգի դասերու ատեն, իւրաքանչիւր երգէ վերջ կը բացագանչէր , «քերթենքէլէ» : Օր մը աշակերտներէն մին կը հարցնէ .— Վարդապետ, երբ լաւ կ'երգենք «քերթենքէլէ»կ'ըսէք, գէշ կ'երգենք դարձեալ «քերթենքէլէ » կ'ըսէք : Ի՞նչ է սա «քերթենքէլէ»ն : Վարդապետը կը պատասխանէ .— «Քերթենքէլէ»ն լաւ բան է երբ լաւ կ'երգէք, գէշ բան է երբ գէշ կ'երգէք : Ես ալ հիմա երջանկայիշատակ վարդապետին հետեւողութեամբ պիտի ըսեմ— «վիթամին»ը լաւ բան է, եթէ ձեր տանը անդորրութիւնը չի խանգարեր , գէշ բան է եթէ այր եւ կնոջ միջեւ պատճառ կը դառնայ :

Եւ դառնալով կնոջ — Տիկին Ազատնի , պէտք է գիտնաք որ սննդառութեան մէջ բարոյական ազդակները մեծ դեր կը խաղան : Եթէ ձեր ամուսինը ձեր պատրաստած կերակուրները հաճութեամբ ուտէ, կրնան վնասել իր առողջութեան, իսկ դուք, Պարոն Սերովբէ, պէտք չէ որ գիտական պայմանները արհամարհէք : Այսօր գիտական սննդառութեան շնորհիւ վատառողջ մարդիկ իրենց առողջութիւնը վերագտած են եւ շատ ուրիշ բարիքներ արձանագրած : Ուրեմն փոխադարձաբար քիչ մը զիջողութիւն ըրէք եւ համաձայնեցէք :

Բժիշկին խրատը մտիկ ընելով, երկուքը միջին ճամբան գտան : Օրինակ, Սերոբ առաջ շատ եփած, գրեթէ ածխացած պիֆթէկ կը սիրէր, իսկ այժմ կ'ախորժի քիչ եփած, արիւնը մէջը պիֆթէկէն : Տիկին Ազատնի իր մօրմէն սորված կերակուրներուն քիչ մը աւելի պատիւ կ'ընծայէ ի մեծ գոհունակութիւն իր ամուսինին :

Այսպէսով խաղաղութիւնը վերահաստատուեցաւ Սերոբենց տան մէջ :

ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍԿՈՖԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿ. ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

●

ԼԻՈՆ, (Յատուկ) .— Փրոֆ. Ֆրետերիք Ֆէյտիի դասախօսութիւնը Լիոնի մէջ, կազմակերպուած Եկեղեցաշէն յանձնախումբին կողմէ, տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 17ին, ի ներկայութեան հոծ եւ ընտիր բազմութեան մը, մօտ վեց հարիւր հոգի, կէսը Հայ, կէսը Ֆրանսացի :

Պ. Միքայէլեան ներկայացուց դասախօսը, որ պարզ ոճով եւ հմտութեամբ պարզեց մեր գրականութեան պատկերը, բաժնելով հինգ շրջաններու .—

Առաջին հեթանոսական, ուր գրաւոր գրականութիւն չկայ եւ հազուագիւտ եւ կարճ բեկորներ կը հասնին մեզի, յետագային հաւաքուած պատմաբաններու կողմէ :

Երկրորդ քրիստոնէական շրջան ,մինչեւ Ե. դար : 287էն մինչեւ 303, Հայաստան պաշտօնապէս ընդունեց Քրիստոնէութիւնը : Հայ ժամանակագիրներ մեզի մանրամասնօրէն կուտան այս շրջանի անցուդարձը , սակայն օտար լեզուով կը շարադրեն իրենց պատմուածքները, որովհետեւ մինչեւ այդ թուականը հայերէն լեզուն չունէր իր սեփական տառերը :

Երրորդ շրջանը կ'ընդգրկէ Ե.էն ԺԲ. դար : Դէպի 410 թուականը ստեղծուեցաւ ազգային այբուբենը : Նախկին մատենագրական գործերը թարգմանուեցան եւ պատմական ճիւղը զարգացաւ : Ասկէ զատ Աստուածաբանութիւնը եւ կրօնական բանաստեղծութիւնը կը ծաղկին այս շրջանին որ կ'երկարի մինչեւ ԺԲ. դար եւ որու ընթացքին Հայաստան կը բերէ իր արժանաւոր բաժինը միջերկրականեան քրիստոնեայ գրականութեան :

Չորրորդ շրջանը կ'ընդգրկէ ԺԲ.էն ԺԸ. դարերը : ԺԳ. դարուն հայկական գրականութիւնը կը փոխէ իր ձեւը : Իր ամէնէն նշանաւոր սեռը քնարական բանաստեղծութիւնն է, համադրութիւն փրանչիսկեան Քրիստոնէութիւն եւ արեւելեան զգայնութեան :

Հինգերորդ շրջանը կ'երկարի ԺԸ. դարէն մինչեւ մեր օրերը : Վերջապէս ԺԸ. դարուն տեղի ունեցաւ Վերածնունդ մը եւ շուտով վիպային (ռոմանթիք) շարժման հետ, հայ գրականութիւնը կը միանայ վերջնապէս արեւմտեան գրականութեան, մասնաւորաբար Փրանսականին : Արժէքաւոր գործեր կ'արտադրէ, որոնք, դժբախտաբար, շատ քիչ ծանօթ են, որովհետեւ Արեւմուտքի մէջ մենք հայերէն չենք գիտեր :

Դասախօսը ամփոփելով նիւթը , ըսաւ թէ Ե. դարէն ԺԲ. դար հայ գրականութիւնը աւելի քրիստոնէական ներշնչում ունի, ԺԳ.էն ԺԸ. դար աւելի արեւելեան, ԺԹ. դարէն արեւմտեան ոճը կը տիրէ , սակայն հայկական գրականութիւնը երբեք ընդօրինակութիւն մը չէ, ոչ ալ հետեւողականութիւն, այլ միշտ կը պահէ իր ինքնատպութիւնը :

Դասախօսութիւնը խոր տպաւորութիւն գործեց թէ հայ, թէ Փրանսացի ունկնդիրներուն վրայ : ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅԵՐԸ ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ՄԷՋ

*

Վերջերս շահեկան դասախօսութիւն մը տեղի ունեցաւ Ֆրանսահայ Լօսանժինի մէջ, Արժանթինի գաղութի մասին : Դասախօսը, Պ. Գուրգէն Կիրակոսեան, որ Պուէնոս Այրէս հաստատուած է երեսուն տարիէ ի վեր, նախ տեղեկութիւններ հաղորդեց երկրին աշխարհագրութեան , վարչական կազմակերպութեան , բնական հարստութեանց եւ բնակչութեան մասին :

Յետոյ անցաւ բուն նիւթին .—

Դարուս սկիզբը սակաւաթիւ Հայեր կը գտնուէին Արժանթին, Առաջին Աշխարհային պատերազմէն, յետոյ Կիլիկիոյ պարպումէն եւ Իզմիրի աղէտէն ետք, հազարաւորներ ապաստանեցան այդ ազատ ափերը : Յաջորդաբար հաստատուեցան մեծ թիւով Կիլիկեցիներ, Հաճընցի, Մարաշցի, Այնթապցի, Սսեցի են .:

Հայու անմահ չինարար աշխատասիրութեամբ եւ յարատեւութեամբ, ազգականներ, քաղաքացիներ ձեռք ձեռքի տալով սկսան կազմակերպուիլ : Իրենց առաջին գործը եղաւ ընտանեկան բոյներ հաստատել : «Ունինք բարգաւաճ գաղութ մը, որ չինած է առաջնորդարան, եկեղեցիներ, դպրոցներ, ազգային տուներ, ակումբներ եւ ժողովասրահներ, բոլոր յարմարութիւններով : Ունինք օրաթերթ մը «Արմենիա» իր սեփական շէնքով, արդիական տպարանով նաեւ շաբաթական եւ ամսական թերթեր : Ունինք մեծ թիւով բժիշկներ, ատամնաբոյժներ, փաստաբաններ, ճարտարապետներ, նաեւ բազմաթիւ համալսարանականներ : Ամէնէն սրտապնդիչ երեւոյթը կը կազմեն երիտասարդական կազմակերպութիւնները. — Արմենիա, Բարեգործականի լիկա, Հաճընցի Երիտ. Միութիւն, Համալսարանականներու Միութիւն, եւ ուրիշներ : Այս բոլորին հետ , ազգապահպանման անմահ գործ կը կատարէ, Հ. Մ. Ը. Մ.ը որ իր շուրջ համախմբած է հազարաւոր երկսեռ երիտասարդութիւն : Ունի բոլոր յարմարութիւնները, դոհացում տալու համար մեր նոր սերունդին, երկյարկանի շէնք , պարասրահով, ուր կը հաւաքուին բոլոր Հայերը անխտիր, նաեւ հսկայ մարզադաշտ մը ուր դուք երջանկութիւնը կ'ունենաք տեսնելու ամէն տարիքէ, ամէն սեռէ հայորդիներ, որոնք քով քովի կ'ամրապնդուին ազգային գիտակցութեամբ, ինչ որ մեծ, սփոփանք մըն է մեզի համար :Այս միութիւնը ամէնուս գուրգուրանքին արժանի է իր ազգօգուտ գործունէութեան համար (ծափեր) :

Մեր բարեկամը խօսեցաւ նաեւ Հայ վաճառականներու մասին : Ըսաւ թէ անոնք չարաչար աշխատելով, խնայելով, ծաղկեցան, եւ ծաղկեցուցին այս նոր երկիրը : Միրելի եղան ոչ միայն տեղացի ժողովուրդին, այլ եւ մեծ վարկ կը վայելեն տեղական իշխանութեանց մօտ : Այս առթիւ հետեւեալ մանրադէպը պատմեց .— Օր մը քաղաքին ոստիկանապետին առջեւ կը բերեն բախտախնդիր Հայ մը : Ոստիկանապետը կ'ըսէ .

— Տասը 25 տարուան մէջ քեզ նման Հայ չեմ տեսած : Ո՛չ ես, եւ ոչ ալ ուրիշներ պիտի հաւատան քու Հայ ըլլալդ, գուն շատ լաւ կ'ընես անունդ փոխելով (եանը, վերցնելով) :

Յետոյ գովեց ժողովուրդին զոհողութիւնները ի նպաստ ազգային հաստատութեանց :Միրով կուտան համեստներն իսկ, ազգային ակումբներ հաստատելու համար : (Մենք ալ ունինք Ազգ. տուն մը, բայց մեր, ժողովները, դասախօսութիւնները կը կատարենք սրճարաններու անկիւնը, հարիւր հազարներ ծախսելով) :

Դասախօսը գոհունակութեամբ յայտնեց որ ընդհանրապէս գաղութին ազգային կեանքը խաղաղ է եւ յաճախ գործակցութիւն կը հաստատուի : Իբրեւ եզրակացութիւն յայտարարեց .— Եթէ կ'ուզենք Հայ մնալ օտար երկիրներու մէջ ,մէկ ճար ունինք, գործակցութիւն ազգ. բոլոր կազմակերպութեանց, յանուն ազգապահպանման : Ի վերջոյ Պ. Կիրակոսեան պատասխանելով բոլոր հարցումներուն, մեծ գոհունակութիւն պատճառեց ներկաներուն :

Գ. Ադամեան

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (49)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Զգիտեմ, որքա՞ն ժամանակ անցել էր, երբ յանկարծ մեր խմբապետը ձայն տըւաւ .

— Ելէք, ժամանակ է չուելու :

Գիշերուան մութէն օգտուելով ճանապարհ ինկանք :

Այդ օրը վերջապահի պաշտօնը յանձնուեց Մէչէտիին : Ան պիտի հսկէր, որ ոչ մի մարդ ետ չմնայ :

Լուսոյ դէմ էր, երբ հասանք Հէրտիֆ լեռը, Բասենի հիւսիսային արեւելեան կողմը, Հասան Գալէի ճիշդ դիմացը :

Մէչէտին նկատում է, որ Խնուսի կողմից սայլուորներ են գալիս : Մոկացիի հետ քշում են ձիերը՝ ձերբակալելու այդ սայլապաններին, որոնք չորս հոգի էին : Բռնում են երկուքին : Միւսները մութէն օգտուելով փախչում եւ ազատւում են :

Տղաները կատակելով փորձում էին բարկացնել Մէչէտին .

— Դու դիտմամբ փախցուցիր միւսներր, չբռնեցիր : Դու պատճառ դառնալու ես մեր այսօրուան կռւին : Եւ եթէ ձախորդութեան հանդիպինք՝ քեզ պատասխանատուութեան պիտի կանչենք :

Մինչդեռ ՝եթէ անոնց փախչելուն մէջ յանցանք կար, եւ Մէչէտին յանցաւոր էր, նոյնքան էլ յանցաւոր էր Մոկացին : Բայց տղաները անոր բան չէին ասում , այլ կատակ էին անում Մէչէտիի հետ :

Կէս օրէն յետոյ էր : Քրտական Զուխքանցի ցեղն եկաւ եւ մեր դիմացի լերան վրայ կանգ առաւ :

Պահանջեցին իրենց երկու ձերբակալուած ընկերները : Եթէ ոչ՝ յարձակում պիտի գործէին մեր վրայ եւ զէնքի ուժով ետ պիտի ստանային իրենց մարդիկը . իսկ եթէ անոնք սպաննուած էին, պիտի լուծէին նրանց վրէժը :

Բանակցութիւն սկսուեց մեր եւ Քիւրտերի միջեւ :

Պատասխանուեցաւ նրանց, որ «թէեւ ձեր մարդիկը ողջ են, բայց հիմա չպիտի յանձնենք, մինչեւ որ արեւը մայրը չմտնէ » :

Այդ բանակցութեանց ժամանակ հետաքրքրական էր տեսնել Մէչէտին, որ կարծում էր թէ՝ եթէ կռիւը սկսուէր ,ինքն էր միակ պատճառը, թէեւ այդ պատահած էր կամքէն անկախ : Ստիպուած էին այդ անել, որովհետեւ թէ մութ էր եւ թէ լեռների մէջ էին :

Թէեւ շրջապատուած էինք Քիւրտերով, բայց մեր դիրքերը ամուր էին, եւ մենք լերան տիրապետող մասին վրայ էինք : Այնպէս որ, վախնալու ոչինչ ունէինք :

Մենք Քիւրտերի խօսքերին չէինք հաւատում, թէ երկու բանտարկուածների յանձնուելէն յետոյ կռիւ պիտի չլինէր :

Ժամը 4ի ատենն էր : Քիւրտերը վերջնագիր ներկայացուցին թէ՝ « Եթէ անմիջապէս ազատ չարձակէք ձերբակալուածները, կռիւը պիտի սկսինք » :

Մեր պատասխանը կրկին այն եղաւ որ՝ «մինչեւ արեւին մայրը մտնելը եթէ ձեր կողմից հրացան արձակէք, մեր ձեռքը գտնուած երեք մարդիկը տեղն ու տեղը կը սպաննենք » :

Երեւում էր, որ այդ երկու անձերից մէկը մոլլա էր : Նա մեր խմբապետին համոզեց, որ Քիւրտերը տղէտ, կոյր մարդիկ են եւ այն գաղափարն ունին թէ՝ սեւէ Քիւրտ որ ձեր ձեռքն անցնի՝ կը սպաննէք :· Եւ աւելցուց .

— Հիմա ինձ բաց թողէք : Ես կը գնամ այս Զուխքանցիների ցեղապետի մօտ եւ կ' ասեմ , թէ դուք մեզ հետ ինչպէս էք վարուած եւ կը համոզեմ , որ համբերեն մինչեւ մայրամուտ, եւ անկից յետոյ ետ կը ստանան իրենց մարդիկը ողջ եւ առողջ վիճակի մէջ :

Մեր խմբապետը համոզուեց, բայց յիշեցուց մոլլային, որ եթէ ժամանակէն առաջ հրացանով կրակ բանան՝ իրենց միւս երկու մարդիկը կը սպաննուին եւ պատասխանատուն Քիւրտերը կը լինին :

Մոլլան մեկնեցաւ : Հազիւ թէ նրանց մօտ հասած էր, թշնամին կողմից հրացանները սկսան որոտալ :

Մէչէտին նախ, երկու Քիւրտերը հրացանազարկ արաւ եւ ապա նետուեց կռուի դաշտը ու ծայրայեղ յանդգնութեամբ կռուեց : Նա ասում էր .

— Ես եղայ պատճառը այս կռւին : Թոյլ պիտի չտամ, որ թշնամին յաղթէ :

Մէչէտին եւ Մոկացին կռուի ընթացքին առիւծի նման դիրքէ դիրք կը թռչէին : Կռիւը տեւեց երկու ժամ : Թշնամին երկու վիրաւոր եւ մի սպաննեալ թողելով դիմեց փախուստի :

Մէչէտին ասաց .

— Սրբեցինք մեր ճակատի այն արատը, որ այսօր օրն ի բուն մեր երեսին էիք շպրտում :

Հասանք Սասուն, առանց վտանգի : Բոլոր հին եւ նոր հայդուկները հաւաքուել էին Կէլիէկուզան : Ոմանք զսպանակ կ'ուզէին, ոմանք հրացանի մասեր : Ոմանք կը կատակէին :

Խմբապետը բոլոր մասերը հաւաքեց եւ յանձնեց Հրայրին :

Թումանը մոռացաւ յիշելու, որ այդ բոլորը ստացուած էր Մէչէտիի արտակարգ զոհողութեան շնորհիւ : Մուրատը պատմեց ամէնին եւ բացատրեց թէ՝ Զարստնճաղցի հերոսը ինչպիսի տիպ էր :

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

վերադառնան ։ Տէտէ Աղաճի մէջ գիւղերն ու նաւաղներ այլուր փոխադրեցին հազարաւոր անօթեւան բնակիչներ ։ Կարելի չէ եղած օգնութեան հասնիլ պուլկարական սահմանագլուխին վրայ գտնուած կարգ մը գիւղերու ։ Հաղորդակցութիւնները խզուած են Պուլկարիոյ հետ, Քանթիլի շրջակայ կամուրջները ջուրերէն քշուած ըլլալով ։ Քոմոթինիէն (Կիւմիւլճինէ) հասած լուրեր կ՚ըսեն թէ եօթը գետակներ յորդեցան, հսկայական լիճ մը վերածելով Ռոտոփիի դաշտը եւ միանալով Վիսթոնիսի լիճին հետ, ինչ որ վտանգաւոր է շրջակայ գիւղերուն համար ։ Զինուորներ կ՚աշխատին այլուր փոխադրել 14 գիւղերու բնակիչները ։ Երկու հազար անպատսպար բնակիչներ Քոմոթինի փոխադրուելով տեղաւորուեցան բանադրաւուած չէնքերու մէջ ։ Երկու կիներ եւ մանուկ մը խեղդուեցան երբ զինուորները կ՚ազատէին հարիւր գիւղացիներ ։ Տիտիմոթեչոնի մէջ երեք հարիւր տուներ ջուրերուն տակ թաղուեցան, իսկ ուրիշ 500 բնակարաններ հեղեղէն քշուեցան ։ Ջուրի եւ ելեկտրականութեան հաստատութիւններն ալ քանդուեցան ։

× Էտիրնէէն կը հեռագրեն թէ աւելի քան յիսուն տուներ քշուեցան հեղեղէն, իսկ ուրիշ 750 տուներ ողողուեցան ։ Երեք հազար հոգի անպատսպար կը մնան ։ Բանակը եւ Կարմիր Մահիկը օգնութեան հասան ։ Տեղատարափ անձրեւները կը շարունակուին ամբողջ Պալքաններու մէջ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԵԴՐ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ փոքր հանրապետութիւններէն Քոսթա - Ռիքայի նախագահը կը ծանուցանէ թէ Նիքարակուայէն զօրամասեր արշաւեցին, գրաւելով Քուէզատայի ռազմագիտական կեդրոնը որ 45 քիլոմեթր հեռու է մայրաքաղաքէն ։ Ամերիկեան կազմակերպութեանց դիւանը արտակարգ ժողովի հրաւիրուեցաւ, խնդիրը քննելու համար ։ Քոսթա Ռիքա օգնական զօրք ղրկեց, մայրաքաղաքը պաշտպանելու համար ։ Նիքարակուայի կառավարութիւնը կը հերքէ թէ արշաւանք մը կատարուած է եւ քննութիւն կը պահանջէ ։

ԻՏԱԼԻՈՅ դաղթային պատերազմի հերոսը, մառաջալ Կրացիանի, մեռաւ բուժարանի մը մէջ ուր կը դարմանուէր 15 օրէ ի վեր ։ 72 տարեկան էր եւ Բ. աշխարհամարտէն ետք դատուեցաւ իբրեւ պատերազմի ոճրագործ ։ Դատական կը - թուղթին սոսյած էր եւ կը խօսէր հարիւր տեսակ ցեղախումբերու լեզուն ։ Ահուսարսափն էր Հիւսիսային եւ արեւելեան Ափրիկէի ցեղապետներուն ։ Դաշնակիցները բանտարկութեան դատապարտեցին զինքը, բայց յետոյ արձակուելով քաշուեցաւ իր ագարակը, Հռոմի մօտ ։ Եթովպական պատերազմին ատեն (1935) ընդհ. հրամանատարն էր հարաւային ճակատին ։ Յետոյ դարձաւ փոխարքայ Եթովպիոյ ։ Հոգեվարքի պահուն աղջիկը կանչելով ըսաւ.— «Միշտ կատարեցի պարտականութիւնս ։ Կը սիրեմ Իտալիան» ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ծերակոյտին անդամներէն Տիկին Չէյզ Սմիթ պահանջեց այօրէն հռչակել համայնավար կուսակցութիւնը եւ անոր կապուած բոլոր կազմակերպութիւնները ։ Տիկինը օրինագիծ մը պատրաստած է որով կ՚առաջարկէ տասը տարի բանտարկութեան կամ տասը հազար տոլար տուգանքի դատապարտել համայնավար կուսակցութեան անդամները ։— Գերագոյն Ատեանը մերժեց 13 համայնավար վարիչներու վերաքննութեան խնդրանքը ։ Ասոնք մէկէն երեք տարի բանտարկութեան դատապարտուած էին 1953 Յունուարին ։ Այս մերժումին վրայ, Նիւ Եորքի դատաւորը հրամայեց բանտարկել դատապարտեալները որոնք առժամապէս արձակուած էին դրամական երաշխաւորութեամբ ։

ՍՈՒՐԻՈՅ Արվատ կղզին, որ կը գտնուի Լաթաքիոյ նաւահանգիստէն 65 քիլոմեթր հեռու, սկսած է սուզուիլ ծովուն մէջ ։ Աւելի քան վաթսուն հազար բնակիչներ վտանգուած են ։

ԼԵՆԻՆԻ յիշատակը այսուհետեւ պիտի տօնուի ոչ թէ մահուան (21 Յունուար), այլ ծննդեան տարեդարձին օրը (22 ապրիլ), Կեդր. Կոմիտէին որոշումով, որպէսզի սուգի հանգամանք չունենայ ։

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 17ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ (ԲՇ.), որ եւ է շարժավար կամ հետիոտն քաղաք որ կը չեղի երթեւեկի կանոններէն, 900 փր. տուգանք պիտի վճարէ անմիջապէս ։ Մասնաւոր ոստիկաններ նշանակուած են այս կանոնը գործադրելու համար ։

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Արեւմտեան Ծւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ շրջաններու ընկերները, նշանակուած թուականներուն ։ Ներկայ կ՚ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը.—

14 Յունուար Վալանս ։
15, 16, 17 Յունուար Մարսէյլ ։
18 Յունուար Կրընոպլ ։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

RENÉ GROUSSET ի

Ողբացեալ ակադեմականին հայ բարեկամները երեկոյ մը կազմակերպած են Յունուար 14ին, Միւզէ Կիմէի սրահին մէջ, (Փլաս տ՚Իէնա) ժամը 21ին ։

Նախագահութեամբ Փարիզի առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի ։

RECITAL CHOPIN
ԶԱՒԷՆ ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

14 Յունուար, Ուրբաթ երեկոյ,
ՍԱԼ ԿԱՎՈՅԻ ՄԷՋ

Մուտքի գիներ՝ 250էն 700 ֆրանք ։ Տոմսերը Սալ Կավօ, 4 Փլաս տը լա Մատըլէն ։ Ուսանողներու համար զեղչուած գիներ ։

Յայտագրին մէջ.—

Quatre Ballades, Barcarolle op. 60, Nocturne, Polonaise, Mazurka. Etude en La Mineur et Scherzo op. 31.

ԿԱՂԱՆԴԻ ԾԱՌ ԵՒ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ։ Այս կիրակի ժամը 15ին, Սէրքըլ Կաթոլիկ սրահը ։

Բացման խօսք վարչութեան կողմէ ։

Գեղարուեստական բաժին աշակերտներու կողմէ ։ Կաղանդ Պապան նուէրներ պիտի բաժնէ անխտիր բոլոր մանուկներուն ։ Մուտքը ազատ է ։

× Պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 26ին ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, պատարագի ընթացքին, Տէր Վռամշապուհ Արք. Քիպարեանի յիշատակին ։

Յետ պատարագի մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի նաեւ եկեղեցաշէն եւ բարերար Ալեքսանդր Մանթաշեանի եւ Մանթաշեան գերդաստանի համօրէն ննջեցեալներու յիշատակին ։

★

Այրի Տիկին Բ. Սարեան, զաւակները, հարսերը եւ թոռները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտ. եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ողբ. Մարտիրոս Սարեանի մահուան քառասունքին առթիւ ։

Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ ։

★

Տիկին Վերոնիկ Պօյաճեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ի յիշատակ իր մօր Տիկին Արմենուհիի, հօր Վահրամի, եղբօրը Վահէ Պօյաճեանի եւ ամբողջ Պօյաճեան ընտանիքին ։ Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Լաւ կահագործներ (էպէնիստ) ։ Գրել՝ M. PANOSSIAN, Menuiserie et ébénisterie, 34, rue de la Liberté, Embrun (H. Alpes)

ԱՊՐԻԼ 11/24Ի ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԻՆ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

24 Ապրիլին, կիրակի կէսօրէ վերջ, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ ։

ՁԱՅՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի, երեկոյեան ժամը վեցին ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Սէն Փիէռ տը Նէօյիյի եկեղեցիին մէջ ։ (Ավընիւ տիւ Ռուլ 90) ։

6 ՓԵՏՐ. ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Օրքէսթր ՐԱՄՕՆ ՄԷՆՏԻԶԱՊԱԼ

«Լէ զ՚Ամպասատէօր», Շան զ՚Էլիզէ, 3, Ավընիւ Կապրիէլ ։

Կանխաւ ապահովեցէք ձեր սեղանները հեռաձայնելով Կօպըլէն 23-39 ։

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն ։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

Այս հինգշաբթի, Տօն Ս. Յովհաննու Մկրտիչի, եկեղեցւոյ անուանակոչութեան առթիւ հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի ժամը տասնին ։ Յաւարտ պատարագի քահանայից եւ դպրաց դասը թափօրով պիտի կատարեն խորհրդարանին մէջ տնօրհնէքի արարողութիւնը, նախագահութեամբ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի ։— Դիւան Հոգաբարձութեան ։

ՀՐԱՒԻՐԱԳԻՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեդր. վարչական ժողովը պատիւ ունի հրաւիրելու Միութեան բոլոր իրաւասու անդամները ներկայ ըլլալ 41րդ ընդհ. ժողովին, որ պիտի գումարուի Շաբաթ, 4 Փետրուար, առաւօտեան ժամը 9.30ին, Միութեան Կեդր. գրասենեակին մէջ, 295 Ֆիֆթի Էվընիւ, Նիւ Եորք

Եթէ օրինաւոր մեծամասնութիւն մը՝ ներկայ չըլլայ, այս ծանուցումը պիտի նկատուի իբր երկրորդ հրաւէր ընդհ. ժողովի, որ պիտի գումարուի շաբաթ եւ կիրակի, 19 եւ 20 Փետրուար, առաւօտեան ժամը 9.30ին, Օթէլ Րօզվէլթի մէջ, Մէտիսըն Էվընիւ եւ 45րդ փողոց, Նիւ Եորք ։

Բոլոր իրաւասու անդամները որ ներկայ պիտի ըլլան այս ժողովին, օրինական մեծամասնութիւն պիտի կազմեն ։

ՕՐԱԿԱՐԳ.— Ընդհ. տեղեկագիր 1953 տարեշրջանի, ընդհ. հաշուետուութիւն 1953 տարեշրջանի, ընտրութիւն Կեդր. վարչ. ժողովի, իրենց պաշտօնավարութեան շրջանը աւարտած անդամներու տեղ, Հ. Բ. Ը. Միութեան հպատակութեան փոփոխութեան եւ անոր Լոնտոնի Թրըսթիները Նիւ Եորք փոխադրելու հարցեր ։ Առաջարկներ եւ թելադրութիւններ, ուղերձներ ։ Ի դիմաց Կեդր. վարչ. ժողովի ատենադպիր Մ. Մ. Յովսէփեան եւ ատենապետ Ա. Մանուկեան ։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer- Paris (9e)

Օր. ԷԼԻԶ ՆԵՐԿԱՐԱՐԵԱՆ (Սարսէլ)
Պ. ԵՐՈՒԱՆԴ ԽԱԶԵՐԵԱՆ (Առնուվիլ)
Ամուսնացած

× Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Ներկարարեան կը նուիրեն.— «Յառաջ»ի բարգաւաճման հազար ֆրանք, Ահարոնեանի դամբարանին համար հազար ֆրանք ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եղիպտացի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Ռոստոմ, Մ. Նօթնեղբայրեան, Աղբիւր Սերոբ, Րաֆֆի, Վահան, Խորէնի եւ Փոքրիկ խումբերը այս շաբաթ ժամը 20.30ին Սօսիէթէ Սավանթ ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն բոլոր ենթակոմիտէներու եւ խումբերու ընկերները ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ գիշեր ժամը ճիշդ 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Սոյն ժողովին ներկայ կ՚ըլլան Կ. Կ.ին եւ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին ։ Սովորական հաւաքատեղին ։

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը կը գումարուի այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30ին, 101 Ավընիւ Սաքսի անկիւնի սրճարանը ։ Օրակարգ.— (Շար. Նախորդ ժողովի) ։

ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, ընկեր Օ. Կարապետեանի բնակարանը, 9պիս, ռիւ Ժան Ժաք Ռուսօ ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։ Բացականները նկատի կ՚առնուին ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ միջմասնաճիւղային ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 3.30ին, Քաֆէ Ռէժան, Քաւէ ։

ՀԱՄԱԹՈԳԱՏՑԻՆԵՐՈՒ Վերաշ. Միութեան ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Իսի լէ Մուլինօ, 25 ռիւ տը լա Տէֆանս, սրճարանի դետնայարկը ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9էն ։ 7 Պուլվ. տ՚Աթէն, Պար Կլուպի սրահը ։

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ընկերուհի Տ. Սաթենիկ Ակոբեանէ (Ամերիկայէն եկած) երկու հազար ֆր. ։

Վարչութիւնը շուտափոյթ ապաքինում կը մաղթէ Պ. Արսէն Տ. Զաքարեանի իր կրած վիրաբուժական գործողութեան առթիւ ։

ՏՕՆԱԾԱՌ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Դպրոցի հոգաբարձութիւնը «Մանուկներու Օր»ուան առթիւ կազմակերպած է երեկոյթ մը, Կիրակի 16 Յունուար, ժամը 15ին 7 ռիւ Պընուա Մալօնի սրահին մէջ (Փլաս Ժաքարի մօտ) ։ Դպրոցականներու կողմէ կը ներկայացուի խիստ գեղեցիկ թատերախաղ մը (Տօնածառի եռեւէն) բեմադրութեամբ ուսուցիչ Պ. Կ. Տէրմոյեանի ։ Ճոխ յայտագիր եւ սիրուն անակնկալներ ։ Կաղանդ Պապան պիտի այցելէ մանուկներուն ։

Մուտքը ազատ է ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. կամ 10 $, հատը 12 փր.

ՈՒՐԲԱԹ 14 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
VENDREDI 14 JANVIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7571 31e ANNEE Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ԱԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2982

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԷԿ ԱՅՍՊԷՍ ՉԷԻՆ

Հանդէսները իրարու կը յաջորդեն, տօնական օրերու առթիւ:

Մաս մը թղթակցութիւններ հրատարակուած են արդէն: Ուրիշներ ալ պիտի կարդաք այսօր – վաղը:

Ամէնքն ալ կը պարունակեն դրական եւ բացասական երեւոյթներ, որոնք արժանի են ուշադրութեան:

Նախ յիշենք զանազան Միութեանց, կրթական մարմիններու եւ հոգաբարձութեանց յարատեւ աշխատանքը:

Ամէն տեղ ալ ափ մը «կամաւորներ» են աշխատողները: Սրտցաւ հայրենակիցներ, որոնք անձնական հոգերուն հետ, հանրային պարտականութիւններ ալ կը ստանձնեն, համաձայն իրենց կարողութեան:

Այս կամաւորներուն թիւն ալ հետզհետէ կը պակսի: Եւ զարմանալի չէ որ աշխատող ձեռքեր կը փնտռեն, օրինակ, Իսիլէ Մուլինոյի եւ ուրիշ հայաշատ արուարձաններու մէջ:

Գիւտն ալ կը տառապի հողածու, աշխատող ձեռքերու պակասէն:

Տարիներով նոյն բեռը կը կրեն միեւնոյն մարդիկը: Եւ եթէ մէկը մեռնի կամ այլուր գաղթէ, դժուար կը ճարուի յաջորդը:

Անոնք որ խոյս կուտան աշխատանքէ, բոլորովին անտարբեր չեն: Կուգան, կը տեսնեն կատարուած աշխատանքը, եւ գործնապէս ալ կ'օգնեն, չօշափելի գումարներ տրամադրելով:

Եւ սակայն, մեծ թիւ մը չեն կազմեր անոնք:

Բացասական երողութիւններէն մէկն է աշակերտներու թիւին նուազումը՝ տարուէ տարի:

Թէեւ նորեր կուգան, բայց գացողը ա՛լ չի վերադառնար, վրայ տալով ինչ որ սորված էր քանի մը տարուան մէջ:

Այս առթիւ ալ, աչքի կը զարնէ բազմաթիւ ծնողներու անտարբերութիւնը:

Երկու տեսակ են անտարբերները:

Մէկ մասը ոչ հայերէնի դասընթացքով կը հետաքրքրուի, ոչ ալ ուրիշ բանով:

Տղան առտուն տեղական դպրոց կ'երթայ, իրիկունը կուգայ: Եւ զանազան պատկերազարդ հրատարակութիւններ լափելով կը մտնէ անկողին:

Կը մեծնայ իբրեւ վայրի տունկ մը: Մնացեալը որո՞ւ հոգ:

Ուրիշ դաս մը կ'ուզէ որ հայերէն սորվին իր տղաքը, եւ դպրոց կը ղրկէ:

Այս պարտականութիւնը կատարելէ ետք, շատ քիչերը կը հետաքրքրուին արդիւնքով:

Եւ մեր թղթակիցները արդար դառնութեամբ կ'արձանագրեն այսպէս ցաւալի երեւոյթ մը, — բազմաթիւ հայրերու եւ մայրերու բացակայութիւնը ծնողական ժողովներու կամ պարբերական հանդէսներու մէջ:

Մինչ ուրիշներ ներկայ կ'ըլլան եւ կը ծափահարեն, ասոնք իրենց զաւակներուն յառաջդիմութիւնը տեսնելու յոգնութիւնն ալ չեն կրեր:

Պատճառները չենք հարցներ: Գիտենք որ երբեք պատրուակ չի պակսիր, ամէնէն աններելի յանցանքներն ալ չքմեղացնելու համար:

Երբ այստեղ ծնած տղայ մը եւ աղջիկ մը հայերէն կը կարդան, կ'երգեն, կ'արտասանեն ու կը խաղան, եւ հայրիկն ու մայրիկը չեն խանդավառուիր, կը նշանակէ թէ խորշակ մը կը փչէ այդ ընտանիքին մէջ:

Երէկ այսպէս չէին մեր հայրերն ու մայրերը: Նոյն իսկ ամէնէն տաղնապալի ժամանակներու մէջ:

Անոնց մէջ կարդալ – գրել չգիտցողներն անգամ շատ աւելի նախանձախնդիր էին:

Դեռ չենք յիշեր աքսորի օրերը:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՔՕ-ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԳՆԱՑ

Չորեքշաբթի օր վերջացան Ֆրանքօ-իտալական խօսակցութիւնները եւ Պ. Մենտէս Ֆրանս Արեւմտեան Գերմանիա գնաց, տեսակցելու համար Տոքթ. Ատընաուըրի հետ, Պատըն Պատընի մէջ:

Հռոմի բանակցութեանց առթիւ հրատարակուած զեկոյցը մասնաւորապէս կ'արձանագրէ հետեւեալ կէտերը.—

1. Պ. Պ. Մենտէս Ֆրանս եւ Շելպա համաձայնեցան այն հարցերու մասին որոնք նիւթ պիտի կազմեն յառաջիկայ միջազգային ժողովներու օրակարգին:

2. Երկու երկիրներուն վարչապետները կը հաւատան թէ Փարիզի դաշնագիրները հանգրուան մը կը կազմեն միացեալ Եւրոպայի կառուցման համար եւ թէ այդ դաշնագիրներուն այն տրամադրութիւնները որ կը վերաբերին սպառազինութեանց կամաւոր եւ փոխադարձ հակակշիռով սահմանափակման պիտի ներշնչեն աւելի լայն համաձայնութիւններ, ապահովելու համար աշխարհի խաղաղութիւնը:

3. Նախարարները օգտակար կը գտնեն քննել ամէն նոր միջոց՝ տնտեսական, ընկերային եւ քաղաքական դետնի վրայ, մէջն ըլլալով սպառազինութեանց արտադրութիւնը:

4. Նախարարները նոյնպէս քննեցին միջազգային կացութիւնը եւ ուրիշ խնդիրներ որոնք կը շահագրգռեն երկու կառավարութիւնները: Իրենց կարծիքով, Արեւմուտքի կազմակերպութեան մէջ արդէն կատարուած յառաջդիմութիւնները պէտք է մեկնակէտ ծառայեն դաշնակից ազգերուն, միջազգային կացութիւնը բարւոքելու եւ բոլոր ժողովուրդներուն խաղաղ գործակցութիւնը ապահովելու համար:

5. Նախարարները որոշեցին Ֆրանքօ-իտալական յանձնաժողով մը կազմել, տնտեսական յարաճուն գործակցութեան մը խնդիրը ուսումնասիրելու համար: Այս առթիւ քննեցին այն միջոցները որոնց շնորհիւ Ֆրանսան պիտի կրնայ աւելի գործօն մասնակցութիւն ընծայել Իտալիոյ տնտեսական բարգաւաճման: Պ. Մենտէս Ֆրանս յայտարարեց թէ երկու երկիրներուն միջեւ աւելի լայն գործակցութիւն մը՝ Եւրոպայի թէ անդրծովեան երկիրներու մէջ կարելի է ապահովել եւրոպական կազմակերպութեանց միջոցաւ: Բայց Իտալացիները դիտել տուին թէ կարելի է ուղղակի գործակցիլ մասնաւորապէս ճարտարագործական դետնի վրայ, հարաւային Իտալիոյ մէջ:

Ինչպէս կ'երեւայ, Ֆրանսա պիտի օգնէ Իտալիոյ, նիւթապէս եւ արհեստագիտութեամբ, զարկ տալու համար հարաւ. Իտալիոյ բարգաւաճման, իբրեւ պատուար մը համայնավարութեան դէմ: Միեւնոյն ատեն 65 առ 100էն 75ի պիտի բարձրացնէ իտալական ապրանքներու ներածման չափը: (Իտալիա 90 առ հարիւր արտօնած է ֆրանսական ներածումները):

Տեղական թերթերը դիտել կուտան թէ զեկոյցին հրատարակութիւնը երկու-էս ժամ ուշացաւ, վերջին պահուն նոր վիճաբանութիւններ ծագած ըլլալով: Պ. Մենտէս Ֆրանս յոգնած երեւոյթ մը ունէր: Իտալիոյ արտաքին գործերու նախարարը երեք բազմածալ համաձայնագրեր պատրաստած էր: Առաջինը հիւպատոսական պայմանագիր մըն էր, երկրորդը՝ իրաւագիտական օգնութեան պայմանագիր մը, երրորդը՝ առժամեայ պայմանագիր մը Կրան Սքալա ելեկտրական կայանին շահագործման համար: Ընդհանուր համաձայնութիւնը

հաղորդուեցաւ պաշտօնական զեկոյցով:

Նոյն օրը տեղի ունեցաւ Պապին եւ Ֆրանսայի վարչապետին տեսակցութիւնը, տեւելով քսան վայրկեան: 1935 Յունուարէն ի վեր, երբ Լավալ Վատիկան այցելեց, առաջին անգամ է որ Ֆրանսայի վարչապետ մը Պապին կ'այցելէ: Բժիշկներ կը սպասէին դահլիճին մէջ, որպէսզի օգնութեան հասնին, եթէ Պապը տկարութիւն մը զգար, քանի որ բոլորովին ապաքինած չէ տակաւին: Պապը պահ մը առանձին մնաց Պ. Մենտէս Ֆրանսի հետ, որ խոնարհութիւն մը ըրաւ, առանց աջը համբուրելու: Տեսակցութենէն ետք Ֆրանսայի վարչապետը եւ Պապը նուէրներ փոխանակեցին: Պ. Մենտէս Ֆրանս ոսկի շքանշան մը ստացաւ ի յիշատակ Պիոս ԺԲ.ի գահակալութեան: Տիկին Մենտէս Ֆրանսի տրուեցաւ ժողովածու մը որ կը պարունակէ Ռաֆայէլի նկարներուն արտատպումները: Իսկ Ֆրանսայի վարչապետը Պապին նուիրեց Պոսիւէի գործերուն ժողովածուն, երկու հատոր:

Հռոմի քաղաքապետն ալ Պ. Մենտէս Ֆրանսի յանձնեց քաղաքին արծաթեայ խորհրդանշանը, — գայլը որ կաթ կուտայ Հռոմուլոսի:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԾՈՒՌՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Իրականութիւն է որ վարժ գրողներ անգամ լաւ չեն ըմբռներ շատ մը բառերու իմաստը: Եւ մեքենաբար կը գործածեն գոց եղած բառեր:

«Կոչնակ»ի 1954 Նոյեմբեր 13ի թիւէն կ'օրինակեմ հետեւեալ երկտողը, որ գրուած է, շնորհաւորելու համար շաբաթաթերթին յիսնամեայ յոբելեանը.

— «Մեր գաղութահայ (գրէ գաղթահայ) գրական պատմութեան եւ Պանթէոնին ամէնէն արժանաւոր ազնիւ հիւրերէն մէկն է «Կոչնակ»ը: Յիսնամեակ մը եւս, եւ աւելին կը մաղթեմ անոր»:

Բանաստեղծուհի մըն է որ այս մաղթանքը կ'ուղղէ, առանց անդրադառնալու թէ իրականին մէջ կարենցուցած է «Կոչնակ»ին կեանքը:

Պանթէոնը դամբարան է, որ միայն մեռել կ'ընդունի, եւ ոչ թէ հիւր:

Ուրեմն, այլեւս աւելորդ չէ՞ «յիսնամեակ մը եւս եւ աւելին» մաղթել:

Եւ յետոյ, թերթ մը, այն ալ «Կոչնակ», մարդի՞ն է որ Պանթէոն փոխադրուի:

Անցեալ տարի, դարձեալ ամերիկահայ թերթի մը մէջ, այսպէս շռայլաբան յօդուածագիր մը նոյնպէս Պանթէոնի արժանի կը համարէր Օննիկ Պէրպէրեանը, որ գացած էր ոչ թէ թաղուելու, այլ երգահանդէսներ սարքելու:

× Շատեր կը գործածեն այլանդակ բայ մը, «անապարուած եմ», տառապէս թարգմանելով ֆրանսերէնը, *ժը սուի փրէսէ*:

Բայց չէզոք է, եւ հայերէնը՝ «կ'աճապարեմ»: Եւ կամ, «առիպողական գործ ունիմ», «ժամանակ չունիմ» եւայլն:

× «Կոչնակ»ի խմբագիրը, որ գրական ճաշակ ալ ունի, ի՞նչպէս թոյլ կուտայ տպել *սառցակոյտ*, երկու անգամ (27 Նոյեմբեր):

Առջի օր ուրիշ թերթի մը մէջ ալ կարդացի *սառոյցարան*:

Բառին արմատը *սառն* է, ուրեմն *սառնարան*, *սառնաբեկ*, *սառնակոյտ*, *սառնադարան* եւն.:

× Տարբեր իմաստ ունին «զեկոյց»ը եւ «զեկուցում»ը:

Առաջինը ֆրանսերէն «քոմիւնիքէ»ն է, որ Երեւանի մէջ «պետականօրէն» կը գրուի... *կոմյունիկէ*: (Լուր չունին «զեկոյց»էն):

Երկրորդը՝ ժողովի մը կամ անցուդարձի մը տեղեկատուութիւնը (էքսփոզէ):

× Ի՞նչ կը նշանակէ «ընդյատակեայ», երբ յատակը արդէն կը նշանակէ «գետնին տակ»: Ճիշդը՝ *ստորերկրեայ*:

× Կը զարմանամ որ ծանօթ գրագէտներ անգամ չեն մոռցած սա բարբարոսական *միոյնը*, որ կատուի մլաւիւնը կը յիշեցնէ:

Բարբարոսութիւն է, նաեւ «ֆչաթիւ»ը (սակաւաթիւ):

ՎԱՀԷ

ՆՈՐԷՆ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԷՆՔԵՐԸ

Մ. Նահանգներու նախագահը իր շաբաթական ասուլիսին մէջ յայտարարեց թէ հիւլէական զէնքեր պիտի չգործածուին տեղական ընդհարումներու ատեն, բայց անգամ մը որ բռնի ուժը պայթի աշխարհի մէջ, կարելի չէ անտեսել որեւէ միջոց:

Այս պատասխանը տրուեցաւ Քոսթա Ռիքայի եւ Նիքարակուայի միջեւ ծագած ընդհարման առթիւ, երբ թղթակիցները հարցումներ կ'ուղղէին: Նախագահը չուզեց աւելի բաց խօսիլ: Ըսաւ թէ բարեկամ պետութենէ մը օգնութիւն խնդրուած ատեն, թեթեւ ուժեր բաւական պիտի ըլլան, ծովային կամ օդանաւային: Բայց երբ ընդհարումները ծաւալին, կարելի չէ սահմանափակումներ նախատեսել:

× Քոսթա Ռիքայի հանրապետութիւնը դիմադրական ճակատ մը կազմելով Նիքարակուայի դէմ, օգնութիւն խնդրեց Մ. Նահանգներէն: Ամերիկեան պետութեանց Միութիւնը որոշեց քննել խնդիրը: Կռիւները կը շարունակուին: Մ. Նահանգները տրամադիր չեն միջամտելու:

× Անգլիոյ արտաքին նախարարը պտոյտ մը պիտի կատարէ Ասիոյ մէջ, կացութիւնը ուսումնասիրելու համար:

× Ամերիկեան Ծերակոյտին զինեալ ուժերու յանձնախումբը յայտարարեց թէ դաշնակից ազգերը բաւարար ռազմանիւթ չունին, իբրեւ հետեւանք անդրծովեան ապսպրանքներու ծրագրին ձախողման: Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ կարելի չէ ճշդել պակասը:

× Անգլիոյ նախորդ վարչապետը, Էթլի, ճառ մը խօսելով Արեւելքի եւ Արեւմուտքի ներկայ մրցակցութիւնը բաղդատեց կրօնական պատերազմի մը հետ եւ թելադրեց միջազգային գործակցութիւն հաստատել, վերջնական աղէտ մը խուսափելու համար: «Մարդկութիւնը ստիպուած է ելք մը գտնել — խաղաղութիւն կամ կործանում քաղաքակրթութեան»:

ՍԹՐԱԶՊՈՒՐԿԻ գերման քաղաքապետը, Ռոպէրթ Էրնստ, որ ինը տարի բանտարկուելէ ետք նորէն կը դառնայ Մէցի մէջ, երէկ պիտի լսէր իրեն դէմ տրուած վճիռը: Կ'ամբաստանուի թէ քրէական յանցանքներ գործած է, քաջալերելով Ֆրանսացիներու դաւաճանութիւնը, ճնշելով հասարակութեան վրայ որպէս զի Ալզասը Գերմանիոյ կցուի, բռնի շարունակելով կամաւորներու արձանագրութիւնը գերման բանակին մէջ եւն.: Ընդհ. դատախազը յայտարարեց.— «Տուէք հինգ, տասը կամ 15 տարի բանտարկութիւն, խնդիր չէ, բայց յայտարարեցէք թէ քրէական են իր արարքները»:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ արձակեց երկու Ամերիկացիներ, որոնք բանտարկուած էին 9ուկէս տարիէ ի վեր: Արձակեալներէն մէկը, Ճօն Նոպլ, որ կը գտնուէր Հիւս. Ռուսիոյ տխրահռչակ արգելարանը, Վորքութա, կը պատմէ թէ ուրիշ 150 արգելարաններ կը գտնուին գլխաւոր հաստատութեան շուրջը, մօտ հինգ հարիւր հազար կալանաւորներով: Առ նուազն հինգ հազար օտարականներ կան այս կալանաւորներուն մէջ: Ամերիկացին կը հաստատէ թէ ըմբոստութիւն մը ծագեցաւ 1950 Յուլիս – Օգոստոսին: Իր տեղեկութեանց համաձայն ելեկտրական կայան մը կը շինուի Վորքութայի մէջ, հիւլէական ուժով: Կ'ըսէ նաեւ թէ բանտարկուած է Ստալինի զաւակը, Վասիլի, Բերիայի դատապարտութենէն ետք:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՆՄԻՏ ԱՐՇԱՒԱՆՔ ՄԸ

Հայ ժողովուրդը պաշարուած է մէկէ աւելի հոգերով:

Պէտք ունինք, աւելի քան երբեք, ներքնապէս զօրանալու. բաժանումներն ու հակամարտութիւնները ջնջելու, միութիւն ու ներդաշնակութիւն հաստատելու համար :

Սակայն, կան տարրեր, առնուազն իմաստակ, որոնք պարբերաբար, հրապարակ կ'իջնեն, նոր բաժանում ու հակամարտութիւն ստեղծելու համար:

Մէկէ աւելի ճակատներու վրայ չփոթ ու խառնակութիւն ստեղծելէ ետք, նոյն մարդիկը, այս անգամ կը ջանան լեզուական գետնի վրայ պայքար մը բանալ, յարձակման նշանակէտ ունենալով արեւմտահայերէնը :

Հայութիւնը պառակտելու, արտասահմանը վարկաբեկելու նենգամիտ ջանքերուն հետ, Խ. Հայաստանի վարիչները շատ ճարտարութեամբ, սկսած են վարկաբեկել արեւմտահայ լեզուն, զայն կոչելով «բարբառ», զուրկ կանոնէ ու քերականութենէ : Իսկ արեւելահայերէնը՝ ճոխ ու հարուստ, «պետական» լեզու, եւ զարգացման մեծ հնարաւորութիւններով, ընդ հովանեաւ ռուս մեծ ժողովուրդի լեզուին ու մշակոյթին ...

Մոսկուայի հրահանգներուն սորուկ ունկնդիր, Երեւանի վարիչները, փորձեցին ու կը փորձեն դեռ լեզուաբանութիւնը չփոթել ամբոխավարութեան հետ, եւ կոյր ու մոլի համայնավարութիւնը՝ հայագիտութեան հետ :

Տարիներէ ի վեր, չհանդիպեցանք լուրջ գրութեան մը, վաստակ ու հմտութիւն ունեցող անձի մը կողմէ, որ հայերէնի երկու ճիւղերը — պիտի ըսէինք երկուորեակները — ձեռնահասօրէն ուսումնասիրէր, բաղդատէր իրարու հետ եւ եզրակացութիւններ հանէր, միութեան կամ ներդաշնակութեան մասին թելադրութիւններ ընելով :

Այդ ուղղութեամբ գրողները եւ խօսողները կամ համայնավար կ. կոմիտէի քարտուղարներն են եղած, հրահանգներու ենթակայ մարդիկ, որոնք զուրկ են բացարձակապէս լեզուական ծանօթութենէ, կամ, լաւագոյն պարագային՝ «լեզուագիտութեան կամ բանասիրական գիտութեան թեկնածու»ներ, այսինքն՝ ճեմարանական, դպրոցական աշակերտներ, որոնք լեզուաբանական մարզանքներ կ'ընեն, իրենց թերխաշ դատողութիւններով եւ հարեւանցի ծանօթութիւններով :

Երկու պարագային ալ՝ յաւելեալ դժբախտութիւն մը՝ հայ լեզուին ու մտքին համար :

Դժբախտաբար, ինչպէս որ կը շահագործուին հայրենիքի գաղափարը, ազատութեան ըմբռնումը, Հայոց Եկեղեցին, հայ գրականութիւնն ու մշակոյթը եւ կ'այլանդակուին անոնք տղէտ ու մոլեռանդ անձերու կողմէ, նոյն թափով կը շահագործուի նաեւ մեր լեզուն, մինչ՝ չէլ հաշիւներով, խորացնելու համար պառակտումը հայ ժողովուրդի երկու հատուածներուն միջեւ :

Կատաղի ու կոյր ջանքեր կ'ըլլան համայնավարացնելու հայ կեանքը՝ իր բոլոր արժէքներով, կարմիր գոյն թափելով մեր բոլոր նուիրականութիւններուն վրայ եւ փորձելով խզել զանոնք մեր անցեալէն ու պատմութենէն :

Անարգ եւ զուր փորձ մը այս ջանքերը, բարեբախտաբար, որովհետեւ ինչպէս ազգային ու քաղաքական գետիններուն վրայ, լեզուական գետնին վրայ ալ խօսք առնողները, մեր հայրենիքէն ներս թէ դուրսը, իմաստուններ չեն. իմաստակներ են. կէս գրագէտներ, կէս բանասէրներ, հասարակ վարժապետներ եւ լրագրողներ: Մարդիկ՝ որոնք հայերէնով ու անոր ապագայով կը զբաղին, առանց ... հայերէն գիտնալու. այսինքն՝ վճիռներ կ'արձակեն, առանց դատաւոր ըլլալու եւ բուժումներ կը յանձնարարեն, առանց բժշկութեան մասին ծանօթութիւն ունենալու:

Անոնցմէ շատերը հասարակ ու համայնավար արհեստաւորներ են, «խալֆա»ներ, որոնց հետ կարելի չէ վիճիլ :

Կարելի՞ է վիճիլ, օրինակի համար, այն մասին՝ թէ հայկական ազատագրական պայքարը՝ մեր հայրենիքին մէջ համայնավար կարգեր հաստատելու համար չէ որ մղուեցաւ :

Կարելի՞ է ընդունելի դարձնել անոնց այն պարզ ճշմարտութիւնը, թէ մեր հայրենասէր գործիչները, հերոսները եւ ֆետայիները Լէնին – Սթալինեան արիւնոտ շղթան Հայուն վիզը ձգելու համար չէ որ իրենց կեանքն ու արիւնը տուին:

Մեր հայրենասէր գրագէտներն ու բանաստեղծները, մեր խոնարհ քահանաներէն մինչեւ կաթողիկոսները, մեր Րաֆֆիները, Խրիմեանները, Ալիշանները, Նալբանդեանները, Քամառ Քաթիպաները եւ այնքան ուրիշներ, հայրենիքը երգած են եւ անոր ազատութեան համար գործած, ոչ թէ այսօրուան սովիէթ ու բռնակալ կարգերը հաստատելու համար մեր հայրենիքին մէջ:

Անոնք թրքական բռնակալութիւնը սովետականով փոխարինելու համա՞ր է որ գրած են ու գործած, խօսած են ու քարոզած:

Հայ Եկեղեցին պահած ու պաշտպանած է հայ ժողովուրդը. հայ գրականութիւնը երգած է Հայուն վիշտը եւ բողոքած, ոչ թէ փառաբանած է բռնակալութիւնը :

Այս բոլորի մասին կարելի՞ է վիճիլ ամբոխավարներու հետ, որոնք հայրենիքէն դուրս իսկ, ազատութեան մէջ, հեռաւոր բռնակալութեան կը ծառայեն, կորսնցուցած ազգային ու անհատական ամէն արժանապատուութիւն :

Դժբախտութիւններ են այս բոլորը, գործ պիտի տանինք: Ազգային ու պատմական ձինամբրիկ մը, որ պիտի անցնի ու անհետանայ անշուշտ օր մը, աւեր ու արցունք սփռելէ ետք :

Այս մթնոլորտին ու ախտաւոր հակացողութիւններու ստեղծած չփոթին մէջ, դժուար է, անկարելի է վիճիլ մարդոց հետ, որոնք գիտակցօրէն ճերմակին սեւ կ'ըսեն, գեղեցիկին տգեղ, ճշմարտութեան՝ սուտ, նոր պառակտում ստեղծելու, եղածը խորացնելու ու այլասերելու համար: Մարդիկ՝ որոնք պաշտօն ունին արտասահմանի հայութիւնը հակադրելու հայրենիքի հայութեան, արեւմտահայերէնը հակադրելով արեւելահայերէնին, վարկաբեկելով առաջինը, փառաբանելով երկրորդը: Մի զարմանաք, եթէ վաղը, արեւմտահայ գրագէտը, ուսուցիչը, բանաստեղծը, եկեղեցականը, հրապարակագիրը, արեւմտահայը վերջապէս, դասուին ու հռչակեն «հակահայաստանեան» ինչպէս արեւմտահայ Եկեղեցին, գրականութիւնն ու լեզուն :

Շատոնց իրականացած կ'ըլլար այս անմիտ ու հակահայ արշաւանքը, եթէ նենգամիտ ուրիշ հաշիւներ չունենային. եթէ համայնավար գազանները արտասահմանը հարուստ որսատեղի մը չնկատէին, իսկ արտասահմանի հայութիւնը՝ դիւրին որս ու երէ, եղնիկներու նման անմեղ ու միամիտ ...

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԹԻԹՈՅԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՏԱԳՆԱՊԸ

Ներքին տագնապ մը վերջերս ցնցեց Պելկրատի համայնավարութիւնը, ճիշդ այն պահուն, երբ Մար. Թիթօ Հնդկաստանի մէջ անգամ մը եւս հրապարակ կը նետէր իր կարգախօսը՝ «Գործօն համակեցութիւն Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ»:

Անշուշտ եթէ տրակոնեան միջոցներ ձեռք չառնուէին, պիտի տկարանար Թիթոյի քաղաքական հեղինակութիւնը արտաքին աշխարհի մէջ, եւ այնպիսի փափուկ պահու մը՝ երբ կը ճգնէր ամրապնդել Եուկոսլաւիոյ անբնական կացութիւնը արեւելքի եւ արեւմուտքի հակամարտութեան մէջ : Արդարեւ, ձեռք կ'երկարէն աջէն ու ձախէն: Ու ինք, իր դիրքը հիմնած ըլլալ կը թուի երկու սկզբունքի վրայ: Նախ, որքան կարելի է հեռու մնալ երկու խմբաւորումներէն քաղաքական եւ ռազմական գետնի վրայ: Ցետոյ՝ որքան կարելի է մօտենալ երկու կողմերուն տնտեսական մարզին մէջ, առաւելագոյնս օգտուելու կացութենէն եւ փրկելու Եուկոսլաւիոյ վտանգուած տնտեսութիւնը : Եւ իր այս դիրքէն բխած կարգախօսը՝ «Գործօն համակեցութիւնը», որ կը ձգտի մասամբ չէզոքացնել, մասամբ ամբողջացնել Մոսկուայի հերթական կարգախօսը, — «Խաղաղ համակեցութիւն»— խորքին մէջ կը ծառայէ միայն Եուկոսլաւիոյ կամ Հնդկաստանի նման երկիրներու շահերուն: Երկսայրի քաղաքականութիւն մը, ապա ուրեմն վտանգաւոր: Կարելի չէ նախատեսել թէ մինչեւ երբ Թիթօ պիտի կարենայ նաւարկել երկու ջուրի մէջ, որովհետեւ դժուար է ըմբռնել որ մինչ յաջողի տնտեսական առաւելութիւններ ապահովել, առանց քաղաքական եւ ռազմական յանձնառութեանց՝ մէկին կամ միւսին հետ :

Եւ իր այս փափուկ կացութեան մէջ, որ կը պահանջէ մեծ ճարպիկութիւն եւ անխախտ հեղինակութիւն, ահա հարուած մը կը ստանայ ներսէն: Իր կարեւոր գործակիցներէն երկուքը, Ճիլաս և Տէտիյէր, օտար մամուլին ըրած իրենց զարտուղի ելոյթներով կը դժուարացնեն Թիթոյի դիրքը: Անշուշտ հաւատարիմ Քարտէյլ որ զինք կը փոխարինէ իր բացակայութեան, արագօրէն դիմադարձեց կացութիւնը փրկելու համար. պաշտօնէ հեռացուց, կուսակցութենէն եւ ուրիշ կազմակերպութիւններէն արտաքսել տուաւ եւ դատի քաշեց երկու «մոլորեալները»: Եւ նոյնիսկ բիրտ սպառնալիք մը արեւմուտքին՝ կառավարութեան պաշտօնական դեկուցաբերին, Տրաւքովիչի բերնով.— «Եուկոսլաւիոյ յարաբերութիւնները արեւմտեան պետութիւններուն հետ վտանգաւոր կերպով պիտի լարուին, եթէ Ճիլաս և Տէտիյէր շարունակեն օժանդակութիւն գտնել արեւմուտքի մէջ»:

Այս արդէն կը նշանակէ թէ ներքին տագնապին շարժառիթներէն մին արտաքին քաղաքական կացութիւնն է: Եւ շատ հաւանաբար Մոսկուայի Պելկրատի «մօտենալու» վերջին փորձերը՝ որոնց հանդէպ Թիթօ որոշ բարեացակամութիւն ցոյց տուաւ: Արեւմուտքը, ներքին տագնապի մը քողին տակ, ուզեց վիժեցնել Մոսկուայի մերձեցման փորձերը, որպէսզի Պելկրատ արմատապէս կապուի իր կառքին :

Բայց այդպէս դժուար էր իսկական յաջողութիւն մը ձեռք ձգել, որովհետեւ տագնապին ներքին անդրադարձումները Եուկոսլաւիոյ ներկայ վարչաձեւին հանդէպ շատ կարեւոր բարդութիւններ պիտի ստեղծէին, հիմնովին սարսելով թիթոյական համայնավարութեան միահեծան հանգամանքը :

Եւ ուրեմն Ճիլաս – Տէտիյէր պարագան նոյնքան յատկանշական է տագնապին ներքին ծալքերով :

Արդարեւ, երբ Դեկտ. 25ին «Նիւ Եորք Թայմզ»ի մէջ լոյս կը տեսնէին Ճիլասի յայտարարութիւնները, խորքին մէջ խնդրոյ առարկայ կը դառնար մանաւանդ թիթոյականութիւնը : Հետեւաբար հարցը չէր սահմանափակուիր ազդեցութեան կամ ա–

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (29)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Գ.

— Ցտեսութիւն, ասացի:

— Ցտեսութիւն, արձագանգեց նա, առանց գլուխը բարձրացնելու գրքի վրայից, եւ ես հեռացայ իմ ճանապարհով :

Նրա այս վերջին բարեհաճ ընդունելութիւնն ինձ այն համոզման բերեց, որ ամէն առաւօտ ես նրան կը հանդիպեմ նոյն տեղում: Եւ չսխալուեցի, չորրորդ առաւօտեան նոյն տեղումն էր: Այս անգամ արդէն իրար հանդիպեցինք իբրեւ հին ծանօթներ :

— Գիտէ՞ք, երէկ մի բան էի ուզում խնդրել ձեզ, բայց չհամարձակուեցի, ասաց ժպտալով, ու կարմրեց :

— Ի՞նչ :

— Ուզում էի խնդրել, որ թոյլ տաք ինձ գամ ձեզ հետ տեսնելու, թէ ինչպէս էք որս անում:

— Դրա համար թոյլտուութիւն հարկաւոր չէ, այլ պէտք է ուղղակի վեր կենալ եւ գալ, ասացի :

— Ուրեմն կարելի՞ է :

— Ի հարկէ :

Ուրախացած վեր թռաւ տեղից :

— Եթէ միայն չէք վախենում հրացանի ձայնից, հարկ համարեցի նախազգուշացնել :

— Չէ, այն օրուանն ուրիշ էր, ծիծաղեց նա. խորասուզուած կարդում էի, եւ հրացանի ձայնը յանկարծակի բերեց: Իսկ հիմա, որ տեսնեմ պիտի արձակէք, հեռու կը փախչեմ, ականջներս կը փակեմ, աչքերս կը խփեմ ու չեմ վախենայ: Չեմ վախենայ, չէ՞, հարցրեց երեխայի միամտութեամբ :

— Տեսնենք, կարճ պատասխանեցի ես ժպտալով :

Այսքանը, ինչ որ պատմեցի «ռոմանի», այսպէս ասած, բանաստեղծական նախերգանքն է: Իսկ բուն «ռոմանը», ինչպէս ամէն մի «ռոման», այնքան սովորական եւ «պրոզայիկ» մի բան է, որ չարժէ մանրամասնութիւնների մէջ մտնել : Բաւական է ասեմ, որ մի երկու շաբաթից յետոյ անձնատուր եղաւ ինձ հէնց նոյն անտառում եւ նոյն տեղում, ուր սպաննեցի աղաւնին: Մինչեւ անձնատուր լինելը խրտնում էր այծի պէս: Կանայք առհասարակ այդպէս են. դեռ կը վախենան, չեմ ու չում կ'անեն, բայց մէկ որ սահմանն անցան, էլ պրծում չկայ նրանց ձեռքից: Օր չէր պատահի, որ երդում չառնէր ինձնից, թէ կ'ամուսնանանք: Երդւում էի, ի հարկէ, բայց նկատում էի, որ որքան շատ էի երդւում, այնքան քիչ էր հաւատում :

Մեր տեսակցութեան տեղը միշտ անտառն էր: Քաշւում էինք այնպիսի խորքեր, ուր մարդու ոտ չէր դիպչում: Հէնց որ տեսնում էր ինձ, սաստիկ ուրախացած ընկնում էր վզովս: Բայց այդ ուրախութիւնը երկար չէր տեւում. Նրա դէմքը կամաց կամաց ինչ որ մտախոհ տխրութեան արտայայտութիւն էր ստանում, ինչպէս այն ժամանակ, երբ սպաննուած աղաւնին դէն շպրտեցի. էլ չէր խօսում, չէր նայում ինձ, նոյնիսկ հեռացնում էր ձեռքերս, երբ ուզում էի գրկել իրանը:

Մի անգամ տարաւ ինձ անտառի այն տեղը, ուր սպաննեցի աղաւնին, եւ սկսեց թփուտների մէջ որոնել: Աղաւնին ընկած էր այնտեղ, փետուրները թափուած, սեւացած, որդերով ծածկուած: Նայեց եւ խելոյն ետ քաշուեց փշաքաղուած :

— Ինչո՞ւ սպաննեցիր, ինչո՞ւ, դարձաւ ինձ մեղմ կշտամբանքով:

Բայց ես միայն ծիծաղեցի նրա այդ աստիճան զգայնութեան վրայ:

— Որովհետեւ ինքդ ցոյց տուիր, ասացի, եւ ուզում էիր տեսնել, թէ ինչպէ՞ս եմ որս անում:

— Ախ, թէ որ գիտնայի... արտասանեց կերկերուն ձայնով, եւ մի ակնթարթում նրա աչքերը լեցուեցին արտասուքի կաթիլներով: Տես, ինչ է դառել այն սպիտակ, այն մաքուր, այն գեղեցիկ, անմեղ...

Փղձուկը թոյլ չտուեց, որ վերջացնի: Նստեց խոտի վրայ, թաշկինակը պինդ հուպ տուեց աչքերին եւ սկսեց լալ: Եւ լալիս էր այնքան ուժգին, որ ուսերը վեր ու վեր էին թռչում:

Մնացել էի ապուշ կտրած: Պարզապէս չէի հասկանում, թէ ինչպէ՞ս կարելի էր, այդքան վշտանալ մի հասարակ թռչունի սպանութեան համար: Եւ այժմ եմ միայն կռահում, որ նա աղաւնու եւ իր միջեւ, թերեւս անգիտակցաբար, մի նմանութիւն էր տեսնում եւ լալիս էր ոչ թէ այդ անմեղ թռչունի սպանութիւնը, այլ իր կուսութեան «սպանութիւնը»:

Այստեղ էլ պէտք է վերջակէտ դնեմ, որովհետեւ շուտով բաժանուեցինք եւ այլեւս չտեսանք իրար: Իմ մեկնելուց յետոյ, սկզբում երկար ժամանակ նամակագրութիւն ունէինք իրարու հետ, բայց յետոյ, չգիտեմ ինչպէս, այդ նամակագրութիւնը քանի գնաց՝ նուազեց եւ վերջ ի վերջոյ դադարեց ի սպառ: Կեանքն առաւ ինձ իր յորձանուտ ալիքների մէջ, եւ ժամանակը բերեց անխուսափելին — մոռացումը:

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃՐԱԳԱԼՈՅՑԸ ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

ՄԻԼԱՆ, 6 Յունուար, (Յառաջ).— Երէկ իրիկուն, կատարուեցան Ճրագալոյցի հանդիսաւոր արարողութիւնները անգլիական մատուռին մէջ, որ տարիներէ ի վեր մեզի կը տրամադրուի մեր կրօնական հանդիսութեանց համար:

Սրտառուչ ու ներդաշնակ երգեցողութեամբ, որուն կը մասնակցէր ժողովուրդն ալ, մերթ ընդ մերթ, հայկական Ծնունդը տօնեցինք մայրենի լեզուով, օտար երկինքի տակ: Ու սա խորունկ համոզումը ունեցայ թէ՝ Հայ. Եկեղեցին մի միայն աղօթատեղի մը չէ իր ցիր ու ցան զաւակներուն համար, այլեւ խորհրդանըշանը մեր ազգային միութեան, սրբազան փարոսը, որ կը լուսաւորէ, ու կ՚առաջնորդէ իր զաւակները, օտարութեան ալեկոծեալ ծովուն վրայ:

Այո, երբ երեկոյեան մառախուղին մէջէն, տեսայ հեռուէն, լուսաւորուած ու երփներանգ պատուհանները մատուռին, ուրկէ կը լսուէր հեռաւոր արձագանգը մեր վաղեմի ծէսերուն, ճիշդ այդ խորունկ տպաւորութիւնը կրեցի:

Քանի մը շաբաթ առաջ ալ պատիւը ունեցանք ընդունելու հովուական այցելութիւնը Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ.ի որ պատարագեց եւ քարոզեց, ինչպէս հաղորդած էր «Յառաջ»:

ՄԻՐՎԱՐԴ ՄԿՐԵԱՆ

Թոռի կռիւի մը մէջ, ինչպէս համայնավար Թաթին տակ գտնուած ուրիշ երկիրներու մէջ, ուր ղեկավարներ յաճախ կը փորձեն պանանի կեղեւ նետել մրցակիցներու ոտքին տակ:

Ճիլաս կ՚ըսէ. — «Պէտք է ժողովրդավար նոր ուժ մը տալ համայնավար վարչաձեւին, ստեղծելով նոր կուսակցութիւն մը, ընկերվարական, բոլորովին անկախ համայնավար կուսակցութենէն, որ ցարդ մէն մինակը կը վարէ Եուկոսլաւիոյ պետական կեանքը»: Յետոյ կը յարձակի կուսակցութեան եւ վարչաձեւին դրասնեկային հանգամանքին վրայ, ինչ որ յառաջ կը բերէ տնտեսական ներկայ դահավէժը: Եւ իբրեւ լուծում, անհրաժեշտ կը գտնէ երկրորդ կուսակցութեան մը ներկայութիւնը, երկրին քաղաքական կեանքին մէջ...: Աններելի յանցանք, համայնավար որեւէ վարչաձեւի մը հանդէպ, ինչ անուն ալ կրէ: Ու կ՚եզրակացնէ. — «Ստիպուած եմ միտքերս յայտնել օտար թերթի մը, որովհետեւ չեմ կրնար ազատօրէն արտայայտուիլ մեր մամուլին մէջ»:

Համայնավարութեան հանդէպ նոյնանման «ոճիր» մը կը գործէ Տէտիյէր, երբ Դեկտ. 28ին Լոնտոնի «Թայմզ»ին մէջ կը յայտնէ թէ Եուկոսլաւ համայնավար կուսակցութեան Կ. Կոմիտէն փորձած է զինք հեռացնել իր բարեկամ Ճիլասէն, բայց ինք ամբողջութեամբ կը բաժնէ անոր տեսակէտները:

Եւ անշուշտ երկուքն ալ սրբուեցան քաղաքական ասպարէզէն:

Ա. Վ.—ԱԶԱՏ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ԱՒԵՏԻՍ ԱՒՏՕԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Յունուար 3ին, հողին յանձնեցինք Վասպուրականցիներու նահապետներէն Աւետիս Աւտօեանը: Իր զաւակները, ընկեր Միսաք եւ Սիմոն Աւտօեանները լիւ կատարեցին իրենց որդիական պարտականութիւնը թէ իր ողջութեան ատեն եւ թէ մահուան տխուր պարագային:

Ես զինք ճանչցայ 1918ի գարնան: Վանի վերջին նահանջի օրերուն երբ 25.000 Վասպուրականցիներու հետ Սալմաստ եկած էր: Զինուած այդ երկայնահասակ եւ յաղթանդամ Շահպաղեցին իր զինուոր որդւոյն՝ Յակոբին հետ, սիրուած էին ոչ միայն իրենց գիւղացիներէն, այլեւ՝ Վանի առժամեայ կառավարութեան անդամներէն: Իր երիտասարդութիւնը բոլորած է ազգօգուտ գործունէութեամբ մը: Եղած է գիւղապետի օգնական, զարկ տուած է մայրենի լեզուի ուսուցման գործին: Իբրեւ հաւատաւոր Դաշնակցական մը, մասնակցած է խումբերու եւ զէնքերու տեղափոխութեան:

Մեծ հաճոյքով կը խօսէր իրենց գիւղի ուսուցիչներու՝ մասնաւորապէս Բարունակ Կապուտիկեանի (Սիլվա Կապուտիկեանի հօր) եւ Մատիր Խերանեանի մասին: Իր սիրտը կ՚արիւնէր հայրենի յուշերու մասին խօսած ատեն: Շահեկան էր իրենց եւ վաշխառու չէյխին պայքարին պատմութիւնը: (Շէյխ մը իր սեփականութիւնը կը համարէր Շահպաղի արգաւանդ հողերը եւ դատավարութիւնը տեւած էր տասնեակ տարիներ:

Ի վերջոյ, երբ՝ շէյխը բազմաթիւ ոստիկաններով եկած էր հողերը մշակելու, Աւետիս Աւտօեանի կինը, Թագուհին, քաջութեամբ ապտակած էր շէյխը եւ գիւղացի կիներու եւ տղոց օժանդակութեամբ դուրս հանած էր զայն եւ իր լըծկանները: Լուռ կը մնար իր կատարած գործերու մասին: Կը գովէր, կը փառաբանէր մեր ֆետայիները եւ իրենց գործը: 1919ին, Ապատան (Իրան) եւ ապա Պասրա ապաստանած Վանի գաղթականներուն հետ, ատեն մը կենալէ վերջ, հաստատուած էր Մարսէյլ, ուր կորսնցուց իր անդրանիկ որդին Յակոբը: Այս կորուստը շատ ծանր ճնշած էր իր սրտին:

Մարսէյլի մէջ չէր մասնակցեր հանրային գործերու: Չէ՞ր բաւեր իր երեք զաւակներու գործունէութիւնը:

Վերջին տարիներուն պակսած էր իր աչքերուն լոյսը. բայց չէր կորսնցուցած իր հաւատքն ու սէրը մեր մայրենի լեզուին հանդէպ:

Իր երեք թոռնիկներու մասնաւոր դասերուն օրը տօնական օր էր իրեն համար: Ներկայ կ՚ըլլար հայերէնի դասաւանդութեանց, ուշադրութեամբ մտիկ կ՚ընէր թոռնիկներուն ընթերցումը: Մանաւանդ փոքրիկն Յակոբի յաջողութիւնը զինք շատ կ՚ուրախացնէր

Մէկն էր մեր կուսակցութեան «խոնարհ հերոս»ներէն:

Իր թաղման օրը սաստիկ ցուրտ էր եւ հով կար: Հակառակ օդին անյարմարութեան, ընտիր բազմութիւն մը,— հայրենակիցներէ, բարեկամներէ բաղկացած, կը մասնակցէր յուղարկաւորութեան: Ոչ՝ մէկ ծաղկեպսակ մեռելակառքին վրայ, միայն արուեստական ծաղկեպսակ մը՝ թարմ շիրմին վրայ զետեղուեցաւ:

Իր զաւակները՝ ազգականները եւ յարգողները փոխան ծաղկեպսակի զանազան գումարներ նուիրեցին Սէն Ժերոմի դըպրոցին եւ բարենպատակ միութեանց: Օրինակելի երեւոյթ մը:

Աւետիս աղան (ըստ հայրենակիցներու) զաւակն էր Աւտօեան մեծ գերդաստանին, տէրը Շահպաղի ամենամեծ եւ նշանաւոր այգիին (էքապաղ): Այդ անունը արցունքով կը լեցնէր նահապետին աչքերը: Ութսուն տարեկան էր եւ կարօտ մնաց հայրենի սուրբ հողին, շատերու նման աչքերը փակեց օտար հորիզոնի տակ:

Հանգիստ իր յոգնատանջ ոսկորներուն:

ԱԶԳԻՆ

ԼՈՒՐԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՆԹԵԼԷՆ

*

ԵՐԳԶՈՒՀԻ ԳՈՀԱՐ Գասպարեան Մոսկուայի Չայքովսքի համերգային մեծ թատրոնին մէջ երգեց Եւրոպացի երգահաններու գործերէն: Տաղանդաւոր երգչուհին համերգներ տուաւ նաեւ Լենինկրատի մէջ, ամէն տեղ ջերմ ընդունելութիւն գտնելով:

ԵՐԵՒԱՆԻ շրջուն նուագախումբը ղեկավարութեամբ Արտեմի Այվազեանի Վրաստան գնաց շարք մը համերգներ տալու համար: Յետոյ անկէ պիտի անցնի Մոսկուա:

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ մը բացուած է Երեւանի մէջ ներկայացնելով նմոյշներ հայ հին ասեղնագործութեան, գործուածքի, իրանական եւ արաբական շալերու, գորգերու, չինական յախճապակեայ իրերու եւ այլ ձեռական աշխատութեանց: Պատկերասրահին երկրորդ բաժնին մէջ ցուցադրուած են ԺԸ. դարու ֆրանսացի եւ հոլանտացի նշանաւոր նկարիչներու բազմաթիւ գործերը:

ԵՐԵՒԱՆԻ «Ալ. Մեասնիկեան» մատենադարանը որ շատ ճոխ է վերջերս ստացաւ Խ. Միութենէն ինչպէս եւ արտասահմանեան հրատարակիչներէն ութսուն հազարէ աւելի գիրքեր: 1954ի ընթացքին հայպետհրատէն ստացած է 1100 հատոր հայերէն գրական, գիտական եւ գեղարուեստական գիրքեր:

ԲԱՆՈՒՈՐ երիտասարդութեան դպրոցներու լայն ցանց մը կայ Խ. Հայաստանի մէջ: Անոնք կը ստանան միջնակարգ կրթութիւն առանց ընդհատելու իրենց աշխատանքը: Անցեալ տարի երկու հազար երիտասարդներ աւարտեցին այս դպրոցները եւ շատեր ընդունուեցան բարձրագոյն ուսումնական հաստատութեանց մէջ: Այս տարուան ընթացքին 11 հազար երիտասարդներ կը յաճախեն բանուորական դպրոցները:

Ա.— Շէյքսփիր կ՚ըսէ թէ կինը մարդուն կիրակին է,

Բ.— Շէյքսփիր չարաչար կը սխալի իր նմանութեան մէջ, որովհետեւ Ս. Գիրքը կ՚ըսէ, Կիրակին հանգիստի օր է...

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱԶԳ. ԿԵԱՆՔԸ ՌՕԱՆԻ ՄԷՋ

ՌՕԱՆ, 10 Յունուար.— Կ. Խաչը գեղեցիկ գաղափարը ունեցաւ Նոր Տարուան առթիւ ամբողջ գաղութը հրաւիրելու հաւաքական ճաշի մը, որ տեւեց մինչեւ առտուան ժամը 6:

Բացումը կատարեց ընկեր Մեսրոպ Թորոսեան, պարզելով անցած մէկ տարուան գործունէութիւնը եւ ներշնչելով հաւատք եւ յոյս մեր ապագային համար:

Մասնաւորաբար յիշեց ընկեր Խորէն Յովհաննէսեանի եւ Պ. Անդրանիկ Մինասեանի թափած ջանքերը որոնց շնորհիւ գաղութը քով քովի եկաւ, եւ ուրախացաւ մէկ ընտանիքի պէս: Երբ Անդրանիկին կ՚ըսէի.— Ալ երթանք, ժամը 4ն է (առտուան): «Եղբայր ինչպէս երթանք, մարդ տեղէն չի շարժիր»: Իսկապէս ոչ ոք տեղէն կը շարժէր եւ մնացինք մինչեւ ժամը 6:

Մէջ ընդ մէջ լսեցինք ճառեր, երգեր: Տիկին Ալիս Չէշմէճեան երգեց՝ «Հէյ ճան Երեւան»ը եւ «Ամասիայի խնձորը», Ռօանի սոխակը՝ Տիկին Անժէլ նոյնպէս երգեց շատ գեղեցիկ երգեր: Իսկապէս օրինակելի էր հանդիսականներուն կենցաղավարութիւնը:

Տարագիր բազմութիւնները ստիպուած են պայքարիլ այլասերման դէմ բոլոր միջոցներով: Սիրելի հայրենակիցներ, կրնաք վստահ ըլլալ թէ այս միջոցն ալ շատ ազդու է: Փոխանակ Նոր Տարին տօնելու զատ զատ, 80–100 հոգի միանալով ժամը ութէն մինչեւ առտուան վեց, ուրախացանք լսելով հայերէն երգ, բանախօսութիւն: Պարն ալ պակաս չէր:

Ունինք հայերէնի դասընթացք մը զոր ընկեր Կարապետ Պօղոսեան չորս տարիէ ի վեր կը շարունակէ, եւ լաւ արդիւնք տուած է: Մեր հայրենակիցները բոլորն ալ բարեկեցիկ են եւ համերաշխ:

Մեսրոպ Թորոսեան

ՈՐՈ՞ՆՑ «ՏԸՎԻԶ» ՊԻՏԻ ՏՐՈՒԻ

Պոլսոյ թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնը.—

Ելմտական գործավարութիւնը թրքական դրամին պաշտպանութեան օրէնքին յաւելուածաբար երկու զեկոյց հրատարակեց: Ըստ առաջին զեկոյցին, «տէպլօքած»ի ցանկերուն վրայ կարգ մը փոփոխութիւններ եղած են: Երկրորդ զեկոյցն ալ կը թուէ այն պարտաւորութիւնները, զորս պարտին յարգել օտար երկիրներ ուղեւորողները: Այսուհետեւ «տըվիզ» պիտի տրուի միմիայն այն անձերուն որ ընկերակցութեանց կամ եկամուտի տուրքին ենթակայ են եւ ներածումի ու արտածումի գործերով կը զբաղին, ինչպէս նաեւ օտար երկիրներու հետ գործ ընող դրամատուներու, ապահովագրական ընկերութիւններու եւ միջազգային փոխադրական գործ ընողներուն:

Ուղեւորներու համար «տըվիզ» պահանջողներէն իրենց նախորդ ուղեւորութեանը մասին բացատրութիւն կ՚ուզուի եւ այդ ուղեւորութեան համար իրենց ու-

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

•

Այնուհետեւ Մէշէտին մտաւ Կայծակ Առաքելի տասնեակի մէջ: Խմբով իջան Մշոյ դաշտը եւ մնացին երկու ամիս:

Մէշէտի այդ ժամանակ բաժնուեցաւ Մոկացիէն, նրա հիւանդութեան պատճառով:

Այդ երկու ամսուան ընթացքին նա իր գիտցած ձեւով պրոպագանդ արեց: Րաֆֆիի «Կայծեր»ից պատմեց, խօսեցաւ բուլղարական յեղափոխութեան մասին, եւ գիւղացիներն էլ ուշի ուշով լսում էին նրան: Նա հռչակ հանեց որպէս պատմագէտ:

Բացի պատմութիւն անելուց, նա հաւաքում էր Մշոյ դաշտի երիտասարդներին սխոռների եւ մարագների մէջ եւ զինավարժութիւն սովորեցնում: Զէր կարող պարապ նստել, մի բան պէտք է անէր: Այն հայ գիւղերի մէջ, ուր քիւրտ եւ թուրք չկար, վրան – գլուխը կը փոխէր, կամ կը քշէր, կալ կը շրջէր, դաշտը կը գնար գերանդի քաշելու: Այդ էր իր բնաւորութիւնը:

Երբ աշնան խումբը գնաց Իշխնձորի եւ Ընկուզնակի կողմերը, Մէշէտին նրա հետ էր: Այդ շրջանին մէջ էլ նրան «պարոն Աւետիս» էին կոչում եւ ճանաչում որպէս մի «լաւ նշանաձիգ»: Եւ այդ շրջանի ժողովուրդը հիացումով էր պատմում նրա մասին:

Իշխնձորից նա վերադարձաւ Մշոյ դաշտ: Հրայրը նրան պաշտօն է յանձնում, որ Մշոյ դաշտից ինչ ապրանք որ Սէմալ գայ՝ ինք ստանայ, իր մօտը մի գրագիր ունենայ եւ հաշիւները պատրաստէ: Նրա տրամադրութեան տակ դնում է օրական մի ոչխար, որ շալակաւորներին կերակրէ:

Ամէն գիշեր յիսուն կամ հարիւր կամ մինչեւ 150 շալակաւորներ կը գային Դաշտի զանազան մասերից: Դրանք կը բերէին պաշար, վառօդի սիլիսթրէ, եւ վերջապէս այն ամէնը, ինչ որ Մուշը կ՚արտադրէր, կամ դուրսի աշխարհից կը գար: Բոլորը զինուորական պիտոյքներ էին:

Մէշէտին կրակի վրայ ունէր մի մեծ պղինձէ աման, որի մէջ կ՚եփէր ոչխարը՝ հետն ունենալով կորկոտ եւ բրինձ:

Եկուորները ճիշդ Քուրտակ լեռնից վար կ՚իջնէին: Յաճախ, հեռադիտակը ձեռքին, նա տանիքի վրայից կը դիտէր ու կը հաշուէր: Ամէն մի յիսուն մարդուն երկու դոյլ ջուր կը լեցնէր: Բայց ոչխարը մէկ հատ էր: Եթէ յիսուն էին, կ՚ուտէին այդ ոչխարը երկու դոյլ ջրի հետ: Եթէ հարիւր էին, ոչխարը կ՚ուտէին չորս դոյլ ջրի հետ: Ուրեմն, միայն ջուրն էր որ կ՚աւելնար, իսկ միւսները նոյնն էին:

— Ես նրանց համար կրնամ ջուր աւելացնել, բայց ոչ ոչխար, ասում էր Մէշէտին:

Մինչեւ 1903ի ձմեռուան կէսը այդ էր Մէշէտի պաշտօնը, որ կատարեց առանց տրտունջի:

Երբ կռիւը սկսաւ եւ Սասունը պաշարուեցաւ, Մէշէտին դիրքերումն էր, կռւում էր առիւծի նման: Ցերեկը գիշերին էր խառնում եւ գիշերին ցերեկը, դիրքէ դիրք թռչում Մոկացիի հետ: Ունէին իրենց հետ դրօշակ, որ իրենց դիրքի առջեւ էր ծածանում:

Թշնամին ամէն օր նոր ուժ էր ստանում, իսկ Մէշէտին ասում էր.

— Մենք ոեւէ նոր ուժ չենք ստանում եւ մեր փամփուշտն էլ պակասում է: Ախ, երանի, Կարսի պահեստները այստեղ լինէին, եւ մենք թշնամիին ցոյց տայինք թէ՝ ինչ ասել է Սասնոյ խորքերը թափանցել: Այսօր վաղը մեր հրացանները հասարակ փայտի արժէքն իսկ պիտի չունենան: Մի հատ բիրը աւելի գնահատելի պիտի լինի, քան առանց փամփուշտի այս մոսինները:

Ապստամբութիւնը վերջացաւ: Սասնոյ լեռները թշնամու ձեռքն անցան: Մի շարք թանկագին հայդուկներ սպանուեցան, թուրք զինուորների դիակներն էլ ընկան Սասնոյ անդնդախոր ձորերի մէջ:

•

Կը շարունակենք կարդալ Տելեմաքի ըստացած նամակը.—

«Սիրելի Տելեմաք, ինչպէս գիտես, հայդուկներս իջանք Դաշտ եւ բաժանուեցինք խումբերի: Մեզ վիճակուեց Մուրատի հետ գալ այս շրջանը (Ախլաթ):

«Մէշէտին, որ 1898 թուականից ի վեր մեզ հետ էր եղել եւ որի մէջ մենք գտել էինք անձնուէր հայդուկի բոլոր առաքինութիւններն ու առաւելութիւնները, չուզեցինք որ բաժնուի մեզանից:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ղած «տըվիզ»ին հաշիւը կը հարցուի ։

Վերատին «տըվիզ» չի տրուիր բոլոր անոնց որ չեն կրնար այս հաշիւները տալ ։

Արտասահման ուղեւորողներու համար եօթը տարին սահմանուած է եւ ամէն տարիան համար որոշ տոեն մը ուղեւորելու իրաւունք ընդունուած է ։

Անոնք որ կ՚ուզեն իրենց դրամին փոխարէն ապրանք ներածել, պարտաւոր են ցոյց տալ իրենց հարստութեան աղբիւրը եւ բացատրեն թէ ինչու «տըվիզ» եւ ոսկի չեն բերեր արտասահմանէն ։ Այդ պարագային՝ ալ կրնան բերել միայն այնպիսի ապրանքներ որոնց ներածումը արտօնուած է ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՁԻՆԷՆ կը հեռագրեն թէ աբխանալի ճակատամարտ մը տեղի ունեցած է տասը հազար կաթոլիկներու եւ հինգ հազար բնիկներու միջեւ ։

ՊԵԼՃԻՈՅ Երեսփ. ժողովը սկսաւ քննել Փարիզի համաձայնութիւնները ։ Թերթերը կը գրեն թէ տեսակ մը անտարբերութիւն կը տիրէ ։ Առջի օրուան նիստին ներկայ էին միայն ութ երեսփոխաններ 212ի վրայ ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ամենամեծ տնտեսագէտներէն մէկը, Շարլ Ռիսթ, մեռաւ 81 տարեկան հասակին մէջ ։ Երկար ատեն եղած է վերատեսուչ Պանք տը Ֆրանսի ։ Գրած է «Տնտեսական միտքի պատմութիւնը» Շարլ Ժիտի հետ, 1909ին ։ Վարած է միջազգային պաշտօններ ալ ։

ԾԱՂԿԱԽՏԻ համաճարակ մը ծագած է Մորպիհանի մէջ (Պրըթանյը) Չորս հոգի մեռած, 46 հոգի վարակուած են ։

ՎԻԷՆՆԱՅԻ պուլկարական դեսպանատան Բ. քարտուղարը, Սթանչեւ, անհետացած է Յունուար երեքէն ի վեր ։

ՓԱՐԻԶԻ մաքսային պաշտօնեաները ոբոշեցին շարունակել գործադուլը ։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ նոր ցնցումներ զգացուեցան Օրլէանվիլի մէջ (Ալժերիա), տեւելով տասը երկվայրկեան ։ Բնակիչները սկսան գաղթել ։

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ զէնքերու նոր փորձեր պիտի կատարուին Մ. Նահանգներուն մէջ, փետրուարէն սկսեալ ։

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ներքին ինքնավարութեան բանակցութիւնները նորէն ընդհատուեցան ։

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑը կը տօնէ Փետր. 27ի կիրակի կէս օրէ վերջ, մինչեւ կէս գիշեր ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ 1955

(Բ. ՏԱՐԻ)

Կազմեց՝ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Ծոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, պատկերազարդ ։

Գրական էջեր. — Հայկ. կեանք, Արուեստի աշխարհ, Հայաստան, կէս-բժշկական, գաղութներ (Լիբանան եւ Սուրիա), երգիծանք, մարզաշխարհ, անցքեր, մահագրութիւն, օրացոյց եւն. ։

ԳԻՆ 1200 ՖՐԱՆՔ

Թղթատարի ծախքով 1270 ։ Դիմել՝ «Յառաջ»ի ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ համար Յ. ՄԱԼԱՔԵԱՆի՝
3, Bd. Théodore Turner, Marseille

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ. — Եկեղեցաշէն Տիկնանց Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. — Մոնշայէն Տիկին Քարզուհի Նիկողոսեանէ տասը հազար Ֆր. ։ Մարսէյլէն Պ. Տէրրիէ տասը եւ զաւակներուն ամուսնութեան առթիւ ։ Նիւ Եորքէն Պ. Սուրէն Ֆէսճեան 25 հազար ֆրանք ։ Մարսէյլէն Պ. Տէրրի տասը հազար ։ Ժընեւէն Աղազատ ընտանիք 70 զ. ֆրանք, Լոզանէն Տիկին Պապայեւ տասը զ. ֆրանք, Պ. Կարպիս Քէլէկեան երեք հազար ֆրանք, Օր. Վէնսան Վիրի 500 ֆրանք, Պ. Տէրտէրեան իր անուան տօնախմբութեան առթիւ հազար ֆրանք, Պ. Մարգարեան (նոյնպէս) 1500 ֆրանք, Պ. Աբելեան (նոյնպէս), 500, Պ. Պէրպէրեան 500, Պ. Գամպէրեան 400 ֆրանք ։

× Լիոնի Ազգասախնամ Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուէրները. — Պ. Ճպրայէլ Պահատուրեան 15 հազար ֆրանք, Է. Կարպիս Քէլէկեան երկու հազար, Պիւքիւճեան եւ Հալաճեան ընտանիք 500 Ֆր. ։

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Արեւմտեան Ֆրանսայի Կեդր. Կոմիտէն տեղեկագրաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ շրջաններու ընկերները, նշանակուած թուականներուն ։ Ներկայ կ՚ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը. —

14 Յունուար Վալանս ։
15, 16, 17 Յունուար Մարսէյլ ։
18 Յունուար Կրընօպլ ։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

RENÉ GROUSSET ի

Ողբացեալ ականաւոր հայ բարեկամներ երեկոյ մը կազմակերպած են Յունուար 14ին, Միւզէ Կիմէի սրահին մէջ, (Փլաս տ'Իէնա) ժամը 21ին ։

Նախագահութեամբ Փարիզի առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի ։

RECITAL CHOPIN

ՁԱՒԷՆ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԷ

14 Յունուար, Ուրբաթ երեկոյ,
ՍԱԼ ԿԱՎՈՅԻ ՄԷՋ

Մուտքի գիներ՝ 250էն 700 ֆրանք ։ Տոմսերը Սալ Կավօ, 4 Փլաս տը լա Մատըլէն ։ Ուսանողներու համար զեղչուած գիներ ։

Յայտագրին մէջ. —

Quatre Ballades, Barcarolle op. 60, Nocturne, Polonaise, Mazurka. Etude en La Mineur et Scherzo op. 31.

ԿԱՂԱՆԴԻ ԾԱՌ ԵՒ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ։ Այս կիրակի ժամը 15ին, Սէրքըլ Կաթոլիկ սրահը ։

Բացման խօսք վարչութեան կողմէ ։

Գեղարուեստական բաժին աշակերտներու կողմէ ։ Կաղանդ Պապան նուէրներ պիտի բաժնէ անխտիր բոլոր մանուկներուն ։ Մուտքը ազատ է ։

× Պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 26ին ։

ԱՄԱՆՈՐԻ ՀԱՆԴԷՍ

ԼԻՈՆ. — Յունուար 24ի երեկոյ ժամը 8.30ին Լիոնի Հայկազեան վարժարանի ամանորի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ նոյն սրահին մէջ Սինէ Ռէքսի մէջ ։ Գեղեցիկ վայելք մը մանաւորապէս ծնողներու համար ։ Մուտքը ազատ է ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հովանաւորութեամբ Լիոնի Ազգ. Միութեան, ի նպաստ Եկեղեցւոյ եւ դպրոցի շինութեան ։

Ղեկավարութեամբ դերասան ԹՐԱԳՕՇի եւ մասնակցութեամբ Լիոնի, Տէսինի եւ Վիէնի լաւագոյն ուժերու ։

Այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Սինեմա Փաքսի մէջ, (նախկին Էմիլ Զօլա սրահը) 127, ռիւ Պուալօ ։

Խնամեալ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի Պերճ Պռօշեանի

ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐ

երաժշտական թատերախաղը, բազմաթիւ երգերով եւ պարերով ։

Տոմսերու գիները. — Ա. կարգ 250 ֆր. Բ. կարգ 200 ֆրանք ։

Կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, պատարագի ընթացքին, Տէր Վռամշապուհ Արք. Քիպարեանի յիշատակին ։

Յետ պատարագի մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի նաեւ եկեղեցաշէն եւ բարերար Ալեքսանդր Մանթաշեանի եւ Մանթաշեան գերդաստանի համօրէն ննջեցեալներու յիշատակին ։

★

ՎԱԼԱՆՍ. — Տէր եւ Տիկին Յ. Կօչկարեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ՝ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, Ս. Գրիգոր Լու. եկեղեցին, իրենց զոքանչ մօր եւ մեծ մօր ողբացեալ՝ Այրի Տիկին Հռիփսիմէ Եազմաճեանի մահուան տարելիցին առթիւ ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները ։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ԱՊՐԻԼ 11/24Ի ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԻՆ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

24 Ապրիլին, կիրակի կէսօրէ վերջ, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ ։

ՁԱՅՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի, երեկոյեան ժամը վեցին ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Սէն. Փիէռ տը Նէօյիյի եկեղեցիին մէջ ։ (Ավընիւ տիւ Ռուլ 90) ։

6 ՓԵՏՐ. ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Օրքէսթր ՐԱՄՕՆ ՄԷՆՏԻԶԱՊԱԼ

«Լէ զ'Ամպասատէօր», Շան զ'Էլիզէ, 3, Ավընիւ Կապրիէլ ։

Կանխաւ ապահովեցէք ձեր սեղանները հեռաձայնելով Կօպըլէն 23–39 ։

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն ։

ՏՕՆԱԾԱՌ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ. — Դպրոցի հոգաբարձութիւնը «Մանուկներու Օր»ուան առթիւ կազմակերպած է երեկոյթ մը, կիրակի 16 Յունուար, ժամը 15ին 7 ռիւ Պընուա Մալօնի սրահին մէջ (Փլաս Ժաքարի մօտ) ։ Դպրոցականներու կողմէ կը ներկայացուի խիստ գեղեցիկ թատերախաղ մը (Տօնածառի եռեւէն) բեմադրութեամբ ուսուցիչ Պ. Կ. Տէրմոյեանի ։ Ծոխ յայտագիր եւ սիրուն անակնկալներ ։ Կաղանդ Պապան պիտի այցելէ մանուկներուն ։

Մուտքը ազատ է ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Սէն Ժերոմի Ս. Սահակ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը իրեն ժրաջան անդամներէն ողբացեալ Մաքսուտ Մակարեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ՝ խորին վշտակցութիւնները կը յայտնէ Մակարեան ընտանիքին եւ պարագաներուն, ինչպէս նաեւ ջերմ շնորհակալութիւնները, բոլոր անոնց որոնք փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները ըրած են տեղւոյս դպրոցին ։ Պ. Պ. Տօքթ. Սիվրիհիսարլըեան, Այրի Տիկին Ա. Թահթալեան եւ զաւակները, Գ. Թիւթիւնճեան, Հ. Թիւթիւնճեան, Մ. Գասպարեան, Ճ. Մաթոսեան, Ն. Անտոնեան, Վարպետեան եղբարք, Տ. Մուշեղեան, Ն. Իննէճեան, Ն. եւ Գ. Ժամկոչեան եղբարք, Ա. Մանկասարեան, հազարական Ֆր. ։

Անտոնեան, Ժ. Անտոնեան, Ն. Տէր Մինասեան, Ա. Կարմիրեան, Կ. Եսայեան, Յ. Պետրոսեան, Կ. Վարդանեան, Յ. Փանոսեան, Կ. Կտաւճեան, Պ. Յակոբեան, Ս. Տէր Միքայէլեան, Տ. Յակոբեան, Գ. Իննէճեան, Ղ. Տէր Ղազերեան, Այրի Տիկին Աղնիւ Քիւրքճեան, Ս. Մինասեան, Կ. Պետրոսեան, Օ. Նիկողոսեան, Մ. Տէրտէրեան հինգ հարիւրական ֆրանք, Պ. Ռոպէր երկու հարիւր, դպրոցին, իսկ Զալեան ընտանիք հինգ հարիւր Ֆր. եկեղեցւոյ պայծառութեան ։ Թաղ. Խորհուրդս ստացած է նաեւ Պ. Կ. Սվազլըեանի միջոցաւ ողբ. Տիկին Մարիամ Աւագեանի մահուան առթիւ Նօթր Տամ տը Քօնսօլասիոնի հայրենակիցներէն փոխան ծաղկեպսակի նուէրը, 3340 Ֆր., ի նպաստ եկեղեցւոյ ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Եղիպտացի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Ռոստոմ, Մ. Եօթնեղբայրեան, Աղբիւր Սերոբ, Րաֆֆի, Վահան, Խորէնի եւ Փոքրիկ խումբերը այս շաբաթ ժամը 20.30ին Սօսիէթէ Սավանթ ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն բոլոր ենթակոմիտէներու եւ խումբերու ընկերները ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ գիշեր ժամը ճիշդ 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Սոյն ժողովին ներկայ կ՚ըլլան Կ. Կ.ին եւ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ. — Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին ։ Սովորական հաւաքատեղին ։

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ. — Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը կը գումարուի այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30ին, 101 Ավընիւ Սաքսի ակումբի սրճարանը ։ Օրակարգ. — (Շար. նախորդ ժողովի) ։

ՍԱՐՍԷԼ. — Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, ընկեր Օ. Կարապետեանի բնակարանը, 9պիս, ռիւ Ժան Ժաք Ռուսօ ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։ Բացակաները նկատի կ՚առնուին ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ միջմասնաճիւղային ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 3.30ին, Քաֆէ Ռէժան, Քաւէ ։

ՀԱՄԱԹՈՂԱՑԻՆԵՐՈՒ Վերաշ. Միութեան ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Իսի լէ Մուլինօ, 25 ռիւ տը լը Տէֆանս, սրճարանի պետնայարկը ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին ։ 7 Պուլվ. տ'Աթէն, Պար Կլօպի սրահը ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Սէն Ժերոմի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Պ. Պ. Միսաք, Սիմօն եւ ընկերուհիներ՝ Ջապէլ եւ Ատրինէ Աւտօեանի, իրենց հօր՝ Աւետիս Աւտօեանի մահուան համար ։ Փոխան ծաղկեպսակի, շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. — Տէր եւ Տիկին Համբարձում Սիմոնեան 500, Պ. Վարդգէս Աւիկեան հազար, Պ. Կարպիս Յարութիւնեան 500, Պ. Վահրամ Սազըրեան հազար ֆրանք ։

Պ. Մաքսուտ Մակարեանի (Թաղ. խորհուրդի անդամ) մահուան առթիւ ալ, Պ. Յարութիւն Թահմազեանէ ստացած ենք հազար ֆրանք Կապ. Խաչի կայանի շէնքին նորոգութեան համար ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Լաւ կահագործներ (էպէնիստ) ։ Դիմել՝

M. PANOSSIAN, Menuiserie et ébénisterie, 34, rue de la Liberté, Embrun (H. Alpes)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 15 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

SAMEDI 15 JANVIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7572 — 31e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2983

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿ

●

Ջորեքշաբթի օր հրատարակեցինք յայտարարութիւն մը, որ կը ծանուցանէր թէ կազմուած է բազմանդամ յանձնախումբ մը, Համազգային ընկերութեան եւ Փալանճեան ճեմարանի 25ամեայ յոբելեանին առթիւ։

Յանձնախումբին կ՚անդամակցին երեք հոգեւոր պետերը եւ աւելի քան 50 տիկիններ եւ պարոններ։

Տօնակատարութիւնը տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 13ին, Սորպոնի ամփիթատրոնին մէջ, նախագահութեամբ Սեպուհ Ծ. Վ. Մանուկեանի։

Կեդր. Յանձնաժողովին աջ թեւը կը կազմէ Գործադիր Մարմին մը, որ արդէն գործի ձեռնարկած է, թէ հանդէսին կազմակերպութեան եւ թէ ձեռնարկին արդիւնաւորման համար։

Այս առթիւ հրապարակ հանուած են մանաւոր նուիրատոմսեր, որպէսզի ժողովուրդին բոլոր դասերը կարենան իրենց բաժինը տրամադրել։

Ցարդ զոյգ յոբելեանը հանդիսաւորապէս տօնուեցաւ նախ կեդրոնին՝ Պէյրութի, յետոյ Աղեքսանդրիոյ եւ Գահիրէի մէջ։

Երեք ձեռնարկներն ալ պսակուեցան փայլուն յաջողութեամբ, բարոյապէս թէ նիւթապէս։

Պէյրութի մէջ առաջին առթիւ գոյացաւ 85.000 լիր. ոսկի, քանի մը հայրենակիցներու նուէրներով։

Ամէնքն ալ մօտէն տեղեակ ըլլալով կատարուած գործին մեծութեան, սիրով տրամադրած էին 25.000, 10.000 կամ 5000 ոսկի։ Եւ ցանկը չէ փակուած տակաւին։

Վստահ ենք թէ Փարիզն ալ պիտի կատարէ իր պարտքը, համաձայն իր վարկին եւ կարողութեան։

Համազգային Մշակ. Ընկերութեան հիմնական ձեռնարկն է Նշան Փալանճեան ճեմարանը, յղացումը երկու բազմարդիւն վաստակաւորներու, Լեւոն Շանթի եւ Նիկոլ Աղբալեանի։

Երկու առաջեալները առաջին օրէն իսկ ջերմ հաւատքով փարած էին իրենց գաղափարին։ Եւ չուշաւ իրենց շուրջը հաւաքուեցան ուրիշ նուիրեալներ,— Համօ Օհանջանեան, Գասպար Իփէկեան, Ստ. Եսայեան եւայլն։

Նախ կը կազմուի Համազգային կրթական եւ հրատարակչական ընկերութիւնը, 1928 Մայիս 28ին, Գահիրէի մէջ։ Առաջին դրամագլուխը կը ճարեն ինք հիմնադիրները, ինքնաբերաբար տրամադրելով 100ական, 50ական կամ 25ական եգիպտական ոսկի եւ կը գոյանայ 825 ոսկի։

Ընկերութեան հիմնական նպատակն էր. — 1. Հայեցի կրթութիւն տալ նոր սերունդին.— 2. Նպաստել չափահասներու ինքնազարգացման.— 3. Մշակել հայագիտութիւնը։

Այս առաջադրութեամբ նախապատրաստական աշխատանքներ կը կատարեն երկու առաքեալները, զանազան գաղութներու մէջ։ Եւ, իբրեւ առաջին ձեռնարկ, 1930 Մարտ 3ին կը բացուի Պէյրութի ճեմարանը, չափազանց համեստ գումարով մը, որուն երկու հազար տոլարը տրամադրած էր Հիւս. Ամերիկայի Կ. Խաչը։

Այստեղ ճեմարանին պատմութիւնը չէ որ պիտի ընենք։ Այդ մասին հատոր մը հրատարակուած է արդէն, ճոխ եւ փաստացի տեղեկութիւններով։

Կ՚ուզէինք ըսել թէ որքան տաժանելի պայմաններու մէջ կատարուեցաւ ձեռնարկը, հասնելու համար այս օրուան փայլուն վիճակին, սեփական շէնքով եւ ուրիշ յարմարութիւններով։

Ցորեկեանը պիտի ծառայէ ճիգ մը եւս փորձելու, միանգամ ընդ միշտ ապահովելով ճեմարանին յարատեւութիւնը, իբրեւ Համազգային ձեռնարկ։ Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

●

ԻՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Պ. Մենտէս Ֆրանս Հռոմէն ուղղակի արեւմտեան Գերմանիոյ Պատըն Պատըն քաղաքը գնաց, տեսակցելու համար Տոքթ. Ատընաուըրի հետ։ Հռոմէն մեկնելէ առաջ, յայտարարեց թէ պիտի չփորձէ ձեռնարկ մը կատարել Արեւելքի եւ Արեւմուտքի յարաբերութեանց բարւոքման մասին, մինչեւ որ բոլոր ազգերը չվաւերացնեն Փարիզի համաձայնութիւնները։ Այս առթիւ սարքուած լրագրական ասուլիսի մը մէջ ըսաւ.

— Անհրաժեշտ է որ խորհրդաժողով մը հրաւիրուի կարելի եղածին չափ շուտ, Արեւելքի եւ Արեւմուտքի վերաբերեալ խնդիրները քննելու համար։ Բայց, որեւէ բանակցութիւն վաւերացումէն առաջ՝ օգտակար չի կրնար ըլլալ։ Կարելի չէ միջազգային խորհրդաժողով մը գումարել առանց ստոյգ տեղեկութիւններ ունենալու մասնակցող պետութեանց դիրքի մասին։ Անոնք որ հակառակ են Փարիզի համաձայնութեանց դժուարութիւններ պիտի յարուցանեն վաւերացման համար, իսկ անոնք որ համամիտ են տարբեր դիրք պիտի բռնեն։ Այս վիճակը չի կրնար դիւրացնել ելքը եւ բոլորովին պիտի պղտորէ կացութիւնը։ Ահա թէ ինչո՛ւ անհրաժեշտ է որ ծրագրուած խորհրդաժողովը տեղի ունենայ վաւերացումէն ետք։ Բայց ես լրջօրէն կը յուսամ թէ կարելի պիտի ըլլայ շուտ վերջացնել։ Պէտք չէ ժամանակ կորսնցնենք»։

Վարչապետը յետոյ բացատրեց թէ որ եւ է խորհրդաժողով պէտք է նախապէս պատրաստուի, լուռ ու մունջ, դիւանագիտական ճամբով։ «Անհրաժեշտ է դիւանագիտական քննութիւն մը ուղղամտութեամբ եւ յաջողելու կամքով։ Կենսական է որ արեւմտեան երկիրները մնան խորապէս միացեալ, փարատելու համար որ եւ է կասկած թէ կրնան գործել իրարու դէմ»։

Երբ հարցուցին թէ կը յուսա՞յ յաջողութիւն գտնել Տոքթ. Ատընաուըրի հետ կատարելիք խօսակցութիւններէն, «այո՛», պատասխանեց հնչուն շեշտով մը։

Այս առթիւ լրագրեր դիտել կուտան թէ Արեւմտեան Գերմանիան շատ ալ համաձայն չէ Պ. Մենտէս Ֆրանսի ծրագրին՝ սպառազինութեանց արտադրութեան, միաձեւութեան եւ սահմանափակման մասին։ Անգլիա եւ Պելժիա եւս զոյգ դիրք մը բռնած են, իսկ Մ. Նահանգներու պաշտօնական շրջանակները վերապահ կ՚երեւան։

Հռոմի մէջ կատարուած բանակցութեանց մասին ալ խօսելով, Պ. Մենտէս Ֆրանս ըսաւ թէ երկու երկիրները համաձայնութեան յանգեցան ամէն մանրամասնութեան մասին։ Պաշտօնական զեկոյցը քիչ մը անորոշ կ՚երեւայ, բայց Ֆրանսա «քննած եւ ըմբռնած է Իտալիոյ օրինաւոր մտահոգութիւնները։ Վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան նոր Եւրոպայի ձեւաւորման մասին»։

✕ Իրազեկ աղբիւրներէ քաղուած տեղեկութեանց համաձայն, Ֆրանսայի վարչապետը դժուարութեանց պիտի հանդիպի Արեւմտեան Գերմանիոյ, կարգ մը թիւրիմացութիւններ հարթելու համար։ Օրակարգին վրայ կան շատ մը բարդ խնդիրներ, եւ մանաւանդ Սարի խնդիրը, որու մասին կնքուած համաձայնութեան հակառակ են գերման գլխաւոր կուսակցութիւնները։

(Շար.-ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿ Է, ԱՐԹՆՑԷ՛Ք

Դժբախտաբար պառակտումը կը շարունակուի կարգ մը Հայր. Միութեանց միջեւ։

Կան երբեմնի Հայրենակցականները։ Կան վերաշինացները։ Եւ յետոյ՝ «հարազատները» եւ «անհարազատները»։

Ամէնքդ ալ գիտէք թէ ինչպէս ծագեցան այս պառակտումները։

Երկու գրգռիչ, ննեգամիտ բառեր թունաւորեցին մթնոլորտը,— «Հայաստանասէր» եւ «հակահայաստանեան»։

Եւ որդը բանեցաւ ու բանեցաւ, խորապէս վարակելով ամէնէն առողջ համարուած Միութիւնը։

Այն աստիճան որ, նոյն գիւղին եւ քաղաքին մնացորդները այլեւս իրար չեն հասկնար։

Ոչ միայն չեն ուզեր հասկնալ, այլեւ կատաղի ճակատամարտի մը բռնուած են, տարիներէ ի վեր։

Պառակտումի զոհերէն մէկն ալ՝ Մալաթիոյ Կրթասիրաց Ընկերութիւնն է։ Յիսնամեայ կազմակերպութիւն մը որ այնքան արդիւնաւոր աշխատանքներ կատարած է, կրթական ճակատին վրայ։

Երէկ ստացայ «Պապ-ուլստի» պարբերաթերթին վերջին թիւը, 1954 դեկտ.։

Կրթասիրաց ընկերութեան «Հարազատ կեդրոնական վարչութեան» օրկանն է այս հրատարակութիւնը, որ կը շարունակուի քսան տարիէ ի վեր։

Ուրեմն, պառակտումը քսան տարուան պատմութիւն ունի։

Չեմ ուզեր մանրամասնութեանց մէջ մտնել։ Այս քանի մը տողերն ալ գրեցի անոր համար որ Մալաթիացիները կարեւոր թիւ մը կազմեն մեր գաղութին մէջ։

Պարբերաթերթին խմբագրականէն կ՚իմանամ թէ պառակտումը փոխանակ մեղմանալու, աւելի սուր հանգամանք ստացած է։

Հակառակորդ ճակատը, «Նոր Մալաթիա», խմբագրական մը գրեր է եղեր, «Ոչ կը ձանձրանան, ոչ կը յոգնին եւ ոչ ալ կը կարմրին» խորագրով։

Պապ-Ուլստի կը պատասխանէ.

— «... Պէտք է կարմրին անոնք որ մեր հայրենակցական մաքուր անդաստանին մէջ ատելութեան որոմ ցանեցին, եղբայրը եղբօր դէմ, ազգականը ազգականին դէմ եւ հայրենակիցը հայրենակիցին դէմ լարելով։

«Եւ վերջապէս պէտք է կարմրին անոնք որ մինչեւ այսօր ալ քաղաքական յետին նպատակներով է որ կ՚առաջնորդեն կրթասիրացի իրենց հաստատածին գործերը, եւ առանց կարմրելու կը կեղծեն, կը ստեն» եւայլն։

Կը տեսնէք թէ «բանը ինչո՛ւմն է»։

Բնաւ միտք չունիմ խառնուելու այս հայրենակցական – ընտանեկան վէճերուն։

Բայց, կը հարցնեմ,— Ի՞նչ փոյթ է այս որ չի լեցուիր, քսան տարիէ ի վեր։

Եթէ բոլոր փորձերը, ձեռնարկները ապարդիւն անցած են, գոնէ յիշէին թէ այժմ քառասնամեակն է այն Սպանդին երբ Մալաթիան ալ կը փոշիանար, ջարդուփշուր ոսկորները ձգելով, իբրեւ յիշատակ։

Նոյն դասը կրնային սերտել միւս պառակտեալ Միութիւնները։ ՎԱՀԷ

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԴԱՇԻՆՔ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒ ԻՐԱՔԻ ՄԻՋԵՒ

Թուրքիա եւ Իրաք պաշտօնապէս հաղորդեցին թէ որոշած են դաշինք մը կնքել փոխադարձ պաշտպանութեան համար։ Անգարայի եւ Պաղտատի մէջ հրատարակուած միացեալ զեկոյցը կ՚ըսէ թէ երկու երկիրները պիտի ջանան միւս շահակից պետութեանց մասնակցութիւնն ալ ապահովել։ Ի հարկին դաշինքը պիտի կնքուի միայն երկու պետութեանց միջեւ։ Այս միացեալ յայտարարութիւնը արդիւնքն է Թուրքիոյ վարչապետին եւ արտաքին նախարարին այցելութեան։ Երկու նախարարները այժմ Դամասկոս եւ Պէյրութ կը սպասուին, խորհրդակցելու համար Սուրիոյ եւ Լիբանանի վարիչներուն հետ։ Պիտի այցելեն նաեւ Եգիպտոս։ Իրենց նպատակն է ընդհանուր համաձայնութիւն մը կնքել արաբական պետութեանց հետ, Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար։

Քաղաքական շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ, Իրաք պաշտպանութեան դաշնագիր մը կնքելով Թուրքիոյ հետ խզած կ՚ըլլայ արաբական երկիրներու չէզոքութիւնը։ Դէպքերու ընթացքը կախում ունի Եգիպտոսի բռնելիք դիրքէն։ Եգիպտական կառավարութիւնը կ՚ուզէ առաջնորդի դեր կատարել արաբական աշխարհին մէջ եւ համարաբական պաշտպանութեան դաշինք մը կնքել առանց կապ ունենալու ուրիշ մեծ պետութեան հետ։

Իրաքի հետ գոյացած համաձայնութեամբ, Թուրքիան կը դառնայ անդամ պաշտպանութեան ուրիշ ցանցի մը։ Այդ երկիրը անդամ է Ատլանտեան կազմակերպութեան, ինչպէս եւ Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ հետ կնքուած զինակցութեան։ Անցեալ գարնան ալ զինուորական դաշինք մը կնքեց Փաքիստանի հետ։ Իրազեկներ կը կարծեն թէ Թուրքեւիրաք եան ճակատն ալ կրնայ միանալ այս դինակցութեանց։

Պաշտօնական զեկոյցը կ՚ըսէ.— Թուրքիա եւ Իրաք յանձն կ՚առնեն գործակցիլ իրենց փոխադարձ պաշտպանութեան ճիգերուն մէջ, դիմադրելու համար նախայարձակման, իրենց շրջանէն ներս կամ դուրս, այսինքն ո՛ր կողմէն ալ կատարուի, համաձայն իրենց ինքնապաշտպանութեան իրաւունքին։ Համաձայնութիւնը վերջնական ձեւ պիտի ստանայ եւ պիտի ստորագրուի առանց ժամանակ կորսնցնելու։ Երկու կողմերը օգտակար եւ անհրաժեշտ կը գտնեն որ այս դաշինքին մասնակցին միւս բոլոր շահակից երկիրները, զօրացնելու համար խաղաղութեան դատը եւ ապահովութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ։ Այս առաջադրութեամբ, Թուրքիա եւ Իրաք սերտ շփում պիտի հաստատեն այն երկիրներուն հետ որ կ՚ուզեն միանալ իրենց։ Խօսակցութիւնները պիտի կատարուին այն շատ կարճ ժամանակին մէջ որու ընթացքին վերջնական ձեւ պիտի ստանայ ներկայ համաձայնութիւնը»։

Զեկոյցը մանաւորապէս կը յայտարարէ թէ Թուրքիոյ եւ Իրաքի գործակցութիւնը էական է, ամրապնդելու համար Միջին Արեւելքի ապահովութիւնը։

✕ Անգլիոյ մէջ մեծ գոհունակութիւն պատճառեց Թուրքիոյ եւ Իրաքի համաձայնութիւնը։ Արտաքին նախարարութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ այս համաձայնութիւնը պիտի նպաստէ Միջին Արեւելքի ապահովութեան։

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ արտաքին նախարարը Անգարա պիտի այցելէ յառաջիկայ մարտին, խորհրդակցելու համար Թուրքիոյ վարիչներուն հետ, Միջին Արեւելեան ապահովութեան դաշինքի մը մասին։ Նախարարը Փաքիստան պիտի այցելէ մարտ 16ին։ Պիտի հանդիպի նաեւ սահմանակից ուրիշ երկիրներ եւ Եգիպտոս, միեւնոյն առաջադրութեամբ։

✕ Թուրքիոյ վարչապետը Իտալիա պիտի այցելէ, Միջին Արեւելքէն վերադարձած ատեն։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ ՄԱՐՈՔԻ ՄԷՋ

Շ. Նարդունի երէկ մեկնեցաւ Մարոք, Համազգայինի Կեդր. վարչութեան կողմէ տրուած մասնաւոր առաքելութեամբ մը։ Այս ճամբորդութեան առթիւ, չուտով կը հաղորդենք բարի լուր մը։ Նարդունի ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ Պէյրութի ճեմարանին յոբելենական հանդէսին, զոր կազմակերպած է Մարոքի գաղութը, Քազապլանքայի մէջ։

ՏԱՂԱՆԴԱՒՈՐ ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ ՄԸ

ԱՆՃԵԼՕ ԷՓՐԻԿԵԱՆ

●

ՄԻԼԱՆՕ, (Յառաջ). — Քանի մը ամիս առաջ առիթը ունեցած էինք խօսելու Իտալիոյ լաւագոյն երաժշտագէտներէն Անճելօ Էփրիկեանի մասին։ Վիվալտիի մասնագէտը շահեկան երեկոյթ մը պիտի տար Փարիզ, եթէ վերջին պահուն անհանգստութիւն մը արգելք եղած չըլլար իր ճամբորդութեան։ Ներկայիս երիտասարդ երաժշտագէտը կը գտնուի Միլանօ ուր շատ յաջող երեկոյթ մը տուաւ Յունուար 3ին, «Անճելիքում»ի մէջ, ջերմ ընդունելութիւն մը գտնելով իտալական մամուլին կողմէ։ Իսկ անցեալ կիրակի իրիկուն, յունուար 9ին, աւելի սեղմ շրջանակի մը մէջ, Միլանի «Մշակութային Տան» սրահը, իր խումբով վարեց չորս քօնչերթի Վիվալտիէն, երեքը անտիպ։ Բացառիկ ճաշտ մը ունի Էփրիկեան եւ անմոռանալի էր մանաւանդ սրինգի քոնչերթօն «Գիշերը» ուր ղեկավարը ի յայտ բերաւ իր նուրբ հասկացողութիւնը և վարելու վարպետ եւ պարզ ձեւը։

Շահեկան է մանաւանդ Էփրիկեանի ներկայ երաժշտական զարգացումը եւ դիրքը, երբ յիշենք, որ հակառակ սովորութեան իր պատանութեան ատեն չէ ունեցած ոչ երաժշտական կրթութիւն, ոչ ալ հետեւած է մասնաւոր դպրոցի մը։ Ծնած Իտալիա հայ հօրմէ, ինք կը պատմէ թէ երբ ուզած է երաժշտանոց մտնել, մայրը արգելք եղած է։ Ուշիմ ուսանող, աւարտած է իրաւագիտական համալսարանը իբրեւ փաստաբան։ 1938ին եղած է նոյնիսկ դատաւոր, յետոյ 1939-40ին պաշտօնեայ Միլանի Ընկերային Օգնութեան մէջ։ Ֆաշական շրջանը ստեղծած է իրեն համար դժուարութիւններ, իսկ պատերազմին իր քաղաքական տեսակէտները տեղի տուած են հետապնդումներու։ Էփրիկեան քաշուած է քաղաքէն, իր հայրը ձերբակալուած է իբրեւ պատանդ, կարճ ժամանակ մը։ Ինք պատրաստ էր միշտ յանձնուելու, եթէ նեղութիւն տրուէր իր հօրը։

Ազատագրումէն վերջ, 1945ին, Էփրիկեան գրաշարութիւն ըրած էր իր հօրը հետ։ Եղած է տնօրէն Վենետիկի մէջ վերհրատարակուած առաջին օրաթերթին, «Ժուռնալ տէ Վենիսիէն» եւ հոն է որ առաջին անգամ առիթը ունեցած է անուղղակի մօտենալու երաժշտութեան։ Կը պատմէ թէ թերթին նիւթական միջոցները թոյլ չէին տար որ ունենայ նաեւ երաժշտական քննադատ մը, եւ ինք ստանձնած է այդ պարտականութիւնը։ Մեր տեսակցութեան ընթացքին ինք կը պատմէ թէ հետեւելով Ֆենիչէի երաժշտական երեկոյթներուն որոշած է ուսումնասիրել այդ արուեստը և մանաւանդ իր սիրած երեք մեծ դասականները՝ Մօցարթ, Վէրտի, Պախ եւ Վիվալտի։ 1946 Նոյեմբերին երբ ներկայ էր իր մէկ ղեկավար բարեկամին փորձին, առած է ճպոտը եւ վարած է Վերտիի մէկ կտորը, զարմանք պատճառելով բոլոր նուագածուներուն։ Այդ թուականէն ետք, Էփրիկեան կը նետուի երաժշտական ասպարէզը։ 1947 Նոյեմբերին կը հիմնէ Վիվալտի էնսէմպլը, ապա Վենետիկեան Դպրոցի Նուագախումբը։ Ինչպէս ըսի, Էփրիկեան մեծ մասնագէտ մըն է Վիվալտիի, եւ երեւան բերած է շատ մը անտիպ կտորներ։ Հոն է որ գտած է հիմերը իտալական գործիական երաժշտութեան ոճին։

Միլանի մէջ իր առաջին նուագահանդէսը տուած է Պազիլիքա, իսկ առաջին անգամ Սքալայի մէջ 1948ին, այս նոյն առիթով ճանչցած է հայ գաղութը։ Նոյն ժամանակամիջոցին տպած է 250 անտիպ Վիվալտիի գործերէն։

Յունուար 22ին, տաղանդաւոր խմբավարը իր «Սենեակի նուագախումբին» հետ (Օրքեսթրա Իթալիանա տա Քամերա) Փարիզ, Սալ Կավոյի մէջ պիտի սարքէ Վիվալտիի նուիրուած երեկոյթ մը, ապա նոյն խումբով պիտի շրջի Լիոն, Նիս, Պրիւքսէլ, Անվերս եւ հաւանաբար Պոլիս, բայց այս վերջին պարագային առանց իր խումբին։

Համակրելի խմբավարը անշուշտ իր այցելած երկիրներուն մէջ ալ պիտի գտնէ նոյն ջերմ ընդունելութիւնը զոր կը վայելէ Իտալիոյ նման երաժշտասէր երկրի մը մէջ։

Ա.

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԹԻԹՈՅԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՏԱԳՆԱՊԸ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Աւելորդ է ըսել թէ խորհրդածութեանց արժանի է դէպքը։

Դատապարտուածը մ է միահեծան վարչաձեւի մը, որ տնտեսական անկումի կը տանի Եուկոսլաւիան։ Դատապարտուածն է, աւելի ընդհանուր դետնի մը վրայ, համայնավար դրութեան, կիրարկուի ան Պելկրատի Քաղաք. Բիւրոյի, թէ Կրեմլինի կողմէ։ Եւ դեռ մարդկային շատ աւելի խորունկ պարագայ մը. — որոշ նկարագրի տէր ժողովուրդի մը, որեւէ մէկ պետական դրութիւն կրնա՞յ յարմարիլ թէ ոչ, որքան ալ բռնութեամբ կիրարկուի ան։

Եւ այստեղ մէկդի ձգելով այն իրողութիւնը թէ Եուկոսլաւիան տնտեսական սնանկութեան կը դիմէ համայնավար «նիւթապաշտ» եւ «հաւաքական» դրութեան տեսական ցնորքէն մղուած, կ՚ուզեմ մատնանշել այն միւս խոր ճշմարտութիւնը, թէ Եուկոսլաւ ըմբոստ ժողովուրդը չի կրնար երկար ատեն ընդունիլ համայնավար վարչաձեւերու միահեծան բանապետութիւնը։ Որքան ալ ղեկավարները զօրաւոր երեւան, ուշ կամ կանուխ պիտի պոռթկայ ժողովուրդի մեծամասնութեան անզուսպ ոգին։ Ուէ ժողովուրդ չի կրնար տոկալ ոստիկանական թաթին։

Գտնուած եմ Եուկոսլաւիա այնպիսի ատեն մը, երբ Մոսկուայի հետ կապերը նոր խզած՝ Պելկրատ կը սկսէր կամաց կամաց բացուիլ ազատ աշխարհին։ Սլովէնիայէն մինչեւ Խրուաթիա եւ Մոնթենէկրօ, ակներեւ էր այն յոյսը, թէ ամէն ինչ պիտի փոխուի։ «Շատ դէշ էր, բայց այլեւս կրնայ բարելաւուիլ»։ Ու իրենց ուրախութիւնը երբ կը տեսնէին մէկ երկու օտարներ, երկաթէ վարագոյրին միւս կողմէն եկած, որոնք ապացոյ ազատութեան տեսակ մը խորհրդանիշը կը հանդիսանային։ Պզտիկ վաճառականներ, ուսանողներ, պաշտօնեաներ, կառավարական պաշտօնատարներ — որոնց կարգին կոլխոզի տնօրէն մը եւ արտասահմանի մէկ մշակութային կցորդը — զանազան լարերու վրայ կը բողոքէին ոստիկանական ճնշումներու դէմ, կամ կը տրտնջային տնտեսական խեղճութեան համար։ Անշուշտ ոչ մէկ ուղղակի յարձակում Թիթոյի և անոր կուսակցութեան դէմ։ Բայց Պալքանեան հիւթեղ լուտանքներու տեղատարափ մը Մոսկուայի եւ Սթալինի դէմ։ Զգալի էր սակայն թէ հաւատր Կրեմլինը չէր որ դիրենք կը զայրացնէր։ Հայհոյելով Մոսկուայի, կը հայհոյէին համայնավարութեան, ընդհանրապէս։ Ու մարդիկ իրենց լուտանքը կ՚ուղղէին բռնակալ կուսակցութեան։ Որովհետեւ որքան ալ ուզենք տարբերութիւններ տեսնել երկու «հակառակորդ» համայնավարութեանց միջեւ, ունին խնամութիւն, մանաւանդ երկու նմանութիւն. — Տնտեսական դրութիւն, եւ պետական բիրտ բռունցք։

Ու նոյնիսկ եթէ ենթադրենք թէ Թիթօն հաւատաւոր համայնավար մըն է, բացորոշ է որ իրեն պէս ճկուն քաղաքագէտ մը, չի կրնար անտեսել Եուկոսլաւիոյ ներքին դժուարութեանց գլխաւոր պատճառները. —

— Թէ համայնավար դրութիւնը չի կրնար վերականգնել երկրին վտանգուած տնտեսականը։

— Թէ համայնավար վարչաձեւը չի կրնար պատշաճիլ Եուկոսլաւ ազատատենչ ժողովուրդներու հաւաքական ոգիին։

Այս դժուարութեանց դիմաց, ունի մանաւանդ երեք լուծում :—

Կամ, պարզապէս կը ձգէ պետական ղեկը։

Կամ, — ինչ որ շատ անհաւանական է — նորէն կը յարի Մոսկուայի, որպէսզի օգտուելով կարմիր բանակի ներկայութենէն ամրապնդէ իր դիրքը։

Եւ կամ կը հրաժարի համայնավար կարգուսարքէն եւ տնտեսական դրութենէն, կը դիմէ դէպի իսկական ժողովրդապետութիւն, նոյնիսկ եթէ երեւոյթները փրկելու համար, ստիպուի պահել «համայնավար» անունը։

Եւ արդէն չորս տարիներու ներքին յեղաշրջումները այն եզրակացութեան կը տանին թէ այս վերջին լուծումն է որ կը խմորուի, նոյնիսկ եթէ ապագային ուրիշ Ճիլասներ եւ Տէտէյերներ ալ դատապարտուին։

Ա. Վ-ԱԶԱՏ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

●

Յունուար 5ին, Ս. Ծննդեան Խթման իրիկունը, հայկական հացկերոյթ մը տեղի ունեցաւ Պերլինի ամէնէն անուանի պանդոկին մէջ։ Քեմփինսկիի վերի սրահը սարքուած էր առաջնակարգ սեղան մը, որպէսզի գաղութի անդամները կարենան միասնաբար տօնել Խթումը։

Դոկտ. Հայկ Եաղճեան իբր նախագահ եւ սեղանապետ՝ օրուան պատշաճ ճառով մը պարզեց այս հաւաքոյթին եւ միասնական ճաշի նշանակութիւնը, ըսելով թէ այս օրը ներման, խաղաղութեան եւ հաշտութեան օր է ...։

Պ. Արա Մովսէսեանի կողմէ տրամադրուած երգապնակի միջոցաւ լսուեցան «Հայր մեր», «Խորհուրդ մեծ» եւ «Սուրբ Սուրբ» հոգեւոր երգերը, որոնք ստեղծեցին օրուան յատուկ տրամադրութիւն։ Նոյնպէս մշտադալար տօնածառը, արուեստական մոմերով եւ ելեկտրական լոյսով զարդարուած, կը ստեղծէր խորհրդաւոր մթնոլորտ մը։ Տիկին Զաքարեանց երգեց «Հայաստան» եւ «Ավէ Մարիա»ն փայլ տալով հանդէսին իր գեղեցիկ ձայնով։ Ընդհանուր ուրախութեան մէջ արտասանուեցան բաժակաճառեր եւ եղան մաղթանքի արտայայտութիւններ Հայաստանի բարգաւաճման, հայ ժողովուրդի եւ գաղութի անդամներուն բարօրութեան, ինչպէս եւ աշխարհի խաղաղութեան համար։

Ներկաները վարչութեան ուղղեցին շնորհակալութեան խօսքեր եւ ուշ ատեն մեկնեցան լաւ տպաւորութեամբ։

Հանդէսին առթիւ բաժնուեցան հանգուցեալ հայասէրներու՝ Դոկտ. Եոհաննէս Լեփսիուսի եւ Ֆրեթեօֆ Նանսէնի լուսանկարները, զորս տրամադրած էր Պ. Յովսէփ Բաջնեան։ Կարդացուեցաւ նաեւ Տիկին Լեփսիուսի նամակը, ուղղուած ամբողջ հայութեան, որ միշտ երախտագիտութեամբ կը յիշէ իր ամուսինը մինչդեռ շատ քիչեր իր բարեկամներէն մնացած են ողջ կամ կը յիշեն զայն։ Հայոց երախտագիտակա՛ն ազնիւ զգացումը առիթ տուած էր Տիկնոջ գովեստի խօսքեր ուղղելու եւ մաղթելու որ Հայը տեւէ իր մշակոյթով, կրօնքով եւ հայրենիքով։

Սեղանապետը յարգանքի խօսքերով պատուեց յիշատակը մեր մեծ բարեկամներուն եւ ներկաները յոտնկայս լռութեամբ ցոյց տուին իրենց մեծարանքը անոնց յիշատակին։

ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (30)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

●

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ե.

Այդ գիշեր երկար սպասում էի Թուսեանին, բայց նա չէր երեւում։ Արդէն յոգնել էի պարապելուց, եւ քունս տանում էր։ «Աւարա մարդ է, կարող է եւ չգալ» — վճռեցի ինքս ինձ եւ պատրաստւում էի պառկելու, երբ դրանս զանգը հնչեց։

Ինքս գնացի դուռ բանալու, որ քնած ծառային նեղութիւն չտամ։ Բայց դուռը բանալուց յետոյ տեսայ մարդ չկայ։ Դէսնայեցի փողոցում, դէն նայեցի, ոչ ոք չէր երեւում։ «Կատակի ժամանա՞կ է գտել յիմարը», մտածեցի ես ինձ, կարծելով, թէ իրեն յատուկ թեթեւամտութեամբ, զանգակը քաշելուց յետոյ, թաքնուել է մեր տան կողքին գտնուող նրբափողոցում։ Մի քանի րոպէ սպասում էի այդ ցրտին, դրան շէմքին կանգնած, ոչ ոք չկար ու չկար։ Յետոյ մտածեցի, որ կարող էր մի օտար մարդ լինել, որն սխալմամբ քաշել էր դրանը զանգակը եւ, տեսնելով, որ սխալուել է, հեռացել էր։ Վերադարձայ, որովհետեւ ականջս շարունակ ձէնի հետ էր։ Շուրումուր էի գալիս անկողնումս, տանջուելով քնիս խանգարումից, եւ մաքումս հայհոյում Թուսեանին։

Զգիտեմ որքան ժամանակ էր անցել, եւ սպասողական դրութեան մէջ երեւի թէ արդէն քուն էի մտել, երբ գիշերային լռութեան մէջ մի թրխկոց յանկարծ զարթեցրեց ինձ։ Աչքերս բաց արի տեսնեմ Թուսեանն է։ Լամբը, որ նրա համար վառ էի թողել, վերցրել եւ դուրս էր տանում։

— Քնիր, քնիր, ասաց, ես ինքս կը պատրաստեմ անկողինս։

— Դուռն ո՞վ բաց արեց, հարցրի։

— Ծառան։ Տնաշէններ, այդպէս էլ խոր քնել կը լինի՞։ Քիչ էր մնում դուռը կոտրէի։

— Հիմա ժամը քանի՞ն է։

— Երեքից անց կը լինի։

Զարմացայ։ Կարծում էի, թէ հինգ րոպէ էլ չկար, որ քնել էի, մինչդեռ քնած եմ եղել երկու ժամից աւելի։

— Ժամը մէկի մօտերը հօ չե՞ս եկել զանգը քաշել, հարցրի։

— Ե՞րբ, ա՞յս գիշեր։ = Հա։

— Այդ երեւի երազումդ ես տեսել, ասաց եւ լամբը ձեռին դուրս գնաց հարեւան սենեակը։

Երկար ժամանակ փսփսում էր այնտեղ, յետոյ արագ քայլերով մտաւ նորից կիսահանուած եւ ոտաբոպիկ, լամբը դրեց գրասեղանի վրայ եւ հարցրեց հետաքրքրութեամբ.

— Ասում ես ժամը մէկին եկել են զանգը քաշե՞լ։

— Հա։ = Յետո՞յ, ո՞վ էր։

— Կարծեցի դու ես, գնացի դուռը բաց արի, մարդ չկար։

— Ինչպէ՞ս թէ մարդ չկար։

— Մարդ չլինելը ինչպէ՞ս կը լինի։

— Դուռը ինքդ բաց արի՞ր։

— Ինքս անձամբ։

— Եւ ոչ ոք չկար։

— Ոչ ոք։

Թուսեանը կարճ ժամանակ նայում էր աչքերիս, փորձող հայեացքով։

— Մարգարեան, եկ մի խաղայ ինձ հետ, ասաց իրեն ոչ յատուկ լրջութեամբ։ Ասա ուղղակի, որ մի կին էր եւ ինձ էր հարցնում։

Զարմանալու եւ հետաքրքրուելու հերթը ինձ հասաւ։

— Ի՞նչ կին։

Թուսեանը չպատասխանեց. շարունակում էր նայել ինձ զարմացած։

— Լաւ, այդ ինչպէ՞ս բան է, որ եկել զանգը քաշել են եւ միեւնոյն ժամանակ ոչ ոք չի եղել։ Սատանայ հօ չէր կարող լինել, որ աներեւութանար, ասաց, ըստ երեւոյթին, դեռ եւս չհաւատալով, որ ես ճշմարտութիւնն եմ ասում։

— Երեւի փողոցին անծանօթ օտար մարդ է եղել, ասացի, փոխանակ հարեւանի զանգը քաշելու, սխալմամբ իմ զանգըն է քաշել։

— Այդպէս հա։ Իսկ ես կարծեցի ...

Ինչ որ մտածելով, ծալլապատիկ նըստեց աթոռի վրայ (ըստ երեւոյթին բոպիկ ոտները մրսում էին մերկ յատակի վրայ), յետոյ յանկարծ նայեց ինձ եւ ասաց.

— Բաս չես հարցնում՝ ինչո՞ւ այսօր չգնացի։

— Երեւի մի պատճառ կար, որ մնացել ես։

— Մինչեւ անգամ երկու պատճառ, վըրայ բերեց Թուսեանը. — առաջինն այն, որ առաւօտեան, երբ իրարից բաժանուեցինք, եւ ես հափուռ-չափուռ հաւաքում էի, որ գնամ «վակզալ» (կայարան), տեսնեմ՝ գրպանումս կոպէկ չկայ։ Մինչդեռ շատ լաւ յիշում եմ, «կլուբում» տարած փաթոււն րուպլուց մի քսան-քսանհինգ րուպլի դրել էի ժիլետիս գրպանը, եւ այդ փողը գնաց առանձինն «կաբինետում», իսկ մնացածը դրել էի պիջակիս ծոցի գրպանը, եւ այդ փողն էր, որ հանդել էր։ Մտածում եմ, կամ այն քածն է հանել, որի հետ «քէֆ» էի անում, կամ պարզապէս ընկել է գրպանիցս։

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

ՎԵՆԻԶԵԼՈՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ՀԱՅԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

*

ԽՄԲ. — Մեծանուն Կրետացիին՝ Էլեֆթէրիոս Վենիզելոսի այրին՝ Տիկին Էլէնա Վենիզելու, Աթէնքի *Վիմա* մեծ օրաթերթին մէջ կը հրատարակէ իր յուշերը՝ *«Վենիզելոսի Հովանիին տակ»* խորագրով: Դեկտեմբեր 16ի թիւին մէջ գրած էր Մեծ Հելլէնին մահուան մանրամասնութիւնները: Խօսելով այս առթիւ եղած յարգանքի արտայայտութեանց մասին՝ Տիկին Վենիզելու կը գրէ.—

« Նախագահը զմռսեցինք եւ երկու օր մնաց իր սենեակին մէջ: Յետոյ զայն դագաղի մէջ դրինք եւ շաբաթ Մարտ 21ին, առաւօտեան ժամը 11ին մեռելական արարողութիւնը կատարուեցաւ Պիգէ փողոցի Օրթոտոքս եկեղեցիին մէջ, ի ներկայութեան Հելլէն գաղութին եւ բազմաթիւ բարեկամներու: Յուղիչ արարողութիւն մըն ալ եղաւ Հայոց եկեղեցիին մէջ: Գ. Լ. Կ. Կերտան բացատրեց այն պարագաները, որոնց համար Հայերը կ՚ողբային մահը անոր՝ որ այնքան աշխատած էր աշխարհի վրայ իրենց իրաւունքները ընդունիլ տալու համար: Հայ ղեկավարը ըսաւ. «Առաջին անգամ Վենիզելոսին հանդիպեցայ «Մերաճէս» պանդոկին մէջ, պատերազմի զինադադարէն քիչ վերջ, այն ատեն, երբ մեծ պետութեանց ներկայացուցիչները նոր աշխարհի Ուխտագիրը կը պատրաստէին: Արդէն առաջին հիասթափութիւն մը կրած էինք: Հակառակ հասարակաց դատին համար մեր ժողովուրդի կրած զոհողութեանց եւ հակառակ մեր պատուիրակներու դիմումներուն՝ Հաշտութեան Խորհրդաժողովը Հայերը իր մէջ ընդունիլը պարտականութիւն չնկատեց: Վենիզելոս ըսաւ. «Շատ կը ցաւիմ որ բարեկամս Պօղոս փաշա Նուպար խորհրդաժողովի աշխատանքներուն մասնակցելու համար չընդունուեցաւ: Բայց պէտք է գիտնաք՝ թէ ես ձեր փաստաբանը պիտի ըլլամ եւ պիտի բարեխօսեմ ի նպաստ ձեր դատին, այնքան ջերմօրէն, որքան նաեւ իմ երկրին համար»: Յետոյ իր սեղանին վրայ Փոքր Ասիոյ քարտէս մը բացաւ եւ ցոյց տուաւ թէ իր կարծիքով որո՞նք պէտք է ըլլան ապագայ Հայաստանի սահմանները: Մեծ զարմանքով տեսայ՝ թէ Տրապիզոնի նաւահանգիստն ալ Հայաստանի մէջ կ՚առնէ եւ փութացի շնորհակալութիւններս յայտնել:

« Այո, պատասխանեց խորամանկ ժպիտով մը: Տրապիզոնը ձեզի կը վիճիմ հակառակ այն առարկութիւններուն զորս կ՚ընեն հայրենակիցներս, որոնք իրենց կ՚ուզեն պահել Սեւ Ծովու այս մեծ նաւահանգիստը: Մենք հոն ընելիք չունինք, մինչդեռ դուք, բոլոր ժողովուրդներուն պէս դէպի ծով ելքի մը պէտք ունիք: Հելլէնները եւ Հայերը միացնող բարեկամութիւնը դարաւոր է եւ վստահ եմ, որ իմ այս «ժեսթը» աւելի պիտի ամրապնդէ այդ բարեկամութիւնը: Տիրելու համար բաժնող Սուլթաններու շրջանին միայն այդ բարեկամութիւնը քիչ մը խախտեցաւ, բայց, եթէ պատմութեան ու մասնաւորաբար Բիւզանդիոնի պատմութեան դիմէք, պիտի տեսնէք՝ թէ մեր երկու ժողովուրդներու բարեկամութիւնը որքան սերտ ու արդիւնաւոր եղած է: Մտաբերեցէք հայկական արիւն ունեցող այն բազմաթիւ թագաւորները, զօրավարները, քաղաքագէտները, գրողները եւ արուեստագէտները, որոնք մեր կողքին սատարեցին Բիւզանդիոնը Միջին Դարուն հզօր կայսրութիւն մը դարձնելու: Այս հին գործակցութիւնը ապացոյց է, թէ Հելլէնները եւ Հայերը երբ ազատ ըլլան իրենց ճակատագիրը որոշելու՝ եղբայրօրէն պիտի ապրին եւ պիտի աշխատին որ իրենց քաղաքակրթութիւնը ճառագայթէ ամբողջ Փոքր Ասիոյ վրայ, ի փառս երկու ժողովուրդներուն »:

Թրգմ. ՎԱԶՐԻԿ

ԱՄԱՆՈՐԻ ՀԱՆԴԷՍ

(30.000 ՖՐ. ՆՈՒԷՐ)

★

ԻՍԻ.— Յունուար 9ին հայկական Ծընունդի առթիւ Իսիի Խրիմեան դպրոցի հոգաբարձութիւնը, կազմակերպած էր տօնածառ հանդէս մը: Բեմին ճակատը զարդարուած էր Արարատի տեսարանով մը, իսկ մէջտեղը դրուած էր Սահակի եւ Մեսրոպի մեծադիր նկարը, պատուէլի Մըրբեանի ձեռագործը, որ նուիրուած էր մանուկներու հանդէսին առթիւ: Իսկ մէկ անկիւնը դրուած էր տօնածառը:

« Խաղաղ գիշեր » խմբերգով հանդէսին բացումը կատարեց Տիկին Շաքէ Սաղըղ: Արտասանութիւններէն ետք տեղի ունեցան հայկական տարազով պարեր, ղեկավարութեամբ Տիկին Շաքէ Գալայճեանի:

Ներկայացուցին նաեւ գեղեցիկ պաւէշտ մը, «Կենդանիներու բողոքը»: Ի տես այս փոքրիկներուն գեղեցիկ հնչումներուն ու սիրուն շարժումներուն մարդ ինքնաբերաբար կ՚ուրախանայ մոռնալով ամենօրեայ տաժանքը:

Փոքրիկն Վարուժան Եսաեան դաշնակի վրայ նուագեց հայերէն երգեր: Սիրուն անկանկալ մը եղաւ Լիլայի դպրոցին փոքրիկն Աննիկ Թորոնի (աշակերտ Տիկ. Խնդկարեանի) կովկասեան պարը հայկական տարազով:

Սիրելի « Յառաջ » Խրիմեան դպրոցը կը նմանէր մեղուանոցի մը, 90 փոքրիկներով որոնց յխուռնը միայն դպրոց կը յաճախեն: Զորս փոքրիկներ ալ նոր արձանագրուեցան: Ցաւալի է ըսել որ շատ մը ծընողներ ալ կը բացակայէին, գոնէ բարեհաճէին իրենց զաւակներուն յաջողութիւնը գալ տեսնելու ...

Հոգաբարձութեան կողմէ նախ փոքրիկներուն, ապա մեծերուն բաժնուեցան նախընթրիք եւ պտուղ: Այս առթիւ եղան կամաւոր նուէրներ որոնցմէ գոյացաւ 30 հազար ֆրանք: Փոքրիկներու հանդէսը վերջացած էր, բայց ոգեւորութիւնը կը շարունակուէր: Կարգը եկած էր մեծերուն: Ի պատիւ նուիրատուներուն երգեցին տիկիններ Շաքէ Գալայճեան, Վ. Պէնկեան: Արտասանեց Եղօ Սերոբեան: Անգամ մը եւս հաստատուեցաւ թէ ժողովուրդը չի զլանար իր նիւթական զոհողութիւնը, երբ իրական գործ կը տեսնէ: Դժբախտաբար աշխատող ձեռքեր կը պակսին:

Նուիրատուներու ցանկը.—

Տէր եւ Տիկ. Սուքիաս Պապիկեան հինգ հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկիններ՝ Ս. Եղիազարեան երեք հազար, Ա. Սերոբեան 2800, Թ. Գալիկեան երկու հազար, Գ. Անկիւեան երկու հազար, Յ. Շիրինեան երկու հազար, Կ. Թոփալեան, Մ. Բալուեան, Թէքնէճեան, Տէմիրճեան, Լ. Պէնեան, Յ. Էլմայեան, Ս. Գճըրեան, ումն, Յ. Զատրճեան, Եսաեան, Յ. Զաքարեան հազարական ֆրանք, Փէհլիվանեան, Եաղճեան, Խ. Խաչատուրեան, Աղճեան 500ական ֆրանք, Տիկին Տիազ 200 ֆրանք, Յ. Շիրվանեան եւ Ա. Պապիկեան 500ական ֆր.: Խրիմեան դպրոցի հոգաբարձութիւնը հրապարակաւ իր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլորին, ինչպէս եւ պատ. Մըրբեանի եւ Տիկին Շաքէ Գալայճեանի:

ՀԱՄԱԶԱՍՊ

ԼԻԼԱՅԻ ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

•

Լիլան Փարիզի ամէնամօտ հայկական արուարձանն է, ուր կ՚ապրին զանազան շրջաններէ շուրջ 50 ընտանիք: Ամէնքն ալ համեստ արհեստաւորներ են եւ խիրաքանչիւրը իր առօրեայ հոգերով ծանրաբեռնուած: Լիլայի ազգային կեանքը ամփոփուած է իր դպրոցին շուրջ, որ կը գըտնուի Փարիզ եկեղեցւոյ նիւթական եւ բարոյական հովանաւորութեան տակ եւ կը կառավարուի կրթական մարմնի մը կողմէ:

Այս կրթական համեստ վառարանը մօտերս կը բոլորէ իր տասնամեան, որու ընթացքին երեք հարիւր աշակերտներ, ըստ բաւականին սորված են գրել ու կարդալ մայրենի լեզուն: Տուած է մօտ 30 շրջանաւարտներ, որոնք ներկայիս թեւ ու թիկունք կը հանդիսանան կրթական մարմնին:

Դեկտեմբեր 26ի կիրակի օրը մեծ բազմութիւն մը եկած էր քաջալերելու դպրոցի երկսեռ աշակերտութիւնը, տօնածառի հանդէսին առթիւ:

Կրթական մարմնի կողմէ Պ. Վ. Մասլաքեան ամփոփ կերպով ներկայացուց 1954ի գործունէութիւնը, եւ շնորհակալութիւն յայտնելով բոլոր ներկաներուն հրաւիրեց բոլորուիլ դպրոցին շուրջ:

Յետոյ ուսուցչուհի Տիկին Ա. Խաչիկեանի ղեկավարութեամբ աշակերտները յաջողապէս գործադրեցին խնամուած յայտագիրը որուն պատրաստութեան համար մեծ ճիգ թափած էր յարգելի Տիկինը:

Ընտրուած խմբերգները մեծ հաճոյքով ունկնդրուեցան: Անոնց յաջորդեցին արտասանութիւններ, տրամախօսութիւններ, փոքր թատերական գործեր եւ պարեր: Ընդհանրապէս բոլոր աշակերտները յաջողութեամբ կատարեցին իրենց դերերը: Ջերմ ծափերու արժանացան Աննի եւ Գլորին Թարօն, Յակոբիկ Պսակեան, Յասմիկ Մարուքեան իրենց ներդաշնակ պարերով եւ Անահիտ Ամանէթեան, Միշէլ Աճէմեան, Մկրտիչ Գարակէօզեան, Կարօ եւ Աննի Եօթնեղբայրեան, իրենց հայրենաշունչ արտասանութիւններով: Յուզիչ էին նմանապէս Օր. Յասմիկ Մարուքեանի հայրենի երգերը: Պարերուն իր ջութակով սիրով կ՚ընկերանար Պ. Ղազարեան:

Հանդէսին նախագահ, Պ. Ս. Քարեան խօսք առնելով ջերմապէս գնահատեց կատարուած աշխատանքները եւ փոքրիկներուն մաքուր առողջութիւնը, յանձնարարեց աւելի ամուր փարիլ այս «Հայ մանուկը Հայ պահելու» դժուարին գործին: Կրթական մարմնի կողմէ ուսուցչուհիին տրուեցաւ գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը եւ աշակերտութեան կողմէ նուէր մը:

Հանդէսին յաջորդեց ճաշ մը: Սեղանապետը, դերասան Արտաշէս Գմբէթեան իրեն յատուկ սրամիտ խօսքերով խանդավառ մթնոլորտ մը ստեղծեց: Սպասարկութիւնը կատարեցին նախկին սաները: Երգուեցան երգեր փարիզահայ ծանօթ արուեստագէտներու կողմէ:

ԿՐԹԱՍԷՐ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

ՀԱՅ ԽՄԲԱՎԱՐ մը, Եդուարդ Գրիգորով 1944էն խմբավար նշանակուած է Լենինկրատի Ակադեմական փոքր Օփերային մէջ: Յարդ վարած է հարիւրաւոր դասական գործեր: Առաջին անգամ ինք ներկայացուցած է Զայքովսքիի «Վոյեւոտ» օփերան: Մասնաւոր ուշադրութիւն գրաւեց երբ բեմադրեց Ուկրայնացի երգահան Մէյտուսի «Երիտասարդ պահակը» օփերան, քաղուած Ֆադեյեւի համանման վէպէն: Վերջերս Երեւանի Ֆիլհարմոնիայի մեծ դահլիճին մէջ կարդ մը համերգներ տուաւ եւ Հայաստանէն մեկնեցաւ թարմ ներշնչումներով:

ԴԱՇՏԱՆԿԱՐԻՉ Խաչատուր Էզաեան ծանօթ է Հայաստանի մէջ իբրեւ նկարիչ: Իր «Աշնանային»ի մասին ռուս ծանօթ քննադատ մը կ՚ըսէ«Ապրող օրկանիզմի տպաւորութիւն կը ձգէ»: Ունի նաեւ մանրանկարներ Լենինկրատի, Մոսկուայի Պաքուի եւ այլ քաղաքներուն: Իր պաստառներէն մէկը կը ներկայացնէ Սեւանը, յակինթի գոյնով, որ կուգայ փշրուիլ եզերքի ժայռերուն վրայ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (51)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Որոշեցինք, որ ուր որ երթանք՝ նա մեզ հետ լինի: Երբ Սասունից իջած էինք, առաջարկեցինք, որ մեզ հետ Վանի կողմերը գայ: Բայց Մէշէտին մերժեց մեր առաջարկը՝ ասելով.

— Ես որոշել եմ երկրից դուրս չելլել: Որոշել եմ գնալ իմ ծննդավայրը՝ Զարսանճադ, հոն իմ հաշիւս տեսնելու աղաների եւ պէկերի հետ:

Մէշէտին այլեւս չէր ուզում մեր խըրատները լսել եւ համոզուիլ:

— Վեց տարիներէ ի վեր ձեզ հետ եղայ, շարունակեց նա, իմ պարտականութիւնը կատարել եմ: Համոզումով, սիրութեամբ տարել եմ, եւ մի օր, մի րոպէ չեմ ըմբոստացել իմ ընկերների կամ կոմիտէի դէմ: Իսկ այսօր ասում եմ. «Մուրատ, ես որոշել եմ գնալ Զարսանճադ եւ խնդրում եմ ձեզանից, որ իմ հրացանս հետս տանիմ 500 փամփուշտներով միասին:

Մուրատ պատասխանեց.

— Մէշէտի, մենք քաջաբար կռւող ենք, երբ իրարու մօտ ենք: Երբ մէկս բոլորի համար եւ բոլորս մէկի համար կը մտածենք: Բայց առանձին – առանձին բան չենք արժեր: Մեր թշնամին ուժեղ է: Նա միայն կը խոնարհի կամ խոյս կը տայ մեր միացեալ ուժերի առաջ: Եթէ ոչ՝ մեզ առանձին – առանձին կը ջարդէ: Մենք քեզ ոչ թէ մի, այլ հարիւրաւոր հրացաններ կը վստահինք: Դու եղել ես մեր ամենաառաջին պահեստապահներից մին: Բայց այսօր քեզ ոչ թէ մի հրացան, այլ մի փամփուշտ էլ չենք ուզեր տալ: Ոչ թէ կամեցողութեան պակասի համար, այլ վտանգ ենք նախատեսում: Ես գիտեմ եւ հաւատացած եմ, որ եթէ մենակ լինիս, քեզ անմիջապէս կը ձերբակալեն կամ կը սպաննեն, մանաւանդ երբ վրադ զէնք տեսնեն: Եթէ անպայման որոշել ես ծննդավայրդ գնալ եւ ապրել հոն, նախընտրելի է որ անզէն գնաս, ոչ թէ զինուած:

— Ի՞նչ: Ես կի՞ն եմ որ անզէն գնամ: Ուրեմն, դուք խնայո՞ւմ էք ինձ մի զէնք:

Եւ սկսաւ երեխայի նման արտասուել:

Մուրատ զգածուած, գրկեց Մէշէտին.

— Ոչ թէ մի զէնք, այլ հազար զէնք քեզ զուրպան լինի: Բայց դու մինակ ոչինչ չես կարող անել: Դեռ Խարբերդ չհասած՝ թշնամին քեզ կը ձերբակալէ կամ կը սպաննէ:

Մուրատ եւ ընկերները, Մէշէտիի աղերսանքին չդիմանալով, մի հրացան եւ 350 փամփուշտ ու մի քիչ էլ դրամ տըւին, եւ նա գնաց այն յոյսով ու կարօտով, որ իրենց լեռներում իրեն պիտի միանան մի խումբ երիտասարդներ՝ պատժելու համար Թուրք պէկերին:

Մէշէտին Ճապաղջուրի մէջ ձերբակալել էին եւ նետել բանտ շղթայակապ վիճակի մէջ: Մեզանից օգնութիւն խնդրեց, որպէսզի նրան ազատենք:

Մեծ բարեբախտութիւն պիտի լինէր, եթէ չկախէին այդ յաղթանդամ եւ հոգւոյ մարդը: Գրեցինք Ճապաղջուրի ընկերներին, որ ամէն խնամք տանին, քանի որ նա մեր անձնուէր ընկերներից էր:

Այս լուրերը ինձ հաղորդեց Մուրատը:

« Այնքան պզտուեցայ մեր յեղափոխական թիպար ընկերոջ պատահարից, գրում էր նա, որ ստիպուած երկար պահեցի սուրհանդակները իմ մօտս: Պահիր այս գրութիւնը քո արխիւի մէջ, գուցէ, օր գիտէ, մեր պատմութեան պէտք լինի»:

Փափերից էլ նամակ ստացայ: Գրում էր թէ՝ «Երէկ հովիւները տեսել են երկու զումարտակ զինուորներ, որոնք կուգային Մշոյ կողմէն եւ անցել էին դէպի ԱԼԱՄԵՆՑ ԽԱՆԵՐ»ը:

Նորութիւն էր այդ մեզ համար: Մինչեւ հիմա Թուրք զինուորները գնում էին Բաղէշից դէպի Մուշ, այժմ էլ Մուշից դէպի այս կողմը: Այդ նշանակում էր, որ Իբրահիմ Զավուշի հաղորդած լուրերը ճիշդ էին: Թուրքերը ուզում էին միեւնոյն ժամանակ պաշարել թէ Գրդուռը եւ թէ Նէմրութը, հոդ չէր թէ անձրեւ գար կամ կարկուտ տեղար:

Սուրհանդակները մեկնեցան եւ իրենց հետ տարին իմ գրած նամակը:

Արեւածագին ելանք լերան կատարը: Այնտեղից դիտեցինք Վանի ծովը: Ջուրերը հանդարտ էին: Զինջ, մաքուր երկինքը իր լազուարթ կապոյտով հրապուրում էր մեզ:

Արեւի ջերմութիւնը ստիպում էր դաշտի ժողովուրդը երթալ դէպի զով տեղեր: Կիզիչ արեւի տակ տեսնում էինք միայն անբաղդորդ ժանտարմաներ, որոնք օձի նըման սողալով գնում էին դէպի Սոխորդ եւ Տափավանք:

Այդ միջոցին էր, որ կին սուրհանդակները մի ուրիշ նամակ բերին, ուր Տելեմաքը գրում էր.—

« Կ՚ուզէի անձամբ գալ սարը եւ տեսնել ձեզ եւ հաղորդել այն ամէնը, ինչ որ լըսել եմ եւ ինչ որ զգում եմ: Վայրկեանները յղի են անակնկալներով: Ուստի, որոշեցի չհեռանալ գիւղից: Ով գիտէ, իմ հեռացած ժամանակ յանկարծ այդ գազանը գիւղ կը մտնէ եւ ինձ այնտեղ չի գտնի: Այն ատեն մեր ձեռք առած բոլոր միջոցները զուր կը գնան, եւ գիւղի գլխին կը կախուի վտանգ: Յետոյ զղջումը օգուտ պիտի չունենայ: Ես կը մնամ գիւղում, մինչեւ որ ապահովուի այս շրջանը եւ վստահ լինեմ, որ իմ հեռանալով գիւղը պիտի չտուժէ:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ՄԱՐԴԿՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ԲՆԱՋՆՋՈՒԻ, ԵԹԷ ...

Աշխարհահռչակ հիւլէագէտը, Ֆր. Ժոլիօ Քիւրի, որ այժմ նախագահն է Խաղաղութեան Համաշխարհային Խորհուրդին, մամուլին հաղորդած է յայտարարութիւն մը, հիւլէական պատերազմի վտանգներու մասին ։

Պատճէնը «Յառաջ»ի խմբագրութեան ալ ուղղուած ըլլալով, կ'ամփոփենք հիմնական կէտերը .—

Զինաթափութիւնը կարելի կը թուէր, քաղաքական խնդիրներու լուծումը մօտալուտ կ'երեւար, ժողովուրդները տեւական խաղաղութիւն մը կը յուսային եւ արդէն բարօրութեան խոստումներ կը տեսնէին... Ծիշդ այդ պահուն գործուեցան արարքներ որոնք ամէն բան վիճելի կը դարձնեն,— Գերմանիոյ վերազինումը, Ատլանտեան կազմակերպութեան խորհուրդին որոշումները հիւլէական զէնքերու գործածութեան եղանակներու մասին, իբրեւ թէ ընդունուած ըլլար այդ զէնքերու գործածութեան սկզբունքն իսկ ։

«Բացորոշ է որ այդ արարքները կը հակասեն Ազգաժողովին մէջ կատարուած բանակցութեանց յաջողութեան եւ կը սպառնան խաղաղութեան ։

... Խնդիրը այն չէ թէ սպայակոյտի կամ նախարարներու ո'ր ատենանով պիտի վճռուի հիւլէական պատերազմը ։ Խնդիրը այն է թէ մարդկութիւնը պիտի ընդունի՞ աւերումները եւ կործանումները, միլիոնաւոր մարդկային էակներու բնաջնջումը, ողջ մնացողներուն թշուառութիւնը, հրէշներու հաւանական ստեղծումը եւ նոյն իսկ ամէն կեանքի ջնջումը ։ Մարդիկ թոյլ պիտի չտան որ դէպի հաւաքական անձնասպանութիւն քշուին կրաւորաբար ։ Խնդիրը ա'յս է ։ Անգամ մը որ հիւլէական պատերազմը սկսի, պիտի մղուի պատրաստ զէնքերու բոլոր ատենաններով ։ Յիշեցէք Հիրոշիմայի եւ Նակազաքիի անապատները» ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆՁՐԵՒԸ ԵՒ ՁԻՒՆԸ ահագին աւերներ գործեցին արեւելեան, կեդրոնական եւ հարաւային Ֆրանսայի մէջ ։ Յորդած են չորս գետեր, Սէնը, Կառոնը, Ռոնը եւ Հռենոսը ։ Կացութիւնը մասնաւորապէս ծանր է արեւելեան շրջաններուն մէջ ուր Վոժի եւ Ժիւռայի բոլոր գետակները յորդած ըլլալով ողողումներ պատահած են ։ Նաւարկութիւնը դադրած է Հռենոսի վրայ ։ Լիոնի մէջ Ռոնը վտանգի ատենանը անցած է երեք մեթր ։ Ձիւնը եւ ողողումներ մեծ աւերներ կը գործեն նաեւ Անգլիոյ, Իտալիոյ եւ Գերմանիոյ մէջ ։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ նոր բողոքագիր մը ուղղեց արեւմտեան պետութեանց, ըսելով թէ Փարիզի համաձայնութիւնները կը խախտեն Ժընեւի պայմանագիրը (1925) ։

ՍԹՐԱԶՊՈՒՐԿԻ քաղաքապետը, էրնըստ, ութ տարի թիապարտութեան դատապարտուեցաւ, բայց աւելի քան ինը տարի բանտարկուած ըլլալով, Գերմանիա աքսորուեցաւ անմիջապէս ։

ԾԱՆՐ ՏԱԳՆԱՊ ՄԸ ծագած է ընկերվարական կուսակցութեան վարիչ մարմինին եւ 18 անկարգապահ անդամներու միջեւ որոնք չեն ուզեր ենթարկուիլ տրուած որոշումներուն ։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Հանգանակուած Պ. Խորէն Յովհաննէսեանի եւ Տիկին Գարակէօզեանի միջոցով. Մոնփլիոնի մէջ եւ շրջակայքը, — Պ. Պ. Յ. Պալանեան երկու հազար ֆր., Գարակէօզեան, Արապաճեան Յ., Պըշաքճեան Յ., Կիրակոսեան Պ., Միքայէլեան հազարական ֆրանք, Պըշաքճեան Յ., Պըշաքճեան Ն., Պալեան Պ., Պալեան Մ., Հանչէրեան Ա., Հանչէրեան Յ., Գարատայեան Ս., Տատուրեան Օն., Ուզունեան Մ., Տիլտարեան Մ., Զաքրճեան, Կորկոտեան Ա., հինգ հարիւրական ֆր., Ճամպուրեան երեք հարիւր, եւ Տիլտարեան Ռ. եւ Տիլտարեան Յ. երկու հարիւրական ֆրանք ։

× Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչ. շնորհակալութեամբ ստացած է նաեւ կայանի շէնքին համար, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Արսէնեանէ հինգ հազար ֆր., Տէր եւ Տիկին Աթթարեանէ երկու հազար, փոխան ծաղկեպսակի, Այրի Տիկին Շուշանիկ Գարագոչի մահուան առթիւ ։

× Ճշդում Պոլսոյի նուիրատուներու ցանկին մէջ սխալմամբ մտած էր Յովհ. Գազանճեանի հինգ հազար ֆր.ի նուիրատուութիւնը որ եղած է Մարոքէն ։

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ շրջաններու ընկերները, նշանակուած թուականներուն ։ Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը .—

15, 16, 17 Յունուար Մարսէյլ ։

18 Յունուար Կրընոպլ ։

ԱՄԱՆՈՐԻ ՀԱՆԴԷՍ

ԷԻՈՆ.— Յունուար 24ի երեկոյ ժամը 8·30ին Լիոնի Հայկազեան վարժարանի ամանորի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Սինէ Ռէքսի մէջ ։ Գեղեցիկ վայելք մը մասնաւորապէս ծնողներու համար ։ Մուտքը ազատ է ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հովանաւորութեամբ Լիոնի Ազգ. Միութեան, ի նպաստ Եկեղեցւոյ եւ դպրոցի շինութեան ։

Ղեկավարութեամբ դերասան ԹՐԱԳՕՇի եւ մասնակցութեամբ Լիոնի, Տէսինի եւ Վիէնի լաւագոյն ուժերու ։

Այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8·30ին, Սինեմա Փաքսի մէջ, (նախկին Էմիլ Զօլա սրահը) 127, ռիւ Պուալօ ։

Խնամեալ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի Պերճ Պռոշեանի

ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐ

նրաժշտական թատերախաղը, բազմաթիւ երգերով եւ պարերով ։

Տոմսերու գիները .— Ա. կարգ 250 ֆր. Բ. կարգ 200 ֆրանք ։

Կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը ։

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑը կը տօնէ Փետր. 27ի կիրակի կէս օրէ վերջ, մինչեւ կէս գիշեր ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, պատարագի ընթացքին, Տէր Վռամշապուհ Արք. Քիպարեանի յիշատակին ։

Յետ պատարագի մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի նաեւ եկեղեցաշէն եւ բարերար Ալեքսանդր Մանթաշեանի եւ Մանթաշեան գերդաստանի համօրէն ննջեցեալներու յիշատակին ։

★

ՎԱԼԱՆՍ.— Տէր եւ Տիկին Յ. Կօշկարեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, Ս. Գրիգոր Լ. եկեղեցին, իրենց զոքանչ մօր եւ մեծ մօր ողբացեալ՝ Այրի Տիկին Հռիփսիմէ Եազմաճեանի մահուան տարելիցին առթիւ ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ 1955

(Բ. ՏԱՐԻ)

Կազմեց՝ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, պատկերազարդ ։

Գրական էջեր.— Հայկ. Կեանք, Արեւստի աշխարհ, Հայաստան, Կէս-բժշկական, գաղութներ (Լիբանան եւ Սուրիա), երգիծանք, մարզաշխարհ, անցքեր, մահագրութիւն, օրացոյց եւն. ։

ԳԻՆ 1200 ՖՐԱՆՔ

Թղթատարի ծախքով 1270 ։ Դիմել՝ «Յառաջ»ի ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ համար Յ. ՄԱԼԱՔԵԱՆի՝

3, Bd. Théodore Turner, Marseille

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿ. ԴԱՏԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբին, այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 21ին Սոսիէթէ Սավանթի սրահին մէջ, 28 ռիւ Սէրփան, մէթրօ Օտէոն ։

Կը դասախօսէ ընկ. ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ ։

Նիւթ՝ 1800 – 1830ի շրջանը, «Հայոց աշխարհ»ի գրաւումը եւ Թիւրքմէնչայի դաշնագիրը ։

Սիրով կը հրաւիրուին ընկերներն ու փափաքողները ։

ԿԱՂԱՆԴԻ ԾԱՌ ԵՒ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ։ Այս կիրակի ժամը 15ին, Սէրքլ Կաթոլիկ սրահը ։

Բացման խօսք վարչութեան կողմէ ։

Գեղարուեստական բաժին աշակերտներու կողմէ ։ Կաղանդ Պապան նուէրներ պիտի բաժնէ անխտիր բոլոր մանուկներուն ։ Մուտքը ազատ է ։

× Պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 26ին ։

ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Պիտի երգէ Փետրուար 13ին ։

Մեր փորձերը տեղի կ'ունենան Ազգ. Տան մէջ, ամէն երեքշաբթի գիշեր ժամը 8էն 10ը եւ նաեւ ամէն ուրբաթ 21 յունուարէն սկսեալ ։

Անոնք որ կանոնաւորապէս չեն հետեւիր փորձերուն չեն կրնար բեմ ելլել հանդէսին օրը ։

Ուրեմն երգչախումբին յաջողութեան համար կը խնդրենք երգիչներէն ճշդապահ եւ յարատեւ ներկայութիւն երեքշաբթի եւ ուրբաթ գիշերուան դասերուն ։

ՁԱՅՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի, երեկոյեան ժամը վեցին ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Սէն Փիէռ ըը Նէօյիյի եկեղեցիին մէջ ։ (Ավընիւ տիւ Ռուլ 90) ։

ՏՕՆԱԾԱՌ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Դպրոցի հոգաբարձութիւնը «Մանուկներու Օր»ուան առթիւ կազմակերպած է երեկոյթ մը, Կիրակի 16 Յունուար, ժամը 15ին 7 ռիւ Պրճուա Մալօնի սրահին մէջ (Փլաս ժաքարի մօտ) ։ Դպրոցականներու կողմէ կը ներկայացուի խիստ գեղեցիկ թատերախաղ մը (Տօնածառի եաւէչն) բեմադրութեամբ ուսուցիչ Պ. Կ. Տէրմոյեանի ։ Ճոխ յայտագիր եւ սիրուն անակնկալներ ։ Կաղանդ Պապան պիտի այցելէ մանուկներուն ։

Մուտքը ազատ է ։

100·000 ՖՐ. ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻՆ

Փարիզի Աղք. ի վարչութիւնս խորին շնորհակալութեամբ ստացած է ծանօթ բարերար Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեանէ հարիւր հազար ֆրանք, իբրեւ նուէր ։

ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Երկու յարկաբաժիններ կան տրամադրելի 18րդ թաղամասին մէջ, դիւրամատչելի պայմաններով ։ Մէկը 2 յարկ, կը բաղկանայ ընդարձակ սենեակէ մը, խոհանոցէ եւ անթրէ, ջուր, ելեկտրականութիւն, կազ, էնսթալասիոն ջերմութեան համար ։ Միւսը՝ 5րդ յարկը, երկու սենեակ, անթրէ, խոհանոց, քապինէ տը թուալէթ, տէպարա, ելեկ., կազ, էնս – թալասիոն տաք ջուրի եւ հեռաձայն ։ Փոխանակելու համար հինգ սենեակնոց յարկաբաժինի մը հետ Փարիզի մէջ ։ Մանրամասնութիւններու համար հեռաձայնել՝ Մօն. 15–75 կամ դիմել խմբագրութեան ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եղիպտացի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Ռոստոմ, Մ. Նօթնեղբայրեան, Աղբիւր Սերոբ, Րաֆֆի, Վահան, Խորէնի եւ Փոթորիկ խումբերը այս շաբաթ ժամը 20·30ին Սօսիէթէ Սավանթ ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն բոլոր ենթակոմիտէներու եւ խումբերու ընկերները ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ գիշեր ժամը ճիշդ 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Սոյն ժողովին ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ին եւ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին, ընկեր Օ. Կարապետեանի բնակարանը, 9պիս, ռիւ Ժան Ժաք Ռուսօ ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։ Բացակաները նկատի կ'առնուին ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ միջմասնաճիւղային ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 3·30ին, Քաֆէ Ռէժան, Քատէ ։

ՀԱՄԱԹՈԳԱՏՑԻՆԵՐՈՒ Վերաշ. Միութեան ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Իսի լէ Մուլինօ, 25 ռիւ տը լը Տէֆանս, սրճարանի գետնայարկը ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին ։ 7 Պուլվ. տ'Աթէն, Պար Կլօպի սրահը ։

ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ ԱՆՏԻՊ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ

Դանիէլ Վարուժանի մտերիմ բարեկամըն ու զաւակները՝ Դերենիկ Ճիզմէճեան հրատարակութեան համար «Յուսաբեր» Մատենաշարի վարչութեան ղրկած է տաղանդաւոր բանաստեղծին բազմաթիւ անտիպ նամակները, գրուած 1905 – 1911 թուականներուն (Պելճիքայէն եւ Սեբաստիայէն) ։

Ոգեկոչելու ամբողջական գործ մը հրատարակենք, կոչ կ'ընենք Վարուժանի ու իր զաւակներներուն եւ բարեկամներուն, որ հաճին մեզի ղրկել ինչ որ ունին իրմէ, — նամակ կամ լուսանկար ։ Զանոնք օգտագործելէ ետք, կը խոստանանք նոյնութեամբ վերադարձնել իրենց տէրերուն ։

ՀԱՍՑԷ.— «Յուսաբեր» Պ. Փ. 868, Գահիրէ ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Լաւ կահագործներ (էպէնիստ) ։ Գրել՝
M. PANOSSIAN, Menuiserie et ébénisterie, 34, rue de la Liberté, Embrun (H. Alpes)

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր․, վեցամս․ 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր․ կամ 10 $, հատը 12 ֆր․

ԿԻՐԱԿԻ 16 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

DIMANCHE 16 JANVIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7573 31e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2984

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՔՆՈՒՐՈՅՆ ԵՒ ԱՆԿԱԽ

●

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան ամսագիրը, Էջմիածին, *իր 1954 Հոկտեմբերի թիւին մէջ փառաբանելով «Մեր Թարգմանիչ Վարդապետները», կը յայտարարէ, գլխագիր ․*

— «Միայն ու միայն ինքնուրոյն ազգային գրականութեան, մայրենի լեզուի, հայկական մշակոյթի պահպանմամբ կարելի կլինի զօրաւոր պատնէշ կանգնեցնել Սփիւռքում լեզուի եւ գրականութեան սպառնացող վտանգների դէմ»:

Այս առթիւ կը յիշէ, նաեւ, Խաչատուր Աբովեանի պատգամը ․

— «Մէկ ազգի պահողը, իրար միացնողը լեզուն ա ու հաւատը»:

Հայկական Արտասահմանի մամուլը տարին տասներկու ամիս կը յիշեցնէ այս տարրական գիտելիքները ։

Կ'արծարծէ, կը բացատրէ, կը բանաձեւէ: Ամէն տեղ եւ արտայայտութեան բոլոր ձեւերով: Մինչեւ անգամ օտարալեզու հրատարակութիւններով, որպէս գիտակից անոնք որ կորսնցուցած են մայրենի լեզուն ։

Եւ դեռ տարիներով պիտի հնչէ կոչնակը, արթուն պահելու համար ցիրուցան բազմութիւնները, քանի որ հեռու ենք Հայրենիքէն ։

Դժբախտաբար Հայրենիքը չի կրնար դրական դեր մը կատարել այս աշխատանքին մէջ ։

Նախ որ կապերը չափազանց թոյլ են եւ պատահական ։ Պարզապէս արձագանգներ է որ կը լսենք ։

Երկրորդ, միահեծան իշխանութիւն մը իր թաթին տակ առած է ամէն բան, — պետական կարգուսարքէն մինչեւ մշակոյթը: Ապահովութեան միջոցներէն մինչեւ դպրոցն ու լեզուն: Նոյնիսկ ուղղագրութիւնը ։

Այն աստիճան որ, Էջմիածինն *անգամ չի կրնար հետեւիլ դասական ուղղագրութեան, եւ կը գրէ* եկեղեցվո, սրբո, հոբելյան, գյուղական *եւն․: Եւ ստիպուած է նուիրագործել միւս բոլոր բարբարոսութիւնները, լեզուական թէ քերականական, որոնց մասին կը խօսինք ամէն օր ։*

Այդ նոյն խմբագրականին մէջ, պաշտօնաթերթը կը բացատրէ թէ «հայ մշակոյթը եղծուելու վտանգի առաջ էր կանգնած, յունա – ասորական մշակոյթների ներթափանցող ազդեցութեամբ»:

Ուրիշ խօսքով, յայտնապէս վտանգուած էին «երկրին միասնութիւնն ու ժողովրդի միասնականութիւնը», երբ Մեսրոպ Մաշթոց կացութիւնը փրկեց, հնարելով սեփական այբուբեն: Այսինքն՝ ինքնուրոյն, անկախ մշակոյթ ։

Ահա գիրի եւ լեզուի, մշակոյթի անկախութեան այդ պայքարն է որ կը մղենք մենք ալ, օտարութեան մէջ ։

Եւ ստիպուած ենք մղել նոյն խիկ ներքին ճակատի վրայ, երբ գոյնզգոյն խմբաւորներ կը փորձեն արտասահման փոխադրել Երեւանի մէջ պարտադրուած բարբարոսութիւնները:

Այս խմբաւորները եւ դիմակաւոր բախտախնդիրները շատ լաւ գիտեն թէ օտար պատուաստը անդարմանելի աւերներ կը գործէ հայրենիքին մէջ, իբրեւ հետեւանք բռնութեան եւ տգիտութեան ։

Ուրեմն, վատութիւն է լռել, երբ խաթարումը կը շարունակուի անարգել, պետական եւ կուսակցական միջոցներով ։

Ճշմարիտ հայրենասիրութիւնը կը պահանջէ միացեալ ճակատ կազմել այս վտանգին դէմ, ինչպէս կ'ընէին, երէկ, մեր մեծանուն Թարգմանիչները, բանիւ եւ գործքով ։

Ինքնապաշտպանութեան պայքար մըն է այս ալ, փրկելու համար համահայկական մշակոյթը աղճատումէ եւ այլասերումէ:

Միշտ ինքնուրոյն եւ անկախ, ո՛ւր որ ալ գտնուինք ։

Շ․

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԿՈՒ ՎԱՐՉԱՊԵՏՆԵՐՈՒՆ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

●

ԳՈՂ Կ'ԵՐԵՒԱՆ ԱՐԴԻՒՆՔԷՆ

Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետներուն տեսակցութիւնը վերջացաւ յունուար 14ին: Մինչ մասնագէտները վերջնական զեկոյցը կը պատրաստէին, երկուքն ալ կարճ յայտարարութիւններ ըրին լրագրողներու առջեւ, հաստատելով թէ խորհրդակցութիւնը շատ արդիւնաւոր եղաւ եւ թէ «լաւ գործ կատարեցին Եւրոպայի եւ խաղաղութեան համար»:

Պ․ Մենտէս Ֆրանս ըսաւ․ — Քննեցինք եւ խորացուցինք շարք մը կարեւոր խնդիրներ եւ համերաշխ եզրակացութեանց յանգեցանք »:

Ինչպէս յայտնի է, տեսակցութիւնը տեղի ունեցաւ Պատըն Պատընի մէջ: Պ․ Մենտէս Ֆրանս եւ տիկինը, շրջապատուած մօտ հարիւր լրագրողներէ եւ քանի մը տասնեակ ոստիկաններէ դուրս ելան կայարանէն ուր կը սպասէին քանի մը հարիւր բնակիչներ: Տոքթ․ Ատընաուըր ներկայ չէր առողջական պատճառներով: Երկու բարձր պաշտօնատարներ դիմաւորեցին Ֆրանսայի վարչապետը, որ ուղղակի գնաց այն ժողովասրահը ուր տեղի պիտի ունենար տեսակցութիւնը : Երկու վարչապետները նախնական խորհրդակցութիւն մը ունեցան: Առաջին մէկուկէս ժամուան ընթացքին միջնորդը սիրալիր կ'երեւար: Քննուած էին Արեւելքի եւ Արեւմուտքի մերձեցման, սպառազինութեանց գործակալութեան եւ Սարի խնդիրները: Պ․ Մենտէս Ֆրանս բացատրեց Տոքթ․ Ատընաուըրի թէ վախնալու պատճառ մը չունի Ձորսերու խորհրդաժողովէ մը որ չի կրնար վիճելի դարձնել արդէն կարգադրուած կամ կարգադրելի խնդիրները: Յետոյ ջանաց փարատել Գերմանիոյ վախերը սպառազինութեանց գործակալութեան մասին: Բացատրեց նաեւ թէ անհրաժեշտ է համաձայնիլ որ միջազգային ներկայացուցիչ մը նշանակուի Սարի շրջանին համար ։

Առաջին խօսակցութիւններէն ետք խօսք առաւ Գերմանիոյ ազգ․ տնտեսութեան նախարարը, պրոֆ․ Էրհարտ, որ հակառակ է սպառազինութեանց միացման :

Խօսակցութիւնը վերսկսաւ կէս օրէն ետք : Երկու վարչապետները խօսեցան գլուխ գլխի: Ժամը 16․45ին նորէն լիագումար նիստ մը տեղի ունեցաւ գերման պատուիրակութեան հետ եւ շարունակուեցաւ մինչեւ ժամը 23: Ֆրանսայի վարչապետը մեկնեցաւ նոյն գիշերն իսկ :

ՊԻՏԻ ԱՆՏԵՍԵՆ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔԸ

Անգլիական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ երկու վարչապետները որոշեցին անտեսել Խ․ Միութեան սպառնալիքը եւ փութացնել Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը, որուն շնորհիւ պիտի վերազինուի արեւմտեան Գերմանիան: Այս որոշումը տրուեցաւ երբ Խ․ Միութիւնը երկրորդ ծանուցագիր մը կ'ուղղէր արեւմտեան Եւրոպայի ազգերուն, զգուշացնելով Գերմանիոյ վերազինման դէմ: Գերմանական աղբիւրէ եւս կը հաստատեն թէ երկու վարչապետները համաձայնեցան «ընդունիլ Փարիզի դաշնագիրներէն բխած բոլոր պատասխանատուութիւնները» : Երկու վարչապետները համաձայնեցան նաեւ որ Արեւմտեան Գերմանիա եւ Ֆրանսա «ձեռք առնեն ուրիշ միջոցներ որոնք միւս երեք պետութեանց ջանքերուն հետ պիտի նպաստեն Արեւելքի եւ Արեւմուտքի յարաբերութեանց բարւոքման» : Այս առթիւ գերման ներկայացուցիչ մը դիտել տուաւ ․— « Ռուսերը միշտ այսպիսի ծանուցագիրներ կ'ուղղեն երբ միջազգային խորհրդաժողովներ տեղի կ'ունենան: Մեզի չի՛յնար խրատներ տալ․ բայց շատ ուշ մնացած են»:

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

*

ՄԵՆՔ ԱԼ ԱՐԺԷՔՆԵՐ ՈՒՆԻՆՔ

Համեստ ըլլալը եթէ առաքինութիւն է սկզբունքով, երբեմն ալ կը դառնայ մեղք, մանաւանդ ժողովուրդներու համար:

Հայ ժողովուրդը պէտք է շալկէ երբեմն այդ մեղքը, երբ կը տեսնէ որ իր վաւերական արժէքներն ալ յաճախ անտես կ'առնուին եւ նոյնիսկ կը յափշտակուին :

Անշուշտ անուններու նմանութեամբ ուրիշին փառքերն ալ իւրացնելը ծայրայեղութեան կը տանի մեզ: Աւելորդ է մանաւանդ այժմ, երբ ունինք միջազգային անուններ քիչ մը ամէն տեղ :

Երբ օտարներու բերնով կը լսենք Արամ Խաչատուրեանի մը, Զարուհի Դոլուխանեանի մը կամ Սարոյեանի մը անունը, ոչ միայն ինքնաբերաբար կ'ուռին մեր կուրծքերը, այլ եւ ակամայ կը սկսինք բաղդատել մեր մինուճար ժողովուրդը տասն անգամ աւելի բազմամարդ ազգերու հետ :

Ահա սա մեր «յաղթական» հարեւանը կ'ըսեն թէ 14–20 միլիոն բնակիչ ունի, պետութիւն, երկիր, միջազգային արժէք իր դիրքով, ռազմական նկատելի ուժ, եւայլն: — Կրնա՞յ ցոյց տալ մեծ երաժիշտ մը, արուեստագէտ մը, գրագէտ մը, որ յիշուի օտար բեմերու վրայ եւ իր ժողովուրդին երեսը ներմկցնէ ։

Հապա հարիւրաւոր գիտնականնե՞րը որոնք միջազգային համբաւ կը վայելեն Հայաստանէն մինչեւ Եւրոպա եւ Ամերիկա, գլուխն ըլլալով Վիկտոր Համբարձումեանը:

Ու տակաւին չենք յիշեր մեր երիտասարդ ուժերը որոնք լինելով են անպայման եւ այսօր ալ կրնան պարզերես երեւալ օտար թէ հայկական բեմերու վրայ, ինչպէս Էֆրիկեան մը, Ռ․ Պետրոսեան մը, Եավրուեան մը, Բարիկեան մը, Մելիքեան մը, Խաչատուրեան Զաւէն մը և իրենց հետ հոյլ մը երիտասարդներ, որոնցմով կ'արժէ որ հետաքրքրուինք, պարծենալու համար վաղը:

Այն ատեն արդար իրաւունքը պիտի ունենանք ըսելու․

— Ահա այն ժողովուրդը որուն համար դահիճը կ'ըսէր —Փողոցներու մէջ լեմոն ծախել պիտի տամ ․․․:

ՍՕՍԻ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՆՈՐ ԱՌԱՋԱՐԿԸ

*

ԱՆԳԼԻԱ ՄԵՐԺԵՑ ՆԱԽՈՐԴ ԲՈՂՈՔԱԳԻՐԸ

Խ․ Միութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց Յունուար 14ին, հետեւեալ բովանդակութեամբ ․

— » Ինչպէս յայտնի է, 1954 Յուլիս 1ին պաշտօնապէս ծանուցուեցաւ թէ հիւլէական ուժով բանող առաջին ելեկտրական կեդրոնը կը բանի Խ․ Միութեան մէջ, հոսանք արտադրելով ճարտարարուեստութեան եւ հողագործութեան համար : Խորհրդային կառավարութիւնը գնահատելով հիւլէական ուժի խաղաղ օգտագործման մեծ կարեւորութիւնը, կը ջանայ նպաստել միջազգային գործակցութեան այս ընտրութին վրայ եւ պատրաստ է հաղորդելու Խ․ Միութեան մէջ ձեռք բերուած գիտական եւ արհեստագիտական փորձերուն արդիւնքները : Այս առաջադրութեամբ, խորհրդային կառավարութիւնը պատրաստ է հիւլէական ուժի խաղաղ օգտագործման խորհրդաժողովին ներկայացնելու տեղեկագիր մը Խ․ Միութեան առաջին հիւլէական հաստատութեան մասին: (Վերոյիշեալ խորհրդաժողովը պիտի գումարուի 1955ին, համաձայն ՄԱԿի 9րդ ընդհ․ ժողովին որոշումներուն): Ակադեմական Սկոբելցի խորհրդային ներկայացուցիչ նշանակուած է Ազգաժողովին խորհրդակցական յանձնախումբին մէջ, այս խորհրդաժողովին գումարման համար»:

Այս յայտարարութիւնը գոհունակութիւն պատճառեց Ազգաժողովի շրջանակներուն մէջ: Ամերիկացիները դիտել կուտան թէ առաջարկը կը համապատասխանէ նախագահ Այզընհաուըրի ծրագրին, «եթէ անկեղծ է »: Անգլիոյ մէջ վերապահ են եւ կը հարցնեն թէ ինչ արժէք պիտի ունենան հաղորդուած տեղեկութիւնները:

Մէկ օր առաջ, Խ․ Միութիւնը նոր ծանուցագիր մը կ'ուղղէր արեւմտեան պետութեանց, բողոքելով Փարիզի համաձայնութեանց դէմ, իբրեւ խախտում Ժընեւի պայմանագրին: Առաջին Մեծ պատերազմէն ետքն էր որ ստորագրուեցաւ այս պայմանագիրը, նկատելով որ հեղձուցիչ եւ թունաւոր կազեր, ինչպէս եւ ուրիշ քիմիական զէնքեր գործածուած էին: Պայմանագիրը կ'արգիլէր այս կարգի զէնքերու գործածութիւնը : Յիսուն պետութիւններ ստորագրած են այդ պայմանագիրը կամ հաւանութիւն յայտնած են : Խորհրդային կառավարութիւնը իր բողոքագրով դիտել կուտայ թէ Փարիզի համաձայնութեանց Գ․ պայմանագրին տրամադրութեամբ նորաստեղծ Եւրոպայի Միութեան մասնակցողները հիւլէական զէնքերու պահեստին հետ, պիտի ստեղծեն քիմիական եւ մանրէական զէնքերու պահեստներ: Մոսկուայի հասկացողութեամբ, այդ պահեստները պիտի պարունակեն քիմիական հեղձուցիչ, թունաւոր, գրգռիչ, եւն․ նիւթեր որոնք մասնաւորապէս պատրաստուած են զինուորական նպատակներու համար, ինչպէս եւ մասնաւոր գործիքներ, վնասակար միջատներ եւ ուրիշ մեռեալ կամ ողջ մարմիններ կամ անոնց թունաւոր արտադրութիւնները պատրաստելու համար : Աւելի ընդլայնելով իր մեղադրանքները, Մոսկուա անգամ մը եւս կը դատապարտէ Փարիզի համաձայնութիւնները :

Անգլիական կառավարութիւնը անմիջապէս մերժեց այս բողոքագիրը, «անհեթեթ» համարելով զայն: Բողոքագրին պատճէնները ուղղուած էին Ֆրանսայի, Իտալիոյ, Պելժիոյ, Հոլանտայի եւ Լիւքսէմպուրկի: Այս երկիրներն ալ նոյն դիրքը պիտի բռնեն, ինչպէս կ'երեւայ հրատարակուած տեղեկութիւններէն Անգլիական զեկոյցը կ'ըսէ թէ Փարիզի համաձայնութեանց մէջ ոչ մէկ տրամադրութիւն կայ թունաւոր կազեր գործածելու: Այս առթիւ կը յիշեն Չըրչիլի յայտարարու –

(Շար․ը կարդալ Դ․ էջ)

ՌԸՆԷ ԿՐՈՒՍԷԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ուրբաթ գիշեր տեղի ունեցաւ պատմագիր Ռընէ Կրուսէի յիշատակին սարքուած երեկոյթը, Մուզէ Կիմէի մեծ սրահին մէջ, որ ամբողջովին լեցուած էր: Ներկայ էին նաեւ Ֆրանսայի ականաւոր դէմքեր :

Կը նախագահէր Փարիզի առաջնորդը, Սերովբէ Ծ․ Վ․ Մանուկեան, որ գրաւոր ճառ մը կարդաց, պանծացնելով մեծ պատմագիրին արժանիքները: (Պիտի հրատարակենք առանձին):

Յետոյ ֆրանսերէն խնամեալ ճառեր կարդացին Պ․ Հրանտ Թորոսեան, Տիկին Արշալոյս Խանտանեան եւ Պ․ Գր․ Պահրի, պարզելով Պ․ Ռընէ Կրուսէի կեանքն ու գործը եւ հայութեան մատուցած թանկագին ծառայութիւնները:

Երեկոյթը ունէր նաեւ գեղարուեստական բաժին մը: Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՊԱՅՔԱՐԸ ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԷՄ

Հանրային որեւէ հարցի քննութեան կամ վիճաբանութեան մէջ նկատի կ՚առնուին միայն այն գիտողութիւնները, որոնք կ՚ըլլան ձեռնհաս անձերու կողմէ. եւ մանաւանդ՝ երբ կը ներկայացուին անոնք, առանց յետին մտքերու:

Պարզ է որ Խ. Հայաստանի ղեկավարները կամ անոնց վարձկան մունետիկները հասարակ ամբոխավարներ են, որոնք յանուն «լեզուագիտութեան» կը խօսին, բայց համայնավարութիւն կը խաղան: Կը պանծացնեն արեւելահայ լեզուն, վարկաբեկելու համար արեւմտահայ լեզուն, գրականութիւնն ու մշակոյթը, որոնց ազդեցութիւնը խորհրդային գրողներու շրջանակին մէջ, վերջերս մանաւանդ, կը թուի թէ մտահոգիչ դարձած է ղեկավարութեան համար:

Պայքար բացած են արեւմտահայ լեզուին դէմ, ոչ թէ Հայուն ու հայերէնին փառքը երգելու համար, կամ ազգային ընդհանրական արժէքները պանծացնելու համար, այլ Սովետական Հայաստանի փրոփականտը մղելու եւ սովետական կնիքը դնելու համար ամէն ստեղծագործութեան վրայ:

Այս պայքարին համար, հետեւաբար, պէտք չկայ ոչ հայերէնի հմտութեան, ոչ ալ գրական ու արուեստի հասկացողութեան: Կը բաւէ համայնավար ակնոցը, «ընկեր» Սթալինի լեզուաբանական «ուսմունք»ին հետ, քանի որ արդէն պատրաստ է գործի անցնելու իմաստակներու խմբակ մը, գլխաւորութեամբ կեդր. Կոմիտէի առաջին կամ երկրորդ քարտուղարներուն ...

Եթէ Մալխասեան մը կամ Աճառեան մը, կամ նոյն արժէքով դէմքեր խօսք առնէին եւ իրենց կարծիքները բանաձեւէին գիտականօրէն, կարելի էր նկատի ունենալ: Անոնք լեզուի ճարտարապետներ են, գոնէ բանասիրական գետնի վրայ, եւ իրենց կարծիքը կրնար կշիռ մը ունենալ, նման հարցի մը քննութեան մէջ: Բացուած պայքարին մէջ սակայն ոչ միայն նման դէմքեր չկան, այլեւ չկան նոյնիսկ արժէքով գրագէտներ, Դէմիրճեանի ու Զօրեանի նման՝ գրողներ իսկ: Բոլորը լուռ են այդ մասին եւ հրապարակը բռնողները «բանասիրական գիտութեան թեկնածուներ» են կամ Կ. Կոմիտէի քարտուղար Թովմասեաններ ...

Իսկ արտասահմանի մէջ, տեղ տեղ, ինչպէս Պուքրէշ, հասարակ վարժապետներ:

Լեզուն միայն գիտութիւն ու բանասիրութիւն չէ, այլեւ արուեստ է: Բանասէրներուն քով՝ իրենց խօսքը ունին բանաստեղծներն ու գրագէտները, որոնք կը գեղեցկացնեն ու կը մշակեն զայն:

Գիտենք թէ Մ. Աբեղեան մը ինչ չարիք գործեց, մեր ուղղագրութիւնը այլանդակելով, ճնշումի տակ, հայ միտքը խզելու համար մեր անցեալի ստեղծագործութիւններէն:

Համայնավար իշխանութիւնը չյաջողեցաւ անցեալը ուրանալու իր փորձին մէջ. չկրցաւ արտածել իր «սխալագրութիւնը», ստիպուեցաւ բարեփոխել զայն, չկրցաւ նոյնիսկ պարտադրել զայն Աճառեանի ու Մալխասեանի, որոնք իրենց կոթողական բառարանները հրատարակեցին հին, այսինքն՝ հայկական ուղղագրութեամբ:

Եւ այսօր, ուրացումի անարգ փորձը կը կատարուի, ուրիշ բովանդակութեամբ, այլ նոյն իմաստակներուն ձեռքով:

Այս պտուղները միայն Սովետական Հայաստանի մէջ չեն հասնիր, կան նաեւ արտասահմանի մէջ: Ռումանիայէն Ամերիկա, Նիւ Եորքէն ու Ֆիլատելֆիայէն մինչեւ Քալիֆորնիա... Չեն պակսիր ամենուրեք բախտախնդիրներ, որոնք տարրական ու աղճատ հայերէնով մը հայկաբանութեան դասեր կը շռայլեն, կը բռնուին նոյնիսկ ազգութեան տուրակին մէջ, բայց յամառօրէն կը շարունակեն իրենց կռինչը:

Պայքարի ղեկավարները չեն գոհանար Հայերով եւ կը դիմեն օտարներու ալ, որոնցմէ մէկը, ռումանացի փրոֆէսոր մը, Վլատ Պընըցիանու, հայերէնի դասախօս, կուգայ իր վկայութիւնը տալու «պետական» լեզուին ի պաշտպանութիւն, իբրեւ «հարուստ ու կատարեալ» լեզու:

Ուրեմն օտարներէն պիտի սորվինք հայերէնը ...

Կը յիշենք, Ա. մեծ պատերազմէն առաջ, «Ազատամարտ» շաբաթաթերթի բացած հարցաքննութիւնը՝ երկու բարբառներու միացման հարցին շուրջ:

Այդ օրերուն, երկու կողմերուն ամէնէն ականաւոր գրողներն ու բանասէրները իրենց կարծիքը յայտնեցին: Ո՞վ չի յիշեր Վարանդեանի, Շիրվանզադէի, Ս. Յակոբեանի, Շանթի, Լիսիցեանի եւ այլ արժէքաւոր դէմքերու կարծիքը արեւմտահայ լեզուին, անոր ճոխութեան ու ճկունութեան, նրբութեան ու կատարելութեան մասին:

Այս կամ այն «բարբառը «պաշտպանելու համար չենք գրեր այս տողերը:

Մեզի համար մէկ լեզու կայ միայն.— հայերէնը. ինչպէս մէկ ժողովուրդ.— Հայը. մէկ հայրենիք — Հայաստանը, իր անկախութեան ու ազատութեան ձգտումով:

Հայերէնը երկու ճիւղերո՞վ կը ներկայանայ. սակայն բունը, կոճղը նոյնն է, նոյն ոգիով, նոյն շարադասութեամբ եւ նոյն անսպառ գանձարանով, որ պանծալի գրաբարն է:

Արեւելահայերէնը՝ իր պարզութեամբ, ժողովրդական բառերով ու ասացուածքներով, իր մտերիմ շունչով. արեւմտահայերէնը՝ իր նրբութեամբ, գեղեցկութեամբ ու շքեղ ճարտարապետութեամբ մեր ընդհանրական լեզուն, հայերէնը՝ կը գեղեցկացնեն, փոխադարձաբար զիրար ամբողջացնելով:

Իմաստակները միայն հակառակը կը պնդեն: Եթէ Սովետական Հայաստանի նոր գրողներուն, մանաւորաբար բանաստեղծներուն գործերը այսօր աւելի համ ունին եւ պատկերաւորում, պատճառը այն է՝ որ լայնօրէն կը կրեն ազդեցութիւնը արեւմտահայ լեզուին ու գրականութեան, պահելով արեւելահայերէնի պարզութիւնն ու ժողովրդական կենդանութիւնը:

Պայքար՝ այս կամ այն ճիւղը կտրելու համար, հայերէնի ծառը պիտի դարձնէր թեւաբեկ ու վիրաւոր:

Երկու բարբառները երկու մատուռներն են շքեղ Եկեղեցիի մը, Մայր Եկեղեցիի մը, որ հայերէնն է, առանց վերադիրի, երկուքն ալ մայր լեզուի գեղեցկութեամբ ու հարստութեամբ: Անոնք որ կը պայքարին այսօր արեւմտահայերէնի դէմ, թշնամի են հայ մշակոյթին:

Այսինքն՝ Հայ հոգիին ու անոր ճառագայթումներուն:

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՈՒՌԵՆԻՆ

Ուռենին մեր երկրի զուարթ ու գրաւիչ ծառերէն մէկն է, հոգ չէ թէ պտուղ չի տար, չունի կաղամախիի, թեղիի, հացիի, սօսիի, կաղնիի եւ բարտիի կեցուածքն ու բարձրութեան պատկառանքը, տերեւները պզտիկ ու նեղ են, իր տուած «կատուիկ»ները իբր ծաղիկ՝ ողորմելի են:

Ուռենին կը ծլի առուներու, գետերու լճացած ջուրերու եզերքները, ջրոտ ու թաց տեղերը: Ապրիլ եւ Մայիս ամիսներու ընթացքին «կը ծաղկի»: Ոմանք այս ծառերէն շքեղ տեսք ունին, սակայն մեծ մասով թուփ են: Հայաստանի ուռենիներու գլխաւոր տեսակներն են. «Սպահան ուռին»՝ որ երկար եւ ուղիղ ճիւղեր կ՚արձակէ, թուփ է եւ ոչ թէ ծառ, Անդրգետի մէջ եւ եզերքները կը ծլի մեծ քանակութեամբ, ճիւղերը ողորկ են եւ կէս կամ մէկ մատ թանձրութեամբ, անոնցմէ կողով եւ սակառ կը հիւսուին, որովհետեւ դիւրաթեք են: Լալկան կամ Սուգի ուռենին՝ գեղեցիկ տեսք ունի, ճիւղերը վար կը կախէ, որոնք երկար են ու տերեւալից, խորհրդաւոր տխրութիւն մը կայ այս ծառին վրայ, կարծես թէ կուլայ, կը տնկեն կալերը, բակերու եւ արտերու մէջ, աղբիւրներու եւ գերեզմանատուներու եզերքները: Հասարակ ուռենին՝ կը գործածուի իբրեւ վառելանիւթ:

Ուռենիները շուտով կը մեծնան ու կը բազմանան, բազմացնելու կերպն ալ դիւրին է, բաւական է որ ճղիկ մը կտրես ու թաղես թաց հողի մէջ, այսինքն՝ ազուրի ընես, կը ծլի ու կը մեծնայ արագօրէն:

Համաձայն Յունահռոմէական դիցաբանութեան, Փայեթոն Ապողոնի զաւակն էր, այսինքն՝ որդին Արեւի եւ Կլիմէնի, վէճ ունեցաւ էրաֆիւսի հետ, որ Զեւսի տղան էր, այս վերջինը՝ անարգելու համար իր հակառակորդը ըսաւ.

— Դուն Արեւէն սերած չես:

Փայեթոն գնաց մօրը գանգատելու եւ անոր բերնէն լսելու ճշմարտութիւնը: Մայրը իր որդին ղրկեց Արեւին, որ երթայ, տեսնուի անոր հետ եւ անկէ ստանայ իր պատասխանը: Տղան բարձրացաւ երկինք, խօսեցաւ անոր հետ, բացատրեց իր գալու շարժառիթը: Արեւը սիրով ընդունեց զայն, լսեց անոր գանգատը. խոստացաւ պաշտպանել զինքը եւ յայտնի ընել իր արեւորդի ըլլալու հանգամանքը:

Այս համակրութենէն քաջալերուած Փայեթոն խնդրեց Արեւէն, որ մէկ օրուան համար իրեն տրամադրէ իր կառքը: Արեւը նախ տատամսեցաւ, բայց յետոյ տեղի տուաւ: Փայեթոն նստաւ կառքին վրայ եւ քշեց ձիերը, որոնք անմիջապէս հասկցան որ կառապանի փոխուած է: Ծռեցան շիտակ ճամբէն, մերթ ընդ մերթ շատ վերերը բարձրացան, երբեմն ալ իջան վարերը, իրենց ջերմութեամբ այրելով ժայռերն ու լեռները, եւ ցամքեցնելով գետերը:

Երկիրը մինչեւ իր ընդերքը չորցաւ, բողոքեց Զեւսին: Այս վերջինը՝ կայծակնահար ըրաւ Փայեթոնը եւ զայն գահավիժել տուաւ Երիտանի մէջ... Փայեթոնի քոյրերը ցաւ զգացին իրենց եղբօր մահուան պատճառով, սուգ բռնեցին եւ լացին չորս ամիս շարունակ... Աստուածները այս լացող քոյրերը փոխեցին ուռենիի..: Ուռենին նուիրուած էր Հերակլէսին:

Ոչ մէկ կասկած, որ ուռենին, Փոքր Ասիոյ բնիկ այս ծառը, սօսի ու բարտի ծառերու հետ եւ անոնց չափ յարգանքի ու պաշտամունքի առարկայ դարձած է անյիշատակ դարեր առաջ՝ զանազան ազգերու մէջ եւ իր դարաւոր հմայքը տակաւին կը պահէ: Հայերը մասնաւորաբար, սրբագնացուցած ու պաշտած են ուռենին: Ծառապաշտութեան տարիներուն՝ ուռենին ալ ունեցած է մեր մէջ իր աւանդութիւնը, այսինքն այն բոլոր սովորոյթները՝ որոնք անհրաժեշտ են պաշտամունքի բեմին վրայ բարձրանալու եւ սուրբ դառնալու համար:

Դարն ու ժամանակը, մտային յեղաշրջումները, կրօնական ըմբռնումներու վերիվայրումները ուռենիի հաւատալիքին ծանր հարուածներ տուած են եւ զայն իջեցուցած հասարակ ծառի մը դիրքին, բայց այն ինչ որ կայ ու կը մնայ մեր ժողովուրդի սրտին մէջ իբր յուշ եւ աւանդութիւն՝ բաւական է հասկնալու այս ծառին հնօրեայ արժէքը ու զայն նկատելու խորհրդաւոր ծառ մը:

Մեր երկիրը հարուստ է ուռենիներով. ո՞ր նահանգը կամ գաւառը ուռենի չունի: Մեր ժողովուրդը դեռ կը շարունակէ պաշտել ուռենիները: Հոս կը նշանակեմ երկու աւանդութիւններ՝ ուռենիներու մասին.—

Ա. Ուռենին աղջիկ է եղեր: Գեղեցիկ, գեղեցիկ աղջիկ մը: Շատ մը երիտասարդներ սիրեցին զայն, անոր համար մաշեցան, անոր աչքերուն առջեւ փռեցին իրենց սրտին ցաւը: Բոլոր այս սիրողներէն՝ աղջիկը մէկը սիրեց, անոր կապուեցաւ սերտօրէն, հաւատաց այդ մարդու խօսքին, անոր խոստումներուն առջեւ ծաղկեցաւ ու բերկրեցաւ. բայց՝ օր մը սիրականը լքեց զինքը. գիւղէն հեռացաւ, անգամ մըն ալ չվերադարձաւ: Աղջիկը ողբաց ու լացաւ, օր մըն ալ՝ փոխուեցաւ ուռենիի...:

Բ. Ուռենին աղջիկ էր, կ՚ապրէր կախարդական բերդի մը մէջ, ունէր հայր ու մայր, աղախին ու ծառայ, գանձ ու հարստութիւն: Օր մը, մօտակայ քաղաքէն գեղեցիկ ասպետ մը կուգայ, կը կենայ բերդին դրան առջեւ, կը խօսի աղջկան հետ ու անոր ձեռքը կը խնդրէ, բայց աղջիկը պայման մը ունէր: Ով որ այդ պայմանը լրացնէր, ան միայն պիտի կրնար տիրել իր սրտին: Աղջիկը խնձոր մը ունէր, ով որ այդ խնձորը ուտէր ու չմեռնէր՝ պիտի դառնար իր ամուսինը:

Ասպետը ընդունեց պայմանը, գետնէն խլեց նետուած խնձորը, կերաւ ու քիչ վերջ մեռաւ: Թաղեցին զինքը գետի մը ափը, տարին հազիւ լրացած՝ ասպետին միսէն ու արիւնէն ծնաւ ուռենին...:

Երկու աւանդութիւններն ալ սիրահարական են: Առաջինին հերոսը աղջիկ մըն է, իսկ երկրորդին՝ երիտասարդ մը: Երկուքն ալ ցաւի ու սուգի դրուագներ ունին, որոնք մեզի համակրանք կը բերեն դէպի զոհերը եւ կը մղեն յարգելու զանոնք, եւ անոնց միջոցով՝ ուռենին: Թե-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (31)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ե.

Այսպիսով առաւօտեայ գնացքով գնալս չյաջողուեց: Ուզեցի նորից քեզ դիմել եւ գնացի անմիջապէս Սարումեանի մօտ ու մինչեւ քանի րոպէի չպոկեցի, հանգիստ չտուի: Գալիս էի տուն, որ «չէմոդանս» առնեմ գնամ «վոկզալ», վրայ հասաւ երկրորդ պատճառը... Քնեցի՞ր, Մարգարեան:

— Չէ, քունս արդէն փախցրիր:

— Լսիր, լսիր, շատ հետաքրքրական բան եմ պատմելու: Նստեցի «թրամվայ» ... հա, ամէնից առաջ հարցնեմ — դըրուածքս կարդացի՞ր:

— Կարդացի:

— Եզրակացութի՞ւնդ:

— Վատ չէ, կարելի է տպել:

— Ես այդ չեմ հարցնում: Ուզում եմ ասել՝ հասկացա՞ր, որ կեանքի փորձառութիւնից եմ անում պատմութիւնը: Այդ ես ինքս եմ:

— Դա գրական մի որոշ ձեւ է:

— Չհասկացար: Ուզում եմ ասել, որ պատմուածքիս հերոսը ես ինքս եմ եւ ամբողջ պատմուածքն էլ զուտ իրողութիւն է:

— Այդ ես չգիտէի:

— Հապա, զուտ իրողութիւն իմ սեփական կեանքից: Հիմա լսիր: Նստել եմ «թրամվայ», գալիս եմ: Սկզբում ուշադրութիւն չեմ դարձնում, թէ ով է նստած շուրջս: Յետոյ պատահմունքով ետ եմ նայում եւ ինչ տեսնում. ճիշդ իմ ետեւի նստարանի վրայ նստած է նա, անտառի սիրուհիս: Հետաքրքրական է, չէ՞:

— Եթէ միայն «ֆանտազիա» չէ կիսատ թողած պատմուածքդ շարունակելու համար, նկատեցի ես կեղծ անտարբերութեամբ, բայց իսկապէս շատ հետաքրքրուած:

Թուսեանը մինչեւ անգամ ցած թռաւ նստած տեղից:

— Տօ, ճիշդ եմ ասում, է՛, ինչ ֆանտազիա, բացականչեց նա: Նա ինքը, իսկ եւ իսկ նա, սպաննուած աղաւնին: Ճանաչեցի առաջին իսկ հայեացքից, որովհետեւ մէջտեղով քանի՞ տարի է անցել, ընդամէնը չորս հինգ տարի: Ինչպէս երեւում էր, ինձանից առաջ էր նստել, եւ ինձ էր նայում: Աչքս աչքին որ չխփեցաւ, չիմացայ ինչ պատահեց ինձ. կարծես մի քար վերցրին եւ գլխովս տուին: Այսպիսի բան երբեք չէր պատահել ինձ: Չեմ իմանում ինչ անեմ: Չեր կենամ Դէհ, հիմա երեւակայիր դրութիւնս, փախչի՞մ, թէ ուղղակի խօսակցութեան սկսիմ: Թէ փախչում եմ, խայտառակութիւն է դուրս գալիս, որովհետեւ գիտէի, որ յետոյ չպիտի ներէի ինձ այդ փոքրոգութիւնը, թէ խօսակցութիւն եմ սկսում, վագոնը լիքն է, վախենում եմ ուրիշ բան դուրս գայ: Եւ ի՞նչ պիտի ասէի, ի՞նչ կարող էի ասել: Նստած եմ իշացածի պէս եւ թէեւ ետ չեմ նայում, բայց զգում եմ, որ նրա հայեացքը չէշտակի ուղղուած է ինձ եւ կարծես այրում է ծոծրակս: Այսպէս բաւական երկար տեղ գնալուց յետոյ, չփոթմունքս մի քիչ որ անցաւ, երեւակայիր, յանկարծ մի տեսակ ուրախութիւն պատեց ինձ: Ասեմ ինչու: Որովհետեւ այն ժամանակ, երբ նամակագրութիւնս դադրեցրի եւ նրանից էլ այլեւս ոչ մի նամակ չէի ստանում, երբեմն մտածում էի, թէ չլինի որեւէ բան բերած լինի իր գլխին, եւ այժմ անսպասելի կերպով ողջ ու առողջ էի տեսնում նրան: Այդ ուրախութեան ազդեցութեան տակ նորից «քաջագործութիւնս» բռնեց. վճռեցի, որ իջնի, ես էլ իջնեմ, եւ ինչ ուզում է՝ պատահի: Այդպէս էլ արի: Վագոնը որ կանգնեց, իջաւ: Ես էլ իջայ: Սկսեց արագ քայլերով հեռանալ: Հասայ ետեւից: Կանգ առաւ եւ... Դէհ, ինչ երկարացնեմ. բողոքներ, մեղադրանքներ, յանդիմանութիւններ եւ այլն եղան, ի հարկէ, բայց փառք Ալլահին, ոչ լեզուս կորցրի եւ ոչ էլ համարձակութիւնս, ոչ էլ փորձառութիւնս:

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

ՏՈՄՍԵՐ

ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆԻ ԴԱՍԵՐ

*

— Երէկ առտու, հայերէն թերթի մը խմբագրականին մէջ, աչքիս զարկաւ «ամէն մէկ խնդիրները» խօսքը. ուրիշ անգամներ ալ լսած ու կարդացած եմ «իւրաքանչիւր հարցերը», «ամէն անդամները» ձեւերը. ճի՞շդ են։

— Ոչ, հազար անգամ ոչ. «ամէն», «ամէն մէկ» եւ «իւրաքանչիւր» անորոշ ածականներուն ընկերացող գոյականը ոչ յոգնակիով կը գործածուի, ոչ ալ որոշիչ յօդ կ'առնէ. ուրեմն պէտք է ըսէք — « ամէն խնդիր », «իւրաքանչիւր անձ» եւ այլն։ Այս անորոշ ածականները, իրենք, յօդ կ'առնեն, երբ պէտք ունենան — «ամէն մէկը, ամէնը, իւրաքանչիւրը»։ Անգլերէնի «էվրի»ն եւ Ֆրանսերէնի «շաք»ն ալ յոգնակի գոյականներ չեն առներ :

— Ինչո՞ւ պատերազմ յայտարարած էք «եղող», «գրաղող», «գքողող» , «թաղող», «մաղող», «կոխող» ներկայ ընդունելութեանց դէմ. սխա՞լ են։

— Սխալ չեն, բայց շատ տգեղ են՝ ականջ ունեցողին համար. պէտք չէ գործածել :

— Չէ՞ք ընդունիր որ, երբեմն, անխուսափելի են :

— Չեմ ընդունիր ...

— Հապա «խաղո՞ղ»ը ինչ պիտի ընենք։

— Ինչ պիտի ընենք. ուզենք չուզենք պիտի ուտենք. բայց մեղք այդ աստուածուր պտուղին, որ այդքան անհամ անուն մը մկրտուած է ...

— Գործնական հոլովէն ետք, որոշիչ յօդ դնելու պէտք կա՞յ։ Կարդ մը գրողներ «ով»ին պոչին ալ «ը» մը կամ «ն» մը կը փակցնեն, «թեամբ»ին պոչին ալ :

— Ճաշակի տէր գրող մը կ'աշխատի խուսափիլ այդ սովորութենէն...

— Ինչո՞ւ կը պահանջէք որ «դժբախտ» կամ «դժբախտաբար» գրենք, փոխանակ «դժբաղտ»ի կամ «դժբաղտաբար»ի ։

— Ներողութիւն, պահանջողը մենք չենք։ Հայր Արսէն Ղազիկեան, ժամանակին, բաւական չունչ սպառեց այս մասին, բայց՝ «ձայն բարբառոյ յանապատի»... Մեր Մեծաքանչին մէջ, «դ» տառէն ետք «դ» կուգայ միայն քանի մը բառերու մէջ — բաղդատել, դողդողալ, խեղդել, յողդողդ։ Ուրիշ տեղն, «դ»ին կը յաջորդեն «տ» եւ «թ» տառերը — աղտոտ, յաղթել, գաղթել :

— Մեր վարժապետը կ'ըսէր թէ հայերէնի մէջ, ածանցումի մը կամ բարդութեան մը պարագային, արմատական բառին «է»ն, «ի»ի կը փոխուի. իրաւունք ունէ՞ր այդպէս պատգամ մը արձակելու։

— Անշուշտ իրաւունք ունէր, բայց դժբախտաբար, ձեր վարժապետը իր պատմութեան կէսը պատմեր է. մնացածը մոռցեր է։ Այո, «է»ն «ի»ի կը փոխուի. օրինակ — «սէր – սիրել», «զէնք–զինուոր». բայց, երբեմն ալ «ե»ի կը փոխուի — «պարէն – պարենաւորել»։ Երբեմն, եղածին պէս կը մնայ — «օրէնք – օրէնսդիր», թէեւ կ'ըսենք «օրինաւոր, օրինական»։ «Տնօրէն» բառէն ունինք «տնօրինութիւն» եւ «տնօրէնութիւն» բառերը, որոնք իբարմէ տարբեր նշանակութիւն ունին։

— Ինչո՞ւ համար մեր Արեւելահայ եղբայրները կ'ըսեն «սիրում եմ եղբօրս» , երբ ամէն մարդ գիտէ թէ «սիրել»ը ներգործական բայ մըն է եւ հայցական հոլով սեռի խնդիր կ'ուզէ.

— Մեր արեւելահայ եղբայրները, այս պարագային, ազդուած են ռուսերէնի քերականութենէն, որ հայցական հոլովը կը ծրարէ ու մէկ կողմ կը նետէ, երբ «սիրուած»ը շնչաւոր էակ մըն է. բայց հայցականին կը վերադառնայ, երբ «սիրուած»ը անշունչ առարկայ մըն է :

— Լաւ, ուրիշ հարցում մը :

— Սպասեցէք մինչեւ յաջորդ շաբաթ :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ Բ. ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Սովետական Հայաստանի Դեկտ. 18, 19 եւ 21 թիւերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները, Խորհրդային Գրողներու Բ. Համագումարի մասին, իբրեւ լրացուցիչ մանրամասնութիւն .—

Համագումարին կը մասնակցէին 45 ազգութիւններ։ Առաջին համագումարին Միութեան անդամներն էին 1500, իսկ 1954ին 3895։

Բորիս Պոլեւ խօսեցաւ մանկական եւ պատանեկան գրականութիւնը» նիւթին շուրջ։ « Մեր մանկական գրականութիւնը մեծ, փառապանծ աւանդութիւններ ունի։ Մեր ազգային հպարտութիւնը կազմող բոլոր գրողները իրենց աւանդը դրած են անոր մէջ։ Սովետական մանկական ու պատանեկան գրականութիւնը աճած եւ ամրապնդուած է։ Քսան տարուան մէջ 1500 հեղինակներ երեւան եկած են այս ասպարէզին մէջ, գրողներ, բանաստեղծներ, թատերագիրներ, գիտնականներ, մանկավարժներ եւայլն։ Ունեցած ենք 20600 հրատարակութիւն, 911 միլիոն օրինակ։ Պատանի ընթերցողները կը սիրեն Նիկոլա Օստրովսկիի, Վալենդին Կատայեւի, Արկադի, Գայտարի, Ալեքսանդր Ֆատեյեւի, Վեննէի, Կավերինի գործերը։ Բացի սովետական հերոսներէ, պատանի ընթերցողները կը սիրեն Հոմերոսի, Սերվանդէսի, Անտըրսընի եւ համաշխարհային գրականութեան հերոսները։ Սակայն փայլուն ստեղծագործութեանց քով կան գիրքեր որոնք չեն համապատասխաներ ընթերցողներու արդի մակարդակին ,որովհետեւ այդ գիրքերը կեանքը չէ որ նկատի ունին։«Միայն կեանքի «ճանաչումը», զայն «դիտելու», անոր մէջ «նորը», «տիպականը» նկատելու կարողութիւնը կը կազմէ ամէն տաղանդի ուժը։ Անհրաժեշտ է աւելի շատ ուշադրութիւն դարձնել գիտա – գեղարուեստական, արկածային եւ գիտա – երեւակայական գրականութեան, որոնց համար մեր ժողովուրդի ստեղծագործական կեանքը կուտայ բազմաթիւ նիւթեր»։

Խորհրդային բանաստեղծները մանուկներու համար գրած են բաւական թիւով ոտանաւորներ։ Սակայն անոնք պէտք է անդուլ որոնեն իրենց կերպարը, նիւթը եւ բացայայտեն ընկերվարական իրականութեան պայծառ կերպարները» փոքրերու մէջ մեծ սէր կը վայելեն հէքեաթները։ Լաւագոյն հէքեաթագիրները միշտ ալ իրենց խոր բանաստեղծական եւ մարդկային պատմութիւնները կազմած են իրական հիմքի վրայ։ «Հէքեաթը պէտք է անպայման հաստատէ ՝ որին յաղթանակը հինին դէմ, փառաբանէ ժողովրդական իմաստութիւնը ձեռներէցութիւնը, երազանքներն ու խոհերը :

« Մանկական գրականութեան մէջ ետ մնացած է քննադատութիւնը։

Խորհրդային բանաստեղծութեան մասին խօսեցան Սամեդ Վուրգուն (Ադրբէջան), որ ըսաւ թէ սովետական բանաստեղծութիւնը (պարտիական) կուսակցական բանաստեղծութիւն է բառին ամենալայն իմաստով ,եւ կուսակցութեան լենինեան սկզբունքը կը կազմէ անոր հիմքը։ « Մենք բանաստեղծներս Վ. Մայակովսկին կը համարենք մեր ընդհանուր բարեկամը եւ ուսուցիչը։ Ուժեղ եւ բազմազան է մեր քնարական բանաստեղծութիւնը : Մեր քնարերգութեան համար չկան պատնէշներ, թէեւ երբեմն կը զգացուի հետաքրքրութիւն, սառն դատողականութիւն : Սամեդ Վուրգուն թելադրեց Գրողներու Միութեան ուժ տալ երիտասարդ բանաստեղծ սերունդի դաստիարակութեան։ Ուշադրութիւն հրաւիրեց երգիծական բանաստեղծութեան զարգացման վրայ : «Երգիծական բանաստեղծութեան վիճակը մեզ չի բաւարարեր։ Հրատապ նիւթերով ստեղծուած երգիծական գործեր կը յիշեցնեն լրագրային թղթակցութիւններ : Կարդ մը քննադատներ ի զուր կը փորձեն ձեւի աղքատութիւնը քողարկել նիւթի այժմէութեամբ » :

Գեղարուեստական արձակի մասին խօսեցաւ Կ. Մ. Սիմոնով, շեշտելով թէ յետպատերազմեան գրականութեան մէջ աչքի կը զարնէ երիտասարդ ուժերու գործունէութիւնը, բազմաթիւ նոր անուններու մուտքը։ «Թէեւ քսան տարուան մէջ մեր արձակի ընդհանուր մակարդակը բարձրացած է, սակայն խորհրդային ընթերցողի յարաճուն պահանջներըկը ձգտին դէպի աւելի բարձր վարպետութիւն եւ պայքարը այժմ աւելի սուր է։ Պէտք է այնպէս ըլլայ որ տկար գիրքը չնկատուի իբրեւ միջակ, եւ միջակը լաւ» :

Համագումարին մէջ արտայայտուեցան եղբայրական հանրապետութեանց պատուիրակները :

Հայաստանի գրականութեան յաջողութեանց մասին խօսեցաւ Է. Թոփչեան որ թուեց ետք կարդ մը գրողներու եւ անոնց երկերու անունները, ըսաւ թէ «հակառակ եղած նուաճումներուն, ՝հանրապետութեան գրողները մեծ պարտք ունին խորհրդային պահանջկոտ, բարձր ճաշակի տէր ընթերցողին հանդէպ։Դեռ չեն ստեղծուած գեղարուեստական լիարժէք ստեղծագործութիւններ բանուոր դասակարգի մասին, չեն գրուած չահեկան գիրքեր պատմա – յեղափոխական նիւթերով»։ Եզրակացնելով յայտարարեց թէ Կեդր. Կոմիտէին ողջոյնը ստեղծագործական ոգեշնչման նոր հզօր խթան կը հանդիսանայ նաեւ Հայաստանի գրողներուն համար։ (Այսքան է տպուածը)։

Ծարժանկարի մասին խօսեցաւ Ս. Ա. Գերասիմով եւ առաջարկեց տարեկան հարիւր , հարիւր յիսուն գեղարուեստական ժապաւէն շինել։ «Շարժանկարի արուեստը անբաժանելի է գրականութենէն, անոր զարգացումը սերտօրէն կապուած է խորհրդային գրականութեան զարգացման հետ։ Նկարները այլեւս բազմազան չեն։ Գրեթէ բոլորովին անհետացած են քոմէտիները, արկածային ժապաւէնները, եւ մանկական ժապաւէնները :

Ուրիշ մանրամասնութիւններ՝ յաջորդաբար :

ըեւս այս երկու աւանդութիւնները մեզ կը տանին դէպի հին դարերը, դէպի ծառապաշտութեան շրջանները ու նպատակ ունին մեզ համոզելու, թէ ուռենին սիրոյ աստուածին մարմնացած խորհրդանշանն է, կամ նոյնիսկ ծառը՝ որուն մէջ կ'ապրէր այդ աստուածը կամ աստուածուհին։

Ուռենին մեր երկրի զաւինին է։ Անցեալին մէջ անով կը զարդարուէին մեհեաններու դռներն ու տաճարները, կոթողներն ու գերեզմանները, արձանները եւ ուխտավայրերը, իսկ մեր օրերուն՝ Ծաղկազարդին, ուռենիի ճիւղերով կը պճնազարդեն եկեղեցիներու խորանները , դուռն ու պատուհանները։ Քահանան կ'օրհնէ ուռենիի ճիւղերը։ Այն օրը եկեղեցիէն վերադարձող ամէն մէկ Հայ, ուռենիի ճղիկ մը ձեռքին բռնած՝ զարունի տաք օրերու, բնութեան զարթնումի աւետիսը կը բերէ իր հայրենի յարկին։ Եւ դեռ՝ ուռենին մեր երկրի ձիթենին է, խաղաղութեան եւ անդորր կեանքի խորհրդանիշը :

Ուռենին կապուած է հայ գիւղացիի առօրեային. խոնարհ ու հեզ՝ խառնուեր է անոր միամտութեան հիւսքին հետ, տունին կուշտ, բակին մէջ, արտին մէջ, աղբիւրին մօտ, իր աշխատանքի ու հանգչած պահերուն, իր նստած ծկած քնացած ժամանակ՝ ուռենին իր տերեւներուն ծնծղան կը շարժէ անոր գլխուն վրայ, իր տերեւներու սւսւոցովը կը խօսի անոր հետ. կ'երգէ, կը զովացնէ անոր քրտնած ու յոգնած մարմինը ....։

Ուռենիի եւ մեր ժողովուրդի մօտիկութիւնը կամ սրտակցութիւնը՝ դիցաբանական կրօնի հրաշալիքներէն մէկն է։ Հայութիւնը միշտ սիրած է այս ծառը, զայն անմահացուցած է իր երգերուն մէջ, անոր կուտայ խորհուրդ եւ կախարդանք։ Անոր մէջ կը տեսնէ աստուածութեան մը հանդամանքը, կը պաշտէ զայն, երբ զայն տեսնէ՝ գլխարկը կը հանէ եւ կը խաչակնքէ երկիւղածութեամբ :

Հայ գիւղացին կը հաւատայ որ՝ ուռենիի շուքին մէջ պառկած մարդուն երազը անպատճառ կը կատարուի եւ միշտ բարի արդիւնքով ...։

Կը հաւատայ թէ բարի ոգիները իրենց ոսկեղէն դանձերը ուռենիներու տակերը կը թաղեն, թէ ուռենիներու արմատները քերելով դուրս եկող աղբիւրին ջուրը ով որ խմէ՝ ցաւ չունենար...։ Թէ ուռենիները երբ կը սւսւան, կը սլլան, այդ կը նշանակէ թէ՝ ուռի ծառերու մէջ ոգիներ կան, հաւաքուած են հոն, կը զուարճանան ու կ'երգեն...։ ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ

★

Ինձ համար, տըղաս, խինդ է անսահման,
Հաւատամք ալ է ու ճշմարտութիւն,
Այնպիսի ուժ մ'է որ կուտայ հոգւոյն
Թեւերն համբարձման երկնի մ'համար
լայն :

Յուզմամբ թրթռուն սրտին համար վին,
Ան զեփիւռն է զով այգին բսպիտակ ,
Ես անոր կողքին կ'ապրիմ մէն մինակ,
Մոռցած շատ վշտեր՝ որ անուն չունին:

Լուսնակ գիշերով անտառ մ'է ան կոյս ,
Ուր խնդումներս կը շրջին զոյգ զոյգ՝
Պարիկներն անմեղ իմ երազներուս :

Եւ կամ ծովն է ան, անհաշտ եւ մըթին,
Որուն վըրայ իմ սիրտըս անմակոյկ՝
Ճամբորդն է անվերջ անկայք անհունին:

Միլանօ ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (52)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

« Նամակներ գրած եմ Սոխորդ՝ Մհերին եւ Տափավանքի Կրպոյին, նաեւ «Աղուէս»ին, որպէսզի աչալուրջ հետեւին Կռտանի ամէն մի շարժումին եւ հաղորդեն ինձ .։

« Ինչպէս գրած եմ քեզ, իմ բոլոր յարաբերութիւնները եւ պահեմ Գասպարի եւ նրա մօր միջոցով։ Նրանք առ այժմ ազատ են։ Նրանց դէմ ոեւէ կասկած չիկայ։ Գասպարը, թէեւ ինձնից աւելի գործ է կատարում, բայց աչքի չէին ինկած :

« Սուրհանդակի միջոցով Ուրթափից նամակներ ստացայ։ Չէրքէզը եւ Պետրոսը գրում են, որ գիշերը հազարի չափ զինուորներ եկած են գիւղ եւ գիւղի վերեւը վրաններ զարկած։ Դրանք կապ չունին Ալամենց խանում եղած զինուորների հետ։

« Երբ նամակս կը գոցէի, Արջ – Պետրոսից էլ նամակ առի։ Նա էլ գրում է, որ 3000ի չափ Քիւրտեր խուզարկութիւն են կատարում մեր լեռների մէջ։ Մեր հովիւը բռնել են եւ չարչարել, որ ցոյց տայ ֆետայիների տեղերը։ Խեղճին այնքան չարչարել, էին, որ այլեւս ուժ մնացած չէր վրան, եւ ոչխարները առանց հովիւի գիւղ եկած էին։ Վերջը երբ գնացինք նրան որոնելու, աւազակ Քիւրտերին հանդիպեցանք։ Մեզ էլ բռնեցին։ Բարեբախտաբար նրանց ցեղապետը բարեկամս էր, եւ առանց ցաւի ու տանջանքի օձիքնիս ազատեցինք եւ անդամալուծեալ հովիւը առինք հետերնիս ու տուն դարձանք :

« Գրէ ինչ բաների որ պէտք ունիք, որպէսզի վաղը ղրկեմ »։

Տեւեմաքին յայտնի էր, որ Գասպարը , այդ օրերուն մեր մօտը պիտի լինէր։ Նա իր նամակի վերջը աւելացնում էր. «Այս նամակը յոյժ կարեւոր լինելուն, Դատուանի կին սուրհանդակներով նորէն ղրկում եմ Շամիրամ, որպէսզի շուտափոյթ քեզ հասցնեն »։

Գասպարի մայրն էլ իր կին սուրհանդակներն ունէր։ Ամէն բոպէ նա կրնար , առանց վտանգի, որեւէ բան հասցնել ֆետայիների ձեռքը, լեռնային կածաններով։ Երբ Գասպարը գիւղում չէր լինում, մայրը կատարում էր նրա պարտականութիւնը, մինչեւ Մուշ ու Սասուն։ Երբեմն Վանից եկած կարեւոր նամակները նրա միջոցներով կը ղրկուէին։

Ծարպիկ կիները այնպիսի գաղտնի միջոցներ ունէին, որ իրենց միայն յատուկ էին։ Գիտէին նամակ թաքցնելու ձեւը, որ ամենաճարպիկ, փորձառու խուզարկուն անգամ կարող չէր գտնել :

Պատասխանեցի .—

« Գասպարի մօր միջոցով ղրկուած նամակները օր ցերեկով ստացայ։ Տեղեկացայ այն բոլորի մասին, որ դու գրած էիր։ Այս գիշեր վերջնականապէս կը տեղափոխուիմ Գրգուռ՝ այնտեղէն դիտելու թէ Մուշի եւ թէ Բաղէշի ճանապարհները։

« Գրգուռի կատարը անառիկ է։ Թշնամին երեք կողմից պաշարելով պիտի յառաջանայ։ Իսկ եթէ արեւմտեան կողմից էլ յարձակի՝ մեր մահաբեր գնդակներին կը հանդիպի ։

«Այսօր մենք կը լինենք Ղազարի քարայրում, հերոսի այն քարայրը, ուր կըրնան հասնիլ միայն վայրի այծեամները եւ լեռնագնաց ֆետայիները :

« Այսօր մեր տղաքը բարձրացել էին Նէմրութի արեւմտեան կողմը գտնուած գագաթի վրայ։ Այնտեղից հրացանի ձայներ էին լսել։ Նրանց կարծիքով կռիւ տեղի կ'ունենայ Մկրագոմի կամ Տրմերտի մօտերը :

« Ինչպէս երեւում է, մեր տղաքը վերջին մնաս – բարովը պիտի ասեն Մշոյ սրբազան վայրերին, պիտի ձգեն դիւցազունների այդ աշխարհը, որովհետեւ փամփուշտ չունին եւ մնալու հնար չունին :

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

թիւնը 1942 Մայիս 10ին, երբ կ'ըսէր.— «Մենք վճռապէս որոշած ենք չգործածել այդ գարշելի զէնքերը, մինչեւ որ Գերմանները իրենք չգործածեն առաջին անգամ»:

Իտալիա եւս խեղաթիւրում կը նկատէ խորհրդային ծանուցագիրը որ կը ծառայէ քարոզչական նպատակներու:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԱՐԱՑԷՆ կը հեռագրեն թէ Ազգ. Ժողովին արտաքին գործերու յանձնախումբը միաձայնութեամբ քուէարկեց Գերմանիոյ անդամակցութիւնը Ատլանտեան զինակցութեան: Օրինագիծը այժմ յանձնուած է խորհրդարանին, որ պիտի վաւերացնէ յառաջիկայ շաբթու:

ԵԳԻՊՏՈՍ հաղորդեց Ազգաժողովին Ապահովութեան խորհուրդին թէ թոյլ պիտի չտայ որ Իսրայէլի նաւերը անցնին Սուէզի ջրանցքէն:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Ապահովութեան պաշտօնատան տնօրէնը յայտարարեց թէ 17050 նոր գաղթականներու անցագիր տրուած է, համաձայն 1953 Օգոստոսի օրէնքին որ կ'արտօնէ բոլշեւիկեան երկիրներէ փախած տարագիրներու մուտքը: Դեռ կը յուսան 214.000 նոր գաղթականներ ընդունիլ: Օրէնքին տրամադրութեամբ, ամերիկեան քաղաքացիներ պարտաւոր են երաշխաւորութիւններ տալ, գործ, բնակարան եւ օգնութիւն ապահովել նորեկներուն:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ սահմանապահ զօրքը ըսպաննեց լրտես մը երբ կը դիմադրէր եւ գերի բռնեց ուրիշ մը: Կ'աւելցնէ թէ երկուքն ալ խաթոնիա իջած էին ամերիկեան օդանաւէ մը, անկարգելով:

ՓԱՐԻԶԻ խորհրդային դեսպանը Մոսկուա մեկնեցաւ օդանաւով, մասնակցելու համար կարեւոր խորհրդակցութեան մը, որ կապ ունի Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման հետ:

ԳԵՏԵՐՈՒ ՅՈՐԴՈՒՄԸ կը շարունակուի: Սէնի ջուրերն ալ վտանգաւոր կէտին հասած են: Ամէնէն աւելի մտահոգութիւն կը պատճառէ Մառնը, որ 1910ի մեծ յորդումը կը յիշեցնէ: Գաւառի մէջ, Սոնը, Ռոնը եւ ուրիշ գետեր նոյնպէս յորդած են եւ աւերներ կը գործեն: Շատ մը վայրերու մէջ հաղորդակցութիւնները խզուած կամ ճամբաները վտանգաւոր դարձած են: Կառոնի ջուրերը այնքան բարձրացած են որ ծառեր արմատախիլ կ'ըլլան եւ կը քշուին հոսանքէն:

ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ կը շարունակուին Կեդր. Ամերիկայի հանրապետութեանց մէջ: Քոսթա Ռիքայի դէմ կատարուած արշաւանքէն ետք, Փանամայի մէջ ալ դէպք մը պատահեցաւ: Ազգ. պահակազունդը պաշարեց նոր նախագահին պալատը: Դեռ վերջերս էր որ սպաննուեցաւ նախորդ նախագահը:

ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Երկու յարկաբաժիններ կան տրամադրելի 18րդ թաղամասին մէջ, դիւրամատչելի պայմաններով: Մէկը 2 յարկ, կը բաղկանայ ընդարձակ սենեակէ մը, խոհանոցէ եւ անթրէ, ջուր, ելեկտրականութիւն, կազ, էնսթալասիոն ջերմութեան համար: Միւսը՝ 5րդ յարկը, երկու սենեակ, անթրէ, խոհանոց, ճապինէ տը թուալէթ, տէպարա, ելեկ., կազ, էնսթալասիոն տաք ջուրի եւ հեռաձայն: Փոխանակելու համար հինգ սենեակնոց յարկաբաժինի մը հետ Փարիզի մէջ: Մանրամասնութիւններու համար հեռաձայնել՝ Մօն. 15-75 կամ դիմել խմբագրութեան:

ԿՈՒԶՈՒԻՆ

Լաւ կահագործներ (էպէնիստ): Գրել՝ M. PANOSSIAN, Menuiserie et ébénisterie, 34, rue de la Liberté, Embrun (H. Alpes)

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն սփիւռքաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ շրջաններու ընկերները, նշանակուած թուականներուն: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը.—

16, 17 Յունուար Մարսէյլ:

18 Յունուար Կրընոպլ:

ԱՄԱՆՈՐԻ ՀԱՆԴԷՍ

ԷՒՈՆ.— Յունուար 24ի երեկոյ ժամը 8.30ին Լիոնի Հայկական վարժարանի ամանորի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Սինէ Ռէքսի մէջ: Գեղեցիկ վայելք մը մասնաւորապէս ծնողներու համար: Մուտքը ազատ է:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հովանաւորութեամբ Լիոնի Ազգ. Միութեան, ի նպաստ Եկեղեցւոյ եւ դպրոցի շինութեան:

Ղեկավարութեամբ դերասան ԹՐԱԳՕՇի եւ մասնակցութեամբ Լիոնի, Տէսինի եւ Վիէնի լաւագոյն ուժերու:

Այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Սինեմա Փաքսի մէջ, (նախկին Էմիլ Զօլա սրահը) 127, ռիւ Պուալօ:

Խնամեալ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի Պերճ Պռօշեանի

ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐ

երաժշտական թատերախաղը, բազմաթիւ երգերով եւ պարերով:

Տոմսերու գիները.— Ա. կարգ 250 փր. Բ. կարգ 200 ֆրանք:

Կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը:

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑը կը տօնէ Փետր. 27ի կիրակի կէս օրէ վերջ, մինչեւ կէս գիշեր:

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած աշակերտներու կողմէ 23 Յունուար, կիրակի օր, ժամը 16ին

Ա. Մաս.— Վոլմարի փոքրիկ կոմսը

Ընտանեկան տռամ, երեք արարով:

Բ. Մաս.— Վօթրը Թէվուէ Եօժէն Բօմէտի ան Էօն աքթ

Գ. Մաս.— Երկու Հնակարկատներ

Ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 1 արար:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ողբ. Այրի Տիկին Սրբուհի Պէքեարեանի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ՝ իր աղջիկները Պանեէոյէն Տիկին Զապէլ Փիլիպպոսեան եւ Շաւիլէն Տիկին Լուսնթագ Կիւլեան կը նուիրեն առաջինը՝ հազար ֆրանք՝ Պանեէոյի դպրոցին, հազար ֆր. փարիզահայ Տիկ. Միութեան: Երկրորդը երկու հազար ֆր. Կապոյտ Խաչի Օգնութեան կայանի շէնքին նորոգման:

× Փարիզի Կարմիր Խաչը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի, տիկին Գարագոշի մահուան առթիւ. Պ. Ն. Կիւրինլեանէ հազար ֆր., նոր Տարուան առթիւ, Պ. Սիմոն Զիլինկիրեանէ հազար ֆր. իր քրոջ ապաքինման առթիւ, Պ. Վահրամ Ոսկանեանէ հազար ֆր:

× Տիկին Պայծառ Տակառեան հազար ֆրանք կը նուիրէ Յ. Կ. Խաչի Պանեէօ Բաչանի մասնաճիւղին: Տիկ. Մէդէա Խեյածէ հազար ֆր. մասնաճիւղիս, հազար ֆրանք ալ Օգնութեան կայանի շէնքին:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ 1955

(Բ. ՏԱՐԻ)

Կազմեց՝ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, պատկերազարդ:

Գրական էջեր.— Հայկ. կեանք, Արուեստի աշխարհ, Հայաստան, կէս-բժշկական, գաղութներ (Լիբանան եւ Սուրիա), երգիծանք, մարզաշխարհ, անցքեր, մահագրութիւն, օրացոյց եւն.:

ԳԻՆ 1200 ՖՐԱՆՔ

Թղթատարի ծախքով 1270: Դիմել՝ «Յառաջ»ի:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ համար Յ. ՄԱԼԱՔԵԱՆի՝

3, Bd. Théodore Turner, Marseille

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿ. ԴԱՏԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբին, այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 21ին Սոսիէթէ Սավանթի սրահին մէջ, 28 ռիւ Սէրփան, մէթրօ Օտէօն:

Կը դասախօսէ ընկ. ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ: Նիւթ՝ 1800 – 1830ի շրջանը, «Հայոց աշխարհ»ի գրաւումը եւ Թիւրքմէնչայի դաշնագիրը:

Սիրով կը հրաւիրուին ընկերներն ու փափաքողները:

ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Պիտի երգէ Փետրուար 13ին:

Մեր փորձերը տեղի կ'ունենան Ազգ. Տան մէջ, ամէն երեքշաբթի գիշեր ժամը 8էն 10ը եւ նաեւ ամէն ուրբաթ 21 յունուարէն սկսեալ:

Անոնք որ կանոնաւորապէս չեն հետեւիր փորձերուն չեն կրնար բեմ ելլել հանդէսին օրը:

Ուստի երգչախումբին յաջողութեան համար կը խնդրենք երգիչներէն ճշդապահ եւ յարատեւ ներկայութիւն երեքշաբթի եւ ուրբաթ գիշերուան դասերուն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Յ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին հանդէսը Փետրուար 27ին:

***

Մուրատ Ռափայէլեան նախկին աշակերտներու միութեան ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ, կիրակի 6 մարտ:

***

Փետրուար 18ի տարեդարձը Փարիզի մէջ Փետրուար 19ին:

ԻՐՄԱ ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ

ՐԱՖՖԻ ԿԱԶՐԻԿԵԱՆ

Նշանուած

Քլիշի Սու Պուա 9 Յունվ. Փարիզ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Յ. Կ. ԽԱՉԻ միջմասնաճիւղային ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 3.30ին, Քաֆէ Ռէժան, Քառէ:

ԼԻՈՆ.— Յ. Կ. Խաչի վարչութիւնը իր բոլոր անդամուհիները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, 5 ռիւ Պօնփուա, Յոյներու սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ԺՈՂՈՎ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.—Ազգ. Եկեղեց. Միութեան ընդհ. ժողովը պիտի գումարուի Յունուար 23ին, ժամը 15ին, Սէն Լուի սրահը, Ռիւ Ժուլ: Օրակարգ.— Զեկուցում եւ հաշուետուութիւն:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի երեկոյ Քաֆէ Քառէի վերնայարկը: Դասախօս Պ. Ս. Քոչարեան: Նիւթ՝ «Վերյիշումներ՝ Մ. Արեղեանի մահուան տասնամեակին առթիւ»:

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ՄԵԾ ՓԱՌԱՏՕՆ

Կազմակերպուած Փարիզի Կեդրոնի Կրթական Մարմնի կողմէ Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ 20 Փետր. 1955, ժամը 3ին, մասնակցութեամբ բոլոր դպրոցներու աշակերտութեան:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿ. ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ ՔՍԱՆԵՒՀԻՆԳԱՄԵԱԿԸ պատկերազարդ չքեղ հատոր մը, ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ:

Գին 700 ֆրանք:

Դիմել ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ գրատուն, 46 ռիւ Ռիշէ, Փարիզ (9) կամ «Յառաջ»ի:

ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

Կիրակի երեկոյ, 30 Յունուար, ժամը ճիշդ 8.45ին

Իէնայի թատրոնը, 10 Ավընիւ տ'Իէնա

ԴԵՐԱՍԱՆ Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ

Կը ներկայացնէ եւ կը խաղայ

Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ՇՈՂՈՔՈՐԹԸ

Կատակերգութիւն երեք արար,

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ ԱՌԱՆՑ ՍԻՐՈՅ

Տաղաչափուած տռամ մէկ արար

Կը մասնակցին Ա. Գմբէթեան, Լ. Համբարձ, Քնար Ազնաւուրեան, Մարկրիթ Ադամեան, Մ. Միհրան ժագ Սթէփանօ, եւ Հայկուհի Խտըշեան:

Խնամուած բեմադրութիւն

Ներկայացման տեւողութիւնը երկար ըլլալով՝ վարագոյրը պիտի բացուի ճիշդ որոշեալ ժամուն:

Սովորական գիներով տոմսերը կը ծախուին ծանօթ վայրերը, ինչպէս նաեւ կեդրոնատեղին՝ Գ. Տէրվիշեան, 66 Պուլվ. Մօրթիէ, Փարիզ (20):

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 18 ՅՈՒՆՈՒԱՐ ★ MARDI 18 JANVIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7574 — 31e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2985

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

•

Քաղաքական շրջանակներու մէջ մասնաւոր ուշադրութեամբ կը հետեւին Թուրքիոյ եւ Իրաքի միջեւ գոյացած համաձայնութեան, որ պիտի ստորագրուի մօտերս :

Ինչպէս կ'երեւայ, Թուրքիոյ վարչապետը եւ արտաքին գործերու նախարարը Անգարայէն չմեկնած, վստահ էին թէ գետինը հարթուած է եւ մեծ դժուարութեանց պիտի չհանդիպին Պաղտատի մէջ:

Նոր տարին չսկսած, երբ կը հաստատուէր երկու նախարարներուն ճամբորդութեան որոշումը, Ատնան Մենտէրէս չռայլաբան մեծարանքներ կ'ուղղէր արաբ ազգերուն :

— « Ոչ միայն Իրաքի եւ Եգիպտոսի, այլեւ ամբողջ արաբական աշխարհին հետ եղբայրական զգացումներ կը տածենք : Եւ կը հաւատանք թէ արաբ ազգերն ալ նոյն զգացումները կը սնուցանեն մեզի հանդէպ » :

Գետինը յուշիկ յուշիկ հարթուած էր նախընթաց այցելութիւններով զորս կատարեցին Իրաքի վարչապետը, Յորդանանի Թագաւորը եւ ուրիշներ :

Միւս կողմէ, անընդհատ կը բանէր Թուրքիոյ զինակիցներուն դիւանագիտական մեքենան, ընդարձակելու համար Թուրքիոյ եւ Փաքիստանի միջեւ կնքուած զինակցութիւնը :

Վաւերական տեղեկութեանց համաձայն, Թուրքեւիրաքեան համաձայնութիւնը հիմնուած է Ազգաժողովին ուխտին 51րդ յօդուածին վրայ, իբրեւ ինքնապաշտպանութեան միջոց :

Միւս կողմէ, համաձայնութիւնը կը տրամադրէ միացեալ պաշտպանութիւն Միջին Արեւելքի «ներսէն թէ դուրսէն» կատարուելիք նախայարձակման դէմ :

Իրազեկներ կը կարծեն թէ «ներսէն» բառը գործածելով, երկու կողմերը նկատի ունին Իսրայէլը :

Ինչպէս հաղորդած ենք արդէն, համաձայնութիւնը բաց է ոչ միայն միւս արաբ ազգերուն, այլ եւ այն պետութեանց առջեւ որոնք ի վիճակի են աջակցելու Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան եւ ապահովութեան գործին :

Ահա թէ ինչու համաձայնութեան լուրը մեծ գոհունակութիւն պատճառեց Մ. Նահանգներուն եւ մանաւանդ Անգլիոյ մէջ, ուրուն արտաքին նախարարը մօտերս քննական պտոյտ մը պիտի կատարէ դէպի Արեւելք, հանդիպելով նաեւ Անգարա :

Նոյն շրջանակները այժմ կը սպասեն Թուրքիոյ վարչապետին յաջորդ այցելութեանց արդիւնքին :

Սուրիա, Լիբանան եւ Եգիպտոս ցարդ ամուր կառչած կը մնան չէզոքութեան ուղեգծին: Մասնաւորապէս Եգիպտոսի նոր վարիչները երբեք տրամադիր չեն յարելու որեւէ խմբակցութեան որ կը գտնուի Արեւմուտքի թեւարկութեան տակ :

Ամէն պարագայի մէջ, Անգարա անկարելին կը փորձէ, միացեալ ճակատ մը կազմելու համար Միջին Արեւելքի մէջ, իր հովանաւորութեամբ, իբրեւ լրացուցիչ մաս Ատլանտեան եւ Պալքանեան դաշինքներուն :

Սպասելով դէպքերու ընթացքին, անգամ մը եւս կը յիշեցնենք թէ կացութիւնը մեզի կը պարտադրէ արթնութիւն եւ մանաւանդ լրջութիւն :

Զմոռնանք որ մեր ժխորը կրնայ պատրուակ ծառայել զանազան թիւրիմացութեանց :

Ժամանակն է կարճ կապելու կարգ մը լրագրական մարզանքներ, որոնք ի վերջոյ պիտի յանգին ներքին եւ գործօն ուժերու ջլատման :

Գործենք պաղարիւն եւ «թող թշնամին ամաչի», ոչ թէ հրճուի, չարախինդ քրքիջներ արձակելով :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՆՈՐ ԱՌԱՋԱՐԿԸ

•

... ՊԱՅՄԱՆԱՒ ՈՐ ՄԷԿԴԻ ԴՆԵՆ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Խ. Միութիւնը կը շարունակէ իր ձեռնարկները, ջուրը ձգելու համար Փարիզի համաձայնութիւնները:

Յունուար 16ին, արտաքին գործերու նախարարութեան տեղեկատու դիւանին վարիչը, Լէոնիդ Իլիչեւ աճապարանքով իր մօտ հրաւիրեց Մոսկուայի օտար թղթակիցները եւ կարդաց յայտարարութիւն մը, որ տեսակ մը ծանուցագիր է, ուղղուած արեւմտեան պետութեանց: Ահաւասիկ յայտարարութեան հիմնական մասերը .—

Խ. Միութիւնը կ'առաջարկէ նոր բանակցութիւններ կատարել մասնակցութեամբ Չորս մեծ պետութեանց, քննելու համար Գերմանիոյ միացման խնդիրը եւ կը հաւանի դիւանագիտական յարաբերութիւններ հաստատել արեւմտեան Գերմանիոյ հետ, պայմանաւ որ մէկդի դրուին Փարիզի համաձայնութիւնները: Յայտարարութիւնը նախ կ'ազդարարէ գերման ժողովուրդին թէ այժմ պարտաւոր է ընտրելու իր ճամբան: Ապա կը շարունակէ .—

Գերմանական հարցին լուծման համար ծայր աստիճան կարեւոր եւ անխուսափելի է վերահաստատել Գերմանիոյ միութիւնը: Այդ գործը գլուխ հանելու համար անհրաժեշտ է բանակցութիւններ սկսիլ Մ. Նահանգներուն, Մեծն Բրիտանիոյ, Ֆրանսայի եւ Խ. Միութեան միջեւ, Գերմանիոյ վերամիացման համար, ազատ ընտրութիւններ կատարելով: Այդ բանակցութիւնները իմաստալից չունենան եւ անկարելի պիտի դառնան, եթէ Փարիզի համաձայնութիւնները վաւերացուին :

Խ. Միութիւնը լաւ յարաբերութիւններ ունի գերման ժողովրդավար հանրապետութեան հետ: Ան պատրաստ է նաեւ կանոնաւորելու իր յարաբերութիւնները գերման դաշնակցային հանրապետութեան հետ: Ներկայ պայմաններուն մէջ Խ. Միութեան եւ գերման դաշնակցային հանրապետութեան յարաբերութեանց կանոնաւորումը պիտի նպաստէ նաեւ լաւագոյն հասկացողութիւն մը հաստատելու փոխադարձաբար եւ փնտռելու աւելի արդիւնաւոր միջոցներ Գերմանիոյ վերամիացման համար :

Եթէ Փարիզի համաձայնութիւնները վաւերացուին, պիտի ստեղծուի նոր կացութիւն մը ուր Խ. Միութիւնը պիտի ջանայ ոչ միայն աւելի զօրացնել բարեկամական յարաբերութիւնները գերման ժողովրդավար հանրապետութեան հետ (արեւելեան Գերմանիա), այլեւ ամրապնդելու խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը, համախորհուրդ՝ եւրոպական խաղաղասէր պետութեանց հետ :

Գերման ժողովուրդը պարտաւոր է ընտրութիւն մը կատարել իր հետեւելիք ճամբու մասին: Մէկ ճամբան կ'առաջնորդէ վերամիացման եւ բնականոն յարաբերութեանց՝ Եւրոպայի բոլոր պետութիւններուն հետ: Այդ ճամբան թոյլ չի տար որ Գերմանիոյ այս կամ այն մասը մասնակցի ուրիշ պետութեանց դէմ ուղղուած զինուորական խմբակցութեան մը. ատոր լաւագոյն միջոցն է Գերմանիան առնել հաւաքական ապահովութեան ցանցի մը մէջ: Միւս ճամբան, որ գծուած է Փարիզի համաձայնութիւններով, կը յաւերժացնէ Գերմանիոյ բաժանումը եւ կը վերահաստատէ զինապաշտութիւնը Գերմանիոյ մէջ: Այդ ճամբան Գերմանիան կ'ենթարկէ նոր պատերազմի մը պատրաստութեան ծրագիրներուն » :

ՓԱՆԱՄԱՅԻ նախագահին սպանիչը գտնուեցաւ: Փաստաբան մըն է որ խոստովանած է ամէն բան :

❀ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❀

*

« *ԱՄԷՆ ՄԱՐԴՈՒ ԲԱՆԸ ՉԷ* »

«*Էջմիածին*» ամսագրի 1954 Հոկտեմբերի թիւին մէջ, Կոմիտաս վարդապետի մասին յուշեր հրատարակած է իր դասընկերներէն մին, որ կը ստորագրէ ծածկանուն, Շահան – Սիմոն:

Դժբախտաբար չափազանց համառօտ են այդ յուշերը:

Երեւի յօդուածագիրը ինքն ալ զգալով այդ պարագան, գրութիւնը կը սկսի այսպէս, իբրեւ չմեղանք.

— « *Ես ի՞նչ իմանայի թէ ճեմարանում հետս վէգ ու ձնագնդի խաղացող Սողոմոնը՝ Կոմիտաս անունով մեծ կոմպոզիտոր պիտի դառնար ու հռչակ վայելէր: Եթէ գուշակէի, եթէ իմանայի, հէնց այն ժամանակուանից կ'ուսումնասիրէի նրա նկատուածը, բնաւորութեան գծերը, նրա ամբողջ էութիւնը* » :

Բայց եւ այնպէս, կ'արժէ արտատպել գրութիւնը :

Մինչ այդ, քանի մը հատուածներ :

Երկու դասընկերները իրարու կը հանդիպին 1884ին:

Յօդուածագիրը, Ախալցխացի, կը պատմէ թէ երգեցողութեան ուսուցիչն էր Սահակ սարկաւագ Ամատունի, աշակերտ Նիկողոս Թաշճեանի եւ հմուտ «շարականների Պոլսի եղանակների »:

Իր սորվեցուցած երգերը մեծ մասով եղած են գրաբար եւ կամ միջնադարեան – աշուղական հայերէնով :

— « *Սողոմոնը նրա բոլոր ձեւերը ընդօրինակում էր, սովորեցրած երգերը անգիր անում*»:

Ի՞նչ էին այդ երգերը,— «Երկինք զուարթ ակնարկէր », « Ես յարկս պերճ», «Ահա աշնան առաւօտ», «Ի կանխագէտ տեսչութենէդ», «Է՛յ իմ վարդիկ», կամ «Թող փչէ քամին պաղ – պաղ», «Մեր խեղն ազգը ուսում չունի», «Հիմի՞ էլ լռենք», (Գամառ Քաթիպա»:

Յուշագիրը կը վկայէ թէ ինչպէս Ամատունին, Սողոմոնն ալ ունէր «բանաստեղծական ձիրք եւ երգեցողութեան հմտութիւն »:

— « *Սա էլ երբեմն իր բանաստեղծական խնդրանքները կարդում էր տօն օրերին, ինչպէս «Ծին ծին ծիրանի», նմանողութեամբ Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի* »:

Ապա կը պատմէ թէ «Սողոմոնը սիրահար էր նաեւ տանկական եւ քրդական երգերի», եւ զանոնք «երգելով կոմիկօրէն զուարճացնում էր մեզ»:

— « *Հայ տին տին հոփլա տա կէլ,— Շալվարըն Թոփլա տա կէլ*»:

Կը յիշէ նաեւ քիւրտերէն երգ մը, չորս տող :

Դարձեալ յօդուածագրին վկայութեամբ, Սողոմոն եւրոպական խազերով գրուած դասագիրք մը ունէր եւ «սերտողութեան ժամերին անգամ առջեւն էր դնում, ականջները երկու ձեռքով փակում, որ կողմնակի շշուկներ չլսի, ու ինքն իրեն կամաց կրկնում էր,— դօ, րէ, մի ...»:

Այս առթիւ կը յիշէ ապագայ Կոմիտասի մէկ խօսքը եւրոպական ձայնագրութեան մասին.

— « *Թան չէ, մածուն չէ, ամէն մարդու բանը չէ*»:

Այդ օրէն իսկ, աշակերտ Սողոմոնը «բացի նոտաներից ու երգերից, բացի Հայոց լեզուից ու բանաստեղծութիւններից՝ ուրիշ առարկաներով չէր հետաքրքրւում»:

Անշուշտ անոր համար որ բնազդաբար կը զգար իր կոչումը : *ՎԱՀԷ*

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ՄԻՒՍՆԵՐԸ ԿԸ ՄԵՐԺԵՆ

•

Այս ազդարարութեան հրատարակութենէն անմիջապէս ետք, արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը յայտարարեց .

— *Ես լուրջ կարեւորութիւն չեմ ընծայեր այս ազդարարութեան: Փարիզի համաձայնութիւնները խաղաղութեան գործիքներ են որոնց շնորհիւ դաշնակցային հանրապետութիւնը (արեւմտեան Գերմանիա) պիտի կրնայ գործել միջազգային քաղաքականութեան մէջ Գերմանիոյ վերամիացման համար: Հետեւաբար Փարիզի համաձայնութիւնները կը ծառայեն պահպանելու եւ ապահովելու աշխարհի խաղաղութիւնը: Սխալ է խորհրդային յայտարարութեան այն պնդումը թէ Փարիզի դաշնագիրները պիտի վերահաստատեն գերման զինապաշտութիւնը » :*

Միեւնոյն ատեն հրատարակուեցաւ պաշտօնական յայտարարութիւն մը՝ մամուլի վերատեսչութեան կողմէ որ կ'ըսէ թէ Խ. Միութեան ծանուցագիրը նոր փորձ մըն է «խափանելու Արեւմուտքի միութիւնը եւ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը: Աշխարհի խաղաղութիւնը եւ Գերմանիոյ խաղաղ եւ ազատ վերամիացումը կրնան իրագործուիլ միայն ազատ ժողովուրդներու միութեամբ : Միայն ատեն կարելի է յաջող բանակցութիւններ կատարել Խ. Միութեան հետ»:

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան մէկ ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ Մոսկուայի առաջարկը «նոր եւ թափանցիկ փորձ մըն է, խափանելու համար արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը» :Մամուլի վերատեսուչը եւս նոյնիմաստ յայտարարութիւն մը հրատարակեց, ըսելով թէ Մոսկուայի այս փորձն ալ ձախողման դատապարտուած է :

Փարիզի եւ Լոնտոնի քաղաքական շրջանակներն ալ գիտել կուտան թէ Մոսկուա նոր ռազմախաղ մը կը փորձէ, խափանելու համար Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը: Այս առթիւ ուշագրաւ կը գտնեն որ Լոնտոնի խորհրդային դեսպանատան գործակատարը շաբաթ օր Անգլիոյ արտաքին գործերու պաշտօնատունը գնաց, տեղեկութիւններ քաղելու համար Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման մասին :

Յայտնի է որ ոչ միայն Ֆրանսայի Ազգ. ժողովը, այլեւ Անգլիոյ խորհրդարանը վաւերացուցած են Փարիզի դաշնագիրները: Անգլիոյ համար նախապայման է այդ համաձայնութեանց վաւերացումը բոլոր պետութեանց կողմէ, որպէս նոր բանակցութիւն կատարելու համար Խ. Միութեան հետ :

ԹՈՒՐՔԻԱ ԶԻՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ԼԻԲԱՆԱՆԻ

ԵԳԻՊՏՈՍ Կ'ԸՆԴԴԻՄԱՆԱՅ

Թուրքիոյ վարչապետը, որ Պաղտատէն Պէյրութ գացած էր ,առաջարկեց Լիբանանի կառավարութեան զինակցութիւն մը կնքել յարեւմտան Թուրքեւիրաքեան համաձայնութեան: Լիբանանի նախարարական խորհուրդը արտակարգ նիստի հրաւիրուած է, քննելու համար այս խնդիրը: Պատասխանը պիտի տրուի երեքշաբթի առտու (այսօր): Թուրքիոյ վարչապետը, որ պիտի մեկնէր Բշ. օր, 24 ժամ յետաձգեց իր մեկնումը :

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Պ. Ատնան Մենտէրէս ջերմապէս ջատագովեց Լիբանանի եւ միւս արաբական պետութեանց մասնակցութիւնը արեւմտեան խմբակցութեան, բայց չկրցաւ համոզել իր խօսակիցները : Իրազեկներու կարծիքով, Լիբանանի վարիչները հետեւեալ պատասխանը պիտի տան .—

1. Այդպիսի մասնակցութիւն մը պիտի նշանակէր վերջ տալ Արաբական Դաշնակցութեան եւ Համարաբական ապահովութեան դաշինքին .— 2. Ցարդ չէ կատարուած որեւէ փոփոխութիւն արեւմտեան

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ԳԱՂՈՒԹԸ 1954ԻՆ

●

ԼԻՈՆ, («Յառաջ») — Այս տարի, կամքէ անկախ պատճառներով, մէկ-երկու շաբաթ ուշացուցի մեր տարեկան տեսութիւնը: Թղթակիցի մը համար դիւրին է տարեկան լրիւ տեսութիւն մը արձանագրել, երբ իր ձեռքին տակ ունի աղբիւրներ, թիւեր եւ փաստեր: Մեր մէջ, դժբախտաբար, ամէն բան թերի է ու այդպէս ալ կը շարունակուի: Կը խօսինք, կ'աղմկենք: Մեծ մեծ կը ջարդենք, բայց երբ կարգը գործնականին հասնի, կ'անճրկինք:

Ի՞նչ է մեր իրական թիւը այս քաղաքին մէջ, իր շրջաններով: Ոչ ոք գիտէ: «Եօթը ութ հազար» է կ'ըսենք ու կ'անցնինք ... Ոչ ազգային իշխանութիւնը, ոչ Հայրենակցականները, եւ ոչ ալ ուրիշ կազմակերպութիւններ լրիւ թուանշան ունին իրենց ձեռքին տակ: Ամէն ինչ ենթադրական է:

Ուրեմն, մենք ալ 7 – 8000 կը հաշուենք:

Մէկ երկու Հայր. Միութեանց դիմեցի ստուգելու համար գոնէ իրենց հայրենակիցներու լրիւ ցանկը: Այս տարի ուշ է, ըսին, յառաջիկային բան մը կ'ընենք»:

Թող այդպէս ըլլայ ...

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ.— Տագնապը կը շարունակուի, երբեմն մեղմ, երբեմն սուր: Գործարանները դէշ-աղէկ կը բանին: Տեղ-տեղ «յաւելեալ» ժամերով, տեղ տեղ ալ կրճատուած: Մեր անգործներու թիւը աննշան է եւ անշուշտ կը ստանան պետական նպաստ: Առեւտուրի հրապարակը շատ փայլուն չէ, բայց բոլորն ալ ոտքի վրայ են: «Զենք աշխատիր, գործերը լաւ չեն, տուրքերը ծանր են, կ'ըսեն, բայց եւ այնպէս կը դիմանան: 1954ին ալ, ինչպէս նախընթաց տարիներուն, ամէնէն ճնշիչ հոգը ապրուստի սղութիւնն էր: Իսկապէս շատ սուղ է եւ վաստակը սահմանափակ: Ընկերային օգնութեան նպաստները զգալապէս կը թեթեւցնեն ապրուստի հոգը, բայց, տագնապը կը մնայ խոր եւ տեւական:

ԱԶԳԱՅԻՆ.— Անցեալ տարի ալ մեր գաղութին ազգային կեանքը իր բովանդակ տարողութեամբ կեդրոնացաւ եկեղեցի մը, ազգ. տուն մը շինելու աշխատանքին վրայ: Ամէնքդ ալ գիտէք, հողը շատոնց գնուած է, հիմերը փորուած պատրաստ են: Անցեալ ամառ ճոխ յայտագրով մը հիմնարկէքը կատարուեցաւ Լիոնի ծերունազարդ քաղաքապետ Պ. Էռ. Էռիոյի նախագահութեամբ: «Յառաջ» ատենին արձանագրեց բոլոր մանրամասնութիւնները այնպէս որ դանց կ'առնեմ:

Ազգ. Միութիւնը, «Շինարարական յանձնախումբը», «Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը», «Երիտասարդաց»ը եւն., ամէն ճիգ կը փորձեն գործը տեղ մը հասցնելու համար: Վերջերս խորհրդակցական ժողովի մը հրաւիրուեցան Հայր. Միութիւններու եւ քաղաքական կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները: Այդ ժողովին մէջ լայնօրէն քննուեցան բազմազան տեսակէտներ: Իբրեւ արդիւնք ստեղծուեցաւ նոր մարմին մը որուն մէջ իրենց ներկայացուցիչը ունին գրեթէ բոլոր գործօն կազմակերպութիւնները: Այս մարմինը, Ազգ. Միութեան, եւ իր հովանաւորութեան ենթակայ միութիւններուն հետ պարբերաբար կը սարքէ խորհրդակցական ժողովներ որոնց ընթացքին լայնօրէն զեկուցում պիտի տրուի կատարուած աշխատանքներու եւ անոնց արդիւնքի մասին:

Թէ ո՞ւր հասած է շինութեան գործը, յայտնի է: Թէ այսօր Ազգ. Միութիւնը կամ շինարարական յանձնախումբը որքա՞ն պատրաստ եւ շօշափելի գումար ունի, Եկեղեցիին պատերը բարձրացնելու համար, ստոյգ տեղեկութիւններ չունիմ: Անշուշտ Ազգ. Միութիւնը մամուլին պիտի հաղորդէ լրիւ հաշուեկշիռ մը: Անվիճելի է որ շինութեան գործին լծուած կազմակերպութիւնները, կամ անձերը կարելին կը փորձեն, ծրագիրը գործադրելու համար: Ներկայացում, երեկոյթ, ցերեկոյթ, տօնավաճառ, դասախօսութիւն գրեթէ ամէն շաբաթ եւ հինգ միլիոնոց վիճակահանութիւն մը, որուն համար տրամադրուած է Ֆրէկաթ ինք– գար տոմսեր, հատը հարիւր ֆրանքէն:

Մասնաւոր արտօնութեամբ այդ տոմսերը կը վաճառուին քաղաքին գլխաւոր պողոտաներուն վրայ, թէ Հայերու եւ թէ տեղացիներու: Վիճակահանութիւնը տեղի պիտի ունենար անցեալ Դեկտեմբերին: Բայց որովհետեւ բոլոր տոմսերը սպառած չէին, դարձեալ մասնաւոր արտօնութեամբ յետաձգուած է յառաջիկայ Մարտին: Յիշենք որ այս վիճակահանութեան համար տրամադրուած է Ֆրէկաթ ինքնաշարժ մը

Հակառակ թափուած ճիգերուն, հանգանակութեան, վիճակահանութեան, եւ ուրիշ բազմազանձեռնարկներու, կարելի չէ արդիւնքը գոհացուցիչ համարել: Եկեղեցին կառուցանելու համար, շատ մեծ գումարի մը կը կարօտին: Գաղութին չունեւորները չեն որ պիտի ճարեն այդ գումարը: Ունեւորներուն կը մնայ ուրիշ աղբիւրներ գտնել կամ բարերար մը փնտռել:

Երկու երեք տարուան փորձառութեամբ տեսանք որ «դուրս»էն մեծ բան սպասելու չէ: Ոչ Նիւ Եորքը, ոչ Գահիրէն, եւ ոչ ալ Պրիւքսէլը մեր ձայնը լսեցին: Կը մնայ որ մենք մեր ձայնը լսենք:

Ոեւէ մէկուն խրատ տալու յաւակնութիւնը չունիմ, բայց կը կարծեմ թէ մեր գաղութը եթէ սրտանց ուզէ կրնայ իր եկեղեցին շինել: Այդ պարագային մենք մեր գրպանին մէկ անկիւնը աւելցած անպէտ բաժինը չէ որ պիտի տանք, այլ մեր իրական ունեցածէն բաժին մը:

Եօթը ութ հազարնոց գաղութի մը մէջ, «ոտքը ձեռքը» բռնող բաւական հայրենակիցներ ունինք:

Հին սերունդը գրեթէ անհետացաւ: Միջինը կամաց կամաց մեկնելու ճամբուն վրայ: Նորը քառասմբակ կը վազէ դէպի ուծացում:

Եկեղեցին եւ ազգ. տունը փրկութեան լաստ մը կը համարուի այդ հեղեղատին դիմաց: Ահա թէ ինչո՞ւ այսքան ծանրացանք այս նիւթին վրայ: Անոնք որ այս հրատապ գործին գլուխը անցած են, անշուշտ յարատեւօրէն պիտի շարունակեն այս նուիրական աշխատանքը, մինչեւ որ օր մը իրողութիւն դառնան եկեղեցին եւ Ազգ. Տունը:

Սրտանց յաջողութիւն կը մաղթենք:

Յաջորդով՝ հանրային, կրթական, ընկերային խնդիրներու մասին:

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ Բ. ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

●

(Ամփոփուած Սով. Հայաստան օրաթերթէն)

Խ. Միութեան Գրողներու Համագումարին մէջ ռուս գրագէտ Կ. Մ. Սիմոնով շարունակելով իր զեկուցումը խօսեցաւ գեղարուեստական արձակի մասին: Ըսաւ թէ 1934 – 1941 լոյս տեսան երեք մեծ դիւցազներգութիւններ, որոնք տարիներու ընթացքին խորհրդային գրողներու գիտակցութեան մէջ հաստատուած են իբրեւ դասական ստեղծագործութիւններ.— Մ. Գորկիի «Կլիմ Սամգինի կեանքը», Մ. Շոլոխովի «Խաղաղ Դոնը» եւ Ա. Թոլսթոյի «Տառապանքի ուղիներով» երկերը: Այդ հուժկու դիւցազնական գործերուն կը յաջորդեն Ն. Օստրովսքիի «Ինչպէս էր կոփւում պողպատը» եւ Ա. Մակարենկոյի «Մանկավարժական Պօէմը»:

Յետ պատերազմեան տարիներուն գրականութեան մասին Սիմոնով կանգ առաւ անոր զարգացման բնորոշ գիծերուն վրայ: Ատիկա ամէնէն առաջ երիտասարդ ուժերու գործունէութիւնն է եղբայրական միութենական հանրապետութեանց գրականութեան մէջ, ռուսերէն թարգմանութիւններով:

Բացատրեց թէ քիչ բան չէ եղած, բայց «մենք կը նմանէինք այն գիտնականներուն, որոնք կը փորձեն գիտութիւնը զարգացնել փոխադարձ գովաբանման եւ սխալները լռութեան մատնելու գաղջ մթնոլորտին մէջ որոնց մասին ըսած է Գ. Մ. Մալենկով ԺԹ. Համագումարին մէջ, եթէ նիրհէինք դափնիներու վրայ եւ բաւարարուէինք ձեռք բերուած արդիւնքով:

«Յետպատերազմեան տարիներուն, երբ ընկերվարութեան կառուցման ճամբու վրայ կանգնած է 900 միլիոն հոգի, ընկերվարական իրականութիւնը իբրեւ գրականութեան մեթոտ, կը զարգանայ ամենուրեք ուր ժողովուրդը յաղթած է:

«Մենք լծուած ենք վիթխարի գործի մը, համաշխարհային նշանակութիւն ունեցող գործի մը եւ պէտք է անձամբ արժանի ըլլանք մասնակցելու... Մենք իրաւունք չունինք ոչ մէկ վայրկեան մոռնալու թէ մեզ լսելով, մեր մասին կը մտածէ աշխատաւոր ժողովուրդի ամբողջ աշխարհը, թէ մենք կ'աշխատինք այնպիսի ընթերցողի ու հանդիսատեսի առջեւ, որուն նման դեռ չէ եղած մարդկութեան ամբողջ պատմութեան մէջ: Ես ձեզ կոչ կ'ընեմ սորվիլ, սորվիլ, մտածել, աշխատիլ, յարգել ու գնահատել գիրքը, ինչպէս իրար կը գնահատեն ռազմիկները մարտադաշտերուն մէջ եւ ուժեր չվատնել մանրուքներու համար իրարու դէմ պայքարելով, այն ատեն երբ պատմութիւնը ձեզ անողոք պայքարի կը կոչէ, հին աշխարհի դէմ»:

Բանաստեղծ Իսակովսկին շեշտեց թէ շատ լուրջ ուշադրութեան արժանի են երգային բանաստեղծութիւնները: Սիրուած երգերը գիտեն, կը կարդան ու կ'երգեն տասնեակ միլիոնաւոր մարդիկ: Շեշտելով երգային ստեղծագործութեան մէջ ձեռք բերուած նուաճումները, բանաստեղծը ցոյց տուաւ թէ այդ սեռը ետ մնացած է վերջին երկու երեք տարիներու ընթացքին: Երգեր կը գրուին, բայց յաճախ ատոնք ոչ թէ բանաստեղծական գործեր են, այլ մօթիֆի մը յարմարցուած տրափարետներ:

Թատերգութեան մասին խօսեցաւ Ա. Ե. Կորնէյչուկ, շեշտելով թէ համայնավար կուսակցութիւնը, մեր վրայ պարտականութիւն կը դնէ որպէսզի թատրոնը ըլլայ իսկապէս ժողովրդական: Պէտք է ձգտիլ որ հարուստ ըլլայ բեմական ձեւի բազմազանութեամբ: Նախքան պատերազմը թատրոնի հասունացման տարիներ էին եւ հետզհետէ աւելի խորապէս եւ գեղարուեստականօրէն կը խօսուէր խորհրդային մարդու մասին, սիրոյ, կենցաղի, պայքարի բարեկամութեան, թշնամիի դէմ ատելութեան մասին: Սակայն յետպատերազմեան տարիներուն կարգ մը թատերագիրներու մէջ երեւան եկան ինքնահանգստացման տրամադրութիւններ:

Դրական հերոսի արտայայտիչ կերպար ստեղծելու համար անհրաժեշտ է տեսնել կեանքը բոլոր հակասութիւններով: Հանգոյցներու յաղթահարումով կ'ամրապնդուի նորը: Ատիկա ձեռք բերուեցաւ յետպատերազմի թատրոնի լաւագոյն ստեղծագործութեանց մէջ: Առանց հանգոյցի տեսութիւնը կը խանգարէ թատրոնի զարգացումը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐՈՂՆԵՐԸ ԿԸ ԳՆԱՀԱՏՈՒԻՆ

Մոսկուայի սիւնազարդ դահլիճին մէջ, ուր տեղի ունեցաւ համագումարը, ցուցադրուած էին վերջին քսան տարիներու ընթացքին խորհրդային գրողներու ստեղծած լաւագոյն երկերը բոլոր լեզու–

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (32)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

●

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ե.

Կարողացայ մի կերպ մեղմել նրա վրդովմունքը, ասացի, թէ ես մեղաւոր չեմ, եւ այդ բոլորը կատարուել է իմ կամքի հակառակ, թէ ուսանողական անկարգութիւնների մասնակցելուս համար ինձ Սիբիր էին քշել, եւ մի շարք այսպիսի ստեր: Այս բոլորի հետ միասին երդում կրակն ընկայ թէ առաջուայ պէս սիրում եմ իրեն, ցաւ յայտնեցի որ ամուսնացել է (ինքն ասաց) բայց եւ այնպէս,— ասացի, այդ չի խանգարում, որ մեր նախկին յարաբերութիւնները շարունակենք:

— Եւ ի՞նչ պատասխան ստացար:

— Այդ էլ քեզ եմ թողնում, որ գուշակես, ասաց Թուսեանը, լամբը վերցրեց եւ, բարի գիշեր մաղթելով, դուրս գնաց:

— Երեւի մի փառաւոր ապտակ կերար, կանչեցի նրա ետեւից:

Սխալուեցիր, թէեւ հոգեբան ես, բղաւեց նա միւս սենեակից: Այդ ցոյց է տալիս, որ դու կանանց հետ գործ չես ունեցել եւ կանանց չես ճանաչում: Ճրագը հանգցնե՞մ, թէ մնայ:

— Կարող ես հանգցնել:

Լոյսի այն շերտը, որ ընկնում էր սենեակս հարեւան սենեակի բաց դռնից, հանգաւ:

— Ապտակ գիտե՞ս ինչ տեսակ կանայք են տալիս, Մարգարեան, կանչեց Թուսեանը, ըստ երեւոյթին, արդէն անկողին մտած: Ապտակն այն տեսակ կանայք են տալիս՝ որոնք ոչինչ չունեն կորցնելու: Այ, օրինակ, փողոցում մօտենում ես մի հանրածանօթ թեթեւաբարոյ կնոջ եւ առաջարկութիւն անում՝ թէ որ քիթդ դուր չեկաւ, մէկ էլ տեսար տարաւ ու բերեց, շրխկ: Դեռ «ղարաղավոյ» էլ կը կանչի, որ ցոյց տայ, թէ տեսէք՝ որքան նամուսով կին եմ: Իսկ իսկական նամուսով կանայք, ընդհակառակն, այդպիսի դէպքերում կարմրում են, կարկամում եւ ամօթից քիչ է մնում գետինն անցնեն, որ մարդ չտեսնի, չիմանայ: Գրող մարդ ես, պէտք է որ այս բաներն իմանաս, աւելացրեց նա յորանջելով:

— Բայց եւ այնպէս չասացիր, թէ ինչ պատասխան ստացար, նկատեցի ես:

— Ցամենայն դէպս ապտակ չստացայ եւ չէի կարող ստանալ, որովհետեւ այսպէս թէ այնպէս, իր անդրանիկ սիրոյ առարկան էի, իսկ անդրանիկ սէրը կնոջ սրտում անջնջելի է, ինչքան էլ որ այդ սիրոյ առարկան անառակի մէկը լինի, ինձ պէս:

— Ինձ փիլիսոփայութիւններ հարկաւոր չեն, ինձ վերջն է հարկաւոր, կանչեցի ես անհամբերութեամբ:

— Դէ վերջն ի՞նչ. վերջն այն, որ ... հարցրեց որտեղ եմ ապրում: Ես էլ տուի քո տան հասցէն:

— Թէ ի՞նչ:

— Թէ այն, երեւի, որ կամ ինքը գայ, կամ նամակով «ռանդէվու» նշանակէ որ եւ է տեղ: Ես այդ մտքով էլ հասկացայ նրան, եւ դրա համար էլ վճռեցի առժամանակ յետաձգել գնալս: Հիմա որ ասացիր եկել դանդղ քաշել են, մտածեցի չլինի նա է եկել եւ վերջին րոպէին ամաչել փախել է: Բայց այս էլ եմ մտածում, թէ՝ ինչպէ՞ս կը համարձակուէր գալ կէս գիշերին:

— Ինչո՞ւ իր հասցէն չուզեցիր:

— Զոռու: = Ինչո՞ւ:

— Դէ հասկանալի է. ամուսին, ընտանիք, ո՞վ գիտէ ...

Թուսեանը նորից յորանջեց եւ երկար ժամանակ լուռ էր:

— Բայց լսիր ինչ եմ ասում, յանկարծ կանչեց նա: Թէ որ, ով գիտէ, վաղը, միւս օրը գայ եւ դու տանը լինես, յոյս ունեմ այնքան փափկանկատ կը գտնուես, որ մեզ մենակ կը թողնես: Իսկ այժմ բարի գիշեր, ես արդէն քնեցի:

★

Զ.

Չգիտեմ ինչ հիման վրայ, Թուսեանը համոզուած էր, որ իր խաբած աղջիկը չորս հինգ տարուայ լքումից յետոյ անպատճառ պիտի գայ իր մօտ կամ նամակով տեսակցութիւն պիտի նշանակի: Այս պատճառաւ հետեւեալ օրը երեկոյեան տուն էր եկել շատ վաղ եւ, երկար ապարդիւն սպասումից ձանձրացած, պառկել քնել էր առանց հանուելու, պատուիրելով, որ եթէ գայ, վեր կացնեմ իրեն:

Նստած պարապում էի, ըստ սովորականին, երբ դարձեալ գրեթէ նոյն ժամին, ինչպէս եւ նախորդ գիշերը, հնչեց դրանս զանգակը: Գրեթէ նոյն րոպէին էլ յանկարծ կտրուեց Թուսեանի խռմփոցի ձայնը հարեւան սենեակում: Այդ նշան էր որ նա յանկարծ զարթնեց զանգակի ձայնի վրայ:

— Հը՞, Մարգարեան, կանչեց նա. այս նա՞ է:

— Չէ, մի պոռար, ասացի ես գրգռուած, չնայելով, որ ակամայ սկսեցի հաւատալ, թէ կարող է նա լինել:

Թուսեանը երեւաց դրան շէմքում շտապով բաճկոնը հագնելով:

—Կաց, ես եմ բանալու, ասաց եւ դուրս գնաց:

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ՓԱՐԻԶԻ ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

★

Համաձայն Սեպտ. 18ին եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ գումարուած խառն ժողովի որոշումներուն, Կրթական ընդհ. քննիչը կատարեց այցելութիւններ, Կեդր. Մարմնի հովանաւորութեան տակ բացուած բոլոր դպրոցներուն եւ իր տեղեկագիրը ներկայացուց Դեկտ. 4ի ուսուցչական խառն ժողովին: Համաձայն այս տեղեկատուութեան՝ դասաւանդութեան սրահները լաւ պայմաններով օժտուած եւ տաքցուած են, ունին կանոնաւոր գրասեղաններ, գրատախտակ, այբուբենի ցուցատախտակ որոնցմէ կրթական մարմինը արդէն պատրաստած է տպագիր, ձեռագիր եւ գլխագիր երեք տեսակ գիրերով՝ Ֆրանսայի մէջ գոյութիւն ունեցող բոլոր հայերէնի դասընթացքներու համար:

Տասը ուսուցիչներ եւ ուսուցչուհիներ կը կատարեն լուրջ աշխատանք եւ իրենց պարտականութեան գիտակից են: Դասարաններու բաժանումները եղած են տրուած պայմաններու համապատասխան: «Արարատ»ի Ա. Բ. Գ. տարիներ, քերականութիւնը, ուղղագրութիւնը, շարադրութիւնը մասնաւոր խնամքով կը դասաւանդուին: Հայոց պատմութիւնը, աշխարհագրութիւնը եւ կրօնական գիտելիքները մաս կը կազմեն կրթական ընդհ. ծրագրին: Երգ եւ հայկական պարերը վեցէն մինչեւ քսան տարեկան հայ աղջիկները խանդավառութեամբ եւ զարմանալի ճկունութեամբ կը սորվին, ձեռնհաս ուսուցչուհիներու հսկողութեան տակ:

Հայկ. Մշակոյթի նուիրուած փառատօնին, որ տեղի պիտի ունենայ Փետր. 20ին, Սորպոնի մէջ, այս խումբերը իրենց նոր երգերով, պարերով եւ զանազան անակնկալներով պիտի մասնակցին:

Ութ դպրոցներու մէջ արձանագրուած աշակերտներու ընդհ. թիւը կը հասնի այս շրջանին 350ի, որոնց 180ը աղջիկ եւ 170ը մանչ:

Տասը տարիէ ի վեր բացուած եւ առանց ընդհատումի շարունակուած այս հինգշաբթի օրերու դպրոցները ունեցած են հայերէն խօսող եւ գրող սերունդ մը: Անոնք քովէ քով եկած են եւ կազմած նախկին աշակերտներու միութիւններ, մօտէն կը հետեւին իրենց կրտսեր եղբայրներուն եւ քոյրերուն ու կը քաջալերեն զանոնք իրենց բարոյական եւ նիւթական նպաստներով: Այս պարագան ուշադրութեան կը յանձնենք մեր համայնքին եւ կը թելադրենք որ մասնաւոր գնահատանքով մօտենան այս դասընթացքներուն եւ լրջօրէն հետաքրքրուին եւ ամէն տեղ, մամուլի, լսարաններու եւ հաւաքոյթներու մէջ հարկ եղած քարոզչական աշխատանքը կատարեն, որպէսզի անտարբեր ծնողները փութան ղրկել իրենց զաւակները, իրենց մօտիկ թաղային կրթարանները:

Հայրապետական պատուիրակ Գեր. Տէր Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի նախագահութեան տակ գումարուած խառն ժողովին մէջ (4 Դեկտ.) նկատի առնուեցաւ հայերէնի ուսուցման աւելի նոր եւ արդիւնաւոր դրութեան մը հետեւելու կենսական հարցը: Բոլոր ուսուցիչները մասնակցեցան այս խորհրդակցութեան, իրենց փորձառութեան եւ ձեռք բերած նպաստաւոր արդիւնքներու մասին յայտնեցին լուրջ եւ օգտակար մտքեր: Այս թելադրութիւնները դասաւորուեցան եւ բոլորին համաձայնութեամբ ընդունուեցաւ ընդհանուր ծրագրային ուղղութիւն մը:

Ուսուցիչները փափաք յայտնեցին որ գոնէ քանի մը անգամ պարբերաբար տեղի ունենան այս կարգի հաւաքոյթներ, աւելի ամուր հիմերու վրայ դնելու համար հայեցի դաստիարակութեան գործը:

ԿԵԴՐ. ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆ

ներով: Առաջին համագումարին կար միայն Մաքսիմ Գորկիի մեծ նկարը: Այս համագումարին ցուցափեղկին մէջ դրուած էին Մայակովսկիի մարտական ստեղծագործութիւնները եւ անոնց քով՝ Շոլոխովի, Ֆադէյեւի, Ա. Իսահակեանի, Դաղեանի, Սամէտ Վուրղունի եւ ուրիշներու գիրքերը: Բացի ասոնցմէ ցուցափեղկին մէջ էին Ա. Իսահակեանի ընտիր երկերը, Եղիշէ Չարենցի «բանաստեղծութիւններ ու Լեկենդներ», Դէմիրճեանի, Զօրեանի, Նայիրի Զարեանի, Շիրազի, Սեւունցի, Քոչարի, Կապուտիկեանի եւ ուրիշ հայ գրողներու նկարներն ու գիրքերը:

Սուրկով, Պոլեւոյը, Վուրղունը, Սիմոնովը խօսելով խորհրդային գրականութեան նուաճումներու մասին, ըստ արժանւոյն գնահատեցին նաեւ հայ գրողներու նուաճումները: Ջերմ խօսքեր ըսուեցան խորհրդահայ բանաստեղծութեան հիմնադիրներ Յակոբ Յակոբեանի, Եղիշէ Չարենցի, ժողովրդական բանաստեղծ Աւետիք Իսահակեանի մասին: Յիշեցին նաեւ արձակագիրներ Դէմիրճեանը, Զօրեանը որոնք մեծ դեր կատարած են խորհրդային արձակի զարգացման մէջ: Գնահատուեցան Նայիրի Զարեանի, Գեղամ Սարեանի, Հրաչեայ Քոչարի, Գարեգին Սեւունցի, Վաղդանտ Անանեանի, Սիլվա Կապուտիկեանի, Գէորգ Էմինի, ստեղծագործութիւնները:

Պաշտօնական տեղեկագրին համաձայն, 1941–1954 Ստալինեան մրցանակի արժանացած են 242 գրողներ, ամէն ազգէ:

Ֆրանսացի գրող Լուի Արակոն խնդրեց բարեկամական ողջոյն հաղորդել Աւետիք Իսահակեանի:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏՕՆԱԾԱՌ ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՎԱԼԱՆՍ.— Յունուար 8ին շաբաթ երեկոյ տեղի ունեցաւ Ազգ. Միութեան դպրոցին հանդէսը, բողոքականներու սրահին մէջ: Ներկայ էր հոծ բազմութիւն մը: Ժամանակէն առաջ բոլոր նստարանները բռնուած էին: Սրահը շատ նեղ կուգար, շատերը ոտքի վրայ էին:

Հանդէսին բացումը կատարեց Պ. Լ. Տէր Սարգսեան, յանուն Ազգ. Միութեան մաղթանքներ ուղղելով գաղութին: Յետոյ շնորհակալութիւն յայտնեց վեր. Ռուվըրանին որ սիրով տրամադրած էր սրահը, Ամանորի հանդէսի համար եւ գնահատեց ուսուցիչ Պ. Ժամագործեանի կատարած աշխատանքը: «Ազգ. Միութիւնն ըրաւ իր բոլոր կարելին՝ նիւթական, թէ բարոյական մեր մանուկներու տալու հայեցի դաստիարակութիւն: Նախկին եկեղեցւոյ մատուռը մաքրեցինք, կահաւորեցինք նոր սեղաններով եւ նստարաններով, ապահովեցինք նաեւ ներքին ջերմութիւնը: Արդիւնքը եղաւ այն որ այսօր 55 աշակերտներ եւ աշակերտուհի կը սորվին մայրենի լեզուն: Իւրաքանչիւր անհատի ազգային պարտականութիւնն է մեր նախորդներէն ժառանգուած լուսաւոր ջահը փոխանցել մեր հետեւորդներուն»: Մանուկները երգեցին «Ով մեծասքանչ դու լեզու»ն ղեկավարութեամբ՝ Օր. Ժամագործեանի: Ապա ուսուցիչը կարգով բեմ հրաւիրեց աշակերտները որոնք յաջողութեամբ կատարեցին իրենց դերը,— արտասանութիւն, մենախօսութիւն եւ ուղերձ, ջերմապէս ծափահարուելով:

Գեղարուեստական բաժինը տեւեց երկու ժամ եւ փակուեցաւ Օր. Մէքսէդեանի արտասանութեամբ (Սրուանձտեանցի արձակ բանաստեղծութիւնը, «Ուղերձ Մասիսին»): Իսկ ութնամեայ Ավճեան այնքան յուզումով արտասանեց Ա. Զօպանեանի «Մայր Հայաստան»ը: Սիրելի «Յառաջ» այս փոքրիկին վրայ կը հիանայ ամբողջ գաղութը: Ինչպէս գրած էի արդէն, նոյնքան ընդունակութեամբ ըմբռնած էր Սիամանթոյի «Ս.Մեսրոպ»ողին: Անթերի էին առոգանութիւնը եւ շատ բնական արտայայտութիւնը: Ամբողջ սրահը խորապէս ազդուած էր եւ շատերը կ'արտասուէին:

Կարճ դադարէ մը ետք ներկայացաւ Կաղանդ Պապան (Անտոնեան) նուէրներ բաշխելով մանուկներուն: Պ. Ժամագործեան շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր ներկաներուն, իրենց բարոյական եւ նիւթական աջակցութեան համար եւ հանդէսը փակուեցաւ բարեմաղթութիւններով:

ԱՇՈՏ Ա.

ՏԽՐՈՒՆԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Անողոք մահը Պօղոսն ալ տարաւ, 45 տարեկան հասակին մէջ, 25 Դեկտեմբեր 1954ին: Հանգուցեալը զաւակն էր Տէրտէրեան մեծ ընտանիքին, ծնած Խարբերդի Շահխահճի գիւղը, 1907ին: Հայրը Յարութիւն, Կիլիկիա գաղթած ըլլալով, կը սպաննուի 1909ի ջարդերուն, իր այրին՝ Տիկին Պաղտատ, չարաչար աշխատանքով կը մեծցնէ երեք որբուկները: 1915ի Մեծ Եղեռնէն վերջ, երկուքը կը ստիպուի որբանոց դնել, իսկ մէկը Քիւրտերը կը տանին: Պօղոս Մեղրէի գերմանական որբանոցին մէջ թէ կը կարդայ, եւ թէ դերձակութիւն կը սորվի: 1922ին միւս որբերուն հետ կը մեկնի Պէյրութ, Կ. Պոլիս եւ Յունաստան: 1926ին բոլորը կուգան Ֆրանսա:

1928ին կը կազմուի Շէյխհաճի գիւղի Հայր. Միութիւնը, որուն հիմնադիրներէն մին կ'ըլլայ Պօղոս եւ միշտ անդամ վարչութեան: Չքաւոր հայրենակիցները եւ ներգաղթողները օգտուած են այս միութենէն: 1946էն ի վեր անդամ էր Համախորհրդային Միութեան, այս վերջին տարին ալ նախագահ Մարսէյլի մասնաճիւղին:

Յուղարկաւորութեան կը մասնակցի մեծ բազմութիւն մը: Դագաղին վրայ դրուած էին բազմաթիւ ծաղկեպսակներ:

Իր գիւղի Հայր. Միութեան կողմէ դամբանական մը խօսեցաւ Պ. Հրանդ Ստեփանեան: Համախորհ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի կողմէ խօսեցաւ Պ. Ս. Տէր Մարտիրոսեան:

Համախորհ. Միութեան Մարսէյլի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ հանգուցեալի այրիին եւ զաւակներուն, ծերունի մօրը, երկու եղբայրներուն եւ բոլոր պարագաներուն:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ բժշկական միութեան վարչութիւնը որոշած է ամէն ամիս դասախօսութիւն մը տալ: Այս առթիւ դիմած է Պէյրութի բժշկական սէնտիքային նախագահ Տոքթ. Նէճիպ Սաատի որ սիրով տրամադրած է կրթական նախարարութեան պատկանող սրահը Շարթունկի շէնքին մէջ: Այս առթիւ հանդիպում մը ունեցած են Տոքթ. Սաատի հետ որ ծանօթ է իր հայասիրութեամբ, ան գնահատած է անոնց ձեռնարկը եւ գովասանքով խօսած է հայ բժիշկներու վայելած բարձր վարկի մասին; Տոքթ. Զալաքեան շնորհակալութիւն յայտնելով շեշտած է թէ Հայկ. Բժշկական Միութիւնը անբաժանելի մասը կը կազմէ Պէյրութի Բժշկ. Սէնտիքային: «Մեր նպատակներուն ամենակարեւորն է հայերէն դասախօսութիւններ կատարել հայ ժողովուրդին մէջ»:

ՅՈՒՆԱՀԱՅ գաղութին մէջ, որ հազիւ տասը հազար հոգի կը հաշուէ, լուսաւոր երեւոյթ մըն է Հ. Մ. Ը. Մ.ը, իր 600 անդամներով: Դպրոցներն ալ ունին համագումար 600 աշակերտներ, Հ. Մ. Ը. Մ. բարերար դեր կը կատարէ: Օտար մարզական միութեանց եւ խումբերու մասնակցող եւ հայկ. կեանքէն կտրուած մարզիկներ հաւաքած է իր դրօշին տակ: Ինչպէս կը գրէ Աթէնքի «Ազատ Օր»ը:

ՄԽԻԹԱՐ Աբբահօր մասին յոյն գրող մը, Թաքիս Տիմոսոս ուսումնասիրութիւն մը ունի, որ նախապէս հրատարակած է Աթէնքի «Նէա Էսթիա» գրական պարբերաթերթին մէջ: Մխիթար աբբահայրը 1703 – 1715 հաստատուած էր Մեթոնի (Պելոպոնէս) ուրկէ հեռացած էր Թուրքերու յարձակումներու հետեւանքով: Յոյն հեղինակը մասնաւոր տեղ տուած է Մխիթարի կեանքին Մեթոնիի մէջ:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ արտաքին գործերու նախարարութեան օտարականներու բաժնի պետ Պ. Ժան Կոկկեան իտալական հանրապետութեան շքանշանը ստացած է իտալական դեսպանին ձեռքով:

Պ. ՊԵՐՃ ՊԱՊՈՅԵԱՆ որ երկար ատենէ ի վեր հաստատուած է Եթովպիա, անդուլ ջանքերով կը նպաստէ երկրին առեւտուրի զարգացման: Տարիներէ ի վեր ընտրուած է Ատիս Ապեպայի առեւտրական սենեակին նախագահ: Երկրին մեծ ծառայութիւն մատուցած է արդիական բամպակագործական եւ հիւսուածեղէնի գործարաններ հաստատելով: Իր համակրանքը յայտնելու համար, Հայլէ Սելասիէ կայսրը անձամբ բացած է Պապոյեան նորակառոյց գործարանը: Ներկայ եղած է նաեւ կայսրուհին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (53)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Թուրքը ամէն կողմից պաշարել է այդ վայրը: Նպատակ է դրել մաքրել Տարօն Տուրուբերանը «վտանգաւոր անձեր»ից: Նա լրտեսների միջոցով գիտէ, որ նրանք ռազմամթերքի պակասութիւն ունին: Եւ այս իսկ է նրա ոգեւորութեան աղբիւրը: Այդ ժանտատեսիլ մոնկոլները եթէ հաւատային, որ մեր փամփուշտի աղբիւրը անսպառ է, չէին համարձակուի մեր ետեւից գալ: Ի՞նչ անենք, այնպիսի վատ դրութեան ենք մատնուել, որ ոչ մի տեղից յոյս չունինք ռազմամթերք ստանալու: Ստիպուած ենք եղածը խնայողութեամբ գործածել, մինչեւ որ մի տեղից նորը կը ստանանք կամ կը հեռանանք այս լեռներից:

«Այժմ, եթէ կարելի է, զանազան կէտերի վրայ, գիւղի տղաներից պահապաններ ղրկէ, որ աչալուրջ գիշերները հսկեն եւ, երբ նկատեն մեր տղաներին, անմիջապէս հաղորդեն նրանց, որ զգոյշ լինին, քանի որ զանազան տեղերում զինուորներ կան:

« Այլեւս գրելու ոչինչ ունիմ: Վաղը գիշեր կը սպասեմ քեզ Գրգուռի գլուխը, ի հարկէ, եթէ արտակարգ մի բան չպատահի »:

«Միշտ նկատի ունեցիր թշնամիների շարժումները: Եթէ նրանց միտքը հասկընանք՝ մենք կընանք նրանց կանխել »:

Տելեմաքը, իմ նամակը ստանալէն անմիջապէս յետոյ, մի քանի տղաներ իր մօտն է կանչում եւ հրահանգում գիշերուայ մէջ երկու ճանապարհով յառաջանալ մինչեւ Մուշաղշէնի մօտերը եւ Թախտալար: Եթէ հնարաւոր է՝ ցերեկը մնալ Գրգուռում, թաւուտ մացառների մէջ եւ այնտեղից հետապնդել թշնամիի ամէն մի քայլափոխը:

Այդ կարգադրութիւնից յետոյ, գիշերը, ուրիշ մի խումբի հետ, նա պաշար է ուղարկում Գրգուռի գագաթը:

Կարծես թշնամին աչքաթող էր արած մեզի: Նա մեր ետեւէն չէր դառնում, այլ մենք սկսանք նրա ետեւէն դառնալ: Մեր լրտեսները թշնամիի գաղտնիքները ձեռք անցուցին եւ հաղորդեցին մեզ: Դուրս եկաւ, որ Թուրքերը կը ձգտէին ամբողջ խումբերը մի տեղ հաւաքել եւ բոլորին մի մեծ ջարդ տալ եւ դրանով վերջ տալ ֆէտայիական գործունէութեան»: Միակ հաւատարիմ եւ վստահելի մարդը՝ Իբրահիմ Չավուշը նոյնպէս կը հաստատէր այս տեղեկութիւնը:

Կռտանը Սոխորդի հիւանդ լրտեսին տեսութեան է գնացել, Դաւաճանը լաց էր եղել որ՝ «մի օր ինքն էլ կրնայ զոհ գնալ այդ արիւնարբու ֆէտայիներին»:

Թուրքը մխիթարել է նրան ասելով.

— Մի վախնար, Սօղօ, այսօր վաղը մենք բոլորին բնաջինջ կ'անենք:

Գրգուռ լերան վրայ ենք: Այդտեղից դիտում ենք վարի դաշտին մէջ եղած անց ու դարձերը: Մարդիկը ճիչդ սողունների չափ փոքր կը տեսնէինք: Մեզ այնպէս էր թւում, որ այդ սողունները մեր ոտքի տակ են եւ կարող ենք մի հարուածով ճզմել:

Այդ օրերին Հայերի՝ գիւղի եւ քաղաքի երթեւեկը դադար առած էր: Երկու դաւաճանների կախաղանից յետոյ, դաւաճանները վախենում էին դուրս ելնել:

Վարը սողացողները՝ Թուրք զինուորներ եւ Քիւրտեր էին: Այդ կը նշանակէր, որ մեզ հետ ընդհարումը անխուսափելի էր:

Այս էլ ասեմ, որ ամէն ինչ մեզանից էր կախուած: Եթէ ուզէինք կռուից խոյս տալ, կրնայինք նաեւ նստել եւ Վանայ ծովի միւս ափը ելնել: Դրանով մեզ հետ կռիւը կը դառնար անհնարին: Բայց ինչպէ՞ս կարող էինք թողնել Մուշի խումբը եւ հեռանալ. չէ՞ որ նրա թիկունքն էինք պաշտպանում այս կողմից: Այդպէս կը խորհէր՝ մի ժայռի վրայ նստած:

Արեւը վաղուց մնաս բարով էր ասել սարերին եւ անհետացել հորիզոնից: Աստղերը երկնակամարի վրայ ադամանդների նման փայլում էին:

Պահապանները լուր բերին, որ Տելեմաքը, Գասպարը եւ Փոփերը եկած են եւ կ'ուզեն տեսնել ինձ:

Եկան: Համբուրուեցանք: Ժայռերի վրայ մի տեղ նստանք եւ երկար խօսեցանք զանազան հարցերի մասին:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

պետութիւններու յարաբերութեանց մէջ որ արդարացնէր այդպիսի մասնակցու – թիւն մը.— 3. Եթէ արաբական երկիրնե-րը ուզեն մնալ արեւմտեան խմբակցու-թեան, պէտք է որ նիւթական եւ զինուո-րական առաւելութիւններ վայելեն եւ լուծուին առկախ հարցերը, մասնաւորա – պէս Պաղեստինի խնդիրը :

× Եգիպտոսի կառավարութիւնը ար – տակարգ նիստի մը հրաւիրեց արաբական երկիրներու վարչապետները, քննելու հա-մար Թուրքեւիրաքեան համաձայնութիւ-նը որ կը համարուի «ծանր հարուած մը արաբական միութեան դէմ» : Ազգային առաջնորդութեան նախարարը, Սալեհ Սալեմ յայտարարեց թէ հակառակ են որ եւ է զինակցութեան՝ Արաբական Դաշնակ-ցութենէն դուրս եւ դատապարտեց Իրաքի համաձայնութիւնը Թուրքիոյ հետ : «Այդ ձեռնարկը լուրջ դէպք մըն է որ կը սպառ-նայ բուն իսկ Արաբական Դաշնակցու – թեան գոյութեան եւ կը վտանգէ արաբա-կան ազգերը իբրեւ ամբողջութիւն» :

Նախարարը մերժեց ըսել թէ Եգիպտոս ինչ դիրք պիտի բռնէ եթէ Իրաք չարու – նակէ իր զինակցութիւնը Թուրքիոյ հետ : Ի պատասխան հարցումի մը պնդեց թէ Եգիպտոս պիտի չբաժնուի Արաբական Դաշնակցութենէն :

Արտակարգ ժողովին հրաւիրուած են արաբական բոլոր պետութիւնները բացի Լիբիայէն : Իրազեկներ կը կարծեն թէ Ե – գիպտոս այս ժողովը հրաւիրելով կ'ուզէ կանխել ուրիշ պետութեանց, մասնաւո – րապէս Լիբանանի եւ Յորդանանի նախա – ձեռնութիւնը : Նոյն աղբիւրին համա – ձայն, Իրաքի վարչապետը, Նուրի Սայիտ փաշա Գահիրէ պիտի այցելէ Փետրուարի սկիզբը, մասնակցելու համար Արաբական Դաշնակցութեան մէկ ժողովին :

ԳԵՏԵՐՈՒ ՅՈՐԴՈՒՄԸ ԿԸՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Ֆրանսայի բոլոր գետերը յորդած են, վտանգաւոր դառնալու աստիճան, սկսե – լով Սէնէն եւ Մառնէն : Զորս օրէ ի վեր անձրեւ կը տեղայ եւ շատ մը վայրեր ո – ղողուած են, Սէնի քարափներն ալ, մեծ մասով : Նաւարկութիւնը դադրած է : Ռօ-նը եւ Սօնը անընդհատ կը բարձրանան, թէ տեղատարափ անձրեւներու եւ թէ ձիւնհալքի հետեւանքով : Սօնի մակերեսը մէկ մեթր երեսուն սանդիմեթրէն բար – ձրացաւ 2.30ի : Փոթորիկներն ալ ահագին աւերներ կը գործեն հարաւային – արեւ – մտեան Ֆրանսայի մէջ : Հիւսիսային շըր-ջանէն Հռենոսը իջած է, բայց Մոզէլը կը յորդի : Դէպի Միջին Ֆրանսա Լուարի եւ Կառոնի յորդումը կը շարունակուի :

× Թանձր մշուշ մը հինգ վայրկեան խաւարակուռ վիճակի մը մատնեց Լոն – տոնը, կիրակի իրիկուն, ահուսարսափի մատնելով ոչ միայն բնակիչները, այլեւ անասունները եւ թռչունները : Շատեր կը կարծէին թէ Վերջին Դատաստանը եկած է. Խաւարը տեւեց հինգ վայրկեան :

× Վերջին լուրերու համաձայն, շատ ծանր վիճակի մը մատնուած է Ալզասը եւ ամբողջ գիւղեր ողողուած են : Կ'ըսուի թէ ուժանակով պիտի պայթեցնեն կարգ մը ամբարտակներ ,Սթրազպուրկի մօտ : Սէնի ջուրերը անցած են վտանգի աստիճանը (4.5.30) : Լիոնի մէջ երթեւեկը արգիլ – ուած է շատ մը կամուրջներու վրայ : Կա-ռոնի մէջ փոթորիկ ժամը 140 քիլոմեթր արագութեամբ : Քալէի մէջ փոթորիկը ծով նետեց ինքնաշարժ մը եւ երեք հոգի մեռան : Սավուայի մէջ յորդած են Պուռ-ժէի եւ Անըսիի լիճերը :

Ծովուն վրայ եւս շատ ծանր է կացու-թիւնը :Բազմաթիւ նաւեր վտանգուած են :

Այրի Տիկին Ռոզ Համբարձում Փա – փազեան, Պ. Արշամ Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Ռոպէր Տըմօթ եւ զաւակները՝ Մառի, Քրիսթին եւ Ռոպի Տըմօթ, ինչ – պէս նաեւ բոլոր ազգականները խորին վշ-տով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի ա – մուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

յանկարծական մահը որ տեղի ունեցաւ իր զաւակներու բնակարանին մէջ : 30 Ավը-նիւ Մարի, Վիլմօպլը :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատար – ուի այսօր երեքշաբթի ժամը 3.30ին Վիլ-մոպլի Սէն Լուի եկեղեցիին մէջ :

Կը խնդրուի ներկայ իբր մահազդ նկա-տել :

Հաղորդակց. Միջոցներ.— Կառ տը լ'Էսթէն շոգեկառք 2.20 :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿ. ԴԱՏԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Փոթո – րիկ» խումբին, այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 21ին Սոսիէթէ Սավանթի սը-րահին մէջ, 28 ռիւ Սէրփան, մէթրօ Օ – տէօն :

Կը դասախօսէ ընկ. ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ :

Նիւթ՝ 1800 – 1830ի շրջանը, «Հայոց աշխարհ»ի գրաւումը եւ Թիւրքմէնչայի դաշնագիրը :

Սիրով կը հրաւիրուին ընկերներն ու փափաքողները :

ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Պիտի երգէ Փետրուար 13ին :

Մեր փորձերը տեղի կ'ունենան Ազգ. Տան մէջ, ամէն երեքշաբթի գիշեր ժամը 8էն 10ը եւ նաեւ ամէն ուրբաթ 21 յուն – ուարէն սկսեալ :

Անոնք որ կանոնաւորապէս չեն հետե – ւիր փորձերուն չեն կրնար բեմ ելլել հան-դէսին օրը :

Ուրեմն երգչախումբին յաջողութեան համար կը խնդրենք երգիչներէն ճշդա – պահ եւ յարատեւ ներկայութիւն երեք-շաբթի եւ ուրբաթ գիշերուան դասերուն :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ դասախօսութիւնը այս չո-րեքշաբթի երեկոյ Քաֆէ Քառէի վերնա-յարկը : Դասախօս Պ.Ս.Քոչարեան :Նիւթ՝ «Վերյիշումներ՝ Մ. Արեզեանի մահուան տասնամեակին առթիւ» :

«ԱՐԾԻԻ» ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ

Պարանցիկ երեկոյթը իր Ե. տարեդար-ձին առթիւ : Յունուար 22ին , ժամը 21-էն մինչեւ լոյս, ԱԼՀԱՄՊՐԱՅԻ գեղեցիկ սրահներուն մէջ :

Ի նպաստ իր վիրաւորներուն :

Նուագախումբ ՌՕԺԷ ԿՕՄԷ :

Բացառիկ անակնկալներ գեղարուես – տական բաժնին մէջ ֆրանսական պարե – րով եւ երգերով : Քոթիյօն, պիւֆէ, թօն – փէթի :

ՏԽՐՈՒՆԻ

«Սիփան Կոմիտաս» երգչա – խումբի անդամներէն եւ անդամուհինե – րէն սրտագին կը խնդրուի ներկայ ըլ-լալ իրենց ժրաջան անդամուհի ՄԱՐՕ ԹԱԳՒՈՐԵԱՆԻ յուղարկաւորութեան, որ տեղի պիտի ունենայ այսօր, երեքշաբթի ժամը 13ին : Հաւաքուիլ իր բնակարանը, 9 ռիւ տէ Պա Լօնշան, Պանթէօ :

Հաղորդակց.— Իջնել Լինեը տը Սօ գծին վրայ, Պանթէօ, կամ Փորթ տ'Օր – լէանէն առնել 188 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Սիթէ Ժառտէն :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկին Ս. Փողհարեան իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Հրաչ Վարդան – եանի, իրենց մօր եւ զոքանչին՝ այրի տի-կին Նուարդ Քէնտիրեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ եւ կը նուիրեն հազար ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման, հազար ֆր. Ֆ. Կ. Խաչի օգափոխութեան կայանի նորոգման համար :

ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Երկու յարկաբաժիններ կան տրամա – դրելի 18րդ թաղամասին մէջ ,դիւրամատ-չելի պայմաններով : Մէկը 2 յարկ, կը բաղկանայ ընդարձակ սենեակէ մը, խո-հանոցէ եւ անթրէ, ջուր, ելեկտրականու-թիւն, կազ, էնօթալասիոն ջերմութեան համար : Միւսը՝ 5րդ յարկը, երկու սեն-եակ, անթրէ, խոհանոց, ճապինէ տը թուալէթ, տէպարա, ելեկ. , կազ, էնս – թալասիոն տաք ջուրի եւ հեռաձայն : Փո-խանակելու համար հինգ սենեակնոց յար-կաբաժինի մը հետ Փարիզի մէջ : Մանրա-մասնութիւններու համար հեռաձայնել՝ Մօն. 15–75 կամ դիմել խմբագրութեան :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԿԵԴՐ. Կոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Կրընոպլի ընկերները Յունուար 18ին :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ ժա-մը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը խիստ կարեւոր է : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Կը խնդրուի ճշ – դապահ ըլլալ : (Շար. Նախորդ ժողովին) :

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը իր բոլոր անդամուհիները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, 5 ռիւ Պօնփուա, Յոյներու սրահը : Կարեւոր օրակարգ :

ԲԺՇԿԱԿԱՆ Միութեան հերթական դա-սախօսութիւնը այս ուրբաթ ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ :Դասախօս՝ Բժ. ՎԱՀՐԱՄ : Նիւթը՝ Ի՞նչ պէտք է գիտնալ խլիրդի մասին (քանսէր) : Մուտքը ազատ է :

ԺՈՂՈՎ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.—Ազգ. Եկեղեց. Միութեան ընդհ. ժողովը պիտի գումարուի Յուն – ուար 23ին, ժամը 15ին, Սէն Լուի սրահը, Ռիւ Ժուլ : Օրակարգ.— Զեկուցում եւ հաշուետուութիւն :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Հանգստեան Տան կը նուիրեն՝ Տիկին Արաքսի Մամբրէեան երկու հազար ֆր. , Օր. Էլիզ Պըզըլըզեան հազար ֆրանք : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին հանդէսը Փետրուար 27ին :

***

Մուրատ Ռափայէլեան նախկին աշա – կերտներու միութեան ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՊԱ – ՐԱՀԱՆԴԷՍԸ , կիրակի 6 մարտ :

***

Փետրուար 18ի տարեդարձը Փարիզի մէջ Փետրուար 19ին :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Լաւ կահագործներ (էպէնիստ) : Գրել՝ M. PANOSSIAN, Menuiserie et ébénisterie, 34, rue de la Liberté, Embrun (H. Alpes)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. կամ 10 $, հատը 12 փր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 19 ՅՈՒՆՈՒԱՐ * MERCREDI 19 JANVIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7575 — 31e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2986

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՌՈՍՏՈՄ

●

Յաճախ մահը կը դիմաւորէր յեղափոխութեան ալիքներուն մէջ, եւ ի վերջոյ զոհ գնաց հիւանդութեան, ճակատագրական պահու մը:

Ահա թէ ինչպէս կը նկարագրէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Յուշապատումը» իր մահուան պարագաները.

— « Գիշեր ու ցերեկ Ռոստոմը հանգիստ չունէր: Անվերջ ոտքի վրայ էր, ժողովների եւ խորհրդակցութիւնների մէջ, ձմեռուան ցրտին, մի թեթեւ վերարկուով ու ծակ կօշիկներով, անփոյթ դէպի իր առողջութիւնը, անտես առնելով ընկերների թախանձանքները:

« Ու մի գիշեր էլ, ժողովից ուշ վերադառնալով տուն, անկողին ինկաւ եւ այլեւս ոտքի չելաւ. պարզուեց որ վարակուած էր բծաւոր տիփով: Քիչ անցած՝ տիփը վերածուեց թոքերի բորբոքման: Բժշկական գիտութիւնն անզօր էր այլեւս օգնելու: Եւ 1919 Յունուար 19ի գիշերը, Ռոստոմը յաւիտենապէս փակեց աչքերը: Մեծ սիրտը, որ յոգնիլ չգիտէր, կանգ առաւ: Ռոստոմը մեռաւ անկախ Հայաստանը չտեսած ...»:

Այն ատեն Թիֆլիս կը գտնուէր հայրենանուէր յեղափոխականը, վերադառնալով Պարսկաստանէն, ուր գացած էր Բագուի անկումէն ետք:

Կը գտնուէր ահաւոր անակնկալի մը առջեւ,— Հայ - վրացական պատերազմ: Եւ անկարելին փորձեց, զայն դադրեցնելու համար:

Իր ամբողջ կեանքին մէջ, երբեք հանգիստ չունեցաւ Հ. Յ. Դ. Եղբայրութեան այս այլապէս բացառիկ դէմքը:

Միշտ չարժուն եւ աննկուն, ներկայ էր սրբէք գործնական աշխատանքի մէջ, ո՛ւր որ ալ գտնուէր:

Նոյն տաք սրտով կը հետեւէր գիւղացիական դասընթացքի մը ելեւէջներուն եւ կուսակցական խումբի մը գործունէութեան:

Հանրային կեանքի փոթորիկները նոյնքան կը գրաւէին զինքը որքան յեղափոխական ձեռնարկի մը պատրաստութիւնը:

Համեստ եւ չարքաշ, շռայլութիւն կը նկատէր նոյն իսկ ընտանեկան կեանքի հանգիստը:

Ընտանիքը Ժընեւ էր, իր միտքը՝ Կարին,— գործնական աշխատանք եւ Հայաստան:

Պոլիս կամ Զուիցերիա կը հանդիպէր երկու - երեք օրուան համար: Կը վերադառնար Տրապիզոն, եւ փոխանակ սովորական հանգստաւէտ «Փայտոն»ի որ Կարին կը հասնէր վեց օրէն, կը նստէր Թըղթատարական կոպիտ կառքը, կառապանին հետ միս մինակ, երեք օրէն հասնելու համար:

Թուարանութեան կամ բնագիտութեան դասի ատեն, նոյնքան կը յուզէր աշակերտը կամ աշակերտուհին համոզելու, որքան եթէ քաղաքական տեսակէտ մը պաշտպանէր, ժողովի մէջ:

Սակաւախօս էր եւ դժուարաւ բեմ կը բարձրանար: Ոչ թէ ճառ խօսելու, այլ գրոյց մը կատարելու համար:

« Մի անգամ Թաւրիզում...» , կը սկըսէր, եւ իրական դասախօսութիւն մըն էր որ տեղի կ'ունենար, կուռ բովանդակութեամբ:

Ափսոս որ ո՛չ մէկը հրատարակուած է:

Այս է պատճառը որ երբեք չհաւանեցաւ գրի առնել իր յուշերը, ինչպէս Զաւարեանը: Երկուքը միասին դերեզման տարին թանկագին վկայութիւններ:

Իր խօսքը մեծ կշիռ ունէր, նաեւ, միջազգային, համառուսական եւ կովկասեան ժողովներու մէջ:

... Այս քանի մը տողերը՝ իր մահուան տարեդարձին առթիւ:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՃԱԿԱՏ ՃԱԿԱՏԻ ԴԷՄ

●

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ ԿԸ ՑԱՅՏՆԷ ԱՐԲԱՆԵԱԿՆԵՐՈՒՆ

Խորհրդային կառավարութիւնը յունուար 17ին մամուլի ասուլիս մը սարքելով, յայտարարեց թէ հիւլէական գաղտնիքներ պիտի հաղորդէ Չինաստանի, արեւելեան Գերմանիոյ, Լեհաստանի, Ռումանիոյ եւ Չեխոսլովաքիոյ: Ուրիշ խօսքով՝ իր արբանեակներուն: Յայտարարութիւնը կ'ըսէ թէ Խ. Միութիւնը պիտի ստանայ հիւլէական նախանիւթեր՝ իր գիտական եւ արհեստագիտական օժանդակութեան փոխարէն: Վերոյիշեալ երկիրներուն ընծայուած օգնութիւնը պիտի գործածուի խաղաղասիրական նպատակներու: Չինաստանի եւ արեւելեան Գերմանիոյ տրամադրուած հիւլէական բարդերը (փիլ) պիտի չանցնին հինգ հազարական քիլովաթը: Ահաւասիկ տրուած որոշման բովանդակութիւնը.—

Խորհրդային կառավարութիւնը մեծ կարեւորութիւն ընծայելով հիւլէական ուժի խաղաղ օգտագործման, որոշեց գիտական - արհեստագիտական օգնութիւն մը տրամադրել ուրիշ պետութեանց, գիտական եւ փորձառական խարիսխ մը հաստատելու համար, որպէսզի հետազօտութիւններ կատարուին հիւլէական ուժի խաղաղ օգտագործման մասին: Խորհրդային կառավարութիւնը Չինաստանի, Լեհաստանի, գերման ժողովրդավար հանրապետութեան, Ռումանիոյ եւ Չեխոսլովաքիոյ տրամադրած է բազմազան աջակցութիւն մը ուսումնասիրութեան համար: Այդ երկիրներուն գիտունները եւ փորձագէտները պիտի կրնան տեղեկանալ Խ. Միութեան մէջ կատարուած աշխատանքներուն, հիւլէական ուժի խաղաղ օգտագործման եւ բարդերու գործածութեան համար: Այս գիտական օգնութեան շնորհիւ այդ երկիրները պիտի կրնան լայն ասպարէզի մը վրայ կատարել փորձնական աշխատանքներ հիւլէական ուժի մասին: Քննութիւններ կը կատարուին որպէսզի ուրիշ երկիրներ ալ օգտուին Խ. Միութեան օժանդակութենէն, հիւլէական ուժի խաղաղ օգտագործման մասին:

Այս յայտարարութենէն երեք օր առաջ, Խ. Միութիւնը կը յայտնէր թէ պատրաստ է իր հիւլէական գաղտնիքները հաղորդելու աշխարհի մնացեալ մասին, Ազգաժողովին միջոցաւ: Մոսկուա միշտ այն կասկածն ունի թէ Փարիզի համաձայնութեանց շնորհիւ արեւմտեան Գերմանիան հիւլէական զէնքեր պիտի ստանայ դաշնակիցներէն:

ՍՊԱՌԱԶԻՆՈՒԹԵԱՆՑ ԽՆԴԻՐԸ

Երկուշաբթի օր եօթը պետութեանց պատուիրակները դռնփակ ժողով գումարեցին Շայոյի պալատին մէջ, քննելու համար սպառազինութեանց միացեալ արտադրութեան խնդիրը: Իրազեկներ կը կարծեն թէ ժողովը շաբաթներ, նոյնիսկ ամիսներ պիտի տեւէ եւ թէ Ֆրանսական ծրագիրը պիտի մերժուի:

Ժողովին առաջին որոշումներէն մէկն եղաւ ամէն բան գաղտնի պահել: Այս տեսակէտը կը պաշտպանէր մասնաւորապէս Ֆրանսայի վարչապետը, դիտել տալով թէ լաւագոյն է վերահաստատել դիւանագիտական աւանդական սովորութիւնները փոխան հրապարակային քարոզչական ժողովներու որոնք ընդհանրապէս դրական արդիւնքի չեն յանգիր:

Ժողովին կը մասնակցին Ֆրանսա, Անգլիա, արեւմտեան Գերմանիա, Իտալիա, Պելժիա, Հոլանտա եւ Լիւքսէմպուրկ: Մ. Նահանգները տեղեկութիւններ պիտի ստանան օրը օրին: Գլխաւոր օրակարգն է Ֆրանսական ծրագիր մը որ կ'առաջարկէ արեւմտեան Գերմանիոյ զինամթերքի արտադրութիւնը կարելի եղածին չափ ենթարկել եօթը պետութիւններէն կազմուած հզօր գործակալութեան մը հակակշռին: Նոյն հակակշիռը պիտի գործադրուի միւս անդամներուն համար, բացի այն երկիրներէն որոնք զինեալ ուժեր կը պահեն Ատլանտեան կազմակերպութեան յատկացուած զօրքէն դուրս, այսինքն Ֆրանսա եւ Անգլիա:

Ֆրանսայի վարչապետը նկատելով որ ընդդիմութեանց պիտի բախի, կարգ մը բարեփոխումներ կատարած է իր ծրագրին մէջ: Այսպէս, համաձայն է երկու տարի յետաձգելու առաջարկուած գործակալութիւնը: Բայց եւ այնպէս, միւս պետութիւնները բազմաթիւ առարկութիւններ ունին: Անոնց կարծիքով, արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը արդէն ենթակայ է շատ մը սահմանափակումներու, օրինակ, արգիլուած են կարգ մը զէնքեր: Ֆրանսական ծրագիրը կը ձգտի ճամբան հարթել դէպի զինամթերքի արտադրութեանց սահմանափակումը: Եօթը պետութիւնները մեծ մասով տրամադիր չեն նոյնիսկ ինքնաբերաբար կատարելու այդ սահմանափակումը: Դարձեալ, Ֆրանսական ծրագրին համաձայն, գործակալութեան անդամները պարտաւոր պիտի ըլլան զէնքեր գնելու միւսներէն, եթէ նոյնիսկ աւելի աժան հրացաններ եւ թընդանօթներ կը ճարուին դուրսէն, օրինակ՝ Շուէտի մէջ: Ֆրանսական ծրագիրը ուրիշ նորութիւններ ալ կը պարունակէ որոնք դուռ պիտի բանան երկար վիճաբանութեանց:

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

*

ՈՒՇ ՄՆԱՑԱԾ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ

« Երիտասարդ Հայուհի»ն կ'ափսոսա՛յ, « Մտածումներ » խորագրով գրութեան մը մէջ (1954 Նոյեմբեր).

— *« Զապէլ Եսայեան չկա՛յ վերադարձող գրագէտներուն մէջ»* :

Յետոյ, կարծես թէ զղջալով, կը շարունակէ.

— *« Մութ ու մռայլ այդ անցեալին վարագոյրը թերեւս լա՛ւ է որ չառնենք վեր: Երեւանը պաշտօնական հաղորդագրութիւն չունի դեռ, ու մենք պէտք չէ որ աճապարենք դատելու համար»*:

Յետոյ նորէն ոստոստելով.

— *« Հարուածը մութին մէջէն էր ու մենք չենք կրնար ճշգրիտ կարծիք յայտնել մինչեւ որ լոյս սփռուի այդ մութին վրայ: Մեր սխակալ քրթմնջիւնները, մեր կեղծաւոր վշտակցութիւնը ի գո՞ւր է.* (գրէ՝ գո՛ւր են):

« Ճշգրիտ կարծիք» յայտնելէ խուսափելով հանդերձ, Տիկին Սեզա խորապէս համոզուած է որ Զապէլ Եսայեանն ալ ընդմիշտ կորսուած է, միւսներուն հետ:

Այս առթիւ, մխիթարութիւն մըն ալ կը գտնէ.

— *«Այս մէկը գէթ օտարին ձեռքով էր եւ ան կրեց պատգամուած պատիժը — սուրով սպաննողը սուրով պիտի սպաննուի: Այս պարագային ալ — դաւադրութեամբ սպաննողը դաւադրութեամբ սպաննուեցաւ »* :

Անուն չկայ. բայց յաջորդ նախադասութենէն կ'իմանաք թէ խօսքը Բերիայի մասին է.

— « Յետոյ, ան իր արիւնաներկ մատներուն տակ ճզմեր էր նաեւ ծաղիկը իր սեփական հայրենիքին՝ Վրաստանի»:

Յետոյ դարձեալ նոյն երկդիմի հարցումները.

— *« Չիլիֆտարի պարտէզներ»ուն տաղանդաւոր հեղինակուհին չկա՞յ այլ եւս: Ծե՞ր էր: Արդէն թեւակոխած պիտի ըլլար 76րդ տարին, եթէ մարդկային անգութ ձեռքեր չմկրատէին կեանքի թելը անոր»*:

Ուրեմն, այլեւս ինչո՞ւ կը սպասէ Զապէլ Եսայեանի վերադարձին:

Եւ միամտութիւն չէ՞ յուսա՛լ թէ Երեւանը պաշտօնական զեկոյց կը հրատարակէ:

Ո՞ր մէկուն համար: Իրազեկներ առնուազն 250 կը հաշուեն 1937 – 38ի զանգուածային հաշուեյարդարի զոհերուն թիւը, մէջն ըլլալով Զապէլ Եսայեանը:

Եւ ո՞վ բսաւ թէ ուրիշներ վերադարձեր են: Միայն Մկրտիչ Արմէնի ողջութեան մասին լուրեր հրատարակուեցան, առանց ճշդելու թէ ո՛ւր կը գտնուի:

Միւսներու մասին ոչ մէկ վաւերական տեղեկութիւն:

« Երիտասարդ Հայուհի»ն հարցումները կ'ուղղէ որոշ նպատակով մը: ՎԱՀԷ

ԲՈՒՌՆ ՑՈՅՑԵՐ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Վերջին տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Թուրքիոյ եւ Իրաքի միջեւ ծրագրուած [illegible] մեծ վրդովում պատճառած է արաբական երկիրներուն մէջ: Թուրքիոյ վարչապետը եւ արտաքին գործերու նախարարը Պաղտատէն մեկնած ատեն Դամասկոս հանդիպեցան, բայց չկրցան երկար մնալ: Սուրիացի ուսանողները ցոյց մը սարքած էին, բողոքելու համար Թուրք նախարարներուն այցելութեան դէմ: Դամասկոսի մէջ կարգ մը ձերբակալութիւններ կատարուեցան: Շատ աւելի ծանր դէպքեր պատահեցան Հալէպի մէջ: Սուրիոյ ներքին նախարարը կը ծանուցանէ թէ աւելի քան հինգ հազար ուսանողներ փորձեցին հրկիզել նահանգապետութեան պաշտօնատունը, բողոքելով 45 ուսանողներու ձերբակալման դէմ որ կատարուած էր շաբաթ օր: Ընդհարման միջոցին վիրաւորուեցան 32 ոստիկաններ եւ 50 ցուցարարներ: Դպրոցները մեծ մասով փակուած են, իսկ առեւտրականները գործադուլ յայտարարեցին կիրակի օր: Նահանգապետը կոչ մը ուղղեց ժողովուրդին որպէսզի հանդարտութիւնը չխանգարեն:

Յորդանանի վարչապետը եւ Իրաքի սպարապետը Պէյրութ գացած են, համոզելու համար որ Լիբանան ալ մասնակցի Թուրքիոյ առաջարկած զինակցութեան, ինչպէս ըրաւ Իրաք:

Այս դաշինքին դէմ ամէնէն բուռն ընդդիմութիւնը կը տիրէ Եգիպտոսի մէջ: Կառավարութիւնը միշտ այն տեսակէտն ունի թէ ծրագրուած զինակցութիւնը վտանգ մըն է արաբական միութեան համար: Այս առթիւ կը հարցնեն,— « Եթէ Արաբական Դաշնակցութիւնը չի միացներ արաբական երկիրներու արտաքին քաղաքականութիւնը, ի՞նչ կ'արժէ իր գոյութիւնը »:

ԲՈԼՈՐ ԳԵՏԵՐԸ ՅՈՐԴԵՑԱՆ

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՎՏԱՆԳՆԵՐ

Ֆրանսայի բոլոր կողմերէն վրդովիչ տեղեկութիւններ կը հասնին ողողումներու մասին որոնք հետզհետէ կը կը տարածուին: Փարիզի մէջ ալ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Սէնի յորդումը, որ երէկ 37 սանթիմեթր անցած էր վտանգի սատիճանը եւ որ դեռ երկու մեթր պիտի բարձրանայ մինչեւ կիրակի, համաձայն մասնագիտական հաշիւներու: Այն ատեն հասած պիտի ըլլայ վեց մեթր 70ի: Կը կարծուի թէ Էնվալիտ – Վերսայլ գծին երթեւեկը պիտի դադրի այսօր իսկ: Կարեւոր աշխատանքներ կը կատարուին, բարձրացնելու համար Սէնի կամուրջներուն պատուարները, որպէսզի ցած թաղերը չողողուին: Փարիզեան շրջանին մէջ մասնաւորապէս վտանգուած են Մոնթեռօն եւ Քորպէյլը, ուր Իօնի յորդումն ալ աւերներ կը գործէ: Սէնի բոլոր քարափները ողողուած ըլլալով ձկնորսներն ալ յուսահատած են: Ալմայի կամուրջին վրայ ջուրերը մինչեւ հռչակաւոր զուաւին ծունկերը հասած են:

(Շար.-ը կարդալ Դ. էջ)

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԽՕՍՔ

RENÉ GROUSSET Ի ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

●

ԽՄԲ.— Ահաւասիկ այն ճառը զոր կարդաց Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան, պատմագիր Ռընէ Կրուսէի նուիրուած երեկոյթին առթիւ, իբրեւ նախագահ.—

Մեծանուն պատմաբան Ռընէ Կրուսէի յիշատակին նուիրուած այս հաւաքոյթին ուրախ եմ որ անձամբ ներկայ կը գտնուիմ եւ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ եւ հայ ժողովուրդի ու մասնաւորաբար Ֆրանսայի հայ գաղութին յարգանքի եւ սիրոյ տուրքը կը բերեմ անոր անձին, կատարած գործին եւ անոր անմոռանալի յիշատակին :

Զինքը անձամբ ճանչնալու առիթը չեմ ունեցած, սակայն իր գործերը որոնք յաւերժական կոթողը կը կազմեն իր անունին յաւակ կերպով կը ցոլացնեն իր ազնիւ հոգին, խորաթափանց միտքը եւ ամբողջ մարդկութեան ստեղծագործած արժէքներուն վրայ գուրգուրացող զգայուն սիրտը, — բացառիկ յատկանիշները Ֆրանսական մեծ մշակոյթին որուն ազնուական ներկայացուցիչներէն մէկն էր ինքը :

Ան իր ամբողջ բեղուն կեանքը նուիրած էր Արեւելեան ժողովուրդներու պատմութեան ուսումնասիրութեան ու արտադրած այդ ժողովուրդներու կեանքը եւ մշակոյթը լուսաբանող տեւական արժէք ներկայացնող գործեր : Արեւելքի ժողովուրդը իր վառ երեւակայութեամբ, իւրայատուկ իմաստասիրութեամբ, դէպքերու եւ ղեկավար դէմքերու նկատմամբ ունեցած իր մասնաւոր ըմբռնողութեամբ կերտած է իր պատմութիւնը եւ ստեղծած իր մշակոյթն ու քաղաքակրթութիւնը : Առանց անոր խորունկ ուսումնասիրութեան, թերի պիտի մնար աշխարհիքաղաքակրթութեան պատմութիւնը եւ մասամբ անբացատրելի Արեւմուտքի պատմութիւնը իր բոլոր երեսներով :

Իր այս մասնագիտական ուսումնասիրութիւնները զինք բնականօրէն մղեցին ուսումնասիրելու նաեւ Միջին Դարու ամէնէն նշանաւոր դէպքին, Խաչակիրներու արշաւանքին պատմութիւնը ուր Արեւելքըն ու Արեւմուտքն իրարու կը միանան համադրելով երկու տարբեր աշխարհահայեացքներ եւ քաղաքակրթութիւններ : Ռընէ Կրուսէի Խաչակիրներու պատմութիւնը հին եւ նոր վաւերագիրներով նոր լոյս կը սփռէ Միջին Դարու այդ մեծ շարժումին որ այնքան յեղաշրջումներու պատճառ դարձաւ : Իր այս հեղինակաւոր գործին ուսումնասիրութեան ընթացքին էր որ իր ուշադրութիւնը գրաւեց Կիլիկիոյ Հայկական Թագաւորութեան մատուցած կարեւոր ծառայութիւնը Խաչակիրներուն, խոր համակրանքով եւ պատմական փաստարկութիւններով վերլուծեց հայ թագաւորներու ուղղամտութիւնն ու քաղաքագիտութիւնը, հայ ժողովուրդին դիւցազնական ոգին որ յատկապէս ի յայտ կուգար Կիլիկեան իշխանութեան հաստատումով, անոր ստեղծագործութիւններն ու մանաւանդ քրիստոնէութեան եւ արեւմտեան քաղաքականութեան միջնորդ ու ռահվիրան ըլլալու հանգամանքը արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ :

Առնք սակայն իր ընդհանուր պատմական ուսումնասիրութիւններու ընթացքին մասնակի ծանօթութիւններ էին միայն հայ ժողովուրդի պայքարներու, ստեղծագործութիւններու եւ ուրիշ ազգերու կարգին իր կատարած դերի մասին : Արդարեւ Մերձաւոր Արեւելքի պատմութիւնը լիակատար պիտի չկրնար համարուիլ առանց հայ ժողովուրդի պատմութեան ամբողջական ու մանրազնին ուսումնասիրութեան եւ Ռընէ Կրուսէն իր վերջին տարիներու լայն փորձառութիւնն ու պատմական փաստերով աւելի հմտացած հանճարեղ միտքը նուիրեց Հայաստանի պատմութիւն գործին պատրաստութեան :

Օսմանեան կայսրութեան ենթակայ Հայոց վերջին շրջաններու անլուր տառապանքները, ահաւոր ջարդերը մոռցնել տուած էին քաղաքակիրթ աշխարհին նոյնիսկ անոնց մտաւորականներուն հայ ժողովուրդի արժէքները եւ բերած նըպաստը աշխարհի քաղաքակրթութեան : Մերիններուն մասնակի աշխատանքները այդ ուղղութեամբ հեռու էին այդ նպատակը իրագործելէ :

Մասնաւորաբար այս անգնահատելի ծառայութեան համար է որ հայ ժողովուրդը յաւէտ երախտապարտ է հանգուցեալ մեծանուն պատմաբանին : Հեռու ինձմէ վերլուծել իր այս կարեւոր գործին արժէքը : Ատիկա ըրած են ու պիտի ընեն մասնագէտ անձեր : Միայն հոս կ՚ուզեմ շեշտել թէ անիկա թանկագին եւ ձեռնահասօրէն պատրաստուած վաւերագիր մըն է մեր ժողովուրդը իր հարազատ դիմագիծով օտարներուն ծանօթացնելու համար :

Իր Հայաստանի պատմութիւնը սկիզբէն մինչեւ 1071 թուականը անգամ մը եւս կը հաստատէ կուռ փաստերով հայ ժողովուրդի հոգին, մտքի ինչպէս նաեւ արեան կապը արեւմուտքի հետ : Իր տեսութեամբ Հայոց Արեւմտեան մշակոյթի ւրացումը կը սկսի Քրիստոսէ առաջ Մեծն Տիգրանով որ ոչ միայն մեծածաւալ կայսրութիւն մը հիմնեց, այլ եւ զայն օժտեց յունական մշակոյթով. Քրիստոնէութիւնը այդ կապը միանգամ ընդ միշտ նուիրագործեց ու անկէ սկսեալ Հայը քրիստոնէութեան եւ արեւմտեան քաղաքակրթութեան ջահակիրը դարձաւ Միջին Արեւելքի մէջ ու միշտ բարձր բռնեց զայն, մարտիրոսութեան եւ արեան գինով :

Հեղինակը նոյն գուրգուրալից ձեռնահասութեամբ վեր կը հանէ նաեւ Խաչակիրներու շրջանին Հեթում Ա., Հայոց թագաւորին մեծագործութիւնները, «Իր ժամանակի ամէնէն մեծ միտքերէն, ամէնէն խորունկ եւ ամէնէն ուղղամիտ քաղաքագէտներէն մէկը» կը նկատէ զայն : Իր թագաւորութիւնը — 1226 – 1269 — կը շարունակէ ան, Հայոց պատմութեան ամենամեծ թագաւորութիւններէն մէկը եղաւ», ու մասնաւորաբար կը ջատագովէ Մոնկոլներու հետ զինակցութիւն կնքելու իր նախաձեռնութիւնը, ու կ՚եզրակացնէ թէ Ֆրետերիք Բ.էն եւ Լուդովիկոս Թ.էն աւելի քաղաքական պայծառատեսութիւն ի յայտ բերաւ Հայոց Թագաւորը :

Այս երկու յատկանշական պարագաները յիշեցի, ցոյց տալու համար իր ուղղութիւնը եւ ըմբռնումը Հայոց պատմութեան եւ հայ ժողովուրդի կատարած դերի մասին :

Ափսոս որ իրեն չտրուեցաւ շարունակել եւ լրացնել իր գործին երկրորդ եւ վերջին մասը որ պիտի ընդգրկէր 1072էն մինչեւ մեր օրերը : Ով գիտէ ինչ ներշնչումով պիտի նկարագրէր հայ ժողովուրդին ազատագրական պայքարները, «փոքրիկ դաշնակցին» նպաստը Ա. Համաշխարհային պատերազմին, անոր յոյսերը իր մեծ դաշնակիցներէն ու մանաւանդ ինչ դառնութեամբ պիտի պատմէր անոր յուսախաբութիւնները : Իր մահը ամէնէն առաջ մեծ կորուստ մը եղաւ հայ ժողովուրդին համար :

Իր անունը արդէն արձանագրուած է Ֆրանսացի լուսափայլ մտաւորականներու եւ անմահներու կարգին, իսկ հայ ժողովուրդն ալ միշտ երախտագիտութեամբ եւ յարգանքով պիտի խոնարհի իր յիշատակին առջեւ :

ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ՆՈՐ ԽԱՂԵՐ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂ. ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

●

ԽՄԲ.— Պէյրութի մեր պաշտօնակիցը, *Ազդակ*, տասը խմբագրականներ նուիրած է այս հարցին, իսկ *Յուսաբեր*՝ երեք, պարզելով ընտրութեան դէմ սարքուած նոր դաւերը : Ստորեւ *Յուսաբերի* առաջին խմբագրականը.—

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը երկու բարձրագոյն ատեաններ ունի,— Ազգային ընդհանուր ժողով *(որ կը հրաւիրուի ընտրելու համար կաթողիկոսութեան գործադիր իշխանութիւնը՝ թէ ազգային եւ կրօնական կեդր. վարչութիւնները)* եւ պատգամաւորական ժողով *(որ կը հրաւիրուի ընտրելու համար Անթիլիասի գահակալը) :*

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կանոնագրութեամբ Ազգային Ընդհանուր Ժողովը, որ կը գումարուի Անթիլիասի Կրօնապետին — Կաթողիկոսին եւ կամ անոր Տեղապահին — Նախագահութեանը տակ, ունի 21 անդամ, որոնցմէ երեքը — ժողովի 1/7րդը — եկեղեցականներ (Լիբանանի, Բերիոյ եւ Կիպրոսի Թեմակալները), իսկ 18ը ժողովի 6/7րդը— աշխարհականներ (8 հոգի Հալէպէն, եօթը՝ Պէյրութէն, մէկական՝ Դամասկոսէն եւ Կիպրոսէն). նախագահով կ՚ամբողջանայ ժողովի կազմը :

Նախագահն ու Թեմակալները ժողովին մաս կը կազմեն ի պաշտօնէ, իսկ աշխարհական պատգամաւորները կ՚ընտրուին Թեմերու գաւառական ժողովներէն :

Գալով պատգամաւորական ժողովին, որ կը գումարուի դարձեալ Անթիլիասի կրօնապետին — կաթողիկոսական տեղապահին — Նախագահութեանը տակ, ունի 50–51 անդամ, որոնցմէ 16–17ը — ժողովի մէկ երրորդը — եկեղեցականներ (այդ մէկ երրորդին երկու երրորդը՝ կուսակրօններ, իսկ մէկ երրորդը՝ քահանաներ), իսկ մնացեալ անդամները — ժողովի երկու երրորդը — աշխարհականներ :

Եկեղեցականներէն պատգամաւորական ժողովին կը մասնակցին Անթիլիասի միաբանութենէն հինգ հոգի (ընտրութեամբ), Թեմերու Թեմակալ առաջնորդները (ի պաշտօնէ), Էջմիածնի պատուիրակը, իսկ գաւառականներէն՝ քահանայ հայրերը, ժողովի ընդհանուր կազմի քիչ վերը նախաճշդած սահմանին մէջ :

Աշխարհական պատգամաւորները կ՚ընտրուին Թեմերու գաւառական ժողովներէն, հինգ հազար հոգիի վրայ մէկ պատգամաւորի հիմունքով :

Այս ժողովներն են ահա, որ վերջին անգամ, 1954 Դեկտ. 6ին, կեանքի կոչուեցան Անթիլիասի կաթողիկոսական տեղապահին՝ Խադ արքեպ. Աջապահեանի կողմէ. առնցմէ Ազգային Ընդհ. ժողովը պիտի գումարուէր 1954 Դեկտ. 16ին (կատարելու համար ընտրութիւնը Ազգային Կեդրոնական եւ Կրօնական վարչութիւններու), իսկ Պատգամաւորականը պիտի գումարուէր 1954 Դեկտ. 19ին (կատարելու համար ընտրութիւնը Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսին) :

Արձագանգելով կաթողիկոսական տեղապահի՝ Խադ արքեպ. Աջապահեանի հրաւէրին՝ սահմանադրութեամբ նախասահմանուած ընտրութիւնները կատարուեցան եւ պատգամաւորները խմբուեցան Պէյրութի մէջ՝ Դեկտ. 16ին եւ 19ին Անթիլիաս գտնուելու համար :

Անգամ Էջմիածինը աճապարեց հեռագրով յայտնել, որ իր զոյգ պատգամաւորներէն մէկը՝ Աշոտ Աբրահամեան՝ Երեւանէն արդէն ճամբայ ելած է դէպի Պէյրութ, իսկ միւսը՝ Եղիշէ արքեպ. Տէրտէրեան՝ Պէյրութ պիտի հասնի Երուսաղէմէն :

Սակայն, մէկէն եւ անակնկալաբար, ամէնքը ապշանքի մատնելով, մամուլի մէջ, 1954 Դեկտ. 13 թուականով, լոյս կը տեսնէ «Պաշտօնական հաղորդագրութիւն» մը, ստորագրութեանը տակ «Դիւան կաթողիկոսարանի», ուր կը յայտնուի, թէ «Նորին սրբազնութեան կողմէ առ այժմ յետաձգուած է զոյգ ժողովներու գումարումը» :

Ի՞նչպէս ըմբռնել այս ընդվզեցուցիչ

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

●

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Զ.

Երկար սպասում էի, Թուսեանը չէր վերադառնում : Ասացի, երեւի դրանը խօսակցութեան են բռնել եւ որտեղ որ է՝ կը մտնի : Ու հիմա, անհանգիստ, այն մասին էի մտածում, թէ ինչ չիմար դրութեան մէջ է գնելու ինձ իմ սեփական բընակարանում այդ անամօթ մարդը :

Մի քիչ էլ որ սպասեցի, տեսնեմ վերադարձաւ մենակ եւ ձեռքերը տարածեց ծայր աստիճան տարակուսանքով :

— Սա ի՞նչ հանելուկ է,— ասաց, ոչ ոք չկար :

Է.

Հանելուկը պարզուեց հետեւեալ առաւօտեան երբ ես նոր էի գնացել պաշտօնավայրս եւ, առանձնասենեակումս նստած, ձեռնարկել էի օրուան աշխատանքիս : Թէեւ պատուիրել էի, որ աշխատանքիս որոշ ժամերին ոչ ոք չխանգարի ինձ, բայց եւ այնպէս ծառան մտաւ եւ ասաց, որ մի պարոն ուզում էր տեսնել ինձ, մի շատ կարեւոր գործի համար : Ստիպուած էի պատուիրել, որ ներս հրաւիրէ :

Մտաւ մէկը շատ զգոյշ եւ անհամարձակ քայլերով : Երբ գլուխս բարձրացրի, որ տեսնեմ՝ ով էր, սկզբում զարմացայ, յետոյ մէկէն վեր թռայ ուրախական բացականչութիւնով :

Գարեգին Սիսակեանն էր, որին ոտով գլխով կորած էի համարում :

Ու մինչ ուզում էի ընդունել նրան, ըստ հին սովորութեանս, մտերմական – հեգնական եղանակով, զարմանքով տեսայ, որ այն Գարեգինը չէ : Դէմքը գունատ էր, աչքերը թափառուն եւ հիւանդոտ, անփայլ ցոլքով, քնատ մարդու աչքերի պէս, միշտ կենսուրախ, միշտ խանդավառ տրամադրութեան հետքն անգամ չէր երեւում ոչ դէմքի, ոչ շարժումների մէջ. ընդհակառակն, հոգեկան ծանր վշտի տակ ճմլուած մարդու տպաւորութիւն էր թողնում իր ամբողջ արտաքինով :

Առանց բարեւելու եւ առանց երեսիս նայելու նստեց գրասեղանի մօտ եւ տենդոտ, անհանգիստ հայեացքն սկսեց ման ածել թափթփած թղթերի վրայ :

Նստեցի իմ տեղը, նրա դիմաց, եւ, ինքս ճնշուած նրա արտասովոր հոգեկան վիճակի տպաւորութեան տակ, սկզբում ոչինչ չկարողացայ արտասանել եւ միայն ապշած դիտում էի նրան : Շատ պարզ էր, որ խորապէս դժբախտ էր, եւ ոչ մի տարակոյս չկար ինձ համար, որ նրա դժբախտութիւնը ծագում էր հէնց այն բանից, որի դէմ ես նախազգուշացնում էի նրան ամուսնութիւնից առաջ : Եւ այդ տեղից էլ սկսեցի հարցուփորձս :

— Զլինի՞ դուշակութիւնս ճիշդ դուրս եկաւ, ասացի, եւ այդ աղջիկը վերջ ի վերջոյ դժբախտացրեց քեզ :

Նա յանկարծ մի վախեցած հայեացք գցեց չորս կողմը, վեր կացաւ եւ արագ ու զգոյշ քայլերով մօտեցաւ դրանը :

— Այս դուռը կարելի է փակել, չէ՞, ասաց դրեթէ շշնջալով :

— Կարող ես :

Շատ զգուշօրէն, երեւի նրա համար, որ չլսկոց չհանի, բանալին շուռ տուեց փականքի մէջ եւ եկաւ նստեց առաջուայ տեղը : Այժմ միայն ուղիղ նայեց աչքերիս եւ ասաց.

— Սխալւում ես, ես դժբախտ չեմ եւ չեմ եղել երբեք, եւ այս րոպէին էլ ինձնից աւելի երջանիկ մարդ չի կարող լինել : Եթէ ... նա կամենայ :

— Ո՞վ :

— Կինս :

— Ինչպէ՞ս թէ ...

— Լսիր պատմեմ, ընդհատեց ինձ Գարեգինը, նորից մի վախկոտ հայեացք գցելով չորս կողմը, յետոյ գլուխը մօտեցրեց ինձ եւ հարցրեց շշնջիւնով.— ո՞վ է այն պարոնը, որ քեզ մօտ հիւր է ... :

Այդ անակնկալ հարցմունքը եւ մանաւանդ այդ շշնջիւնը, որ շատ խորհրդաւոր կերպով հնչեց ականջիս, կայծակի ազդեցութիւն ունեցաւ ինձ վրայ : Կարծես մինչեւ այդ վայրկեանը նստած էի խոր մթութեան մէջ, եւ յանկարծ մի անակնկալ պայծառ լոյս շողաց եւ լուսաւորեց շրջապատս : Մի ակնթարթում մտքիս մէջ եկան շաղկապուեցին իրար հետ երեք անձնաւորութիւն, Սառան, Թուսեանը եւ Գարեգինը, եւ ինքս իմ մէջ վճռեցի, որ ես արդէն ամէն բան գիտեմ :

Այս ինքնաբուխ պարզատեսութիւնն այնքան անակնկալ էր ինձ համար, որ Գարեգինի հարցմունքին իսկոյն պատասխանել չկարողացայ : Յետոյ, երբ անակնկալի առաջին շշմեցուցիչ տպաւորութիւնն անցաւ, ինքս հարց տուի նրան :

— Դու ո՞րտեղից գիտես, թէ ինձ մօտ հիւր կայ :

— Գիտեմ ... եւ ես քեզ մօտ չէր, որ գալիս էի, նրա մօտ էի գալիս :

— Ե՞րբ, ի՞նչ ես ասում :

— Այս եւ անցեալ գիշեր :

— Սպասիր, այն դո՞ւ էիր զանգակս քաշում, բացականչեցի ես :

— Ես էի :

— Յետոյ ինչո՞ւ չէիր սպասում, որ դուռը բանայի :

— Ինչո՞ւ : Ահա թէ ինչո՞ւ :

Եւ ապա գրպանից հանեց մի տարձանակ, ցոյց տուաւ եւ նորից գրպանը կոխեց ըշտապով :

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

խաղը, խորապէս անարդական այս մեծ ու ծանր դայթակղութիւնը — անօրինակ ու անանխընթաց — որ տեղի ունեցաւ մեր կեանքին մէջ :

Ի՞նչպէս կարելի է ամբողջ կաթողիկոսութիւն մը — իր թեմերով, թեմակալներով ու միաբանութեամբ — Դեկտ. վերջին շարժման մէջ դնել, այս շարժման մաս – նակից դարձնել նաեւ Մայր Աթոռը, եւ քանի մը օր վերջ, Դեկտ. 13ին, նոր յայտարարութեամբ մը, տեղի ունեցած ընտրութիւնները չեղեալ հռչակել եւ հրա – ւիրուած ժողովները անորոշ ժամանակով յետաձգել :

«Յուսաբեր»ի 1954 Դեկտ. 25ի թիւով հրատարակութեան տուինք այն բողոքագիրը, որ 1954 Դեկտ. 18ին յանձնուած է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսական Տեղապահ Խադ արքեպ. Աջապահեանի, ստորագրութեանը տակ նորընտիր Ազգային Ընդհ. Ժողովի 21 անդամներէն 18ի :

Անհրաժեշտ կը դատենք առանձնաբար կանգ առնել այդ բողոքագրին վրայ՝ անոր մէջ յիշատակուած փաստերուն կշիռն ու բնոյթը ընթերցողին աւելի յստակ դարձնելու համար :

Ցետադարձ հայեացք :

1952 Յունիս 21ին Անթիլիասի մէջ վախճանեցաւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ դահակալը՝ Գարեգին Ա. :

Այդ թուականէն այս կողմ հակադաշ – նակցական մամուլին մէջ թունալից քա – րոզչութիւն սկսաւ Դաշնակցութեան դէմ :

Մէկտեղած ճիգերով, միալար ու միա – ձայն, դաղութէ դաղութ կ'արձագանգէին բոլոր հակադաշնակցական թերթերը, —

— Դաշնակցութիւնը գիտակցաբար թափուր կը ձգէ Անթիլիասի Աթոռը ···

— Դաշնակցութիւնը ընտրութիւն չու – զեր ···

— Կա՛մ իր թեկնածուն եւ կամ ոչ ոք··

— Եւ որովհետեւ Դաշնակցութեան թեկնածուները իրենց կաթողիկոսական տարիքի մէջ կը մտնեն միայն 1955ին, ուստի Դաշնակցութիւնը, եթէ երբեք ընտրութեան յօժարի, ապա այդ ընտրու – թիւնը կատարել պիտի տայ միայն 1955– ին ···

Սեղմ բառերով այս էր իմաստը այն անթիւ գրութիւններուն, որ 1952էն այս կողմ, կաթողիկոսական հարցի առնչու – թեամբ, ուղղուեցան Դաշնակցութեան դէմ :

Մինչ իրողութիւնն այն էր, որ Դաշ – նակցութիւնը իր բովանդակ կարելին կը գործադրէր՝ օր առաջ Անթիլիասը արժանաւոր դահակալով օժտելու համար :

Սակայն դիւրին չէր կաթողիկոսական հարցին մէջ անտեղեակ ընթերցողը համոզել, որ ընտրութեան թեր է միայն Դաշնակցութիւնը, մինչ դէմ է բովանդակ հակադաշնակցական բանակը :

Դժուար էր, որովհետեւ սուտը քողարկումի բիւր ձեւեր ունի, որոնց դէմ պայքարիլը դիւրին գործ չէ :

Այս դիւրութիւնն է, որ կ'ընծայեն մեզի Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Ազգային Ընդհա – նուր Ժողովի 18 եկեղեցական եւ աշխարհական անդամները՝ կաթողիկոսական տեղապահին ուղղուած իրենց 1954 Դեկտ. 18 բողոքագրով :

(Մնացեալը յաջորդով)

ՏՈՄՍԵՐ

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

*

Ընկալեալ սովորութիւնը կը պահանջէ որ ամէն աստուածավախ քրիստոնեայ, Նոր Տարուան առթիւ, ուխտ մը ընէ եւ խոստումներ տայ··· ինքզինքին :

— Այս տարի պիտի չխաղամ, այս տարի պիտի չխմեմ, այս տարի պիտի չծխեմ ··· եւ այս տարի կնկանս խօսքը մտիկ պիտի ընեմ :

Առիթէն օգտուելով — եւ ի դիմաց հայ թերթերու խմբագրութեանց — պիտի խնդրէի մեր բոլոր մնայուն կամ պատահական թղթակիցներէն ու աշխատակից – ներէն որ այս տարի, բացառաբար, իրենց երդումներու ցանկին վրայ աւելցնէին հետեւեալ երդումներն ալ.

— Այս տարի, խօսք մտիկ պիտի ընեմ եւ թղթակցութիւններս պիտի գրեմ շատ մաքուր, որպէսզի խմբագիրներուն աչքը մտնեմ :

— Այս տարի թուղթին միայն մէկ էջին վրայ պիտի գրեմ, որպէսզի գրաշարը թուղթը դարձնելու պէտք չունենայ :

— Այս տարի, ձեռագիրս խմբագրա – տուն ղրկելէ առաջ, մեր վարժապետին ցոյց պիտի տամ որ առաջին սրբագրու – թիւնը ինք կատարէ :

— Այսուհետեւ, մատիտով կամ կար – միր մելանով յօդուած պիտի չգրեմ, որ – պէսզի գրաշարին աչքը չյոգնի :

— Երբ օտար բառ մը գործածեմ, տառերը պիտի գրեմ հատիկ հատիկ, որպէս զի սխալ – մխալ բաներ չհրատարակուին :

— Ձեռագրի թուղթին հիւսիսը, հարաւը, արեւելքն ու արեւմուտքը՝ պիտի ձըգեմ բութմատի լայնքով լուսանցք մը, որպէսզի տեղ բացած ըլլամ խմբագրին կապոյտ մատիտին համար :

— Տողերը իրարմէ պիտի բաժնեմ ցուցամատիս չափ լայն տարածութեամբ մը, որպէսզի սրբագրութեան համար տեղ մընացած ըլլայ, որովհետեւ, փորձառու – թեամբ գիտեմ, հայ խմբագիր կոչուած արարածը, Չըրչիլին գրածներուն մէջ անգամ գրիչ կը խաղցնէ ···

— Հանդէսներու նկարագրութիւնը պիտի ղրկեմ, ամէնէն ուշը, երեք չորս օրէն եւ մանրամասնութեանց մէջ պիտի չմտնեմ ···ելով պէտք չունիմ յիշելու թէ «սրահը 267 աթոռ ունէր եւ միայն 13 աթոռ պարապ մնացած էր»···

— Մահերու եւ յուղարկաւորութեանց լուրերն ալ պիտի հասցնեմ, օրը օրին, որովհետեւ, քանի անգամ եղաւ, կը յանդիմանեն թէ «մարդը մեռած էր յունիս մէկին, դուք իր մասին գրած էիք Դեկտեմբեր մէկին» · իրաւունք ունին ···

— Գիտեմ որ մեր խմբագիրներէն ամէն մէկը չորս, հինգ լեզու գիտէ, բայց ի – բենցմէ չեմ սպասեր որ աշխարհի բոլոր լեզուներն ալ գիտնան եւ ծանօթ ըլլան, օրինակ, Խարբերդի, Վանի, Էրզրումի, Այնթապի կամ Թեհրանի բոլոր գիւղերուն ո ւփողոցներուն անուններուն · ուրեմն, ինչպէս ըսի, Ղըզըլչախչախը պիտի գրեմ Ղ ը զ ը լ չ ա խ չ ա խ, որպէսզիամէն՝տառ խմբագրին աչքը մտնէ · քաշելիք ունին

ձեռքէս, եթէ ատանկ, հատիկ հատիկ գըրելէս ետքն ալ սխալ բաներ գրեն ···

— Այս, այս, երդում կ'ընեմ որ այս երդումներս պիտի պահեմ այս տարի, որովհետեւ ականջիս լուր հասած է թէ անընթեռնելի ձեռագիրներով յօդուածները մէկ կողմ կը դնեն եւ ամէնէն առաջ գրաշարին ձեռքը կուտան ընթեռնելի – ները ···

Օն անդր առաջ, սիրելի աշխատակից – ներ եւ թղթակիցներ, այս տարի այս երդումներով ճամբայ ելէք եւ ամօթով ձգեցէք հայերէն թերթերու խմբագիրներն ալ, գրաշարներն ալ, որոնք յաւիտեանս յաւիտենից երախտապարտ պիտի ըլլան ձեզի :

Այլապէս մեզք իրենց աչքին լոյսին, որ արդէն մարելու վրայ է :

Կանխայայտ շնորհակալութիւն ի դի – մաց ազգին խմբագիրներուն եւ գրաշար – ներուն : ԵԻՐՈՊԱՑԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ.— ՔՂԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սիրելի «Յառաջ», Քղիի Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը կաղանդի առթիւ կազմակերպած էր երեկոյթ մը Յունուար 8ին, Սէրքըլ Ռէփիւպլիքէնի սրահին մէջ:Հանդէսըմիենոյն ատեն նուիրուած էր Միութեան քսանամ – եակին: Ներկայ էին Քղեցի հայրենակիցներու մեծ մասը եւ Միութեան բարեկամները :

Հանդէսի բացումը կատարեց հայրենակից Գ. Անդիկեան: Պ. Փանոսեան եւ Համբարձումեան եղբայրներու նուագախումբը հնչեցուց «Ձայն մը հնչեց Էրզրումի Հայոց լեռներէն»: Ցետոյ խօսքը տուաւ տղերս դրողին որ գրաւորապէս պարզեց Միութեան մասնաճիւղերու միացման համառօտ պատմութիւնը եւ ազգօգուտ գործունէութիւնը :

Օր. Ա. Յարութիւնեան զգացումով արտասանեց Ա. Ահարոնեանի «Մասիսը» եւ Բեկլար Նաւասարդեանէն կտոր մը: Օր. Մ. Գաբրիէլեան գեղեցիկ կերպով երգեց երեք կտորներ: Երկուքն ալ ջերմ ծափե – րու արժանացան :

Ցետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօս փրոֆ. Գ. Խայիկեան, որ իբրեւ նիւթ ունէր Հայը Հայ պահելու խնդիրը : Օրինակներ յիշեց Հայոց պատմութենէն եւ եզրակացուց թէ՝ Հայը Հայ պահելու գլխաւոր միջոցն է ընտանիքը : Թելադրեց որ ամէն հայ մայր նախ աշխատի իր տան մէջ հայերէնէ զատ ոչ մէկ լեզու խօսիլ եւ զաւակներուն հայերէն գրել կարդալ սորվեցնել: Այս առթիւ օրինակներ բերաւ օտար ազգերէն որոնք շատ մը Հայերէ աւելի լաւ խօսիլ եւ գրել կարդալ գիտեն : Թելադրեց հայ ծնողքներուն որ կարդան աւետարանն ու Հայոց պատմութիւնը եւ սորվեցնեն նաեւ իրենց զաւակներուն : Գովեց Քղիի Հայր. Միութիւնը որ իր գլխաւոր գործունէութիւնը կեդրոնացուցած է կրթական ճակատին վրայ :

Քսանամեակի առթիւ մասնաճիւղի վարչութիւնը գնած էր կարկանդակ մը քսան մոմերով, որոնք վառուեցան երի – տասարդ Յովհ. Տէմիրճեանի կնքահայրութեամբ : Այս առթիւ հայրենակիցը նուիրեց երկու հազար ֆրանք :

Միութեան սաներէն Յովհ. Մոսոյեանի ծնողքը՝ Տէր եւ Տիկին Տ. Եղնոյեան մասնաճիւղին նուիրած էին ափսէ մը թերթանուշ որ աճուրդի դրուեցաւ: Շահողը, հայրենակից Խօսրով Տէմիրճեան, հազար ֆրանք եւս նուիրելով աճուրդին գումարը բարձրացուց 10·750 ֆրանքի: Հայրենակիցը սիրայօժար թերթանուշը վերադարձուց որպէսզի ծախուի միու – թեան հաշւոյն :

Քղեցի երիտասարդները՝ Ժանէթ Ներսէսեան, Յովհ. Ճառայեան եւ Տիգրան Հուրոյեան ներկայացուցին «Բախտաւոր միլիոնատէր» զաւեշտը որ վերջացաւ ծափերու եւ ծիծաղի մէջ: Հանդէսին գեղարուեստական բաժինը փակուեցաւ փոքրիկ Ժիրայր Կոփոյեանի արտասանութեամբ :

Նախագահը բոլորին շնորհակալութիւն յայտնելով՝ հրաւիրեց նուագախումբը որպէսզի պարի բաժինը սկսի: Քղեցիները եռանդով պարեցին հայկական եւ մանաւանդ Բարձր Հայքի գաւառներու զանազան պարերը :

Հանդէսը վերջացաւ առտուան ժամը 5ին: Գ. Կոփոյեան

ՏԽՐՈՒՆԻ

ԼՈՆՏՈՆ, 13 Յունուար.— Երիտասարդ բժիշկ Նուպար Տէրունեան, որ վերջին պատերազմէն ետք հաստատուած է Լոնտոն, դժբախտութիւնը ունեցաւ կորսն – ցնելու իր մայրը: Մէկուկէս տարի առաջ մեռած էր հայրը: Յունուար 12ին, երբ զաւկին հետ կը խօսէր հարսնիքի մը առթիւ, յանկարծամահ եղաւ: Թաղումը կատարուեցաւ Յունուար 17ին: Սգաւոր բըժիշկը օգտակար եղած է շատ մը հիւանդներու եւ ես ինքս երախտապարտ եմ եւ կեանքս իրեն կը պարտիմ: Միշտ խոր – հուրդներ կուտայ առանց ակնկալութեան: Շատ ազդուեցաւ մօրը մահէն:«Միշտ հայերէն կը խօսէր եւ կը սորվեցնէր իր թոռնիկներուն :

Այս անակնկալ կորուստը սուգի մատ – նեց նաեւ ընկեր Եր. Խաթանասեան ըն – տանիքը, որ Եգիպտոսէն ծանօթ էր Տէ – րունեանենց: Տիկին Վ. Խաթանասեան, ատենապետուհի Եգիպտոսի Հայ Կարմիր Խաչի վարչութեան, Լոնտոն կը գտնուի իր կրտսեր աղջկան ամուսնութեան առ – թիւ եւ ճաշասեղան մը պիտի տրուէր ի պատիւ իրեն, բայց հարկ եղաւ յետաձըգել, այս ընտանեկան սուգին պատճառով:

Յովհ. Զալըքեան

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Դաշնակահարուհի Օր. Գոհարիկ Ղազարոսեանի հեղինակութիւններէն Փրէ – լիւտ է ֆիւք («Խորհուրդ Խորին»էն ներ – շնչուած) եւ Հիւիթ Վարիասիօն (Կոմի – տասի պարերգին վրայ) երկու երգերը պիտի նուագէ Ցիւրիխի ձայնասփիւռը Յունվ. 24ին: Ձայնագրութեանց կը հըսկէ դաշնակահար փրօֆ. Օթթօ Շթրաուս:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (54)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Պատմեցին Կոտանի սխրագործութիւն – ները: Տափավանքի բէկը այնքան էին չարչարել, որ հազիւ թէ ողջ մնար :

Այդ անիրաւ Կոտանը ֆետայիների կողմից չպատժուեց եւ դրա համար էլ սանձարձակ էր դարձել :

Տելեմաքը հաղորդեց նաեւ, որ տղաքը յառաջացել են մինչեւ Մուշաղշէն, տեսել են Մերայի Գասպարը, եւ Գասպար է – ֆէնտին սաել էր թէ՝ տղաները երկու օր առաջ ընդհարում են ունեցել Թուրք ոս – տիկանների հետ Մկրադոմի մէջ: Մի ոստիկան սպաննուել էր, եւ մնացածները թողել ու փախել էին: Տղաքը լաւ էին եւ շատ ոգեւորուած, միայն այդ կռիւէն վերջ չգիտէին թէ ո՞ր կողմն են անցնել: Նրանք հաւատացել էին թէ՝ Տափավան – քի կողմից Նէմրութ են բարձրացել:

Այդ՝ կը նշանակէր, ուրեմն, որ նրանք այս գիշեր կամ վաղը գիշեր անպայման կը լինին Շամիրամում կամ Ջրհորում : Ուստի ասացի.

— Լաւ հսկեցէք:Ես խորհուրդ կը տամ, հիմա անմիջապէս վերադառնաք նրանց հանդիպելու եւ հաւանական կէտերի վրայ մարդիկ դնէք: Երբ գան եւ չուզեն այս – տեղ գալ, անմիջապէս ինձ տեղեկացու – ցէք: Լաւ պիտի լինէր, եթէ այստեղ գային եւ այստեղ որոշէինք մեր անելիքնե – րը: Եթէ մի բան պիտի պատահի, լաւ է որ այստեղ պատահի:

Տելեմաքը ուղղակի գիւղ պիտի երթար, եւ պահեստների մէջ ինչ որ ունէր պիտի փոխադրէր Շամիրամ: Նա երկու օրուան մէջ Վանից ստացել էր մի քանի հազար փամփուշտ եւ մի քանի ռումբ:

Կը հաւատայի, որ երբ տղաքը գան, բոլորի փամփշտակալները պարապ պիտի լինէին, ուստի պէտք պիտի լինէր լեցնել: Ասացի.

—Գասպար եւ Փոփէր, դուք պաշար պատրաստեցէք: Նրանք մօտաւորապէս 60 կամ 70 հոգի կը լինին: Այդքան մարդիկ կերակրելը բաւական դժուար գործ է: Եթէ պատրաստութիւն չտեսնէք նախապէս, տղաները սոված կը մնան:

Այդտեղ մի սովորութիւն կար, որ ժառանգուած էր Տարօնի հիւրասէր ժողո – վրդից: Եթէ 100 հայդուկ մի գիւղ մտնէր (Ախլաթ կամ Մուշ), գիւղը առանց տըրտունջի կը պահէր եւ կը կերակրէր հայ – դուկները, որքան որ այնտեղ մնային : Եթէ խմբապետը սխալէր ու սաէր. «Առէք այս դրամը եւ այսինչ բանը բերէք», եւ կամ «մեզ տրուած կերակուրի կամ հացի փոխարէնը հաշուեցէք», նրանք վիրաւորուած կը զգային:

Այժմ 18–20 մենք էինք, 60–70 հոգի էլ հաւանաբար եկողները պիտի լինէին, ուրեմն, 90 մարդ: Դրանց համար միմիայն ուտելիք ոչխար գտնելը բաւական դժուար էր:

Այդ պատճառով ուզեցի առաջարկել դրամ, բայց անմիջապէս անդրադարձայ, որ արածս մեծ սխալ կը լինի եւ դրանով կը թուլացնեմ մեր բարեկամական ու ընկերական կապերը: Եւ լուռ մնացի այդ մասին:

Փոփէրը ասաց.

— Ամէն բան պատրաստ է մեր տների մէջ: Ազգի համար է: Մատաղ լինեմ նրանց: Այդ եկուրների ամէն մէկը տասնեակ թշնամիներ անդիի աշխարհը ղըրկած է եւ մեր վրէժը լուծած: Հ. Յ. Դաշնակցութեան մատաղ լինի մեր տունն էլ, մեր օջախն էլ, մեր գլուխն էլ, ու այդ – պիսի վրէժառու կորիւններ է հասուցել:

Երեքը միասին « մնաս բարով » տւին ու հեռացան նեղ կածաններով եւ իրենց ծանօթ ճանապարհներով դէպի լերան ստորոտը: Նրանք արդէն այդ լեռների մէջն էին մեծացել, եւ գիտէին թէ՝ ո՞ր տեղերն են վտանգալից, եւ ո՞ր տեղերը ապահով :

Մեր պահապանների թիւը աւելացաւ – ցինք: Մի քանի տղաներ, երբ լսեցին Մէ – հէտի բանտարկութիւնը, ախտապաշին, մանաւանդ Կծուակի Ախրօն, որ նրա հետ շատ էր գործել, դեռ նրա Կարսում եղած ժամանակ: Ուրիշներ, գետնի վրայ տարածուած, անուշ անուշ կը քնանային: Փոքրիկ Պետրոսը, որ հազիւ 18 տարեկան էր, Մօտկանցի, լեռների զաւակ, սպաննել էր իր գիւղի պէկը եւ փախել մեզ մօտ: Քովս եկաւ եւ ասաց.

— Կարելի՞ է արդեօք գնալ եւ գտնել մի վայրի այծեամ, որ արածում է բլուրի ետեւը :

Բացատրեցի, որ մեր այստեղ գալու միակ պատճառը թշնամու հետ չընդհարուելն է:

(Շար.) ՄԵԳՈՒՀ

Կացութիւնը շատ աւելի ծանր է արեւելեան, միջին եւ հարաւային Ֆրանսայի մէջ: Ամբողջ ճամբաներ անանցանելի դարձած են ողողումներէն եւ ցեխէն: Հռենոսի ջուրերը ողողած են Սթրազպուրկի ցած թաղերը: Երկրաչափներ պայթեցուցին թումբ մը, որպէսզի ջուրերը քաղաք չխուժեն:

Էքս լէ Պէնի մէջ Պուրժէ լճին ջուրերը այնքան բարձրացած են որ շատ մը պանդոկներ եւ ճաշարաններ ողողուեցան: Նոյնն անձրեւ տեղաց Պոտոյի շրջանին մէջ, ուր Կառոն գետը շատոնց յորդած է:

Լիոնէն կը հեռագրեն թէ Ռոնի յորդումը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ: Կամուրջ մը ջուրերէն քշուած է եւ շատ մը թաղեր ողողուած են: Սոնի ջուրերն ալ մեծ վտանգ կը սպառնան: Հարիւրաւոր տուներ ջուրերէն պաշարուած են շրջանին մէջ:

Գարնանային օդ մը կը տիրէ Փառվանսի մէջ: Նիսէն կը հեռագրեն թէ օդը այնքան տաք է որ չաղանակի տեղ պաղպաղակ կը ծախուի:

× Ձիւն – ձմեռը աւերներ կը գործեն նաեւ Անգլիոյ, Գերմանիոյ եւ Իտալիոյ մէջ: Ամէն կողմ փոթորիկ, տեղատարափ անձրեւ, ողողումներ եւ մահեր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նախորդ նախագահին՝ զօր. Նեկիպի դէմ յօդուածաշարք մը սկսած է հրատարակել Յեղափոխական Խորհուրդի անդամներէն գնդ. Անվար Սատաթ, պաշտօնաթերթին մէջ: Կ'ըսէ թէ Նեկիպ ո՛չինչ ըրած է 1952 Յուլիսի յեղափոխութեան համար, այլ եղած է պարզ պաշտօնատար մը որ առտուընէ մինչեւ իրիկուն կը նստէր դրասենեակին մէջ, առանց գաղափար ունենալու ընկերային արդարութեան, աշխարհակալութեան եւն. մասին:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը խորհրդարանին ներկայացուց նոր ելմտացոյցը: Կ'առաջարկէ աւելի լայն օգնութիւն ընծայել դաշնակիցներուն եւ զարկ տալ դ. պաշտպանութիւն, մասնաւորապէս օդանաւային եւ հիւլէական ուժերուն: Այս առթիւ կը բացատրէ թէ «ներկայ խաղաղութիւնը անստոյգ է», թէ «տնտեսական բարգաւաճումը կը գտնուի ամուր հիմերու վրայ»: Ազգ. պաշտպանութեան յատկացուած է ծախքերու 65 առ հարիւրը: Զինուորական վարկերուն 2/3ը օդանաւային եւ հիւլէական զէնքերու են.:

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նախարարը, Սըր Էնթ. Իտըն ճառ մը խօսելով, ազդարարեց թէ չեն կրնար նկատի առնել Խ. Միութեան նոր ձեռնարկը: «Խ. Միութիւնը ամէն բան կ'ընէ որպէսզի խափանէ Լոնտոնի եւ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը: Սպառնաց խզել մեզի եւ Ֆրանսայի հետ կնքած դաշնագիրները եւն.»: Կառավարութիւնը որոշեց չպատասխանել Մոսկուայի նոր ծանուցագրին եւ անփոփոխ պահել իր քաղաքականութիւնը գերմանական հարցի մասին:

53 ՇԱՐԺԱՎԱՐՆԵՐ (շոֆէօր) պատժուեցան Բշ. օր, 900ական ֆրանք տուգանք վճարելով անմիջապէս, իբրեւ օրինազանց: Անցորդներ ալ դատապարտուեցան նոյն պատիժին:

70.000 ԼԵՌՆԱԿԱՆՆԵՐ պաշարուած են Սկովտիոյ մէջ, բուռն փոթորիկներու պատճառով:

ՊՈՒԼԿԱՐ սպայ մը գնդակահարուեցաւ Քորֆուի մէջ, իբրեւ լրտես:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՎԱՀԱԳՆԱՇՈՒՆՉ, բանաստեղծութիւն, նուիրուած Քրիստափորի մահուան յիսնամեակին: Գրեց՝ Արմենպիլ, երիտասարդ հեղինակը ուրիշ քերթուածի մը «Անհայրենիք ցեղին երգը»: Տպ. Արամազդ: 61 էջ: Գին մէկ տոլար: Հասցէ.—

B. P. 2623, Beyrouth (Liban)

ԲԱԲԵԼՈՆԵԱՆ ՏՈՄԱՐ (Մտածումներ): Գրեց՝ Լեւոն Գարմէն: Հրատ. Արամազդ: Գին հինգ շիլին: Հասցէ.—

L. Stèpanian, c/o Koyamard, Rashid st. Bagdad (Iraq)

ԿԱՃԱՌ, օրկան Արժանթինի Հայ Համալսարանականներու Միութեան: Թիւ 2: Հայերէն եւ սպաներէն:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչը Մանուկներու Օրը կը տօնէ 30 Յունուար, կիրակի ժամը 15ին, 5 rue Pouffon, Յոյներու սրահը: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Պիտի երգէ Փետրուար 13ին:

Մեր փորձերը տեղի կ'ունենան Ազգ. Տան մէջ, ամէն երեքշաբթի գիշեր ժամը 8էն 10ը եւ նաեւ ամէն ուրբաթ 21 յունուարէն սկսեալ:

Անոնք որ կանոնաւորապէս չեն հետեւիր փորձերուն չեն կրնար բեմ ելլել հանդէսին օրը:

Ուրեմն երգչախումբին յաջողութեան համար կը խնդրենք երգիչներէն ճշդապահ եւ յարատեւ ներկայութիւն երեքշաբթի եւ ուրբաթ գիշերուան դասերուն:

ԱՄԱՆՈՐԻ ՀԱՆԴԷՍ

ԷԻՈՆ.— Յունուար 24ի երեկոյ ժամը 8.30ին Լիոնի Հայկազեան վարժարանի ամանորի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Սինէ Ռէքսի մէջ: Գեղեցիկ վայելք մը մասնաւորապէս ծնողներու համար: Մուտքը ազատ է:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Մուրատեան վարժարանի մարզական խաղերու երկրորդ եռամսեային առաջին շրջանին տեղի ունեցաւ 13 Յունուարին: Արդիւնքներն են պասքէթի մէջ.— Կրտսերներու Ա. խումբը շահեցաւ 71–18, Բ. խումբը հաւասար 42–42, միջիններու խումբը 32–16 եւ փոքրերուն խումբը 24–7ով, իսկ Հէնտ – Պոլի մրցումը յետաձգուեցաւ եղանակին անյարմարութեան պատճառաւ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ 1955

(Բ. ՏԱՐԻ)

Կազմեց՝ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, պատկերազարդ:

Գրական էջեր.— Հայկ. կեանք, Արուեստի աշխարհ, Հայաստան, Կէս - բժշկական, գաղութներ (Լիբանան եւ Սուրիա), երգիծանք, մարզաշխարհ, անցքեր, մահագրութիւն, օրացոյց եւն.:

ԳԻՆ 1200 ՖՐԱՆՔ

Թղթատարի ծախքով 1270: Դիմել՝ «Յառաջ»ի:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ համար Յ. ՄԱԼԱՔԵԱՆԻ՝

3, Bd. Théodore Turner, Marseille

Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է ի նպաստ իր երգչախումբին.— Պ. Պ. Թուլթճեան, Կարպիս, Մելիքեան, Տիկին եւ Պ. Գասպարեան հազարական ֆրանք, Պ. Պալիկեան, Պ. Էլմասեան, Սարգիսեան, Գասապեան, Աւետիսեան 500ական ֆր., Գայդըրըղեան երկու հարիւր ֆրանք:

Անոնք որ կը փափաքին նուէրներ ընել մեր երգչախումբին, կրնան ղրկել

Kéchichian, 8 rue Adolphe Briffault Asnières Seine

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մուլէնոյի եւ շրջանի եկեղեցւոյ շինութեան յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, ի նպաստ տեղւոյս եկեղեցւոյ շինութեան. Պ. Յակոբ Համբարեանէ իր աղջկան նշանախօսութեան առթիւ փոխան ծաղկեփունջի հինգ հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Վարժապետեանէ հինգ հազար, Տէր եւ Տիկին Զօհրապ Մէյտէնճեանէ իր աղջկան ապաքինման առթիւ տասը հազար, Տէր եւ Տիկին Յ. Գօճապըյըգեանէ իրենց զաւկին նշանախօսութեան առթիւ հինգ հազար, Տէր եւ Տիկին Ծըղէրեանէ իրենց աղջկան նշանախօսութեան առթիւ փոխան ծաղկեփունջի երեք հազար, եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութեան ձեռամբ:

Ընդհ. գումար 28 հազար ֆրանք:

Վարչութիւն

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԷՆ

Սէնթ Էթիէնէն Պ. Յ. Աճէմեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Հրանդ Ճուհարիկեանի (Մ. Նահանգներ):

× Լճէի Հայր. Միութիւնը (Լիոն) Պ. Խ. Արաքճեանի (Վիէն):

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի երեկոյ Քաֆէ Քատէի վերնայարկը: Դասախօս Պ.Ս.Քոչարեան: Նիւթ՝ «Վերյիշումներ՝ Մ. Արեղեանի մահուան տասնամեակին առթիւ»:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ

«ԱՐԾԻԻ» ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ

Պարահանդէս երեկոյթը իր Ե. տարեդարձին առթիւ: Յունուար 22ին, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, ԱԼՀԱՄՊՐԱՅԻ գեղեցիկ սրահներուն մէջ:

Ի նպաստ իր վիրաւորներուն:

Նուագախումբ ՌՕԺԷ ԿՕՄԷ:

Բացառիկ անակնկալներ գեղարուեստական բաժնին մէջ ֆրանսական պարերով եւ երգերով: Քոթիյօն, պիւֆէ, թօմպոլա:

ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Երկու յարկաբաժիններ կան դրամադրելի 18րդ թաղամասին մէջ, դիւրամատչելի պայմաններով: Մէկը 2 յարկ, կը բաղկանայ ընդարձակ սենեակէ մը, խոհանոցէ եւ անթրէ, ջուր, ելեկտրականութիւն, կազ, էնսթալասիոն ջերմութեան համար: Միւսը՝ 5րդ յարկը, երկու սենեակ, անթրէ, խոհանոց, ճապինէ տը թուալէթ, տէպառա, ելեկ., կազ, էնսթալասիոն տաք ջուրի եւ հեռաձայն: Փոխանակելու համար հինգ սենեակնոց յարկաբաժինի մը հետ Փարիզի մէջ: Մանրամասնութիւններու համար հեռաձայնել՝ Mon. 15–75 կամ դիմել խմբագրութեան:

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած աշակերտներու կողմէ 23 Յունուար, կիրակի օր, ժամը 16ին

Ա. Մաս.— Վոլմարի փոքրիկ կոմսը Ընտանեկան տրամ, երեք արարով:

Բ. Մաս.— Վօթրը Թէվուէ Խօժէն Քոմէտի ան էօն աքթ

Գ. Մաս.— Երկու Հեռակարկատներ Ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 1 արար:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը խիստ կարեւոր է: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: (Շար. նախորդ ժողովին):

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, «Օհանջանեան» ակումբին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ.Յ.Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

Ակնունի ենթ. այս ուր. ժ.ը 20.30ին:

Հայաստան ենթ. այս Շբ. ժամը 20.30ին:

Քրիստափոր ենթ. այս Շբ. ժամը 20.30ին:

Մուրատ խումբը (Ավինեոն) Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին:

Արամ խումբը կիրակի իրիկուն ժամը 19:

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը իր բոլոր անդամուհիները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, 5 rue Pouffon, Յոյներու սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի վարչ. ժողովը այսօր, չորեքշաբթի ժամը 21ին, սովորական տեղը:

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԲԺՇԿԱԿԱՆ Միութեան հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ: Դասախօս՝ Բժ. ՎԱՀՐԱՄ: Նիւթը՝ Ինչ պէտք է գիտնալ խլիրդի մասին (քանսէր): Մուտքը ազատ է:

ԺՈՂՈՎ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.—Ազգ. Եկեղեց. Միութեան ընդհ. ժողովը պիտի գումարուի Յունուար 23ին, ժամը 15ին, Սէն Լուի սրահը, Ռիւ Ժուլ: Օրակարգ.— Զեկուցում եւ հաշուետուութիւն:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 20 ՅՈՒՆՈՒԱՐ * JEUDI 20 JANVIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7576 31e ANNEE Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2987

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԻՒԼԷԻՆ ՋԱՐՆՈՒԲԱՐԻՆ

Եթէ անակնկալ մը չպատահի, յառաջիկայ Օգոստոս 8ին շատ կարեւոր ժողով մը պիտի գումարուի Ժընեւի մէջ, իբրեւ օրակարգ ունենալով հետեւեալ խնդիրը, — Ի՛նչպէս օգտագործել հիւլէական ուժը՝ խաղաղասիրական նպատակներու համար։

Այս խնդիրը առաջարկած էր Մ. Նահանգներու նախագահը, անցեալ տարի, ճառ մը խօսելով Ազգաժողովին առջեւ։

Վիճաբանութիւնները կը շարունակուէին այդ օրէն ի վեր։ Հրաւէրը ուղղուած էր բոլորին։ Եթէ նոյն իսկ Խ. Միութիւնը մերժէր, աշխատանքը պիտի շարունակուէր։

Մոսկուա եւս հաւանութիւն յայտնեց, վերջին պահուն։

Յունուար 18ին, Մ. Նահանգներու, Մեծն Բրիտանիոյ, Խ. Միութեան, Ֆրանսայի, Քանատայի, Պրազիլիոյ եւ Հնդկաստանի դիւանականները ժողով գումարելով Նիւ Եորքի մէջ, նախագահութեամբ Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարին, որոշեցին խորհրդաժողովը հրաւիրելով յառաջիկայ Օգոստոսին։

Խորհրդակցական ժողովին յանձնարարուած է ճշդել թէ ո՛ր կառավարութիւնները եւ կազմակերպութիւնները պիտի հրաւիրուին։ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը կը հաշուէ աւելի քան ութսուն երկիրներ, անդամ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան եւ անոր մասնագիտական հաստատութեանց։

Ուրեմն, բազմանդամ խորհրդաժողով մը, որ կոչուած է վճռական դեր կատարելու խաղաղութեան եւ ընդհանուր բարօրութեան համար։

Մինչ այս մինչ այն, երկու կարեւոր դէպքեր պատահեցան։

Խ. Միութեան պատուիրակութիւնը վերջերս կը ծանուցանէր թէ պատրաստ է Ազգաժողովին հաղորդելու իր գաղտնիքները՝ հիւլէական ուժի խաղաղ գործածութեան մասին։

Իսկ երեք օր առաջ, յունուար 17ին կը հաղորդէր թէ որոշած է հիւլէական գաղտնիքներ հաղորդել, գիտական եւ արհեստագիտական օգնութիւն տրամադրել Չինաստանի, արեւելեան Գերմանիոյ, Լեհաստանի, Ռումանիոյ եւ Չեխոսլովաքիոյ, որպէսզի հետազօտութիւններ կատարեն եւ կեդրոններ հաստատեն, հիւլէական ուժի խաղաղ օգտագործման համար։

Փոխադարձաբար, այդ երկիրներն ալ հիւլէական նախանիւթեր պիտի ճարեն Խ. Միութեան։

Կարգ մը տեղեկութեանց համաձայն, Մոսկուա չատոնց կ՚օգտագործէ այդ հումնիւթերը, եւ այս անգամ պարզապէս շնորհ մը կ՚ընէ վերոյիշեալ պետութեանց, արտօնելով որ անոնք ալ, եւ մասնաւորապէս Լեհաստան եւ Չինաստան հիւլէական արտադրութեան կեդրոններ հաստատեն։

Այդ բոլոր երկիրներն ալ իւրանիոմի հանքեր ունին, ինչպէս եւ առաջնակարգ մասնագէտներ։

Շատեր զարմանալի կը գտնեն որ դուրս ձգուած են երեք արբանեակ երկիրներ, Հունգարիա, Պուլկարիա եւ Ալպանիա։

Ամէն պարագայի մէջ, ուշագրաւ է Մոսկուայի նախաձեռնութիւնը, որ կը ձգտի զօրացնել խորհրդային ճակատը եւ ձայն չահիլ Ժընեւի ժողովին մէջ։

Մաղթենք որ բարւոք ելքի մը յանգի այդ խորհրդաժողովը, մարդկութիւնը փրկելով ե՛ւ հիւլէական ե՛ւ ջրածին ռումբերու արհաւիրքէն։

Հիւլէական ուժը ե՛ւ չարիք է ե՛ւ բարիք։ Դարձեալ դիտնականներուն կ՚իյնայ հարթել բարիքի ճամբան, փարատելով զանգուածային բնաջնջումներու մղձաւանջը, որու մասին շատ կը խօսին երկու կողմերն ալ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՏԱԳՆԱՊ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ԱՐԱԲՆԵՐԸ Կ՚ԸՆԴԴԻՄԱՆԱՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԻՆ

Լիբանանի կառավարութիւնը որոշեց նոր ժողով գումարել եւ քննել Թուրքիոյ առաջարկած զինակցութեան խնդիրը։ Բայց կը կարծուի թէ վերջնական որոշում պիտի չտայ, սպասելով արաբական երկիրներու վարչապետներուն ժողովին, որ պիտի գումարուի Գահիրէի մէջ, շաբաթ օր։

Գալով տնտեսական խնդիրներուն, Լիբանանի արտաքին նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ Փետրուար 15ին պատուիրակութիւն մը պիտի երթայ Անգարա, բանակցելու եւ ստորագրելու համար տնտեսական համաձայնութիւնը։ Նոյն զեկոյցը կ՚ըսէ թէ բանակցութիւնները պիտի վերսկսին Թուրքիոյ լիբանանեան ստացուածքներու մասին, խնդիր՛ մը որ առկախ կը մնայ երեսուն տարիէ ի վեր։

× Եգիպտոսի արտաքին գործերու նախարարը, Տոքթ. Ֆաւզի Գահիրէի անգլիական դեսպանին եւ ամերիկեան գործակատարին բացատրեց թէ իր կառավարութիւնը ինչո՛ւ կ՚ընդդիմանայ Թուրքեւիրաքեան դաշինքին։ Ըսաւ թէ Եգիպտոս Արեւմուտքի հետ է, բայց կը տեսնէ որ Իրաքի կառավարութիւնը կը շեղի արաբական քաղաքականութենէն որ հիմնուած է հաւաքական ապահովութեան դաշինքին վրայ։

Իրաքեաններու կարծիքով, մինչեւ մէկ տարի Եգիպտոս, ինչպէս եւ արաբական Արեւելքը պիտի միանայ Արեւմուտքի, արաբական ապահովութեան դաշինքը դարձնելով արդիւնաւոր օղակ մը արեւմուտքի պաշտպանութեան ցանցին մէջ։ Եգիպտոս լռելեայն միացած կ՚ըլլայ արեւմտեան ճակատին, ընդունելով որ Սուէզի ռազմական հաստատութիւնները օգտագործուին, եթէ յարձակում կատարուի Թուրքիոյ դէմ։

Երկուշաբթի օր արաբական երկիրներու սպարապետները խորհրդակցութիւն մը կատարեցին Գահիրէի մէջ, պատրաստելու համար համարաբական պաշտպանութեան գերագոյն խորհուրդին ժողովը եւ որոշեցին յետաձգել, մինչեւ որ վարչապետներու ժողովը ճշդէ պաշտպանութեան քաղաքականութիւնը բոլոր արաբական երկիրներուն համար։ Պաշտպանութեան խորհուրդը կը բաղկանայ արաբական երկիրներու արտաքին գործերու եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարներէն։

× Պաշտօնապէս կը հերքուի Իրաքի դահլիճին հրաժարումը։

ԱՐԱԲԻԱ ԵՒ ՅՈՐԴԱՆԱՆ ԱԼ ՀԱԿԱՌԱԿ ԵՆ

Սէուտի Արաբիոյ Թագաւորը տեղեկացուց Արաբական Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարին թէ կը դատապարտէ Թուրքեւիրաքեան դաշինքի ծրագիրը։ Թագաւորին կարծիքը պիտի հաղորդուի Արաբական Դաշնակցութեան բոլոր անդամներուն, ինչպէս յայտարարեց Գահիրէի դեսպանատան գործակատարը։

Յորդանանի արտաքին գործերու նախարարութեան մէկ ներկայացուցիչը հետեւեալ ձեւով բացատրեց արաբական երկիրներու ընդդիմութիւնը Թուրքեւիրաքեան փոխադարձ օգնութեան դաշինքին. — « Թուրքիան Իսրայէլի մէկ զինակիցն է։ Արդ, արաբական առած մը կ՚ըսէ. — Իմ թշնամիիս բարեկամը իմ թշնամիս է»։ Յետոյ աւելցուց թէ զինակցելով «արաբական երկիրները պիտի դիւրացնեն Իս-

(Շար.-ը կարդալ Դ. Էջ)

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

*

ԱՅՍ ԱԼ ՄԵՐ ՀԱՐՑՈՒՄԸ

Իր երկդիմի հարցումներու կարգին, « Երիտասարդ Հայուհի»ն հետեւեալ քարն ալ կը գլորէ.

— « Ինչո՞ւ լուռ են այն անձերը որոնք ԱՆՈՐ հետ ապրեցան ու գործակցեցան։ Այնքան պերճախօս՝ յիսուն տարիէ ի վեր կրկնուած դէմքերու եւ դէպքերու, ինչո՞ւ ժլատ են արդեօք այս պարագային»։

Այս առթիւ Տիկին Սեզա կը փորձէ ներկայացնել Զապէլ Եսայեանի տաժանելի կեանքը, ինչպէս եւ գրական վաստակը։

Միջանկեալ՝ ճշդում մը. —

Տիկինը կ՚ըսէ թէ Ա. մեծ պատերազմին, երբ մտաւորականներու «անսպասելի հաւաքումը կ՚ըլլար, Զապէլ Եսայեան կը յաջողի փախչիլ Լեւոն Լարենցի հետ»։

Սխա՛լ։ Այդ ատեն Զապէլ Եսայեան Պուլկարիա փոխադրուած էր իր բարեկամներուն միջոցաւ, իսկ Լեւոն Լարենց դէպի սպանդանոց քշուած։

Նկատելով որ գործակցողներէն շատ քիչեր մնացած են հրապարակին վրայ, կը փութամ հարցնել, իբրեւ խղճի պարտք.

—Ո՞ւր է Զապէլ Եսայեան։ Ո՞ղջ է թէ մեռած։ Մենք որեւէ վաւերական տեղեկութիւն չունինք այդ մասին։ Դուք ունի՞ք։

Ո՞ւր էին «Երիտասարդ Հայուհին » եւ միւս «խոհեմները», երբ Դաշնակցական մամուլը պարբերաբար կը յուզէր 1937 – 38ի աքսորականներու խնդիրը, նեղացուցիչ հարցումներ ուղղելով, առ որ անկ է։

Այդ հարցումները կ՚ուղղէր շեշտակի, երբ Սթալինը եւ իր արիւնկզակ փոխանորդը, Բերիան, կը գործէին սանձակոտոր կատաղութեամբ, սրածելով Հայաստանի մտաւորականութիւնը։

Այդ զոհերուն մէջ էին Զապէլ Եսայեանը եւ ուրիշ հարիւրաւորներ։

Զոհերէն ոմանց մահացման մասին երբ վերջնական տեղեկութիւն հասաւ, լոյս տեսան ուսումնասիրութիւններ եւ գիրքեր, (Բակունց, Չարենց եւն.)։

Պատճառ չկար լուռ մնալու Զապէլ Եսայեանի մասին, միայն թէ ճշդուէր, — ո՞ղջ է թէ մեռած։

« Երիտասարդ Հայուհի»ն ի զուր լայնամտութեան եւ.. յեղափոխութեան դասեր կուտայ, երկչոտ, մանուածապատ հարցումներ ուղղելով արիւնկզակ իրեշներու մահէն ետք։

Ուշ մնացած է, բայց գոնէ թող մէկ անգամ հարցնէ համարձակօրէն եւ առանց կողմնակի խորհրդածութիւններ փորձելու.

— Ո՞ւր են միւս անթիւ զոհերը, արեւելահայ թէ արեւմտահայ, որոնց շատերը անձամբ ալ կը ճանչնայ։

Պարագաներ կան ուր «բարեացակամ չէզոքութիւնը » եւ վերապահումը յանցանք են։

ՎԱՀԷ

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄ

ՄԵԾ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆ ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Գետերու յորդումը եւ ողողումները կը շարունակուին ամբողջ Ֆրանսայի մէջ։ Սէնը 53 սանթիմեթր եւս բարձրացաւ առջի օր։ Բանուորներ վիչերն ի բուն աշխատեցան պատուարներուն ճեղքերը փակելու եւ ջրահաններ տեղաւորելու համար, որպէսզի կոյուղիները չպայթին։ Ռափէի քարափին վրայ ջուրերը այնքան բարձրացած են որ թաղեցին երեք անտէր կառքեր։ Ջուրերը կը քշեն մակոյկներ, ծառեր եւ ուրիշ ամէն բան։ Մայրաքաղաքին զանազան մասերուն մէջ վիթխարի ջրհաններ կը տեղաւորեն։ Ոչ եւ է վըտանգ չի նախատեսուիր Մեթրոյի այն գծին համար որ կ՚անցնի Սէնի տակէն։ Բայց երկաթուղիներու ընկերութիւնը որոշեց Եշ. առտու ժամը 5ին դադրեցնել Փարիզ – Էնվալիտ երկաթուղին եւ փակել Ալմայի, Շան տը Մարսի եւ Ժաւէլի կայարանները։

Բազմաթիւ տուներ ողողուած են Վիլնէօվ Սէն Ժորժի մէջ։ Մառնի յորդումն ալ մտահոգութիւն կը պատճառէ։ Կացութիւնը շատ ծանր Մոնթերոյի մէջ, ուր միացած են Սէնը եւ Իոնը։ Բնակիչները կը վախնան, յիշելով 1910ի աղէտը։ Զինուորներ ձեռնարկած են կարգ մը շրջաններ պարպելու։

Գաւառի մէջ ամէնէն ծանր կացութիւնը կը ներկայացնէ Լիոնի շրջանը, ուր թումբ մը քանդուեցաւ։ Երեք հարիւր բնակիչներ այլուր փոխադրուեցան։ Մեկուսացեալ գիւղերուն ուտեստ կը ճարուի զինուորներու միջոցաւ։ Ջուրերը ողողած են Շալոն սիւռ Սոնը, Ավինեոնի դաշտը եւ ուրիշ ընդարձակ տարածութիւններ։ Պորտոյէն կը հեռագրեն թէ Կարոն գետին յորդումը կը շարունակուի, մեծ մտահոգութիւն պատճառելով։ Բազմաթիւ գիւղախումբեր ողողուած են։

Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ հարկ պիտի ըլլայ այլուր փոխադրել բազմաթիւ բնակիչներ, Սէն է Մառնի շրջանին մէջ։ Հեռաձայնի հաղորդակցութիւնները խզուած են Փարիզի եւ կարգ մը քաղաքներու միջեւ։

Կրընոպլի մէջ Իզէրի ջուրերը կ՚իջնեն, իսկ Տրաքի յորդումը կը շարունակուի։

× Գետերը յորդած են եւ ձիւնը, փոթորիկները մեծ աւերներ կը գործեն նաեւ Գերմանիոյ, Հոլանտայի, Անգլիոյ, Զուիցերիոյ եւ Իտալիոյ մէջ։ Արեւմտեան Գերմանիոյ մայրաքաղաքն ալ մեծ վնասներ կրած է, Հռենոսի յորդումին հետեւանքով։ Խորհրդարանին գետնայարկն ալ ողողուած է։ Տասը հազար պարկ աւազ շարած են շէնքին առջեւ։ Ջուրերէն պաշարուած է նաեւ ամերիկեան մարզպանութեան պաշտօնատունը։

ԿԱՐՄԻՐ ՉԻՆԱՑԻՆԵՐԸ ԿՂԶԻ ՄԸ ԳՐԱՒԵՑԻՆ

Չինաստանի կառավարութիւնը նոր արշաւանք մը սկսած է ազգայնականներուն դէմ։ Յունուար 18ին վաթսուն օդանաւեր զարկին Եքիանկշան կղզին, 200 ռումբ արձակելով աջ ու ձախ։ Եւ գրաւեցին կղզին որ կը գտնուի ուրիշ ազգայնական ստացուածքի մը, Թաշէնի մօտ։ Կը կարծուի թէ քսան հազար զինուորներ կը գտնուէին այս կղզին, որ կարեւոր դիրք մըն է Չանկ Քայ Շէքի համար, ուրիշ բազմաթիւ կղզիներով, բուն Չինաստանի դիմացը։ Ռմբակոծութիւնը տեւեց քսան վայրկեան։ Գործողութեան կը մասնակցէին 70 նաւեր, որոնց քանիը մարտանաւ, թնդանօթակիր եւ թորփիլահալած։

Այդ գործողութիւնը մեծ յաջողութիւն մը կը համարուի կարմիրներուն համար որոնք ամիսներէ ի վեր կը յայտարարեն թէ պիտի ազատագրեն Ֆորմոզան, ուր կը գտնուի ազգայնական կառավարութիւնը։ Կը թուի թէ կարմիրները որոշած են մի առ մի գրաւել բոլոր մանր կղզիները, դէպի Ֆորմոզա արշաւելու համար։

Այս արշաւանքէն անմիջապէս ետք, ամերիկեան կառավարութիւնը յայտարարեց թէ 7րդ նաւատորմը պիտի չպաշտպանէ Թաշէն կղզին, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլըս կ՚ըսէ թէ ինք անձնապէս կենսական չի նկատեր Թաշէնը եւ շրջակայ կղզիները որոնք երկու հարիւր մղոն հեռու են Ֆորմոզայէն։ Ուաշինկթընի մէջ կը կարծեն թէ Ազգաժողովը կրնայ ի հարկին դադրեցնել զինեալ գործողութիւնները կարմիր եւ ազգայնական Չինացիներուն միջեւ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ զինուորական ատեանին յանձնուեցան եօթը Հրեաներ, այն ամբաստանութեամբ թէ իբրեւ կապ կը ծառայէին Խ. Միութեան հետ, Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան միջոցաւ։ Ապահովութեան տեսչութիւնը ցկեանս թիապարտութիւն կը պահանջէ։

ՆՈՐ ԽԱՂԵՐ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂ. ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Դառնանք բողոքագրին, կէտ առ կէտ մանրանշելով այն իրողութիւններն ու փաստերը, որ գրութեան հեղինակները կը յանձնեն Խադ արքեպ. Աջապահեանի ուշադրութեան :

ԱՌԱՋԻՆ.— Բողոքողները կը վկայեն, որ Լիբանանի առաջնորդ Սրբազանը՝ Խորէն եպ. Բարոյեան՝ Լիբանանի Գաւառական ժողովի 1952 Դեկտ. 5ի նիստին մէջ պաշտօնապէս յայտարարած է, Անթիլիասի Կաթող. Տեղապահ Խադ արքեպ. Աջապահեանի անունէն, թէ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ «Ազգ. ընդհ. ժողովը նիստի կը հրաւիրուի 18 Դեկտ. 1952, Եշ. օր, ժամը 10ին, Անթիլիասի մէջ»:

Մեր կողմէ աւելցնենք, որ այս գումարումին ԹԵՐ էր Դաշնակցութիւնը, մինչ Դէմ էին իր հակառակորդները: Երկարատեւ բանակցութիւններէ ու յամառ հետապնդումներէ ետք միայն, կատարուած թէ Լիբանանի եւ թէ Բերիոյ Ազգ. իշխանութեանց կողմէ, կարելի եղաւ Կաթող. տեղապահը համոզել ի նիստ հրաւիրելու Ազգ. ընդհանուր ժողովը:

ԵՐԿՐՈՐԴ.— Սակայն այս ժողովը տակաւին չգումարուած, անակնկալաբար, Կաթող. Տեղապահին կողմէ կը հրապարակուի 1952 Դեկտ. 10 նոր պաշտօնագիր մը, ուր կային հետեւեալ տողերը.

« Ներկայ պաշտօնական գրութեամբ ՄԻԱՆԳԱՄ ԸՆԴՄԻՇՏ կը ծանուցանենք, թէ վերոյիշեալ երկու կանոնագրութեանց տրամադրութեանց համաձայն, ՄԵՆՔ ԻՐԱՒԱՍՈՒ ՉԵՆՔ ի նիստ հրաւիրելու Ազգ. Ընդհ. ժողովը»:

Ընդգծումները — մեզմէ :

Ծերութեան տարիքը թեւակոխած Անթիլիասի կաթող. տեղապահը, որ ազատ է ամէն բան գիտնալու կամ չգիտնալու, սակայն ազատ չէ չգիտնալու, թէ ինչ են իր իրաւասութիւնները Ազգ. ընդհ. ժողովի հրաւիրման հարցին մէջ, 1952 Դեկտ. 5ին կը յայտարարէր, թէ ԻՐԱՒԱՍՈՒ է ըման ժողով մը հրաւիրելու (եւ զայն կը հրաւիրէ ալ), մինչ վեց օր վերջ, 1952 Դեկտ. 10ին, յետսակոչում կատարելով, կը յայտարարէր՝— «ՄԻԱՆԳԱՄ ԸՆԴՄԻՇՏ» — թէ... « ԻՐԱՒԱՍՈՒ ՉԷ» :

ԵՐՐՈՐԴ.— Հակառակ այս «միանգամ ընդմիշտ»ին (թէ «իրաւասու չէ»), Կաթող. Տեղապահը, շուրջ երկու տարի ժողովներու գումարումը ձգձգելէ յետոյ, 1954 Օգոստոս 10 թուականով նոր պաշտօնագիր կ'ուղղէ Լիբանանի եւ Բերիոյ թեմական առաջնորդներուն, հրահանգելով.

« Կը յանձնարարենք ձեր Սրբազան Եղբայրութեան նիստի հրաւիրել թեմիդ պատկանելի Գաւառական ժողովը եւ Ազգ. Ընդհ. ժողովի դադրած անդամներու տեղ նորերու ընտրութիւնը փութով կատարել տալէ ետք, արդիւնքը տեղեկագրել մեզի»:

Ուշիմ ընթերցողը կը նկատէ անշուշտ, թէ այս պաշտօնագրի տակ թաքնուած է այն միտքը, որ Կաթող. տեղապահը զինք նորէն իրաւասու կը նկատէ Ազգ. ընդհ. ժողովը ի նիստ հրաւիրելու, եւ կ'ուզէ հրաւիրել զայն :

ՉՈՐՐՈՐԴ.— Օգոստոս 20էն հազիւ քսան օր անց, 1954 Սեպտեմբեր 10 նոր պաշտօնագրով մը, ուղղուած Լիբանանի եւ Բերիոյ Գաւառական ժողովներուն, Կաթող. տեղապահը կը հրահանգէր.

« Պարտք կը զգանք վերջին անգամ ըլլալով յիշեցնել Թեմիդ Պատկ. Գաւառական ժողովին, թէ հարկ է փութացնել կաթողիկոսական ընտրութեան պատգամաւորներու ընտրութիւնը, ամէնէն ուշ մինչեւ յառաջիկայ Հոկտեմբեր ամսուան 10 եւ ընտրեալ պատգամաւորներուն անուանացանկը ղրկել կաթողիկոսարան, որպէսզի կարելի ըլլայ Ազգ. ժողովը նիստի հրաւիրել, ընտրելու համար Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը :

« Որոշուած պայմանաժամին եթէ տեղի չունենան Ազգ. ընդհ. ժողովէ երկու շրջանի վիճակով դադրած անդամներուն ընտրութիւնը, ինչպէս կաթողիկոսական ընտրութեան պատգամաւորներու ընտրութիւնը, այդ պարագային զերծ կը մնանք ամէն պատասխանատուութենէ եւ այլեւս ամբողջ պատասխանատուութիւնը Ազգին եւ Աթոռին հանդէպ կը մնայ Բերիոյ եւ Լիբանանի Թեմերու Ազգ. Իշխանութեանց վրայ»:

Այս նոր պաշտօնագրէն այլեւս յայտնի կը դառնար, որ Կաթող. տեղապահը, զինք աւելի քան իրաւասու նկատելով, որոշած է գումարել Ազգ. Ընդհանուր եւ Պատգամաւորական ժողովները :

Ընդառաջելով Կաթող. Տեղապահի հրահանգներուն, Լիբանանի եւ Բերիոյ Գաւառական ժողովները կը կատարեն պահանջուած ընտրութիւնները եւ պատգամաւորներուն անուանացանկերը կը հաղորդեն կաթողիկոսարան :

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ. — Նախապատրաստական այս ամբողջ աշխատանքը կատարել տալէ յետոյ, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթող. Տեղապահը՝ Խադ արքեպ. Աջապահեան՝ 1954 Դեկտ. 6 թուակիր նոր պաշտօնագիր մը կ'ուղղէ Կաթողիկոսութեան բոլոր թեմերու Ազգ. Իշխանութեանց, ծանուցանելով.

«Որոշած ենք նիստի հրաւիրել Ազգ. ընդհ. ժողովը ամսոյս 16ին, կէսօրէ ետք ժամը 3ին, իսկ կաթողիկոսական ընտրութեան Պատգամաւորական ժողովը Դեկտ. 19ին, կիրակի օր:

«Արդ, հաճեցէք կաթողիկոսական ընտրութեան պատգամաւորներուն պաշտօնապէս իմացնել ընտրութեան օրը, որպէսզի պատրաստ ըլլան գալու կաթողիկոսարան եւ կատարելու իրենց ազգային պարտականութիւնը »:

Ընթերցողը նկատեց անշուշտ, որ հօս «իրաւասու չեմ»ը « միանգամ ընդմիշտ » մոռցուած է այլեւս ...

Կաթող. տեղապահը Մեծի Տանն Կիլիկիոյ զոյգ բարձրագոյն ժողովները հրաւիրելու հարցին մէջ զինք թէ իրաւասու կը զգայ եւ թէ կը հրաւիրէ զանոնք :

ՎԵՑԵՐՈՐԴ.— 1954 Դեկտ. 6 պաշտօնագրի մելանը տակաւին չչորցած, ստորագրութեանը տակ «Դիւան Կաթողիկոսարանի» եւ Կաթող. Տեղապահ Խադ արքեպ. Աջապահեանի անունէն, 1954 Դեկտ. 13 թուակիր նոր պաշտօնագիր մը հրապարակուեցաւ մամուլի մէջ, ուր, ի միջի այլոց, կը յայտարարուէր.

« ... Ազգային Ընդհ. ժողովի գումարումը եւ կաթողիկոսական ընտրութեան հարցը աւելի եւս կը խորացնեն տիրող անհամաձայնութիւնները, փոխանակ ըստեղծելու սպասուած համերաշխութիւնը, այսու Նորին Սրբազնութեան կողմէ կը հաղորդենք, թէ առ այժմ յետաձգուած է վերոյիշեալ զոյգ ժողովներու գումարումը » :

Ո՞Վ ԿԸ ՎԱՐԷ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Բերիայի մահապատիժէն ի վեր Խ. Միութեան հաւաքական ղեկավարութիւնը կը գործէ առանց բախումի, կը գրէ «Լը Մոնտ»ի ռուսագէտ աշխատակիցը, Անտուէ Փիէռ: Սկզբունքով Կեդր. Կոմիտէի (ինն հոգի) նախագահութիւնն է որ կուտայ քաղաքական բոլոր վճռական որոշումները: Պէտք չէ ենթադրել սակայն թէ խմբակին բոլոր անդամները հաւասար են, թէեւ պաշտօնական դասակարգութիւն չկայ, ինչպէս Սթալինի շրջանին : Բայց եւ այնպէս հետզհետէ հաստատուած է նուիրապետութիւն մը եւ գործնականին մէջ երկապետութիւն մըն է որ կը վարէ Կրեմլինի մէջ: Երկու ամէնէն զօրաւոր դէմքերն են, իրերու բերումով, վարչապետը, Ժորժ Մալենկով եւ Նիքիթա Խրուշչեւ, վարիչը կուսակցութեան, իբրեւ քարտուղար Կեդր. Կոմիտէի :

Ոչ ոք կրնայ ըսել թէ կատարելապէս իրար կը հասկնան կամ խուլ մրցակցութիւն մը գոյութիւն չունի անոնց միջեւ : Կրեմլին կը պահէ իր գաղտնիքը մինչեւ այն օրը երբ չնախատեսուած դէպքը կը պայթի ռումբի մը պէս: Բերիայի պարագան պէտք էր որ խոհեմութեան առաջնորդէր բոլոր դուշակները: Միայն թէ երբ Մալենկով եւ Խրուշչեւ կ'երեւան հրապարակաւ (եւ առիկա յաճախ կը պատահի այսօր) այն տպաւորութիւնը կը ձգեն թէ երկու լաւ բարեկամներ են: Սա ալ կարելի է ըսել որ Խրուշչեւ՝ Մալենկովէն շատ աւելի յաճախ առաջին կարգին վրայ է քաղաքական կեանքի մէջ: Վաթսուն տարեկան է, եօթ տարի Մալենկովէն աւելի մեծ, թէեւ կը կարծուի թէ ամէնէն երիտասարդն է: Իբրեւ կուսակցութեան առաջին քարտուղարը չի դոհանար միայն հսկելով թէ լաւ ճամբու մէջ է աւելի քան վեց միլիոն անդամներու բանակը, որուն կը հրամայէ: Աւելի ծանր պաշտօններ կը ստանձնէ, եւ լծուած է շատ աւելի դժուարին հարցերու: Թէեւ անդամ չէ կառավարութեան, բայց ինքզինք անկէ վեր կը նկատէ, կը գովէ կամ կը մեղադրէ զանազան նախարարներ, մեծ հեղինակութեամբ մը:

Անցեալ տարուան ընթացքին է որ Խրուշչեւ ապահովեց իր գերակշռութիւնը եւ դարձաւ (Մալենկովի հաւանութեամբ կամ ոչ) ղեկավար խմբակին առաջնորդը:

1954ին հետեւեալ գործունէութիւնը ունեցաւ — վճռական դեր կատարեց Խ. Միութեան առաջին հրատապ հարցին՝ երկրագործութեան վերակազմութեան մէջ : Տարուան սկիզբը վարեց երեք համագումարները : — Ինքն էր հեղինակը այն մեծ տեղեկագրին զոր ներկայացուց Կեդր. Կոմիտէին 1954 Փետրուար 23ին Սիպերիոյ խոպան հողերու մշակումին համար: Մօտէն հսկեց այս ընդարձակ ծրագրին իրագործման, իսկ մայիսին ներկայ եղաւ Խազախստանի Կեդր. Կոմիտէի մասնաւոր նիստին, Ալմա Աթայի մէջ :

Աւելի ուշ Նոյեմբերին ան զբաղեցաւ բամպակի հարցով եւ այցելեց արեւելեան հանրապետութիւնները: Ցետոյ նախագահեց Թաշքէնդի մէջ համագումարի մը որուն նպատակն էր բամպակի արտադրութեան բարձրացումը: Ժողովէն քանի մը օր առաջ Նոյեմբեր 10ին «Փրաւտայ»ի մէջ կ'երեւար միայն իր ստորագրութեամբ Կեդր. Կոմիտէի նոր հրահանգները հակակրօնական քարոզութեան մասին, յորդորելով չանարգել հոգեւոր հովիւները: Ի նպաստ իրեն փոփոխութիւն մը կար հաւաքական ղեկավարութեան սկզբունքին մէջ, որովհետեւ այսպիսի հրահանգներ ընդհանրապէս անանուն էին Սթալինի մահէն ի վեր :

Դարձեալ Նիքիթա Խրուշչեւն էր որ պիտի փակէր շինութեան մասնագէտներու համագումարը Մոսկուայի մէջ Նոյեմբեր 30ին: Դեկտեմբեր 7ին չնախատեսուած ճառ մը խօսեցաւ այս ասպարէզին մէջ գործուած սխալներու մասին: Եւ վերջապէս, ան էր որ Ցունուար 7ին Մոսկուայի շրջանին երիտասարդ համայնավարներուն առջեւ կոչ ըրաւ «Կոմսոմոլցի»ներուն որ նոր մշակներ ղրկեն Սիպերիա, հոն աճեցնելու եւ շատ դաւակ ունենան :

Խրուշչեւ արտասահման ալ ճամբորդեց: Փրակայի մէջ ներկայ եղաւ Չեխոսլովաքիոյ համայնավար կուսակցութեան տասներորդ համագումարին եւ Ցունիս 15ին խօսեցաւ բաւական դրգռիչ ճառ մը արեւմտեան երկիրներու դէմ, այն աստիճան որ «Փրաւտա» ստիպուեցաւ մեղմացնել բառերը: Հոկտեմբերին Չինաստան գնաց : Առանց կառավարութեան անդամ ըլլալու, ինքն էր որ նախագահեց Փեքին ղրկուած խորհրդային պաշտօնական պատուիրակութեան, չինական ժողովրդական հանրապետութեան հինգերորդ տարեդարձին առթիւ: Այս պատուիրակութեան մաս կը կազմէին մարեշալ Բուլկանին եւ Ա. Միկոյեան: Վերադարձին Խրուշչեւ այցելեց Վլատիվոսթոք, Կոմսոմոլոք, Սովետսքայա – Կա –

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (34)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Է.

Թէեւ գրաման գրեթէ արդէն բոլորովին պարզ էր ինձ համար, բայց եւ այնպէս զարմանքս այնքան մեծ էր, որ չկարողացայ չհարցնել :

— Ինչո՞ւ ես գրել գրպանդ :

— Որ սպաննեմ :

— Ո՞ւմ :

— Այն պարոնին, որ քեզ մօտ հիւր է :

— Նա ի՞նչ է արել քեզ :

Գարեգինը յանկարծ վեր կացաւ, աթոռն առաւ, եկաւ նստեց ուղղակի կողքիս այնքան մօտիկ, որ մեր ծնկներն ու թեւերը քսւում էին իրար, եւ կցկտուր բառերով, կարծես տենդի մէջ, շշնջաց ուղղակի ականջիս մօտ.

— Այդ պարոնը... Սառային... օրիորդ ժամանակ... Հասկանո՞ւմ ես: Ես ոչինչ չգիտէի, ինքն ասաց ...

— Ո՞վ :

— Ինքը Սառան... երէկ չէ, միւս օրը... չգիտեմ որտեղ, հանդիպել է այդ պարոնին եւ ասաց որ քեզ մօտ է... ես էլ, ահա երկու գիշեր է, գալիս եմ պանդոկդ քաշում, բայց ձայնը որ դիպչում է ականջիս, փախչում եմ սարսափահար, որովհետեւ... ինչ ... ե՞ս ... ես մարդ սպաննեմ... ես, որ կեանքումս մի ճանճ անգամ չեմ սպանած ..:

— Լաւ, էլ ինչո՞ւ ես ատրճանակը գրպանդ դրել եւ ինչո՞ւ ես գալիս :

— Նա է տուել, նա, Սառան, եւ նա է ստիպում, որ գամ սպաննեմ, հասկանո՞ւմ ես: Թէ չէ ես ի՞նչ գործ ունեմ ատրճանակի հետ, ինչո՞ւ պէտք է ամբողջ գիշերներ թափառեմ փողոցներում խելագարի պէս եւ վերջը, որ վերադառնամ, նորից վռնտուեմ տանից, նոր թափառումներ կատարելու համար :

— Սպասիր, ասացի ես, հեռացնելով նրան ինձանից, որովհետեւ չափազանց յուզուած, ուղղակի ընկել էր վրաս, եւ նրա փսփսոցն ականջիս մօտ ճանճի անախորժ բզզոցի պէս քայքայում էր ջղերս : Ես քեզ հարցումներ կը տամ, եւ դու պատասխանիր ինձ հանդիսատ կերպով, որովհետեւ քո այդ կցկտուր խօսքերից ես ոչինչ չեմ հասկանում :

Նա յետ քաշուեց եւ մի քիչ հանդարտացաւ: Ու ես սկսեցի հարցափորձս :

— Ամէնից առաջ հարցնեմ, որտե՞ղ էիք այս հինգ–վեց ամիսը:

— Արտասահման էինք գնացել :

Ե՞րբ էք վերադարձել :

— Մի շաբաթ չկայ :

— Ասում ես՝ օրիորդ ժամանակ յարաբերութիւն է ունեցել ինձ մօտ հիւր եղող պարոնի հետ: Այդ էիր ուզում ասել, չէ՞: Ես պարզ եմ խօսում :

— Այո :

— Ե՞րբ յայտնեց քեզ այդ բանը :

— Երէկ չէ, մէկալ օրը, երբ հանդիպել էր այդ պարոնին:

— Մինչեւ այդ ժամանակ ոչինչ չէ՞ր ասել :

Ամենեւին:

— Եւ դու ոչինչ չէի՞ր կասկածում :

— Բնաւ :

— Այդքան ժամանակ ծածուկ պահելուց յետոյ ինչո՞ւ յայտնեց :

— Որ վրէժխնդիր լինեմ :

— Բայց չէ՞ր մտածում, որ դու կարող էիր վրէժխնդիր լինել ամէնից առաջ իրենից, որ քեզ խաբել է :

— Ո՞վ, ե՞ս... վրէժխնդիր նրանի՞ց.. Ուրեմն դու դեռ լաւ չես ճանաչում ինձ. ուրեմն դու դեռ չգիտես, թէ որքան եմ ես սիրում նրան ...

— Իսկ նա քեզ սիրո՞ւմ է :

— Կարող եմ ասել, որ առանց ինձ մի օր էլ չի ապրի :

— Որ այդպէս է, ինչո՞ւ է ուզում քեզ կործանել. չէ՞ որ մարդասպանութեան համար դու կը կորչես, իսկ դրանով ինքն էլ կը դժբախտանայ, եթէ իսկապէս այդ աստիճան սիրում է քեզ :

— Այդ բոլորն ասել եմ, կարծում ես՝ չե՞մ ասել, բայց նա ոչ մի պատճառաբանութիւն, ոչ մի առարկութիւն լսել անգամ չի ուզում: Ամբողջովին վրէժ է կտրուել եւ այդ վրէժը լուծելու համար պատրաստ է ինձ էլ, իրեն էլ, ամէն բան զոհելու: Յիշո՞ւմ ես, քեզ պատմել եմ, նշանած ժամանակ որ Մուշտայիդ էինք գնացել, ծառի վրայ ատրճանակ նկարեց եւ հարցրեց՝ մարդ կարո՞ղ ես սպաննել: Դու մի ասի՝ շարունակ մտածելիս է եղել իր վրէժի մասին: Եւ ես նոր եմ գլխի ընկնում, որ նրա բոլոր տարօրինակութիւնների պատճառն իր խորտակուած կեանքն է եղել :

— Լաւ, ինչո՞ւ է ուզում, որ իր վրէժը անպատճառ սպանութեամբ լուծուի :

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

(Քաղուած «Էջմիածին»էն)

★

ՏԱՆ ՄԷՋ ԳՈՐԾԱԾԵԼԻ ելեկտրական առարկաներու պահանջը անդադար կ'աճի Հայաստանի գիւղերուն եւ քաղաքներուն մէջ: Անցեալ տարի ամէն տարուընէ աւելի ծախուած են սառնադարաններ, փոշեծըծիչներ, արդուկներ, լուացքի մեքենաներ եւ այլ իրեր: Էջմիածնի, Ալավերտիի, Հոկտեմբերեանի եւ այլ շըրջանի բնակիչները գնած են աւելի քան երկու միլիոն ռուպլիի առնին ելեկտրական իրեր:

ՌՈՒՍ ԳՐԱԳԷՏ եւ հանրային գործիչ Վալերի Բրիւսովի մահուան 30ամեակի առթիւ անդրադարձաւ նաեւ Հայաստանի մամուլը: Բրիւսով հաւատարիմ բարեկամ էր Հայերուն եւ իր բազմադարեան մշակոյթի լաւագոյն հետազօտողը եւ քարոզիչը: 1916ին Վ. Բրիւսովի խմբագրութեամբ լոյս տեսաւ «Հայաստանի բանաստեղծութիւնը մինչեւ մեր օրերը» մեծածաւալ ժողովածուն: «Հայ ժողովուրդի պատմական ճակատագրի տարեգրութիւնը», ինչպէս եւ հայ գրողներէն թարգմանութիւններ: Հանդուցեալը Հայերու մասին կարդացած է բազմաթիւ գիրքեր, շրջած է Հայաստան եւ ուսումնասիրած հայերէն լեզուն: Հայ բանաստեղծներէն մասնաւորապէս Սայաթ Նովայէն, Յ. Թումանեանէն եւ ուրիշներէ կատարած թարգմանութիւնները կը մնան անգերազանցելի: Խօսած է հին հայկ. մշակոյթի առանձնայատկութեան մասին, որ իր մէջ կը պարունակէ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի մշակոյթի լաւագոյն գիծերը: Բրիւսով կը փառաբանէ հայ ժողովուրդի մշակոյթը, որ իր մէջ պահպանած է «Շիրազի նուրբ վարդերու երանգը եւ Հոմերոսեան կրակի փայլը»:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ հանրապետութեան Ե. տարեդարձին առթիւ տեղի ունեցած է հանդիսաւոր երեկոյթ Օփերայի շէնքին մէջ: Ակադեմական Վ. Համբարձումեան խօսած է չին ժողովրդական հանրապետութեան հինգ տարուան նուաճումներուն մասին: Տեղի ունեցած է նաեւ համերգ, մասնակցութեամբ Երեւանի լաւագոյն արուեստագէտ ուժերու:

«ՀԱՅ ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻ մատենախօսութիւն», ստուար հատոր մը լոյս ընծայեց Հայաստանի պետական գրադարանը: Բացի նախասովետական շրջանի մամուլէն, գրքին մէջ տրուած է խորհրդային 210 տեսակ թերթերու եւ երկու հարիւր ամսագրերի, գիտական ժողովածուներու եւ տեղեկագիրներու մատենագրութիւնը: Գիրքը կազմած է բանասէր Հ. Պետրոսեան:

ՇԷՆՔԵՐԸ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ դէմ պաշտպանելու համար խորհրդակցական ժողով տեղի ունեցած է Երեւանի մէջ, Գիտութեանց Ակադեմիայի Շինանիւթերու եւ կառուցումներու կաճառի հրաւէրով: Մասնակցած են շուրջ երկու հարիւր հոգի Մոսկուայի, Թիֆլիսի, Պաքուի, Աշխաբադի, Թաշքէնդի, Ստալինաբադի եւ այլ քաղաքներու գիտական գանազան հաստատութեանց ներկայացուցիչները: Խօսած են 17 հոգի թէ մասնագիտական ինչպիսի կանոններու համաձայն պէտք է շինուին բնակելի, հանրային, արդիւնաբերական շէնքերը այն վայրերուն մէջ ուր յաճախակի տեղի կ'ունենայ երկրաշարժ: Ժողովը որոշեց զօրացնել այդ շրջաններու հետախուզական աշխատանքները:

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԳԵՐԱԳՈՅՆ Հոգեւոր Խորհուրդի որոշումով, Մայր Աթոռի Հոգեւոր Ճեմարանի տեսուչ նշանակուեցաւ գերագոյն հոգեւոր խորհուրդի անդամ Գ. Մարտիրոս Տէր Ստեփանեան, Սեպտեմբեր 20ին:

ԽՄԲ.— Ինչպէս կ'երեւայ, պաշտօնէ արձակուած է նախկին տեսուչը, պրոֆ. Մինասեան: Նոր տեսուչը քանի մը տարի առաջ Երեւան անցած էր Լիբանանէն:

ԳԵՐԱԳՈՅՆ հոգեւոր խորհուրդը, նկատի ունենալով Պ. Ց. Բառչանեանի ծերութիւնը, եւ իր բարեխիղճ աշխատանքը Մայր Աթոռին, կենսաթոշակ տուաւ, ազատ ձգելով զայն հոգեւոր ճեմարանի դասախօսական պարտականութիւններէն:

ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ Ակադեմիայի Պատմութեան Թանգարանը իբրեւ նուէր ստացաւ Գարեգին կաթողիկոս Յովսէփեանի դոյքերէն երեք ոսկիէ, վեց արծաթէ եւ մէկ պղնձէ դրամներ: Ոսկիէ դրամներէն մէկը կտրուած է 336–318ին (Ն. Ք.) Աղեքսանդր Մակեդոնացիին անունով: Միւսը Հռովմէական, կը պատկանի Վեսպասիանոս կայսրին (69–79 Ք. Ե.), իսկ երրորդը իսլամական դինար է կտրուած Խորասանի Նիշապուր քաղաքին Մաղանդարանի շահ Ռուստեմ Իբն Ալիի կողմէ (1157 – 1158): Արծաթ դրամներէն մէկը Հռոմի կայսր Մարկոս Աւրելիոս Անտոնիոսէն է եւ կը կրէ անոր «Արմենիկոս» մականունը (161–189): Մնացեալ չորսը կը պատկանին Կիլիկիոյ Հայոց Թագաւոր Լեւոն Բ.ին (1197 – 1219): Կ'ըսուի թէ առնուազն մէկը խիստ հազուագիւտ է: Ուշագրաւ է նաեւ Տրապիզոնի կայսր Ալեքսիոս Երկրորդի (1297 – 1330) արծաթէ դրամը, իբրեւ եզակի օրինակ: Պղնձեայ դրամը բիւզանդական է, մաշած է եւ կը պատկանի Է. դարուն Ք. Ե.:

վան, Սախալին, Խապարովսք, Չիթա, Իրքուց, Սվերտլովսք (Հոկտ. 17էն 29) եւ իր դեկտեմբեր 7ի ճառին մէջ է որ իր տպաւորութիւնները յայտնեց Ծայր. Արեւելքի եւ Սիպերիոյ մասին:

Մոսկուայի մէջ բնակող օտար իրազեկներ կը հաստատեն թէ Խրուշչեւ հետզհետէ աւելի մեծ գործունէութեան ազատութիւն ունի, թէ Կրեմլինի դիւանագիտ. մեծ հանդիպումներուն մէջ խորհրդային վարիչներու ամէնէն լեզուանին էր: Այդպէս եղաւ երբ Պ. Մոլոթով երեկոյթ մը կը սարքէր ի պատիւ Չինաստանի վարչապետին, կամ անգլիական դեսպանատան մէջ՝ ի պատիւ աշխատաւորական պատուիրակութեան: Միշտ Խրուշչեւն էր գլխաւոր բանախօսը՝ Կրեմլինի մէջ յեղափոխութեան 37րդ տարեդարձին առթիւ սարքուած ընդունելութեան մէջ եւ ուրիշ առիթներով, սրտաբաց խօսեցաւ արեւմտեան երկիրներու դեսպաններուն հետ, կամ հոգեւոր պետի մը հետ, համայնավարներու կրօնական քաղաքականութեան մասին: Սիրալիր խօսակցութեան բռնուեցաւ Եուկոսլաւիոյ դեսպան Վիտիչի հետ եւ «ընկեր Թիթոյի կենացը խմեց»: Զարմացած՝ դիւանագէտ մը հետեւեալ դիտողութիւնը րաւ «կարծես թէ ինքն էր պետը, իսկ Մալենկով իր աշխատակիցներէն մէկը»:

Բացորոշ է որ անցեալ տարի Մալենկով աւելի աննշմար դիրք մը ունէր եւ շատ քիչ անգամ խօսք առաւ, բացի Գերագոյն Խորհուրդի մէջ իր արտասանած ճառէն:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՈՐՔԱՆ ԳՈՀ ԵՄ ...

★

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ջափահաս որբ մըն էի ուսման տենչով վառուած, բայց դէպքերը զիս Ֆրանսա բերին եւ «Յառաջ»ը իմ դպրոցս եղաւ: Անոր կը պարտիմ ինչ որ սորված եմ: Հիմա զաւկի տէր բանուոր մըն եմ եւ կ'ուզեմ որ իմ զաւակներս ալ ունենան հայեցի դաստիարակութիւն, գրեն ու կարդան մեր մայրենի լեզուն:

Փառք Աստուծոյ, այսօր ունինք ուսուցչուհի մը, Տիկին Սոնա Թորոսեան որ կ'աշխատի հոգեւին, որպէսզի ամէն պզտիկ սորվի հայերէնը: Ինծմէ երջանիկը չկայ, քանի իմ զաւակներուս բերնէն կը լսեմ մայրենի լեզուն, հայ երգը: Տանս մէջ օտար երգը դադրեցաւ, եւ հայկական երգը կը տիրապետէ: Ամենափոքր մանչս երբ քրոջը հետ կը թնդացնեն համեստ բոյնս, «Դարձեալ փայլեց», «Թնդաց որոտաց», «Մշակ բանուոր» եւ ուրիշ երգեր, կը հրճուի հոգիս, եւ ինքզինքս երախտապարտ կը զգամ Տիկին Թորոսեանի:

Երկու դպրոցական հանդէսներու ներկայ եղայ, մին 18 Յուլիս, 1954ին, իսկ երկրորդը այս տարի Յունուար 2ին, մէկը միւսէն գեղեցիկ: Այս երկու հանդէսներն ալ կազմակերպած էին, Պոլվ. Օտտոյի Ֆ. Կապ. Խաչի եւ Ս. Յակոբ Մատրան Թաղականութեան ազգ. դպրոցի աշակերտները, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Ս. Թորոսեանի:

Մեր փոքրիկները բառ մը հայերէն չէին գիտեր, իսկ այսօր կը գրեն, կը կարդան եւ կը խօսին հայերէն, շնորհիւ տրուած կրթութեան: Ուսուցչուհին ամէն զոհողութիւն յանձն առած է, նոր սերունդին փրկութեան համար:

Առանց բացառութեան աշակերտները շատ յաջող կատարեցին իրենց դերերը «Ծննդեան եւեւէն» դպրոցական թատերախաղը, արտասանութիւնները, հայկական տարազով պարերը, ծափեր խլեցին եւ քանիցս կրկնուեցան: Նոր տարուան առթիւ կը մաղթեմ կարողութիւն եւ համբերութիւն ուսուցչուհիին:

Հանդէսը փակուելէ առաջ, ուսուցչուհին յիշեցուց բոլոր հանդիսականներուն թէ ամէն հայ ծնողք իրաւունք ունի հետաքրքրուելու դպրոցով եւ ծնողական ժողովի հրաւիրեց մեզ: Նոյնպէս բացատրեց թէ դպրոցն է առաջին միջոցը հայ մանուկը Հայ պահելու: «Օգնեցէք դպրոցին որ միշտ կանգուն մնայ»:

Կաղանդ Պապան ալ աշակերտ մըն էր որ իր նուէրները բաժնեց եւ հանդէսը փակուեցաւ աշակերտներուն «Ինչ աղուոր է այս իրիկուն» երգով:

Հանդիսականներս մեկնեցանք շատ գոհ, մաղթելով դարձեալ ուժ եւ կարողութիւն ամէնուն:

Հայր մը

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ.ՄԱՐՄՆԻՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

•

Նոր տարուան եւ Ս. Ծննդեան տօներուն առթիւ, Փարիզի Որբերու Օգնութեան Մարմնին կողմէ պաշտպանուած աշակերտներուն աւանդական հանդիպումը տեղի ունեցաւ կիրակի, 9 Յունուար կէսօրէն ետք:

Ներկայ էին Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան, Մուրատեան վարժարանի տնօրէն Գեր. Սերովբէ Վ. Ագըլեան, ծանօթ ազգայիններ, Միութեան անդամները, ինչպէս նաեւ 29 սաներ եւ սանուհիներ, որոնց 14ը Սեւրի Մուրատեան վարժարանէն, տասը Դպրոցասէրէն եւ չորս հոգի ալ Սէնդ-Սիրի Անարատ Քոյրերու վարժարանէն:

Սերովբէ Ծ. Վ. իր խօսքը աշակերտներուն ուղղելով հայրական խրատներ տուաւ, թելադրեց երախտագիտական զգացումներ տածել այն մարմիններուն հանդէպ, որոնք ազգանուէր այս գործը կը կատարեն, հայեցի դաստիարակութիւն ապահովելով:

Պ. Ա. Ճինճեան, Որբերու Օգնութեան Մարմնին անխոնջ անդամը, որուն բնակարանին մէջ տեղի կ'ունենար ընդունելութիւնը, բացատրեց թէ պահանջը շատ է: Բազմաթիւ դիմումներ կ'ըլլան, եւ սակայն Որբերու Օգն. Մարմինը ակամայ կը մերժէ շատ անգամ, նիւթական միջոցներու անբաւականութեան պատճառով: Մարմինը իր ուսերուն վրայ ունի նաեւ կարօտ ընտանիքներու փոքրիկներուն հոգը: Հակառակ ասոր, այսօր շնորհիւ մեր հայրենակիցներուն նիւթական օժանդակութեան, կրցած է գրկալայէս բարձրացնել իր պաշտպանեալներուն թիւը:

Խօսք առին նաեւ Պ. Պ. Ս. Գարակէօզեան եւ Օ. Թաղէոսեան: Ամէնէն վերջը Տիկնանց Միութեան կողմէ գեղեցիկ ճառ մը կարդաց Օր. Երանուհի Օհանեան, ուղղուած՝ սաներուն եւ սանուհիներուն, յիշելով այս առթիւ իր ողբացեալ հայրը, ամէնուն ծանօթ Ն. Օհանեանը, «Որբերուն Հայրիկը»: Աշակերտները եւ աշակերտուհիները մէջ ընդ մէջ արտասանութիւններ ըրին:

Կաղանդի սեղանէն ետք, տեղի ունեցաւ նուէրներու բաշխումը: Շնորհիւ մեր հայրենակիցներուն առատաձեռնութեան, ամէն աշակերտ ստացաւ իր ծրարը, հագուստեղէն, ճերմակեղէն, վընոց, գուլպայ եւ գիրք:

Բոլոր ներկաները հիւրասիրուեցան պըտուղներով, կարկանդակներով ու խմիչքով:

Ժամը 7ին բոլորը մեկնեցան, անչուշտ խոր գոհունակութեամբ:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (55)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

•

Եթէ մենք այս լեռների մէջ գիտակցօրէն հրացան արձակենք, մենք մեզ կը մատնենք եւ հրաւէր կը կարդանք թշնամուն պատերազմելու, ինչ որ մենք այսօր չենք ուզում, եւ պիտի չուզենք կռուի առաջին ազդանշանը տալ:

Պետրոսը, գլուխը կախ, հեռացաւ: Վառվռուն եւ եռանդուն մի երիտասարդ էր, սիրում էր հրացանաձգութիւնը: Մի օր Նեմրութում առաւօտ կանուխ սպանած էր մի այծեամ եւ նուէր բերած ինձ: Խորհած էր թէ այսօր էլ կընար նոյնը ընել:

Գիշերն անցաւ խաղաղ:

Պահապաններից մէկը, ձեռքին ճերմակ մի թուղթ բռնած, արագ արագ եկաւ մօտս եւ յանձնեց ինձ: Բացի նամակը, ստորագրութեան վրայ աչք նետեցի: Մուրատից էր: Գրում էր.—

« Այսօր ցերեկը մենք Թախթալիի դիմաց՝ ճիշդ Նեմրութի ստորոտի պուրակին մէջն ենք: Հոս կը մնանք մինչեւ մութը գայ, եւ գիշերուայ երթեւեկութիւնը դադրի: Ասկից կ'անցնինք Շամիրամ: Մենք որոշ չենք գիտեր քո տեղը: Եթէ գիտնայինք, ուղիղ կը գայինք քեզ մօտ: Երբ հասնինք Շամիրամ, մենք քեզ անմիջապէս լուր կը տանք: Մեր թիւը 72 է: Կարգադրէ, որ պաշար պատրաստեն: Մեր անելիքի մասին միայն կրնանք այդտեղ որոշել: Մեր գիշերուայ «փառօլ»ն է՝ «Վարդան»: Եթէ մեր ճանապարհի վրայ պահակներ ղրկէք, թող այդ անունը գործածեն, որպէսզի թիւրիմացութիւն չլինի: Շատ երկար պատմութիւններ ունիմ քեզ ասելու: Բայց թող մնայ: Երբ եկայ, մանրամասն կ'ըսեմ: Տղաները լաւ են: Անդրանիկը, Գէորգ Չաւուշը եւ «Աղա»ն կը բարեւեն: Սուրհանդակը հոդ կը պահէք: Մուշաղշէնցի փախստական մի տղայ է, ճարպիկ ու կտրիճ: Համբոյրներով՝

ՄՈՒՐԱՏ»

— Ո՞վ բերաւ այս նամակը:

— Շամիրամցի մի սուրհանդակ, որին ղրկել է Սողոյի եղբայր Գասպարը:

— Բռնէք, թող սպասէ: Եթէ սոված է, հաց տուէք:

Անմիջապէս գրեցի Տելեմաքին.—

« Ինչպէս առջի օր պահապաններ նշանակած էիք զանազան կէտերի վրայ, այս գիշեր էլ այնպէս արէք: Տղաքը Թախթալիի դիմաց՝ Նէմրութի փէշերի վրայ հանգստանում են: Այս գիշեր անպայման կը լինեն Շամիրամ: Եթէ կրնաս, Շամիրամ գնա: Հոն սպասէ: Երբ գան, ինձ իմաց տուր, որ գամ: Զմռսանոս ռազմամթերքը փոխադրել, եթէ մինչեւ հիմա փոխադրած չես: Այսօր թէեւ Գասպարից մի երկտող ստացայ, բայց այդ մասին մոռցած էր յիշել: Փոփերին եւ Գասպարին պաշարի համար պատուիրած էի: Ենթադրարար ասել էի, որ մեր տղայոց թիւը 65էն 70 կը լինի: Իմացայ, որ երեք վիրաւոր ունին իրենց հետ եւ նրանք էլ այնքան վտանգաւոր չեն: Ուրեմն, վաղը կամ վաղը երեկոյ կը տեսնուինք: Կը յուսամ գիշերը մի բան չի պատահիր »:

Գասպարին էլ գրեցի հետեւեալը.—

« Խումբը այս գիշեր կը լինի Շամիրամում: Երբ գան, ինձ անմիջապէս իմաց տուէք: Տելեմաքին գրեցի պաշարի մասին: Ճիշդ 72 տղաներ են: Մեզ հետ միասին ուղիղ 90: Մի կատարեալ բանակ: Կերակրելու մասին խորհեցէք: Մեծ բաներ չանէք: Գիտէք, որ մեր տղաները սակաւապէտ են եւ քիչով կը գոհանան: Գասպար, քեզ մատաղ, մի քանի լաւ տղաներ ղրկէ Ս. Դանիէլի անտառի կողմը՝ հետազօտելու համար գիշերուան մէջերին: Երէկ, արշալոյսից առաջ, այն կողմերը կրակի բոցեր նկատեցինք: Մի պահ խորհեցայ, որ թուրք զինուորներ են կամ ժանտարմաներ: Թող գնան, մինչեւ լուսնալը շրջագայեն այդ կողմերը եւ լոյս աչքով տեսնեն թէ՝ ի՞նչ անտառի մէջ կրակ վառուած է: Եթէ վառուած է, թող լաւ զննեն ինչ որ տեսնեն կրակի փոշիների մէջ: Թող գիտեն նաեւ հետքերը անցորդների՝ ձիու թէ եզի: Եթէ այդ մասին որոշ մի բան ասեն, կը հասկնանք թէ կրակ վառողները բարեկամնե՞ր են թէ թշնամիներ: Այժմ կարծեմ հասկցար թէ՝ ինչո՞ւ համար կ'ուզեմ մանրամասնութիւնը»:

Սուրհանդակները ճանապարհ դրի: Մենք թաղնուեցանք մացառների մէջ:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

բայէլ լրտեսներուն գործը, որ է տեղեկութիւններ քաղել արաբական կառավարութեանց մասին» :

× Վերջին տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Լիբանան պիտի սպասէ արաբ վարչապետներու ժողովին, որ կը գումարուի շաբաթ օր: Ուրիշ խօսքով, մերժած է Թուրքիոյ առաջարկը: Թուրքիոյ եւ Լիբանանի վարչապետները զեկոյց մը հրատարակեցին իրենց տեսակցութեանց մասին: Որոշած են շարունակել խօսակցութիւնները, աւելի սերտ յարաբերութիւններ հաստատելու համար Թուրքիոյ, Լիբանանի եւ արաբական միւս պետութեանց հետ :

Իրաքի կառավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ որեւէ որոշում տուած չէ Եգիպտոսի կողմէ հրաւիրուած խորհրդաժողովին մասնակցելու համար :

× Եգիպտական թերթերը կը շարունակեն բուռն պայքար մղել Թուրքեւիրաքեան համաձայնութեան դէմ : Կառավարական օրկանը, «Ալ Կումհուրիյէթ» կը գրէ ·

— «Սուէզի մասին գոյացած անգլեւեգիպտական համաձայնութիւնը նոր շրջանի մը սկզբնաւորութիւնը համարուեցաւ անոնց կողմէ որոնք կ'ուզեն բարւոք յարաբերութիւններ տեսնել Արաբներուն եւ Արեւմուտքի միջեւ: Այդ լաւատեսները խորասուզուած էին իրենց երազին մէջ երբ ընդոստ արթնցան Թուրքեւիրաքեան համաձայնութեան լուրէն: Ահաւասիկ նորէն մութ եւ թունաւոր մթնոլորտ մը, ծանր դաւ մը արաբական երկիրներու միութեան եւ ապահովութեան դէմ : Արաբական երկիրները գիտեն որ Նուրի–Մենտերէս համաձայնութիւնը պիտի խորտակէ իրենց միութիւնը եւ հաւաքական ապահովութեան դաշինքը: Արդ համաձայնութիւնը զիրենք պիտի կապէ աշխարհակալ զինակցութեանց, որոնք հակառակ են արաբական շահերուն: Այս բոլոր չարիքը կուգայ Արեւմուտքէն որ կ'ուզէ օգտուիլ այդ աղէտէն : Եւ սակայն արեւմտեան պետութիւններն են որ պիտի տուժեն, վասն զի կը խորտակեն մեր ժողովուրդին սրտին մէջ եղած վստահութիւնը »:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Ֆրանսայի խորհրդարանի անդամներէն պատուիրակութիւն մը, որ Թուրքիա հրաւիրուած էր Ազգ. ժողովին կողմէ, մեծ պատիւներով ընդունուեցաւ Անգարայի մէջ: Իրենց ի պատիւ տրուած ճաշի մը առթիւ, պատուիրակութեան պետը, զօր. տը Կոլի կուսակիցներէն Կաստոն Փալեւսքի ճառ մը խօսելով ըսաւ ·

— «Վերջ տանք այն առասպելին թէ Ֆրանսան նշխարներու կամ հաճոյքներու երկիրն է: Ֆրանսան աշխատանքի լծուած է եւ ցոյց կուտայ ճամբան բոլոր ասպարէզներուն մէջ ուր կրնայ աշխատիլ, գիտակցելով իր ահագին հնարաւորութեանց: Երկու Ֆրանսաներ կան — Եւրոպայի Ֆրանսան եւ Ափրիկէի Ֆրանսան, բայց երկուքը մէկ Ֆրանսա կը կազմեն: Ափրիկէի մէջ մենք պատասխանատուութիւն ստանձնած ենք դէպի յառաջդիմութիւն առաջնորդելու ահագին երկրամասի մը տարածութեան մէկ երրորդը եւ ժողովուրդներուն մէկ չորրորդը, երկրամաս մը որ իր տեղը կը պահանջէ աշխարհի բարեշրջութեան մէջ»:

Անգարայի կառավարական թերթը, «Զաֆէր», գոհունակութեան գրութիւն մը նուիրած է Ֆրանսայի, այս այցելութեան առթիւ: Յօդուածագիրը կը պատմէ թէ Թուրքեան ինչեր կը պարտի Ֆրանսայի Սուլթան Սիւլէյմանի շրջանէն ի վեր եւ կը բացատրէ թէ որքան խոր ու տեւական եղաւ ֆրանսական ազդեցութիւնը պատմութեան ընթացքին, բոլոր ասպարէզներուն մէջ.— Իրաւագիտութիւն, վարչութիւն, գրականութիւն, արուեստ եւն. :

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ ԴԷՄ սարքուած բողոքի ցոյցերը, որոնք տեղի պիտի ունենային Յունուար 24ին, արգիլուեցան Փարիզի ոստիկանութեան կողմէ: Այս շարժումին գլուխն անցած է գրավաճառ Փիէռ Փուժատ, հարաւ. Ֆրանսայէն, մանաւորապէս բողոքելու համար տուրքերու բազմապատկութեան դէմ որ կը ճնշէ մանր առեւտրականներուն վրայ : Ցոյցերը տեղի պիտի ունենային Սալ Վակրամի, Մոնթըլիմէի եւ Փալէ տէ Սփոռի մէջ, եւ կը յուսային 300.000 հոգի հաւաքել :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ խորհրդարանը միաձայնութեամբ քուէարկեց այն օրինագիծը որ Ատլանտեան դաշինքին անդամ կ'ընդունի արեւմտեան Գերմանիան :

ԱՄԱՆՈՐԻ ՀԱՆԴԷՍ

ԼԻՈՆ.— Յունուար 24ի երեկոյ ժամը 8.30ին Լիոնի Հայկազեան վարժարանի ամանորի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Սենէ Ռէքսի մէջ : Գեղեցիկ վայելք մը մասնաւորապէս ծնողներու համար: Մուտքը ազատ է :

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՄԵԾ ՓԱՌԱՏՕՆ

Կազմակերպուած Փարիզի Կեդրոնի Կրթական Մարմնի կողմէ Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ 20 Փետր. 1955, ժամը 3ին, մասնակցութեամբ բոլոր դպրոցներու աշակերտութեան :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչը Մանուկներու Օրը կը տօնէ 30 Յունուար, կիրակի ժամը 15ին, 5 ռիւ Պօնֆուա, Յոյներու սրահը: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑը կը տօնէ Փետր. 27ի կիրակի կէս օրէ վերջ, մինչեւ կէս գիշեր :

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՄԱՐՏ

կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանին 24րդ տարեկան ցերեկոյթը Սալլ Մարսըլէն, Պէրթըլօ, 28պիս, ռիւ Սէն Տօմինիք, Փարիզ (7):

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ 1955

(Բ. ՏԱՐԻ)

Կազմեց՝ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, պատկերազարդ :

Գրական էջեր.— Հայկ. կեանք, Արուեստի աշխարհ, Հայաստան, Կէս-բժշկական, գաղութներ (Լիբանան եւ Սուրիա), երգիծանք, մարզաշխարհ, անցքեր, մահագրութիւն, օրացոյց եւն. :

ԳԻՆ 1200 ՖՐԱՆՔ

Թղթատարի ծախքով 1270 : Դիմել՝ «Յառաջ»ի :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ համար Յ. ՄԱԼԱՔԵԱՆի՝
3, Bd. Théodore Turner,' Marseille

ՄՕՏ ՕՐԷՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԵՆ ՄԱՂԱՔԻԱ ՔՀՆՅ. ԱՐՍԼԱՆԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ԲԱԲԵՐԴԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Դրուագներ Մեծ Եղեռնէ եւ ողխականը բուռ մը ըմբոստներու որոնք կրցած են ազատիլ զէն ի ձեռին եւն.:

Պատկերազարդ, ճոխ հատոր մը :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Վահագն Ասլանեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Թէվուրթին, Տէր եւ Տիկին Կ. Գարագոչ եւ զաւակները եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութիւններով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ մօր, մեծ մօր եւ ազգականին Այրի Տիկ. Շուշանիկ Գարագոչի մահուան առթիւ :

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկին Հրաչ Վարդանեան եւ իրենց բոլոր պարագաները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով կամ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ մօր եւ զոքանչմօր եւ ազգականին Այրի Տիկին Նուարդ Քէնտէրեանի մահուան առթիւ :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ՄԱՐՏ 13ԻՆ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած աշակերտներու կողմէ 23 Յունուար, կիրակի օր, ժամը 16ին

Ա. Մաս.— Վոլմարի փոքրիկ կոմսը
Ընտանեկան տրամ, երեք արարով :
Բ. Մաս.— Վօքըր Թէվուէ Էօժէն
Քոմէտի ան էօն աքթ
Գ. Մաս.— Երկու Հնակարկատներ
Ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 1 արար:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

Ալֆորվիլի Ս. Պ. Պ. եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է յիսուն հազար ֆր. Պ. Գ. Կիլպէնկեանէ, Պ. Եսայեանի ձեռամբ :

ՌԸՆԱԺ.— Այրի Տիկին Ալիք Թովմասեան եւ զաւակները՝ Հրայր, Րաֆֆի, Վարուժան, Վարդուհի, Մարգարիտ, Մաղէն եւ Զուարթ, Տէր եւ Տիկ. Վահան Խաչատուրեան, Հրանդ Խաչատուրեան, Տէր եւ Տիկին Նիկողոս Յարութիւնեան եւ զաւակները, Պօղոս Տէր Մարկոսեան սրտի խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնին, հօր, փեսին, խնամիին եւ ընկերոջ՝

ԱՐՄԵՆԱԿ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆի (Տարօնցի)

դառնաղէտ մահը որ տեղի ունեցաւ Յունուար 16ին, Ռիւէյ հիւանդանոցը, վիրաբուժական գործողութենէ մը 13 օր վերջ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Զօրայեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ողբացեալ ՆՇԱՆ ԶՕՐԱՅԵԱՆի յիշատակին, անոր մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ իրենց հանգուցեալ ծնողներու յիշատակին: Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կրընոպլի Ֆ. Կ. Խաչը իր վշտակցութիւնները կը յայտնէ Պարոն եւ ընկերուհի Քիւրաճեաններուն (Նշան), իրենց զարմիկին՝ Պ. Պօղոս Տէրտէրեանի կսկծալի մահուան առթիւ (Մարսէյլ), ինչպէս նաեւ իր շնորհակալութիւնները փոխան ծաղկեպսակի եղած հազար ֆր. նուէրին (դպրոցին) :

PREUVES

Revue Mensuelle Littéraire et Politique

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ 1955

ՅՈՒՆՈՒԱՐԻ ԹԻՒԸ, ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ: Կը պարունակէ քաղաքական, գրական եւ ընկերային ուսումնասիրութիւններ, քրոնիկներ մտաւորական շարժումի մասին եւն.:

C. C. P. 178.00 Paris. Adresse 23, Rue de la Pépinière, Paris (8e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը. Մ. Տարեկան պարահանդէսը՝ ՄԱՐՏ 13ԻՆ, ԺՕՐԺ Ե.

*

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին հանդէսը Փետրուար 27ին:

⁂

Մուրատ Ռափայէլեան նախկին աշակերտներու միութեան ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ, կիրակի 6 մարտ:

⁂

Փետրուար 18ի տարեդարձը Փարիզի մէջ Փետրուար 19ին:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը խիստ կարեւոր է: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: (Շար. նախորդ ժողովին):

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, «Օհանջանեան» ակումբին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ.Յ.Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—
Ակնունի ենթ. այս ուր. ժ.ը 20.30ին:
Հայաստան ենթ. այս Շբ. ժամը 20.30ին:
Քրիստափոր ենթ. այսՇբ. ժամը20.30ին:
Մուրատ խումբը (Ավինեոն) կիրակի առաւօտ ժամը 10ին:
Արամ խումբը կիրակի իրիկուն ժամը 19:
Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ՍԵՎՐԱՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին Տիկին Ա. Քէօսէեանի բնակարանը, 18 Ավընիւ Ժիւլ Վէռն: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. վարչութեան կողմէ Տիկին Ա. Թադէոսեան : Օրակարգ.— Հանդէսի պատրաստութեան եւ դպրոցի հարց: Բոլոր ընկեր-ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը իր բոլոր անդամուհիները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, 5 ռիւ Պօնֆուա, Յոյներու սրահը : Կարեւոր օրակարգ :

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԲԺՇԿԱԿԱՆ Միութեան հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ: Դասախօս՝ Բժ. ՎԱՀՐԱՄ: Նիւթը՝ Ի՞նչ պէտք է գիտնալ խլիրդի մասին (քանսէր): Մուտքը ազատ է :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.—Ազգ. Եկեղեց. Միութեան ընդհ. ժողովը պիտի գումարուի Յունուար 23ին, ժամը 15ին, Սէն Լուի սրահը, Ռիւ Ժուլ: Օրակարգ.— Զեկուցում եւ հաշուետուութիւն :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ

Թէհրանէն եկած Պ. Ալպէր Զըրըխճեանէ հանդիպիլ «Յառաջ»ի խմբագրատունը տեսնելու Իրանէն հասած իր ընկերը եւ կամ հեռաձայնել ԱՆժ 91–20:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ

«ԱՐԾԻՒ» ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ

Պարանցիկ երեկոյթը իր Ե. տարեդարձին առթիւ: Յունուար 22ին, ժամը 21–էն մինչեւ լոյս, ԱԼՀԱՄՊՐԱՅԻ գեղեցիկ սրահներուն մէջ:

Ի նպաստ իր վիրաւորներուն:

Նուագախումբ ՌՕԺԷ ԿՈՄԷ :

Բացառիկ անակնկալներ գեղարուեստական բաժնին մէջ ֆրանսական պարերով եւ երգերով: Քոթիյօն, պիւֆէ, քօնֆէթի :

6 ՓԵՏՐ. ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Օրքէսթր ՌԱՄՕՆ ՄԷՆՏԻԶԱՊԱԼ

«Լէ զ'Ամպասատէօր», Շան զ'Էլիզէ, 3, Ավընիւ Կապրիէլ :

Կանխաւ ապահովեցէք ձեր սեղանները հեռաձայնելով Կօպլէն 23–39:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. կամ 10 $, հատը 12 փր.

ՈՒՐԲԱԹ 21 ՅՈՒՆՈՒԱՐ * VENDREDI 21 JANVIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7577 31e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ. ԹԻՒ 2988

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՁԵՌՆԱՐԿԸ ՁԱԽՈՂԵՑԱՒ

Թուրքիոյ վարչապետը եւ արտաքին գործերու նախարարը, որոնք արաբական երկիրները մեկնած էին բազմանդամ պատուիրակութեան մը հետ, Անգարա վերադարձան յուսախաբ։

Ճամբայ ելած էին մեծ ոգեւորութեամբ, կարծելով թէ պիտի կրնան փոխադարձ պաշտպանութեան դաշինքի մը կապել արաբական երկիրները։

Ձեռնարկը յաջողեցաւ միայն Պաղտատի մէջ, այն ալ սկզբունքով։

Ինչպէս հաղորդած ենք օրը օրին, պաշտօնական զեկոյց մը կը ծանուցանէր թէ Թուրքիա եւ Իրաք որոշած են փոխադարձ պաշտպանութեան դաշինք մը կնքել եւ պիտի ջանան ապահովել նաեւ միւս արաբական երկիրներու անդամակցութիւնը։

Զեկոյցը մասնաւորապէս կը շեշտէր թէ կենսական է Թուրքիոյ եւ Իրաքի սերտ գործակցութիւնը, ամրապնդելու համար Միջին Արեւելքի ապահովութիւնը։

Թրքական պատուիրակութիւնը, Իրաքէն անցաւ Սուրիա, բայց չկրցաւ երկար մնալ եւ ճամբան շարունակեց դէպի Լիբանան։

Պաղտատէն ետք ճայնը Պէյրութէն կուգար, եւ քիչ մը ուշ հաստատուեցաւ թէ բուռն ցոյցեր կատարուած են թրքական պատուիրակութեան եւ անոր ծրագրած զինակցութեան դէմ Դամասկոսի, այլ մանաւանդ Հալէպի մէջ (15 Դեկտ.)։

Սուրիոյ ներքին գործերու նախարարը կը ծանուցանէր թէ աւելի քան հինգ հազար ուսանողներ փորձեցին հրկիզել Հալէպի նահանգապետարանը, թէ ընդհարումներու միջոցին վիրաւորուեցան 32 ոստիկաններ եւ 50 ցուցարարներ, թէ բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուած են, եւայլն։

Այս տեղեկութիւնները հաղորդուեցան միջանկեալ, երբ կը ծանուցանէին Պէյրութի մէջ կատարուած բանակցութիւնները։

Լիբանանի նախարարական խորհուրդը երկու օր բացառիկ նիստ գումարեց, պատասխանելու համար թրքական առաջարկին, առանց որոշ եզրակացութեան մը յանգելու։

Ի վերջոյ հաստատուեցաւ թէ աւելի բարեացակամ ըլլալով հանդերձ, Լիբանան կ'ուզէ սպասել արաբ վարչապետներու խորհրդաժողովին, որ պիտի գումարուի Գահիրէի մէջ, վաղը, շաբաթ։

Օդանաւով հասած թերթերէ կ'իմանանք թէ Լիբանանի մէջ ալ զօրաւոր ընդդիմութիւն մը կը սիրէ թրքական ծրագրին դէմ։

Կարգ մը թերթեր այս առթիւ կը յուղեն ոչ միայն Ալեքսանդրէթի եւ Անտիոքի (Սանճաք), այլեւ Կիլիկիոյ խնդիրը, գոհացում պահանջելով Թուրքիայէն։

Մինչ այս մինչ այն, չանթեր կը տեղային Եգիպտոսի մէջ, ուր գլխաւոր հակառակորդն է ծրագրուած զինակցութեան։

Եւ թրքական պատուիրակութիւնը, որ պիտի այցելէր նաեւ Յորդանան եւ Եգիպտոս, ահա կէս ճամբէն ետ կը դառնայ։

Այս պարագան յատկանշական է մանաւանդ անոր համար որ, Յորդանանի թագաւորը նախապէս Անգարա այցելած էր, իսկ Թուրքիա սովորական պատուիրակութիւն մը ղրկած էր Գահիրէ, առաջարկութիւնները շօշափելու համար։

Ուրեմն, ամէն բան կախում ունի Գահիրէի վաղուան բացառիկ խորհրդաժողովէն, որ պիտի ճշդէ արաբական երկիրներու արտաքին քաղաքականութիւնը։

Ո՛չ միայն անոր պիտի վճռուի Արաբական Դաշնակցութեան ճակատագիրը։

Երկու խնդիրներն ալ սերտ կապ ունին Միջին Արեւելքի ապահովութեան հետ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՆՈՐ ՏԱԳՆԱՊԸ

Իրաքի կառավարութեան բանբերը, Սայիտ Խալիլ, ջերմապէս պաշտպանեց Թուրքիոյ հետ կնքուելիք դաշնագիրը, լրագրական ասուլիսի մը մէջ։ Այս առթիւ մերժելով Իրաքի դէմ եղած ամբաստանութիւնները, յայտարարեց.

— Մեր քաղաքականութեան երկու հիմնական սկզբունքներն են ծառայել Արաբներու կենսական շահերուն միացնելով անոնց շարքերը եւ երաշխաւորել Իրաքի ապահովութիւնը, անկախութիւնը եւ գերիշխանութիւնը»։

Գալով այն դանդատին թէ Իրաք արաբական երկիրներուն հետ չէ խորհրդակցած նախապէս՝ ծրագրուած համաձայնութեան մասին, բանբերը դիտել տուաւ թէ Եգիպտոս խորհուրդ հարցուցած չէր արաբական պետութեանց, Անգլիոյ հետ դաշնագիր կնքելէ առաջ։ Եզրակացնելով պնդեց թէ հաւաքական ապահովութեան համարաբական դաշինքը երբեք չի բանաւորուիր Թուրքիոյ հետ կնքուելիք համաձայնութեամբ։

× Թուրքիոյ վարչապետը, Մենտերէս եւ Լիբանանի վարչապետը, Սամի Սոլհ միացեալ զեկոյց մը հրատարակեցին որով գոհունակութիւն կը յայտնեն իրենց խօսակցութեանց առեն տիրող վստահութեան եւ փոխադարձ հասկացողութեան մթնոլորտին համար։ Պ. Սոլհ յայտարարեց թէ պիտի պահպանուի արաբական համերաշխութիւնը։ Ինք անձամբ պիտի նախադասէ Լիբանանի այն պատուիրակութեան որ Գահիրէ պիտի երթայ, մասնակցելու համար Արաբական Դաշնակցութեան ժողովին։ Պ. Սոլհի յայտարարութեան համաձայն, Թուրքիոյ եւ Իրաքի միջեւ ծրագրուած դաշինքը բոլորովին համաձայն է Ազգաժողովի ուխտին, վասն զի կը նախատեսէ պաշտպանողական կազմակերպութիւն մը նախայարձակման դէմ։ Եթէ Լիբանան հաւանի միանալ այս դաշինքին, ինչպէս առաջարկած է Թուրքիոյ վարչապետը, պիտի նպաստէ Պաղեստինի հարցին լուծման։ Եւ եզրակացուց թէ լաւատես է արաբական պետութեանց միջեւ ծագած վէճին կարգադրութեան մասին։

Թուրքիոյ վարչապետը Պէյրութէն վերադարձաւ Անգարա, առանց Յորդանան եւ Եգիպտոս հանդիպելու։

× Պաշտօնապէս կը ծանուցուի թէ Իրաքի վարչապետը, Նուրի Սայիտ փաշա ներկայ պիտի չըլլայ արաբ վարչապետներու խորհրդաժողովին որ պիտի գումարուի Գահիրէի մէջ, վաղը, շաբաթ, քննելու համար Թուրքեւիրաքեան համաձայնութիւնը։

Լիբանանի արտաքին գործերու նախարարը, Պ. Ալֆրէտ Նաքաշ, նոյնպէս յայտարարեց թէ ներկայ պիտի չըլլայ։

Սուրիոյ վարչապետը եւ արտաքին գործերու նախարարը Պէյրութ հասան երէկ, իրենց քաղաքականութիւնը ներդաշնակելու համար Լիբանանի ուղեծրին հետ։

ՀԻՆԳ ՀԱԶԱՐ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԸՄԲՈՍՏՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ հինգ հազար զինուորներ Յունուար 19ին ընդհ. յարձակողական մը ձեռնարկեցին Ալժերիոյ լեռնային շրջանին, Օրէսի մէջ, խորտակելու համար ապստամբութիւնը։ Օդանաւեր ..կ՝ գտնեն այս բանակին որուն մէջ կը գտնուին քանի մը դրահապատ զօրամասեր։ Զինուորական ամէնէն կարեւոր գործողութիւնն է այս, Նոյեմբեր 1էն ի վեր։

Առջի օր ֆրանսական պահակախումբ մը ընդհարեցաւ ըմբոստներուն հետ, կիրճի մը մէջ։ Եօթը ֆրանսացի օդաչուներ սպաննուեցան, երկուքը տեղակալ։

× Ազգ. ժողովին անկախ երեսփոխանները մասնաւոր ժողովի մը հրաւիրուեցան երէկ, լսելու համար իրենց պաշտօնակիցներուն տեղեկագիրները Ալժերիոյ կացութեան մասին։

× Ալժէի մէջ զինուորական ատեանին յանձնուեցան 29 նոր ահաբեկիչներ։ Օրէնքը մահապատիժ կը սրամադրէ բոլորին ալ։

× Թունուզի վարչապետը Փարիզ եկաւ, տեսակցելու համար Պ. Մենտէս Ֆրանսի հետ։ Կ'ըսէ թէ «եկած է համաձայնութեան մը յանգելու վճռականութեամբ»։

❀ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❀

*

ԾՈՒՌՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Թիւրիմացութեան մը մատնուած է Աթէնքի մեր պաշտօնակիցը, *Ազատ Օր*։

Կը գրէ ֆրանսական *Ազգաժողովը* մերժեց, Ֆրանսայի *ազգաժողովը* նիստ գումարեց, եւայլն։

Միայն «Յառաջ»ն է որ կը գործածէ «Ազգաժողով» բառը, իբրեւ հոմանիշ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան (ՄԱԿ)։

Ֆրանսայի մէջ եղածը Ազգային ժողով է, ոչ թէ Ազգաժողով։ Ուրիշ խօսքով՝ երեսփ. ժողովը։

× Անցեալ օր պաշտօնական զեկոյցի մը մէջ հանդիպեցայ հետեւեալ նախադասութեան.

— «Փետրուար 20ին հայ մշակոյթի նուիրուած Սորպոնի մէջ կազմակերպուած դպրոցներու փառատօնին այս խումբերը». եւն.։

Վերէն վար թրքաբանութիւն։

Մեր աշխարհաբարով կ'ըսենք.

— «Հայկական մշակոյթի նուիրուած փառատօնին, որ տեղի պիտի ունենայ Փետր. 20ին, Սորպոնի մէջ, այս խումբերը» եւն.։

Դժբախտաբար այս կարգի թրքաբանութիւնները յաճախադէպ են պաշտօնական գրութեանց մէջ։ Իսկ շատ մը թերթերու համար ալ դարձած են օրինաւո՛ր հայերէն, Պոլսէն մինչեւ Միջին Արեւելք։

Ո՞ր մէկ թերթը յիշել։ Եւ ո՞ր հատընտիր գոհարը զատել, անթիւ նմոյշներու մէջ...

× Շատեր կը գրեն —«ի զուր տեղն է»։

Չե՞ն գիտեր որ «ի զուր» արդէն կը նշանակէ «պարապ տեղը»։ Ուրեմն, կա՛մ այդպէս պիտի գրեն, եւ կամ պիտի ըսեն «զուր տեղը», առանց «*ի*» տառին։

× Ամերիկեան հայերէնի նմոյշներ.—

— *Կէս հարիւր տարի* Ամերիկա ապրող հայրդ (*Պայքար* 18 Դեկտ.)։

Ո՞ւր մնաց յիսունը։ Բացատրութեան ուրիշ ձե՞ւ կը պակսէր։

— Կը շահագործուէր, բայց *չէր կրնար օգնել* (Պապ – Ուխտի)։

Այս վերջինը անգլերէն ոճ մըն է որ կը նշանակէ — «ճար չունէր»։

× Ճեմարանական Սահակ Զթչեան կը շարունակէ տարածել եւ ճոխացնել իր «պետական» հայերէնը։

Պատահաբար կ'ընտրեմ քանի մը չքնաղ նմոյշներ.

— *Թէյելիս* (*Պայքար*, 17 Դեկտ.)։ Ըսել կ'ուզէ— թէյ խմած ատեն։

Այո, *սրճելիս*, մեզ հիւր *գալող* բարեկամների հետ *ուիսքելիս* կամ *օղելիս*, ապա *թելեֆոնելիս* և սանիտարական կուրսեր պրոպագանդելիս...

ՎԱՀԷ

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐ ԱՐՇԱՒԱՆՔԸ

ՕԴԱՆԱՒԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ԿՐԱԿ ՏԵՂԱԼ

Աւելի քան երկու հարիւր չինական օդանաւեր ամենածանր ռմբակոծութիւնը կատարեցին Թաշէն կղզեխումբին վրայ որ կը գտնուի ազգայնական Չինաստանի տիրապետութեան տակ։ Ֆորմոզայի կառավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ օդարշաւը տեւեց կէս ժամ։ Ազգայնականներն ալ իրենց կարգին ռմբակոծեցին համայնավարներու մարտանաւերը, ծանր կորուստներ պատճառելով։ Կարմիր մարտանաւերը ռմբակոծեցին Փէյշան կղզին, Թաշէնէն յիսուն քիլոմեթր հեռու։ Կռիւը կը շարունակուի Իքանկշան կղզիին մէջ որ գրաւուած կը համարուէր։ Ազգայնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ «մեր քաջարի ռազմիկները կը շարունակեն պաշտպանել կղզին, ծանր կորուստներ պատճառելով համայնավարներուն»։

Իրազեկներու կարծիքով, Չինաստան ծրագրած է մինչեւ գարուն գրաւել Թաշէն կղզեխումբը, արշաւելու համար դէպի Ֆորմոզա ուր կը գտնուի ազգայնական կառավարութիւնը։

Մ. Նահանգները կարեւորութիւն չեն տար այս կղզիներուն, բայց եւ այնպէս կ'ուզեն որ ձեռնարկ մը կատարուի, Ազգաժողովին միջոցաւ, կրակը դադրեցնելու համար։ Լրագրական ասուլիսի մը միջոցին, Այզընհաուըր պատասխանելով հարցումի մը, հաստատեց թէ կը մաղթէ որ Ազգաժողովը միջնորդէ, որպէսզի կռիւը դադրի երկու Չինաստաններուն միջեւ։ Այս առթիւ բացատրեց թէ ներկայ պայմաններուն մէջ, որ եւ է բնութիւն որոշ կէտի մը վրայ կրնայ պայթուցիկ հետեւանքներ ունենալ։ Ուրիշ հարցումի մը պատասխանելով, ըսաւ թէ որեւէ զինուորական հեղինակութիւն անհրաժեշտ չի համարեր այդ կղզիները Ֆորմոզայի պաշտպանութեան համար։ Յիշեցնելէ ետք թէ Մ. Նահանգները դաշնագրով յանձն առած են պաշտպանել Ֆորմոզան եւ Փէնքատորեան կղզեխումբը, դիտել տուաւ թէ ռմբակոծուած երկու կղզիները չեն գտնուիր ազգայնական Չինաստանի կանոնաւոր զօրքին տիրապետութեան տակ։ Ազգայնական զինուո՛ր եր կան Թաշէն կղզիներուն մէջ որոնք նոյնպէս կենսական չեն համարուիր Ֆորմոզայի պաշտպանութեան համար։ Նախագահը անհրաժեշտ կը գտնէ որ Չինաստան հետեւեալ միջոցները ձեռք առնէ, իր ուղղամտութիւնը ապացուցանելու համար, 1.— Ետ կանչել Քորէայի չինական զօրքը։ 2.— Արձակել Չինաստանի մէջ վար

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԿԱՐԵՒՈՐ ԳԻՒՏ ՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

«Քոմպա» «Յովնետական Կուլտուրա» թերթին Յունուար 11ի թիւէն քաղելով կը գրէ թէ Քրիստոսէ առաջ Է. դարու կարեւոր բերդի մը մնացորդները յայտնագործած են Երեւանի հարաւային – արեւմտեան մասին մէջ։ Այս բերդը կը պատկանէր Ուրարտուի պետութեան, որ անհետացած է տասնեակ դարեր առաջ եւ որուն կեդրոնը կը գտնուէր Վանայ լիճին շրջակաները։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով, թէեւ աւելի կանուխ լուրեր տուած ենք այս մասին։

ՏԽՐՈՒԹԻ.— ՍԻՄՈՆ ԳԱՅՍԷՐԼԵԱՆ

Պատահաբար կ'իմանանք թէ Նիսի մէջ մեռած է Պ. Սիմոն Գայսէրլեան, «Իւնիոն» ապահովագրական ընկերութեան Թուրքիոյ մասնաճիւղին հիմնադիր – տնօրէնը, որ Նիս հաստատուած էր քանի մը տարիէ ի վեր։ Կանուխէն նետուած էր առեւտրական ասպարէզը եւ առաջնակարգ մասնագէտ մըն էր ապահովագրութեան։ Մասնակցած է նաեւ ազգ. կեանքի։ Ունեւորութեան տուրքին առեն (1943) մէկ միլիոն ոսկի պահանջած էին, բայց չկրցաւ վճարել եւ աքսորեցին Աշգալէ, ուր մնաց 11 ամիս։ Իր հարստութիւնը կտակած էր Բարեգործականին։

ՅՈՒՆԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

●

ԽՄԲ.— Աթէնքի *Ազատ Օրի* աշխատակիցներէն ընկեր Արամ Փափազեան տեսակցութիւն մը ունեցած է Ազգ. վարչութեան ատենապետ Պ. Գրիգոր Բարաղամեանի հետ: Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը, զանց առնելով հարցումները.—

Ա.

ԳԱՂՈՒԹԻՆ ԹԻՒԸ ԵՒ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

Յաճախ, լիակատար մարդահամարի մը համար փորձեր կատարուած եւ սակայն բոլորն ալ ձախողած էին: Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը, 1953ի ընթացքին որոշեց գլուխ հանել գաղութիս լիակատար մէկ մարդահամարը եւ յաջողեցաւ: Ազգ. Առաջնորդարանի պատրաստած յատուկ տոմարներէն երեւան կուգայ թէ՝ մեր գաղութի այժմու համրանքն է 3040 ընտանիք, 9650 շունչով: Ասոնցմէ 125 ընտանիքը՝ 480 շունչով՝ Բողոքականներ են եւ 115 ընտանիքը՝ 370 շունչով՝ Հռովմէադաւաններ: Մնացեալները, Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ զաւակներ:

1953էն ի վեր, մահերու, ծնունդներու եւ կամաւոր արտագաղթերու հետեւանքով, մարդահամարի մեր արձանագրութիւնները կրած են փոփոխութիւններ: Հակառակ սակայն այս փոփոխութեանց, գաղութիս համրանքը այսօր ալ կը մնայ միեւնոյնը: Մարդահամարի տոմարներուն մէջ կարելի չէ եղած արձանագրել հեռաւոր գիւղերու մէջ ցրուած հայրենակիցները որոնց թիւը հազիւ կը հասնի 100—200ի:

Փիրէի եւ Գոքինիոյ Միացեալ Ազգային վարժարաններու 1954—1955 տարեշրջանի պիւտճէն, համաձայն Ազգ. Կեդր. վարչութեանս Կրթ. Խորհուրդի պատրաստած նախահաշուին, ելք ունի 645000 տրախմի: Մուտքերը հետեւեալ կերպով կը դասաւորուին.— Հ. Բ. Ը. Միութենէն՝ երեք հարիւր հազար տրախմի, Հ. Կ. Խաչէն՝ 105.000 տրախմի, Ամերիկայի Հայ Կրթ. Հիմնարկութենէն՝ 45.000, Գոքինիոյ եւ Փիրէի Թաղ. Խորհուրդներէն՝ 24.000 տրախմի:

Մնացեալը կը գոյանայ մեր Հայր. Միութիւններու յատկացումներէն, աշակերտներու մուտքի արձանագրութիւններէն եւ ամսավճարներէն, որդեգրութիւններէ եւ ձեռնարկներու հասոյթներէն: Իւրաքանչիւր ամավերջի, վարժարաններու պիւտճէն, միշտ ալ բաց կ'ունենայ, սակայն, Կրթ. Խորհուրդի ջանքերով, կարելի կ'ըլլայ գոցել:

Ազգ. Միաց. վարժարաններու տնտեսական մատակարարութիւնը եւ անոնց ուսումնական ու կրթական մակարդակը շատ աւելի փայլուն պիտի կրնային ըլլալ, եթէ Ազգ. Կեդր. վարչութեան եւ անոր Կրթ. Խորհուրդի ճիգերուն առջեւ ցցուած չըլլային երկու գլխաւոր խոչընդոտներ:

Սոյն պզակներէն առաջինն ու գլխաւորն է, մեր Աւետարանական եղբայրներու՝ վարժարաններու միացումէն ցարդ հեռու մնալը եւ երկրորդը՝ մեր պզակներու հայեցի դաստիարակութեան համար — բացառութիւնները յարգելով անշուշտ — նիւթական զոհողութիւններէ խուսափիլը:

Ազգ. վերին իշխանութիւնը, հայութեան մէջ դաւանական խտրութիւն չի ճանչնար: Սկզբունքով, Միաց. Ազգ. վարժարանները հեռու կը պահուին դաւանական ազդեցութիւններէ եւ ջանք կը թափուի հաւասարապէս բոլոր հայորդիներուն ջամբելու զուտ տոհմային — ազգային դաստիարակութիւն, քրիստոնէական առողջ ըմբռնումներով:

Մինչ Հռովմէադաւան մեր եղբայրները, առաջին օրէն իսկ, անվերապահօրէն միացան եւ իրենց բոլոր կարելիութիւնները, չէնք եւն., սոյն նուիրական նպատակին յատկացուցին, Աւետարանական մեր պզակները դեռ կը յամառին պահել ուրոյն վարժարաններ, առանց Ազգ. իշխանութեան ուսումնական հակակշռին. ուղղութիւն մը՝ որ բացորոշապէս խոտոր կը համեմատի ազգային շահերու եւ յունահայ գաղութի միասնականութեան:

Արդի՞ւնքը.— Այսօր, Միացեալ Ազգ. վարժարաններու մէջ պաշտօնավարող ուսուցչական կազմի համրանքով կարելի պիտի ըլլար, երկու հաստատութեան պատկանող վարժարաններու բոլոր աշակերտներուն դաստիարակութիւնը ապահովել եւ տարեկան երկու հարիւր հազար տրամի խնայողութիւն մը ընել: Նակէ զատ, կարելի պիտի ըլլար դաստիարակչական գործը եւ կրթական մշակներու նիւթական վիճակը աւելի բարելաւել: Կը յուսանք սակայն, թէ մեր Աւետարանական եղբայրները օր մը պիտի անդրադառնան անջատ գործունէութեան վնասներուն եւ պիտի միանան:

Մեր Ազգ. Միաց. վարժարաններու կրթական մակարդակը կը գտնուի գոհացուցիչ աստիճանի վրայ: Կրթական Խորհուրդը, անհրաժեշտ միջոցները ձեռք կ'առնէ զայն հասցնելու համար աւելի բարձր աստիճանի մը:

Տարակոյս չկայ թէ, Միաց. վարժարանները ունին ուսումնական եւ կրթադաստիարակչական թերիներ, որոնք անծանօթ չեն ազգային իշխանութեան: Սոյն թերիներու բարձման համար լուրջ միջոցներ ձեռք կ'առնուին Կրթական Խորհուրդի կողմէ: Ինչպէս անցեալին, նոյնպէս ներկայ տարեշրջանին Կրթական Խորհուրդը ապահոված է Միաց. Ազգ. վարժարաններէ ներս հայեցի եւ տոհմային դաստիարակութիւն մը:

Տարիներէ ի վեր Գարակէօզեան հաստատութիւնը առանձնած է մեր վարժարաններու աշակերտներուն առողջապահական եւ խնամատարական հոգը:

ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ ԵԼԵՒՄՈՒՏՔԸ

Ազգ. Առաջնորդարանի եւ Կեդր. վարչութեան ծախքերն են.—

1) Առաջնորդ Ս. Հօր պարբերական այցելութիւններու ծախքերը, 2) Դիւանատան պաշտօնէից թոշակները, 3) Ի. Ք. Այլ վճարումները, 4) Վարչութեան իրաւագէտ խորհրդականի ամսականը, 5) Տպագրական ծախքեր, մամուլի ծանուցումներ եւ գրենական պիտոյք, 6) Ազգապատկան շէնքին տուրքերը, 7) Հեռաձայն, լոյս եւ այլ մանր մունր ծախքեր, 8) Ազգ. Եկեղեց. Տուրքի հաւաքիչին եղած վճարումը, 9) Ցարաբերական եւ այլ բացառիկ ծախքեր:

Մուտքերն են.—

1) Ազգ. Եկեղեց. տուրքեր՝ անհատներու եւ Թաղային խորհուրդներու կողմէ, 29 Ազգապատկան կալուածի հասոյթը, 3) Առաջնորդարանի դիւանատան որոշ հասոյթները, 4) Ամուսնական հրամանագրերու հասոյթները, 5) Պարահանդէսի եւ այլ ձեռնարկներու հասոյթները: Ազգ. Կեդր. վարչութեան սնտուկը հարկադրուած է հասնիլ բովանդակ յունահայ գաղութի կարիքներուն:

Գոքինիոյ Միաց. Ազգ. վարժարանը ունի երկու շէնքեր, մին՝ Գոքինիոյ Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ կից, նախկին Ազգ. վարժարանի շէնքը եւ միւսը Հ. Կ. Խաչի նախկին Զաւարեան վարժարանի շէնքը: Թէեւ սոյն երկու շէնքերը իրարմէ հեռու ըլլալու անպատեհութիւնը ունին, սակայն ներկայիս կը գոհացնեն պահանջը:

Փիրէի Միաց. Ազգ. վարժարանը չունի իր սեփական շէնքը. կաթողիկէ առաջնորդարանը, մասնաւոր պայմանագրութեամբ տրամադրած է Կաթողիկէ եկեղեցւոյ եւ Առաջնորդարանի կից նախկին Կ. Խ.ի դպրոցի շէնքը, որ ներկայիս, նոյնպէս կը գոհացնէ կարիքը: Ազգ. իշխանութիւնը ծրագրած էՏուրկութիի մէջ կառուցանել դպրոցական խոշոր շէնք մը գիշերօթիկի բաժինով, հոն հաւաքելու համար Աթէնքի եւ Փիրէայի շրջանէն դուրս, ուրիշ շրջաններու եւ կղզիներու մեր նոր սերունդը, որ Հայկ. վարժարաններու չգոյութեան պատճառով ուծանալու դատապարտուած է:

Այդ շէնքի կառուցման հարցը վարչութեան նիստերուն մէջ հանգամանօրէն քննուած է եւ դիմումներ կատարուած են Բարեգործականին: Կը սպասուի պատասխանին: Այս հարցը, վարչութեանս օրակարգին վրայ կը գրաւէ առաջին տեղը եւ մօտ ապագային ուրիշ կարեւոր քայլեր ալ պիտի առնուին այս շէնքի յոյժ կենսական հարցը կարգադրելու համար:

ԻՐԱՒԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ

Գաղութը կառավարութենէն տէֆաքթօ ճանչցուած է բայց ոչ տէ ժիւրէ, հետեւաբար տակաւին չունի պաշտօնական Կազմական Կանոնագիր եւ չի նկատուիր օրինական անձնաւորութիւն: Ազգային իշխանութիւնը իր ձեռքին մէջ որոշ եւ պաշտօնական օրինագիծ մը չունի. համայնքին գոյավիճակը հիմնաւորուած է, մեր ազգային — եկեղեցական ընկալեալ սովորութիւններու, մեր Ազգ. Սահմանադրութեան ներշնչումներու եւ առաւելապէս տրամաբանութեան եւ դատողութեան վրայ, ինչպէս նաեւ, Հելլէն եկեղեցական կազմակերպութեանց ուղղութեամբ:

Յունահայ գաղութի համրանքը թէեւ պակսած է եւ մեկնողներ եւս տակաւին կը գտնուին, սակայն ոչ մէկ կասկած թէ փոքրաթիւ եւ օրինապահ գաղութ մը միշտ պիտի մնայ Յունաստանի մէջ եւ ուրու կրօնական համոզումներուն եւ ըմբռնումներուն աւանդական ուղղութիւնը յար եւ նման է Հելլէն Օրթոտոքս Եկեղեցւոյ ուղղութեան: Ծիշդ այս պատճառով է որ Հայ եւ Յոյն Եկեղեցիները կը նկատուին քոյր եկեղեցիներ, եւ մեր եկեղեցին, հոս՝ Յունաստանի մէջ կը պաշտպանուի Հելլէն եկեղեցւոյ կողմէ: Արդէն իսկ, Հայերը, Յոյներուն հետ արեան ճամբուն վրայ եւս եղբայրացած, չունին որեւէ հարց, տնտեսական, քաղաքական եւ հողային տեսակէտով, որ կարենայ խախտել հելլէն եւ հայ եղբայրակցութիւնը: Անհրաժեշտ է ուրեմն, Հելլէն պետական շահերու տեսակէտէն իսկ, որ հայ համայնքը, իրաւապէս ալ ճանչցուի, բնականաբար, երկրի ընդհանուր օրէնքներու տրամադրութեանց եւ թոյլտուութեանց սահմանին մէջ:

Կազմական կանոնագրի հարցը, երկար տարիներէ ի վեր կը հետապնդուի: Վերջին անգամ Թեմակալ Առաջնորդին եւ վարչութեանս հետ միասնաբար կատարած դիմումները յուսադրիչ են: Պետութիւնը իր քննութիւնները վերջացուցած է մեզի նպաստաւոր արդիւնքով եւ մօտ ապագային կարելի պիտի ըլլայ, մեր համայնքին կազմակերպութիւնը հաստատել օրինական հիմքերու վրայ:

ԵՐԲ ԳԵՏԵՐԸ ԿԸ ՅՈՐԴԻՆ

●

Այս միջոցին Ֆրանսայի գրեթէ բոլոր գետերը յորդած են, ճշմարիտ աղէտի մը յանգելով կարգ մը վայրերու մէջ:

Այս աղէտէն զերծ չէ նաեւ Փարիզը որու գլխաւոր գետը՝ Սէնը իր ջուրերուն տակ առած է արդէն քարափները:

Երեք դարու ընթացքին Փարիզ տասն անգամ ծանրապէս վտանգուեցաւ գետին յորդումէն:

Փարիզեան թերթ մը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ պարբերական յորդումներու մասին.—

Թունէլ կամուրջին վրայ ջուրերու բարձրութիւնն էր 1658 Փետր. 27ին, 8 մեթր 81, 1711 Մարտ 3ին, 7 մեթր 62, 1740 Դեկտ. 26ին 7 մեթր 90, 1764 Փետր. 9ին 7 մեթր 09, 1802 Յունուար 3ին 7 մեթր 25, 1807 Մարտ 2ին 6 մեթր 70, 1836 Դեկտ. 10ին 6 մեթր 40, 1876 Մարտ 17ին 6 մեթր 50, 1910 Յունուար 28ին 8 մեթր յիսուն, 1945Փետրուարին վեց մեթր 85:

1740ին Փլաս Վանտոմը, Քաղաքապետարանի Հրապարակը, Էնվալիտ, Կրընէլ եւ Շան դ'Էլիզէ ջուրերուն տակ էին:1802ին նաւերով կը պտտէին Լիլի, Սէնի, Սէն Ֆլորանթէնի, Ժի լը Քէօռի, Փավէի եւ

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (35)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

●

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Է.

— Որովհետեւ, ասում է, ուրիշ պատիժ չկայ այդպիսիների համար, որովհետեւ, ասում է, նա սպաննեց ինձ, ինչպէս այն աղաւնուն, որ իր համար հանգիստ նստած էր ծառի վրայ եւ ոչ ոքի վնաս չէր տալիս: Ի՞նչ աղաւնի է դա, ոչինչ չեմ հասկանում: Ինձ թւում է, թէ սկսել է ցնորուիլ, եւ այս մասին որ մտածում եմ, քիչ է մնում ինքս էլ խելագարուեմ: Տէր իմ Աստուած, ինչո՞վ պիտի վերջանայ այս բանը, ինչո՞վ ...

Գարեգինը գլուխը բռնեց ձեռքերով եւ կարճ ժամանակ շշմածի պէս նայում էր մի կէտի: Յետոյ յանկարծ ցնցուեց, ձեռքերը հեռացրեց գլխից եւ նայեց ինձ, պարզապէս խելակորոյս աչքերով:

— Ես քեզ մի ուրիշ, աւելի սարսափելի բան պատմեմ, ասաց նա, ձայնը խիստ ցածրացնելով: Նա զաւակ էլ է ունեցել այդ պարոնից եւ ինքն իր ձեռքով խեղդել սպաննել է ...

— Ինչ ես ասում, շշնացի եւ բնազդական սոսկումով:

— Այո, այո այս էլ ինքը խոստովանեց:

— Յետո՞յ: Ի՞նչ է արել սպաննուած մանուկը:

— Հայրը, անխիղճ, աղջկան նամուսը պարտկելու եւ յանցանքը ծածկելու համար դիշերով վերցրել, տարել գետն է նետել կամրջից:

Ը.

Մինչեւ մանկան սպանութիւնը, Գարեգինի յայտնածը Սառայի եւ Թուսեանի յարաբերութիւնների մասին ես համարում էի շատ սովորական պատմութիւն, գրեթէ առօրեայ մի երեւոյթ, որպիսին շատ է պատահում կեանքի մէջ: Նոյնիսկ լուրջ կարեւորութիւն չէի տալիս այն բանին, որ Սառան ստիպում էր Գարեգինին ըսպաննելու իր պատիւն անարգողին եւ իրեն լքողին. այդ բանը համարում էի նրա սովորական տարօրինակութիւններից մէկը. ջղային ուժգին յուզմունքի մէջ նա անշուշտ չէր հասկանում, թէ որքան անհեթեթ բան էր պահանջում իրեն սիրող ամուսնուց, որին անշուշտ շատ լաւ էր ճանաչում:

Բայց այն հանգամանքը, որ այդ պատմութեան մէջ խառն է եղել որդեսպանութեան պէս մի սոսկալի եղեռն, միանգամայն կարկամեցրեց ինձ, ես հարկադրուած եղայ արդէն շատ լրջօրէն նայելու այս գործին, որովհետեւ այն, ինչ որ սովորական պատմութիւն ու առօրեայ երեւոյթ էի համարում, իսկապէս մի «տրագեդիա» է եղել, որի վախճանը կարող էր շատ աղէտաբեր լինել այն երեք գործող անձերի համար, որոնց ճակատագիրը բերել կցորդել էր իրար այդ «տրագեդիա»յի մէջ: Եւ որովհետեւ ես եւս — բոլորովին կողմնակի մի անձնաւորութիւն — բախտի պատահական բերումով ընկել էի այդ «տրագեդիայի» շրջապատը, ուզէի չուզէի, պիտի մասնակցէի: Իմ չէզոք լինելու պարագան արդէն ինքնին որոշում էր իմ դերը, որը ոչ այլ ինչ պիտի լինէր, եթէ ոչ շանթարգելի դեր, գալիք աղէտի հանդէպ, բայց թէ ինչ եղանակով պիտի կատարէի ինձ վիճակուած այդ դժուարին դերը, դեռեւս պարզ չէր ինձ համար: Ուստի, երբ անցաւ սոսկալի յայտնութեան առաջին ցնցող տպաւորութիւնը, շարունակեցի հարցուփորձս:

— Հիմա ի՞նչ ես մտադիր անելու:

— Մտադի՞ր,— զարմացաւ Գարեգինը: Խելք, միտք մնացե՞լ է գլխումս, որ մտադիր լինեմ որեւէ բան անելու: Եւ ի՞նչ կարող եմ անել իմ այս դժբախտ թոյլ կամքով, իմ այս ողորմելի, անյիշաչար, բարի սրտով: Ուրիշ բան կը լինէր, — ի հարկէ, եթէ ես էլ ուրիշների պէս կարող լինէի վառուել, բորբոքուել: Բայց մեղաւո՞ր եմ, որ չեմ կարող, «օրգանապէս» անընդունակ եմ: Ահա այստեղ է իմ ամբողջ դժբախտութեան արմատը: Եւ քանի անգամ է նա երեսովս տուել, որ ես տղամարդ չեմ, կնիկ եմ, «փալաս»... եւ դու կարծում ես, թէ այս երկու օրը ես ապրո՞ւմ եմ, գիտե՞մ ինչ բան է հանգիստը, ե՞րբ է լուսանում, երբ մթնում ... ոչինչ գիտեմ: Ինձ դուրս են շպրտել սովորական եւ բնական կեանքի սահմաններից, ես գլխիվայր ցած եմ գլորում, ցած, շարունակ ցած — չգիտեմ ուր, բայց միշտ ցած, միշտ ցած, եւ ինձ թւում է, թէ երբեք պիտի չդադրի այդ գլորումը, մինչեւ որ հոգիս փչեմ: Ես արդէն շշմել եմ, հոգիս եկել, բուկս է հասել, հազիւ եմ շնչում, որովհետեւ Սառան հանգիստ չի տալիս ինձ, չի ուզում երեսս տեսնել, սպառնում է, որ եթէ չսպաննեմ, կը դադարի ինձ սիրելուց, կ'ատի, կ'արհամարհի, նոյնիսկ անձնասպանութիւն կը գործի:

Գարեգին արմուկները դրեց գրասեղանի վրայ եւ գլուխն առաւ ձեռքերի մէջ: Շնչում էր ծանր ու հատու եւ այնքան ուժգին, որ ուսերը բարձրանում ու ցածրանում էին, երկար տեղ վազած մարդու նման: Յետոյ ձեռքերն ու գլուխը յանկարծ ընկան գրասեղանի վրայ, մի ծանր զարկուած հեծկլտոց բռնեց սենեակը:

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

Վիէյ Պուշըրիի փողոցներուն մէջ: 1910ին 1ուկէս մեթր բարձրութեամբ ջուր կար Պելշասի փողոցը եւ մակոյկներով կը շըրջագայէին Լիոն, Հավռ փողոցներու մէջէն ինչպէն եւ Հռոմ հրապարակը: Երբ Ալմայի կամուրջին զուավի մօրուքը հասնի ջուրը ինքնաշարժերը կը փոխարինուին մակոյկներով, եւ Քէ Վօլթէռէն կայթով կ'որսան ծածան ձուկը:

Ներկայիս միջոցներ ձեռք առնուած են կանխելու համար աղէտալի ողողումները:

1920ի եւ 1946ի միջոցին արուարձաններու մէջ շինուեցան 11 քիլոմ. թումբ եւ քսանըմէկ քիլոմեթր պատ, տասներկու քիլոմեթր խճուղի բարձրացուցին, տասնըմէկ ջրհանի կայան, 11 շարժական կայանով: Այս շինութեանց ամբողջութիւնը կրնայ ժամական 110 հազար խորանարդ մեթր ջուր գետէն դուրս նետել:

Արդէն գետին վերնամասին թէ ստորին մասին համար միջոցներ ձեռք առնուած են եւ կը գործադրուին: Գետին ջուրերու պարունակութիւնը ամէն տեղ նոյնը չէ: Որոշ տեղեր աւելի ջուր ունին, շնորհիւ ուրիշ գետերու, որ Սէնը կը թափին: Որով միեւնոյն վտանգը չսպառնար գետին ամէն մէկ կողմը եւ ինքնագործ մեքենաները ըստ այնմ կը գործեն:

«Ալիքներու երեք գրոհ» կայ Սէնի մէջ, մէկը Քուլոմիէի մօտ որ երեք օրէն կը հասնի, 24 ժամ ետք կուգայ հակահարուածը Լուէնէն, յետոյ օր մը ետք Իօնէն:

Օսթէրլիցի կամուրջին տակ կը զգացուի գետի ջուրի յաւելում մը: Երբ ջուրը 4 մեթր 30, բարձրութեան հասնի, նաւաստիներուն լուր կը տրուի թէ վտանգ կայ նաւարկութեան համար: Նմանապէս լուր կը տրուի Մառնի չորս նաւամատոյցներուն, Փարիզեան 36 նաւամատոյցներուն, ինչպէս եւ այն տասը նաւահանգիստներուն որոնք կը գտնուին մայրաքաղաքին ստորամասը: Այդ պարագային պէտք է պարպել ապրանքները քարափներուն վըրայէն:

Զօրս մեթր 38 ահազանգ է: Պաշտպանութեան կայանի խումբերը եւ ուրիշ ագատարար մարմիններ կը փակեն բացուածքները բոլորին առջեւ: Կը փակեն ջրադուռները եւ ջրհանի մեքենաները գործի կը լծեն, հաստատելով շարժական ջրհան կայաններ: Կը կազմակերպեն թումբերու հսկողութիւնը եւ կը տեղաւորեն պէտք եղած նիւթերը ջուրի բաշխումի եւ հաւանական խցումի համար:

Քաղաքապետութեան կ'իյնայ հաղորդակցութիւնը վերահաստատել ողողուած շրջաններուն մէջ: Ոստիկանական տեսչութեան օգնութեամբ կրնան «ծովային հարցերու հմուտ» մարդիկ կանչել, սընունդ հասցնելու համար վտանգուած թաղամասերուն: Անոնք է որ պիտի պարպեն բնակիչները եթէ վտանգուած են:

Փարիզի ահազանգի նշանը կուտայ Փէռէոյի քաղաքապետութիւնը եւ արդէն Յունուար 17էն ի վեր վտանգուած շըրջաններու օգնութեան հասնելու համար եռուզեռ մը կը նշմարուի:

Փարիզը անմիջական վտանգ մը ցոյց չի տար: Յունուար 23 եւ 24ին է վտանգաւոր թուականները, եթէ ջուրերը շարունակեն բարձրանալ, Սէնի եւ Մառնի մէջ:

Մասնագէտներ կը տատամսին ըսելու թէ 1920ի եւ 1946ի միջեւ ձեռք առնուած միջոցները բաւարար պիտի ըլլան վտանգի մը պարագային: Թուղթի վրայ ծրագիրներ կան: Ամէնէն աւելի ուշադրութիւն դարձուցին ջրամբարներու վրայ, որոնք պիտի կանոնաւորեն Սէնի եւ Մառնի ջուրերու ընթացքը:

Սակայն հակառակ վերջին իրագործումներուն, կարգ մը մասնագէտներ յոռետես են:

Որոշ պաշտպանողական գործիքներ վընասուեցան պատերազմին եւ բաւարար վարկ չունեցան վերանորոգելու համար:

Եթէ յանկարծ Սէնը յորդէր, ինչպէս 45 տարի առաջ, կը կարծուի թէ ջուրի մակարդակը վաթսուն սանթիմեթրէն աւելի պակաս պիտի ըլլայ քան 1910ին: Թէեւ նորէն մեծ վնասներ պիտի կրենք:

Մասնագէտներու կարծիքով 1910ի այդպիսի ողողումներ երկու դարը մէկ անգամ կ'ունենան: Եւ կը կարծեն թէ մինչեւ 2110 կարելի պիտի ըլլայ որոշ լուծումներ գտնել:

Ա.— Երթալով յիշողութիւնս աւելի կը տկարանայ:

Բ.— Ուրեմն բոլորովին չկորսուած՝ կը խնդրեմ որ պզտիկ պարտքդ վճարես ...

ՏՈՄՍԵՐ

Ո՞Վ ԱՒԵԼԻ ՇԱՏԱԽՕՍ Է

*

Լուրը կուգայ Ուաշինկթընէն:

Միացեալ Նահանգներու Ծերակոյտը, վերջին նստաշրջանին, 294 օր ժողով գումարած է եւ խօսած է 1961 ժամ, 52 վայրկեան:

Երեսփ. ժողովը — ներողութիւն, ներկայացուցչական տունը... — ունեցած է 240 նիստ եւ խօսած է 1032 ժամ, 43 վ.:

Մի մոռնաք, Ծերակոյտը ունի 96 անդամ, իսկ Երեսփ. ժողովը 435:

Ուրեմն, իւրաքանչիւր ծերակուտական խօսած է քսան ժամ 26 վայրկեան ու երեսփոխաններէն ամէն մէկը՝ երկու ժամ 23 վայրկեան:

Վիճակագրութիւնը պատրաստողները չեն ըսեր թէ համագումար 2994 ժամ 37 վայրկեանի մէջ, 531 օրէնսդիրներ քանի միլիոն բառ արտասանած են: Այդ պարզ հաշիւն ալ մենք կը հանենք. ահաւասիկ— եթէ ամէն մէկը, վայրկեանը 75 բառ արտասանած ըլլայ, այն ատեն բոլորը միասին, նստաշրջանին տեւողութեան, դուրս թափած պէտք է ըլլան 13.467.775 բառ:

Երեք հարիւր էջնոց գիրք մը՝ ունի մօտաւորապէս, ութսուն հազար բառ: Ուրեմն 96 ծերակուտականներ եւ 435 երեսփոխաններ, միասին «գրած» են 168 հատոր գիրք:

Այս միլիոններուն վրայ բարդեցէք խորհրդարանական յանձնաժողովներու նիստերուն մէջ արտասանուած միլիոնները՝ պատկերը ամբողջացնելու համար:

Վիճակագիրներուն տուած այս տեղեկութիւնը իրաւունք կուտա՞յ մեզի եզրակացնելու թէ Ամերիկայի ծերակուտականներն ու երեսփոխանները — մանաւանդ առաջինները — քիչ մը շատ կը խօսին: Ոչ, որովհետեւ այսքան վիթխարի պետութեան մը գործերը վարելու համար 13 միլիոն բառ շատ չէ: Եթէ այս հայրենիքը մերը եղած ըլլար, վստահ եղէք որ մեր ծերակուտականներն ու երեսփոխանները, մէկ տարուան մէջ, խօսած պիտի ըլլային ոչ թէ 13, այլ 133 միլիոն բառ:

Չէ՞ք հաւատար: Լաւ, ահաւասիկ ձեզի նմոյշ մը՝ մեր ժողովներէն:

— Տիար ատենապետ, օրինական դիտողութիւն մը ունիմ: Տիար ատենադպիրը պէտք է նստած ըլլայ ձեր ձախ կողմը:

— Ոչ, Տիար ատենապետ, եթէ Տիար ատենադպիրը ձեր ձախին նստի, իր թեւը ձեզի կը դպչի ու չի կրնար գրել. ուրեմն:

— Ես ալ ուրիշ դիտողութիւն մը ունիմ, Տիար ատենապետ: Տիար ատենադպիրը քիչ մը առջեւօք նստելու է որ ձեր աչքերը գրածին վրայ ըլլայ:

— Ապօրինի է, Տիար ատենապետը Տիար ատենադպիրին գրածը տեսնելու պէտք չունի:

— Ունի: = Չունի...

— Քուէի դրէք ... Բայց, նախ սա պատուհանները բանալ տուէք, խաշեցանք ..

— Կը բողոքեմ. ես հարբուխ ունիմ, պատուհանները չէք կրնար բանալ ...

— Կը բանանք ...

— Մենք ալ կը գոցենք ...

— Քուէի դրէք ...

— Յարգելի ժողովականք, ելմտացոյցի յանձնաժողովին ատենա ...

— Ելմտացոյցը կարեւոր չէ, նախ որոշենք թէ Տիար ատենադպիրը ուր պիտի նստի ...

— Ճանըմ ,ուր կ'ուզէ թող նստի:

— Զըլլար ... ձախին նստելու է:

— Ոչ աջին ...

— Քիչ մը առջեւօք ...

— Ոչ, քիչ մը ետեւօք ...

— Յարգելի ժողովականք, Փարիզի մեր դեսպանը ...

— Պատուհաններու խնդիրը չմոռնաք, Տիար ատենապետ ...

— Որոշուեցաւ որ բանանք ...

— Ոչ, որոշուեցաւ որ գոցենք:

Ու այսպէս քանի մը ժամ: Իսկ դուրսը, ազգը, բերանը բաց, իր ցաւերուն դարման կը սպասէ՝ իր ժողովականներէն:

Թող սպասէ, աճելէ՞ն ինչ է ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Զաւէն Խաչատուրեան այս անգամ Շոփէնի յատկացուած եւ վարպետօրէն ընտրուած յայտագիր մը ներկայացուց անցեալ ուրբաթ Սալ Կավոյի մէջ, անգամ մը եւս ապացուցանելով թէ վիրթիւէօզ մը եւ միանգամայն ընտիր երաժշտագէտ մըն է, ինչ որ կ'ապացուցանէ նաեւ իր բացայայտ թեքնիքը եւ խոր հասկացողութիւնը:

Զաւէն Խաչատուրեան պէտք չունի աւելորդ շարժումներ ընելու իր զգացումները արտայայտելու համար: Ան հանդարտ կը նստի դաշնակին առջեւ եւ իր հոգիէն բխած զգացումները մատներուն ծայրովը լիուլի կը փոխանցէ ունկնդիրներուն:

ՏՈՒՐԵԱՆ

ԼԻՈՆԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԸ ԵՒ ՉԻՆԱՍՏԱՆ

Լիոնի յառաջիկայ միջազգային Տօնավաճառին մէջ որ տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 16 – 25, կարեւոր մասնակցութիւն մը պիտի ունենայ Չինաստան, նախաձեռնութեամբ «Արտաքին առեւտուրի զարգացման կոմիտէին: Այս պատուիրակութիւնը պիտի գրաւէ այն տաղաւարը որ անցեալ տարի յատկացուած էր Խ. Միութեան:

Ուրիշ գնահատելի նորութիւն մը պիտի կազմէ Մ. Նահանգներուն պաշտօնական մասնակցութիւնը: Բազմաթիւ ամերիկացի ցուցադրողները պիտի շարունակեն մասնակցիլ իրենց արհեստակցական խմբաւորումներուն, համաձայն տօնավաճառի սկզբունքին, բայց ամերիկեան կառավարութիւնը առաջին անգամ ըլլալով, պիտի ունենայ իր տնտեսական տեղեկատու գրասենեակը:

Օտարներու մասնակցութիւնը տարուէ տարի կ'աւելնայ Լիոնի միջազգային տօնավաճառին մէջ եւ 1954ին մասնակցող 1037 անհատ ցուցադրողներու թիւը (առանց հաշուելու հաւաքական մասնակցութիւնները) անշուշտ շատ աւելի պիտի ըլլայ 1955ին:

Բազմաթիւ ցուցադրողներ պիտի ունենայ Գերմանիա: Յետոյ կուգան Մեծն Բրիտանիա, Իտալիա, Զուիցերիա, Մ. Նահանգները, Պելժիա, Շուէտ, Հոլանտա, Սար, Աւստրիա, Տանըմարքա, Նորվեկիա, Չեխոսլովաքիա եւն. եւն.:

Միւս կողմէ օտար գնորդներն ալ մեծ թիւ մը պիտի կազմեն: Բոլոր երկիրներու մէջ Ֆրանսայի առեւտրական կցորդները, բազմաթիւ դիմումներ կը ստանան պաշտօնական արտօնագիրներ ստանալու համար եւ այժմէն կը նախատեսուի թէ Լիոնի յառաջիկայ Տօնավաճառը նոր թռիչք մը պիտի տայ Ֆրանսայի արտաքին առեւտուրին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (56)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Մեր տեղը ապահով էր, եթէ պաշար ունենայինք: Կրնայինք մեր ուժերով պատսպարուիլ եւ շաբաթներով կռուիլ թըշնամու գերազանց ուժերի դէմ: Բայց չէի հաւատում, որ այդ ամբարտաւան Կըռտանը այդպիսի յանդգնութիւն պիտի ունենար այս լեռների մէջ եւ պիտի ուզէր կռիւ բռնուիլ: Եթէ նրա տեղը Քիւրտեր լինէին, կը յարձակուէին յիմարաբար:

Հայ ժողովուրդը թերթերում կարդաց թէ՝ «Սասունը պարտուեց»: Սրտից ցաւ դուրս եկաւ, բայց հարց տուե՞ց թէ՝ քանի կռուող կար Սասունում մեր հայդուկներից, ո՞րքան թշնամիների կողմից:

Թուրք կառավարութիւնը յոխորտանքով կը ծանուցանէր թէ՝ «Սասունը ընկճեցինք»:

Երանի թէ նրա հանած ուժերի մէկ քառորդը մենք ունենայինք: Այն ատեն աշխարհ կը հասկնար թէ՝ ֆետայիների հետ խաղ կարելի չէ:

Հազար ափսոս, որ մեր թիւը շատ պակաս էր: Ծիծաղելի թող չթուի, եթէ այստեղ ասեմ, որ մեր մէկի դէմ թշնամին 200 զինուոր դուրս բերած էր, առանց չափազանցութեան:

●

Զօրս կողմերս լրջօրէն նայում էի, մասնաւորապէս անտառի կողմը, ուր տըղաները պահուած էին: Բայց ոչինչ չտեսայ: Նրանց թագստոցը չէր երեւում մեր դիրքերից:

Արեւը թառ գնաց, այսօր էլ մի նոր բան չբերեց, եւ աշխարհը կրկին մթութեան մէջ թաղուեց: Այս գիշերուան համար մեր «փառոլն» «ՍԻՓԱՆ» էր: Ով որ մեր դիրքերին մօտենար եւ այդ անունը չտար, գնդակը կ'ուտէր սրտին:

Գիւղի խումբի տղաները գիտէին մեր այս գիշերուան փառօլան, միայն Անդրանիկի խումբի տղաքը չգիտէին: Նրանց էլ մենք կը ճանաչէինք, եթէ իրար հանդիպէինք:

Նախ քան Սասունի անկումը, արեւի մայր մտնելէն յետոյ, ոչ մի Թուրք կամ Քիւրտ չէր համարձակեր դուրս ելլել: Մութը որ պատեց, թշնամու ձագերը մտնում էին իրենց որջերը եւ մինչեւ արեւածագ դուրս չէին ելնում: Իսկ այժմ երես էին առել եւ նոյնիսկ համարձակում էին կրակ վառել դաշտերի մէջ, կերակուր եփել, սուրճ խմել: Պէտք էր մի դաս տալ նրանց: Եթէ ոչ՝ ապրիլ չէր լինի:

Այս գիշերն էլ անցաւ հանգիստ, եւ որ եւէ տեղից մարդ չեկաւ:

Այնպէս կ'ենթադրէի թէ՝ խումբը այս գիշեր Արջի Ջրում պիտի լինէր եւ թերեւս Տելեմաքը, Գասպարն ու Փոփերը նրանց մօտ էին: Թերեւս լոյս ժամանակ չէին ուզում այս կողմերը գալ: Չէին ուզում, որ զգուշութիւնները պարապի երթան:

Մեր պահապանները հսկում էին, որ չլինի թէ թշնամին յանկարծակի, անյայտ արահետներով մօտենար մեր դիրքերին:

Արեւը հազիւ թեքուած էր, երբ երկու սուրհանդակներ երեւացին՝ ձեռքերնին նամակ բռնած:

Այդ օրերին եթէ նամակը նրանց ձեռքը չլինէր, այն ատեն գիշերուայ փառօլը պարտաւոր էին գիտնալ: Ցերեկները՝ նամակը մատների արանքն առած, իսկ գիշերը խաւարի միջից պայմանադրական բառն ասելով՝ կը գային:

Տղաքը եկած էին եւ անհամբեր ինձ կը սպասէին. Մուրատը գրում էր.

— «Խումբով ապահով հասանք Արջի Ջոր: Այնտեղ սպասող տղաների հետ բարձրանցանք Շամիրամ, ուր այժմ հանգըստանում ենք: Ուստի նամակս քեզ հասնելուն պէս, եթէ յարմար նկատես, սարից վար իջիր, կը խօսինք, կը ծրագրենք եւ այնուհետեւ տղաներին դիրքերի վրայ կը բերես: Շուտ եկ, տղաքն էլ անհամբեր են. երկար ատեն է չենք տեսնուել»:

Անմիջապէս Ապրոյին եւ Սողոյին կանչեցի մօտս եւ ասացի.

— Սողօ, միասին կը գնանք գիւղ: Անդրանիկի խումբը եկած է: Ձեր գիւղում հանգստանում են: Գրած են, որ ինձ կ'ուզեն: Երեւում է ժողով պիտի լինի: Կ'ուզէի, որ այդ ժողովին դու էլ ներկայ լինէիր: Այս ասում եմ վերապահութեամբ: Գուցէ լինի այնպիսի մի ժողով, որ միմիայն խմբապետները ներկայ լինին: Դու գիտես ներկայ զինուորական վիճակը: Երբ գաղտնի եւ լուրջ խնդիրներ կան, հրապարակ չեն ելնում:

Սողօն ուրախ էր տղայոց գալէն: Շատերին ճանաչում էր: Նրա համար ժողովը այնքան էլ կարեւոր չէր, որքան տղաները տեսնելը:

— Իսկ, Ապրօ, դու կը մնաս խումբի մօտ: Ամէն կողմ պահապաններ կը նշանակես, ինչպէս որ մինչեւ հիմա անում էինք: Ձեզանից ոեւէ մէկը թող դիրքից դուրս չգայ: Եւ որքան որ կարելի է, թփերի միջից մօտեցնես տղաներին լերան ծայրերին. Թող այնտեղից ուշադրութեամբ նայեն չորս կողմերնին: Խումբը, որ եկած է մինչեւ այս կողմը, լրտեսները, նրանց հետեւած են, թերեւս այժմ էլ կը թափառին մեր դիրքերի չուրջը: Մինչեւ որ ես գամ, դուք կը մնաք այստեղ: Իսկ եթէ չգամ, Սողոյին կը ղրկեմ, եւ դուք նրա հետ միասին իմ որոշած տեղը կը գաք: Զգոյշ եղիր, արթուն հսկէ:

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

դրուած ամերիկացի եւ դաշնակից դերի - ները: 3.— Դադրեցնել որեւէ յարձակում Հարաւ - արեւելեան Ասիոյ մէջ :

X Անգլ. կառավարութիւնը կը խորհրդակցի Մ. Նահանգներուն եւ միւս արեւմտեան պետութեանց հետ, որպէսզի Ազգաժողովը միջոցներ ձեռք առնէ անյապաղ, դադրեցնելու համար կռիւը :

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ

ԱՀԱՑԻՆ ԱՒԵՐՆԵՐ ԳՈՐԾԵՑԻՆ

Առջի օր թեթեւապէս նուազած էր Սէնի յորդումը, այնպէս որ կարծողներ եղան թէ մինչեւ կիրակի պիտի չհասնի ամէնէն վըտանգաւոր կէտին (վեց մեթր 60)։ Առջի օր ջուրերու բարձրութիւնն էր 5 մ. 55 (վտանգաւոր կէտն է 4.30)։ Բայց եւ այնպէս կացութիւնը ծանր է եւ արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած են, ի նախատեսութիւն նոր անակնկալներու : Խոշոր ջրհաններ զետեղուած են Օսթերլիցի կամուրջին մօտ: Փասիի մէջ նոր շէնքերու գետնայարկերը ողողուած են : Սէնի բոլոր քարափները ջուրերով ծածկուած են : Կացութիւնը եղերական պատկեր մը կը ներկայացնէ գետն ի վեր: Շուազի լը Ռուայի մէջ կարգ մը տուներ վտանգուած են արդէն: Աւազի պարկեր կը շարուին շատ մը տուներու բոլորտիքը : Նաւարկութիւնը դադրած է Սէնի մէջ: Վիլնէօվ լը Ռուայի մէջ երկու հարիւր տուներ ողողուած են եւ շատ մը բնակիչներ բարեկամներու տուները ապաստանած: Քորպէյլի մէջ բազմաթիւ փողոցներ ողողուած են, մինչեւ մէկուկէս մեթր բարձրութեամբ: Ուրիշ փարիզեան շրջաններու մէջ ալ մտահոգութիւն կը տիրէ :

Մառնի յորդումն ալ կը ծանրանայ: Բազմաթիւ տուներ պարպուած են :

Կացութիւնը շատ աւելի ծանր է Միջին Ֆրանսայի մէջ: Շալոնի շրջանէն բազմաթիւ բնակիչներ այլուր ապաստանած են : Սոնի ջուրերը անդադար կը բարձրանան : Շրջակայ դաշտերը լիճերու վերածուած են: Կառքերը չեն բանիր գիշերը: Բուն Շալոնի մէջ յորդումը անցած է 1910ի բարձրագոյն աստիճանը, տեղ - տեղ հասնելով մինչեւ 8 մ. 50ի: Ռոնի յորդումը կը սպառնայ ոչ միայն Լիոնի շըրջանին, այլ եւ մինչեւ Ավինեոն, ուր ողողումները մեծ վնասներ պատճառած են արդէն : Շատ մը խճուղիներ եւ ճամբաներ անանցանելի դարձած են: Լիոնի մէջ երէկ յորդումը հասած էր 5 մ. 35ի: Բազմաթիւ գործարաններ պաշարուած են ջուրերէն: Կառոն գետն ալ կը շարունակէ բարձրանալ, ինչպէս կը հեռագրեն Պոռտոյէն :

ԹՈՒՆԻՍ Զօ. Հրա ան[illegible]տարը, զօր. տը Լաթռւռ, Հեռաւ[illegible] ազդարարութիւնն ուղղեց.— «Ֆրանսա Թունուզի մէջ պիտի մնայ եթէ նոյն [illegible] վնասողի առաջարկները» :

ՀԻԹԼԷՐԻ երկու առաջնակարգ սպաներէն մառեշալ Շէօրնէր եւ դեր ծովակալ Հանս Ֆոս ազատ արձակուեցան Խ. Միութեան կողմէ: Առաջինը 25 տարի բանտարկութեան դատապարտուած էր իբրեւ պատերազմի ոճրագործ :

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութեան վարիչ մարմինը որոշեց վտարել 17 երեսփոխաններ որոնք մերժած էին քուէ տալ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման, հակառակ տրուած որոշման :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՐԱՄՆԵՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԿԵԴՐ. ԴՐԱՄԱՏԱՆ ՄԷՋ

Պոլսոյ թերթերը Յունուար ութին հըրատարակեցին անունները այն Հայերուն որոնց զանազան դրամատուններու եւ հաստատութեանց մէջ ունեցած դրամները յանձնուած են Թուրքիոյ Կեդր. դրամատան, տէրերը տասը տարիէ ի վեր երեւան ելած չըլլալով: Այս Հայերը կամ անոնց ժառանգորդները պէտք է երկու տարիէն տէր կանգնին այս դրամներուն, այլապէս պետական գանձին պիտի փոխանցուին :

Նախօնալ կեանքի ապահով. ընկ.— Գալուստ Պօյաճեան, Պանքօ տի Ռոմա Իզմիր.— Սիրանոյշ Սուքուրեան, Իսթանպուլ Էմնիյէթ Սանտըղը.— Հերմինէ, Թիւրքիյէ Իշ Պանքասը.— Մառի Հավուզլեան, Արամ Թորոսեան, Աւետիս Նշան, Գամեր Մեսճեան, Զըրաաթ Պանքասը Իզմիր.— Կարապետ Գըլավուզ, Արմենակ, Զըրաաթ Պանքասը Լաբսէքի.— Արմիկ Թաճիրեանի աղջիկ Ռաքէլ, Իւնիօն կեանքի ապահովագր. ընկ.— Ռեբեկա Գահվէճեան, Իշ Պանքասը Սամսուն :

(Մնացեալը յաջորդով)

ԲԱՑԱՌԻԿ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները եւ մարմինները կիրակի 23 Յունուար, կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին Սոսիէթէ Սավանթի մէջ :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՃՇԴԱՊԱՀ ԸԼԼԱԼ :

Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ԱՄԱՆՈՐԻ ՀԱՆԴԷՍ

ԼԻՈՆ.— Յունուար 24ի երեկոյ ժամը 8.30ին Լիոնի Հայկազեան վարժարանի ամանորի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Սինէ Ռէքսի մէջ : Գեղեցիկ վայելք մը մանաւորապէս ծնողներու համար: Մուտքը ազատ է :

Տէր եւ Տիկին Արմենակ Փափազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Երուանդ Պուրսալեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Թադէոս Շահինեան եւ զաւակները, Պ. Պօղոս Շիշմանեան, Օր. Մառի Շիշմանեան, Այրի Տիկին Ոսկեանեան, Մեսրոպեան եղբայրներ՝ Տիգրան, Յարութիւն եւ Կարապետ, Տէր եւ Տիկին Քարլօ Մասքաուտի եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Տիարեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Գարեգին Փիլիպպոսեան եւ զաւակները խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ եւ ազգականին

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՆՆԱ ՏԻԱՐԵԱՆԻ

(Ծնեալ Շիշմանեան)

մահը, որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանը, Յունուար 18ին, 19 ռիւ տը լա Ժիրօնտ, Առնուվիլ :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, ուրբաթ ժամը 14ին, Առնուվիլի Հայոց եկեղեցին եւ մարմինը պիտի փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

Հաղորդակց. միջոցներ.— Կառ տիւ Նօռէն շոգեկառքը ժամը 12.05ին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Զօրայեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ողբացեալ ՆՇԱՆ ԶՕՐԱՅԵԱՆԻ յիշատակին, անոր մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ իրենց հանգուցեալ ծնողներու յիշատակին: Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

կազմակերպուած աշակերտներու կողմէ 23 Յունուար, կիրակի օր, ժամը 16ին

Ա. Մաս.— Վոլմարի փոքրիկ կոմսը
Ընտանեկան տրամ, երեք արարով :

Բ. Մաս.— Վօթրը Տէվուէ խօժէն
Քոմէտի ան էօն աքթ

Գ. Մաս.— Երկու Հնակարկատներ
Ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 1 արար :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Այս կիրակի ժամը 4ին Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ, մասնակցութեամբ Շաւիլի Հ. Յ. Դ. «Անդրանիկ» խումբին :

Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր ընկերները, ընկերուհիները եւ հայ երիտասարդութիւնը :

ՁԱՅՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի, երեկոյեան ժամը վեցին ձայնաւոր պատարագ Սէն Կալրիէլի եկեղեցիին մէջ (Ռիւ տը լա Բլէն, 81) :

Ս. Խաչի ժողովրդապետութիւն

ՄԱՐՍԷՅԼԻ

«ԱՐԾԻՒ» ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ

Պարանցիկ երեկոյթը իր Ե. տարեդարձին առթիւ : Յունուար 22ին, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, ԱԼՀԱՄՊՐԱՅԻ գեղեցիկ սրահներուն մէջ :

Ի նպաստ իր վիրաւորներուն :

Նուագախումբ ՌՕԺԷ ԿՕՄԷ :

Բացառիկ անակնկալներ գեղարուեստական բաժնին մէջ ֆրանսական պարերով եւ երգերով: Քօթիյօն, պիւֆէ, քօնֆէթի :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տէր եւ Տիկին Մասիս եւ Ալիս Ժամկոչեան հազար ֆրանք կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի Պանեէօյի մասնաճիւղին, փոխան ծաղկեպսակի, Օր. Մարօ Թադէոսեանի մահուան առթիւ: Ստանալ «Յառաջ»էն :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ

Թէհրանէն եկած Պ. Ալպէր Զըրըխճեանէ հանդիպիլ «Յառաջ»ի խմբագրատունը տեսնելու Իրանէն հասած իր ընկերը եւ կամ հեռաձայնել Անժ 91-20 :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը ճիշդ 21ին, Լը Ռէժանի վերնայարկը: Կարեւոր օրակարգ :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը խիստ կարեւոր է: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: (Շար. Նախորդ ժողովին) :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, «Օհանջանեան» ակումբին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ.Յ.Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—
Ակնունի ենթ. այս ուր. ժ.ը 20.30ին:
Հայաստան ենթ. այս Շբ. ժամը 20.30ին:
Քրիստափոր ենթ. այսՇբ. ժամը20.30ին:
Մուրատ խումբը (Ավինեոն) կիրակի առաւօտ ժամը 10ին:
Արամ խումբը կիրակի իրիկուն ժամը 19:

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ՍԵՎՐԱՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին Տիկին Ա. Քէօսէեանի բնակարանը, 18 Ավընիւ Ժիւլ Վէռն: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. վարչութեան կողմէ Տիկին Ա. Թադէոսեան : Օրակարգ.— Հանդէսի պատրաստութեան եւ դպրոցի հարց: Բոլոր ընկեր - ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը իր բոլոր անդամուհիները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, 5 ռիւ Պօնֆուա, Յոյներու սրահը : Կարեւոր օրակարգ :

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԲԺՇԿԱԿԱՆ Միութեան հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ: Դասախօս՝ Բժ. ՎԱՀՐԱՄ: Նիւթը՝ Ի՞նչ պէտք է գիտնալ խլիրդի մասին (քանսէր): Մուտքը ազատ է :

ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

Կիրակի երեկոյ, 30 Յունուար, ժամը ճիշդ 8.45ին
Իէնայի թատրոնը, 10 Ավընիւ տ'Իէնա

ԴԵՐԱՍԱՆ Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ

Կը ներկայացնէ եւ կը խաղայ

Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ՇՈՂՈՔՈՐԹԸ

Կատակերգութիւն երեք արար,

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ ԱՌԱՆՑ ՍԻՐՈՅ

Տաղաչափուած տրամ մէկ արար

Կը մասնակցին Ա. Գմբէթեան, Լ. Համբարձ, Քնար Ազնաւուրեան, Մարկրիթ Ադամեան, Մ. Միհրան ժագ Սթէֆանօ, եւ Հայկուհի Խտըշեան:

Խնամուած բեմադրութիւն

Ներկայացման տեւողութիւնը երկար ըլլալով՝ վարագոյրը պիտի բացուի ճիշդ որոշեալ ժամուն :

Սովորական գիներով տոմսերը կը ծախուին ծանօթ վայրերը, ինչպէս նաեւ կեդրոնատեղին՝ Գ. Տէ[illegible]եան, 66 Պուլվ. Մօրթիէ, Փարիզ (20) :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 22 ՅՈՒՆՈՒԱՐ * SAMEDI 22 JANVIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7578 31e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2989

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՁՐՈՅՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Որքան ալ արդար ըլլան ձեր քննադատութիւնները Հայաստանի դէմ կատարուած բռնութեանց մասին, հետեւանքը ժխտական է, ի վերջոյ կը տկարացնէ հայրենասիրական զգացումները :

= Ճիշդ հակառակը: Երբ արդար եւ փաստացի քննադատութիւններ կ'ըլլան, գիտակցօրէն կը պաշտպանուին հայրենիքին շահերը: Այս պարագային, տարագիր բազմութիւններն ալ կ'իմանան չարն ու բարին եւ քաղաքական դաստիարակութիւն կը ստանան :

— Տարիներէ ի վեր կը յուզէք ներքին սահմաններու խնդիրը, ի՞նչ օգուտ:

= Հայրենասիրութի՞ւն է աչքերը փակել կոյր անիրաւութեանց դէմ: Հայրենիքը յայտնապէս կը նեղուի կենսական տարածութեան պակասէն: Երբ քմահաճօրէն, նոյնիսկ նենգամտօրէն դրացիներուն կը բաշխեն մեր հայրերուն ժառանգութիւնը, իրաւունք չունի՞նք միշտ բողոքելու ·

— Երեւանի մէջ հայկական իշխանութիւն կայ, թող անոնք բողոքեն :

= Տարիներ առաջ ոմանք փորձեր կատարեցին, օրինակ, Ախալքալաքը ետ առնելու համար, բայց պատժուեցան: Եւ Մոսկուան թոյլ տուաւ որ այդ զուտ հայկական ստացուածքը Վրաստանի կցուի, հալածելով, ցրուելով, գերութեան մատնելով Հայութիւնը, այսինքն ժողովուրդին ջախջախիչ մեծամասնութիւնը :

— Կը նշանակէ թէ մասնաւոր քաղաքականութեան մը կը հետեւին: Աւելորդ յոգնութիւն չէ՞ պայքար մղել դուրսէն :

= Ձեր ջատագոված ուղղութեամբ կը դառնանք բանաւոր հօտ, ոչ թէ ժողովուրդ կամ ազգ: Որեւէ բողոք եւ պայքար երբ արդար է, ի վերջոյ կը յանգի տրամաբանական ելքի մը :

— Նախիջեւանի խնդիր մըն ալ կը յուզէք, պարբերաբար :

= Նոյնքան ծանրակշիռ պարագայ մը: Մոսկուա եւ Անգարա դաշնագրով մը հեռաւոր Ադրբէջանի կապելով այդ հայկական շրջանը, դաշոյն մը խրեցին Հայաստանի կողին: Եւ ահա մեր հայրենիքը զրկուած է ոչ միայն հողէ, այլեւ տնտեսական աղբիւրներէ :

— Ղարաբաղի եւ Գանձակի հա՞րցն ալ նոյնքան կենսական է :

= Անշուշտ: Մեր սահմանները այնպէս գծեր են որ Հայաստանը մատնուած է անբնական վիճակի մը: Ոչ միայն հողազուրկ է, այլ եւ անպաշտպանելի: Ախալքալաքը ունի 2400 քառ. քիլոմեթր տարածութիւն, լեռնային Ղարաբաղը՝ 4600, Գանձակը՝ 5000, Նախիջեւանի շրջանը՝ 5400: Ուրեմն համագումար 17·400 քառ. քիլոմեթր հող Հայաստանէն կորզելով բաշխած են դրացիներուն: Եթէ վերադարձնէին, պիտի ունենայինք ոչ թէ 30·000, այլ 47·000 քառ. քիլոմեթր տարածութիւն, առանց հաշուելու բնակչութիւնը եւ ներգաղթի հնարաւորութիւնները:

— Քաղաքականին հետ, լեզուի, մշակոյթի խնդիրներ եւս կը յարուցանէք :

= Եւ իրաւամբ: Որ եւ է պայքար մղած ատեն, մենք միշտ աչքի առջեւ կ'ունենանք ժխտական իրողութիւններ, շօշափելի եւ անվիճելի փաստեր: Չէ՞ք ընդունիր որ անդարմանելի չարիքներ են հակագիտական եւ յետադիմական ուղղագրութիւնը, անտեղի եւ անճոռնի օտարաբանութիւնները ...

— Թերեւս կամքէ անկախ են այդ վրիպումները :

= Աւելի գէշ: Եթէ իրենք լռութեան դատապարտուած են, մեր պարտքն է միշտ բողոքել եւ ձաղկել: Ոչ կուսակցական պայքար է այս, ոչ ալ հատուածական, այլ բացարձակ ազգային:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ԴԱՀԼԻՃԸ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԵՑԱՒ

Պ. Մենտէս Ֆրանս, որ երկար ատենէ ի վեր կ'աշխատէր լրացնել դահլիճին կազմը, առջի օր հաղորդեց իր որոշումները: Նախարարական բացառիկ նիստ մը վաւերացուց եղած փոփոխութիւնները: Արտաքին գործերու նախարարութիւնը, զոր վեց ամիսէ ի վեր կը վարէր վարչապետը, յանձնուեցաւ ելմտական նախարար Պ. Էտկառ Ֆոռի (նոյնպէս արմատական): Ելմտական նախարար նշանակուեցաւ Պ. Պիւռօ: Փոփոխութիւններ կատարուեցան նաեւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարութեան մէջ : Ցարդ չորս նախարարներ կը վարէին այս պաշտօնատունը: Այժմ նշանակուած են երեք հոգի, Պ. Ժաք Շըվալիէ՝ բուն ազգ. պաշտպանութեան նախարար, Պ. Պուրժէս Մոնուրի՝ զինեալ ուժերու, իսկ Տիմէտ Քաթրու՝ սպառազինութեանց: Դատական նախարարն է Պ. Թամփլ (անկախ), պետական նախարար նշանակուած է ուրիշ անկախ մը, Պ. Կէռէն տը Պոմոն: Տնտեսական գործերու եւ Ֆրանսական Միութեան՝ Պ. Քոնոմպօ (արմատական), անդրծովեան Ֆրանսայի՝ (գաղթավայրեր) Պ. Ժիւկլա, տեղեկատու դիւանին վերատեսուչ՝ Պ. Կալի Կասպարա (արմատական), ներքին նախարարի օգնական՝ Պ. Մոնտոն (Նախկին Կոլեան) են :

Վարչապետը ազատելով արտաքին գործերու նախարարութենէն, այսուհետեւ իր աշխատանքը պիտի կեդրոնացնէ ելմտական խնդիրներու վրայ :

Այս առթիւ ալ դժուարութիւններ ծագած են: Վարչապետը կ'ուզէ որ Ազգ. Ժողովը փութացնէ ելմտացոյցի քննութիւնը: Շատ մը երեսփոխաններ կը պահանջեն լսել իրենց հարցապնդումները Հիւս. Ափրիկէի եւ մասնաւորապէս Ալժերիոյ կացութեան մասին:

Նախարարական խորհուրդը նոյն նիստին մէջ Ածուխի եւ Պողպատի միջազգային վարչութեան Ֆրանսական պատուիրակ նշանակեց նախկին վարչապետ Փոլ Ռամատիէն (ընկերվարական), որ պիտի յաջորդէ հրաժարեալ Ժան Մոնէի: Յայտնի չէ թէ նոր պատուիրակը նախագահ պիտի ընտրուի՞, ինչպէս էր նախորդը :

Արտաքին նախարարը, Պ. Էտկառ Ֆոռ, լաւ ռուսերէն գիտէ, ինչ որ բացառիկ պարագայ մը կը համարուի: (Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն արտաքին նախարարները չեն գիտեր):

Ելմտական նոր նախարարը, Պ. Պիւռօ, երիտասարդ է եւ անդամ Ժողովրդական Շարժումի (կաթոլիկ) Վարչապետը որ եւ է նախարարութիւն վերապահած չէ իրեն, եւ այսուհետեւ աւելի ազատօրէն պիտի վարէ իր տնտեսական քաղաքականութիւնը :

× Արդէն իսկ Ազգ. Ժողովին յանձնուած են հինգ հարցապնդումներ, Հիւս. Ափրիկէի մասին: Ալժերիոյ, Թունուզի եւ Մարոքի խնդիրները հաւասարապէս մտահոգութիւն կը պատճառեն: Ամէնէն աւելի յուզուած են անկախ երեսփոխանները որոնք մասնաւոր բանաձեւ մը քուէարկած են ուր կ'ըսեն.— Անկախներու ազգ. կեդրոնը կը դատապարտէ կառավարութեան քաղաքականութիւնը որուն հետեւանքով վեց ամսուան մէջ Ասիան լքուեցաւ եւ Ափրիկէն վտանգուեցաւ: Ազգ. կեդրոնը վստահութիւն պիտի յայտնէ միայն այն կառավարութեան որ վճռած է վերահաստատել բարեկարգութիւնը եւ ապահովութիւնը Հիւս. Ափրիկէի մէջ, կարգադրելով առկախ հարցերը եւ ամէն տեղ պաշտպանելով Ֆրանսայի իրաւունքները » :

× Զինուորական գործողութիւնները կը շարունակուին Ալժերիոյ լեռնային շրջանին մէջ, հինգ հազար զինուորներով : Առաջին ընդհարման ընթացքին եօթը ապստամբներ սպաննուեցան, հարիւր հոգի ալ գերի բռնուեցան :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ

Ամէն անգամ որ մանկական – պատանեկան թերթ մը կը հասնի արտասահմանէն, գուրգուրանքով կը թղթատեմ :

Ահաւասիկ *Լուսաբեր*ի վերջին թիւը,— 1954 Դեկտեմբեր :

Վեցերորդ տարին թեւակոխեց այս ամսագիրը, որ կը հրատարակուի Թեհրանի մէջ:

Ունի այլազան բովանդակութիւն, զարդարուած համապատասխան պատկերներով եւ գծանկարներով :

Ամէն թիւի մէջ կ'երեւան մանկական պատմութիւններ, դրուագներ ազգային պատմութենէն եւ գրականութենէն, տարբական գիտելիքներ եւ սիրուն ոտանաւորներ, մեծ մասով արտասանելի :

Վերջին թիւը կը պարունակէ այժմէական նիւթ մը եւս,— «Հիւլէական այբուբեն» :

Մէկ խօսքով, նպատակայարմար՝ թէ մանուկներու եւ թէ պատանիներու համար :

Պոլիսն ալ ունի մանկական եւ պատանեկան ամսագիր մը, *Պարտէզ*, որ կը շարունակուի ութ տարիէ ի վեր: Նոյնպէս պատկերազարդ եւ բովանդակալից :

Կը պարունակէ նաեւ թատերախաղեր եւ հանելուկներ :

Թերթը ունի շրջուն թատերախումբ մը, որ պարբերաբար ներկայացումներ կու տայ թաղէ թաղ :

Թեհրանի մէջ լոյս կը տեսնէ ուրիշ մանկական թերթ մը, *Արփի*, համանուն սպարբերականին յաւելուածը :

Վենետիկի Մխիթարեանները կը հրատարակեն պատանեկան ամսաթերթ մը, *Ընտանիք* :

Կարծեմ Հալէպի մէջ կը շարունակուի *Բուրաստանը*:

Տակաւին կան մանկական – պատանեկան շարքեր, գրքոյկներ, մասնաւորապէս Լիբանանի մէջ:

Դեռ չեմ խօսիր Երեւանի հրատարակութեանց մասին, ընտիր տպագրութեամբ:

Եւ վերջապէս Փարիզի *Արաքսը*, որ մօտերս լոյս պիտի տեսնէ նոր ծաւալով մը, աւելի սիրուն եւ նոխ բովանդակութեամբ:

Երբ կ'արձանագրեմ այս ցիրուցան տեղեկութիւնները, հարցումը ինքնին կը ծնի ·

— Մեր հայրիկներէն եւ մայրիկներէն հարիւրին քանի՞ն կը հետաքրքրուին այս կարգի հրատարակութիւններով:

Ամէնքս ալ գիտենք որ դրամ չեն խնայեր տեսակ տեսակ օտար հրատարակութիւններ նարելու համար իրենց զաւակներուն :

Իսկ հայերէ՞ն: Հայկական գրատուն մը կը հանդիպի՞ն երբեմն :

Գոնէ իւրաքանչիւր հրատարակութիւն բաւարար չափով կը սպառի՞ տեղին վրայ, ուրախացնելով մանուկները եւ... հեղինակները ու հրատարակիչները :

ՎԱՀԷ

ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

Կ'իմանանք թէ ընկեր Արտաշէս Պիպէռեան, որ հիւանդանոց փոխադրուած էր քանի մը ամիսէ ի վեր, վիրաբուժական գործողութեան մը ենթարկուելով, դժբախտաբար կորսնցուցած է իր մէկ ոտքը, մինչեւ ծունկը :

Գործողութիւնը յաջող անցած է: Արագ ապաքինում կը մաղթենք մեր տարաբախտ ընկերոջ, որուն յուշերը այնքան հետաքրքրութեամբ կը կարդացուին Յառաջի մէջ : (Շարունակելի):

17 ԱՆԿԱՐԳԱՊԱՀՆԵՐԸ

Ինչպէս գրեցինք երէկ, ընկերվարական կուսակցութեան վարիչ մարմինը վտարեց 17 երեսփոխաններ որոնք մերժած էին քուէարկել Փարիզի համաձայնութիւնները, հակառակ տրուած որոշման :

Վարիչ մարմինը երկար ատենէ ի վեր կը զբաղէր այս հարցով, իսկ վճիռը տրուեցաւ չորեքշաբթի, յուղումնալից վիճաբանութենէ մը ետք որ տեւեց չորեքշաբթիէն հինգշաբթի լուսնալու գիշերը : Վարիչ մարմինը ստիպուած էր նկատի առնել իւրաքանչիւր ամբաստանեալի պատկանած շրջանին կարծիքը :

Այս առթիւ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ ·

— « Կուսակցութեան կանոնը կը պահանջէ յարգել գերագոյն ժողովներու տրուած որոշումները: Մասնաճիւղերը ամէն առիթով եւ երբեմն խստօրէն պատիժներ կը տնօրինեն երեսփոխաններու եւ անդամներու վրիպումներուն համար: Ազգ. Ժողովի անդամ ընկերներու անկարգապահութեան արարքներու քննութիւնը ըստ օրինի կը պատկանի վարիչ մարմնին: Այսպէս էր որ մարմինը հարկադրուեցաւ կարգ մը պատիժներ տնօրինել Եւրոպայի միացեալ բանակի ծրագրին վիճաբանութեանց ատեն: Ամէն բանէ առաջ ուզելով պահպանել կուսակցութեան միութիւնը, վարիչ մարմինը կարելի եղածին չափ խուսափեցաւ ամենաբարձր պատիժէն : Որոշեց պայմանաժամ և յետաձգում շնորհել բոլոր պատժուած երեսփոխաններուն եւ առաջարկեց ընդհ. ներում տալ: Բայց անկարգապահութեան նոր արարքներ գործուեցան Լոնտոնի եւ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման առթիւ, հակառակ 1954 Նոյեմբեր 10–11ի արտակարգ համագումարին գրեթէ միաձայն որոշման: Վարիչ մարմինը կը յիշեցնէ թէ ամէն բան փորձուեցաւ, բայց ի զուր, միաձայնութիւն ստանալու համար վերջնական քուէարկութեան ատեն: Այդ նպատակին հասնելու համար, մինչեւ անգամ ներեց նոյն վիճաբանութեան ատեն գործուած անկարգապահութիւնները : Դժբախտաբար չլսուեցան ամէնէն ստիպողական կոչերը » :

Զեկոյցը այստեղ կը յիշէ ամբաստանեալներուն անունները եւ տրուած պատիժը. յետոյ կը շարունակէ ·

— « Վարիչ մարմինը կ'ըմբռնէ այս որոշման ծանրակշիռ եւ ցաւագին հանգամանքը· բայց խնդիրը կապ ունի բուն իսկ կուսակցութեան գոյութեան հետ: Մեր ներքին ժողովրդավարութիւնը, վիճաբանութեանց կատարեալ ազատութիւնը փոխադարձաբար կը պահանջեն քուէի միութիւն ազգ. ժողովներու եւ համերաշխութեան գործքի մէջ»:

Վարիչ մարմինը յետոյ յոյս կը յայտնէ թէ հեռացուած ընկերները «արագօրէն պիտի վերագտնեն ճամբան կուսակցութեան մը որուն հաւատարիմ եղած են տարիներով »:

Պատժական տնօրինութիւնները պիտի քննուին կուսակցութեան յառաջիկայ համագումարին մէջ որ տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 5 – 6:

ՁԻՆԱԿԱՆ ԹՆՃՈՒԿԸ

Ազգայնական Զինաստանի օդանաւերը Յունուար 20ին ռմբակոծեցին համայնավար կառավարութեան մարտանաւերը, Թաշէն կղզեխումբին մօտ: Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ վեց մարտանաւեր ընկղմեցան: Անգլիական առեւտրական նաւ մը եւս ռմբակոծուած ըլլալով, Լոնտոն բողոքագիր մը ղրկեց Ֆորմոզա: (Մեծն Բրիտանիա համայնավար Զինաստանը կը ճանչնայ 1950էն ի վեր, իսկ ազգայնական Զինաստանի հետ միայն հիւպատոսական կապեր ունի):

Միեւնոյն ատեն կռիւները կը շարունակուին Զինաստանի հանդիպակաց կղզիներուն մէջ: Անգլիա եւ Մ. Նահանգները կը շարունակեն խորհրդակցիլ, որպէս

(Շար. ը կարդալ Դ. էջ)

ՅՈՒՆԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Բ.

Գաղութիս Թեմակալ Առաջնորդին նախագահութեան եւ ընդհանուր ղեկավարութեան տակ կը գործեն հետեւեալ Ազգային Մարմինները:

Ազգ. Կեդր. վարչութիւն, Թաղ. Խորհուրդներ, Աթէնքի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւն, Կեդր. Աղքատախնամ Մարմին :

Եկեղեցիներու հոգաբարձութեանց չգոյութեան պարագային, նոյն պարտականութիւնը կը ստանձնեն Թաղ. Խորհուրդները:

Գաղութիս Թեմակալ Առաջնորդն է Մամբրէ արք. Սիրունեան, որ Մայրմեան սրբազանի վախճանումէն ետք, հակառակ ուրիշ երեք թեմերու եւս առաջնորդական պաշտօններովը ծանրաբեռնուած ըլլալուն, բարեհաճեցաւ ստանձնել յունահայ գաղութի եւս առաջնորդական պաշտօնը: Ն. Սրբազնութիւնը, իր հեղինակութեամբն ու կարողութիւնովը, անվերապահ համակրանքը շահած է թէ՝ յունահայ գաղութի բոլոր խաւերուն եւ թէ՝ պետական բարձր շրջանակներուն :

Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը, գաղութիս Ազգային վերին իշխանութիւնն է :

Կեդր. վարչութիւնը համագործակցական վարչութիւն մըն է, 11 անդամներով: Աշխատանքի բաժանման հիման վըրայ, ան ունի իր մէջէն ընտրուած տնտեսական եւ կրթական խորհուրդներ: Գաղութիս բոլոր ազգային մարմինները կը գտնուին իր հակակշռին տակ եւ հաշուետու են իրեն :

Թաղային մարմիններ գոյութիւն ունին, հետեւեալ վայրերու մէջ.—

Գոքինիա, Տուրկութի, Թամպուրիա, Կեսարիանի, Ամարուսի, Իրաքլիոն, Քերքիրա, Փաթրաս, Լարիսա, Միտիլի, Թեսալոնիկէ, Քսանթի, Գավալա, Ալեքսանդրոպոլիս, Գոմոթինի եւ Տիդեմոթիքոն :

Այս մարմինները կը մատակարարեն տեղական ազգային ե եկեղեցական գործերը: Կեդր. աղքատախնամ մարմինը, կը կատարէ խնամատարական գործ եւ հաշուետու է վարչութեան :

Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը, նոյնպէս հաշուետու է Ազգ. վերին իշխանութեան, կը մատակարարէ Ս. Գր. Լուս. եկեղեցիի գործերը եւ հոգ կը տանի եկեղեցւոյ պայծառութեան :

Գաղութիս բոլոր Հայր. եւ Մշակութային Միութիւնները, եթէ արձանագրել տուած են իրենց վարչական կազմերն ու ծրագիր — կանոնագիրները վարչութեանս տոմարներուն մէջ, Կեդր. վարչութիւնը անվերապահօրէն կը հովանաւորէ զիրենք, իրենց ազգօգուտ առաջադրութիւններուն մէջ :

Գաղութին մէջ կան չքաւորներ, անկարներ եւ հիւանդներ, որոնք կարօտ են մեր բարեսիրական մարմիններու եւ հաստատութիւններու օժանդակութեանց. այս մարզին մէջ, Հ. Բ. Ը. Մ.ի Տիկ. Օժ. յանձնախումբը, Հ. Կ. Խ.ը, Գարակէօզեան հաստատութիւնը, կոչուած են նախախնամական դեր կատարելու եւ անոնց կողքին նաեւ Ազգ. Կեդր. վարչութեան Աղքատախնամ Մարմինը եւ Արզարեան Ֆոնտը, Հայր. Միութիւնները եւս օժանդակ դեր կը կատարեն այս ուղղութեամբ :

Հ. Բ. Ը. Մ.ի Տիկ. Օժ. յանձնախումբը ունի լայն միջոցներ եւ կարելիութիւններ, գլխաւոր դեր մը կատարելու համար խնամատարական եւ առողջապահական մարզին մէջ, սակայն իր գործունէութիւնը համապատասխան չէ ոչ իր կոչումին եւ ոչ ալ իր ունեցած կարելիութիւններուն: Տեղական միջոցներէ չօգտուիր, միայն կեդրոնի դրամական եւ այլ յատկացումները կը բաշխէ աղքատներուն եւ այլեւս իրեն պարտականութիւնը լրացած կը համարի: Բաղձալի է որ Տիկն. յանձնախումբը գործէ՝ ջիղով եւ սիստեմատիկ ծրագրով, յօգուտ մեր չքաւորներուն եւ նաեւ Հ. Բ. Ը. Մ.ի հեղինակութեան :

Հ. Կ. Խաչը, նշմարելի է թէ՝ շարունակ շարժման մէջ է, թէ տեղական միջոցները եւ թէ արտասահմանի յատկացումները արդիւնաւորելու համար, կը տանի մեծ աշխատանք, որով արժանի է գնահատանքի :

Հաւրլրտ Գարակէօզեան հաստատութիւնը, շնորհիւ տնօրէն տէր եւ տիկին Ճէճիզեաններու ձեռներէցութեան եւ նըւիրումին, զգալապէս կը սատարէ խնամատարութեան: Մանաւանդ, Գարակէօզեան Ֆոնտէն, մեր վարժարաններու աշակերտութիւնը մեծապէս կ'օգտուի, թէ խնամատարական եւ թէ առողջապահական գետնի վրայ, արդիւնքի տեսակէտով իր գործունէութիւնը եւս գնահատելի է:

Աղքատախնամը, չունենալով լայն միջոցներ, սահմանափակ կերպով կ'օժանդակէ չքաւորներուն :

Արզարեան Ֆոնտը, տարուէ տարի կանոնաւորաբար կը ստացուի եւ կը բաշխուի կարօտեալներուն, Կեդր. Աղքատախնամի եւ Թաղային Մարմիններու ձեռամբ, եւ հաշիւը կը ներկայացուի խնամակալութեան :

Հայր. Միութիւնները եւս կ'օժանդակեն իրենց հայրենակիցներուն եւ կրթական պէտքերուն: Կան՝ նաեւ զուիցերիական եւ դանիական Բարեսիրական հաստատութիւնները, որոնք յոյն չքաւորներու կարգին մեր ազգակիցները եւս չեն մոռնար :

Խնամատարական գետնի վրայ եղածը, չքաւորներու դրամ, սննդեղէն եւ զգեստեղէն յատկացնելու ձեւով կը կատարուի ցարդ: Կը խորհիմ թէ՝ այս ձեւը լաւագոյնը չէ հիմնապէս բարելաւելու համար մեր չքաւորներու կացութիւնը: Բաց խօսելով, մասնակի վճարումներ կրնան քանի մը օրուան համար՝ գոհացնել անոնց կարիքները, բայց յետոյ կացութիւնը կը մնայ նորէն միեւնոյնը: Անհրաժեշտ է որ կազմուի Միջխնամատարական Մարմին մը, ձեռնհաս, ազգասէր, պատուաւոր եւ սրտցաւ ազգայիններէ եւ բոլոր բարեսիրական մարմինները, իրենց ունեցած միջոցներն ու կարելիութիւնները կեդրոնացնեն յիշեալ Մարմնոյ մօտ եւ անիկա, ծրագրեալ հիմքերով, բանայ աշխատանոցներ եւ հրաւիրէ բոլոր կարօտեալները տեւական աշխատանքի: Այսպէս, տարուէ տարի եղած յատկացումներով եւ հետեւաբար զօրացած դրամագլուխով, ընդլայնէ գործը եւ ձեռնարկը: Եւ քանի որ այսպիսի ձեռնարկներու նպատակը շահեկան չէ, դրամագլուխի կորուստը ոչ միայն հաւանական չէ, այլեւ աշխատանքի արդիւնաւորութեամբ, կարելի է նաեւ հեշտօրէն զարմանատուններ հաստատել եւ խնամատարական գործը տարածել բոլոր կարիքաւորներու վրայ, փրկելով զանոնք նպաստընկալի ամօթալի կացութենէն :

(Մնացեալը յաջորդով)

«ՄԵՌԱՆՔ, ԿՈՐԱՆՔ...»

●

Ամէն անգամ երբ առիթ կը ներկայանայ, ի նպաստ հայ մանուկներու հայեցի դաստիարակութեան, տունէ տուն պտտելով տոմսակներ տեղաւորելու, կը հանդիպին անտարբերներ, եւ աւելի դէշը՝ յուսահատածներ, որոնք իրենք զիրենք յանձնած են այլասերման հովերուն: Եթէ փոքր դիտողութիւն մը ընես, կը սկսին սարէն ձորէն պատմել միջավայրին փորձութիւնները եւ կրկնելով սովորական յանկերգը,— «Մեռանք կորանք, ալ ի՞նչ ազգ եւ ազգութիւն»: Եւ աւելորդ կը համարին ծաղկոց մը բանալ, կամ եղածը պահպանել իրենց բնակած թաղին մէջ, երբ իր բարոյական կամ նիւթական օժանդակութիւնը կը խնդրես :

Անոնք աւելորդ կը համարին ազգապահպանման ճակատին վրայ կատարուած աշխատանքները, միշտ կրկնելով.— Ուշ կանուխ մեր զաւակները դատապարտուած են ազգէն հեռանալու, քանի որ հայրենի հողին վրայ չենք գտնուիր :

Բարեբախտաբար այսպիսիներուն դիմաց ունինք ջախջախիչ մեծամասնութիւն մը, որ իր յոյսը չէ կորած եւ իր կարելին կ'ընէ, նիւթապէս կամ բարոյապէս քաջալերելու համար ազգապահպանման ճակատին վրայ աշխատողները, որոնք իրենց անձնական հոգերը ձգած, կ'իյնան դռնէ դուռ, ի սէր մեր նոր սերունդի փրկութեան :

Անցեալ օր վիճաբանութեան բռնուեցանք յուսահատած հայրենակցի մը հետ, այս հարցին շուրջ: Իր ամբողջ յոռետեսութիւնը պարզեց ըսելով .

— Աւելորդ է ձեր կատարած աշխատանքը: Մեր ազգի նաւը պիտի ընկղմի ովկիանոսի մը մէջ, ուզենք թէ չուզենք ծովամոյն պիտի ըլլանք, մեր նաւը չի կրնար նաւահանգիստ հասնիլ :

— Շատ լաւ, ըսի. պահ մը ես ալ քեզի հետ կ'ընդունիմ, որ մեր ազգին նաւը ծովին մէջ պիտի ընկղմի, չի կրնար անվնաս նաւահանգիստ հասցնել մեզ: Բայց, այդ նաւը ազատարար նաւակներ եւ գօտիներ ունի, պիտի չուզէի՞ր այդ նաւակներէն մէկուն մէջ մտնել — կամ գօտի մը կապել մէջքդ, մինչեւ որ ազատարար նաւերը օգնութեան հասնին. պիտի նախընտրէիր ծովը նետուիլ եւ խեղդուիլ, առանց որեւէ ճիգ փորձելու: Եթէ այդ պահուն նոյն իսկ բեկոր մը կամ խոշոր օձ մը տեսնէիր, պիտի չուզէի՞ր անոնցմէ մէկուն կառչելով ազատիլ :

Սիրելի հայրենակից, խորտակուած նաւուն միշտ օգնութեան կը հասնին: Ուշ կանուխ ազատարար նաւեր կուգան եւ ներս կ'առնեն անոնք որ ալիքներուն դէմ պայքարած են, իսկ անոնք որ յուսահատած եւ ջուրը նետուած էին, բնականաբար պիտի կորսուին թէ իրենց եւ թէ ազգին համար:

Հիմա քեզի կարճ պատմութիւն մը պատմեմ, ուշի ուշով մտիկ ըրէ :

Ըստ քրտական աւանդութեան, Նաճար անունով հիւսն մը եղած է մօր մէկ հատիկը եւ նեցուկը: Էդ արհեստը այնքան կատարելագործած էր որ ամէն տեսակ ընտիր կահ - կարասիներ կը շինէր զարդանկարներով: Իր համբաւը հասած էր շատ հեռուները :

Օր մըն ալ իր բնակած երկրին թագաւորը զայրանալով անոր համբաւէն, նախարարներէն մէկուն կը հրամայէ, որ երթայ «ուստա Նաճարին» եւ անոր յայտնէ հետեւեալ հրամանը .

— «Քսանըչորս ժամուան մէջ իրմէ կը պահանջեմ, քառասուն ջորիի բեռ սղոցի թեփ, հակառակ պարագային իր գլուխը վրայ պիտի տայ »:

Նախարարը կ'երթայ, կէտ առ կէտ կը հաղորդէ թագաւորին հրամանը «ուստա» Նաճարին :

Վարպետը կը սկսի մեծ գերաններ սղոցել, գոյացնելու համար պահանջուած թեփը որ մարդկային ուժերէն վեր էր :

Տեսնելով որ քնանալու սովորական ժամը կ'անցնի, պառաւ մայրը կ'երթայ տըղուն արհեստանոցը եւ կ'ըսէ — տղաս, քնանալու ժամանակդ անցաւ, եկուր քընացիր, մնացածը վաղը կը սղոցես :

Անտեղեակ մայրը երբ կ'իմանայ թագաւորին հրամանը, առանց իր յոյսը կորսելու կ'ըսէ տղուն.— Ուստա Նաճար, ուստա Նաճար, խուտէ եկ ա դէրկէ հըքար:

(Վարպետ Նաճար, վարպետ Նաճար, Աստուած մէկ է, բայց իր տուածն է հազար):

Եկուր քնացիր, Աստուած ողորմած է, մինչեւ առտու ...

Առաւօտեան արշալոյսին յանկարծ վարպետին դուռը կը զարնեն: Վախն ի վախ կ'երթայ կը բանայ, կը տեսնէ նոյն

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (36)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

●

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ը.

Այդ բանն ինձ շատ ազդեց: Առաջին անգամն էր, որ այդ միշտ խանդավառ, միշտ կենսուրախ, միշտ անհոգ երիտասարդին տեսնում էի այդքան դառնօրէն լալիս: Եւ երբեք այնպէս չէի խղճացել նրան, ինչպէս այդ րոպէին, երբ նա նըմանում էր բախտից հալածուած անօք ու որբացած մի երեխայի: Զկարեկցել նրան անկարելի էր, եւ մինչդեռ նա զսպած հեծկլտանքից հազիւ էր շունչը ետ բերում, ինձ համար կամաց - կամաց պարզւում էր այն եղանակը, որով ես թէ ընկերական կարեկցութիւնից եւ թէ բախտի բերումով պարտաւոր էի զգում ինձ միջամտելու այս գործին:

Սրտապնդիչ խօսքերով Գարեգինին հանգստացնելուց յետոյ ասացի.

— Ինձ մօտ եկել ես անշուշտ նրա համար, որ օգնեմ, այնպէս չէ՞:

— Այո, հազիւ արտասանեց լացակումած ձայնով, դու միայն կարող ես օգնել, որովհետեւ այն պարոնը ...

— Լաւ: Այդ պարոնը ոչ թէ միայն իմ տունը, այլեւ Թիֆլիսում չի լինի հէնց այսօր եւեթ,— ասացի ես վճռականօրէն:

— Ճի՞շդ, բացականչեց նա, յանկարծ վրայ ընկնելով ձեռքերիս, այնպիսի մի բուռն ուրախութեամբ, որ կարծես ինքը չէր մի քիչ առաջ այնպէս յուսահատօրէն լաց եղողը :

— Այդ կողմից կարող ես լիովին ապահով լինել, բայց հարցն այս է, թէ բանը դրանով կը վերջանա՞յ արդեօք :

— Օ, գլխաւորն այդ է, գլխաւորն այդ է, շշնջաց Գարեգինը եռանդով: Միայն թէ դու այդ անես, միայն թէ նա այստեղից հեռանայ, մնացածը հեշտ է: Գիտե՞ս ինչ կայ, շարունակեց Գարեգինը աւելի ու աւելի ոգեւորուելով, ես չգիտէի, թէ դու այդքան ազդեցութիւն ունես այդ պարոնի վրայ, բայց որ ասում ես, թէ այդ կ'անես, ես լիովին հաւատում եմ եւ այս րոպէին այնպիսի մի թեթեւութիւն եմ զգում, որ կարծես յանկարծ ազատուեցի մի սոսկալի տառապանքից: Իսկ ես գիտե՞ս ինչի համար էի գալիս քեզ մօտ, գալիս էի խնդրեմ, որ դաս հանգստացնես Սառային: Եւ այդ էլ որ անես, ոչ միայն իմ, այլ նրա փրկիչը կը դառնաս :

— Եւ դու կարծում ես թէ այդ բանը յարմա՞ր է :

— Ոչ թէ յարմար, այլ անհրաժեշտ է: Ես նրա վրայ ոչ մի ազդեցութիւն չունեմ. պարզապէս արհամարհում է ինձ, եթէ արդէն չի ատում, իսկ քեզ, գիտեմ, յարգում է եւ չի կարող չլսել քեզ: Ես շատ փորձեցի եւ տեսայ, որ առանց կողմնակի ազդեցութեան, անկարելի է նրան հանգստացնել: Իսկ հանգստացնել պէտք է, անպատճառ պէտք է, որովհետեւ... գիտե՞ս, ինչից եմ ես աւելի վախենում, նա յղի է, եւ այդ յուզումները շատ վատ հետեւանք կարող են ունենալ :

Թէեւ Սառային տեսնելու միտքը առանց Գարեգինի ասելուն էլ յղացել էի ես, բայց այդպիսի մի անձնական եւ ընտանեկան գործի միջամտելն էլ այնքան փափուկ խնդիր էր, որ չէի կարող իսկոյն խօսք տալ, մանաւանդ երբ յիշողութեանս մէջ նորոգւում էի Սառայի այնքան անբարեհամբոյր ու անմատչելի բնաւորութիւնը: Այդ պատճառաւ պատասխանս խուսափողական եղաւ :

— Լաւ, ասացի, այդ մասին կը մտածեմ :

— Ոչ, խնդրում եմ, մտածել հարկաւոր չէ, վրայ բերեց Գարեգինն աղերսագին: Եկ, անպատճառ եկ, աղաչում եմ, եւ որքան շուտ այնքան լաւ: Եկ հէնց այսօր, երբ ազատ լինես, որովհետեւ ամէն մի րոպէն թանդ է: Պէտք է փրկել նըրան. ես վախենում եմ, որ յետոյ ուշ լինի :

Երկար ժամանակ այդպէս թախանձագին ու յամառօրէն խնդրում էր, չէր ուզում լսել իմ ոչ մի պատճառաբանութիւնը, թէ Սառան կարող էր ինձ չընդունել, կարող էր վիրաւորել ինձ եւ պարզապէս վռնտել անկոչ միջամտութեանս համար, այնպէս որ վերջ ի վերջոյ ստիպուած եղայ զիջել եւ խօսք տուի, որ այդ երեկոյ կը գնամ :

Նա բաժանուեց ինձանից այնքան ուրախ եւ հանգստացած, որ կարծես այլեւս ոչ մի դժբախտութիւն գոյութիւն չունի նրա համար, աշխարհիս երեսին: Եւ հէնց այդ միայն բաւական էր, որ չզղջայի իմ տուած խօսքի համար եւ առաջուց վարձատրուած զգայի ինձ այն անախորժութիւնների համար, որ ես, լիովին հաւատացած էի, պիտի կրէի այդ երեկոյ Սառային հետ ունենալիք հանդիպման ժամանակ :

Թ.

Աշխատանքս վերջացնելուց յետոյ առաջին գործս եղաւ, որ գնացի փնտռելու Թուսեանին, որպէսզի հէնց այդ օրն եւեթ ճանապարհէի Թիֆլիսից: Հանդիպեցի ամէն տեղ, ուր ենթադրում էի թէ կը գտնեմ նրան, գնացի, ի միջի այլոց, Սարումեանի մօտ, որի կնոջ վրայ աչք էր բռնել, ոչ մի տեղ չգտայ :

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

ՑԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ»

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, 15 Յունուար.— Սիրելի «Յառաջ», Ֆ. Կ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին համար Մանուկներու Օրը ներիրական տօն մը դարձած է: Մեր անխոնջ Խաչուհիները որ եւ է դժուարութեան առջեւ կանգ չեն առներ, որպէսզի այդ օրը անջնջելի մնայ մանուկներու մտքին մէջ:

Ուրեմն այս տարի եւս «Արմէնվիլի» ընդարձակ սրահը դրօշազարդուած էր վայելչօրէն: Բեմին աջակողմը ալպեան եղեւինը պճնուած էր շողշողուն զարդարանքներով եւ գոյնզգոյն լոյսերով: Բոլոր սեղանները գրաւուած էին եւ փոքրիկները անհամբեր կը սպասէին: Ուսուցիչը՝ Պ. Կ. Տէրմոյեան գեղեցիկ բանախօսութեամբ մը պարզեց Կապոյտ Խաչի հանրօգուտ գործը, Հայ մանուկը Հայ պահելու անվհատ կամքը: Եւ հրաւիրեց բոլոր ծնողները, ըլլալ աւելի նախանձախնդիր դէպի հայ գիրն ու լեզուն: Յետոյ բեմ հրաւիրեց Տիկին Արշ. Սիսլեանը, որ դեղեցկօրէն նկարագրեց հայ կնոջ դերը, մանաւանդ ներկայ այս դժնդակ պայմաններուն մէջ — հայ մանուկը Հայ պահելու: «Ով որ կը նպաստէ հայ մանուկին մայրենի լեզուով, նպաստած կ'ըլլայ հայ ազգին, իսկ ով որ կ'անտեսէ հայ մանուկը, անտեսած կ'ըլլայ հայ ցեղը»:

Ծափերը կը շարունակուէին երբ ներս մտաւ Պ. քաղաքապետը, բժիշկ Մարթէն, որուն պատուական հովանաւորութեամբը տեղի կ'ունենար հանդէսը: Բուռն ծափերու մէջ առաջնորդուեցաւ իր սեղանը, մինչ երգչախումբը գեղեցկօրէն կ'երգէր «Մարսէյեզ»ը, ինչպէս եւ «Ա՜յ նոր տարին» յոտնկայս, երկարատեւ ծափերու մէջ: Ի յարգանս ընկերվարական հիւրին՝ Մարտիրոսեան քոյրերը շնորհալիօրէն երգեցին «Ամիկօ Միօ»ն, իսկ պարմանուհի Սեդա Սիսլեան արտասանեց «Լէ Մէն Մաթէրնէլ»ը մեծ յաջողութեամբ: Յետոյ ընկեր Ս. Սիսլեան քանի մը խօսքերով բարի գալուստ մաղթելով յարգելի հիւրին, բեմ հրաւիրեց զայն:

Ահա քանի մը հատուածներ իր ճառէն.

— Մեծ հաճոյքով մըն է որ դարձեալ այսօր ձեր մէջ կը գտնուիմ, ձեզի հետ ապրելու այս ժամը, որ այնքան սիրելի է ինծի համար, որովհետեւ դուք օրինակելի գաղութ մըն էք, աշխատասէր, հաւատարիմ ու կենսունակ, որ կրցաք ձեր բոլոր յատկութիւններով վայելել Ֆրանսայի յարգանքն ու համակրանքը: Բազմութիւն մը կը կազմէք դուք Ֆրանսայի մէջ, որ կը պայքարի պաշտպանել ազատութիւնը ամէն գնով, ինչպէս կը պաշտպանէ հայրենիքը: Եւ ոչ թէ անոնց պէս, որոնք խաղաղութեան աղաւնիներով կը բանան իրենց բերանները, յաւիտեան գոցելու դատապարտելով հարիւր հազար ուրիշ բերաններ, ամէնէն անարգ եւ տմարդի միջոցներով: Երկիր մը ունէիք դուք՝ անուշ Հայաստանը (արեւմտեան) ուր ձեր զաւակները Ֆրանսայի մանուկներուն պէս անուշիկ երազներ կը հիւսէին Նոր Տարուան գիշերը քուն մտնելէ առաջ, սակայն բարբարոս ձեռքեր լռութեան դատապարտեցին զանոնք, արմատախիլ ընելով ձեզ, ցրուելով աշխարհի չորս հովերուն: Բայց անվհատ մնացիք դէպի ձեր ազնիւ ցեղին անմահութիւնը, վաղուան արշալոյսին համար, որ պիտի ծագի այս մանուկներուն սեւ աչքերը վկայ»:

Երկար ծափերով ողջունուեցան այս խօսքերը: Ապա դպրոցին աշակերտները արտասանեցին սահուն հայերէնով մը: Լաւագոյն արտասանողները ստացան դրամական նուէրներ, մասնաւոր յանձնախումբին կողմէ: Աղջիկներէն առաջին հանդիսացաւ Սոնիա Զուլալեան (Հայոց լեզու), Բ. Ալիս Մուրատեան, Գ. Ալիքեան: Մանչերէն՝ Ա. Մարտիկ Թիւթիւնճեան, երկրորդ՝ Ալեքս. Սիմոնեան, Երրորդ՝ Արսէն Զաղացպանեան, երգ՝ Ա. Կիւմիւշեան (Գինովին երգը), միւս արտասանողներն էին Թագ. Ճերմակեան, Օզուլեան, Արմէն եւ Յար. Տէմիրճեան (Լանսէյ): Յետոյ Տէմիրճեան եղբայրները իրենց քրոջ Լուսնթագին հետ երկու խմբերգներ ըրին, բոլորն ալ արժանանալով ջերմ ծափերու: Դպրոցականները խաղացին մանկական կտոր մը՝ երեք արարով, բաւական յաջողութեամբ, հանդէսի բեմին անյարմարութեան: Եւ ահա Կաղանդ Պապան վեց հրեշտակներու փողահարումներով, շրջապատուած մանուկներէն, որոնց «Բարի եկար Կաղանդ Պապա»յէն ետք, սկսան աւանդական պարը, եւ վերջապէս Կաղանդչէքներու առատ բաշխումը, բոլորին անխտիր: Պ. քաղաքապետին մեկնումէն վերջ ափսէ մը Թերթօնուշ աճուրդի դրուելով շահեցաւ Պ. Ս. Սիսլեան: Աճուրդը 17.250 ֆրանքի շահ մը թողուց դպրոցին: Եղան նաեւ առատաձեռն նուէրներ, դարձեալ դպրոցին:

Սեղաններուն վրայ շարուած էին չիչերն ու աղանդերները: Պարերը տեւեցին մինչեւ առտուան ժամը 2:

Այս առթիւ Կ. Խաչի վարչութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ մասնաւորապէս Տէր եւ Տիկին Պետրոս Մութաֆեանի որոնք իրենց ֆիզիքական աշխատանքներէն վերջ, ափսէ մը Թերթօնուշ նուիրեցին աճուրդին համար, նոյնպէս ուսուցիչ Պ. Կ. Տէրմոյեանին, իր յոգնատանջ աշխատանքներուն համար, ինչպէս եւ նուիրատուներուն ու բոլոր անոնց՝ որոնք ամէն տեսակով օգնեցին հանդէսին յաջողութեանը:

ՍՕՍ-ՓԱՐԻՋ

նախարարը, որ կ'ըսէ վարպետին.— Փառասուն ջորիի բեռ թէփի հրամանը մէկդի դիր: Այս գիշեր մեր թագաւորը մեռաւ, անոր համար գեղեցիկ դագաղ մը շինէ:

Մայրը կ'ըսէ տղուն.

— Ես քեզի չըսի՞, մի յուսահատիր, եկուր քնացիր, Աստուած ողորմած է, մինչեւ ուրիշ դուռ մը չբանայ մէկը չի գոցեր...:

ԱՐՄԵՆԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ՄԱՐՕ ԹԱԳՒՈՐԵԱՆ

★

Երեքշաբթի օր, ցուրտ եւ արեւոտ օր մը, հողին յանձնեցինք մեր սիրելի Մարօն: Բնիկ Իգմիրցի, հազիւ 37 տարեկան: Մայրը կորսնցուցած էր երկու տարի առաջ եւ կ'ապրէր մեծ քրոջը ընտանեկան յարկին տակ:

Մարօն իր բնաւորութեամբ սիրուած էր բոլորէն: Շատ հինէն կը ճանչնայինք զինքը: «Սիփան» երգչախումբի հիմնադիրներէն կարելի է համարել, այն օրերուն երբ Սաքօ Յակոբեան Փարիզի հանդէսներուն մասնաւոր փայլ եւ խանդավառութիւն մը կը բերէր, շրջապատուած միշտ երկսեռ երիտասարդութեամբ: Հայ երգին կառչողներէն էր Մարօն՝ ժրաջան եւ յամառ հետեւողական: Միշտ ներկայ էր թէ երգի փորձին, հանդէսին, երգահանդէսին, հակառակ իր ֆիզիքական տկարութեան:

Սաքօէն վերջ, Արայ Պարթեւեան, «Սիփան Կոմիտաս» երգչախումբերու միացում, Գուրգէն Ալէմշահ, Նշան Սերգոյեան, Վարդան Սարգսեան, Օհան Տուրեան, բոլորին ղեկավարութեամբ երգած էր Մարօն:

Խումբին լաւագոյն եւ կանոնաւոր հետեւող անդամուհին էր: Իբրեւ ալթօ բոլոր ղեկավարներուն ալ հիացում կը պատճառէր: Երգչախումբի նորեկ անդամուհի մը միշտ իրեն կը դիմէր, ականջը միշտ իրեն տուած կ'ըլլար, սխալ չերգելու համար: Մարօն երգչախումբին անսխալականն էր:

Երգչախումբը ունեցած է բազմաթիւ անդամներ եւ անդամուհիներ, որոնք եկած են եւ գացած, ամուսնութեան, մեկնումի եւն. պատճառներով, սակայն Մարօն միշտ հոն է եղած՝ երգչախումբի հաւատարիմ նեցուկը:

Այս ամառ առաջին անգամ ըլլալով կ'այցելէր Քօթ տ'Ազիւր: Հիացած էր Միջերկրականեան գեղեցկութեան վրայ, եւ երգի մը կը նմանցնէր զայն: Սակայն, աւաղ, երկար չտեւեց ... եւ քանի մը ամիս վերջ, Յունուար 14ին, բաժնուեցաւ մեզմէ, իբրեւ մեղեդի մը:

Երգչախումբի բոլոր անդամ – անդամուհիները կը խոնարհին իր գերեզմանին առջեւ եւ կը խոստանան միշտ վառ պահել հայկական երգը, այն երգը որուն համար տարիներ շարունակ հաճոյքով տքնեցաւ եւ աշխատեցաւ սիրելի Մարօն:

Երգչախումբի մը համեստ երգչուհին էր Մարօն, համեստներու մասին սովորութիւն չունինք դովեստներ շռայլել, սակայն հայկ. երգը միշտ ալ պէտք ունի Մարոյի նման անձնազոհ նուիրեալներու:

Յիշատակդ միշտ վառ պիտի մնայ մեր մէջ, սիրելի Մարօ:

«Սիփան-Կոմիտաս» Երգչախումբ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ զինուորական ատեանը մահուան դատապարտեց երկու սպաներ, իսկ բանտարկութեան՝ ուրիշ ինը ամբաստանեալներ, իբրեւ անդամ Իսլամ Եղբայրութեան:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

•

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Յունուար 19ին, Ալֆորվիլի Հայ Մարզականը կը հանդիպէր Ի. Ա. 16րդի, Փորթ Սէն Քլուի դաշտին վրայ: Թէեւ դասաւորման մէջ, վերջիններէն է այս խումբը, բայց գիտէինք որ շատ դժուար պիտի ըլլար յաղթանակ մը տանիլ:

Ցուրտը արգելք եղած չէր հոծ բազմութեան մը ներկայութեան համար: Իսկէն հայրենակիցներու մեծ թիւ մը եկած էր մեզ քաջալերելու:

Մեր պահեստի խումբը պարտուեցաւ 2–0ով: Երբ ժամը 15ին, առաջին խումբերը դաշտ ելան, կարելի չէր նախատեսել արդիւնքը, խաղը այնքան հաւասար կ'ընթանար երկուստէք:

Մօտ կէս ժամը անդադար, գնդակը բերդէ բերդ կը սուրար ապարդիւն, բայց վտանգը միշտ անպակաս: Կը կարծենք թէ խմբապետ Սրապ, լաւագոյն խումբը մէջտեղ հանած էր այդ օրը: Ինքը լաւ վարեց մեր տղոց խաղարկութիւնը քանի որ դադարէն տասը վայրկեան առաջ մեր խումբը յաջողեցաւ առաջին կէտը նշանակել 1–0:

Այլեւս հաւատացինք թէ պիտի յաղթենք, թէեւ հինգ վայրկեան ետք, դատաւորին անարդար վարմունքէն, հակառակորդը կը նշանակէր հաւասարող կէտը, 1–1:

Վճռական էր վերջնական ելքը երկու խումբերուն համար:

Երկրորդ կիսախաղին, հակառակորդը սկսաւ վայրագօրէն խաղալ: Քառորդ ժամէն ետք, մեր կեդրոնին մէկ սխալին վրայ կը շահէր երկրորդ նշանակէտը, 2–1: Զվհատեցան մեր տղաքը, քանի բաւական ժամանակ կար դեռ: Հինգ վայրկեան չանցած այն մարզիկը որ երկրորդ կէտին պատճառ եղած էր, կ'արձանագրէր հաւասարող կէտը, 2–2: Ծանր հարուած մը եղաւ այս ելքը հակառակորդին համար որ «տոնթափ» եղաւ: Քիչ վերջ Զարիֆեան կէտ մը եւս կ'արձանագրէր, 3–2:

Այսպէս խաղը կը վերջանար մեր յաղթութեամբ:

Թէեւ երթի վերջին մրցումը ընդդէմ Անկէն – Մոնմօռանսի դեռ չէ կատարուած, այս կիրակի, մեր դաշտին վրայ մեզի կ'այցելէ Քոլոմպ – Սփորի խումբը իբրեւ դարձի առաջին մրցումը:

Յունուար 16ին մրցում չունէինք:

Զ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆԵՐՈՒ ԴԷՄ նոր միջոցներ ձեռք առաւ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը: Արգիլուած է լուսանկարել երկաթուղիներու կայարանները, զինուորական հաստատութիւնները, անթելի կայանները եւն.: Խ. Միութիւնն ալ նոյն սահմանափակումները հաստատած է Ամերիկացիներուն դէմ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (57)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

•

Այժմ խմբապետի պատասխանատուութիւնը քո վրայ է: Դու պարտական ես քննել, դիրքէ դիրք թափառել, որպէսզի թշնամին մեզ անակնկալի չբերէ:

Ապրօն ժպտում էր:

Միւս կողմէն, չարաճճի փոքրիկ Պետրոսը եկաւ եւ ասաց.

— Պարոն Ապրօ, ո՞ւր կը հրամայես որ գնամ:

Ապրօն կարմրեց, շառագունեց, բայց ձայն չհանեց, որովհետեւ ինք ասել էր նրան. «Այժմ ես Պարոն եմ եւ քեզ կը պատժեմ»: Եւ Պետրոսը կը ծիծաղէր:

Ապրօն անմիջապէս իր պարտականութեան գլուխ է անցնում, դիրքերի համար պէտք եղած կարգադրութիւններն է անում եւ ինքն էլ դիրքէ դիրք անցնում ու քննութիւն կատարում:

Անհրաժեշտ կը նկատեմ ծանօթացնել Ապրոյի հետ:

Ապրօն Ախլաթի Կծուակ գիւղից էր: Մեզ հետ եղել էր երկար ժամանակ: Փորձառու եւ պարտաճանաչ զինուոր էր: Թէ եղել էր Նարման գտնուած խմբի մէջ եւ թէ մեզ հետ եկել էր Սասուն՝ «Մրրիկ» ձիաւոր խմբի հետ: Մասնակցել էր Սասնոյ մի շարք կռիւներին: Վերջին կռիւների ժամանակ վիրաւորուել էր:

Երբ մենք Սասունից Ախլաթ եկանք, մեզ հետ բերինք Ապրօն վիրաւորուած վիճակի մէջ: Նրան յանձնեցինք Տելեմաքի խնամքին: Վերջինս էլ Ծուար գիւղի գաղտնի մի պահեստատեղում թաքցրել էր նրան մի ամիս, քաղաքից գաղտնի բերել էր տուել մի բժիշկ եւ բժշկել:

Երբ Վանից վերադարձանք Նեմրութ, տեսայ որ նա բոլորովին առողջացած էր, ուստի առի մեր խմբի մէջ:

Մեկնումէս առաջ ահա այդ թրծուած հայդուկին յանձնեցի խումբը:

Ասլան Սողօն հետս առած էի: Լերան գագաթից իջանք դէպի վար: Տղաները մնացին գագաթին մօտ եւ եղան տէրն ու տիրականը այդ լեռնային բարձունքներին: Որքանատեն անոնք հոն էին, մենք բաւական հեռաւորութեան վրայ ապահով էինք: Նրանց հրացանի գնդակները կրնային մեզ պաշտպանել մինչեւ զառիվարի ստորոտը:

Սողոյի հետ գնում էինք արագաքայլ: Կարծես մրցում էինք իրարու հետ, առանց ձայնի եւ աղմուկի: Վերջապէս, լռութիւնը ես խզեցի՝ ասելով.

— Գիտե՞ս, երեք վիրաւորներ կան խմբի հետ:

— Որո՞նք են վիրաւորները:

— Մէկը՝ Կոտոյի Հաճին, երկրորդը՝ Բերդակայ Անտրօն, երրորդը՝ Աւրնայ Գեւօն:

— Ծա՞նր վիրաւորուած են թէ թեթեւ:

— Գիտեմ թէ Հաճին Սասուն էր վիրաւորուած եւ կը հաւատամ որ լաւացած է: Իսկ միւսների մասին չգիտեմ: Միայն սուրհանդակները ասացին, որ «վիրաւորները ձիերի վրայ դրուած էին»: Լեռնային կածաններով, առանց նկատուելու, հասանք Շամիրամ: Տղաները լուռումունջ դիմաւորեցին մեզ:

Առաջին անգամ համբուրուեցի Մուրատի հետ, յետոյ կարգաւ Անդրանիկի, Գէորգի, Առաքելի, Իսոյի եւ միւսների հետ:

Չորս ամիս էր որ տեսած չէի Անդրանիկը: Նա մնացած էր Մշոյ դաշտում, իսկ ես վիրաւոր, Ջաթայի Գոմի մէջ, վերջին անգամ համբուրուած էի նրա հետ ու հեռացած:

Այնուհետեւ շատ ջուրեր էին հոսել կամուրջի տակից:

Անդրանիկը պատմեց.

— «Երբ դու հեռացար, Վահանը ողջ էր: Մուրատ անոր առաջարկեց, որ միասին Մշոյ դաշտ գայ: Դու արդէն վիրաւոր էիր, չէիր կրնար քալել: Հոն պիտի որոշէինք մեր բռնելիք դիրքը: Վահանը չհամաձայնեցաւ. նախընտրեց երթալ Տալւորիկ եւ մնալ հոն քարայրի մէջ: Այն քարայրի մէջ, ուր 1894ի ապստամբութեան ժամանակ պատսպարուած էր Մուրատը (Համբարձում Պօյաճեանը):

«Վահանը չէ կարողացել երկար մնալ հոն: Եւ մի օր դուրս ելած ժամանակը, Քիւրտերից նկատուել էր եւ քարայրի դրան մօտ սպաննուել Տիգրանակերտցի Հաճիի հետ, եւ դիակները մնացել էին հոն կողք կողքի:

«Այնուհետեւ Քիւրտերը ընկնում են լեռները եւ հալածում մեզ ինչպէս որսկան շուներ:

«Անօթի ծարաւ թափառում էինք: Մի օր էս սարի վրայ, միւս օրը էն սարի վրայ: Շաբաթներով սոված մնացինք: Բոպիկ մնացինք: Մեր չար բախտէն էլ լեռների մէջ ոչ մի կենդանիի չէինք պատահում, որ մորթէինք եւ միսն ուտէինք ու կաշին հագնէինք:

«Ժողովուրդը թէեւ ճզմւում էր Թուրք զինուորների կրունկների տակ, բայց տրամադիր էր օգնելու մեզ, միայն միջոցներ չէր կարողանում գտնել:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ղի ձեւ մը գտնուի եւ Ազգաժողովը մի – ջամտէ, կրակը դադրեցնելու համար :

Խաղաղական ովկիանոսի ամերիկեան նաւաբաժինը պատրաստ կը սպասէ եւ պիտի պաշտպանէ Ֆորմոզան, եթէ յար – ձակում գործուի։ Բոլոր լուրերը կը հաստատեն թէ համայնավարներու ճըն – շումը կ'աւելնայ Ֆորմոզայի նեղուցին մէջ։ Կը կարծուի թէ նոր ձեռնարկներ պիտի կատարուին, շրջակայ կղզիները գրաւելու համար :

ՍԷՆԻ ՅՈՐԴՈՒՄԸ ՍԱՍՏԿԱՑԱՒ

ԵՐԿԻՒՂԱԼԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՇԱՏ ՄԸ ԹԱՂԵՐՈՒ ՄԷՋ

Մինչ լաւատեսներ կը կարծէին թէ ա – մէն վտանգ անցած է, Սէնի յորդումը յանկարծ սաստկացաւ առջի օր, եւ կը կարծուի թէ եօթը մեթրի պիտի հասնի մինչեւ կիրակի։ Արդէն իսկ ծանր մտա – հոգութեան մատնուած ենթորպէյլի մէջ, ուր չորս թաղեր կը գտնուին 1·60 մեթր ջուրերու տակ։ Երեք հարիւր շէնքեր պարպուած են։ Շատ մը ճամբաներ ողող – ուած են մայրաքաղաքին շրջակաները : Կացութիւնը ծանր է նաեւ Մոնթերոյի եւ շրջակայ գիւղերուն մէջ, որոնց երկու երրորդը ծածկուած է Սէնի եւ Իոնի ջու – րերով։ Ազատարարներ գերագոյն ճիգեր կը փորձեն այլուր փոխադրելու համար հարիւրաւոր աղէտեալներ :

Քորպէյլի մէջ ժամէ ժամ կը յորդին Սէնի ջուրերը, աճուդողի մատնելով բը – նակիչները։ Սանդուղներ դրուած են շատ մը շէնքերու առջեւ, որպէսզի վարձակալ – ները կարենան իրենց բնակած յարկերը մտնել դուրսէն։ Բազմաթիւ կամաւորներ աղէտեալներուն կ'օգնեն անձնուիրաբար : Քաղաքապետը փակել տուաւ երեք դըպ – րոցներ որոնք ողողուած էին։ Սէն է Ուազի նահանգապետը աղէտին վայրը գնաց :

Փարիզի ծանօթ արուարձաններէն Իսի լէ Մուլինոյի մէջ բազմաթիւ ընտանիքներ հեռացան իրենց տուներէն։ Մառնի յոր – դումն ալ կը սաստկանայ հետզհետէ . այնպէս որ Փարիզեան շրջանի գրեթէ բո – լոր արուարձանները եւ գիւղերը վը – տանգուած են, աւելի կամ նուազ :

Կացութիւնը նոյնքան ծանր է Միջին Ֆրանսայի մէջ։ Պուաոյէն կը հեռագրեն թէ Կառոնի յորդումը կը շարունակուի տեղատարափ անձրեւներուն հետեւան – քով։ Քանի մը գիւղեր պարպուած են : Ռոնի յորդումը վեց մ. 30ի հասած է Ավինեոնի մէջ։ Կոյուղիները պայթած ըլ – լալով, աղտոտ ջուրեր կը հոսին կարգ մը թաղերու մէջ։ Լիոն պաշարուած է Սոնի ջուրերով եւ կացութիւնը տագնապալի կը համարուի։ Հանրակառքերն անգամ դըժ – ուար կը բանին։ Բարեբախտաբար Ռոնի ջուրերը սկսած են իջնել :

Այսօր, շաբաթ, պիտի փակուի Ենվա – լետի օդանաւային կայարանը, այնպէս որ Նոր Ֆրանսի եւ ուրիշ ընկերութեանց ճամբորդները ստիպուած են ուղղակի Օր – լի երթալ :

× Երեսուն գիւղեր ամբողջովին կըղ – զիացած են Էնի նահանգին մէջ։

Փարիզեան շրջանին մէջ, Սէն Միշէլի եւ Օրսէի կայարանները փակուեցան : Միջոցներ ձեռք առնուեցան պաշտպանե – լու համար Ռընոյի հաստատութիւնը, Ազգ. Ժողովին շէնքը եւս։ Երթեւեկը դադրած է Պերսիի եւ Ռափի քարափնե – րուն միջեւ։ Բազմաթիւ նկուղներ ողող – ուած են :

Ջուրերը կը սպառնան Մօ քաղաքին, ժամէ ժամ :

× Կացութիւնը ծանր է նաեւ Անգլիոյ մէջ։ Սկովտիոյ լեռներուն մէջ կղզիացած հազարաւոր բնակիչներ ուտեստ կը ստա – նան օդանաւերու միջոցաւ :

ՊԵԼՃԻՔԱՅ Երեսփ. Ժողովը յունուար 20ին վաւերացուց Փարիզի համաձայնու – թիւնները, ջախջախիչ մեծամասնու – թեամբ, 9ի դէմ 181 ձայնով Երկու հոգի ձեռնպահ մնացին։ Երեսփոխաններու ընդհ. թիւն է 212, բայց շատեր բացակայ էին։ Դէմ քուէարկողներէն չորսը համայ – նավար են, երկուքը ընկերվարական, միւսները՝ ազատական կամ քրիստոնեայ։

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած աշակերտներու կողմէ
23 Յունուար, կիրակի օր, ժամը 16ին

Ա. Մաս.— Վոլմարի փոքրիկ կոմսը
Ընտանեկան տրամ, երեք արարով :

Բ. Մաս.— Վօթըր Տէվուէ Իօժէն
Քօմէտի ան էօն աքթ

Գ. Մաս.— Երկու Հնակարկատներ
Ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 1 արար։

ԲԱՑԱՌԻԿ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերնե – րը եւ մարմինները կիրակի 23 Յունուար, կէս օէ վերջ ժամը 2·30ին Սոսիէթէ Սավանթի մէջ։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՃՇԴԱՊԱՀ ԸԼԼԱԼ :

Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

Տեղի պիտի ունենայ Սորպոնի մեծ ամ – փիթատրոնին մէջ, 27 Փետրուար, կիրա – կի, ժամը 15ին :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

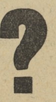
Այս առթիւ հրապարակ հանուած են նուիրատոմսեր :

Բոլոր նուէրները պիտի ծանուցուին «Յառաջ»ի մէջ։

Ձեր նուէրները կրնաք ղրկել նաեւ «Յա – ռաջ»ի կամ հայ գրավաճառներուն մի – ջոցաւ, կամ յանձնել անոնց որ պիտի ներկայանան, փոխան ստացագիր – նուի – րատոմսի :

ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ
ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ ԿԸ ՎԵՐԱՊԱՀԷ ՁԵԶ

12 ՄԱՐՏ 1955Ի ԳԻՇԵՐԸ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մ. Թաւշանճեան եւ զա – ւակները Գրիգոր եւ Տիգրան, կը ծանու – ցանեն թէ հոգեհանգիստ պիտի կատար – ուի այս կիրակի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ իրենց մօր՝ Տի – կին ԱԶՆԻՒ ԹԱՒՇԱՆՃԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին անոր յիշատակը յար – գողները :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՐԱՄՆԵՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԿԵԴՐ. ԴՐԱՄԱՏԱՆ ՄԷՋ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Յակոբ Նիքսարլըօղլու, Իչ Պանքասը Ենի ճամի.— Մառ՛ Տէօքմէճեան, Իսա – հակ Օզարարաթեան, Զըրաաթ Պանքասը Իսկէնտէրուն.— Պետրոսի որդի Տիշրան, Զըրաաթ Պանքասը Իսթանպուլ.— Միքա – յէլ Ալիքսանեան, Բարսեղ Գօզանեան, Պօ – ղոս Զիլինկիրեան, Այկէւլ Պալթաեան, Վահան Մաթէոսեան, Յակոբ Տամաճը – օղլու, Անատօլու ապահով. ընկ.— Եօ – ժէնի Արիկեան, Թիւրքիյէ Էմլաք Քրէտի Պանքասը.— Փանոսեան, Արմենակ Մու – րատեան : Մ. Աշըքեան, Առաքել Արաս (Բանկալթի, Թէփէպաշը, Փափազեան արր. թիւ 4), Իսթանպուլ Էմնիյէթ Սան – տըղը.— Պօղոս Զարանի ժառանգորդներ (Թաքսիմ Դարլապաշի, Թէրօբալաս յարկ »), Ինսթիթիւթօ Նացիօնալէ տէլլէ Ասիք. ապահով. ընկ.— Յակոբ Քերոբ – եան, Վերժին եւ Բարսեղ Ապաճեան, (Հնգց. Գէորգ Ապաճեան առեւտր. տուն, Իրան), Բիւզանդ Նաճարեան (Իսրայէլի մէջ ուսուցիչ)։

6ՐԴ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿ. ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԴԱՏԻ ՄԱՍԻՆ «ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅ ԶԱՐԹՕՆՔԸ» (1840 – 1878)

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Փոթո – րիկ խումբի, այս երեքշաբթի ժամը 21 – ին, Սօսիէթէ Սավանթ, 28 ռիւ Սէրփան, Մէթրօ Սէն Միշէլ :

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Բոլոր փափաքողները անխտիր կը հը – րաւիրուին այս շահեկան դասախօսու – թեանց :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Աւետարանական Եղբայ – րութեան եկեղեցին ցաւով կը ծանուցանէ վերապատուելի Առաքել Փափազեանի մահը որ տեղի ունեցաւ չորեքշաբթի, 19 Յունուար :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր շաբաթ՝ ժամը 10ին Քլամառ,
Eglise des Reformés,
Rue Moulin de Pierre
(Բնակարանի հասցէ՝
49, Rue de Paris (CLAMART)

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Այս կիրակի ժամը 4ին Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ, մասնակցութեամբ Շա – ւիլի Հ. Յ. Դ. «Անդրանիկ» խումբին :

Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր ընկերնե – րը, ընկերուհիները եւ հայ երիտա – սարդութիւնը :

ՁԱՅՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Փարիզի մէջ

Այս կիրակի, երեկոյեան ժամը վեցին ձայնաւոր պատարագ Սէն Կապրիէլի ե – կեղեցիին մէջ (Ռիւ տը լա Բլէն, 81)։

Ս. Խաչի ժողովրդապետութիւն

ՊԱՏԱՐԱԳ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Վա – տիկանէն պատարագ : Ձայնասփիւռէն կարճ ալիք 19, 25, 31 :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ «ԱՐԾԻՒ» ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ

Պարահանդէս երեկոյթը իր Ե. տարեդար – ձին առթիւ : Յունուար 22ին, ժամը 21 – էն մինչեւ լոյս, ԱԼՀԱՄՊՐԱՅԻ գեղեցիկ սրահներուն մէջ :

Ի նպաստ իր վիրաւորներուն։

Նուագախումբ ՌՕԺԷ ԿՕՄԷ :

Բացառիկ անակնկալներ գեղարուես – տական բաժնին մէջ Ֆրանսական պարե – րով եւ երգերով։ Քոթիյօն, պիւֆէ, ֆօն – ֆէթի :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խում – բի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը ճիշդ 21ին, Լը Ռէժանի վերնայարկը։ Կա – րեւոր օրակարգ :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ ժա – մը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը խիստ կարեւոր է։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր – ները, այս շաբաթ ժամը 20·30ին, «Օ – հանջանեան» ակումբին մէջ։ Խիստ կարե – ւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ.Յ.Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—
Հայաստան ենթ. այս Շբ. ժամը 20·30ին։
Քրիստափոր ենթ. այսՇբ. ժամը20·30ին։
Մուրատ խումբը (Ավինեոն) Կիրակի ա – ռաւօտ ժամը 10ին։
Արամ խումբը կիրակի իրիկուն ժամը 19։

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ՊԱՆԵԷՕ Քաշանի Ց. Կ. Խաչի մասնա – ճիւղը իր բոլոր անդամուհիները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս չորեքշաբթի, ժամը 21ին, ընկ. Պասմաճեանի տունը :

ՊՌԷՄՈՆԻ ՄՐՑԱՆԱԿԻ ՑԱՆՁՆԱ – ԽՈՒՄԲԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

25 Յունուար ժամը 9ին
Salle Débussy, 252 Fg. St. Honoré
Դասախօս Mme Arlette de Pitray
Նիւթը՝ Les Fils des Dieux Lares
կամ (L'Homme Arménien)

ԱՄԱՆՈՐԻ ՀԱՆԴԷՍ

ԷԻՈՆ.— Յունուար 24ի երեկոյ ժամը 8·30ին Լիոնի Հայկազեան վարժարանի ա – մանորի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Սինէ Ռէքսի մէջ : Գեղեցիկ վա – յելք մը մասնաւորապէս ծնողներու հա – մար։ Մուտքը ազատ է։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 23 ՅՈՒՆՈՒԱՐ * DIMANCHE 23 JANVIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7579 31e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2990

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲԱՅՑ ԵՒ ԱՅՆՊԷՍ...

Հետզհետէ կը չէզոքի տխուր երեւոյթ մը, — «Ընթերցողի տագնապը»։

Գրեթէ ամէն գաղութի մէջ կը լսէք նոյն տրտունջը, — ընթերցող հասարակութիւնը զգալապէս պակսած է։ Հիները նօսրացած կամ յոգնած են, իսկ նորերը չեն կարդար։ Ոչ թերթ, ոչ ալ գիրք։

Մեր թերթին մէջ ալ երեւցան զանազան գրութիւններ, նոյն իմաստով։

Այսօր պիտի կարդաք բաւական երկար տեսութիւն մը, որ հիմնուած է իրական վկայութեանց վրայ։

Հալէպի մեր պաշտօնակիցը, Արեւելք, վերջերս երկու խմբագրականներով կը հաստատէր թէ 60.000 հայութեան մէջ հազիւ հարիւրին հինգը հայերէն թերթ կը կարդայ։

Այս առթիւ կը պարզէր, նաեւ, սպառած ամէն տեսակ թերթերու թիւը, որ 2 – 2500ը չանցնիր։

Աւելի թշուառ պատկեր մը կը ներկայացնէ գիրքերու սպառումը։

Տագնապը պարզելէ ետք, «Արեւելք» պատճառներէն մէկն ալ կը յայտնէր, — գիներու սղութիւնը։ Եւ միջոցներ կ'առաջարկէր, աժանցնելու համար։

Անհերքելի է տագնապը եւ տարիներու պատմութիւն։

Եւ տարակոյս չկայ թէ հետզհետէ պիտի ծանրանայ, մասնաւորապէս Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի մէջ, ուր հայ[ու]թիւնը անխնայ կը գործէ։

Բայց եւ այնպէս, ոչ թերթ կը մեռնի, ոչ ալ գիրք։

Տպագրական մեքենան անընդհատ կը բանի Արեւելքէն Արեւմուտք։

Անշուշտ անպատճառ պիտանի բաներ չեն որ մամուլին կը յանձնուին։ Ցորենին հետ խառնուած է յարդը, բոլոր գաղութներուն մէջ։

Եւ սակայն, չարժումը կանգ չէ առած։ Եւ պատկերը այնքան ալ յուսահատական չէ։ Գոնէ երկար ատենի մը համար։

Ամէնքն ալ սեւ կը տեսնեն Հիւս. Ամերիկայի պատկերը։

Բայց, իրողութիւն է որ բազմաթիւ թերթեր եւ գիրքեր կը հրատարակուին հոն, տարիներէ ի վեր։

Միայն «Հայրենիք» ամսագրին 32 տարուան գոյութիւնն ալ կ'ապացուցանէ թէ հայերէն կարդալու վարժութիւնը չեն կորսնցուցած տակաւին։

Մեր գաղութին մէջ եթէ շատ բան չարտադրուիր, դուրսէն եկած գիրքեր կը սպառին պարբերաբար։ Եւ չմոռնանք թէ գիներն ալ շատ սուղ են։

Յառաջ, որ գրավաճառութեամբ չզբաղիր, քանի մը բարեկամներու գիրքերը տարածեց առանց մեծ դժուարութեան, գնահատելի քանակութեամբ։

Միւս կողմէ, հեղինակներ կան որոնք անձամբ կը սպառեն իրենց գիրքերը, ունենալով իրենց յատուկ հասարակութիւնը։

Գալով Միջին Արեւելքի, մենք այնքան ալ յոռետես չենք։

Հինգ օրաթերթեր կան Պէյրութի մէջ։ Եթէ պարբերականները եւ գիրքերն ալ հաշուենք, պիտի տեսնէք որ ծանրկեկ բեռ մը շալկած է գաղութը։

Ուրեմն կը կարդան։ Եւ երբ ամենօրեայ կամ պարբերական հրատարակութիւնները այնքան շատ են, գի՛րքն է որ կը տուժէ։

Բոլոր գաղութներուն մէջ ալ կան խորթ, ինքնահաւան տարրեր որոնք վերէն կը նային հայերէն հրատարակութեանց վրայ։ Պոլսոյ մէջ չկա՞ր այդ «արգոյ հասարակութիւնը», ամէնէն փայլուն շրջաններուն։

Այս խորհրդածութիւններով չենք ուզեր ժխտել տագնապը։

Հարկ է հիմնովին քննել պատճառները եւ դարմանի մասին մտածել։

Շ.

ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԷՆԸ ԿԱՏՂԱԾ Է

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐ ՈՂՈՂՈՒԱԾ

*

ԱՐՏԱԿԱԳ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

ՋՐՈՒՔ ԱՌՆՈՒԽԵՑԱՆ

Սէնի յորդումը կը շարունակուի։ Մասնագէտներ կը կարծեն թէ կրնայ եօթը մեթրն ալ անցնիլ վաղը, երկուշաբթի, յիշեցնելով 1924ի աղէտը։ Արդէն իսկ ողողուած են Պուլոնյըի, Մէօտոնի, Սեւրի, Սէն Քլուի, Սիւռէնի, Փութօյի ափերը։ Մասամբ ողողուած են Նանթէռ, Ռիւէյլ – Մալմեզոն, Շաթու, Պուրժիվալ և Լը Փէք։ Իսկ ուրիշ արուարձաններ ալ վտանգուած։

Աղէտը այնքան ծանր է որ տեղական թերթերը կը հարցնեն թէ ամէն բան նախատեսուա՞ծ է։ Սէնի նահանգապետութեան ընդհ. քարտուղարը կը ծանուցանէ թէ բոլոր միջոցները ձեռք առնուած են, եթէ կացութիւնը աւելի ծանրանայ եւ թէ վախնալու բան չկայ։ Հաւանական է որ մայրաքաղաքին կարգ մը թաղերն ալ ողողուին, մասնաւորապէս Ժաւել եւ Ակադեմիային շրջակայքը։ Միւս կողմէ, պատսպարաններ բացուած են բաւարար անկողիններով։ Արկածեալները կրնան դիմել իրենց թաղապետներուն։

Փարիզի քաղաքապետը, Պ. Պիրնառ Լաֆէ, երէկ բացառիկ նիստի հրաւիրեց քաղաքապետական խորհուրդը։ Սէնի նահանգային ժողովն ալ արտակարգ նիստի հրաւիրուած է այսօր, կիրակի։

Վարչապետը եւ ներքին գործերու նախարարը քննական պտոյտ մը կը կատարեն աղէտեալ վայրերը, սկսելով Շուազիլը Ռուայէն, ուր ընդունեցան Սէնի նահանգապետին եւ ոստիկանութեան վերատեսուչին կողմէ։ Այս թաղէն 450 Ալժերիացիներ այլուր փոխադրուեցան։ Նահանգապետը տեղեկութիւններ հաղորդեց եղած կարգադրութեանց մասին։ Շարժման մէջ դրուած են վաթսուն ջրհաններ որոնք երեք հարիւր խորանարդ մեթր ջուր կը պարպեն իւրաքանչիւր երկվայրկեանի մէջ։ Միւս կողմէ, գործակցութիւն հաստատուած է բոլոր թաղապետութեանց միջեւ եւ 1200 սենեակներ պատրաստուած են, արկածեալները պատսպարելու համար։ Միեւնոյն ատեն առժամեայ մթերանոց մը հաստատուած է Ցուցահանդէսներու Փարքին մէջ, կահ-կարասիները պահպանելու համար։ Այս առթիւ նահանգապետը ցաւով դիտել տուաւ թէ արկածեալներու տեղաւորման գործը դժուարութեանց կը հանդիպի, որովհետեւ պանդոկներու սենեակները մեծ մասով բռնուած են ոստիկաններու կողմէ, որոնք Փարիզ փոխադրուած են, Փուժատի սարքած բողոքի ցոյցին առթիւ։ (Փուժատ գրավաճառ մըն է որ միութիւն մը կազմած է գաւառի մէջ, բողոքելու համար տուրքերու ծանրութեան դէմ։ Շարժումը տարածելու համար, այժմ Փարիզ եկած է եւ հրապարակային ժողով մը պիտի գումարէ Ցուցահանդէսներու Փարքին մէջ, Վերսայլ, կառավարութեան արտօնութեամբ։ Կը յուսայ մինչեւ երեք հարիւր հազար հոգի հաւաքել։ Արգիլուած է որեւէ ցոյց քաղաքին մէջ)։

Սէնի նահանգապետութիւնը նկատի առնելով յորդումին բացառիկ ծանրութիւնը, կը յանձնարարէ գետեզերեայ բնակիչներուն ամէն միջոց ձեռք առնել, փրկելու համար նկուղներու մէջ տեղաւորուած պիտանի առարկաները։

Մառնի յորդումն ալ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ։ Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան մասնագիտական ճիւղը կը նախատեսէ թէ Սէնի յորդումը 7 մ. 15ի պիտի հասնի այսօր, կիրակի, իսկ երկուշաբթի աւելի պիտի բարձրանայ։ Երէկ 6.80 էր։

Այս առթիւ յիշենք թէ 1945ին ջուրերու բարձրութիւնը 6.85 էր, իսկ 1910ին 8.62։ Եթէ յորդումը այս բարձրութեան հասնի, այնքան վտանգաւոր չէ այժմ, քանի որ պաշտպանողական միջոցներ ձեռք առնուած են տարիներու ընթացքին։

Առ այժմ ընդարձակ տարածութիւններ ողողուած են մասնաւորապէս Սէն է Մառնի, Սէնի եւ Սէն է Ուազի նահանգներուն մէջ եւ հազարաւոր բնակիչներ հարկադրուած են այլուր փոխադրուիլ։ Ամբողջովին ողողուած են Սէնի քարափները եւ հազարաւորներ հեռուէն կը դիտեն ջուրերուն բարձրացումը։ Առջի օր ջուրերը խուժեցին Պերսիի եւ Ռափի քարափներուն երկայնքը դիզուած աւազի պարկերուն վրայ, ինչպէս նաեւ Փասիի քարափին վրայ։

Վարչապետը ձգախէժէ կօշիկներ կը հագնի, ողողեալ վայրերը այցելած ատեն։

Սէնի ջուրերը այնքան արագօրէն կը հոսին քաղաքին մէջ որ, քաղաքապետութիւնը փակեց Փոն տէ զ'Առի կամուրջը (Լուվրի եւ Ֆրանսական Ակադեմիային միջեւ)։ Սէն Քլուի անտառը լիճի մը վերածուած է։ Վոնշաւին ձիարձակարանն ալ հետզհետէ կը լեցուի։ Փակուեցան Սէն Քլու – Լոնշանի եւ միւս գետեզերեայ ճամբաները։ Սէն – Ժէռմէնի կղզին ամբողջովին ողողուած է։ Կը կարծուի թէ Բչ. օր պիտի փակուին Ռընոյի գործարանները որոնք հաստատուած են Սեկէն կղզիին վրայ։ Հաստատութեան վարչութիւնը յանձնարարեց բանուորներուն հետեւիլ անթելին, իմանալու համար թէ գործի պիտի երթա՞ն։

Գետեզերեայ բնակիչներուն յանձնարարուեցաւ վերի յարկերը փոխադրել իրենց գոյքերը եւ պատրաստուիլ ի հարկին այլուր փոխադրուելու։ Արդէն իսկ մասնաւոր շէնքերով լուր կը տրուի բնակչութեան, երբ ջուրերը կը խուժեն դէպի ցած թաղերը։ Սիւռէնի ամերիկեան զինուորական հաստատութիւնը, որ պաշտպանուած է աւազի պարկերով, աւելի բարձր յարկեր փոխադրեց գոյքերը։

Ջուրերը հասած են նաեւ Նոթր Տամի եւ Ակադեմիայի հիմերուն։ Ազգ. ժողովի շէնքն ալ վտանգուած է։ Ջուրերը կը սպառնան կեդրոնական ջերմութեան բաժնին։ Ջուր հասած է նաեւ դատական պալատին «Մկան Թակարդ»ին մէջ (Սուրիսիէռ)։ Երկրագործական Նախարարութիւնը կը հաշուէ թէ ամէն ժամ հարիւր արտավար տարածութեամբ արտ

(Շար. ը կարդալ Դ. էջ)

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

*

ՏՈԿԱԼ ՈՒ ԱՇԽԱՏԻԼ

Մամուլին պարտականութիւնն է ան – շուշտ չարն ու բարին ցոյց տալ։ Մանաւանդ մեր այս գաղթականի օրերուն, երբ ենթակայ ենք չարին, հարկաւոր է գտնել բարին, եւ զայն իբրեւ օրինակ գործածել մեր երերուն երիտասարդութեան համար։

Միշտ հակամէտ ենք խօսելու մոլութեանց, փորձութեանց, կամ առ նուազն սովորական թերութեանց մասին որոնք գրեթէ հասարակաց են բոլորին համար։ Մանաւանդ որ, քիչ մը ամէն օր բան մը աւելի կը կորսնցնենք մեր ազգային կամ անհատական յատկութիւններէն։

Ինչո՞ւ այս քիչ մը յոռետես մտածումները, երբ մանաւանդ կ'ուզես մատնանշել դրական երեւոյթ մը որ հպարտութեամբ կը լեցնէ հոգին։

Կը լսես, կը տեսնես, Ֆրանսայի թէ Իտալիոյ կամ Պելժիոյ մէջ երիտասարդներ որոնք գրեթէ մերկ, առանց սանթիմ մը ունենալու իրենց կեանքը փրկած են ապաստանելով մեծ ոստաններ, ու սկսած են չարաչար աշխատիլ։ Կամքի ի՜նչուժով, ի՜նչ կորովով սկսած են ամէնէն հասարակ աշխատանքները կատարել պարզ ապրուստի մը համար եւ աստիճանաբար եկած հասած են այնպիսի դիրքի մը որ պատիւ կը բերէ գաղութին, նոյնիսկ հիացում պատճառելով բնիկին։

Հարուստ կամ նոր հարստացած Հայեր շատ ունինք, պատերազմի կամ ուրիշ անակնկալներու շնորհիւ։ Մեր մատնանշումը անոնց համար է որոնք մի միայն ճակտի քրտինքով, չարաչար աշխատանքով, յարատեւութեամբ, Հայուն յատուկ ձեռներէցութեամբ հասած են փայլուն, շատ փայլուն դիրքերու։ Միշտ զերոյէն սկսած ըլլալով։

Աչքի առջեւ ունիմ այդ երիտասարդներէն շատեր որոնք թէ Ֆրանսայի եւ թէ հարեւան գաղութներու մէջ անուն մը շահած են, դիրք ու դրամ, շնորհիւ իրենց բազուկին։

Կ'արժէ որ պարծենանք անոնցմով ալ եւ իբրեւ օրինակ ցոյց տանք յուսահատ սկսնակներու։ Մանաւանդ անոնց որ հետամուտ՝ դիւրին վաստակներու, կ'արհամարհեն Աշխատանքը։

Տոկալը մեր նշանաբանը պէտք է ըլլայ ամէն ճակատի վրայ։

ՍՕՍԻ

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Ողողումներու հետեւանքով յետաձգուած է Մուրատեան Դպրոցի թատերական ներկայացումը որ տեղի պիտի ունենար այսօր կիրակի։

Վարժարանը վտանգուած չէ, քանի որ կը գտնուի աւելի բարձր դիրքի մը վրայ։ Պարենաւորման համար հաստատուած է կամրջակ մը դրան առջեւ։

ՀԱՐՑԱՊՆԴՈՒՄՆԵՐ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԱՍԻՆ

Ազգ. ժողովը հարիւրի դէմ 519 ձայնով որոշեց յետաձգել Հիւս. Ափրիկէի մասին եղած հարցապնդումներուն անմիջական քննութիւնը։ Այս ելքը յաջողութիւն մը եղաւ վարչապետին համար, որ կ'ուզէր նախապատուութիւն տալ եւմտացոյցի քննութեան։ Հարցապնդումներուն վիճաբանութիւնը տեղի պիտի ունենայ Փետր. 2–3ին, այսինքն աւելի առաջ քան Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման քննութիւնը ծերակոյտին կողմէ։ Իսկ եւմտացոյցին վիճաբանութիւնը պիտի կատարուի այս շաբթու։

Վարչապետը, որ վերակազմած էր դահլիճը, կարճ ժամանակ մը շահեցաւ, բայց Հիւս. Ափրիկէի վերաբերեալ խնդիրներուն քննութիւնը կրնայ նոր դժուարութիւններ պատճառել։

Պ. Մենտէս Ֆրանս երէկ նոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Թունուզի վարչապետին հետ եւ կը յուսայ գոհացուցիչ ելքի մը յանգիլ, հարցապնդումներու քննութենէն առաջ։ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ դահլիճին վերակազմութիւնը դաղջ ընդունելութիւն մը գտած է Ազգ. ժողովին մէջ։ Վեց նոր նախարարներ աւելցած են դահլիճին անդամներուն վրայ։ Կարգ մը հոսանքներ դժգոհ են զանազան պատճառներով։ Ժողովրդական Շարժումը վտարեց իր գործօն անդամներէն Ժան Միւկլան, որ նախարարական պաշտօն մը ընդունած էր, հակառակ տրուած որոշման։ Նախապէս ալ վտարած էր ուրիշ նախարար մը, Պիւռոն (եւմտական)։ Այս վտարումներով 19 երեսփոխաններ արտաքսուած կ'ըլլան իրենց կուսակցութիւններէն (17ը ընկերվարական)։

ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՕՐԷՆՔԸ բարեփոխելու համար օրինագիծ մը յանձնուեցաւ Մ. Նահանգներու ծերակոյտին եւ երեսփ. ժողովին։ Կը պահանջեն ջնջել կարգ մը սահմանափակումներ, եւ մասնաւորապէս տարեչափը (քոթա), որուն հետեւանքով շատ մը ազգեր կը զրկուին։

Ա Ռ Ա Ն Ց ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԵԱՆ

●

Ու ես կ'երթամ դէպի աղբիւրը լոյսին
Դ. ՎԱՐՈՒԺԱՆ

Սովորութիւն է ամէն տարեվերջի առթիւ հաշուեյարդարութեան նստիլ։ Գրի առնել, գրականութեան հաշւոյն, բոլոր գրական երեւոյթները։ Թուել բոլոր հրատարակութիւնները։ Բաղդատել նախորդ տարուան գրական գործերուն հետ, որակն ու համրանքը մատնանշել եւ նորագոյն յաջողութիւններու եւ ստեղծագործութեան մաղթանքն ընել ։

Տարին որ վերջացաւ, հայ գրականութեան համար մխիթարական կը թուի, բոլոր այն հրատարակութիւններով, որոնք հրապարակը ողողեցին 1954ի ընթացքին։ Երեւոյթը շատ յատկանշական է այն տեսակէտով, որ քանի կը պակսին ընթերցողները, քառակուսի համեմատութեամբ կ'աւելնան ու կը բազմանան հրատարակութիւնները, ամէն տեսակ։ Սպառում ոչ միայն նիւթի, այլեւ մանաւանդ, մտքի արտադրութեան ։

Մեր գրողները միշտ պատնէշին վրայ են։ Յաճախ կը լսենք ձայներ Արեւելքէն ու Արեւմուտքէն։ Արեւելքը այն երկրամասն է, ուր մեծ թիւով հայութիւն մը համախմբուած է։ Արեւմուտքը Ամերիկան է ։ Եթէ առաջինին մասին մեր թերթերը, ճամբորդները եւ այցելողները միշտ լաւատեսութեամբ արտայայտուած են, երկրորդին մասին մեզի հասած են ու կը հասնին ահազանգի մը արձագանգները ։

Հիմա այլեւս բերանները բացուած են։ Խորհրդաւորութիւն չկայ։ Մարդիկ ապաղան չա՛տ տխուր գոյներով կը ներկայացնեն։ Եւ իրաւունք ալ ունին։ Վէրքերը ծածկելու մէջ ոչ մէկ իմաստութիւն։ Ոչ մէկ հեռատեսութիւն։ Ընդհակառակն ։

Վերջին քանի մը շաբաթներու ընթացքին, մէկը միւսէն աւելի ողբերգական ձայներ հասան մեր ականջին։ Կարդացինք վտանգը դիմաւորող արտայայտութիւններ, մէկը միւսէն ծանր, ցաւալի եւ տխուր ։

Նիւ Եորքի մէջ տասնեւվեց տարիէ ի վեր լոյս կը տեսնէ «Նոր Գիր» եռամսեայ հանդէսը, նուիրուած գրականութեան եւ արուեստի։ Խմբագիրն է Բենիամին Նուրիկեան, որ հաւատքով, սիրով ու մեծ զոհողութիւններով, լոյս ընծայած է իր եռամսեան, որ մեր ալ եռամսեան էր ։

Իր վերջին միացեալ թիւին մէջ (թիւ 1, 2, 3), Մեր խմբագրին հետ խորագրով խօսակցութիւն մը ունի խմբագիրը։ Տեսակ մը համարատուութիւնն ոչ միայն թերթին, այլ եւ խմբագրին։ Եւ մենք որ եռամսեային գոյութիւնը ապահովուած կը կարծէինք, 180 հազարի հասնող ամերիկահայ գաղութին մէջ, տխրութեամբ եւ ցաւով կը կարդանք հետեւեալ խոստովանութիւնները։

— «Ինչ կը լռէ, բայց ես, իբրեւ սրտակից ընկեր, չեմ կրնար լռել այլեւս։ Եւ իր համեստութիւնն իսկ վիրաւորելու, արիւնելուահաւոր գնովն եւ որ հոս կ'արձանագրեմ այս տողերը։ Կը համարձակիմ գրել այս տողերը՝ Սփիւռքի մեր գրականութեան պատմութեան համար միայն — իբրեւ թարմ ու իրաւ մէկ վկայութիւնը ամերիկահայ խմբագրի մը կեանքին եւ գործին, գրական գետիններու վրայ անշուշտ ։

«Իրեն պէս՝ գրական տենդով բռնուած մէկ քանի ընկերներու հետ, մօտաւորապէս տասնըվեց տարի առաջ էր որ սկսաւ հրատարակել իր հանդէսը, ամբողջովին նուիրուած գրականութեան եւ արուեստի։ Մէկ երկու տարիէն՝ ընկերները — պարագաներուն ճնշումովը — հեռացան հրատարակչական պատասխանատուութենէ , իր ուսերուն վրայ ձգելով հանդէսին նիւթական հոգերն ալ, խմբագրական աշխատանքին հետ։

« Տարիներու ընթացքին՝ իր թերթին բաժանորդներուն թիւը նօսրացած է ահաւոր չափերով, մեծ մասով իբրեւ արդիւնք մահուան, որ հայերէն գիտցող սերունդին գլխուն զարկած է ամէնէն առաջ բնականաբար, եւ նորերը չեն եկած հիներուն տեղը լեցնել իբրեւ ընթերցող ։ Նիւթական բեռի ծանրացում մը սա, իր իսկ ուսերուն, բե՛ռ, զոր տարած է առանց գանգատի, իր սեփական համեստ միջոցներուն ապաւինած »։

... « Բայց կը զարմանայ, դառնօրէն կը զարմանայ թէ ինչո՞ւ այս հարուստ գաղութը որ միշտ ալ կը յիշէ իր աէրտէքրին, ժամկոչին ու աղքատին գանձանակը, պաղ աչքով կը նայի իր թերթին ու գիրքին վրայ , եւ կը ձգէ որ այդ թերթն ու այդ գիրքը իրենց թուփերուն վրայ չորնան կամաց կամաց .... »

Եւ ահաւասիկ տխուր խոստովանութիւնը — « Հանդէս մը — դուք հասկցէք Նոր Գիրը — որ տասնէ մը ի վեր իր վերջալոյսի օրերը կ'ապրի »։

Ահաւասիկ դարձեալ Ամերիկայէն, ուրիշ յուետես բայց եւ այնպէս իրատես ձայն մը, այս անգամ «Հայաստանի Կոչնակ»ի էջերէն, ստորագրուած փրոֆ. Գր. Ա. Ս.ի կողմէ (փրոֆ. Գրիգոր Ա. Սարաֆեան).

— « Ատեն մը պիտի գայ երբ ամերիկահայ եկեղեցիները պիտի չունենան արժանաւոր հոգեւորականներ, կրթական, բարեգործական ու կուսակցական ասպարէզներու մէջ պիտի պակսին անձնուէր ու կարող գործիչներ , մեր թերթերն ալ զուրկ պիտի մնան իմաստուն ու հաւասարակշռեալ մտքի տէր խմբագիրներէ, շընորհալի գրիչի ու ոճի ու ազնիւ խորհուրդներու տէր գրողներէ եւ աշխատակիցներէ։ («Հայաստանի Կոչնակ», Նոյ. 1954, թիւ 48)։

Աւելորդ կը գտնեմ որեւէ խորհրդածութիւն։ Պարագան եւ վկայութիւնները շատ պերճախօս են։ Կ'ուզեմ միայն աւելցնել ուրիշ տխուր փաստ մը, այս անգամ Ֆրանսայէն, Փարիզէն, ուր կ'ապրի արդէ մեր գրականութեան լաւագոյն արձակագիրներէն մէկը եւ որուն խոստովանութիւնը եւս մեկնութեան չի կարօտիր։

Խօսակցութեան մը ընթացքին, երբ կը հարցնէի, թէ ո՞ւր է արդեօք իր վերջին հրատարակութեան նպաստումէն.

— Ոչ , պատասխանեց , անվերապահ կերպով։ Գիրքերս հասած են արդէն 18ի, բայց եւ այնպէս ոչ մէկ անգամ սպառումը եղած է այսքան դժուար, դանդաղ։ Մտքէս չանցնիր նոր գիրք հրատարակել»։

Հիմա դառնանք դէպի Արեւելք։ Հէքեաթներու դասական հայրենիքը։ Հոն, ուր հոծ եւ ստեղծագործ գաղութ մը կ'ապրի, եւ որուն մասին միշտ գրական եւ լաւատես արտայայտութիւններ միայն լսած ենք։ Բոլոր անոնք որ Լիբանանէն եւ Սուրիայէն վերադարձած են, լուսաւոր բաներ պատմեցին։ Արդեօք երեւոյթները՞ն խաբուած են։ Գիտենք որ հոն մշակոյթի , կրթութեան ու դաստիարակութեան բազմաթիւ օճախներ կը գործեն ։ Ամէն գրատուն կամ հրատարակչական հիմնարկութիւն մէկը միւսին ետեւէն բազմաթիւ երկեր լոյս կ'ընծայէ։ Պատկերը շա՛տ մխիթարական կը գտնեն այնտեղ այցելողներն ու վերադարձողները ։ Կրնայի՞նք տարբեր մտածում ու խորհրդածութիւն ունենալ։ Ո՛չ անշուշտ։

Եւ սակայն ահա մտերմական – ընկերական նամակ մը, որուն բովանդակութեան մասին որեւէ դոյզն կասկած կամ գիտաւորութիւն չէի կրնար ունենալ, քանի որ թղթակիցսարժանահաւատ մէկն է, ժամանակակից գրող մը, վաստակաւոր մը։ Քանի մը պարբերութիւն ալ այդ նամակէն վկայութեան պիտի կանչեմ, առանց խորհրդածութեան ։

— « Կրնամ ըսել թէ ժամանակները տխուր են։ Մտաւորական եւ գրական ճիգերը հետզհետէ կը մարին։ Ընթերցման պակասը սոսկալի թշնամին է այսօր հայ գրականութեան ։ Անշուշտ քարոզով մարդիկ գիրք պիտի չկարդան։ Նոր եկող սերունդն է որ հայերէն չի գիտեր եւ չի կարդար։ Հիները կարդացին, յոգնեցան եւ հիմա հազիւ կը կարդան։ Եւ հինը կը մեռնի ու պիտի մեռնի։ Նոր եկողներուն մենք մանկապարտէզէն սկսած պատկեր , գիրք եւ գրքոյկ պիտի տայինք, պէտք է տանք որ անոնք կարդալը սիրեն եւ երբ մեծնան՝ կարդան նաեւ գրականութիւն։

« Մեր ճիգերը շատ քիչ արդիւնք կու տան. մեր լուսաւոր գաղութները իրենց գրական եւ մտաւորական կեանքով՝ պըլպլացող մոմերու կը նմանին, մարելու վրայ են։ Փարիզը աչքիդ առաջն է. բաղդատէ 20–25 տարի առաջուան կեանքին հետ։ Ո՞ւր պիտի հասնինք։ Ի՞նչ կրնանք ընել գաղութէ գաղութ՝ կլանող ալիքներուն դիմադրաւելու համար»։

Ըսի արդէն թէ որեւէ կասկած կամ թերահաւատութիւն չունիմ ընկերոջ մը կողմէ սրտցաւօրէն գրուած տողերու համար։ Հիմա կ'անդրադառնամ քանի մը պարբերականներուն կրած նիւթական դժուարութիւններուն։ Գիտենք որ Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ հարիւր յիսունէն մինչեւ երկու հարիւր հազարի հասնող հայութիւն մը ունինք, բազմաթիւ դպրոցներով, մէկէ աւելի երկրորդական վարժարաններով։ Եւ սակայն հոն լոյս տեսնող պարբերականները ոչ մէկ ատեն ինքնապահ են եւ իրենց սպառումը հազիւ 500 օրինակի կը հասնի։ Կը գնահատենք բոլոր թափուած ճիգերը եւ իմացական – բարոյական զոհողութիւնները։ Բայց ո՞ւր է վաւերականութիւնը, բարոյական, նաեւ նիւթական վարձատրութիւնը , որուն իրաւունքն ունին մշակոյթի մեր առաքեալները ։

Այս պահուս մեր լաւատեսութիւնը, մեր հպարտութիւնը վիրաւորուած կը զգանք։ Արդա՞ր է որ մեր յուսախաբութիւնը արձանագրենք։ Ո՞վ պիտի գայ , եւ ի՞նչ փաստով ու վկայութիւնով, մեզ մխիթարելու, թէ հայութիւն մը կ'ապրի արեւելեան երկիրներուն մէջ, որուն սիրտը կը բաբախէ մեր մշակութային արժէքներուն, մեր գրին ու գրականութեան, մեր արուեստներուն համար։

Արդեօք օր մը պիտի կրնա՞նք կրկնել մեծ բանաստեղծ Դանիէլ Վարուժանի խօսքը.—

Ու ես կ'երթամ դէպի աղբիւրը լոյսին։

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

(Ամփոփուած էջմիածին ամսագրէն)

●

Ես ի՞նչ գիտնայի թէ ճեմարանին մէջ հետս վէգ ու ճիւնագնդակ խաղացող Սողոմոնը՝ Կոմիտաս անունով մեծ երգահան պիտի դառնար ու հռչակ վայելէր ։ Եթէ գուշակէի, եթէ իմանայի, այն ատենէն կ'ուսումնասիրէի անոր նիստ ու կացը, բնաւորութեան գծերը, անոր ամբողջ էութիւնը ։

Երբ Ախալցխացի աշակերտներս 1884–ին էջմիածին գացինք եւ ընդունուեցանք, ճեմարան, միասին դասընկեր եղանք Սողոմոնին հետ եւ իմացանք յատկապէս որ ան ալ նոյն տարին Ժառանգաւորաց դըպրոցէն փոխադրուած է ճեմարան ։

Ճեմարանի երկրորդ դասարանին մէջ մեր երգեցողութեան ուսուցիչը Սահակ սարկաւագ Ամատունին էր։ Ան ալ Օշական գիւղէն էր, եւ Նիկողայոս Թաշճեանին աշակերտած, ըլլալով Մակար Եկմալեանի դասակիցը։

Ամատունին հմուտ էր հայկական ձայնագրութեան մէջ, եկեղեցական շարականներու Պոլսոյ եղանակներուն, բայց ինքը մեզ դաս տուած ատեն կը նախընտրէր էջմիածնի եղանակները, այդտեղէն ալ իրեն դասանիւթ էր ընտրած։ Իր սորվեցուցած երգերը, մեծ մասամբ գրաբար էին եւ կամ միջնադարեան — աշուղական հայերէնով։ Սահակ սարկաւագի ձայնը մեղմ էր եւ դուրեկան, խօսակցութիւնը յած ու համեստ։ Սողոմոնը անոր բոլոր ձեւերը կ'ընդօրինակէր, սորվեցուցած երգերը անգիր կ'ընէր։ Ատոնք էին, «Երկինք զուարթ ակնարկէր», «Ես յարկս պերճ», «Ահա աշնան առաւօտ», «Ի կանխադէտ տեսչութենէդ», «էյ իմ վարդիկ» եւայլն, կամ Գամառ Քաթիպայի երգերը.— « Թող փչէ քամին պաղ – պաղ»,

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (37)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

●

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Թ.

Իսկ աչնան կարճատեւ օրն արդէն մթնում էր, եւ ես վերջ ի վերջոյ ստիպուած եղայ որոնումներս դադարեցնել, որպէս զի գնայի Սառայի մօտ ։

Զիմացայ ինչպէս ճաչեցի, որովհետեւ ինձ չափազանց անհանգստացնում եւ, միեւնոյն ժամանակ, հետաքրքրում էր այն տեսակցութիւնը, որ պիտի ունենայի Սառայի հետ։ Զգիտէի, թէ ինչ անուն պիտի տայի այդ տեսակցութեանը, ինչով պիտի արդարացնէի միջամտութիւնս, ինչ պիտի ասէի, ինչպէս պիտի «հանգստացնէի» Սառային ,եւ որքան աչխատեցի պատճառաբանութիւնների մի նախագիծ կազմել ինձ համար, որպէսզի ըստ այնմ էլ չարժուէի, ոչինչ դուրս չեկաւ։ Վերջ ի վերջոյ յիչեցի, որ այդպիսի դէպքերում առհասարակ նախապատրաստումը միանգամայն աւելորդ է հանդիսանում, որովհետեւ երբեք չի արդարանում, եւ ամէն բան պէտք է գցել հանգամանքների բերմունքին ու րոպէի թելադրանքին ։

Այդպէս էլ վճռեցի ու գնացի ։

Փողոցի դուռը բաց արեց ինքը Գարեգինը, որին դրան ապակու միջից տեսայ վերեւի մարմարի սանդուխքով արագօրէն իջնելիս ։

— Շնորհակալ եմ, որ եկար, , անհամբեր սպասում էի, ասաց կամաց, ձեռքս պինդ սեղմելով։ Եկ գնանք։ Բայց ոչ , սպասիր։

Ձեռքս բռնած, պահեց ինձ, մի անհանգիստ հայեացք գցեց վերեւ, դէպի սանդուխքի գլուխը երրորդ յարկում, եւ նորից դառնալով ինձ հարցրեց աւելի կամաց.

— Իսկ այն պարոնին արդէն ճանապարհ դրի՞ր։

— Շատ ման եկայ, չգտայ։ Բայց սովորաբար ինձ մօտ է գիչերում այս երեկոյ որ վաղ գայ, կը ճանապարհեմ հէնց այս գիչերուայ գնացքով ,հակառակ դէպքում բանը կը մնայ վաղուան ։

— Այդ վնաս չունի, միայն թէ, աղաչում եմ, Սառային ասա, որ այլեւս այստեղ չէ, գնացել է, որովհետեւ վախենում եմ, որ այս գիչեր էլ ստիպի, որ գնամ սպանենմ։ Եւ, բացի դրանից, որ իմանայ թէ նա այլեւս այստեղ չէ, կը հանգստանայ ։

— Դու կարծո՞ւմ ես ։

— Անպատճառ ։

Սկսեցինք բարձրանալ սանդուխքով։ Բայց այս անգամ, իմ հերթին, ես կանգնեցրի նրան։

— Չլինի՞ թէ Սառային յայտնել ես մեր այսօրուայ տեսակցութիւնը, ասացի։

— Ոչ, ոչ, ի՞նչ ես ասում, շշնջաց Գարեգինը, ըստ երեւոյթին, զարմացած, որ ես կարող էի այդպիսի կասկած տանել։ Այդ աստիճան հօ դեռ չեմ կորցրել խելքս։ Նա ինձ տեսնել էլ չի ուզում. փակուել է իր սենեակում եւ չի ուզում դուրս գալ։

Այս անգամ ես արդէն վճռականապէս կանգ առայ։

— Ոչ, ոչ, քեզ կ'ընդունի, կ'ընդունի ։ Այդ ինձ է որ չի ուզում տեսնել։ Քեզ կ'ընդունի հէնց միայն այն պատճառով, որ այն պարոնը քեզ մօտ հիւր է։ Եկ ,եկ գնանք։

Ու, ձեռքս բաց չթողնելով, դրեթէ զոռով տարաւ ինձ վերեւ։

Մտանք նախասենեակը, որը լուսաւորուած էր ելեկտրական ճրագով։ Մինչդեռ ես հանում էի վերարկուս, Գարեգինը չատ զգուչօրէն բաց արաւ ելեքտրական ջահի կոճակը, որից հիւրասենեակը յանկարծ լուսաւորուեց կապտաւուն պայծառ լոյսով, նոյն զգուչութեամբ դուրս եկաւ եւ դարձաւ ինձ շշնջալով.

— Դու մտիր, իսկ ես իսկոյն աղախինի բերնով կ'ապսպրեմ Սառային, որ եկել ես տեսնելու։

— Իսկ դո՞ւ։

— Իսկ ես չեմ երեւայ, որպէսզի հրգրգռուի, եւ հանգիստ խօսէք։

Եւ Գարեգինը զգոյշ ու արագ չքացաւ մի ուրիշ դրան ետեւը, որ նոյն նախասենեակից տանում էր դէպի ներքին սենեակները։

Մտայ հիւրասենեակ եւ նստեցի։ Այդտեղ, բացի մուտքը եւ դէպի ինձ ծանօթ պատշգամը տանող դռներից, կար ուրիշ երկու դուռ։ Փոխեփոխ նայում էի մերթ այս, մերթ այն դրան, սրտիս մէջ զգալով մի տարօրինակ վախ եւ րոպէ առ րոպէ սպասելով, թէ ահա որտեղ որ է՝ կը մտնի Սառան իր անհամբոյր յամառ հայեացքը տարակուսօրէն աչքերիս յառած ։ Ու նոր զգացի, թէ որքան մեծ անմտութիւն էի գործել, յանձն առնելով մի առաքելութիւն, որ մի կատարեալ անյաջողութիւն լինելով հանդերձ՝ յղի էր ինքնասիրութեանս համար չատ անախորժութիւններով, եւ որի տակ այժմ աւելի քան մինչեւ գալս, զգում էի, թէ պիտի ճըմլուիմ։

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

« Մեր խեղճ ազգը ուսում չունի», «Հիմի՞ էլ լռենք» եւայլն:

Սահակ Ամատունին ունէր նաեւ բանաստեղծական շնորհ, ան երբեմն իրմէ կ'եղանակէր, «Նայեցէք Արմաւրին՝ ո՛վ հայ պատանիք», «Տխուր – տխուր ձայն եմ տալիս իմ Ախուրեանէն»: Անոր ուղղութիւնը քիչ մը նման էր Գամառ Քաթիպային ուրկէ քանի մը ոտանաւորներ տպուած են «Սոխակ Հայաստանի» երգարանին մէջ: Այդպիսի բանաստեղծական ձիրք եւ երգեցողութեան հմտութիւն ունէր եւ մեր Սողոմոնը: Ան ալ երբեմն իր բանաստեղծական խծբծանքները (երգիծանք) կը կարդար տօն օրերուն, ինչպէս « Ծին ծին ծիրանի».— Նմանողութեամբ Հայր Ղեւոնդ Ալիշանի :

Բացի իր սորված եւ ընդօրինակած երգերէն՝ Սողոմոնը սիրահար էր նաեւ տաճկական եւ քրտական երգերու, որոնք երգելով կոմիքօրէն մեզ կը զուարճացնէր, «Հայ տին – տին հոփլա», կամ քրտական մըմըռոցներով միմիկաներով կ'երգէր չարունակ: Կը յիշեմ նոյնպէս որ Սողոմոն եւրոպական խազերով գրուած դասագիրք մը ունէր, զոր սերտողութեան ժամերուն անգամ առջեւը կը դնէր, ականջները երկու ձեռքով կը փակէր, որ կողմնակի շշուկներ չլսէ ու ինքն իրեն կամաց կը կրկնէր՝ տօ, րէ, մի ... եւ կը սորվէր: Ճեմարանի աշակերտներս այդ ժամանակ գծային սիստեմի մասին գաղափար չունէինք, կը կարծէինք, թէ Հայկական նօթաներն են, որ կան: Եւրոպականի համար Սողոմոն կ'ըսէր, «Թան չէ՛, մածուն չէ՛, ամէն մարդու բանը չէ»: Եթէ ճիշդ խոստովանինք, պէտք է ըսենք թէ՝ այդ տղան բացի «նոթա»ներէ ու երգերէ, բացի Հայոց լեզուէն ու բանաստեղծութիւններէն՝ ուրիշ առարկաներով չէր հետաքրքրուեր:

Երրորդ դասարանն էինք, երբ երգ – ձայնագրութեան համար նոր ուսուցիչ նշանակուեցաւ վերակացու Մինաս Աղնաւուրեանը, սակայն Սողոմոնը ձայնագրութեան արուեստը անկէ լաւ կը հասկնար. ուստի նոր դասատու Մինասը երբ մեզ որեւէ շարական կը բացատրէր սովորեցնելու համար, ամէնէն առաջ այդ շարականը երգել կու տար Սողոմոնին, իսկ մեզ կը պատուիրէր անոր հետեւիլ, անկէ սորվիլ եւ դասը պատրաստել: Սողոմոնը շարականներու ութ ձայն եղանակները եւ անոնց ելեւէջները իրենց բնորոշ դարձուածքներով գրած էր եւ կ'ուսումնասիրէր: Ան երրորդ դասարանէն (ներկայ վեցերորդ) արդէն սկսած էր Հայկական ձայնագրութեան պատմութիւնը գրի առնել Պոլսեցի Համբարձում Պապայէն մինչեւ Ն. Թաշճեանը ու իր աշակերտները: Այդ դեռ եւս անմշակ, տետրներէն ես օգտուած եմ եւ արտագրելով պահած էի մօտս, բայց ուշադրութիւն չէի ըրած, մինչեւ որ Ռոմանոս Մելիքեանի խնդրանքին համաձայն անոր յանձնեցի:

Այդ միջոցին Ճեմարանի մէջ ունէինք Ն. Թաշճեանի ձայնագրած պատարագի երգեցողութեան գիրքը եւ Ե. քհնյ. Երզնկեանի «Ազգային երգարանը»: Սողոմոնը դասապետի պաշտօն ունէր եւ իր շնորհալի կառավարութեամբ ուշադրութիւն գրաւեց: Եկեղեցիին մէջ կը մրցակցէր Վաղարշապատցի Տիգրան Ռեթէոսեանի հետ: Սակայն Սողոմոնի աչքը ալ աւելի բացուեցաւ երբ Մ. Եկմալեանը Պետերբուրգի երաժշտանոցը աւարտելով եկաւ Էջմիածին՝ իր կազմած եռաձայն պատարագի երգերը Ճեմարանի աշակերտներուն սորվեցնելու եւ եկեղեցիին մէջ երգել տալու համար:

Մ. Եկմալեանի փորձնական դասերուն Սողոմոնը իրեն օգնականն հանդիսացաւ: Ան թեւ առաւ եւ սկսաւ ինքնուրոյն կերպով ուսումնասիրել ներդաշնակ, եռաձայն քառաձայն երգերը: 1889ին Ճեմարանի սաներէն ոմանք ազդուելով Օրմանեան եպիսկոպոսի քարոզներէն սարկաւագ դառնալ ուզեցին եւ Սողոմոն ալ սարկաւագ դարձաւ ընդունելով ՍՍՍ անունը՝ այսինքն Սողոմոն Սարկաւագ Սողոմոնեան:

Սողոմոն՝ Մկրտիչ Խրիմեանի կաթողիկոսութեան օրով վարդապետ ձեռնադրուեցաւ եւ վերակոչուեցաւ Կոմիտաս: Թէրլէմէզեան որ իր գրքին մէջ գրած է Կոմիտասի մասին, սխալ կարծիք յայտնած է, իբրեւ թէ Էջմիածինը զայն կը հալածէր: Որքան մեզ յայտնի է Կոմիտաս Էջմիածնի աջակցութեամբ եւ Ա. Մանթաշեանի նպաստով 1896ին անցաւ Գերմանիա եւ Եւրոպա, կատարելագործուելու:

1893ին Ճեմարանի երգեցողութեան ուսուցիչն էր Ք. Կարա — Մուրզան որ հեռացուցին Էջմիածնէն: Ճեմարանի երգեցողութեան դասատու նշանակուեցաւ Սողոմոն սարկաւագը իբրեւ «Հայաստանեայց եկեղեցու հարազատ զաւակ»: Այդ միջոցին ան Կարա Մուրզայէն տկար էր, ինքն ալ զգալով, գնաց Թիֆլիս՝ Եկմալեանի մօտ եւ ապա անցաւ արտասահման:

Երկրորդ անգամ Կոմիտասի հետ իմ հանդիպումս տեղի ունեցաւ 1895ին: Արմաւիր եկած ատեն ան ինծի ղրկեց « Ամէն Հայի սրտից բխած » օրհներգը զոր տպել տուած եմ Մոսկուայի «Ուղեցոյցիս» մէջ, իսկ «Մայր Արաքսին» եռաձայն եւ «Հիմի էլ լռենք» իր խազերով եւ երգերու սեւագրութեանց տետրակիս մէջ են մնացած: Ափսոս որ իր նամակները կրակի ճարակ են դարձած:

ՇԱՀԱՆ-ՍԻՄՈՆ

ԿԱՐԵՒՈՐ ԳԻՒՏ ՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

★

Ինչպէս գրեցինք Քրիստոսէ առաջ Է. դարու կարեւոր բերդի մը մնացորդները գտնուած են Երեւանի հարաւ – արեւելեան արուարձանին մէջ: Այս բերդը կը պատկանէր Ուրարտուի պետութեան, որ անհետացած էր տասնեակ դարեր առաջ եւ որու կեդրոնը կը գտնուէր Վանի լճին շրջակաները:

Սեպաձեւ պնակիտները, որ գտնուեցան 1936ին, արդէն կու տային այս բերդին անունը — Թէօշպէյնի, տրուած ի պատիւ Տիշեպա Ուրարտուի պատերազմական չաստուածին: Այս միեւնոյն պնակիտները կու տային Ռուսա թագաւորին անունը որ Արկիխտի թագաւորին տղան էր, ինչ որ մտածել կու տայ թէ վերջին վեհապետն էր անհետացած ժողովուրդի մը, բերդին գրաւման ատեն, հաւանօրէն Սկիւթացիներու կողմէ, Քրիստոսէ առաջ Զ. դարու կիսուն:

Բերդը որ շինուած է չորս հեկտարի վրայ, կը պատսպարէր կարեւոր թիւ մը բերդապահ զօրքի, ինչպէս ցոյց կու տան 120 զանազան վայրերը, որոնց մէջ կան գինիի եւ պարէնի բազմաթիւ մթերանոցներ: Բերդը որ շինուած է կարմիր եփած աղիւսէ, կրակի տրուեցաւ գրաւման ատեն: Ցարդ գտած են 97 պղնձեայ անօթներ, որոնք Ուրարտուի թագաւորներու անունները կը կրեն, եւ հրաշալի սաղաւարտ մը որ կը պատկանէր Արկիխտի թագաւորին, զարդարուած էր աստուածներու պատկերներով, պատերազմական կառքերով եւ ձիաւորներով, ինչպէս եւ վահաններ, խալկիններ, եւ բազմաթիւ պղնձեայ ամաններ:

Բերդին ճարտարապետութիւնը կը յիշեցնէ հին Միջագետքինը: «Սովետական Կուլտուրան» կը գրէ թէ պեղումները կը շարունակուին:

ԿԱՐՕՏ ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ

*

Թեւերս ան ջուրին ծիծաղն, ոսկիի պէս
Իր հոգւոյն մէջ՝ պիտի դառնար ծովափներէն,
Գուշակելով լուռ ըսպառումը՝ գաղտնօրէն՝
Երգի նըման՝ զոր լըսած էր իմ սըրինգէս:

Ու կախարդէր գուցէ վըճիտ լոյսը նորէն
Աւազին վրայ ընկերացող իմ նըւագէս,
Իր ոտքերուն դաշնակութիւնը պարի պէս,
Ընդգրկըւած մազերուն թաց ալիքներէն··

Եւ կամ թերեւս պիտի դառնար, հոգիս եթէ
Անոր կարօտը կանչէր ո՛րբ հեռուներէն,
Բայց տանջանքիս գեղեցկութիւնը իր – պարտ է:

Լոյսը ծովին հետ կը խաղայ զըւարթօրէն,
Ի՛նքն ալ՝ սրտիս, որ ծաղկեցաւ օր մը ցնորքի
Իր ճամբուն վրայ, նըման խոնա՛րհ մանիշակի ...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏԻՒ ՄԸ ՄԽԻԹԱՐԱՑ ՏԱՆ

●

ՎԻԷՆՆԱ, 18 Յունուար (Յառաջ).— Ինչպէս ասկէ առաջ գրած էինք՝ Վիէննայի Պետական Համալսարանի վարչութիւնը փիլիսոփայութեան պատուակալ դոկտորի տիտղոսը շնորհած էր Հ. Ներսէս Վ. Ակինեանի իր յիսնամեայ Գրական յոբելեանին առթիւ: Համալսարանի վարչութիւնը հաճած էր նաեւ յայտնել թէ պատրաստ է արարողութիւնը կատարել Մխիթարեան վանքին մէջ: Իբրեւ բացառիկ պատիւ կրթական նախարարը յանձն առած էր իր ներկայութեամբ եւս անձամբ պատուել հանդիսութիւնը:

Յունուար 17ի համար թէ՛ տեղական թերթերու մէջ ծանուցում տրուած եւ թէ մասնաւոր տպագիր հրաւիրագիրներ ղրկուած էին գաղութին:

Երէկ ժամը 11.30ին վանքի հանդիսասրահը լեցուն էր հայ եւ տեղացի հիւրերով, երբ ճիշդ կիսուն մուտք գործեցին կրթական նախարար դոկտ. Թրիմմէլ եւ քիչ յետոյ Համալսարանի Ակադեմական ծերակոյտի ամբողջական կազմը:

Արարողութիւնը, որ 5 – 6 լուսանկարիչներու աշխոյժ շարժումներով աւելի շահեկան կը դառնար՝ տեւեց երեք քառորդ ժամ: Խօսեցաւ Համալսարանի վերատեսուչը, պատասխանեց Հ. Ակինեան, շնորհաւորութիւնները եղան «Մխիթարին»ով:

Ժամը մէկին պաշտօնական հիւրերը եւ Միաբանութեան անդամները բոլորուեցան զուարթ ճաշասեղանի մը շուրջ, որուն ճաշացուցակն ու սպասարկութիւնը ստանձնած էր քաղաքիս մէկ ճաշարանը:

Առաջին բաժակաճառը խօսեցաւ Միաբանութեանս ընդհ. Աբբայ Արհիապատիւ Հ. Մեսրոպ Արքեպ. Հապոզեան շնորհակալութիւն յայտնելով կրթական նախարարին, որ հաճած էր պատուել իր ներկայութեամբ եւ Համալսարանի Ակադեմիայի ծերակոյտին, որ այնքան ազնուութեամբ հաճած էր թէ պատուակալ դոկտորի տիտղոսը շնորհել Միաբանութեան մէկ անդամին եւ թէ բացառութիւն ընելով տուչութիւնը կատարել վանական յարկին տակ:

Կրթական նախարար Դոկտ. Թրիմմէլ իր ճառին մէջ վեր հանելով Մխիթարեան Միաբանութեան գիտական եւ կրթական արդիւնքը՝ փափաք յայտնեց որ Հայ ժողովուրդը միշտ պահէ իր ինքնուրոյն գոյութիւնը՝ օրինակ հանդիսանալով նոյն իսկ ուրիշ ժողովուրդներու:

Ճառեր խօսուեցան նաեւ Համալսարանի եւ հայ գաղութի կողմէ:

Ինչպէս ձայնասփիւռը, նոյնպէս տեղական թերթերը արձագանգ եղան երէկուան հանդիսութեան՝ հրատարակելով լուսանկարներ:

Պ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (58)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Անընդհատ թափառում էինք: Մի օր՝ Ծծմակայ Քիթը, միւս օր՝ Ալվառինջի սարը, հետեւեալ օրը՝ Ս. Յովհաննէսի պուրակի մէջ եւայլն: Ահա այդ էր մեր վիճակը դաշտից հեռանալուց յետոյ:

« Մեր դրութիւնը նախանձելի չէր: Ապրելու պաշար չունէինք: Ռազմամթերք էլ չունէինք: Վերջին փամփուշտները Գոմերի կռւի մէջ կրակեցինք, եւ ընկանք սարերը: Հրացանով չէր որ պէտի կռուէինք, այլ դաշոյնով եւ ակռաներով եւ կամ պիտի հեռանայինք, ինչպէս որ այսօր արինք: Այդպիսի նեղ կացութեան մէջ էինք, երբ մի օր յանկարծ Իբրահիմ Զավուշը երեւաց, Ջրհորցի տղայի մը հետ՝ Բերդակայ լերան վրայ: Նա բերած էր 2000 փամփուշտ, որ բեռցած էր իր ձիուն եւ Ջրհորցի տղուն ձիուն վրայ: Այդ փամփուշտների մի մասը ստացուած էր Վանից, մի մասն էլ Յովսէփը Բաղէշի մէջ էր ձեռք բերած:

«Ահա այդ օրը մեզ համար տօն եղաւ: Մոռացանք մեր ցաւն ու վիշտը: 2000 փամփուշտ ունենալ՝ կը նշանակէր մէկ էլ այդ լեռների իշխանը դառնալ: Ամէն թշուառութիւն մոռացանք: Հազիւ այդ երկուքը լեռնից վար իջած էին, թշնամին մեզ պաշարեց:

(Իբրահիմ Զավուշը ինձ ասած էր, որ հազիւ թէ ինքը Սասնոյ լերան ստորոտը հասած էր՝ երբ լսած էր հրացանի ձայներ: Բայց ես չէի հաւատացած թէ՝ կռիւը մեր տղոցը հետ էր եղած):

Անդրանիկ շարունակեց.

— Կռիւը տեւեց մինչեւ երեկոյ: Մեր դիրքերը շատ նպաստաւոր էին եւ անառիկ մնացին: Թշնամիների գնդակները նոյնիսկ դժուարաւ էին հասնում մեր դիրքերին: Վախենում էին մօտենալ մեզ: Խնայեցինք մեր փամփուշտներուն: Մութը կոխածին պէս հեռացանք Միայն մէկ վիրաւոր ունեցանք, այդ էլ մեր Անդրօն էր:

«Անցանք Զոխուր: Գիշերը հոն հանգստացանք: Լուսոյ դէմ լուր եկաւ, որ Մուրատը, Կայծակի հետ, չալակաւորներով, ահագին քանակութեամբ ռազմամթերք է բերած: Մի բան, որ բոլորովին անսպասելի էր:

«Տղաքը այդ օրը համարեա թէ մոռացան իրենց կրած բոլոր վիշտերն ու զրկանքները: Ուրախ էինք, որ ստացանք ոչ միայն փամփուշտ, այլ եւ հաց ու տրեխներ»:

Մուրատի գալէն յետոյ, ունեցանք մի ժողով եւ այնուհետեւ անցանք գործի:

Մուրատը պատմեց եղած կռիւների մասին եւ հարցուց.

— Այժմ, սաս, ի՞նչպէս է այստեղի վիճակը: Եւ ի՞նչ էք մտածում անել:

— Ես մտածել եմ այդ մասին: Հանգստացէք մի քանի ժամ, կը խօսինք գիշերը: Հօս կը լինեն ձեր որոշած տղաները: Իմ խորհուրդը եւ ասելիքը բաւական երկար պատմութիւն է, կարող է քեզ աւելի տանջել: Առանց այդ էլ արդէն քանի ամիս է հանգիստ մի ժամ չէք ունեցել:

Նա հանգստացաւ: Ես անցայ հայդուկների մօտ: Բոլորի հետ խօսեցայ: Մեր զինուորները բոլորն էլ ծանօթ դէմքեր էին:

Մոկացին, Հսկայ Աստուրը, ժպիտն երեսին, եկաւ առաջ եւ, ըստ իր սովորութեան հարցուց.

— Պարոն, ի՞նչպէս խօգի տուին այդ երկու դաւաճանները: Երանի, ես քեզ հետ լինէի եւ օղակը ես անցընէի անոնց վիզը: Մի անգամ՝ անմահն Հրայրի հետ Ախլաթ եկած էինք՝ այդ շուները գափթիաների առաջքն ինկած չարաթներով, տակնուվրայ ըրին մեր պատսպարանները Նեմրութի եւ Գրգուռի վրայ, մեզ գտնելու եւ մատնելու հրէշածնունդ ոստիկանների ձեռքը:

— Էհ, միեւնոյնն է, Աստուր, հա դու ես եղել, հա Փոքր Պետրոսը. նա էլ՝ քեզ նման՝ Հայի զաւակ է:

Աստուրը դեռ շատ կ'երկարէր, եթէ ինձ չյայտնէին թէ՝ Տելեմաքը եկած էր եւ կ'ուզէր տեսնել ինձ:

Պատուիրեցի որ նա երթայ Գասպարի սենեակը, ես էլ հոն կը լինիմ:

Մինչ հոն հասնիլս Տելեմաքը խորհրդակցութիւններ էր կատարել Գասպարի և Փոփերի հետ զանազան խնդիրների մասին:

Մինչ այդ, յիշեմ որ՝ Կայծակը եւ Գէորգ Զավուշը չկարողացայ տեսնել: Նրանք չափազանց յոգնել էին խումբի ետեւը եւ առաջը վազելով եւ այժմ կը քընանային:

Նստանք Տելեմաքի եւ իր երկու ընկերների հետ: Նրանք հաղորդեցին ինձ իրենց որոշումը ասելով.

— Գիւղական խմբերից պահապաններ կը դնենք՝ գիւղը պահպանելու համար գիշերուան միջոցին: Եկող տղաները թող մի լաւ հանգստանան: Այս տղաները 5 – 6 ամիսներէ ի վեր թափառական վիճակի մէջ են եղած, օր մը օրանց անուշ ու հանգիստ քուն չեն ունեցած:

— Ի՞նչ անենք, սիրելիներ, մինակ նրանք չեն այդ վիճակի մէջ, ամբողջ հայ ժողովուրդն էլ ոչ մէկ խաղաղ վիճակ չունեցաւ այս անցնող տարիներին:

Հայդուկները վերին աստիճանի հպարտ էին զգում, որ իրենց ապահովութեան համար գիւղական ընկեր – զինուորներ պահապան էին կանգնում:

(Տար.) ՍԵՊՈՒՀ

բաւելու չափ սիկ կ'անցնի Թոնքըրտի կամուրջին տակէն, ողողումներու ընթացքին :

Թօրպէյլի մէջ հինգ հազար բնակիչներ կը վախնան որ պիտի ստիպուին լքել իրենց բնակարանները :Ջուրերըկատաղօրէն կը խուժեն ամէն կողմ, վտանգելով Մեծ Աղօրիքները, ելեկտրականութեան եւ կազի հաստատութիւնները :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Լիոնի շրջանէն հասած վերջին լուրերու համաձայն, Ռոնի ջուրերը իջնել սկսած են, թէեւ ամէն վտանգ անհետացած չէ տակաւին : Առջի օր յորդումը հասած էր 9·54ի : Սոնի յորդումը կը շարունակուի, քիչ մը դանդաղ : Ջուրերու բարձրացումը տկար է Լիոնի եւ Շալոնի միջեւ :

Լիոնի մէջ հեռաձայնի 2900 բաժանորդներ զրկուած են հաղորդակցութենէ : Շրջականերէն բազմաթիւ բնակիչներ այլուր փոխադրուած են : Նիւթական կորուստը անհաշուելի է : Ավինեոնի մէջ Ռոնի յորդումը հասած է 6·45ի :Ցած թաղերուն մէջ աւելի քան 150 փողոցներ կտրուած են հաղորդակցութենէ : Բնակիչները մեծ դժուարութիւններ կը կրեն պարենաւորման համար :

Երկաթուղիները կանոնաւորապէս կը բանին ամէն տեղ :

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Ալփօրվիլի մէջ ամբողջ թաղ մը վտանգուած է : Կարգ մը ճամբաներ փակուեցան : Կը վախցուի թումբի մը քանդումէն : Պարկերով աւազ եւ թոներով հող դիզուած է վտանգուած կէտերուն վրայ : Երէկ գետին ջուրերը աւելի բարձրացած էին : Շուազի լը Ռուայէն երկու հազար բնակիչներ այլուր փոխադրուեցան : Թօրպէյլի մէջ շատ մը տուներ պարպուեցան գիշերը :— Վառէն սիւռ Սէնի բնակիչներուն կէսը այլուր փոխադրուեցաւ : Մառնի ամբողջ հովիտը ողողուած է : Ուազ գետը կը յորդի վտանգաւոր համեմատութիւններ ստանալով : Ալմայի կամուրջին վրայ ջուրերը պատմական զուավին արմուկին հասած էին երէկ :

Գաւառի մէջ, Լուառի յորդումէն չի վախցուիր, բայց Կառոնի (Գոռտօ) յորդումը տագնապալի վիճակ մը ստեղծած է քաղաքին շրջակաները :

ՁԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ազգայնական կառավարութեան օդանաւերը ռմբակոծեցին համայնավար իշխանութեան նաւերը : Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ ընկղմած են 21 մեծ ու փոքր նաւեր : Մ · Նահանգները անելի մը մատնուած են — կա'մ պիտի պարպեն Թաչէն կղզեխումբին ազգայնական զինուորները, եւ կամ պիտի ստիպուին միջոցներ ձեռք առնել, Ֆորմոզան պաշտպանելու համար :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ նախագահը, մառեշալ Թիթօ, Փարիզ հրաւիրուեցաւ պաշտօնապէս : Թուականը որոշուած չէ տակաւին :

ԻՏԱԼԻՈՅ ծերակոյտը որոշեց փակել հանրատուները, որոնց թիւը 700 կը հաշուեն, յիսուն հազար ցնծուհիներով : Օրինագիծը ներկայացուցած էր կին ծերակուտական մը եւ խնդիրը կը քաշքշուէր 1948էն ի վեր :

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ բանակը պիտի կազմուի 1957ին, ինչպէս յայտարարեց արեւմտեան Գերմանիոյ ամերիկեան հրամանատարը :Այս առթիւ ըսաւ թէ Մ · Նահանգները ի հարկին պիտի պաշտպանեն ոչ միայն Հռենոսի գիծը, այլ եւ կարելի եղածին չափ յառաջ պիտի երթան մինչեւ արեւելք :

ՄՈՍԿՈՒԱ հրաւիրուեցաւ Լոնտոնի դեսպանը, մասնաւոր խորհրդակցութեան մը համար : Նախապէս հրաւիրուած էին Փարիզի եւ Ուաշինկթընի դեսպանները :

ԱՐԱԲ ՎԱՐՉԱՊԵՏՆԵՐՈՒ բացառիկ խորհրդաժողովը բացուեցաւ երէկ, Գահիրէի մէջ, քննելու համար Թուրքեւիրաքեան համաձայնութիւնը : Կ'ըսուի թէ Իրան եւս պիտի միանայ այս դաշինքին : Իրաքի նախորդ վարչապետը Պէյրութ գնաց, այս հարցին առթիւ :

ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ բանուորներ գործադուլ յայտարարեցին Ռուրի շրջանին մէջ :

ՄՕՏ ՕՐԷՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԵՆ ՄԱՂԱՔԻԱ ՔՀՆՑ · ԱՐՍԼԱՆԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ԲԱԲԵՐԴԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Դրուագներ Մեծ Եղեռնէն եւ ողբականը բուռ մը ըմբոստներու որոնք կրցած են ազատիլ զէն ի ձեռին եւն · :

Պատկերազարդ, ճոխ հատոր մը :

ԲԱՑԱՌԻԿ ԸՆԴՀ · ԺՈՂՈՎ

Հ · Յ · Դ · ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ · ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ · ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները եւ մարմինները կիրակի 23 Յունուար, կէս օրէ վերջ ժամը 2·30ին Սօսիէթէ Սավանթի մէջ :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՃՇԴԱՊԱՀ ԸԼԼԱԼ :

Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՓԱՌԱՏՕՆ

Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր դպրոցներու հայ մշակոյթի փառատօնը, կիրակի 20 փետրուար ժամը 2·30ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ :

Նախագահութեամբ Ֆրանսական Ակադեմիայի անդամ եւ նախկին նախարար

ԼՈՒԻ ՄԱՐԷՆԻ

Բոլոր աշակերտները պիտի մասնակցին խմբերգի, արտասանութեանց եւ հայկ · տարազով խմբապարերու : Հաճելի եւ աննախընթաց անակնկալներ :

Ի նպաստ կրթական ձեռնարկներու հրապարակ հանուած են մուտքի տոմսակներ, որոնք մասնաւորապէս կը գտնուին եկեղեցւոյ դիւանատունը եւ շրջաններու կրթական յանձնախումբերու մօտ :

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Այս կիրակի ժամը 4ին Ազգ · Տան մեծ սրահին մէջ, կազմակերպուած Հ · Յ · Դ · Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ, մասնակցութեամբ Շավիլի Հ · Յ · Դ · «Անդրանիկ» խումբին :

Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր ընկերները, ընկերուհիները եւ հայ երիտասարդութիւնը :

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»Ի ԲԱՑԱՌԻԿ ԹԻՒԸ

56 մեծադիր էջերով եւ պատկերազարդ, հրատարակութիւն մը :

Ստացուած են սակաւաթիւ օրինակներ միայն :

Գինը՝ 300, Թղթատարի ծախքով 350 Ֆր ·

Միակ կեդրոնատեղի՝

Գրատուն ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, Rue Richer, Paris (9)

C. C. P. Paris 3630.66

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ 1955

(Բ · ՏԱՐԻ)

Կազմեց՝ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, պատկերազարդ :

Գրական էջեր ·— Հայկ · կեանք, Արուեստի աշխարհ, Հայաստան, Կէս – բժշկական, գաղութներ (Լիբանան եւ Սուրիա), երգիծանք, մարզաշխարհ, անցքեր, մահագրութիւն, օրացոյց եւն · :

ԳԻՆ 1200 ՖՐԱՆՔ

Թղթատարի ծախքով 1270 : Դիմել՝ «Յառաջ»ի :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ համար Յ · ՄԱԼԱՔԵԱՆի՝

3, Bd. Théodore Turner, Marseille

6 ՓԵՏՐ · ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆ · ՄԱՐՄՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Օրքէսթր ՐԱՄՕՆ ՄԷՆՏԻԶԱԲԱԼ

«Լէ զ'Ամպասատէօր», Շան զ'Էլիզէ, 3, Ավընիւ Կապրիէլ :

Կանխաւ ապահովեցէք ձեր [illegible]ները հեռաձայնելով Կօպըլէն 23–39 :

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer- Paris (9e)

ԵՐԴ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿ · ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԴԱՏԻ ՄԱՍԻՆ «ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅ ԶԱՐԹՕՆՔԸ» (1840 – 1878)

Նախաձեռնութեամբ Հ · Յ · Դ · Փոթորիկ խումբի, այս երեքշաբթի ժամը 21ին, Սօսիէթէ Սավանթ, 28 ռիւ Սէրփան, Մէթրօ Սէն Միշէլ :

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Բոլոր փափաքողները անխտիր կը հրաւիրուին այս շահեկան դասախօսութեանց :

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

ՄԱՅԻՍ 8, ԹԷԱԹՐԸ ՏԻՒ ԺԻՄՆԱԶ

ՄԱՅԻՍ 8, ԹԷԱԹՐԸ ՏԻՒ ԺԻՄՆԱԶ

ՄԱՅԻՍ 8, ԹԷԱԹՐԸ ՏԻՒ ԺԻՄՆԱԶ

ՄԱՅԻՍ 8, ԹԷԱԹՐԸ ՏԻՒ ԺԻՄՆԱԶ

Կը խնդրուի չխաչաձեւել :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչը Մանուկներու Օրը կը տօնէ 30 Յունուար, կիրակի ժամը 15ին, 5 ռիւ Պօնփուա, Յոյներու սրահը : Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մ · Թաւշանճեան եւ զաւակները Գրիգոր եւ Տիգրան, կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի Ալֆորվիլի Ս · Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ իրենց ամուսնոյն եւ հօր Աղնիւ Թաւշանճեանի մահուան քառասունքին առթիւ : Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ·— Պ · Վրէժ Գէորգեան թենիսի ախոյեան հանդիսացած է, ստանալով արծաթեայ բաժակը, Մէօտօն, Վալ, Ֆլէօրի, 1954ի համար : Այս երիտասարդը ուրիշ առեն ալ փայլուն յաջողութիւններ շահած է :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԱՆՊԱՏՃԱՌ

«ԽԱՉԻՆ ՃԱՄԲԱՆ»

Նոր հրատարակուած հատոր մը, [illegible] կը պարունակէ յուզիչ ու սրտագրաւ դրուագներ մեր տարագրութեան կեանքէն :

Գին 400 փանք :

Կը գտնուի բոլոր հայ գրավաճառներուն մօտ եւ կամ դիմել հեղինակին՝ Տ · ՊԷՐՊԷՐԵԱՆի, 104, Ավընիւ տ'Իթալի, Փարիզ :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ ·— Հ · Յ · Դ · «Փոթորիկ» խումբի ընդհ · ժողովը այս երկուշաբթի ժամը ճիշդ 21ին, Լը Ռէժանի վերնայարկը : Կարեւոր օրակարգ :

ՊԱՆԹԷՕ Քաջանի Ֆ · Կ · Խաչի մասնաճիւղը իր բոլոր անդամուհիները ընդհ · ժողովի կը հրաւիրէ այս չորեքշաբթի, ժամը 21ին, ընկ · Պասմաճեանի տունը :

ՊՈՒԼՄՈՆԻ ՄՐՑԱՆԱԿԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

25 Յունուար ժամը 9ին

Salle Débussy, 252 Fg. St. Honoré

Դասախօս Mme Arlette de Pitray

Նիւթը՝ Les Fils des Dieux Lares

Կամ (L'Homme Arménien)

ԱՄԱՆՈՐԻ ՀԱՆԴԷՍ

ԷԻՌՆ ·— Յունուար 24ի երեկոյ ժամը 8·30ին Լիոնի Հայկազեան վարժարանի ամանորի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Սինէ ՓԱՔՍԻ մէջ : Գեղեցիկ վայելք մը մասնաւորապէս ծնողներու համար : Մուտքը ազատ է :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ ·— Աւատեան եղբարք հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնեն այն բոլոր միութիւններուն եւ հայրենակիցներուն, ընկերներուն, բարեկամներուն, որոնք իրենց ներկայութեամբ, նուէրներով եւ անհատական նամակներով ցաւակցեցան իրենց սիրելի հօր՝ ԱՒԵՏԻՍ ԱՒՏՕԵԱՆի ողբնաղէտ մահուան առթիւ :

Նոյն տխուր առթիւ Աւատեան եղբ · կը նուիրեն 2 հազար ֆրանք Վասպ · Հայր · Միութեան, երկու հազար ֆր · Հ · Յ · Դ · Տան ֆոնտին, երկու հազար ֆր · Սէն Ժերոմի Կ · Խաչին, հազար ֆր · Սէն Ժերոմի դպրոցին :

ՍՏԱՑԱՆՔ

L'ILE PROVENÇALE

ou j'ai séjourné pendant la Guerre;

par Charles Diran Tékéian.

Imp. «Le Soleil», Paris.

ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

Կիրակի երեկոյ, 30 Յունուար, ժամը ճիշդ 8·45ին

Իէնայի թատրոնը, 10 Ավընիւ տ'իէնա

ԴԵՐԱՍԱՆ Գ · ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ

Կը ներկայացնէ եւ կը խաղայ

Յ · ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ՇՈՂՈՔՈՐԹԸ

Կատակերգութիւն երեք արար,

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ ԱՌԱՆՑ ՍԻՐՈՅ

Տաղաչափուած տռամ մէկ արար

Կը մասնակցին Ա · Գմբէթեան, Լ · Համբարձ, Քնար Ազնաւորեան, Մարկրիթ Ադամեան, Մ · Միհրան Ժագ Սթէֆանօ,եւ Հայկուհի Խտըշեան :

Խնամուած բեմադրութիւն

Ներկայացման տեւողութիւնը երկար ըլլալով՝ վարագոյրը պիտի բացուի ճիշդ որոշեալ ժամուն :

Սովորական գիներով տոմսերը կը ծախուին ծանօթ վայրերը, ինչպէս նաեւ կեդրոնատեղին՝ Գ · Տէ[illegible]եան, 66 Պուլվ · Մօրթիէ, Փարիզ (20) :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 25 ՅՈՒՆՈՒԱՐ * MARDI 25 JANVIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7580 31e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2991

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԴԷՊԻ ԽՈՊԱՆ ՀՈՂԵՐԸ»

●

Հսկայական ծրագիր մը կազմած են Մոսկուայի մէջ, մշակելու համար խոպան հողերը՝ Սիպերիայէն մինչեւ Սախալին կղզին։ (Խաղաղական ովկիանոս)։

Վերջերս կարգ մը տեղեկութիւններ հաղորդեցինք այս մասին, քաղելով տեղական թերթէ մը։

Անցեալ շաբթու հեռագիրը կ'ամփոփէր Խրուշչեւի մէկ ճառը, որ կը ջատագովէր այս ծրագիրը, միեւնոյն ատեն թելադրելով որ գաղթողները ամուսնանան, տուն-տեղ ըլլան եւ առ նուազն երեք զաւակ ունենան։

Այժմ աչքի առջեւ ունինք Խրուշչեւի ճառին բնագիրը, որ լայնօրէն կը պարզէ կառավարութեան նպատակը։

Երեւանի, Թիֆլիսի եւ Բագուի հայերէն թերթերուն մէջ այդ ճառը հրատարակուած է հետեւեալ խորագրով.—

«Խոպան եւ խամ հողերի իւրացման համար մեկնելու ցանկութիւն յայտնած կոմերիտականների և երիտասարդութեան Մոսկուայի ժողովը»։

Կամ,— «Ընկեր Ն. Ս. Խրուշչեւի ճառը խոպան հողերում աշխատանքի մեկնելու ցանկութիւն յայտնած Մոսկուա քաղաքի կոմերիտականների եւ երիտասարդութեան ժողովում 1955 թուականի Յունուար 7ին»։ (Կոմունիստ)։

Երկուքն ալ թուրքերէն կամ ռուսերէն. Ամէն պարագայի մէջ, ծաղրանկար հայերէն։

Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը [illegible] չեշտուի, դեռ նոր վերադարձաւ Ծայր. Արեւելքէն, ուր գացած էր Ա. Միկոյեանի եւ ուրիշ երեւելիներու հետ։

Այս ժողովն ալ սարքուած էր, թէ զեկուցում տալու եւ թէ նոր գաղթը քաջալերելու համար։

Քաղաքացի Խրուշչեւ իր ճառը կը սկսի ողջունելով անոնք որ յանձն առած են Սիպերիա, Ղազախստան կամ Սախալին կղզին երթալ, խոպան հողերը մշակելու համար։

Այս առթիւ, կը յիշէ թէ հազարաւորներ գացած են արդէն եւ «ուղարկել են նամակներ»։

— «Ճիշդ է. նամակները տարբեր էին բովանդակութեամբ. կային նաև առանձին լացկան նամակներ. այդ մասին պէտք է խօսել։ Բայց նամակների մեծ մասը աշխոյժ էր»։

Խրուշչեւ միջանկեալ յիշելով «լացկան նամակները», կը ծանրանայ միւսներուն վրայ եւ յոյս կը յայտնէ թէ անցեալ տարի գացողները պիտի աւարտեն կարգ մը աշխատանքներ։

Այս խօսքերուն վրայ ձայներ կը լսուին, ոչ այնքան սրտագին .— «Կ'աւարտենք»։

Ի՞նչ կը թելադրէ ծրագիրը .—

Կուսակցութիւնը եւ կառավարութիւնը նախատեսած են մինչեւ 1956 թուականը իւրացնել (մշակել) 28–30 միլիոն հեկտար նոր հողեր։

Պաշտօնական հաշիւներով, քանի միլիոն հեկտարը պիտի մշակուի եւ ցանուի այս տարի, իսկ տասը միլիոնը 1956ին։ Որով յառաջիկայ տարի պիտի ունենան 30 միլիոնի ցանք։

Այստեղ ընդհ. քարտուղարը կը պատմէ իր տպաւորութիւնները՝ կատարած ճամբորդութեան մասին։ Եւ յիշելով բարեբեր Ուկրաինան, ուր անցուցած է իր մանկութիւնը, կը յայտարարէ.

— «Ընկերներ, Ղազախստանի եւ Ալթայի հողերը գգալապէս աւելի հարուստ են»։

Յաջորդով կը բացատրենք թէ ինչ նպատակներ կը հետապնդեն այս վիթխարի ծրագրով,— հարիւր միլիոն բնակիչ եւս պիտի աւելցնեն 200 միլիոնին վրայ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԱՀԻՐԷԻ ԺՈՂՈՎԸ

●

ԲՈՒՌՆ ՃԱՌ ՄԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԴԷՄ

Շաբաթ օր բացուեցաւ արաբ վարչապետներու խորհրդաժողովը, Գահիրէի մէջ։ Այս պարագան մեծ յաջողութիւն մը կը համարուի Եգիպտոսի համար։ Իրաքի վարչապետը, Նուրի Սայիտ փաշա, հաղորդած էր թէ անմիջապէս պիտի գայ, Թուրքեւիրաքեան դաշինքը պաշտպանելու համար, եթէ բժիշկները արտօնեն։

Առանց սպասելու Նուրի Սայիտ փաշային, Եգիպտոսի վարչապետը, գնդ. Կամալ Նասըր առաջին նիստին իսկ պաշտպանեց իր կառավարութեան տեսակէտը։ Անմիջապէս յարձակեցաւ Թուրքեւիրաքեան համաձայնութեան վրայ, իր սլաքները մանաւորապէս ուղղելով Թուրքիոյ դէմ։ Բացատրեց թէ Թուրքիոյ եւ Իրաքի վարչապետներուն կնքած համաձայնութիւնը անօգուտ է Իրաքի համար, իսկ վտանգաւոր՝ արաբական բոլոր երկիրներուն համար, «որոնք մեքենաբար պիտի քշուին ո՛րեւէ պատերազմի մէջ»։ Կրկնեց թէ ծրագրուած զինակցութիւնը որեւէ օգուտ պիտի չունենայ Իրաքի համար, որ բաւարար չափով պաշտպանուած է Մեծն Բրիտանիոյ հետ կնքուած համաձայնութեամբ եւ զինուորական օգնութիւն կը ստանայ Ամերիկացիներէն։ «Եգիպտոս որ եւ է անպատեհութիւն չի տեսներ, եթէ Իրաք օր մը անհրաժեշտ գտնէ Թուրքիոյ հետ քննել կարգ մը տեղական խնդիրներ, թէեւ Թուրքիա չի կրնար լիօրէն օգնել Իրաքի։ Եթէ Իրաք նախայարձակման մը ենթարկուի, կարելի՞ է երեւակայել թէ Թուրքերը պիտի կրնան տրամադրել իրենց զօրքին մէկ մասը, օգնութեան հասնելու համար իրենց իրաքցի դրացիներուն։ Միւս կողմէ, Իրաքցիները ինչո՞ւ խզեցին իրենց դիւանագիտական յարաբերութիւնները Մոսկուայի հետ եւ ինչո՞ւ այնքան բուռն պայքար մը բացին համայնավարութեան դէմ։ Արդեօք անոր համար չէ՞ որ ամբողջովին կապուին արեւմտեան պետութեանց հետ։ Գալով Թուրքիոյ, ի՞նչ են իր յարաբերութիւնները Իսրայէլի հետ»։ Գնդ. Կամալ Նասըր յայտնեց թէ այս հարցումին պատասխանը արաբ վարչապետներուն տրուած է մանրամասն տեղեկագրով մը զոր պատրաստած է Եգիպտոսի արտաքին գործերու նախարարութեան տնտեսական բաժինը, տեղեկագիր մը որ կ'ապացուցանէ թէ Արեւելքի մէջ Իսրայէլի լաւագոյն օժանդակը Թուրքիան է, այն երկիրը որ կ'ուզէ զինակցիլ արաբական պետութեանց հետ։

Եգիպտոսի վարչապետը բարեկամաբար խորհուրդ կուտայ Իրաքի որ զգուշանայ Թուրքիայէն։ Այս առթիւ, Կամալ Նասըր յայտարարեց թէ չեղեալ կը նկատեն իր այցելութիւնը Անգարա եւ Թուրքիոյ վարչապետին այցելութիւնը Գահիրէ։ Տակաւին յայտնի չէ թէ գնդ. Կամալ Նասըր որքան յառաջ պիտի երթայ։ Իրաքցիներ կը կարծեն թէ յառաջիկային սակարկութիւններ պիտի կատարուին, որպէսզի Եգիպտոս մեկուսացման չդատապարտուի։

Ուրիշ հեռագրի մը համաձայն, Եգիպտոս կ'ուզէր պատժական տնօրինութիւններ առաջարկել Իրաքի դէմ. բայց ի վերջոյ չափաւորութիւնը յաղթեց։ Լիբանանի վարչապետը, Պ. Սամի Սոլհ, թելադրեց զգուշանալ այդպիսի արարքէ մը, մանաւանդ որ Իրաքի ներկայացուցիչները բացակայ են։ Ժողովին բացումէն անմիջապէս առաջ, գնդ. Կամալ Նասըր եւ Պ. Սամի Սոլհ հեռագիր մը ուղղեցին Պաղտատ, ապաքինում մաղթելով Նուրի Սայիտ փաշայի եւ հարցնելով թէ ե՞րբ կրնայ Գահիրէ հանդիպիլ։ Մինչ այս մինչ այն, Արաբական Դաշնակցութիւնը կը շարունակէ ժողով գումարել։ Առայժմ անցած է Եգիպտոսի եւ Իրաքի յարաբերութեանց խզման վտանգը եւ Գահիրէի ժամուլը չափաւորած է իր լեզուն։ Արաբ վարչապետները այժմ պիտի փորձեն ներդաշնակել իրենց քաղաքականութիւնը եւ զօրացնել Արաբ. Դաշնակցութեան պաշտօնութեան դաշինքը։ Սուրիա եւ Լիբանան կ'առաջարկեն յետաձգել վճարանութիւնը, մինչեւ որ Իրաք եւս ներկայացուցիչներ ղրկէ։ Եգիպտոսի ուժ կուտայ Սէուտի Արաբիան։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԿԷՍԸ ՈՂՈՂՈՒԱԾ

●

ՀԱԶԱՐԱՒՈՐ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐ ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻ ՄԷՋ

Ֆրանսայի երկու մեծ գետերէն Սէնը (Փարիզ) եւ Կառոնը (Պոռտօ) կը շարունակեն յորդիլ։ Փարիզեան աւազանին մէջ առջի օր կացութիւնը թեթեւապէս մեղմացած էր գետն ի վեր, բայց աւելի ծանրացաւ գետն ի վար։ Երէկ մասնագէտներ կը նախատեսէին թէ ջուրերուն բարձրութիւնը կրնայ հասնիլ 7 մ. 30ի, Օսթերլիցի կամուրջին տակ։ Յորդումը կրնայ սաստկանալ այսօր եւ վաղը, չորեքշաբթի, Մառնի ջուրերուն խուժումով։

Կիրակի օր կքեցաւ Էնվալիտի կամուրջին մէկ կամարը։ Կացութիւնը տագնապալի կը համարուի Ժիւվիզիի, Աթիսմոնի, Ալլոնի, Վիլնէօվ լը Ռուայի եւ Վիլնէօվ Սէն Ժորժի մէջ (գետն ի վեր)։ Իսկ հակառակ ուղղութեամբ՝ Արժանթէօյի, Մոնթեսոնի, Ռիւէյլի, Պուժիվալի, Լը Փէքի, Սարթրուվիլի, Քոնֆլանի, Փուասիի մէջ են։

Առժամեայ հաշիւներու համաձայն, քանի մը հարիւր հազար հեկտար տարածութիւն ջուրերուն տակ թաղուած է ամբողջ Ֆրանսայի մէջ։ Նիւթական վնասը միլիառներով կը հաշուեն։ Միայն Փարիզի մէջ արդէն իսկ երկու հարիւր գործարաններ փակուած եւ յիսուն հազար հոգի անգործութեան դատապարտուած են։ Երկու հազար կամաւորներ աղէտեալներուն կ'օգնեն փարիզեան շրջանին մէջ։

Երկր[illegible]տնտեսական կեանքն ալ մեծապէս ազդուած է։ Շատեր կը պահանջեն գոնէ մինչեւ մարտ 15 յետաձգել տուրքերու առժամեայ կանխավճարները որոնք պիտի սկսին Փետր. 15ին։

Բոլոր նահանգներուն մէջ կոչեր ուղղուած են, որպէսզի ծածկոցներ, հանդերձեղէն, վերմակ եւ ի հարկին բնակարան ճարեն աղէտեալներուն։ Անոնք որ տրամադրելի տեղ ունին պէտք է հաղորդեն թաղապետութեանց։

Կացութեան ծանրութիւնը կը տարբերի շրջանէ շրջան։ Փարիզեան արուարձաններու մէջ այլուր փոխադրուած են աւելի քան երեք հազար արկածեալներ։

Հազար ճարտարագէտներ, նոյնքան հանրապ. պահակներ, քանի մը հազար ոստիկաններ եւ չորս հազար հրշէջներ կեդրոնացած են մայրաքաղաքին եւ արուարձաններուն մէջ, աղէտեալներուն օգնութեան հասնելու համար։ Պուլոնյի անտառը ընդարձակ լիճի մը վերածուած է։ Ամերիկեան օդանաւեր ուտեստ կը փոխադրեն աղէտեալներուն։

Ուրբաթ օր թումբ մը քանդուեցաւ Սէն Մորի մէջ, թնդանօթի մը որոտման պէս։ Նոր տնօրինութիւն Կառ տ'Օրսէն տրամադրուած է օդանաւային ճամբորդներու համար։

Համախմբումները արգիլուած ըլլալով, կիրակի օր արարողութիւն չկատարուեցաւ Ալֆորվիլի հայկական եւ ֆրանսական եկեղեցիներուն մէջ։

(Շար. ք կարդալ Դ. էջ)

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Հ. Ա. ՓՈՒԱՑԸՊԱՐ

Յունուար 20 թուակիր նամակէ մը ցաւով կ'իմանանք թէ Յունուար 17ին մեռած է Պէյրութի Սէն Ժօզէֆ համալսարանին փոխ-տնօրէնը, Հայր Անթուան Փուատըպար։

Հանգուցեալը 1918 – 19 – 20ի տարիներուն կը գտնուէր Հայաստան, իբրեւ ներկայացուցիչ Ֆրանսական կառավարութեան եւ մասնաւոր առաքելութիւններ ստանձնած էր։ Եղած է խորհրդականը հանրապետական կառավարութեան, երբ Հայաստան կտրուած էր արտաքին աշխարհէն։ Ունի նաեւ հրատարակութիւններ Հայկական Դատի մասին։ Միեւնոյն ատեն քաջ հնագէտ էր եւ կարեւոր պեղումներ կատարած է Սուրի եւ Սայտայի շրջանին մէջ։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է չորեքշաբթի, 15 Յունուար, Համալսարանի մատուռին մէջ։ Ներկայ եղած են Լիբանանի Ֆրանսական դեսպանը, կառավարութեան ներկայացուցիչը, ընկերներ Դրօ, Մովսէս Տէր Գալստեան, Վ. Փափազեան եւ Կ. Սասունի։ Դագաղին վրայ ծաղկեպսակ մը դրուած է «Հայ բարեկամներու կողմէ»։ Հ. Փուատըպար ծնած էր Լիոն, 1878ին։

ԽՍ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՆԻՍՏԻ ՀՐԱՒԻՐՈՒԱԾ

*

Մոսկուայի անթելը առջի օր հաղորդեց թէ Գերագոյն Խորհուրդը նիստի հրաւիրուած է փետր. 3ին, այսինքն սովորական նստաշրջանէն ամիսներ առաջ։ Կը կարծուի թէ Խ. Միութիւնը դիւանագիտական նոր ձեռնարկ մը պիտի կատարէ, մանաւանդ որ Գերագոյն Խորհուրդը նիստի կը հրաւիրուի ճիշդ այն պահուն երբ Լոնտոնի, Փարիզի, Ուաշինկթընի եւ արեւելեան Գերմանիոյ խորհրդային դեսպանները Մոսկուա կանչուած են, խորհրդակցութեան համար։ Անշուշտ օրակարգի հրատապ խնդիրն է գերմանական հարցը։

Սովորական ժամանակներու մէջ Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդը կը գումարուի տարին մէկ անգամ, քանի մը օր, կառավարութեան կարեւոր որոշումները վաւերացնելու համար։ Այս տարի ալ նստաշրջանը պիտի բացուէր ապրիլին։ Վերջին նիստը տեղի ունեցաւ 1954 Ապրիլին։

Գերագոյն Խորհուրդը, որ Խ. Միութեան խորհրդարանն է, կը բաղկանայ 1300 երեսփոխաններէ։ Բաժնուած է երկու մասի,— Միութեան Խորհուրդ (Սովետ) եւ Ազգութեանց Խորհուրդ)։ Կ'ընտրուին չորս տարուան համար։ Վերջին ընտրութիւնը տեղի ունեցաւ 1954 Մարտին։

× Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, կիրակի օր ճառ մը խօսելով, բացատրեց թէ Խ. Միութիւնը ազատ ընտրութիւններ չուզեր բառին ժողովրդավար իմաստով։ «Պահանջելով բոլոր կուսակցութեանց եւ կազմակերպութեանց մասնակցութիւնը, քարոզութիւններ կատարելու եւ թեկնածուներ ներկայացնելու ազատութիւն, Խ. Միութիւնը կը փորձէ պարտադրել իր շրջանին մէջ գործադրուած ընտրական օրէնքը, որ ամէնէն անարգ ձեւով կը բռնաբարէ բնակիչներու ազատութիւնը»։ Յետոյ դիտել տուաւ թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ անորոշ ժամանակով պահել Գերմանիոյ ներկայ բաժանումը։ Եւ վերջապէս բացատրեց թէ ծիծաղելի է բռնութիւն վերագրել իր կառավարութեան։ «Տասներկու զօրաբաժիններու կազմութիւն մը իսկապէս չի զօրացներ Գերմանիան։ Մեր յաջողութեան միակ ճամբան է գործակցութիւն ազատ աշխարհին հետ եւ ոչ թէ բանակցութիւն Խ. Միութեան հետ, առանց ազատութեան եւ ուժի»։

ՍԷՆ – ԷՆՖԷՌԻԷՕՐԻ նահանգը այսուհետեւ պիտի կոչուի Սէն Մառիթիմ։

ՌԸՆԷ ԿՐՈՒՍԷ

(ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԵՐԵԿՈՅԹԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Եղած ըլլալով իր աշակերտներէն մին եւ աւելի վերջը, պատիւն ունենալով, քանի մը բնագիրներու թարգմանութեամբ աշխատակցելու իր «Հայաստանի պատմութեան», շատ անգամ կ'երթայի Ջերնուսքիի Թանգարանը, լուռ եւ հմայիչ աշխարհ՝ անցեալ քաղաքակրթութիւններու ուր կը թեւածնէր կենսատու շունչը մեծ վարպետին, ուր՝ աշակերտ բարեկամ եւ գիտուն, բոլորն ալ կ'ընդունուէին միեւնոյն բարեացակամ ժպիտով, միեւնոյն սիրալիր եւ քաջալերական խօսքերով :

Ջերմ եւ կազդուրիչ ընդունելութիւն որ աշակերտին կուտար քաջութիւն եւ վստահութիւն: Տեղաւորուած իր աշխատանքի սեղանին դիմաց, հաճելի մտերմութեան մը, բարձր հոգեւոր մթնոլորտի մը մէջ, վարպետը ձեզ կը փոխադրէր անցեալ ժողովուրդներու քաղաքակրթութեան պատմութեան ոլորտներուն մէջ : Իր խորաթափանց նայուածքով, նրբամտութեամբ մը որ իրեն յատուկ էր, ան գիտէր շօշափել ձեր խորհուրդները :

Կը հարցուփորձէր ձեր աշխատանքին մասին, թելադրանքներ կ'ընէր, կը թուէր պատմական անցքեր, կը խօսէր նոր պեղումներու եւ գիւտերու մասին, դուրս կը բերէր որեւէ արձանի մը արտայայտութեան՝ փիլիսոփայական եւ գեղեցկագիտական յղացումները եւ արագ թռիչք մը կատարելով մշակոյթի զանազան լուսասփիւռ կեդրոններու վերեւէն, շահեկան մերձեցումներ, բաղդատութիւններ եւ կապեր կը մատնանշէր Արեւմուտքի եւ Արեւելքի մէջ, մտաւորական եւ գեղարուեստական հողի վրայ :

Շլացած, ողողուած՝ իր խոր հմտութեան լուսաւոր ճառագայթներէն, ծարաւի՝ գիտութեան, մոռցած էինք անգամ մը եւս, թէ չարաչար կը գործածենք մեծ գիտունի մը թանկագին ժամերը:

Պատմագէտ՝ գերազանցապէս մարդասէր, փիլիսոփայ՝ պատմութեան, շատ կարեւոր տեղ մը կուտար իր ուսումնասիրած ժողովուրդներուն մշակութային, հոգեկան արժանիքներուն: Կը ջանար ըմբռնել անոնց հոգին, անոնց մտածելու եղանակը, անոնց [illegible] եւ [illegible]ները: Այսպէս, շատ անգամ խօսելով Հայաստանի պատմութեան մասին, երբ իրեն գիտել կուտայի իմ հայրենիքիս տխուր ճակատագիրը, կռուախնձոր՝ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ. սնած, տոգորուած միեւնոյն ժամանակ, Ասիական եւ Միջերկրական քաղաքակրթութիւններու մշակոյթով, այդ պատճառաւ իսկ, տառապած, բզկտուած ներքին երկպառակութիւններով ինչպէս նաեւ արտաքին յարձակումներու բախումներով, ան, իր համադրական մտքով, պատմագէտի խոր եւ լայնատարած աշխարհահայեացքներով, դուրս կը բերէր Հայաստանի կատարած կարեւոր դերը :«Այդ քրիստոնեայ մարտիկը, Եւրոպայի յառաջացեալ դիրքը, Ասիոյ դաշտին մէջ»: Կը վերակոչէր ինչ որ գեղեցիկ էր, ինչ որ մեծ էր եւ հերոսական իմ ժողովուրդին մօտ , անոր առաքինութիւնները, տոկունութիւնը , պատերազմական արժանիքները, անոր ստեղծագործ ու շինարար հանճարը :

Այս վերակոչումները աղբիւր՝ ուրախութեան, ոգեւորութեան եւ թանկագին գիտելիքներու՝ այցելուին համար, հոս չէին վերջանար: Իրմէ հրաժեշտ առնելու պահուն ի՞նչ նրբութեամբ եւ ազնուութեամբ կ'ընկերանար ձեզ մինչեւ իր գրասենեակին դուռը : Վեհանձն նուիրումով, բարի ժպիտով, կ'առաջնորդէր ձեզ դէպի սանդուղ տանող նրբանցքը եւ փարատելու համար ձեր նեղութիւնը եւ շփոթութիւնը, կը վերադառնար քիչ առաջուան խօսակցութեան՝

— Այո, հայ արուեստի այս ցուցահանդէսը որուն համար այցելած էի — աւա՜ղ վերջին այցելութիւն — զինքը կը հետաքրքրէր , կ'ոգեւորէր: Պէտք պիտի ըլլար դիմել Վենետիկի, Երուսաղէմի Հայ վանքերուն, պէտք պիտի ունենայինք վաւերաթուղթերու, լուսանկարներու, մաքէթներու ...

Արդէն իջած ենք սանդուղները: Կը սեղմէր ձեռքս: Հրաժեշտ կ'առնէի վարպետէն, տանելով ինծ հետ հմայքը իր ազնիւ եւ վեհանձն հոգիին, հմայքը՝ իր սիրալիր եւ ժպտերես ընդունելութեան :

Մօնսոյի դարաստանէն անցած միջոցիս, երախտագիտութեան, շնորհակալութեան եւ հիացումի անհուն զգացումներով զեղուն՝ կանգ կ'առնէի վայրկեան մը, գլուխս կը դարձնէի դէպի թանգարանը ուր կը տեսնէի, թեթեւօրէն առաջ կըքած, ազնուական եւ բարձր ստուերը վարպետին, որ կը շտապէր դէպի սանդուղը, շահելու համար կորսուած քանի մը թանկագին վայրկեանները, եւ հսկելու համար դարձեալ իր աշխատանքի սեղանին վրայ :

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ

ՅՈՒՆԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Գալով ազգ. կալուածներուն, Աթէնքի մէջ ունինք Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցին իր Առաջնորդարանով եւ Մանսաթրաքիի ազգային կալուածը: Գոքինիոյ մէջ Ս. Յակոբ եկեղեցին եւ անոր կից Ազգ. վարժարանը: Փերիսթէրիի մէջ նախկին եկեղեցիի շէնքը: Սելանիկի մէջ Ս. Աստուածածին եկեղեցին իր յարակից առաջնորդարանով եւ քաղաքի զանազան վայրերուն մէջ, վեց շէնքեր եւ կալուածներ: Գոմոթինիի մէջ, եկեղեցւոյ շէնքին հետ միասին ութ խանութներ եւ հողամասեր: Տիտիմոթիքայի մէջ պատմական եկեղեցի մը եւ 13 խանութ, բնակարան եւ հողամաս: Ալեքսանտրուբոլի մէջ ունինք եկեղեցիի շէնք, նոյնպէս հողամասեր եւ խանութներ, ինչպէս նաեւ Կրետէի Իրաքլիոն քաղաքին եւ Քսանթիի մէջ եկեղեցիներ եւ կալուածներ: Ասոնց մանրամասն ցուցակագրութիւնը գոյութիւն ունի Ազգ. Առաջնորդարանի դիւանատան եւ Կեդր. վարչութեան տնտեսական խորհուրդի տոմարներուն մէջ:

Հիւս. Յունաստանի ազգապատկան շէնքերը արժէքաւոր ե հասութաբեր են, նոյնպէս եւ Կրետէինը: Այս բոլոր կալուածներն ու շէնքերը կը մատակարարուին տեղական Ազգ. Մարմիններու կողմէ եւ անոնց գործունէութիւնը կը հակակշռուի տնտեսական յանձնաժողովին կողմէ :

Անվիճելի է թէ՝ յունահայ գաղութի ազգային եւ եկեղեցապատկան բոլոր կալուածները սեփականութիւնն են բովանդակ յունահայութեան եւ անմիջականօրէն ենթակայ՝ Թեմակալ Առաջնորդի եւ Ազգ. Կեդր. վարչութեան հակակշռին եւ հսկողութեան: Անոնք, պարտաւոր են միջոցներ ձեռք առնել հետեւեալ ուղղութեամբ սոյն կալուածներու մասին: Իրարու յաջորդող ներգաղթի եւ շարունակուող արտագաղթի հետեւանքով մեր հայրենակիցներու համրանքին նօսրացած վայրերուն ազգապատկան կալուածներէն՝ պահել միայն եկեղեցիները եւ անոնց մատակարարութեան համար բաւարար շէնքեր կամ կալուածներ, մնացեալ բոլորը հաշուեյարդարի ենթարկել եւ հասոյթը յատկացնել, Աթէնքի անմիջական շրջանակին մէջ կառուցումը գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ բաժիններով դպրոցական շէնքին, որ կարենայ պարփակել նաեւ մեր բոլոր մշակութային եւ բարեսիրական կազմակերպութիւնները: Այսպէս, ամբողջ յունահայ գաղութի ընդհանուր եւ մասնաւորաբար կրթական պահանջները բաւարարել եւ գոհացնել արդիւնաւոր կերպով :

Շրջաններու մէջ կը գտնուին նաեւ, ազգա-եկեղեցական շարժուն ինչքեր : Ասոնցմէ եւս, տեղական պէտքերուն անհրաժեշտ եղածէն զատ մնացեալները պէտք է կեդրոնացուին Աթէնքի Ազգ. Առաջնորդարանին մէջ:

Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը, բազմաթիւ անգամներ զբաղեցաւ կալուածական հարցով: Ներկայիս, պարտականութիւն տրուած է, մասնաւորաբար տնտեսական յանձնաժողովին լծուիլ լուրջ աշխատանքի, կալուածական գործերու իրաւական եւ տնտեսական կացութիւնը հանգամանօրէն ուսումնասիրելու, կալուածները վերջնապէս դասաւորելու եւ ըստ այնմ անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնելու համար :

Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը, տարիներ առաջ, իր յարաբերական եւ ընդհանուր գործունէութեան համար, ընդունած է ուղեգիծ մը եւ զայն արձանագրած էր ատենագրութիւններուն մէջ : Ուղեգիծը հետեւեալ կերպով կարելի է ամփոփել.—

Ա) Ջանալ որ Յունահայ գաղութը, երկրին օրինական թոյլտուութեան սահմաններուն մէջ, ճանչցուի իբրեւ կրօնական համայնք եւ ունենայ պաշտօնական կանոնագիր :

Բ) Ամփոփուած՝ մեր եկեղեցիին շուրջ, ջանալ՝ որ մեր մշակութային օրինաւոր ձեռնարկներով եւ վարժարաններով, յունահայ գաղութի մեր ազգակիցները կառչած մնան իրենց ազգային արժէքներուն, լեզուին եւ գրականութեան, Հելլէն լեզուի եւ անոր բարձր մշակոյթին հետ :

Գ) Կարելի բոլոր միջոցներով, հրահրել հայ ժողովուրդի երախտագիտական ըղձացումները, հանդէպ հելլէն բարեացակամ պետութեան եւ հելլէն ազնիւ ժողովուրդին: Պատրաստակամ ըլլալ միշտ զոհաբերուելու՝ Հելլադայի ընդհանրական շահերուն համար. առանց միջամտելու ըլլալու հելլէն ժողովուրդի ներքին վէճերուն :

Դ) Մեր կրօնական եւ վարչական իշխանութիւններու միջոցաւ, շարունակ խրատել հայ ժողովուրդը, որ ըլլայ միշտ օրինապահ եւ իր կենցաղավարութեամբ արժանանայ հելլէն ժողովուրդի եւ պետութեան վստահութեան եւ համակրանքին :

Ե) Նաեւ ջանալ՝ որ հայ ժողովուրդը միշտ ըլլայ միաձայն իր ազգապահպանման ջանքերուն մէջ :

Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը, սոյն ուղեգիծը գործադրելով, ջանացած է կատարել իր ստանձնած պարտաւորութիւնները : Շնորհիւ կատարուած յարաբերական աշխատանքին, արտակարգ պայմաններու բերումով յառաջ եկած կարգ մը թիւրիմացութիւններ հարթուած են եւ ներկայիս կը վայելենք համակրանքն ու վստահութիւնը թէ՝ պետութեան եւ թէ՝ բովանդակ հելլէն ժողովուրդին: Լիայոյս ենք որ մեր կարգ մը առկախ խնդիրները շուտով պիտի ստանան իրենց գոհացուցիչ լուծումը :

ԾՆՈՒՆԴԸ ՀԱՆԳՍՏԻ ՏՈՒՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս, Յունուար 9ի կիրակին, Աղքատախնամի վարչութիւնը կազմակերպած էր հանդէսներ իւրաքանչիւր տան մէջ :

Առտուն ժամը տասնին Աղէք քահանայ շրջապատուած Առնուվիլի դպրաց դասէն պատարագեց Անտիյյիի հանգստեան տան մեծ սրահին մէջ, ի ներկայութեան բոլոր պատսպարեալներուն, ինչպէս նաեւ պաշտօնէութեան եւ Աղքատախնամի վարչութեան :

Կէս օրուան աւանդական ճաշի ընթացքին երգուեցան հայկական երգեր եւ լրուեցաւ «Ոսկի հէքեաթը», որ ժապաւէնի վրայ առնուած էր Պ. Գ. Մելիքեանի կողմէ :

Վարչութիւնը իբրեւ Կաղանդի նուէր, [illegible]ութիւնը օժտեց հեռապատկերով մը (թէլէվիզիօն) եւ իւրաքանչիւրին բաժնեց շաքարեղէն, վզնոց այրերու եւ շղարշ տիկիններուն :

Յայտագրին երկրորդ մասը տեղի ունեցաւ Մոնմորանսիի Հանգստեան տան մէջ, ուր փարիզահայ դերասան եւ դերասանուհիներ սիրայօժար ներկայացուցին Գրիգոր Վահանի «Օրհնուած արհեստը», մեծ յաջողութեամբ : Մեր հայրերն ու մայրերը, պահ մը ապրեցան ընտանեկան ջերմ մթնոլորտի մէջ :

Հոս եւս հեռապատկեր մը զետեղուած էր եւ նուէրներ բաժնուեցան բոլորին :

Անոնք որ մօտէն չեն ճանչնար մեր այս զոյգ հաստատութիւնները, պէտք է հետաքրքրուին: Ամէն տեսակէտով պատուաբեր հաստատութիւններ են երկուքն ալ եւ մեծապէս գնահատուած Ֆրանսական շրջանակի մէջ, իբրեւ արդիական եւ հանգստաւէտ Հանգստեան Տուներ :

Ներկայ մը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (37)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Թ.

Սակայն մի հանգամանք, որի մասին մինչեւ այժմ չէի մտածել, յանկարծ քաջութիւն տուեց ինձ, եւ իմ այցը ոչ միայն անմտութիւն չհամարեցի, այլեւ անհրաժեշտ կարիք նկատեցի նոյն իմ ինքնասիրութեան, իմ բարի անուան համար:

Այդ հանգամանքը հետեւեալն էր :

Սառան Թուսեանից իմանալով, որ նա ինձ մօտ է իջեւանած, անշուշտ կարծում է, որ ինձ յայտնի է եղել նրա սրիկայական արարքը, եւ ես, այնուամենայնիւ, տեղ եմ տուել նրան իմ տան մէջ, ես, որ իր խաչեղբայրն եմ եւ իր ամուսնու մտերիմ ընկերը: Այս պարագայում, պարզ է, թէ որքան ես վարկաբեկուած պիտի լինեմ նրա աչքում, եւ որքան խոր ատելութեամբ պիտի համակուած լինի նա դէպի ինձ: Այժմ ես պիտի հասկացնեմ եւ համոզեմ նրան, որ Թուսեանը, նախ, հակառակ իմ ցանկութեանն է եկել հիւր նստել տանս եւ երկրորդ, որ ամենագլխաւորն է, ես միանգամայն անտեղեակ եմ եղել, որ նրա սրիկայութեան զոհը ինքը Սառան է եղել :

Այժմ շատ ցաւեցի, որ ի զուր Գարեգինը ծածկել էր Սառայից մեր այսօրուայ տեսակցութիւնը: Եթէ այդ բանը պատմած լինէր կնոջը, Սառան անշուշտ իմացած կը լինէր, որ իր անցեալը, հետեւաբար եւ իր վերաբերմամբ Թուսեանի գործած սրիկայութիւնն ինձ իսկապէս անյայտ է եղել :

Մինչ ես այս մտածումների մէջ էի եւ մտքումս խօսքեր էի որոնում Սառայի առջեւ ինքս ինձ արդարացնելու համար, վերջապէս դռներից մէկը բացուեց, եւ դուրս եկաւ Սառան ուսերին մի հաստ շալ գցած :

Մտաւ, դուռը ետ դրեց, նախապէս շրջազգեստի ետեւի փէշը քաշելով դէպի ինքը, որ դրան տակ չմնայ, եւ նայեց ինձ մի չափազանց սառը հայեացքով, որի մէջ կատարելապէս արդարացած տեսայ իմ բոլոր ամենավատ գուշակութիւնները եւ նախազգուշացումները :

Եւ այդ հայեացքը բաւական էր, որ չհամարձակուէի մօտենալ նրան. միայն մեքենայաբար վեր կացայ եւ բարեւեցի :

Չընդունեց բարեւս եւ շարունակում էր լուռ կանգնած մնալ դրան մօտ՝ իր սպանիչ սառն հայեացքը դէմքիս սեւեռած :

Ու ինչքան էլ որ շփոթուած էի, չկարողացայ չնկատել մի ահագին փոփոխութիւն, որ կատարուել էր նրա արտաքինի մէջ: Ամուսնական կեանքը թէ վերջին օրերի ջղային յուզումները միանգամայն ջնջել էին նրա նախկին գեղեցկութիւնը : Առանց այն էլ խոշոր աչքերը մեծացել էին անբնականօրէն, շրթունքները կապտել եւ հաստացել էին, դէմքը գունատ էր, նիհար եւ այնքան հիւանդոտ, որ կարծես անկողնից էր վեր կացել :

Երկար ժամանակ նայում էր ինձ իր ատելութեամբ լի սառն հայեացքով, յետոյ յանկարծ ցնցուեց, արագօրէն նստեց մօտը գտնուած աթոռի վրայ, փորը բռնեց ձեռքերով, կուչ եկաւ եւ քարացաւ՝ դէմքը ծամածռուած ֆիզիքական մի սուր ցաւի արտայայտութեամբ :

Նոր յիշեցի, որ Գարեգինն ասել էր, թէ յղի է: Եւ կարեկցութեան ու յարգանքի մի խոր զգացում ակամայ համակեց ինձ :

Միեւնոյն ժամանակ երբեք այնպէս, ինչպէս այդ րոպէին, պարզորոշ չէի գիտակցել այն անխիղճ ցածութեան, որի շնորհիւ, ըստ երեւոյթին, յաւիտենապէս խորտակուել էր այդ դժբախտ աղջկայ կեանքը :

Դրութիւնը չափազանց անյարմար էր : Մնացել էի տեղումս կաշկանդուած, չիմանալով ինչ անեմ, ինչ ասեմ :

Իսկ Սառան, շրթունքները պինդ սեղմած իրար, ըստ երեւոյթին զսպելով ցաւի ճիչերը, շարունակում էր մի խուլ նուոցով կուչ ու հում գալ, երբեմն երբեմն բռնելով մէջքը, մինչեւ որ կամաց կամաց հանգստացաւ, ետ ընկաւ աթոռի մէջքին, ձեռքերը թուլացած գցեց, ներքեւ, աչքերը փակեց եւ խոր շունչ քաշեց թեթեւացած: Դէմքն այժմ աւելի գունատ էր, քան առաջ, եւ այնքան խաղաղ, որ թւում էր թէ չի շնչում: Այնուհետեւ երբ աչքերը բաց արաւ եւ նայեց ինձ, ապշած մնացի, թէ ո՞ւր էր չքացել այն անհաշտ ատելութիւնը, որի պարզորոշ արտայայտութիւնը տեսայ մի քիչ առաջ, նրա սպանիչ սառն հայեացքի մէջ :

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՆՈՐ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Հայերու մասին հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ «Ազատ Օր».— Աղեքսանդրուպոլիս, (Տէտէ Աղաճ(յիսուն ընտանիք, Քսանթի 35 ընտանիք կամ հարիւր անձ, Գավալա 35 ընտանիք, Քոմոթինի (Կիւմիւլճինէ) մօտ երկու հարիւր անձ: Գոմոթինի եւ Աղեքսանդրուպոլիս ունին մնայուն հասութաբեր կալուածներ, իսկ Գավալան եւ Քսանթին չունին, ազգային տուրքերով եւ եկեղեցական հասոյթներով կը մատակարարուին: Գոմոթինիի մէջ Հայերը համերաշխ են եւ կ'աշխատին վառ պահել ազգային կեանքը: Կազմուած եւ վաւերացուած է Հայ Գթութեան Խաչի մասնաճիւղ մը: Մեծ դեր մը վերապահուած է կանացի այս կազմակերպութեան: Տեղական իշխանութիւնները բարեկամական ոգի ցոյց կուտան Հայերուն հանդէպ, գնահատելով անոնց պարկեշտութիւնն ու պատուաւոր առեւտրականի համբաւը: Բոլորն ալ իրենց օրապահիկը կը շահին:

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Ֆրէզնոյի մէջ մեռած է ընկեր Ս. Պէնճեան: Ծնած էր Խարբերդ, 1881ին: Ամերիկայի մէջ իբրեւ անդամ Հ. Յ. Դաշնակցութեան միշտ գործօն դեր կատարած է կազմելով կոմիտէներ: Երկար ատեն եղած է Կեդր. Կոմիտէի անդամ, շրջելով Պոսթընի շրջանը եւ կազմելով Կ. Խաչի մասնաճիւղեր:

Ի ՊԱՏԻՒ ՄԻՍԱՔ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆԻ թէյասեղան մը տրուած է Տիթրոյիթի մէջ նախաձեռնութեամբ Միջկոմիտէական մարմնին եւ Հ. Օ. Մ.ի միջվարչականի եւ քոյր կազմակերպութիւններու գործօն մասնակցութեամբ: Խօսած են ընկեր Կ. Թանտրճեան Պ. Պ. Մարանեան, Տոքթ. Ս. Քէշիշեան, Ա. Պալիկեան, Լ. Նախնիքեան, ընկերուհի Շ. Խաչիկեան, որոնց իր շնորհակալութիւնը յայտնած է ընկեր Միսաք Թորլաքեան: Այս առթիւ ընկեր Միսաքի «Օրերուս հետ» գիրքերէն սպառած է երկու հարիւր օրինակ: Իսկ Տէր եւ Տիկին Մարանեան ոչ միայն ստանձնած են թէյասեղանին ծախքը, այլեւ երկու հարիւր տոլար նուիրած են Թորլաքեանի գիրքերուն համար, որպէսզի բաժնուին գրադարաններու: Նոյն նպատակով տոքթ. Ս. Քէշիշեան տրամադրած է հարիւր տոլար, ընկեր Յ. Մուրատեան յիսուն տոլար, ընկեր Գ. Հաճեան յիսուն տոլար: Հայ կեդրոնի կողմէ սրահը առանց վարձքի տրամադրուած է:

ԳԱՐԱՆԹԻՆԱՅԻ (Պէյրութ) Ազգ. Մեսրոպեան վարժարանը վերաբացուած է յաջողութեամբ: Նախակրթարանը ունի 220 աշակերտ, 117 աղջիկ, 103ը՝ մանչ: Մանկապարտէզը 211 աշակերտ, հարիւրը աղջիկ, 111ը մանչ: Ուսուցչական կազմը կը բաղկանայ 14 հոգիէ, մէկ տնօրէն, 6 ուսուցիչ, ութ ուսուցչուհի: Օր. Լ. Գարակէօզեան այդ շրջանը այցելած ատեն խոստացած է 32 հազար տոլար դպրոցական շէնքին շինութեան համար: Անհրաժեշտ է վայելուչ շէնք մը եւ այն ատեն պիտի բարձրանայ աշակերտներուն թիւը: Վարժարանին առողջապահութեան կ'օգնէ Հ. Բ. Ը. Մ.ը բժշկական եւ ատամնաբուժական դարմանումներով: Հայ Օգն. Միութեան «Պնակ մը կերակուրէն»

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՍԷՆ ԼՈՒՆ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ջախջախիչ մեծամասնութեամբ բանուորական այս թաղը չունի գրոց բրոցներ, այդ իսկ պատճառաւ ալ ազգային կեանքով հարուստ այս չէն թաղին կատարած աշխատանքը հազիւ չորս հինգ տարի անգամ մը կ'երեւայ թերթերու մէջ: Հետեւելով «Յառաջ»ի թելադրանքներուն, պարտք կը սեպեմ սեղմ տողերու մէջ ներկայացնել Սէն Լուն ինչպէս որ է:

Մարսիլիոյ այս արուարձանը ներկայիս շատ բան կորսնցուցած է իր նախկին հըմայքէն, բայց այսօր ալ իր ունեցածով կը մնայ առաջիններէն մէկը:

Հակառակ զանազան ըսի ըսաւներու, հին եւ նոր թաղականութեանց ջանքերուն շնորհիւ մեր եկեղեցին կը գտնուի փայլուն վիճակի մէջ: Ելքովանեան ընտանիքը ի յիշատակ ողբացեալ Վ. Ելքովանեանի շինեց զանգակատունը, որ երկար ատենէ ի վեր կը մնար կիսաւարտ: Ուրիշ կարգ մը շինութեանց եւ նորոգութեանց համար թաղականութիւնը ծախսեց մօտ 450.000 ֆրանք: Դժբախտաբար հոգեւոր հովիւ տէր Բարգէն քահանայ Ասլանեանի վախճանումէն ի վեր, ծիսակատարութիւնները տեղի կ'ունենան պատահաբար:

Եկեղեցիին կից ունինք դպրոցը, ամէնօրեայ մանկապարտէզը, որ անխափան կը շարունակուի հիմնադրութիւնէն ի վեր: Ուսուցչուհին Օր. Ս. Վերանտինեան 18րդ տարին է որ կը պաշտօնավարէ շրջանիս մէջ: Կրթական այս անխոնջ մշակը, մասնագէտ մանկապարտիզպանուհի, ամբողջովին նուիրուած է դպրոցին: Իր զոհողութիւնը եւ ջանքերը վեր են ամէն գնահատանքէ: Ներկայիս դպրոցը ունի վաթսուն աշակերտ, (անցեալ տարի 48):

Այս ծաղկոցին քով կայ նաեւ Կապոյտ Խաչի դպրոցը որ շաբաթը երկու անգամ կը շարունակուի կանոնաւորապէս: Անցեալ տարի ունէր 41 աշակերտ, այս տարի 33: Ակներեւ է շատ մը ծնողքներու անհոգութիւնը: Կարծես մոռցած իրենց անցեալը, ամէն բան ձգեր են բախտին:

Պատերազմէն առաջ Թաղիս մէջ հաստատուած Հայր. Միութիւններու հինգ

կ'օգտուին 130 չքաւոր աշակերտներ եւ տասը ծերունիներ: Հաւըրտ Գարակէօզեան դարմանատունն ալ կ'օգնէ հիւանդներուն:

× Շնորհիւ ամերիկահայ Ահրամճեան եղբայրներու կտակին, Հ. Բ. Ը. Մ.ի ձեռքով կառուցուեցաւ ուրիշ ներկայանալի շէնք մը եւ դպրոցը կոչուեցաւ Ահրամճեան: Ունի չորս հոգինոց ուսուցչական կազմ: Աշակերտութիւնը քառասունէն բարձրացած է 95ի:

× Նոյն թաղին Օգն. Խաչի ակումբի շինութիւնը փութով յառաջ կը տարուի: Շրջանին Հ. Յ. Դ. «Դանիէլ Վարուժան» Պատանեկան Միութիւնը կը կատարէ նուաճումներ, նոր սերունդին կը տրուի հայադրոշմ դաստիարակութիւն: Հ. Մ. Ը. Մ.ի, սկաուտներու խումբը զօրացած է: Պատանեկան Միութիւնը օժտուած է նոր

գրադարանով մը, արդիական ոճով: Ակումբը կը ստանայ հայերէն թերթեր:

մասնաճիւղերէն ոչ մէկը մնացած է: Իսկ պատերազմէն վերջ ինչպէս ամէն տեղ, հոս ալ նոյնաբոյս միութիւններ տեսանք զանազան անուններու տակ, որոնք անձրեւէն գոյացած հեղեղներու նման եկան ու գացին առանց հետք մը ձգելու իրենց ետին:

Ինչպէս միշտ, այսօր ալ իբրեւ միութիւն իրենց գոյութիւնը կը պահեն Կապոյտ Խաչի ժրաջան մասնաճիւղը եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը, որոնք իրենց ազգօգուտ գործունէութեամբ մեծ տեղ գրաւած են ժողովուրդի լայն խաւերուն մէջ:

Իսկ իբրեւ քաղաքական կազմակերպութիւն, կայ ու կը մնայ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, որ կ'աշխատի վառ պահել ազգային ոգին, ամէն բանէ վեր դասելով Հայ ժողովուրդին շահերը:

Դժբախտաբար մեր գաղութն ալ տեղատուութեան շրջան մը կը բոլորէ, ազգային գործունէութեան տեսակէտով:

Գ. ՓԻԼԻԿԵԱՆ

★

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ ԵՒ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ).— Ընդունուած է իրողութիւն մը որ մէկ յաջողութիւն ուրիշ յաջողութեան դուռ կը բանայ:

Մեր Հ. Մ. Ը. Մ.ի տղաքը իրենց յաջող մրցումներէն վերջ, նախանձելի արդիւնքով պարահանդէս մը կազմակերպած էին Ցունուար ութին, շաբաթ գիշեր, Վիէնի քաղաքապետական շքեղ սրահին մէջ: Խուռն բազմութեան մէջ կային երէց Հ. Մ. Ը. Մ.ականներ, բարեկամներ եւ հիւրեր մօտիկ շրջաններէ: Իսկ առաջնակարգ նուագախումբի առաջնորդութեամբ, հայ թէ օտար պարասէրները մինչեւ գիշերուան երկուքը անընդհատ պարեցին:

Այս առթիւ, Պ. Լ. Ճէրանեան (Վալանսէն) երեք հազար ֆր. նուիրեց Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութեան:

Մրցումները.— Այս տարի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաջին եւ միակ խումբը կատարեց եօթնէ աւելի ախոյեանական մրցումներ — գնդակախաղի եղանակին կէսը — առանց որ եւ է պարտութեան:

Այսպէս, Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր դասակարգի (Բ. շարք) առաջին տեղը գրաւած է: Եւ այս դիրքը պահելու համար, մեր մարզիկները եռանդով գործի լծուած է: Եւ այս դիրքը պահելու համար, տեւական առաջնութեամբ:

Սիրելի «Յառաջ», Հ. Մ. Ը. Մ.ի մեծ ընտանիքի մէջ չեն պակսիր ուրախառիթ դէպքեր: Վերջերս (վեց Նոյեմբեր) մեր խումբին բերդապահը՝ Յովսէփ Յակոբեան նշանուեցաւ Օր. Ա. Գամպէրեանի հետ (Սէն Մօրիսէն):

Այդ առթիւ եղան նուէրներ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պ. Պ. Ա. Յակոբեանէ, Կ. Գամպէրեանէ եւ Վ. Գամպէրեանէ հազարական ֆրանք, իսկ Տիկին Հռիփ. Զաղացպանեանէ՝ հինգ հարիւր ֆրանք:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը հրապարակաւ իր ջերմագին մաղթանքները կը ներկայացնէ խօսեցեալներուն եւ խորին շնորհակալութիւններ՝ յարգելի նուիրատուներուն:

Ա. Կ. ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻ

•

ԿՈՉ ՔՂԵՑԻՆԵՐՈՒ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Սիրելի հայրենակիցներ, Քղիի Հայր. Միութեան Կեդր. վարչութեան առաջարկով, Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը կոչ մը կ'ուղղէ Ֆրանսա բնակող բոլոր Քղեցիներուն եւ կը խնդրէ որ ամէն ընտանիք յանձն առնէ իր մարդահամարը կազմել (անուն, մականուն, տարիք, ծննդավայրի ո՛ր մէկ գիւղը ծնիլը, քանի զաւակ ունենալը եւ անոնց անունները, տարիքն ու սեռը եւ ղրկել վարչութեանս, որպէսզի ան ալ իր կարգին յղէ Կեդր. վարչութեան որ տպել պիտի տայ «Քղիի Յուշարձան» գրքին մէջ: Մասնաւորաբար այս պարագան մեր հայրենակիցներուն ուշադրութեան կը յանձնենք, որպէսզի չթերանան իրենց պարտականութեան մէջ: Այս պարագան գըլխաւորաբար ուշադրութեան կը յանձնենք նաեւ Փարիզի, Նիսի եւ Մոնփէլիէի հայրենակիցներուն որ շուտով ղրկեն իրենց մարդահամարը: Սէնթ Էթիէնի եւ Վալանսի հայրենակիցներու մարդահամարը արդէն կազմուած է, իսկ Մարսէյլի եւ Արլի հայրենակիցներունը կազմուելու վրայ է:

Մարդահամարի ցանկերը պէտք է ղըրկուին մասնաճիւղիս վարչութեան քարտուղարին հասցէով:

Ինչպէս ամէն տարի այս տարի եւս Նոր տարուան եւ Ս. Ծնունդի տօներու առթիւ, վարչութիւնս չորս յանձնախումբերով 1954 Դեկտ. 25ին, եւրոպական Ծնունդի օրը, շնորհաւորական տոմսերով այցելեց Մարսէյլի եւ արուարձաններ՝ Սէնթ Անրի, Մազարկի, Սէնթ Մարկրիթի, Սէն Լուի, Վալպարէլի, Լա Պարաժի, Նոթր Տամի, Սէնթ Պարնապէի, Պոմոնի, Լէ ղ'Օլիվի, Շաթօ Կոմպէրի, Սէնթ Ժիւսթի եւ Պուլվար Օտոյի բոլոր Քղեցի հայրենակիցներու բնակարանները: Հայրենակիցները շատ գոհ մնացին եւ նիւթական նուէրներով քաջալերեցին վարչութիւնը, որ հրապարակաւ շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլորին: Վարչութիւնս կը խնդրէ նաեւ վերոյիշեալ արուարձաններու բնակող իր հայրենակիցներէն որ՝ եթէ զաւակներ ունին որոնք կը հետեւին հայկական դասընթացքներու, լուր տան որպէսզի անոնց թիւն ու անունները ղըրկենք Կեդր. վարչութեան:

Կազմակերպութեանց եւ Միութեանց ուշադրութեան կը յանձնենք հետեւեալ պարագան.— Մասնաճիւղիս հասցէին ղըրկուելիք նամակներն ու ծանուցումները օր առաջ մեր ձեռքը հասնելու համար, կը խնդրուի ղրկել վարչութեան ատենապետի հասցէով:

Վարչութեան ատենապետ Գ. Անդիկեան, քարտուղար Գ. Կոփոյեան:

Ատենապետին հասցէն.—

K. Antikian, 29, Rue Léon Bourgeois
Marseille (France)

Քարտուղարին հասցէն.—

K. Gopoyan, 138, Rue du Docteur Cauvin
St. Barnabé, Marseille (France)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (59)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

•

Գիւղացի զինուորները, տրուած պատուէրի համաձայն, անմիջապէս գացին, հանեցին իրենց զէնքերը պահեստներից եւ եկան բոլորուեցան Սողոյի շուրջ:

Այդ օրուան ապահովութեան գործը յանձնուած էր Սողոյին:

Պատուիրեցի, որ գիւղացի տղաները, մաս մը Ջրհորցի եւ մաս մը Շամիրամցի, մինակնին տանին պահպանութեան գործը մինչեւ առաւօտեան արշալոյսին, անկէ յետոյ պահապան կարգեն մեր հայդուկներից:

Տելեմաքը բերած էր շատ մը ապրանքներ, որոնք մէկիկ մէկիկ ինձ յանձնեց եւ առաւ ստացականները՝ ղրկելու համար Վանի Կեդր. Կոմիտէին:

Նա շտապում էր վերադառնալ Դատուան: Չէր ուզում այդ օրերին բաժանուել գիւղացիներից:

— Լսիր, Տելեմաք, այսօր Անդրանիկ ինձ ասաց. «Կարծեմ լրտեսուած ենք: Կառավարութիւնը գիտէ մեր Թաղստոցը»: Այժմ, ես էլ կասկածում եմ: Հաւանական է, որ այսօր կամ վաղը ընդհարում ունենանք, բայց չգիտեմ թէ՝ այստե՞ղ, գիւղերի մէջ, թէ լեռների վրայ: Ի՞նչ կը խորհիս: Ներքին մի ձայն ինձ այնպէս է ասում, որ կռիւը անխուսափելի է:

— Այո, ասաց Տելեմաքը — երբ ես, հովիւի հետ, ոչխարներն էի քշում դաշտ, երկու ոստիկաններ ամենաարագ կերպով քշում էին իրենց ձիերը: Մեր մօտիցը անցնելով՝ ուղղուեցան դէպի Կծուակ եւ Ծղակ: Զմտան մեր գիւղը (Դատուան): Նրանք անպայման, լրտեսներ էին: Ո՞վ գիտէ, գուցէ Ալի պէկին լուր էին տանում այս խումբին այստեղ ժամանումի մասին:

— Դու կը գնաս: Միշտ արթուն կը լինես եւ ուշադրութեամբ կը հետեւես ձեր գիւղի պահակների տուած քայլերին: Եթէ դժբախտութիւն ունենանք եւ կռիւի բռնուինք վաղը, անմիջապէս ձեր ժողովուրդը նաւերի վրայ կը լեցնես եւ ծովին բացը խարսխել կը տաս: Քանի նաւ կամ նաւակ որ ունենաս ամէն մէկի մէջ շնորհալի քաջ ու անվախ մի տղայ կը դնես, եւ այնպէս կը կարգադրես, որ երբ կանչես եղերքը, նա առանց վարանումի գայ: Նկատի ունեցիր, որ մեր փամփուշտը բաւարար չէ: Հազիւ մի կամ երկու կռիւի բաւարարէ: Եթէ առաջին օրը հոս կռուինք, վաղը մի ուրիշ վայր պիտի կռուինք: Կրնայ պատահիլ եւ Վանի ուղղութեամբ, եթէ նաւեր ձեռք ձգենք: Կը լինենք ծովի վրայ եւ յարմար վայրկեանին դուրս կը գանք Վանայ մօտերը եւ փամփուշտ ձեռք կը բերենք: Իսկ եթէ նաւերը չլինին, այն ատեն պատրաստ ունեցիր երեք տղաներ, որոնք ճանապարհները լաւ գիտնան: Կ'անցնենք Թուխ կամ Խնձորկին: Առ այժմ դէպի Մուշ չենք կարող գնալ, մանաւանդ որ մի կռիւից յետոյ մեր փամփշտակալները պարապ պիտի լինին: Դու պահապան կը դնես նաեւ Ուղտի Քարերի մօտ:

Մենք հոն կը լինենք կռւից յետոյ: Ուրտեղ էլ կռիւի բռնուինք, գիւղում թէ սարերում, մեր ճանապարհը կը լինի Ուղտի Քարերի մօտից: Եթէ ամբողջս էլ չկարողացանք այնտեղէն անցնել, անպայման մի քանիսին այդ կողմէն կը ղրկեմ: Նաեւ հսկէ ձեր բլուրի վրայ: Հաւանական է որ հոն գաղտնի ոստիկաններ դնեն, քանի որ Նաւահանգիստը այդ բլուրի ստորոտն է: Անշուշտ թշնամիներն էլ ամէն միջոցների մասին կը մտածեն, ինչպէս որ մենք կը մտածենք: Դու այնպէս պայմանաւորուիր տղաների հետ, որ եթէ բլուրը բռնուած լինի, այն ատեն այնպիսի մի փառօլա տուր եւ կարգադրութիւն արա, որ նրանք փոխանակ դէպի Նաւահանգիստ թիավարելու, թիավարեն դէպի Ուրթափ եւ մենք այն կողմի եղերքից մտնենք նաւերը:

Այդ բոլոր կէտերի շուրջ հարկ եղած մանրամասնութիւնները ճշդելէ վերջ Տելեմաքը հեռացաւ գիւղից (Շամիրամ) ծուռ ու մուռ շաւիղներով:

Գրեթէ մայրամուտ էր, եւ մէկ ժամէն մութը պիտի պատէր: Մի քիչ Փոփերի եւ Գասպարի հետ եւս խօսեցայ: Հարցուցի իրենց ունեցած զէնքերի քանակի մասին: Պատասխանեցին.

—Քսան հատ մօսին եւ բերտան ունինք, երեսուն հատ ալ չախմախլըներ: Բայց առաջինների համար շատ քիչ փամփուշտ ունինք:

Թէեւ նախապէս բաւական փամփուշտ ունեցել էին, սակայն, Սասնոյ ապստամբութեան նախօրեակին, իրենց ունեցածը Սասուն էին ուղարկել այն յոյսով որ՝ Վանից կամ ուրիշ վայրերից շուտով կըրկին ձեռք պիտի բերեն, բայց չէին յաջողել եւ մանցել էին այսօր դատարկաձեռն:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

Գաւառէն ալ վրդովիչ լուրեր կը հաս–նին։ Կառոնը միշտ կը յորդի 650 քիլո–մեթրի վրայ։ Ռոնի ջուրերը իջած են, բայց Սոնը կը շարունակէ աւերներ գոր–ծել։ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Լիո–նէն Ավինեօն բոլոր գիւղերը միեւնոյն ե–ղերական տեսարանը կը պարզեն։

× Վարչապետը իր շաբաթական ասու–լիսը մեծ մասով նուիրուած էր ներքին խնդիրներու եւ օրուան աղէտին։ Ըսաւ թէ կառավարութիւնը ամէն միջոց ձեռք առած է, աղէտեալներուն օգնելու հա–մար։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, վը–տանգը անցած է Ալֆորվիլի, Վիլնէօվ Սէն Ժորժի, Վիլնէօվ լը Ռուայի մէջ։ Քոր–պէյլ քաղաքն ալ փրկուած կը համարուի։ Ռընոյի գործարանները սովորականին պէս բացուեցան երէկ։ Շատ մը կոյուղի–ներ պայթած ըլլալով հազարաւոր մուկեր խուժած են տուներու նկուղները։

Աղէտեալ գործաւորները հատուցում պիտի ստանան։ Համաճարակի վախ չկայ քաղաքներու մէջ։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԴԵՌ ԿԸ ՅՈՒՍԱՅ

Թուրքիոյ վարչապետը Պէյրութէն Ան–գարա վերադարձած ատեն շատ կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ Թուրքիոյ մի–ջին – արեւելեան քաղաքականութեան մասին։ Մէկդի դնելով իր սովորական վերապահումը, բարձրաձայն ջատագովեց Թուրքիոյ նախաձեռնութիւնը Միջին Ա–րեւելքի պաշտպանութեան կազմակերպ–ման մէջ, անոր առաջին հանգրուանը հա–մարելով Փաքիստանի հետ կնքուած դա–շինքը։ Յետոյ բացատրեց թէ Պաղտատի «սկզբունքի որոշումը» եւս մաս կը կազ–մէ այս քաղաքականութեան եւ երբեք անսպասելի դէպք մը չէ։ «Եթէ առաջնու–թիւն տրուեցաւ Իրաքի, պատճառը անոր աշխարհագրական մասնաւոր դիրքն է»։

Գալով արաբական միւս երկիրներու բռնած դիրքին, Թուրք վարչապետին յայտարարութիւնը խորունկ յուսախա–բութիւն մը կը մատնէ։

«Լը Մոնտ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ առանց որեւէ ակնարկ ընելու Սուրիոյ եւ Լիբանանի մասին, Ատնան Մենտէրէս երկարօրէն ծանրացաւ Եգիպտոսի կեցու–թեան վրայ։ Առաջին անգամ ըլլալով յայտնեց թէ անցեալ Սեպտեմբերէն ի վեր Թուրքիոյ նախաձեռնութեամբ կատար–ուած բանակցութիւնները նպաստաւոր ընդունելութիւն գտան Եգիպտոսի վար–չապետին կողմէ, բայց ամէն տեսակ ձգ–ձգումներ ուշացուցին ճամբորդութիւնը որ նախատեսուած էր անցեալ Նոյեմբե–րէն ի վեր։ «Ժամադրութիւն տուինք յա–ռաջիկայ մարտին համար. բայց դժբախ–տաբար չենք գիտեր թէ վերջնակա՞ն է այս թուականը։ Սակայն եւ այնպէս պատ–րաստ ենք խօսակցելու ե՛րբ եւ ո՛ւր որ Ե–գիպտոս ուզէ»։ Թղթակիցը այս պարբե–րութենէն կը հետեւցնէ թէ Թուրքիա չէ փոխած իր դիրքը եւ վճռած է իրագործել իր նպատակները, հակառակ բոլոր խո–չընդոտներուն։

× Արաբ վարչապետներու խորհրդա–ժողովէն առաջ Իրաքի նախորդ վարչապետը Սուրիա, Լիբանան եւ Յոր–դանան գացած էր, որպէսզի յետաձգէն ժողովը։ Մերժումի հանդիպած ըլլալով, ջանաց համոզել որ աւելի նպաստաւոր դիրք բռնեն Թուրքեւիրաքեան դաշինքին հանդէպ, փոխանակ ի յառաջագունէ դա–տապարտելու, ինչպէս ըրած էր Եգիպ–տոս։ Կ'ըսուի թէ Յորդանան կ'ուզէ չէզոք մնալ, Սուրիան համաձայն չէ, իսկ Լիբա–նանը կը ջանայ հաշտարար դիրք մը բռ–նել։

ՃԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ 7րդ նաւաբաժինը ճամբայ ելաւ դէպի Թաշէն կղզեխումբը, պարպե–լու համար վտանգուած կղզիներուն ազ–գայնական զինուորները։ Կը կարծուի թէ համայնավար Չինաստանի զօրքը նոր եւ ընդհանուր յարձակողականի մը պիտի ձեռնարկէ այդ կղզիներուն դէմ, երբեւ նախապատրաստութիւն Ֆորմոզայի դը–բաւման։

ՌՈՒՐԻ շրջանին գործադուլը վերջա–ցած, 24 ժամ տեւելով։

ՏԸՊԼԻՆԻ մէջ ըրկպիի միջազգային հանդիպումներու շարքին Ֆրանսա յաղ–թեց Իրլանտայի 3–5ով։ Կիրակի օր տեղի չունեցաւ Ֆութպոլի ազգ. ախոյեա–նին՝ Ռէնս – Թուլուզ հանդիպումը։ Երկուքն ալ միշտ գլուխն են ընդհ. դա–սաւորման, Ռէնս 32, Թուլուզ 30 կէտով։

6ՐԴ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅԿ. ԴԱՏԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ
«ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅ ԶԱՐԹՕՆՔԸ»
(1840 – 1878)

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Փոթո–րիկ խումբի, այս երեքշաբթի ժամը 21–ին, Սոտիէթէ Սավանթ, 28 ռիւ Սէր–փանթ, Մէթրօ Սէն Միշէլ եւ Օտէօն։

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Բոլոր փափաքողները անխտիր կը հը–րաւիրուին այս շահեկան դասախօսու–թեանց։

ԳՈՒԷՄՈՆԻ ՄՐՑԱՆԱԿԻ ՑԱՆՁՆԱ–ԽՈՒՄԲԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

25 Յունուար ժամը 9ին
Salle Débussy, 252 Fg. St. Honoré
Դասախօս Mme Arlette de Pitray
Նիւթը՝ Les Fils des Dieux Lares
կամ (L'Homme Arménien)

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»Ի ԲԱՑԱՌԻԿ ԹԻՒԸ

56 մեծադիր էջերով եւ պատկերազարդ, հրատարակութիւն մը։

Ստացուած են սակաւաթիւ օրինակներ միայն։

Գինը՝ 300, Թղթատարի ծախքով 350 Ֆր.

Միակ կեդրոնատեղի՝
Գրատուն ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ
46, Rue Richer, Paris (9)
C. C. P. Paris 3630.66

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուր–բաթ, ժամը 21ին (ուշադրութիւն նոր հասցէին) 25 ռիւ Տէօնֆէրֆ, սրճարան Պարպօթի վերնայարկը, Կառ տիւ Նորի դէմ։

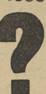
Հաւաքոյթը նուիրուած է ողբ. Վ. Մի–ՆԱԽՈՐԵԱՆի յիշատակին։ Պիտի խօսին Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ։ Ըն–թերցում՝ Արհաւիրքի օրերու հեղինակէն։ Մուտքը ազատ է։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ դասախօսութիւնը այս չո–րեքշաբթի երեկոյ Քաֆէ Քատէի վերնա–յարկը։ Դասախօս՝ Վեր. ՍԻՍԼԵԱՆ։ Նիւ–թը՝ Տէֆարք եւ քրիստոնէութիւնը։ Ժամը 9ին կը սկսի գեղարուեստական բա–ժինը, Պ. Գր. Մելիքեանի միջոցաւ։

ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՖԱՅԷԼԵԱՆ
ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ ԿԸ ՎԵՐԱՊԱՀԷ ՁԵԶ

12 ՄԱՐՏ 1955Ի ԳԻՇԵՐԸ

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Սէն Ժեռոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերներ Խորէն Ուլուսեանի, իր հարսին՝ Նազելի Ուլուսեանի մահուան, Միսաք եւ Սիմոն Աւտոյեաններուն իրենց հօր Անտոն Աւ–տոյեանի մահուան առթիւ, երկու հազար Ֆր. կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Տան ֆոնտին։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժա–մը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կա–րեւոր օրակարգ։

ՊԱՆԵԷՕ Քաշանի Ֆ. Կ. Խաչի մասնա–ճիւղը իր բոլոր անդամուհիները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս չորեքշաբթի, ժամը 21ին, ընկ. Պասմաճեանի տունը։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչը Մանուկներու Օրը կը տօնէ 30 Յունուար, կիրակի ժամը 15ին, 5 ռիւ Պօնփուա, Ցօյներու սրահը։ Ման–րամասնութիւնները տեղին վրայ։

ՄՕՏ ՕՐԷՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԵՆ ԲԱՐԳԷՆ ՔՀՆՅ. ԱՐՍԼԱՆԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ
ԲԱԲԵՐԴԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Դրուագներ Մեծ Եղեռնէն եւ ողիսա–կանը բուռ մը ըմբոստներու որոնք կը–ցած են ազատիլ զէն ի ձեռին եւն.։

Պատկերազարդ, ճոխ հատոր մը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեց–ւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալու–թեամբ ստացած է յիսուն հազար ֆրանք ազգային բարերար Տիար Գալուստ Կիւլ–պէնկեանէ, բաժնուելու համար թաղին աղքատներուն, ինչ որ կատարուած է։

Նոյնպէս շնորհակալութեամբ ստացած է Ն. Օհանեան ընտանիքի կողմէ հաւաք–ուած 25.500 ֆրանքը եկեղեցւոյս շապիկ–ներու շինութեան համար, Անկէնէն Տիար Յովհաննէս Մակարեանէ 25.000 ֆրանք նոյն նպատակին համար։

× Նոյնպէս շնորհակալութիւն Տիկին Կ. Յակոբեանի, որ պատարագի նոր ըղ–ջեստ մը նուիրած է եկեղեցւոյս։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

Կիրակի երեկոյ, 30 Յունուար, ժամը ճիշդ 8.45ին
Իէնայի թատրոնը, 10 Ավընիւ տ'Իէնա

ԴԵՐԱՍԱՆ Գ. ՏԵՐՎԻՇԵԱՆ

Կը ներկայացնէ եւ կը խաղայ
Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ՇՈՂՈՔՈՐԹԸ
Կատակերգութիւն երեք արար,
ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ ԱՌԱՆՑ ՍԻՐՈՅ
Տաղաչափուած տրամ մէկ արար

Կը մասնակցին Ս. Գմբէթեան, Լ. Համբարձ, Քնար Ազնաւուրեան, Մարկրիթ Ադամեան, Մ. Միհրան ժագ Սթէֆանօ, Հայկուհի Խտըշեան եւ Նուրհան Մարգարեան։

Խնամուած բեմադրութիւն

Ներկայացման տեւողութիւնը երկար ըլլալով՝ վարագոյրը պիտի բացուի ճիշդ որոշեալ ժամուն։

Սովորական գիներով տոմսերը կը ծախուին ծանօթ վայրերը, ինչպէս նաեւ կեդ–րոնատեղին՝ Գ. Տէ[illegible]եան, 66 Պուլվ. Մօրթիէ, Փարիզ (20)։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 26 ՅՈՒՆՈՒԱՐ * MERCREDI 26 JANVIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7581 — 31e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2992

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՐԻՒՐ ՄԻԼԻՈՆ ԵՒՍ

Անցեալ տարի Օգոստոսին, Խ. Միութեան կառավարութիւնը եւ կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն գոհունակութեամբ կը յայտարարէին թէ «համաժողովրդական հաւանութեան արժանացաւ» իրենց կոչը, — մշակել խոպան եւ խամ հողերը եւ աւելցնել հացահատիկը»:

Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Պ. Խրուշչեւ, շատ աւելի խանդավառ կ'երեւար այս տարի, Յունուար 7ին խօսած ճառին մէջ, ինչպէս կը բացատրէինք երէկ:

Մանրամասնօրէն պարզելով իրենց առաջադրութիւնները, ընդհ. քարտուղարը կը շեշտէր Սիպերիոյ, Ղազախստանի, Վլատիվոստոկի եւ պատմական աքսորավայրին՝ Սախալինի հողերուն առաւելութիւնները:

Եւ կը թելադրէր ոչ միայն երթալ մշակել, այլ եւ ամուսնանալ, տուն տեղ ըլլալ:

Իր յայտարարութեան համաձայն, արդէն գացած են աւելի քան հարիւր հազար կամաւորներ եւ նոյնքան երիտասարդներ ու երիտասարդուհիներ եւս պիտի երթան այս տարի:

Զեկուցումէն վերջ, Երիտ. Միութեանց Կեդր. քարտուղարը աւելցուց թէ «երիտասարդութիւնից ստացել են հինգ հարիւր հազար դիմում»:

Խրուշչեւ ամուսնութեան առաւելութիւնները կը բացատրէր ճիշդ այնպէս ինչպէս ընտանիքի պատուական հայր մը, որ իր զաւակները դիմացն առած, խրատներ կուտայ.

— «Ի՞նչ է նշանակում ամուսնացած մարդը: Դա նշանակում է՝ մարդը ցանկանում է ընտանիք կառուցել, ամուր նստել նոր վայրում: Իսկ ով ընտանիքի տէր դառնալ, նա լաւ քաղաքացի է:

Յետոյ աւելի ընդլայնելով իր միտքը, կառավարութեան գլխաւոր նպատակը, կ'աւելցնէր.

— «Մեր երկիրը այնքան աւելի ամուր կը լինի, որքան մենք շատ ժողովուրդ ունենանք: Եթէ 200 միլիոնին հարիւր միլիոն եւս աւելացնենք, այն ժամանակ էլ քիչ կը լինի»:

Ուրեմն խոպան եւ ամայի, անծայրածիր տարածութիւնները մշակել ոչ միայն նոր հողեր շահելու, արմտիքի արտադրութիւնը բազմապատկելու, այլ եւ ժողովուրդին քանակը բարձրացնելու համար:

Ինչպէս տարբեր պարագաներու մէջ, այս առթիւ ալ քար մը՝ Արեւմուտքի քաղքենի տեսաբաններուն դէմ, որոնք «հնարել են մարդակերական շատ թէորիաներ,— կրճատել ծննդաբերութիւնը, պակասեցնել բնակչութեան աճը»:

Խրուշչեւ անհրաժեշտ կը գտնէ ոչ միայն «կամաւորներուն» ամուսնութիւնը, այլեւ կը թելադրէ որ շատ զաւակ ունենան: Եւ միջանկեալ կը խոստովանի թէ ինքն է առաջարկած Ստալինի որ տուրք հաստատէ ամուրիներու վրայ:

— «Եթէ իւրաքանչիւր ընտանիք ունենայ միայն մէկ կամ երկու երեխայ, այն ժամանակ երկրի բնակչութիւնը չի աւելանայ, այլ կը պակասի: Ուստի ընտանիքում պէտք է ունենալ թէկուզ երեք երեխայ եւ նրանց լաւ դաստիարակել»:

Ի՞նչպէս կը հաւաքուին այս նոր աքսորականները: Բոլոր ազգերն ալ կը մասնակցի՞ն:

Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Պրաւդա», Յունուար 8ի խմբագրականին մէջ ծանուցանելով «կամաւորներու» մեկնումը, կը յիշէ հետեւեալ անունները,— «Լենինկրատից, Գորկուց, Ռոստովից, Ստալինգրատից, Ուկրաինայից, Բելոռուսիայից, Կուբանից, Ստաւրոպոլից եւ երկրի այլ շրջաններից»:

Կրնա՞նք լուծել գաղտնիքը, վերջին երեք բառերով: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՆՐ ՏԱԳՆԱՊ ՄԸ ԾԱՅՐ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԵՒ ՉԻՆԱՍՏԱՆ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

Վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ յարաճուն տագնապ մը կը տիրէ Ծայր. Արեւելքի մէջ, Ֆորմոզայի հարցին առթիւ:

Յունուար 24ին Մ. Նահանգներու նախագահը պատգամագիր մը ուղղեց խորհրդարանին, հետեւեալ բովանդակութեամբ.

— Մ. Նահանգներուն սահմանագլուխը կ'անցնի Ֆորմոզայի եւ չինական ցամաքամասին միջեւ: Այդ սահմանագլուխը ի հարկին պիտի պաշտպանուի ամերիկեան բանակին բոլոր տրամադրելի միջոցներով:

Միայն այս յայտարարութիւնը բաւական է, դատելու համար տագնապին ծանրակշիռ հանգամանքը:

Նախագահը կ'առաջարկէ մասնաւոր բանաձեւ մը քուէարկել, որպէսզի համայնավար Չինաստանը համոզուի թէ «պատրաստ ենք կռուելու» Ֆորմոզայի եւ շրջակայքի պաշտպանութեան համար: Իրազեկներ վերլուծելով այս յայտարարութիւնը, կը կարծեն թէ Մ. Նահանգները պատրաստ են ի հարկին ռմբակոծելու չինական ցամաքամասը, որպէսզի համայնավարները չփորձեն Ֆորմոզայի վրայ քալել: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Մ. Նահանգները կ'ուզեն փարատել որեւէ կասկած իրենց կռուելու պատրաստութեան մասին: Նախագահին պատգամագիրը կը բաղկանայ 1800 բառերէ:

Այզընհաուըր կ'ուզէ որ ամէնքն ալ հասկնան թէ անփոփոխ կը մնայ Մ. Նահանգներուն քաղաքականութիւնը Խաղաղական ովկիանոսի մէջ: Ֆորմոզան և Փեսքատորեան կղզիները Ամերիկացիներուն համար կը կազմեն կենսական օղակներ այն շրջագծին մէջ որ կ'երկարի Քուրիլեան կղզեխումբէն մինչեւ Աւստրալիա, անցնելով Ճափոնէն, Օքինաւայէն եւ Փիլիպպեան կղզիներէն: Անոնք չեն ուզեր տեղի տալ այս ռազմագիտական կէտին վրայ, եթէ նոյնիսկ Չանկ Քայ Շէք մը հաստատուած չըլլար Ֆորմոզայի մէջ:

Նախագահին պատգամագիրը լիազօրութիւն կը պահանջէ խորհրդարանէն, վերահաստատելու համար խաղաղութիւնը այդ շրջանին մէջ: «Եթէ Ֆորմոզան եւ Փեսքատորեան կղզեխումբը ոչ-բարեկամ ձեռքերու տակ իյնան, պիտի խզուի այն բարոյական, տնտեսական եւ զինուորական հաւասարակշռութիւնը որ կը տիրէ այժմ եւ որմէ կախում ունի խաղա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ

Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ ներքին առեւտուրի նախարարը, Պ. Ա. Միկոյեան, պաշտօնէն հրաժարեցաւ իր իսկ խնդրանքով: Կը մնայ փոխ-վարչապետ եւ անդամ Կեդր. Կոմիտէի: Իրեն յաջորդեց նախկին նախարար մը, Դմիտրի Պաւլով:

Միկոյեան 60 տարեկան է եւ անդամ Կեդր. Կոմիտէի: Կը պատկանի բոլշեւիկեան հին սերունդին: Քաղաք. Բիւրոյին անդամ էր 1926ին, կարճ ատեն մը: Իբրեւ արտաքին առեւտուրի նախարար բազմաթիւ բանակցութիւններ կատարած է արեւմտեան պետութեանց հետ, մինչեւ Ամերիկա ճամբորդելով: Իր նախարարութիւնը խստօրէն կը քննադատուէր վերջին վեց ամիսներու ընթացքին: Մոսկուայի բնակիչները կ'ըսեն թէ իր տղան անխնայ կը քննադատուէր իբրեւ «ստեղակի» (բոցավառ կամ սանձարձակ երիտասարդ):

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԵՐԲ ՀՐԷՇԸ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ ՀԵՐՈՍ

Քառասուն տարուան մէջ, հանդիպեցա՞ք թուրք հրապարակագրի մը, որ լըման խոստովանէր ամէն բան, Հայաջինջ Սպանդի մասին խօսած ատեն:

Միշտ նոյն յանկերգը,— եղբօր պէս կ'ապրէինք, ցաւալի դէպքեր պատահեցան…

Բայց երբեմն՝ բուն ճշմարտութիւնը:

Ահաւասիկ վերջին փաստը.—

Ահմէտ Էմին Եալման, Վաթանի խմբագրապետը, որ համալսարանական ուսում ստացած է Ամերիկայի մէջ, Վանի արիւնարբու կուսակալին՝ Ճէվտէթի մահը կը ծանուցանէ հետեւեալ խորագրով.— «Հերոսի մը (գահրաման) պատմութիւնը»:

Եւ կը թխէ ու կը թխէ, գովասանական երկրորդ խորագիր մը եւս յարմարցնելով.

— «Առաջին աշխարհամարտին սկիզբը Ռուսիայէն եկած Դաշնակներ Վան արշաւած եւ քաղաքին շրջակաները ամրացնելով վտանգաւոր բերդ մը հաստատած էին: Ճակատին ետեւը ստեղծուած այս շարժումին դիմաց պատրաստ պաշտպանողական ուժ չկար ոչ իսկ իբրեւ պաշըպոզուք: Ճնշումը շատ զօրաւոր էր: Ճիշդ այդ տագնապալի պահուն Վանի կուսակալ կը նշանակուէր Ճէվտէթ Թահիր պէյ եւ եթէ անհնարին կացութեան մը առջեւ դէպի ետ քաշուէր իբրեւ վարչագէտ՝ ոչ ոք պիտի այպանէր: Բայց Ճէվտէթ Թահիր իր անձին վրայ մտածող մարդ չէր: Հայրենիքին հետ, շատ կը սիրէր Վանը եւ Վանեցին: Հայրը՝ Թահիր փաշա, տարիներով կուսակալ եղած էր այդ կողմերը. ինքն ալ գայմագամի փոխանորդութենէն սկսելով ամբողջ վարչական կեանքը նոյն նահանգին մէջ անցուցած եւ վերջապէս կուսակալ եղած էր»:

Յետո՞յ,— Ճէվտէթ «արագօրէն մէջտեղ հանած ուժերով Վանի եւ ամբողջ շրջանին պաշտպանութիւնն ստանձնեց եւ բանակը փրկեց երկու կրակի մէջ մնալէ: Հազարաւոր Վանեցիներ իրենց հոգին եւ պատիւը փրկեցին շնորհիւ անոր սրընթաց յաջողութեան: Դաշնակներուն անսալով ապստամբութեան շարժումին չմասնակցող հայ հայրենակիցներուն հանդէպ ալ վալին նոյն վեհանձնութիւնը ցոյցտուաւ: Ամէն տեսակ զուլումի առաջքը առաւ»:

Ապա կ'իմանանք թէ «այս անսպասելի յաջողութենէն կատղած Դաշնակները զրպարտութիւններ գրել տուին, թէ Անգլիոյ Կապոյտ գրքին մէջ շատ մը սուտ վերագրումներ կան Ճէվտէթ Թահիրի մասին» եւն.:

Եւ եղաւ պատմութիւն: Դարձնենք միւս էջը:

ՎԱՀԷ

ՉԻՆԱՍՏԱՆ ՎՃՌԱԾ Է ԱԶԱՏԱԳՐԵԼ ՖՈՐՄՈԶԱՆ

Համայնավար Չինաստանի գործակալութիւնը նոյն օրը կը հաղորդէր վարչապետ եւ արտաքին գործերու նախարար Չու Ան Լէյի մէկ յայտարարութիւնը որ կը մերժէ Ազգաժողովին միջամտութիւնը՝ կրակը դադրեցնելու համար «Չանկ Քայ Շէքի խմբակին հետ», կը պահանջէ որ ամերիկեան ուժերը քաշուին Ֆորմոզայի նեղուցէն եւ կ'ազդարարէ թէ Չինաստան որոշած է ազատագրել Ֆորմոզան: Այս առթիւ կը յիշեցնէ թէ կացութեան ծանրացման պատճառներն են ամերիկեան ուժերու ներկայութիւնը եւ ազգայնական Չինաստանի հետ կնքուած դաշինքը: Չինացի ժողովուրդը կ'ուզէ Ֆորմոզան ազատագրել գործադրելով իր վեհապետական իրաւունքը: Յետոյ կ'աւելցնէ.— «Մ. Նահանգները պատերազմի մը սպառնալիքները կ'ընեն եւ հիւլէական զէնքեր կը ցուցադրեն, որպէսզի չինացի ժողովուրդը համակերպի Ֆորմոզայի գրաւման Մ. Նահանգներուն կողմէ եւ թոյլ տայ որ գործադրուի Չանկ Քայ Շէքի հետ կնքուած դաշինքը, Ֆորմոզան ամերիկեան խարիսխի մը վերածելու եւ նոր պատերազմ մը պատրաստելու համար: Չինացի ժողովուրդը վճռապէս հակառակ է այս ամէնուն եւ պիտի ազատագրէ Ֆորմոզան, պահպանելու համար Չինաստանի գերիշխանութիւնը եւ հողային ամբողջութիւնը, ապահովելով խաղաղութիւնը»:

× Անգլիոյ նախարարական խորհուրդը ժողով գումարեց առջի օր, քննելու համար Ծայր. Արեւելքի կացութիւնը, որ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Լոնտոնի մէջ:

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ դէմ բողոք մը սարքեց Բշ. օր, գաւառէն եկած գրավաճառը, Փուժատ, Ցուցահանդէսներու Փարքին մէջ: Որոշուեցաւ դադրեցնել տուրքերու վճարումը, եթէ գոհացում չտրուի: Ի հարկին խանութներն ալ պիտի փակեն:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մասին երեք օր անընդհատ խորհրդակցութիւններ կատարուեցան Փարիզի մէջ: Առաջին ժողովը տեւեց ինը ժամ, գիշերն ալ հաշուելով: Կը յուսան դրական արդիւնքի մը յանգիլ: Կ'ըսուի թէ մառեշալ Ժիւէն Հիւս. Ափրիկէի զօրքին հրամանատար պիտի նշանակուի:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ երկու ըմբոստ վարիչները, Ճիլաս եւ Տէտէյէր, դատարան յանձնուած են եւ կը դատուին դռնփակ:

ՍԷՆԻ ՋՈՒՐԵՐԸ Կ'ԻՋՆԵՆ

*

ԲԱՅՑ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԾԱՆՐ Է ՇԱՏ ՄԸ ՎԱՅՐԵՐՈՒ ՄԷՋ

Սէնի յորդումը, որ 7 մ. 12ի բարձրացած էր կիրակի օր, 7.01 կը ցուցնէր երկուշաբթի, եւ յոյս կար թէ 20 – 30 սանթիմեթր պիտի իջնէր երէկ: Բայց կացութիւնը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Ուազի եւ Մառնին Սէնի շրջաններուն մէջ: Մասնաւորապէս վտանգուած է Ռուանը:

Շուրջ 5 – 6000 բնակիչներ տեղափոխուած են փարիզեան շրջանին մէջ: Նախարարական խորհուրդը բացառիկ նիստ գումարեց երէկ, իբրեւ օրակարգ ունենալով աղէտեալներու օգնութեան խնդիրը: Բազմաթիւ արուարձաններ պաշարուած են տղմոտ ջուրերով: Փակուած են չորս կարեւոր կամուրջներ՝ Էնվալիտ, Փոն տէ դ'Ա., Սոլֆերինօ եւ Սիթէի կամուրջը: Արուարձաններուն մէջ փակուած են Փիթոյի եւ Սիւռէնի կամուրջները, որոնք դէպի Պուլոնյի անտառը կը տանին: Դեռ փակուած կը մնան Պերսիի, Թափէի եւ Լուռի քարափները որոնք ջուրերու տակ թաղուած են: Մառնի յորդումը վտանգաւոր կը համարուի տակաւին: Ելեկտրականութեան եւ կազի վարչութեանց պաշտօնեաները, որոնք միօրեայ գործադուլ մը սարքած էին, յետաձգեցին ողողումներուն հետեւանքով: Հեռաձայնը խանգարուած է կարգ մը վայրերու մէջ:

Իսի լէ Մուլինոյի փամփուշտի գործարանը փակուեցաւ: Պարպուած են 150 տուներ, այլուր փոխադրուած՝ 154 հոգի: Շուազի լը Ռուայի կամուրջը վերաբացուեցաւ: Ճամբաները ողողուած են Սեւրի, Մէօտոնի եւ ուրիշ վայրերու մէջ: Ալֆորվիլի արկածեալները Շառանթօն, Վէնսան եւ ուրիշ ապահով թաղեր փոխադրուեցան:

Սէն է Ուազի նահանգային խորհուրդը 13 միլիոն ֆրանքի վարկ մը քուէարկեց աղէտեալներուն համար: Հինգ հազար երիտասարդներ փրկարար գործ կը կատարեն ղեկավարութեամբ 400 պետերու:

Գաւառի մէջ ալ կացութիւնը հետզհետէ կը մեղմանայ, բացի կարգ մը շրջաններէ:

Յորդումներու առաւելագոյն աստիճանը կը նախատեսուի այս շաբթու: Բոլոր միջոցները ձեռք առնուած են:

Լիոնէն կը հեռագրեն թէ Ռոնի եւ Սոնի ջուրերը իջնել սկսած են եւ արկածեալները իրենց տեղերը կը վերադառնան:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՆՈՐ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

ՊԱՅՔԱՐ ԳԻՏԱԿԱՆ ՄԵՆԱՏԻՐՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Կը թուի թէ որեւէ ասպարէզի մենատիրութեան դէմ խիստ պայքար մը սկսած է Խ. Միութեան մէջ, եւ քննադատութիւնը աւելի համարձակ կ'արտայայտուի: Ներկայիս պայքարը ուղղուած է գիտական միակ դպրոցի մը դէմ: Այս առթիւ «Լիթեռաթուռնայա Կազէթա»ն իր Յունուար 11ի թիւին մէջ կը հրատարակէ երկու գիտուններու Պ. Պ. Գնունեանցի եւ Ջուպքովի յօդուածները: Առաջինը ծանօթ քիմիաբան է եւ անդամ Խ. Միութեան Գիտութեանց Ակադեմիային: Երկուքն ալ կը ջատագովեն բազմաթիւ գիտական դպրոցներու առաւելութիւնները յօդուտ «խաղաղ համակեցութեան»:

«Խ. Միութեան մէջ գոհունակութեամբ կը հաստատեն թէ գիտելիքներու որեւէ ասպարէզի մէջ միմիայն մէկ դպրոց գոյութիւն ունի: Կարծես թէ ատիկա կ'երաշխաւորէ իր ճշդութիւնը եւ անսխալութիւնը»: Նախ քիմիաբանութիւնը օրինակ առնելով, երկու գիտունները կը յայտարարեն թէ «բազմաթիւ դպրոցներ կան որոնք իրար կը սրբագրեն եւ իրար կ'ամբողջացնեն: Բնախօսութեան մէջ անտարակոյս գերակշռութիւնը կ'երթայ Պաւլովին եւ իր դպրոցին, թէեւ քանական թուականներուն տեսնուեցաւ թէ Պաւլովի դպրոցէն ծնունդ առաւ ստեղծագործական անկախ ուղղութիւն մը, զոր կը վարէր Լ. Օրբելի: Արդ, Պաւլով բարձր կը գնահատէր բնախօսութեան այս դպրոցը, իրեն վերապահելով իրաւունքը հետեւելու այս գիտութեան մէջ իր սեփական ուղղութեանը» կ'ըսեն այս գիտնականները:

Գնունեանց եւ Ջուպքով կը ջատագովեն ազատ զարգացումը բոլոր բնախօսական դպրոցներու, որոնք արժանի են: Յետոյ կը յանգին Թ. Լիսենքոյի հարցին:

Կարելի չէ բնական նկատել այն վիճակը որ կը տիրէ այսօր գիտութեանց ասպարէզին մէջ, ինչպէս սերնդագործականի և երկրագործականի: «Յարգելով հանդերձ Թ. Լիսենքոյի արժանիքները, արդար չէ իր դպրոցը նկատել իբրեւ միակը որ ի վիճակի ըլլայ հետազօտութիւններ կատարելու: Այդպիսի վիճակ մը չափազանց վնասակար պիտի ըլլար որքան այդ դպրոցին զարգացման, նոյնքան եւ առհասարակ գիտութեան եւ երկրագործութեան մեր փորձառութեան: Ժառանգականութեան տեսութեան մէջ, որ կենսաբանութեան ամէնէն բարդ ճիւղերէն մէկն է, տակաւին շատ բաներ կան որ չեն բացատրուած: Եւ սակայն ակադեմական Թ. Լիսենքոյի դպրոցը, որ շատ կարեւոր տեղ կը գրաւէ, ծանօթ չէ այս գիտութեամբ հաստատուած բազմաթիւ իրողութեանց, ինչպէս եւ այս ասպարէզին կարգ մը արդիական հարցերուն: Այս դպրոցը չի կրնար ընդգրկել երկրագործութեան գործնական պահանջներու բոլոր այլազանութիւնը: Անոնցմէ շատեր կը գոհանան մասնաւորաբար ուրիշ գիտական դպրոցի մը աշխատութեամբ զոր կը վարէ Ն. Վ. Ցիցին: Այս պայմաններուն տակ անարդար պիտի ըլլար ընդունիլ Լիսենքոյի դպրոցին (կամ ուրիշ որեւէ դպրոցի) մենաշնորհը էական որեւէ հարցի լուծման մէջ, իբրեւ «վերջին խօսք»:

Միակ դպրոցի մը գոյութիւնը որեւէ գիտութեան մէջ կը սահմանափակէ ըստեղծագործական հորիզոնը: Ան տեղի կուտայ «կուռքի վերածելու վտանգին» եւ կը պատահի որ նախատեսուած այնինչ տեսութիւնը՝ ձեւափոխէ փորձառական նիւթը եւ կ'առաջնորդէ տեսնելու իրականէն բոլորովին տարբեր ձեւով: «Արդեօք ատեն չէ՞ այլեւս ընդունիլ որ նոյն գիտութեան զանազան դպրոցներու եւ ուղղութեանց ներկայացուցիչները կարենան յաջողութեամբ աշխատիլ, ամէն մէկը իր ընտրած ճիւղին մէջ, գործադրելով իր անձնական մեթոտը: Պէտք է վերջ դնել միակ դպրոցի մը ուղղութեան, որ գիտական մենաշնորհ կ'ապահովէ»:

Ասկէ զատ Գնունեանց եւ Ջուպքով կը կարծեն թէ գիտական պայքար մը չի կրնար միշտ կարգադրուիլ միակ վճռաբանութեամբ մը յօդուտ այսինչ կամ այնինչ ուղղութեան որ վէճի առարկայ է: «Երբեմն վէճ մը որու նպատակն է «հալածել ընդդիմադիրները» անոնց փակցնելով գաղափարապաշտի կամ յետաշրջականի կնիքը, կը շեղեցնեն մեր գիտունները պայքարէն, ընդդէմ իրապէս վնասակար գաղափարներու եւ իրապէս գաղափարապաշտ օտար դպրոցներու, ինչպէս է պարագան ներկայիս, օրինակ, «բնախօսութեան» մէջ: Բայց միեւնոյն ատեն, կարգ մը վճռաբանութեանց մակարդակը որ պէտք եղածին չափ բարձր չէ, արդէլք կը հանդիսանայ մեր գիտուններուն սովորական յարաբերութեանց օտար գիտութեան յառաջընթաց ներկայացուցիչներ ու հետ»:

«Լիթեռաթուռնայա Կազէթի» երկու աշխատակիցները կարգ մը հարցումներ կ'ընեն, թէ ինչու երբեմն դժուար է կազմակերպել վճռաբանութիւն մը, թէ ինչու մեր գիտական վէճերը կը նմանին աւելի անձնական պայքարներու քան լուրջ խօսակցութեանց, եւ սկզբունքի գիտական մեծ հարցերու մասին: Թէ ինչու չեն ճանչնար կարգ մը աշխատութեանց արժէքը, երբ դէմ են «ղեկավար դպրոց»ին տեսակէտներուն: Ինչպէ՞ս բացատրել բազմաթիւ անգամներ գործադրուած սըխալները գիտական մրցանակի բաշխման ատեն: Մեզի կը թուի թէ այս բոլորին պատճառներէն մէկն է գիտական որոշ ուղղութեան նուիրագործումը, ինչ որ ի յառաջագունէ անկարելի կը դարձնէ կարծիքի լուրջ պայքարը» եւ ահաւասիկ եզրակացութիւնը — «պէտք է լայնօրէն բանալ ճամբան զարգացման բազմաթիւ գիտական դպրոցներու եւ ուղղութեանց «լաւ եւ այլազան», որով աւելի եւս պիտի զօրացնենք մեր գիտութեան ուժը եւ պիտի ապահովենք նոր յաջողութիւններ»:

«Լը Մոնտ»ի եւ ռուսագէտ աշխատակիցը՝ Անտռէ Փիէռ, վերլուծելով երկու գիտնականներուն տեսակէտները, կը գրէ թէ առաջին անգամն է որ կը համարձակին դատապարտել կարեւոր վէճերը, որոնք տեղի ունեցան Սթալինեան շրջանին, մասնաւորաբար 1948ին «սերնդագործութեան» հարցի մասին: Անոնք այն ատեն յանգեցան միչուրինեան տեսութեան «նըւիրագործումին», ինչպէս եւ Թ. Լիսենքոյի անձնական յաղթանակին: Իսկ Լիսենքոն ինքզինք պարտադրեց ըսելով թէ՝ Կեդր. Կոմիտէի հաւանութիւնը ունի: Ասիկա կը նշանակէր թէ գիտութիւնը ամբողջովին կ'ենթարկէր քաղաքականութեան, այսինքն Սթալինի: Պէտք էր Սթալինի մահուան սպասել, քննադատելու համար անձեռնմխելին Լիսենքոն, վար իջեցնելով իր պաշտօնէն: 1953էն ի վեր Լիսենքոն այլեւս բռնապետը չէ կենսաբանութեան եւ ծանօթ է որ կշտամբանքի արժանացաւ ամենակարող Խրուշչեւէն, որովհետեւ պաշտպանեց Դիմիտրիեւը, որուն կենսաբանական փորձերը լաւ արդիւնք տուած չէին խորհրդային երկրագործութեան մէջ:

Միեւնոյն ատեն երկու գիտունները Գնունեանց եւ Ջուպքով, Օրբելլի (Հայ, զոհ Լիսենքոյի 1948ին) յետ մահու պաշտպանութիւնը ստանձնեցին: Օրբելլի հրապարակաւ մեղայի եկած էր եւ վտարուած կենսաբանութեան գիտական ակադեմիայի քարտուղարի պաշտօնէն: Որովհետեւ արտօնած էր իր բաժնին մէջ գիտական զանազան ուղղութիւններ եւ ապացոյցը տուած էր անսահման ազատականութեան:

ՄԵՐ ԼՈՅՍԻ ԵՒ ՅՈՅՍԻ ՊԱՀԱԿ ՄԱՅՐԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

Արտասահմանի հայութիւնը, երեսուն տարիէ ի վեր մշակոյթի սահմաններուն վրայ հաւաքական կեանք ստեղծած է, օտար աստղերու տակ իրարմէ հեռու ապրող ազգակիցներու միջեւ հայ ոգիին ոսկի կապը ամուր պահելու եւ այդ առանցքին շուրջ բոլորելու համար մեր նոր սերունդը — ապագայ հայութիւնը:

Ու այս կենսական նպատակի իրագործման համար, ջանք ու աշխատանք չէ խնայած, ծախսելով միլիոններ... միլիոններ...

Արդի՞ւնքը:

Երիտասարդ թէ նոր սերունդ, ընդհանրապէս, հանդէսներու առթիւ հազիւ թէ վաղանցուկ տպաւորութիւններ կրած ու տարած են իրենց հետ, իբրեւ հայկականութիւն, որ մինչեւ տուն հասնիլը, ճամբու ընթացքին ... անհետացած է:

Արդ, եթէ կարելի ըլլայ իսկ որ մեր բոլոր Միութիւնները մէկ սիրտ, մէկ հոգի դառնան եւ միաբան միութիւն մը կազմեն, միեւնոյն գաղափարականով — Հայը Հայ պահելու միօրինակ ծրագիրով — պատուար կանգնելու համար ձուլման վտանգին դէմ, դարձեալ արդիւնքը համեմատական պիտի չըլլայ կատարուած զոհողութեան հետ, եթէ՝ ընտանիքը չբերէ իր անհրաժեշտ մասնակցութիւնը, զաւակները Հայ պահելու նուիրական գործին:

Ընտանիքը՝ որ կը մնայ առաջին հաւատարիմ պահակը մայրենի լեզուին, որով միայն կրնայ պայքարիլ եւ յաղթել յայտնի – անյայտ որսորդներու որոնք — ազատ համարձակ — կը սպասեն իրենց զոհին, յափշտակելու եւ փճացնելու զայն Ֆիզիքապէս, բարոյապէս, եւ հոգեպէս:

Բարեբախտաբար, սփոփանք մը ունինք ներկայիս՝ որ մեր երիտասարդ մայրութիւնը սթափած իր թմբիրէն, զգալով ու ապրելով ապագայ փորձութիւններու դառնութիւնը, կը ջանայ իր մայրենի լեզուով — հայօրէն սիրել ու գուրգուրալ իր զաւակներուն վրայ ու իր մայրական ջերմ ու անկեղծ շրթունքով պանծացնել մայր լեզուին արժէքն ու արժանիքը, անոր զմայլելի գեղեցկութիւնները: Սիրցնել զայն իր հայրենազուրկ զաւակներուն:

Երբ մայրերն են որ կը վստահին իրենց ուժերուն, իրենց յարատեւ ու համբերատար սիրոյն շնորհիւ, անպայման կը յաջողին հասնիլ իրենց նպատակին — վառ պահել հայկական անշիջելի լոյսերը մեր մատղաշ սերունդի հոգիներուն մէջ, որպէսզի, մայր ու որդի իրար հասկնալով, անտէր ու անպաշտպան չկորսուին իրենց անծանօթ ճամբաներու բերանը ...

Ահա թէ ինչու այսօր, անհուն գոհունակութեամբ ու հրճուանքով կը հրապարակենք կազմութիւնը՝ Հայկազեան վարժարանի Մայրերու Միութեան, ու կը շնորհաւորենք ջերմապէս, որ հետեւելով ու տեսնելով դպրոցէն ներս իրենց զաւակներուն կրած դժուարութիւնները եւ մանաւանդ, յանձն առած է աջակցիլ, որպէսզի տղաքը գիտակցաբար ու հաճոյքով պատրաստեն մայրենի լեզուին դասերը:

— «Ընտիր պտուղը ուշ կը հասունանայ»:

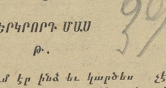
Ու մայրերը հասած են այն եզրակացութեան թէ առանց ծնողքին աջակցութեան, վարժարանը իր ուսման եւ իրեն գիտութեան ամբողջ պաշարով, եւ իր մանկավարժական բոլոր միջոցներով, ԱՆԶՕՐ ԿԸ ՄՆԱՅ իրենց զաւակները Հայ պահելու դժուարին գործին մէջ:

Լուսաւոր օր մը, 1955, Յունուար 2ի Նոր Տարուան դպրոցական հանդէսին,

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (38)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Թ.

Այժմ նայում էր ինձ եւ կարծես չէր տեսնում. Նրա ամբողջ ներքին աշխարհը եկել կեդրոնացել էր այդ զարմանալի արտայայտիչ աչքերի մէջ, եւ կարծես խոշորացոյցի մէջ տեսնում էի այդ աշխարհը, մի հոգեկան այնպիսի մի տառապանքով, որը դարմանելու համար թւում էր թէ ոչ մի սպեղանի չկայ:

Ու ինքս, իմ հերթին, նայում էի նրան, արտասուելու չափ զգացուած եւ անհունապէս փափաքելով օգնել նրան, ինչոր որ կարող էի, նրա այդ տառապանքը գէթ փոքր ինչ մեղմելու համար:

Ժ.

— Ներեցէք, տիկին, կարծեմ շատ անբարմար ժամանակ եմ եկել, ասացի վերջապէս, լուռ դիտողի անախորժ դրութիւնից դուրս գալու համար: Որ գիտնայի, թէ դուք հիւանդ էք ...

— Ոչ, ոչ, ընդհատեց ինձ Սառան թոյլ ձայնով, բայց երեւոյթին դեռ եւս ֆիզիքական ցաւի տպաւորութեան տակ ճըն-չուած: Ես ինքս ուզում էի ձեզ տեսնել, եւ լաւ է, որ եկել էք: Խնդրեմ նստեցէք:

Շալն ուղղեց ուսերի վրայ, ձեռքերը ըստ երեւոյթին մրսելով, փաթթեց ծալքերի մէջ, դրեց կրծքին, գլուխը կախեց եւ, երբ ես նստեցի, ասաց նոյն թոյլ ձայնով.

— Գիտեմ ինչու էք եկել, եւ ես հէնց նոյն բանի համար ուզում էի ձեզ տեսնել: Խօսեցէք, ես ձեզ լսում եմ:

— Դուք ինձ թո՞յլ էք տալիս, տիկին:

Սառան մի դառն քմծիծաղով թօթուեց ուսերը:

— Մի կնոջ ամենանուիրական սրբութիւնը անարգուած եւ կոխկրտուած, կախուած է հրապարակի վրայ, իբրեւ ցինիկութեան մի մեծ յաղթանակ, եւ այդ կինն այժմ խօսքերի՞ց պիտի վախենայ, արտասանեց նա մի տեսակ չարագուշակ հանդարտութեամբ, նայելով ուղղակի աչքերիս: Կարող էք ապահով լինել միանգամայն, ես ձեզ կը լսեմ ամենայն սառնասրտութեամբ:

— Ներեցէք, տիկին, ես ձեզ չեմ հասկանում, ասացի պարզապէս ապշած նրա խօսքերի վրայ: Միթէ՞ դուք կարծում էք որ եկել եմ ...

— Խնդրեմ, առանց յառաջաբանի, ընդհատեց ինձ Սառան խստօրէն: Թէ ի՛նչ եմ կարծում, այդ թողէք ես գիտենամ, իսկ դուք ասացէք ուղղակի ձեր ասելիքը:

Տեսայ, որ արդէն ջղայնանում է եւ, եթէ իսկոյն գործի չանցնէի, այլեւս անկարող պիտի լինէի բան հասկացնել:

— Սպասեցէք, ամուսնուս կանչեմ, յանկարծ վրայ բերեց Սառան եւ, արագօրէն վեր կենալով, դիմեց դէպի այն դուռը, որտեղից մտաւ:

— Ոչ, ոչ, ակամայ բացագանչեցի ես նրա ետեւից:

Կանգ առաւ եւ ակամայ դարձաւ ինձ:

— Ինչպէ՞ս:

— Նա պէտք չէ ներկայ լինի մեր խօսակցութեանը:

— Ինչո՞ւ:

Շփոթուեցի, չիմացայ ինչ պատասխանեմ, որովհետեւ չգիտէի իսկապէս, թէ ինչո՞ւ Գարեգինը ներկայ պիտի չլինէր մեր խօսակցութեանը, բայց այստեղ յանկարծ օգնութեան հասաւ ինձ բոլէի թելադրանքը, եւ ես պատասխանեցի.

— Որովհետեւ այն ինչ որ պիտի ասեմ եւ ինչի համար որ եկել եմ ձեզ մօտ, նրան է վերաբերում:

— Եւ ո՞չ ինձ:

— Ոչ, նրան, միայն նրան:

Մի կարճ ժամանակ Սառան զարմացած շարունակում էր նայել ինձ, յետոյ ուսերը թօթուեց տարակուսանքով եւ նորից նստեց:

— Շատ բարի, ասաց նորից թախծալի կերպարանք առնելով եւ փաթթուելով շալի մէջ: Խօսեցէք, ես ձեզ լսում եմ:

Այժմ արդէն, բոլէի թելադրանքի տակ, ինձ համար միանգամայն պարզ էր, թէ ինչ պիտի ասէի, ինչպէս պիտի սկսէի եւ ինչպէս վերջացնէի: Ու սկսեցի, աշխատելով կարելոյն չափ խուսափել նրա սուր հայեացքից, որը պարզապէս շփոթեցնում էր ինձ:

— Դուք գիտէք, տիկին, որ ես ու Գարեգինը շատ մօտիկ բարեկամներ ենք իրար: Ես նրան ճանաչում եմ դեռ եւս պատանեկութիւնից: Դուք էլ, անշուշտ, պէտք է որ այս հինգ – վեց ամսում լաւ ճանաչած լինէք նրան: Խօսքս նրա առասպելական բարութեան մասին չէ, որ իմանալու համար բնաւ կարիք էլ չկայ նրա հետ կենակցելու: Խօսքս նրա բնաւորութեան մի քանի ուրիշ գծերի մասին է, որոնք անշուշտ, խուսափած պիտի չլինեն ձեր դիտողութիւնից: Ինձ յայտնի են նրա կեանքից մի շարք շատ տարօրինակ վարմունքներ, որոնք երբեմն առիթ են տուել ինձ լրջօրէն կասկածելու նրա հոգեկան վիճակի մասին: Ուրեմն պէտք է ասեմ, եթէ արդէն յայտնի չէ ձեզ որ նրա մայրը մեռաւ հոգեկան հիւանդների ապաստանարանում, իսկ հայրը, թէեւ ոչ պարզապէս խելագար, բայց աննորմալ հակումների տէր մարդ էր:

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

մայրերու նորակազմ Միութիւնը իր ուխտը կնքեց այն րոպէին, երբ սրահը յուռնկայս կ՛ունկնդրէր ՈՎ Մեծասքանչ դու լեզուն, իբրեւ նոր օրերու տէրունական աղօթք, յարգելով յիշատակը մեր դարաւոր անմահ ջահակիրներուն :

Ու երբ՝ երկսեռ աշակերտութիւնը միահամուռ՝ ուժգին ու կորովի եռանդով արտասանեց Ա. Բ. Գ.ը — մեր սուրբ տառերը — հիացում ու սարսուռ պատցնող լով ներկաներու հոգիներէն ներս... Մայրերու Միութիւնը ապրեցաւ գերագոյն պահը ,եւ լուրջ ու վճռական, ուխտեց հետեւեալը .—

« Հայ Մայրերու Միութիւնս, իբրեւ հաւատարիմ զինուորեալներ նոր սերունդի փրկութեան, մայրական սիրով կը նուիրուինք մեր զաւակները, հայ լեզուով ու հայ ոգիով մեծցնելու սրբազան աշխատանքին, ընտանիքէն ներս՝ թէ անկէ դուրս, մեր ծնողական պարտականութիւնը կատարելով, պատասխանատուութենէ զերծ մնալու համար մեր՝ եւ մեր ազգային խիղճին առջեւ» :

Բացառիկ գոհունակութեամբ ու քաղցր յուզումով է որ կ՛արձանագրենք այս դըլխաւոր պարագան, իբրեւ բնական նամբան ուրկէ մեկնելով ու ընդարձակելով իր սահմանը, Մայրերու միութիւնը պիտի յաջողի յարգանք պարտադրել ոչ միայն ուսուցչութեան եւ հոգաբարձութեանց, այլեւ մասնաւորաբար իր ուշիմ ու խելացի որդիներուն, որոնք տեսնելով իրենց մայրերուն եւ դպրոցին սերտ յարաբերութիւնը, դպրոցով՝ աւելի կը մտերմանան իրենց ծնողքին հետ ...

Եւ այսպէս է որ մայրերը, ինքնաբուխ սիրով ու համոզուած իրենց օգտակարութեան, պարտք համարեցին նիւթապէս եւ բարոյապէս աջակցիլ դպրոցին – հոգաբարձութեան, արդարօրէն բաժնելով նաեւ հանդէսին յաջողութիւնն ու անմոռանալի վայելքը :

Արդարեւ, որո՞ւ կրնանք վստահիլ մեր ապագայ Լոյսերու եւ Յոյսերու պահպանութեան բարձր ու վսեմ պաշտօնը :

— Մայրական սիրոյ ամենազօր կամքին եւ անոր հրաշագործ ճիգին առջեւ կը չքանայ ամէն խոչընդոտ, լայն ու լուսաւոր ճամբայ բանալով ամէն կարեւոր ձեռնարկի առջեւ, օժանդակ ունենալով մեր պատուական ժողովուրդին գիտակից եւ իմաստուն տարրերը :

Արդ, իբրեւ կռուան՝ հայ ազգային գոյութեան.

Ա.— Մայրերը, գրաւելով իրենց յատուկ դիրքերն ու արժանաւորապէս սպասաւորելով իրենց կոչումին, անխտիր :

Բ.— Ուսուցչութիւնը՝ իր անվերապահ նուիրումով եւ զոհաբերութեամբ :

Գ.— Աշակերտութիւնը՝ իր մատղաշ միտքն ու կամքը տրամադրելով :

Դ.— Հոգաբարձութիւններ՝ իրենց անշահախնդիր սիրով ու համերաշխ գործակցութեամբ, ներդաշնակ ամբողջութիւն մը կազմելով, կեդրոնաձիգ ուժը կը դառնան զանազան Միութիւններու բոլորի՛ն, բոլորի՛ն ...

Եւ այսպէս միակամ ու համաձայն նոր սերունդը այլասերումէ զերծ պահելու նուիրական գաղափարին, ապահովաբար պիտի չգոհանան անոնք այլեւս, շաբաթական քանի մը ժամուան հայերէն լեզուի դասընթացքներով, այլ ինքնաբերաբար պիտի մղուին ամենօրեայ – բարձրագոյն դասընթացքներ եւս ստեղծել, գըլխաւոր կեդրոններու մէջ, կանոնաւորապէս ուսուցանելու մեր Մեծասքանչ լեզուն եւ անոր Ոգին քանդակելու համար մեր բազմահազար հայորդիներու սրտին ու հոգւոյն խորը :

Ա՛յս է դարերու անջնջելի պատգամը, սիրելի մայրեր, գրուած՝ մեր ծնողներու եւ մեր երիտասարդ որդիներու սուրբ արիւնով, զոր մեզ կտակեցին մեր անմահ ջահակիրները :

ԱՆՆԱ ՇԱՀԼԱՄԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— «Բարգէն Սիւնի» խումբը կազմակերպած էր պարահանդէս մը Յունուար 9ին, որ շատ յաջող անցաւ: Նոր Սերունդի անդամները ջանք չխնայեցին որպէսզի յաջող անցնի պարահանդէսը: Գեղարուեստական բաժնին փոքրիկն Ժիժի Այանեան փայլ տուաւ իր պարերով, Պ. Ս. Թիւթիւնճեան երգեց «Բարձր Սարերը» եւ «Մարտիկին երգը», նաեւ իր կատակաբանութիւններով զուարթ մթնոլորտ մը ստեղծեց: Պ. Թ. Թոռոսեան Ս. Թիւթիւնճեանի «Մարտիկի երգին» համար հազար ֆրանք նուիրեց Նոր Սերունդին, իսկ Պ. Վ. Սարաֆեան հինգ հազար ֆրանք ուխտի մը յաջողութեան առթիւ:

Հրապարակաւ շնորհակալութիւն յայտնեց վիճակահանութեան մասնակցող հաստատութեանց (Սիլվեստր դեղարան, Հըրաչեան, Առտի, Պոպուռ, Պոսֆոր, Վինեօն, Թամաք, Ֆուռնիէ, Փէռօ, Պուստինեօն, Մալխասոնֆ):

Հանդէսէն գոյացաւ կոկիկ գումար մը, որուն մէկ մասը կարօտ ընտանիքներու եւ մաս մըն ալ դպրոցին պիտի յատկացուի:

Ներկայ էին նաեւ Սէն Շամոնի եւ Տէսինի ընկերները:

Զ. Երեմեան

***

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ, (Յապաղած).— Այս տարի եւս Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը տօնեց մասնաւոր հանդէսով մը որ տեղի ունեցաւ Յունուար 16ին: Սէրքըլ Կաթոլիկի սրահը լեցուած էր ծնողներու եւ համակիրներու բազմութեամբ :

Բեմին մէկ անկիւնը զարդարուած էր Կաղանդի աւանդական ծառը, նուէր Պ. Տորումեանի: Կաղանդի ծառը լուսաւորելու համար, ինչպէս նախորդ տարիներուն, այս տարի եւս կնքահայրի պաշտօնը ստանձնեց գաղութիս առեւտրականներէն, Պ. Ս. Սապունճեան, երկու հազար ֆրանքով

Դպրոցի ուսուցիչներէն Պ. Բենօ Ճիհանշահեան կարդաց յաւուր պատշաճի ուղերձ մը, հետեւեալ բովանդակութեամբ.— «Ֆրանսահայ բոլոր կազմակերպութիւնները պէտք է իրենց համար ունենան ազգային ընդհանուր ուղեգիծ մը նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան համար եւ գործեն համերաշխօրէն :

Այս առթիւ ջերմօրէն գովեց ուսուցչուհին, Օր. Ա. Ուզունեան :

Միջնադադարէ ետք ընկեր ՄուշեղՄուրատեան պարզեց Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի գործունէութիւնը եւ կոչ ըրաւ համախականներուն, որպէսզի նիւթապէս քաջալերեն դպրոցները: Կարճ ժամանակի մէջ գոյացաւ քսան հազար ֆրանք: Մասնաճիւղի վարչութեան ատենապետուհին, Տիկին Մաղաքեան, որ միեւնոյն ատեն կը վարէր հանդէսին նախագահութիւնը, կարդաց ուղերձ մը, ամփոփելով մէկ տարուան գործունէութիւնը :

Յետոյ սկսաւ Հանդէսին գեղարուեստական բաժինը: Բազմաթիւ էին արտասանողներն երգողները, այնպէս որ «Յառաջ»ի նեղ սիւնակները չխճողելու համար զանց կ՛առնենք մանրամասնութիւնները: Բոլորը յաջող էին իրենց երգերով, արտասանութիւններով եւ պարերով :

Կաղանդ Պապան, Պեպօ Մարգարեան յաջողութեամբ կատարեց իր դերը, եւ բոլոր մանուկներուն նուէրներ ու պտուղի ծրարներ բաժնեց: Հանդիսականները մեկնեցան գոհունակ տրամադրութեամբ:

ՆԵՐՍԷՍ

***

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ (65.000ՖՐ.ՆՈՒԷՐ)

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Մեր գաղութն ալ Յունուար 16ին տօնեց Մանուկներու Օրը: Մեծ բազմութիւն մը լեցուած էր սրահը: Եկած էին իրենց սիրասուն զաւակներուն թոթովանքը լսելու մայրենի լեզուով : Ուսուցիչը, Պ. Կ. Տէրմոյեան բացատրեց տօնին նշանակութիւնը : «Այսօր Մանուկներու Օրն է եւ օրն է նաեւ ծնողներու եւ մամիկներուն: Կը հրճուինք բոլորս, երբ կը տեսնենք այս պզտիկները որոնց ամէնքըն ալ բան մը ունին ըսելիք: Շնորհիւ անխոնջ աշխատողներու եւ Սէնթ Էթիէնի հասարակութեան այսօր ունինք կահաւորուած դպրոց մը որ կրնայ օրինակ ծառայել ուրիշ վայրերու »:

Աշակերտները «Ազատն Աստուած »ով բացին հանդէսը: Հոգաբարձութեան կողմէ խօսեցաւ Պ. Յ. Տէտէեան, պարզելով կատարուած աշխատանքը: Յետոյ սկսաւ արտասանութեանց շարքը, մեծերէն, Վ. Պայնտրեան, Ա. Ներսէսեան, Մ. Հէքիմեան, փոքրերէն Ա. Աբրահամեան, Մ. Այտապիրեան եւ Վ. Թաշճեան շահեցան Ա. մրցանակները, իսկ մնացեալները իրենց յաջող արտասանութիւններով նոյնպէս գնահատուեցան եւ ստացան մէկ մէկ գիրք :

Ներկայացուեցաւ «Կաղանդի ծառին ետին» երեք արար: Իսկապէս կ՛արժէր տեսնել այդ բոյլ մը մանուկներու խաղարկութիւնը : Շատ գովելի էր իրենց մաքուր առոգանութիւնը, բաղդատելով իրենց տարիքին հետ: Քիչ անդին ծերուկ մամիկ մը կը մրմնջէր... «Ախ, ձեր լեզուները համբուրեմ իմ անուշիկ ձագուկներս, մեր երկրի ապագայ զաւակները» :

Միջնարարին սկսաւ նուիրատուութիւնը, Պ. Լ. Պայնտրեան բացատրեց դպրոցի եւ հայեցի դաստիարակութեան արժէքը ներկայ մեր կեանքին մէջ եւ յոյս յայտնեց որ բոլորը սիրայօժար պիտի մասնակցին հանգանակութեան: Կարճ ժամանակէն գոյացաւ 65.000 Ֆր.: Խանդավառութիւնը կրկնապատկուեցաւ, երբ եկաւ մանուկներուն սիրելի Կաղանդ Պապան բեռնաւորուած պտուղներով :

Յարատեւ աշխատանքին հետ, երբ քըռակները քիչ մը աւելի լայն բացուին, խոչընդոտները կը չքանան եւ աւելի արդիւնաւոր կ՛ըլլայ սկսուած գործը :

Այդ օրը բացակաները կորսնցուցին վայելք մը որ պարծանքն էր բոլորիս :

Այս առթիւ յանձնախումբը շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր նուիրատուներուն եւ Պ. Փողհարեանի (Լիոն) որ ձրիաբար տպեց հանդէսին ազդերը :

ՆՇԱՆ

ԽՄԲ.— (Նուիրատուներու ցանկը տես Դ. էջ) :

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԱՄԱԿՆԵՐՈՒ փոխանակութիւն մը տեղի ունեցած է վերջերս Ֆրանսայի վարչապետին եւ նախագահ Այզընհաուըրէ միջեւ: Կ՛ըսուի թէ Պ. Մենտէս Ֆրանս իր նամակին մէջ, որ հաւանաբար ղըրկուած է նաեւ Չըրչիլի, հաւաստիքներ խնդրած է Եւրոպայի ամերիկեան զինուորներու պահպանման մասին, յետոյ առաջարկներ ըրած է սպառազինութեանց մասին: Այզընհաուըր որոշ պատասխան չէ տուած, կ՛ըսեն, կրկնելով նախկին հաւաստիքները :

ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ծրագիր մը մըշակած է որուն համաձայն շաբաթը քանի ժամուան պիտի դեդչէն շաբաթական աշխատանքը կարգ մը դպրոցներու մէջ: Այս կրճատումով կէս օրուան կ՛իջնէ դպրոցական աշխատանքը, ինչպէս կ՛ըլլայ շատ մը երկիրներու մէջ :

ՄԱՌԵՇԱԼ ԹԻԹՕ ընդունեցաւ Ֆրանսա գալու հրաւէրը: Թուականը պիտի որոշուի երբ Թիթօ Պէլկրատ հասնի :

Տարիֆոն կինը.— Մալս կտրելէս ասդին տակաւին ծեր կնոջ կը նմանիմ :

Ամուսինը.— Ընդհակառակն, հիմա ծեր պարոնի կը նմանիս ...

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

Պատուիրեցի նրանց էլ, որ առայժմ գոհանան իրենց ունեցածովը, միայն զէնքերը հանեն պահեստներից, մաքրեն, սրբեն եւ պատրաստ վիճակի մէջ դնեն ու սպասեն:

Կարգադրեցէք նաեւ, ասացի, որ կանայք եւ օրիորդներն էլ պատրաստ լինեն կերակուր եւ ջուր հասցնելու դիրքերի մէջ եղողներին եւ խնամելու վիրաւորներին:

Գիւղական խմբապետների հետ մեր ռազմական դիրքերը որոշեցինք: Եթէ կռիւը գիւղի մօտը լինէր, մի խումբ եկեղեցիի տանիքը պիտի բարձրանար: Եկեղեցիի դիրքը լաւ էր: Եւ ամբողջ գիւղը կրնար պաշտպանուիլ այդ դիրքով: Թըշնամին հեշտ կերպով չէր կարող գիւղ մտնել: Գիւղը արեւելեան կողմից այնպիսի ժայռերով էր շրջապատուած, որ այն կողմից էլ դժուար էր գիւղ մտնել:

Ուրեմն, մեր գլխաւոր դիրքերը հետեւեալները պիտի ըլլային.—

Առաջին՝ եկեղեցիի տանիքը:

Երկրորդ՝ գիւղի հարաւային կողմի եբեք բլուրները, Գրգուռի ուղղութեամբ:

— Հապա՞ Նեմրութի մօտի այն բլուրը, որ գիւղի արեւմտեան կողմը կ՛իյնայ, ասաց Գասպարը:

— Այո, Գասպար, այդ էլ լաւ է, բայց մեր ուժը քիչ է, շատ մասերի չենք կարող բաժնել:

Այդ խօսակցութիւնից յետոյ, նրանց էլ ճանապարհ դրի:

Մօտս կանչեցի Սողոյին եւ հրահանգեցի, որ անմիջապէս երկու սուրհանդակներ ուղարկէ եւ լերան կատարի տղաներին գիւղ կանչէ: Ասացի.

— Վաղը բոլորս միասին կը լինենք. Թող գան ընկերների հետ տեսնուեն:

Սողոն այդ կարգադրութիւններով զբաղեցաւ, իսկ ես շտապեցի Մուրատին եւ Գէորգ Չաւուշի մօտ:

Մի խսիրի վրայ պառկած էին:

Իմ աղմուկի վրայ ելան նստեցան: Մի քիչ յօրանջեցին: Ծխատուփս տուի նըրանց:

Աղոն (Կայծակ Առաքելը) ասաց.

— Սեպուհ, վատ երազ տեսայ:

— Գէորգ Չաւուշն ասաց.

—Երազ հաւատ վերմակ լինելուն (մինչդեռ ոչինչ չկար վրան, այդ ըսել կ՛ուզէր) երազդ ոչ մի բան չարժեր:

— Էհ, Չաւուշ, դու գիտես: Եթէ այդպէս չասէիր, պիտի պատմէի:

Մուրատն ասաց.

— Աղա, պատմէ:

— Ինչ պատմեմ: Ծովի վրայ էինք: Այն մեզ բերող նաւավարը, նորից ինձանից պահանջում էր մատաղի գինը: Ծիծաղելով՝ այսպէս ասացի. «Տէ, թող քո սուրբը մեզ ապահով Վան տանի, մի մատաղի փոխարէն երկուք կուտամ»: Նաւավարը ինձ կ՛ըսէր. «Չէ ,աղա, սուրբերը այլեւս ապառիկի չեն հաւատում »: Ձեռքս գըրպանս նետեցի, որ դրամը հանեմ, վճարեմ ու այդ մարդուն ձայնը կտրեմ: Բայց նորից չեղաւ... որովհետեւ քո ձայնը ինձ զարթեցուց: Տեսայ, որ տակս փախած էր եւ վրաս բաց էր ,ուրեմն, երազս Գէորգ Չաւուշի ասածին պէս էր:

Ու բոլորս մէկէն ծիծաղեցինք :

Մուրատը դարձուց իր հարց ու փորձերը մեր օրուան ընելիքներին :

— Իմ առած լուրերի համաձայն,— ասացի, մի քանի գումարտակ զինուորներ բանակած են վրանների տակ, Ոլրթափի մօտ: Նոյնպէս մի քանի օրերից ի վեր, մի քանի վաշտ զինուորներ վրան զարկած են Ալամենց խանի մօտերը: Յետոյ տասը օրից աւելի է, որ Ալի պէկը Դատուանից անցել է Սոխորդ, Տափավանք եւ Կամուրջ:

Լսեցի, որ նա սուրհանդակներ է ուղարկել զանազան քիւրտ ցեղապետների մօտ եւ նրանց օգնութիւնն էլ ապահովել:

— Այդ ցեղապետների բնակած վայրերը ո՞րքան հեռու են, հարց տուաւ Գէորգ Չաւուշը :

— Հեռաւորութիւնը, ասացի, շատ է մինչեւ ցեղապետի կեդրոնավայրը, բայց ցեղերի մասերը՝ մօտ են: Առաջին ուժերը մի քանի ժամէն կը հասնին :

Մուրատը ծիծաղելով ասաց .

— Այդքան զինուորների մէջ ինչպէ՞ս ես ապրում: Լաւ որ եկանք. եթէ ոչ՝ ով գիտէ, վաղը քեզ համար կարող էր վատ վիճակ ստեղծուել :

— Ասել կ՛ուզես, վաղը իմ վրայ պիտի յարձակի՞ն:

— Շատ կարելի է :

— Չէ: Վստահ եղէք, նրանք ոչ կրնային ինձ գտնել, ոչ էլ կրնային կռուի դուրս գալ: Բայց եթէ կռիւ լինի վաղը, Անդրանիկի դաշնակութիւնը պէտք է համարել ամէնից ճիշդը: Նա ասաց թէ՝ «մեզ հետեւում են եւ գիտեն, որ մենք հոս հասած ենք »:

— Եթէ կռիւ լինի, ինձ չմեղադրէք: Եթէ ես մինակ լինէի, այսօր այդ սարի գլուխն էի: Վաղը, ով գիտէ ուր կը լինէի: Երբ ես նպատակ չունենամ ընդհարուելու չէրի հետ, բարւոք կը համարեմ մացառի մօտից անցնել, քան թէ չան մօտից :

Այդ րոպէին մի հայգուկ լուր բերեց, թէ Անդրանիկը արթնցած է եւ մեզ կ՛ուզէ իր մօտը: Զօրս հոգիով միասին գնացինք նրա մօտ: Նա բաւական կազդուրուած էր երեւում:

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

գութիւնը Խաղաղական ովկիանոսին մէջ։ Համայնավար Չինաստանի յայտնի նպատակն է Ֆորմոզայի նուաճումը։ Այս կացութիւնը ծանր վտանգ մը կը կազմէ Մ. Նահանգներուն եւ Խաղաղականի ամբողջ շրջանին ապահովութեան համար։ Մենք կը կարծենք թէ՝ Ազգաժողովը կրնայ, համաձայն իր ուխտին, համապատասխան միջոցները ձեռք առնել դադրեցնելու համար այդ շրջանին մէջ մղուած կռիւները։ Մենք հաճութեամբ պիտի ընդունինք այդպիսի նախաձեռնութիւն մը Ազգաժողովին կողմէ։ Մինչ այս մինչ այն, կացութիւնը բաւական ծանր է. այնպէս որ ստիպուած եմ, առանց սպասելու Ազգաժողովին գործողութեան, խնդրելու խորհրդարանէն ճշգրիտ բանաձեւով մը առնել անհրաժեշտ միջոցները, բարելաւելու համար խաղաղութեան հեռանկարները։ (Այստեղ կը պարզէ զանազան միջոցներ)։

× Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ երեսփ. ժողովին արտաքին գործերու յանձնաժողովը միաձայնութեամբ քուէարկեց նախագահին պահանջած բանաձեւը, առանց որեւէ փոփոխութիւն կատարելու։ Հաւանական է որ Երեսփ. ժողովը այսօր իսկ քննէ եւ վաւերացնէ այս որոշումը։

× Ամերիկեան Ծրգ. նաւաբաժնին հրամանատարը, ծովակալ Փրայտ, նոյն օրն իսկ յայտարարեց. — «Պատրաստ ենք որ եւ է պատահականութեան առջեւ։ Նաւաբաժինը ներկայիս մարզանքներ կը կատարէ Ֆորմոզայի նեղուցին մէջ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԱԲ ՎԱՐՉԱՊԵՏՆԵՐՈՒ խորհրդաժողովը կը շարունակուի Գահիրէի մէջ։ Իրաք որոշեց մասնակցիլ ժողովին, տեղի տալով Լիբանանի ստիպումներուն։ Եգիպտոս մինչ կը մերժէ մասնակցիլ Թուրքեւիրաքեան դաշինքին։ Թուրքիոյ վարչապետը պատրաստակամութիւն յայտնեց տեսակցելու Եգիպտոսի վարչապետին հետ, Գահիրէի, Անգարայի կամ ուրիշ որեւէ վայրի մէջ։

ՍԵՆԵԿԱԼԷՆ կը հեռագրեն թէ երեք ընկերվարականներ սպաննուեցան Տաքարի մէջ, տեղական խմբակի մը կողմէ։ Քաղաքապետին կառքն ալ կրակի բռնուեցաւ։

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ ինը Փըլանսացի երեսփոխաններ մեծ պատիւներով ընդունուեցան Ազգ. ժողովին մէջ եւ ճառեր խօսելով փառաբանեցին նոր Թուրքիոյ կատարած յառաջդիմութիւնը։

40 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ Զոնկուլտաքի հանքերուն մէջ (Թուրքիա), պայթումի մը հետեւանքով։ Շատ աւելի մեծ թիւ մը կը կազմեն վիրաւորները։

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՓԱՌԱՏՕՆ

Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր դպրոցներու հայ մշակոյթի փառատօնը, կիրակի 20 փետրուար ժամը 2·30ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ։

Նախագահութեամբ Ֆրանսական Ակադեմիայի անդամ եւ նախկին նախարար

ԼՈՒԻ ՄԱՐԷՆԻ

Բոլոր աշակերտները պիտի մասնակցի խմբերգի, արտասանութեանց եւ հայկ. տարազով խմբապարերու։ Հաճելի եւ աննախընթաց անակնկալներ։

Ի նպաստ կրթական ձեռնարկներու հրաւիրատոմսերը հանուած են մուտքի տոմսակներ, որոնք մասնաւորապէս կը գտնուին եկեղեցւոյ գրասենեակը եւ շրջաններու կրթական յանձնախումբերու մօտ։

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային։

ՏՕՆԱԾԱՌ ԽՆՋՈՅՔ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած է Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի Ցոյներու սրահին մէջ (5 ռիւ Պօնըփուա) ժամը 3ին։

Գեղարուեստական բաժին, արտասանութիւն, հայկ. պարեր եւ շարժանկար մանուկները զուարճացնելու համար ։ Ժամը եօթէն մինչեւ ժամը 10 եւրոպական պար։ Ձոխ պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով։

ՏԱՐԵՄՈՒՏԻ ԳԻՆԵՁՕՆ

Ի նպաստ Ժանթիյիի, Պլեքթըրի, Փորթ տ'Իթալիի շրջանի հայկ. դպրոցին։

Նախագահութեամբ եւ սեղանապետութեամբ վաստակաւոր դերասան Ա. ԳԸՄԲԷԹԵԱՆի։

Այս շաբաթ ժամը 20·30ին, Ժանթիյիի նախկին Ռազմիկներու սրահին մէջ, 17 ռիւ Ռէմօն Լըֆէպիւռ։

Կը հրաւիրուի շրջանիս երկսեռ հասարակութիւնը միասին վայելելու այս բացառիկ խնջոյքը։

Երգ, պար եւ հայկ. երգապնակներ։

Հաճելի մթնոլորտ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ 1955

(Բ. ՏԱՐԻ)

Կազմեց՝ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, պատկերազարդ։

Գրական էջեր.— Հայկ. կեանք, Արուեստի աշխարհ, Հայաստան, Կէս-բժշկական, գաղութներ (Լիբանան եւ Սուրիա), երգիծանք, մարզաշխարհ, անցքեր, մահագրութիւն, օրացոյց եւն.։

ԳԻՆ 1200 ՖՐԱՆՔ

Թղթատարի ծախքով 1270։ Դիմել՝ «Յառաջ»ի և գրատուն Հրանտ Սամուէլի։ ՄԱՐՍԷՅԼԻ համար Յ. ՄԱԼԱՔԵԱՆի՝

3, Bd. Théodore Turner, Marseille

Այրի Տիկին Լուսիկ Սալմասլեան եւ զաւակները, Ժաք, Ժանին եւ Ռօզէթ, Երուանդ եւ Արմենակ Սալմասլեան, Տէր եւ Տիկ. Թէրզեան եւ զաւակները (Պուլկարիա), Տիկին Վիքթորիա Սալմասլեան եւ զաւակները, Տիկին Թագուհի Սալմասլեան եւ զաւակները (Պոլիս), Այրի Տիկ. Մաննիկ Ուրբաթեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Հայկանոյշ Բուլատ եւ զաւակները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին

ՏԻՐԱՆ ՍԱԼՄԱՍԼԵԱՆի

յանկարծական մահը որ տեղի ունեցաւ Յունուար 23ին, 63 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, չորեքշաբթի, ժամը առտուան 8·30ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին։ Մարմինը բնակարանէն պիտի փոխադրուի ժամը 8ին, (104 ռիւ տ'Ապուքիր, Փարիզ)։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ ընդունիլ։

Այրի Տիկին Արշալոյս Պարութեան եւ պարագաները սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին՝

ՍԱՐԳԻՍ ՊԱՐՈՒԹԵԱՆի (Սամաթիացի)

մահը որ տեղի ունեցաւ կիրակի, 23 Յունուար, իր բնակարան, 5 ռիւ Ռօն Փուէն տը լա Սթասիօն, Լը Ռէնսի։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Հինգշաբթի, 27 Յունուար ժամը 14ին։ Հաւաքուիլ իր բնակարանը, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի գիւղին գերեզմանատունը։ Կառ մը Լ'Էսթէն, շոգեկառք առնել ժամը 12·30ին եւ իջնել Լը Ռէնսի-Վիլմոմպըլ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿ. ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ ՔՍԱՆԵՒՀԻՆԳԱՄԵԱԿԸ պատկերազարդ շքեղ հատոր մը, ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ։

Գին 700 ֆրանք։

Դիմել ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ գրատուն, 46 ռիւ Ռիշէ, Փարիզ (9) կամ «Յառաջ»ի։

Փետրուար 18ի տարեդարձը Փարիզի մէջ Փետրուար 19ին։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

ՑԵՍՏԱԶԳՈՒԱԾ.— Համազգայինի դասախօսութիւնը յետաձգուած է։ Շուտով պիտի ծանուցուին վայրը եւ թուականը։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի երեկոյ Քաֆէ Քաւէի վերնայարկը։ Դասախօս՝ Վեր. ՍԻՍԼԵԱՆ։ Նիւթը՝ Տէքարթ եւ քրիստոնէութիւնը։ Ժամը 9ին կը սկսի գեղարուեստական բաժինը, Պ. Գր. Մելիքեանի միջոցաւ։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԽԹԱՆ, լրագրական եւ երգիծական կիսամսեայ, Թիւ 1 եւ 2։ Կը հրատարակուի ամէն ամսու 10ին եւ 25ին։ Տնօրէն խմբագիր Լեւոն Համբարձումեան։ Հասցէ

20, Rue Poissonnière, Paris (2)

Տարեկան բաժնեգին 600 ֆրանք։

ՄՕՏ ՕՐԷՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԵՆ ԲԱԲԳԷՆ ՔՀՆՅ. ԱՐՍԼԱՆԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ԲԱԲԵՐԴԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Դրուագներ Մեծ Եղեռնէն եւ ողիսականը բուռ մը ըմբոստներու որոնք կրցած են ազատիլ զէն ի ձեռին եւն.։

Պատկերազարդ, ճոխ հատոր մը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է ընկերուհի Զարդար Մուրատեանէ երկու հազար ֆր. իր ողբացեալ ամուսնին մահուան չորրորդ տարեդարձին առթիւ։ Նոյնպէս ստացած է Տէր եւ Տիկին Յակոբ Մէսէրեանէ հազար ֆր. եւ Տէր եւ Տիկին Տէրդատեանէ հազար ֆր. (հիւանդներու ծրարի համար)։

× Պուլ. Օտտոյի Թաղական խորհուրդը եւ Կապ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած են Տէր եւ Տիկին Արսէն Թէճիրեանէ, Օհաննէս Թէճիրեանէ, Տէր եւ Տիկին Հայկ Սարգիսեանէ 500ական ֆրանք, իսկ Յ. Արզումանեանէ երկու հարիւր, դպրոցին համար։

× Տէր եւ Տիկին Եղիազար Մելքոնեան, իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն, բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով, թերթով կամ նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Պուլկարիոյ Պուրկազ քաղաքի մէջ։

65·000 ՖՐ. Ի ՆՊԱՍՏ ԴՊՐՈՑԻ ՄԸ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Յունուար 16ի հանդէսին առթիւ շնորհակալութեամբ ստացանք հետեւեալ նուէրները ի նպաստ մեր դպրոցին.— Էտվայս հաստատութիւն տասը հազար ֆրանք, Յակոբ Տէտէեան, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ, Միհրան Աբրահամեան, Ստեփան Ստեփանեան 5000ական, Մանուկ Մանուկեան երեք հազար, Մանուէլ Թաշճեան, Վահրիճ Թաշճեան, Միշէլ Քէպապճեան, Յակոբ Յակոբեան, Նշան Այտապիրեան, Լեւոն Պայանտրեան, Անդրանիկ Շատարեւեան 2000ական, Աբրահամեան Գասպար, Քէպապճեան Հրանտ, Ներսէսեան Մկրտիչ, Ներսէսեան Բարսեղ, Տէրմօսեան (Տէր եւ Տիկ. Լիոնէն), Գ. լեան Կարապետ, Կորկոտեան, Թէրզեան Նուարդ, Թորոսեան Պետրոս, Պողոսեան Եղսա, Բիթոյեան Յարէթ եւ Ստեփան Վանէսեան հազարական ֆր., Միսաքեան Կարապետ, Գէորգեան Եղիա, Մարիցա Կորկոտեան, Բիւզանդ Թորոսեան, Մանուկ Թորոսեան, Սաթենիկ Մամասեան, Տիկին Սուքիասեան 500ական, Թաթէոս Թոսունեան վեց հարիւր ֆր., փոքրիկն Տէտէեան երկու հարիւր ֆրանք։

Գումար 65·000 ֆրանք։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր եւ Րաֆֆի խումբերը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը։

ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին, Սարսէլի ծանօթ հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին։

ՇԱԻԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան« խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20·30ին, դպրոցի սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բացակաները նկատի կ'առնուին։

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բացակաները նկատի կ'առնուին։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8·30ին, Ավընիւ Սաքսի անկիւնի սրճարանի ներքնասենեակը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ՊԱՆԵԽՕ Քաշանի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը իր բոլոր անդամուհիները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս չորեքշաբթի, ժամը 21ին, ընկ. Պասմաճեանի տունը։

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»Ի ԲԱՑԱՌԻԿ ԹԻՒԸ

56 մեծադիր էջերով եւ պատկերազարդ, հրատարակութիւն մը։

Ստացուած են սակաւաթիւ օրինակներ միայն։

Գինը՝ 300, Թղթատարի ծախքով 350 ֆր.

Միակ կեդրոնատեղի՝

Գրատուն ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, Rue Richer, Paris (9)

C. C. P. Paris 3630.66

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԱՆՊԱՏՃԱՌ

«ԽԱՉԻՆ ՃԱՄԲԱՆ»

Նոր հրատարակուած հատոր մը, որ կը պարունակէ յուզիչ ու սրտագրաւ դրուագներ մեր տարագրութեան կեանքէն։

Գին 400 ֆրանք։

Կը գտնուի բոլոր հայ գրավաճառներուն մօտ եւ կամ դիմել հեղինակին՝ Ծ. ՊԻՐՊԷՐԵԱՆի, 104, Ավընիւ տ'Իթալի, Փարիզ։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 8.45ԻՆ

Իէնայի թատրոնը, 10 Ավընիւ տ'Իէնա

ԴԵՐԱՍԱՆ Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ

կը ներկայացնէ եւ կը խաղայ

Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ՇՈՂՈՔՈՐԹԸ

կատակերգութիւն երեք արար,

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ ԱՌԱՆՑ ՍԻՐՈՅ

Տաղաչափուած տրամ մէկ արար

Կը մասնակցին Տ. Նշանեան, Լ. Համբարձ, Քնար Ազնաւուրեան, Մարկրիթ Ադամեան, Մ. Միհրան ժագ Սթէֆանօ, Հայկուհի Խտըշեան եւ Նուրիան Մարգարեան։ Խնամուած բեմադրութիւն

Տոմսերը կը ծախուին միմիայն գրատուն Հրանտ Բալուեան

43, Rue Richer, Paris (9e). Tél. Pro. 25-46.

Տոմսերու գին՝ 300, 200 եւ պատւոյ տոմս։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 27 ՅՈՒՆՈՒԱՐ * JEUDI 27 JANVIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7582 31e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2993

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳՆՈՒՄ ԵՆ ՀԱ, ԳՆՈՒՄ...

Տակաւին չեն բացուած Խ. Միութեան գիւղատնտեսական նոր արշաւին, «խոպան եւ խամ հողերու իւրացման» ծրագրին բոլոր ծալքերը :

Պաշտօնական մամուլը սրբազան պարտականութիւն կը սեպէ նոյնութեամբ արձանագրել ինչ որ կը խօսին կամ կը թելադրեն օրուան վարիչները :

Այսպէս, բոլոր թերթերն ալ սկսած են փառաբանել Կեդր. եւ Ծայր. Արեւելքի անծանօթ, խոպան եւ վայրի տարածութեանց առաւելութիւնները, իւրացնելով Խրուշչեւի բառերն ու խօսքերը :

Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, որ անցեալ տարի երկար պտոյտ մը կատարած էր Ա. Միկոյեանի եւ ուրիշ ականաւոր դէմքերու հետ, քիչ մնաց որ Սախալինն ալ դրախտի վերածէր :

Եւ կը փորձէր նոյնքան հրապուրիչ ներկայացնել, նաեւ, Սիպերիոյ, Խազախիստանի, Ալթայի, Օմսքի շրջանները, ուր երթալ աշխատելու համար հինգ հարիւր հազար դիմում ստացեր են եղեր, ինչպէս կ'աւետէ՛ր Երիտ. Միութեանց (Կոմերիտ.) Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը :

Գիտնալով հանդերձ որ Խ. Միութեան մէջ մշակուած որեւէ օրէնք պարտաւորիչ է բոլորին համար, երբէք հետեւեալ հարցումը կ'ուղղէինք .

— Ի՞նչպէս կը հաւաքուին այս նոր աքսորականները : Բոլոր ազգերն ալ կը մասնակցի՞ն :

Դիտմամբ հարցական ձեւ տուած էինք այս ողբերգութեան, փաստեր հաւաքելու համար բուն խկ աղբիւրէն :

Մանաւանդ որ, Երեւանի թերթերը պատահաբար կ'անցնին մեր ձեռքը :

Արդ, «Հայրենիք» ամսագրին մասնագէտ աշխատակիցը, Ա. Ա., որ կանոնաւորապէս կը ստանայ «Սովետական Հայաստան» եւ «Կոմունիստ» օրաթերթերը եւ ուրիշ հրատարակութիւններ, դեռ անցեալ Սեպտեմբերին վաւերական նիւթեր ճարած էր այս մասին :

Այսպէս, 1954ի ամառը Հայաստանէն ալ երիտասարդներ եւ մանկամարդ աղջիկներ Սիպերիա, Ալթա, Խազախստան եւն. մեկներ են «կամաւորապէս» և «հայրենասիրական ոգեւորութեամբ», ինչպէս կը ծանուցանէր «Սովետական Հայաստան» օրաթերթը (թիւ 63).

— «Հարիւրաւոր պատանիներ եւ աղջիկներ ցանկութիւն յայտնել են մեկնել Ղազախստանի, Սիբիրի, Ուրալի, Պովոլժէի շրջանները, որպէսզի մասնակցին խոպան եւ խամ հողերի իւրացման համար մղուած պայքարին» :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Հայաստանի Ա. խումբը, որ կը բաղկանար 113 հոգիէ, մեկներ է Խազախստան :

Այս առթիւ ոլջերթի թափօր մըն ալ կազմուեր է, նուագախումբով եւ խրախճանքներով :

Խրուշչեւ իր ճառին մէջ կը խոստովանէր թէ «լացկան նամակներ» եւս հասած են դացողներէն :

Ահա օրինակ մը. Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Պրաւդա»ն է որ կը նկարագրէ .

— «Մեր երիտասարդները հազարներով իրենց գիրենց կը գտնեն յանկարծ Սիպերիոյ ձմրան սառնամանիքին մէջ, առանց օթեւանի, առանց աշխատանքի միջոցներու : Անոնք պարզապէս կը զոհաքիրուին» :

Երիտասարդութեան պաշտօնաթերթը, «Կոմսոմոլսկայա Պրաւդա», նոյնպէս կը վկայէ թէ աշխատանքը դէշ կազմակերպուած է, թէ 17 տարեկան աղջիկներ, որոնք իրենց կեանքին մէջ մանդաղ բռնած չեն, կ'աշխատին դաշտերու մէջ եւն. :

Այո՛, գնում են, հա գնում ... Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՑՋԸՆՀԱՈՒՐԸ ԼԻԱԶՕՐՈՒԹԻՒՆ ՍՏԱՑԱՒ 3Ի ԴԷՄ 409 ՁԱՅՆՈՎ

Ի ՀԱՐԿԻՆ ՊԻՏԻ ՊԱՇՏՊԱՆԷՆ ՖՈՐՄՈԶԱՆ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, Մ. Նահանգներու երեսփ. ժողովը Յունուար 25ին քննելով Նախագահ Այզընհաուըրի առաջարկը, երեքի դէմ 409 ձայնով որոշեց արտօնել որ «ի հարկին» կռուի, պաշտպանելու համար Ֆորմոզա կղզին, ազգայնական Չինացիներուն միջնաբերդը : Ծերակոյտն ալ նոյն հարցը պիտի քննէ այսօր, հինգշաբթի եւ կը կարծուի թէ նոյն եզրակացութեան պիտի յանգի :

Երեսփ. ժողովին քուէարկութիւնը մեծ տպաւորութիւն գործեց քաղաքական շըրջանակներու մէջ : Վիճաբանութեանց ատեն, երեսփոխանները փոխադարձաբար կը յորդորէին թեր քուէարկել, միաձայնութեամբ, «որպէսզի ապացուցանեն թէ միացեալ ազգ մըն ենք եւ վճռած ենք պաշտպանել ազատ աշխարհը» :

Քուէարկուած բանաձեւին համաձայն, Մ. Նահանգներու նախագահին լիազօրութիւն կը տրուի օգտագործելու երկրին զինեալ ուժերը ինչպէս որ յարմար կը դատէ, պաշտպանելու համար Ֆորմոզան և Փեսքատորեան կղզիները զինեալ յարձակման դէմ եւ ձեռք առնելու ուրիշ անհրաժեշտ միջոցներ : Ուրեմն կրնայ կանխարգել յարձակումներ հրամայել համայնավար Չինաստանի օդանաւային կայաններուն, զինուորական համախմբումներուն եւ նաւային ուժերուն դէմ : Կըրնայ օդնաւային ուժեր ղրկել պաշտպանելու համար Չինաստանի հանդիպակաց կղզիները : Առ այժմ խօսք չկայ ցամաքային ուժերու գործածութեան մասին :

× Նոր Զելանտայի կառավարութիւնը որոշեց Ապահովութեան Խորհուրդին դիմել, կարգադրելու համար Ֆորմոզայի խնդիրը, համաձայն Ազգաժողովի ուխտին 39րդ յօդուածին, որ կը տրամադրէ միջամտել, երբ վտանգ մը տեսնուի խաղաղութեան դէմ : Ուրիշ յօդուածներու համաձայն Ապահովութեան Խորհուրդը կրնայ հրաւիրել երկու կողմերը որ առժամեայ միջոցներ ձեռք առնեն, իր յանձնարարութեամբ :

× Տեղական թերթերը դիտել կու տան թէ Չըրչիլ կը չարունակէ լռութիւն պահել, բայց կառավարութիւնը կասկածներ չունի Մ. Նահանգներու դիտաւորութեանց մասին եւ չի վախնար որ ընդհարում ծագի, եթէ համայնավարները տեղի չտան :

Խ. Միութեան թերթերը մասնաւորապէս կը շեշտեն թէ Այզընհաուըր թշնամական դիրք մը բռնած է Չինաստանի ժողովրդական հանրապետութեան դէմ :

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլըս յայտարարեց թէ Ծայր. Արեւելքի պաշտպանութեան ամբողջ կազմակերպութիւնը կրնայ խախտիլ, եթէ թոյլ տան որ չինացի համայնավարները մի առ մի գրաւեն Ֆորմոզայի յառաջացեալ դիրքերը :

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐՈՒՆ առթիւ նպաստներ կը հասնին Փարիզ : Պապը մէկ միլիոն ֆրանք ղրկած է, Վարշաւայի քաղաքապետական խորհուրդը՝ տասը միլիոն :

Գաւառի մէջ ալ կացութիւնը հետզհետէ կը մեղմանայ :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ կուսակալ նշանակուեցաւ Պ. Սուսթէլ, զօր. տը Կոլի կազմակերպութեան նախկին վարիչը :

(Շար.-ը կարդալ Դ. էջ)

❀ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❀

*

«ՀԵՐՈՍ»ԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

Վանի «գահրաման» կուսակալը, Ճէվտէթ, այն հրէշն է որ 1914 – 18ի պատերազմի առաջին օրերուն իսկ դժոխքի վերածած էր ամբողջ նահանգը :

Սաստկացոյն ատելութեան հասած էին բռնութիւնները, խուզարկութիւնները եւ բռնագրաւումները, մասնաւորապէս գաւառի մէջ :

Հարիւրաւոր հայ զինուորներ, նոյնիսկ տարեց մարդիկ եւ կիներ իբրեւ գրաստ կը գործածուէին, բեռներ փոխադրելու համար բանակին, խարազանի հարուածներու տակ :

Ամէն տեսակէտով անտանելի դարձած էր կեանքը եւ բանակցութիւններ կը կատարուէին Հայոց ներկայացուցիչներուն հետ :

Վռամեան եւ Ճէվտէթ համաձայնած էին որ Իշխանը Շատախ երթայ երկու ընկերներով, հանդարտեցնելու համար ժողովուրդը :

1915 Ապրիլ 5ի գիշերը, երբ դահիճը նոր տեսակցութիւն մը կ'ունենար Վռամեանի հետ, Իշխանը գիւղի մը մէջ կը մորթուէր իր երկու ընկերներով :

Յաջորդ օրը հրէշը իր մօտ կը կանչէր Վռամեանը որ բանէ լուր չունէր եւ որ իր կարգին ծուղակը կ'իյնար :

Կանչուած էր նաեւ Արամը, որ բարեբախտաբար չգնաց, գաղտնիքը պարզուած ըլլալով :

Հրաբուխը շատոնց կ'եռար եւ պայթեցաւ Վասպուրականի ապստամբութիւնը, խուճապահար փախուստի մատնելով «գահրաման» Ճէվտէթը, իր զօրքին հետ :

Ահիմէտ էմին Եալման չի՞ գիտեր այս պատմութիւնները :

Աւելին ալ գիտէ եւ երբեմն «Հայկական Հարց» եւս յուզած է :

Եւ սակայն, կը փորձէ հերոսի մը վերածել հրէշը, ինչպէս բրին շանատակ Թալէաթն ալ :

Միեւնոյն ատեն կը փորձէ սուտ հանել բրիտանական Կապոյտ Գիրքը, Ճէյմս Պրայսի վաւերական յիշատակարանը, որ Հայաջինջ Արհաւիրքին մէկ մասն է միայն, գրի առնուած՝ դէպքերու անմիջական տպաւորութեան տակ :

Դժբախտաբար ցեղասպանութեան ոչ օրէնքը, ոչ ալ բառը կար այն ատեն :

Եւ անգլիական կառավարութիւնն ինք, որ Մալթա աքսորած էր 70 – 80 ջարդարարներ, վերջին պահուն փոխելով իր քաղաքականութիւնը, զանոնք փոխանակեց 11 անգլիացի գերիներու հետ :

Ահիմէտ էմին կ'ըսէ թէ «Ճէվտէթ անիրաւութեան չէր հանդուրժեր եւ օր մը ազատեցաւ Սիկիլիա փախչելով իր ընկերոջ՝ Գըրզատէ Մուսթաֆա պէյի հետ» :

Անկէ ի վեր, առեւտուրով կը զբաղի եղեր : Եւ ահա հանդարտօրէն գերեզման կը մտնէ իբրեւ ազգային հերոս, փոխանակ իր պատիժը կրելու կախաղանի մը վրայ :

Ո՞ր մէկ նիւաղը օրհնութիւն չլսեց թուրք մամուլէն եւ բեմերէն : Վ.Ա.Հ.

«ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՎԵՐՋԱՑԱԾ Է Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԻՋԵՒ»

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ Գերագոյն Խորհուրդը Յունուար 25ին հրամանագիր մը հրատարակեց որով կը յայտարարէ թէ վերջացած է պատերազմական վիճակը Խ. Միութեան եւ Գերմանիոյ միջեւ : Այս յայտարարութիւնն ալ դիւանագիտական խաղ մը կը համարուի, ազդելու համար հանրային կարծիքին վրայ :

Հրամանագրին բովանդակութիւնը օտար թղթակիցներու հաղորդեց արտաքին գործերու նախարարութեան բանբերը, Իլիչեւ, ժողով մը սարքելով ժամը 22ին, ինչ որ անսովոր պարագայ մը կը համարուի : Ահաւասիկ հրամանագրին ամփոփումը .

— «1941 Յունիս 22ին, հիթլերական Գերմանիոյ նենգամիտ յարձակման հետեւանքով, Խ. Միութիւնը պատերազմական վիճակի մէջ գտնուեցաւ Գերմանիոյ հետ : Խորհրդային ժողովուրդը իր հերոսական պայքարով եւ հակահիթլերական երկիրներու խմբակցութեան հետ յաղթեց նախայարձակներուն եւ ֆաշական լուծէն փրկեց Եւրոպայի ժողովուրդները, մէջն ըլլալով գերման ժողովուրդը :

«Փոցտամի խորհրդաժողովին մէջ, 1945ին մշակուեցան անհրաժեշտ միջոցները, ապագայ Գերմանիոյ մասին, նախատեսելով կազմութիւնը միացեալ, խաղաղասէր եւ ժողովրդավար պետութեան մը, եւ որոշուեցաւ հաշտութեան դաշնագիր մը կնքել : Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութիւնը անընական կը գտնէ որ՝ հակառակ թշնամութեանց դադարումէն ի վեր տասը տարի անցած ըլլալուն, Գերմանիան կը մնայ բաժանեալ եւ առանց հաշտութեան դաշնագրի : Անընական կը սեպէ որ գերման ժողովուրդը կը գտնուի անհաւասար վիճակի մէջ՝ միւս ժողովուրդներուն հանդէպ : Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութիւնը կը հաստատէ թէ Մ. Նահանգներուն, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի քաղաքականութիւնը, որ կը ձգտի արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման եւ անոր միացման նախայարձակ խմբակցութեան մը որ կը բխի Լոնտոնի եւ Փարիզի համաձայնութիւններէն, թոյլ չտուաւ բաւարար համաձայնութեան մը յանգելու եւ վերահաստատելու գերմանական միութիւնը ժողովրդավար եւ խաղաղասիրական հիմերու վրայ եւ հաշտութեան դաշնագիր մը կնքելու :

«Նկատի առնելով բարեկամական յարաբերութեանց զօրացումը եւ զարգացումը Խ. Միութեան եւ գերման ժողովրդավար հանրապետութեան միջեւ, յարաբերութիւններ որոնք հիմնուած են ազգ. գերիշխանութեան եւ հաւասարութեան սկզբունքներուն վրայ, նկատի առնելով գերման ժողովրդավար հանրապետութեան բաղձանքը, ինչպէս եւ արեւելեան եւ արեւմտեան Գերմանիոյ բնակչութեան շահերը, Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութիւնը կը յայտարարէ .—

1. Այսուհետեւ կը դադրի պատերազմական վիճակը Խ. Միութեան եւ Գերմանիոյ միջեւ եւ կը հաստատուին խաղաղ յարաբերութիւններ երկուքին միջեւ :

2. Իրենց արժէքը կը կորսնցնեն բոլոր իրաւական սահմանափակումները գերման քաղաքացիներու հանդէպ որոնք թշնամի պետութեան մը քաղաքացիները կը համարուէին պատերազմական վիճակի բերումով :

3. Գերմանիոյ հետ պատերազմական վիճակի դադարումը չի փոխեր իր միջազգային իրաւական պարտաւորութիւնները եւ չի խախտեր Խ. Միութեան իրաւունքները եւ պարտաւորութիւնները որոնք կը բխին չորս պետութեանց միջեւ հաստատուած միջազգային համաձայնութիւններէն ամբողջ Գերմանիոյ մասին :

ՔՍԱՆ ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔԻ ԿՏԱԿ ՄԸ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ

Վերջին պահուն Մարոքի մեր թղթակցէն ստացանք աւետաբեր լուրը, — Փալանճեան ճեմարանի 25ամեակը հանդիսաւորապէս տօնուած է Քազապլանքայի մէջ : Այս առթիւ Շ. Նարդունի, որ հոն գացած էր մասնաւոր պա տօնով, իր ճառին մէջ տուած է հետեւեալ աւետիսը .

— Պ. Յովհաննէս Գազանճեան, որ քով նստած է, յետ մահու իր ամբողջ հարստութիւնը, շուրջ քսան միլիոն ֆրանք արժողութեամբ, կը կտակէ Համազգային ընկերութեան Փալանճեան ճեմարանին :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՄԵՐ ԳԱՂՈՒԹԸ 1954ԻՆ

(ԿՐԹԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՆՐԱՅԻՆ)

●

ԼԻՈՆ, (Յառաջ) .— Յունուար 18ին պարզած էի մեր գաղութին տնտեսական եւ ազգային վիճակը: Այսօր ալ պիտի փորձեմ տալ կրթական, հանրային եւայլն պատկերը:

ԿՐԹԱԿԱՆ .— Եթէ չրած սրտի մխիթարանք պիտի ըլլայ «լաւ է» ըսենք ու անցնինք: Բայց, իրականութիւնը ոչինչ ունի մխիթարական: Իսկ այս տխուր վիճակին պատասխանատուն, ազգային իշխանութիւններէն աւելի մենք ենք, ծնողքներս ընդհանրապէս: Մինչեւ երէկ, Հայ մնալը, եւ մեր մանուկներուն հայերէն սորվեցնելը ; բաղձանքը, նուիրական բան մըն էր: Այսօր այդ փափաքը մեռած է շատերուն մէջ: Այսօր շատերը աւելորդ կը նկատեն Հայ մնալու, եւ իրենց զաւակներուն մայրենի լեզուն սորվեցնելու աշխատանքը:

Մեր զաւակները կրնան սորվիլ անգլերէն, սպաներէն, իտալերէն, գերմաներէն: Կրնան հետեւիլ դաշնակի, սոլֆեժի, պարի, մարզանքի, եւայլն: Այդ բոլորին համար ժամանակ ունին, կրնան հասնիլ: Միայն մայրենի լեզուն սորվելու համար է որ ժամանակ չունին ... «Այսուհետեւ ինչի՞ կրնայ ծառայել հայերէնը որպէսզի գլուխ ցաւցնեն սորվելու համար ...»:

Քսան տարիէ ի վեր գոյութիւն ունի, մեր քաղաքին ազգային «Հայկազեան» դպրոցը: Այսքան տարուան ընթացքին անոր վարիչներու ճիգն ու յարատեւութիւնը չտկարացան. բայց, աւելցաւ, աւա՜ղ, անհոգներու եւ «Հայութենէ հրաժարողներու» թիւը: Ով որ «գետին միւս կողմը» անցաւ, կապը կտրեց հայութեան հետ: Եւ որովհետեւ ամէն ատեն գետը անցնողներ կան, ուստի մեր թիւը, — դիմացողներու թիւը, — հետզհետէ կը նուազի:

Արդարեւ, մեծ թիւ մը կը կազմեն անոնք որ իրենց կապը ի սպառ կտրած են Հայութեան հետ: Ուրիշներ մետաքսէ թելով մը կապուած են, օր աւուր փրթելու ենթակայ: Ասոնց քով նաեւ անհոգներու եւ ամէն բան «պարապ» գտնողներու բանակ մը:

Ուծացումը, դժբախտաբար մեր տուներէն սկսաւ: Ահա թէ ինչո՞ւ մեր կեանքըն ու առօրեան երթալով աւելի կը լճանան:

Բայց եւ այնպէս արձանագրենք եղածը: «Հայկազեան» դպրոցը ունի ութսուն աշակերտ, 30ը մանչ, 50ը աղջիկ: Տեւականօրէն դասընթացքներու հետեւողներուն թիւն է միջին հաշուով 65–75: Աշակերտները բաժնուած են չորս դասարաններու: Իբրեւ ընթերցանութեան գիրք ունին «Արարատ»ներու Ա. Բ. Գ. շարքը: Կ'աւանդուի նաեւ ազգային եւ կրօնական պատմութիւն:

Դպրոցին եկամուտի աղբիւրներն են տարեկան հազար ֆրանքի գանձում մը իւրաքանչիւր աշակերտէ, նուէրներ եւ իրենց սարքած հանդէսներուն մուտքը:

Անկէ դուրս, դարձեալ Ազգ. Միութեան հովանաւորութեամբ Մօնշա Վիլէօրպան արուարձաններուն մէջ 15 փոքրիկներու կը դասաւանդէ Տիկին Օգումուշեան:

«Հայկազեան»ի ուսուցչուհին՝ Օր. Ընծայ Ստեփանեան, իբրեւ գործակից ունենալով Տիկին Նազենի եւ Օր. Պէրպէրեանը կարելին կը փորձէ արդիւնաւոր դարձնելու համար դպրոցին ընթացքը: Տարուան ընթացքին իրենց սարքած մէկ – երկու դպրոցական հանդէսներու մէջ երբ կը լսենք մեր փոքրիկները, երբ կը տեսնենք անոնց սորվածները, կը համոզուինք թէ իրօք տաժանելի գործ մըն է որ կը կատարեն: Մեր երախտագիտութիւնը:

Ունինք նաեւ Կաթողիկէներու եւ Աւետարանականներու դպրոցները, բայց անոնց աշակերտներուն թիւն ալ մէկ երկու տասնեակը չանցնիր:

Ուրեմն, ութ հազարնոց գաղութի մը մէջ հազիւ 100 – 150 աշակերտ: Բաժնեցէք այս թիւերը կոտորակով եւ գտէք անոր «մխիթարական» կողմը:

ՀԱՆՐԱՅԻՆ .— Անցնող տարուան ընթացքին ունեցանք բազմաթիւ եւ բազմազան ձեռնարկներ, — պարահանդէսներ, ներկայացումներ, դաշտահանդէսներ, երեկոյթներ եւ ցերեկոյթներ: Այս բոլոր ձեռնարկներունե մեծագոյն մասը եկեղեցւոյ շինութեան հիմնադրամին յատկացուած էր:

Թատերական ներկայացումներու մասին ըսենք թէ զուրկ էին գեղարուեստ. արժէքէ: Հինցած, մաշած, բազմիցս կրկնուած գործեր որոնք խոտոր կը համեմատին այսօրուան մեր պահանջներուն հետ:

Առենին աւելի բախտաւոր էինք: Ունէինք Լաթիֆեան, Փափազեան խումբը: Յետոյ եկան ուրիշներ որոնց ներկայացումներուն կը սպասէինք սրտատրոփ: Այցելուներ ալ չէին պակսեր: Դերասանապետ Զարիֆեան, Շահխաթունի, Սուրբեան խումբ, Վարդ Պատրիկ, Ղազարեան, Մարութեան, Սարեան եւայլն, մեզ կը հրամցնէին իսկապէս գեղարուեստական կտորներ: Վերջերս նաեւ դերասան Հայկասարը: Այսօր ամէն բան տժգոյն է, թատերական տեսակէտով:

Ունինք լաւ սիրողներ, որոնք «յոգնած» նստած են:

ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ .— Միութիւններու թիւը իրականին մէջ շատ սահմանափակ է: Ատեն ատեն, հանդիսաւոր առիթներով, շատերուն անունը կ'երեւայ հոս ու հոն:

Գործող Միութիւններէն յիշենք Հ. Մ. Ը. Մ.ը, Համաչարաանճաքը, Համախարբերդցեանը, Դատեմի գիւղականը, Կապոյտ, Կարմիր Խաչերը, Աղքատախնամը: Ասոնց վրայ աւելցան «Եկեղեցասէր Տիկնանց Միութիւնը, եւ «Երիտասարդաց»ը: Իբրեւ գործունէութիւն, Դատեմի Միութիւնը իր բոլոր ճիգերը լարած է եւ որդեգրած երկու սաներու (մէկը՝ Պէյրութ «Փալանճեան» ճեմարանը, միւսը Սեւրի Մուրատեանը) թիւը չորսի բարձրացնելու: Գովելի աշխատանք:

Համաչարաանճաքը նոյնպէս իր եկամուտին մեծ մասը կը յատկացնէ չքաւոր ուսանողներու եւ Միջին Արեւելքի մէջ աղքատ աշակերտներուն: Համախարբերդցիականը, — տարիներէ ի վեր ներքին վէճերու ենթակայ, տեղ տեղ երկու մասի բաժնուած — տարին քանի մը ձեռնարկներ կը կատարէ. բայց թէ ինչ է իր գործունէութեան դաշտը կամ հետապնդած նպատակը, լաւ չեմ գիտեր: Կարմիր Խաչէն լուր չունինք: Կապոյտը, այս տարի ինչպէս ամէն տեղ՝ հոս ալ իր ուժերը լարած է իրականացնելու համար օղափոխութեան կայանին շէնքին վերաշինութեան համար իրեն ինկած նիւթական բաժինը:

«Եկեղեցասէր Տիկնանց»ը զանազան ձեռնարկներով, ու հոս հոն վազելով կ'ուզէ ապահովել շօշափելի գումարներ եկեղեցւոյ շինութեան համար:

«Երիտասարդաց Միութիւնը» որ սրահ մըն ալ ունի իր տրամադրութեան տակ, եւ որ հովանաւորութիւնը կը վայելէ Ազգային Միութեան, դժբախտաբար չէ այն ինչ որ կը սպասենք իրմէ: «Հայը Հայ պահելու» նշանաբանին շուրջ համախմբուած այս Երիտասարդները սրահէն ներս թէ դուրս, մեր մայրենիքէն բառ մը չեն արտասաներ, եւ կամ բացառիկ պարագաներու մէջ կ'արտասանեն: Ցաւով կ'արձանագրենք այս պարագան:

Կայ նաեւ մեր «Նոր Սերունդ»ը որ անցնող տարուան ընթացքին բաւականին աշխուժութիւն ցոյց տուաւ: Ամառնային իրենց բանակումէն ետք, նոր թափով գործի լծուած են: Զանազան աշխատանքներու կարգին կանոնաւորապէս կը հետեւին հայերէնի գիշերային դասընթացքներուն: Այս տարուան իրենց վարիչն ու ուսուցիչն է ընկեր Յովհաննէս Հարէլեան:

Վերջերս Ազգ. Միութեան նախաձեռնութեամբ կազմուեցաւ երկսեռ երգչախումբ մը: Ղեկավարն է, Պ. Աբրահամեան: Այս երգչախումբին մաս կը կազմեն Նոր Սերունդի եւ «Երիտասարդաց»ի անդամներ: Եթէ քալէ, լաւ է:

Կուսակցութիւններէն հրապարակի կ'երեւայ միայն Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Անոր գործունէութիւնը օրը օրին կ'արձանագրուի «Յառաջ»ի մէջ, այնպէս որ աւելորդ է կրկնել:

Մնացեալներէն ձայն ձուն չկայ: «Ֆրանքեւհայկականը» տարին անգամ մը պարահանդէսով մը կը փառաւորէ Նոյեմբեր 29ը:

Ռամկավար, Հնչակեան անհատներ կան, բայց թէ կա՞մ, լուր չունինք:

✕ Անցեալ տարուան ընթացքին ալ շատ մը կորուստներ ունեցանք, հին սերունդէն, միջինէն, նորէն: Շաբաթ եղաւ որ երեք չորս անգամ դագաղի մը հետեւեցանք ... Այս անհետացողներուն հետ կան բազմաթիւ ողջ անհետացողները, մասնաւորապէս նոր սերունդէն: Խառն ամուսնութիւնները, եւ տունէ հեռացողներու թիւը օրէ օր կը բազմանայ: «Ընտանիք» եւ «տուն» մեր ըմբռնած եղանակով նորերուն համար «արեւելեան յետամնացութեան» նշան է: Լաւ տուներ կան, բայց տուներ, ծնողքներ ալ կան որոնք արիւն կուլան ...

Հայրենի հողէն հեռու օտար երկնքի տակ՝ մեր հողէ դամբաններուն հետ ուրիշ ձեւի դամբաններ օրը օրին կ'աւելնան: Աջէն ու ձախէն մեր վրայ խուժող յորձանքները շատ ուժեղ են եւ անոնց դէմ պատսպարուելու համար անհրաժեշտ է արտակարգ ուժ եւ ճիգ:

«Մեռանք կորանք» չենք, բայց մահը, կամ մանդաղը օրէ օր աւելի համարձակօրէն կը մօտենայ մեզի:

Դուռ մը պիտի բացուի՞ վերջապէս, մեզի համար ...

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ

●

Ինչպէս կ'իմանանք օրը օրին, ամբողջ Ֆրանսայի մէջ գետակներն ու գետերը կը յորդին անընդհատ, պատճառելով մեծամեծ վնասներ:

Ջրհեղեղէն ի վեր, մարդկութիւնը բոլոր ժամանակներուն ալ ենթարկուած է ողողումներու եւ կրած է մեծ վնասներ: Ֆրանսան սակայն, իր ջրագրական դիրքով յաճախ զոհը եղած է այս պատուհասին:

1196ին, Սէնի անօրինակ յորդումն էր որ ստիպեց Ֆիլիփ Օկիւսթ թագաւորը լքել իր պալատը եւ ապաստանիլ Սէնթ Ժընըվիեւի Աբբայարանը: 1570ին Ռօն գետը յորդելով ջուրի տակ ծածկած էր բազմաթիւ թաղեր, իսկ 1840ին Կառոն գետին յորդումը հասաւ մինչեւ 13ուկէս մեթրի, նիւթական եւ մարդկային բազմաթիւ վնասներ պատճառելով:

Սակայն 1910 Յունուարի ողողումներու յիշատակը տակաւին թարմ կը մնայ բազմաթիւ Փարիզցիներու մտքին մէջ:

Այդ թուականի ողողումները արդարեւ ահարկու եղան, պատճառելով մէկ միլիառ ոսկեդրամի վնաս մը: Երեք հարիւր հազար հոգի անգործ մնացին եւ մայրաքաղաքին մէկ կարեւոր մասը զրկուեցաւ ելեկտրական լոյսէ: Թրինիթէի հրապարակը ծածկուած էր մէկ մեթր ջուրով, իսկ Սէն Լազարի կայարանին առջեւ ջուրին բարձրութիւնը հասած էր մէկուկէս մեթրի:

Երեսփ. Ժողովի նիստերուն ներկայ ըլլալու համար երեսփոխանները սանդուեցան մակոյկներով ճամբորդել, որովհետեւ ընդարձակ լիճ մը գոյացած էր Պուրպոնի պալատին հրապարակը: Հանրապետութեան նախագահը Պ. Ֆալիէռ, ընկերակցութեամբ նախարարներ Պոլեանի եւ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (39)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

●

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ժ.

— Այսպիսի ժառանգական պայմաններում ես միանգամայն հասկանալի եմ համարում Գարեգինի տարօրինակութիւնները, նա անշուշտ շատ բան է ժառանգել իր հիւանդոտ ծնողներից: Բայց ես երբեք նրան հոգեկան այնպիսի «աննորմալ» վիճակի մէջ չէի տեսել, ինչ որ այսօր: Ձեր ճանապարհորդութիւնից վերադառնալուց յետոյ այսօր առաջին անգամն էր, որ տեսնում էի նրան: Եկաւ ինձ մօտ չափազանց յուզուած վիճակի մէջ, մի տարճանակ գրպանում. ասաց, թէ ատրճանակը դուք էք տուել եւ պատուիրել որ գայ սպանի ինձ մօտ հիւր եղող մի երիտասարդի, որին ամենեւին չի ճանաչում, որի հետ ոչ մի գործ չի ունեցել եւ ոչի երեսը նոյնիսկ չի տեսել: Երբ սկսեցի հարց ու փորձ անել, այնպիսի բաներ ըսկսեց պատմել, որոնք այլեւս ոչ մի կասկած չթողին իմ մէջ, որ նրա հոգեկան վիճակը միանգամայն խանգարուած է:

— Ի՞նչ բաներ, հարցրեց Սառան, շարունակելով չեշտակի նայել աչքերիս:

— Ինչպէ՞ս թոյլ կը տամ ինձ, տիկին, կրկնելու ձեր առաջ այն, ինչ որ պատմում էր մի ...

— Ոչ, խնդրում եմ, առանց որեւէ նըրբանկատութեան, ընդհատեց ինձ Սառան խստօրէն.— ես ձեզ թոյլ եմ տալիս:

— Իսկ ես յատկապէս խնդրում եմ, տիկին, ազատեցէք ինձ այդ հարկադրանքից, որը չափազանց ծանր է ինձ համար, ուղղակի աղերսեցի ես, պարզապէս վախեցած նրա ձայնի մէջ լսուած ինչ որ չարագուշակ չեշտից: Եթէ այժմ ես եկել եմ ձեզ մօտ, եկել եմ յատկապէս այն նպատակով, որ ձեր լուրջ ուշադրութիւնը հրաւիրեմ Գարեգինի դրութեան վրայ: Թերեւս կարելի լինի նրան փրկել, եւ ես պատրաստ եմ այդ բանում ամէն կերպօգնելու ձեզի:

Լռեցի եւ սպասում էի:

Լուռ էր եւ Սառան, եւ այդ լռութեան ընթացքում, որից լաւ բան չէի գուշակում, իր խուզարկու աչքերով շարունակ կարծես պրպտում էր իմ մէջ այն, ինչ որ, զգում և տեսնում էր անշուշտ, աշխատում էի ծածկել նրանից:

— Ես շատ շնորհակալ եմ, պարոն, որ դուք այդքան հոգատար էք ձեր բարեկամի եւ իմ ամուսնու համար, վերջապէս խզեց նա իր չարագուշակ լռութիւնը, մի տեսակ չեշտուած քաղաքավարի հեգնական «տօն»ով, որով ըստ երեւոյթին, ուզում էր հասկացրած լինել ինձ, թէ իմ պերճախօսութեան յետին իմաստը շատ լաւ հասկնում է ինքը, եւ ի զուր եմ ես այդքան միամիտ կարծում իրեն: Բայց ձեզ հանգստացնելու համար կարող եմ ասել, որ դուք միանգամայն սխալուել էք ձեր եզրակացութեան մէջ. Գարեգինը շատ նորմալ վիճակի տէր մարդ է եւ գործի արւնով, բութ զգացումներով, անձնական պատուասիրութեան մասին ոչ մի հասկացողութիւն չունեցող եւ անդադար իր սեփական կաշուի մասին մտածող: Եւ եթէ այսօր նա ներկայացել է ձեզ անսովոր յուզուած դրութեան մէջ, այդ պէտք է վերագրել այն բանին միայն, որ արտաքոյ կարգի մի հանգամանք, հակառակ իր կամքին ու ցանկութեան, ստիպողաբար եկել է վրդովելու նրա շատ նորմալ հոգեկան վիճակը, նրա ճահճի պէս անդորր կեանքը, որը ամէն բանից թանգ է նրա համար: Բաւական է որ ես մի փաղաքշական խօսք ասեմ, եւ նա ուրախութիւնից պար կը գայ, նոյնիսկ կը գայ համբուրելու ձեր հիւրասիրութիւնը վայելող պարոնի հետ, առ ոչինչ համարելով, որ այդ պարոնն անլուր անարգանք է հասցրել իր կնոջը: Ահա այդչափ հոգեկան նորմալ վիճակի տէր մարդ է ձեր պատուական ընկերը եւ իմ ամուսինը, պարոն: Ուրեմն, ոչ իմ կողմից մի առանձին ուշադրութեան, ոչ էլ ձեր կողմից այդ բանում ինձ օգնելու կարիք չկայ ամենեւին: Իսկ որպէսզի դուք միանգամայն ապահով ու հանգիստ լինէք նրա համար, ես ահա իմ խսկ բերնով հաստատում եմ, որ այն բոլորը, ինչ որ պատմել է նա ձեզ այսօր, զուտ իրողութիւն է: Ատրճանակն էլ, այո, ես եմ տուել նրան եւ ես ստիպում, որ գայ եւ սպանի ձեր հիւրասիրութիւնը վայելող պարոնին: Հիմա ի՞նչ կ'ասէք, պարոն:

Պատասխան չգտայ տալու: Մնացել էի կարկամած եւ զարմացած այդ համարձակ խոստովանութիւնից, նա անչափ, մերօտիկ դատողութիւնից, որ կարծես չարաչարել էր առաջուց ու սերտել, եւ մանաւանդ նրա անողոք հայեացքից, որի մէջ, ինչպէս եւ նրա ամբողջ խօսակցութեան եղանակի մէջ անվախ մարտակոչի շեշտեր էի զգում շարունակ, կարծես ես եկել էի ոչ թէ իբրեւ ցաւակից բարեկամ, այլ իբրեւ մի անհաշտ ախոյեան, որի հետ պատրաստ էր մահացու մենամարտի բռնուելու:

— Ասացէք, հիմա՞ ինչ կարող էք ասել, կրկնեց անողոք կերպով:

— Ես... ի՞նչ կարող եմ ասել. թոթովեցի ես, պարզապէս շփոթած նրա յամառ պնդումից եւ իսկապէս չիմանալով, թէ ի՞նչ կարող եմ ասել:

Կամաց վեր կացաւ, չեշտակի նայելով աչքերիս:

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

Միլանի, աղէտեալներուն այցելեց նաւակներով

1910ի ողողումներուն Փարիզը խկական Վենետիկի մը երեւոյթը ստացած էր։ Էյֆէլի աշտարակին ստորոտը մարդիկ կը ճամբորդէին նաւակներով մինչ աշտարակին հոյակապ ստուերը կը ցոլանար իր ստորոտը հասած ջուրերուն խորը ։

Փարիզեան թատրոնները շատ մեծ վնասներ կրեցին 1910ի ողողումներուն, Օփերա – Քոմիք, Թէաթր Միշէլ, Վոտըվիլ, Վարիէթէ, Սառա Պէրնար թատրոնները փակուեցան բաւական ատեն, գետնայարկերը ջուրով ողողուած եւ ելեկտրական լոյսը կտրուած ըլլալով ։

Փարիզը 1924ին եւս ենթակայ եղաւ ողողումներու, բայց նուազ վնասակար քան 1910ին։ Դարձեալ, 1930 Մարտին աննախընթաց ուժգնութեամբ մը գետերը յորդեցան եւ ողողեցին Ֆրանսայի հարաւ – արեւմտեան մասը նիւթական եւ մարդկային ահագին կորուստներ պատճառելով։ Մոնթոպան, Քասթրը, Լա Ռէօլ քաղաքները ամբողջովին մնացին ջուրերու տակ։ Մուասաքի մէջ շոգեկառքի կամուրջ մը խորտակուելով պատճառ դարձաւ որ թումբերը խորտակուին եւ այդ շրջանը ողողուի ջուրով։ Հարիւրի չափ դիակներ գտնուեցան ջուրերուն մէջ։ Այդ թուականին Ֆրանսայի վարչապետ Անտրէ Թարտիէօ երեսփ. ժողովին քուէարկել տուաւ մէկ միլիառ ֆրանքի օգնութիւն մը ի նպաստ աղէտեալներուն եւ Հանրապետութեան Նախագահ Տումէրկի ընկերանալով այցելեց աղէտահար շրջանները։

Ներկայի ողողումները մեծ համեմատութիւններ ստացած են, սակայն շնորհիւ կառավարութեան ձեռք առած միջոցներուն կը յուսացուի նուազագոյն աստիճանին իջեցնել աղէտը ։

Քանի մը օր առաջ, Սէնի նահանգապետը, Պ. Հաակ կը յայտարարէր քաղաքապետական խորհուրդի նիստին մէջ ․

— « Քառասուն տարիէ ի վեր կատարուած շինութիւնները իրենց օգուտը կ'ունենան այսօր, ողողումներու ընթացքին ջուրերու քանակութիւնը նուազեցնելու համար » ։

Տասնեակ հազարաւոր աղէտեալներ կ'ապրին եղերական վայրկեաններ փարիզեան շրջանի երեք հարիւր արուարձաններուն մէջ, ուր Մառնի սրընթաց յորդումը կը սպառնայ քշել տանիլ ամէն ինչ որ հանդիպի իր ճամբուն վրայ ։

Տեղ – տեղ ջուրերու խուժումը այնքան սրընթաց է որ, ինչպէս կը պատմէ Սէն Մորի բնակիչներէն մին, իր տան գետնայարկը ողողած են արշաւելով քառասմբակ վազող ձիու մը արագութեամբ ։

X Ֆ. Կ. Խաչը Իսիի Խրիմեան վարժարանը իր սրահը տրամադրած է ողողումի աղէտեալներուն ։ Այս շարժումներ շատ լաւ տպաւորութիւն գործած է քաղաքապետարանի շրջանակներուն մէջ ։

Քաղեց՝ Ա. Գ.

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

« ՍԱՅԱԹ ՆՈՎԱ »

★

Այս անունով գրքոյկ մը լոյս տեսած է Ազրբէյջանի Գիտութեանց ակադեմիայի կողմէ, բանասէր Միրալի Սէիդովի հեղինակութեամբ։ Բագուի հայերէն «Կոմունիստ» օրաթերթէն կ'ամփոփենք Ա. Մկրտիչեանի եւ Հ. Մամեդովի գրախօսականը. —

Հեղինակը ոչ միայն կը ծանօթացնէ Ազրբէյջանական ընթերցողին հայ բանաստեղծ – գուսան Սայաթ Նովայի կեանքն ու գործունէութիւնը, այլեւ կ'ուսումնասիրէ բանաստեղծին ստեղծագործութեան մասին կարգ մը խնդիրներ։ Մասնաւորապէս կը շեշտէ Սայաթ Նովայի ազդեցութիւնը ազրբէյջանական աշուղներու ստեղծագործութեան վրայ։ Ցոյց կուտայ մեծ վարպետին մարդասիրական գործուածքներու բովանդակութիւնը եւ բազմերանգ գեղարուեստական ձեւի մասնայատկութիւնները։

Հայ գուսան բանաստեղծը եղած է անդրկովկասեան երեք ժողովուրդներու երգիչը, երգած եւ ստեղծագործած է երեք լեզուներով — հայերէն, վրացերէն, ազրբէջաներէն։ Եղած է նաեւ այս երեք ժողովուրդներու համերաշխութեան քարոզը։ Մօտ երկու դար անդրկովկասեան ժողովուրդը լսած է անոր երգը եւ դաստիարակուած անոր մարդասիրական գաղափարներով ։

Պատմական փաստերուն վրայ կանգ առնելով հեղինակը կը յիշէ 1724 – 25 թուականները երբ թրքական հորդաները արշաւելով Անդրկովկաս, ոտնակոխ կ'ընէին մեր հայրենի երկիրը։ Այս առթիւ կ'ըսէ թէ ազրբէջանեան ժողովուրդի մեծագոյն հին գրողներու Նիզամիի, Խագանիի, Նասիմիի ստեղծագործութիւնները շատ սիրուած էին հայ արուեստագէտներու եւ ժողովուրդին կողմէ։ ԺԷ. դարուն հայ Բուղաղ Ամտեցի շատ լաւ ծանօթ էր Նասիմիի բանաստեղծութեանց, որոնց մեծ մասը ուղղուած էր իսլամական կրօնի եւ հոգեւորականներուն դէմ։ Այս պատճառով ալ օսմանեան կառավարիչները և հոգեւորականները տանջամահ ըրին Նասիմին եւ արգիլեցին իր գործերու տարածումը։ Իսկ Բուղաղ Ամտեցին ողջ – ողջ այրեցին, որովհետեւ կը գովէր եւ կ'արտասանէր Նասիմիի բանաստեղծութիւնները։ Թուրքերը սպաննեցին նաեւ Խաչատուր Տիգրանակերտցին ԺԷ. դարուն որ յայտնի էր իր քաջութեամբ եւ որ անվախ կը տարածէր Նասիմիի բանաստեղծութիւնները։

Միրալի Սէիտով իր գրքին մէջ կը շեշտէ նաեւ թէ ոչ միայն ազրբէջանեան բանաստեղծութիւնները, այլեւ հէքեաթներն ու առասպելները տարածուած էին հայ ժողովուրդին մէջ ։

Հեղինակը պատմական ակնարկ նետելով այն դարաշրջանի ընկերա – քաղաքական անցուդարձին վրայ, կը գրէ թէ շրջանին ծնունդը կը հանդիսանայ Սայաթ Նովան։ Իր ստեղծագործութիւնը, ինչպէս եւ բոլոր աշուղներու արտադրութիւնը կը բխի ժողովուրդէն։ Ան հասած է ամէնէն հարուստ, հմայիչ բանաստեղծութեան աննախընթաց կատարելութեան։ «Սայաթ Նովան է այն երգիչը, գրած է բանաստեղծ Վալերի Բրիւսով, որ ժողովրդական երգչի արուեստը բանաստեղծի բարձր կոչում դարձուց։ Սայաթ Նովան առաջինն էր որ ցոյց տուաւ թէ ինչ մեծ ուժ թաքնուած է ժողովրդական երգչին ձայնի մէջ»։

Միրալի Սէիդով կը գրէ թէ բանաստեղծին սքանչելի երգերը մեծ սիրով եւ հիացմունքով կ'ընդունի ազրբէջանցի ժողովուրդը, որովհետեւ դարեր շարունակ ընդհանրութիւն գոյութիւն ունի երկու հարեւան ժողովուրդներու կեանքի, նիստ ու կացի, հոգեբանութեան եւ սովորութիւններու մէջ։ Ազրբէջանցի աշուղները հայ աշուղներու պարզ ունկնդիրները չեն եղած, այլ եղած են անոնց երգերու կատարողները եւ տարածողները եւ կրած են անոր ազդեցութիւնը ։ Ներկայիս ալ Ազրբէջանցիները անգիր գիտեն Սալմաստեցի Ղուլ Ցարութիւնի, Սայաթ Նովայի եւ ուրիշ նշանաւոր աշուղներու երգերը։ Այս երկու ժողովուրդներու աշուղները միշտ ալ փոխադարձաբար ազդուած են իրարմէ ։

Հեղինակը կ'աւելցնէ թէ երբ ԺԸ. դարու վերջը եւ ԺԹ. դարու սկիզբը իսլամական կրօնի սուրը կը խաղար, ազրբէջանցի աշուղին համար այնքան ալ դիւրին չէր գովաբանել հայ աշուղը ։ Սակայն հակառակ ատոր ազրբէջանցի աշուղները չեն խուսափած բացէ ի բաց սիրելով մեծարել հայ աշուղը ։

« Ազրբէջանական ժողովուրդի սէրը դէպի Սայաթ Նովայի արուեստը գեղեցիկ կերպով արտայայտած է մեր ականաւոր բանաստեղծ Սամէդ Վուրղունը ․

«Ես ոգեշնչւում եմ ժողովրդից, երկրից
Ինձ ձայնակցում են թռչունները բներից,
Աշուղն էլ կրծքի՝ սեղմած սազը
Երգում է Ալեսկերից, Սայաթ Նովայից ։

Սայաթ Նովա կը հանդիսանայ ճընշուած ժողովուրդի ներկայացուցիչը ։ Անոր բանաստեղծութեան մէջ սիրային գիծը գերակշռող տեղ կը գրաւէ։ Ան կը գովերգէ մաքուր սէրն ու ազնիւ գործը, ճշմարտութիւնը, հերոսութիւնը, արուեստն ու գիրը։ Արուեստը բազմերանգ է։ Ըստ Սէիտովի հայ աշուղներու բանաստեղծութեան ձեւը կը հասնի 38ի։ Սայաթ Նովայի հայերէն, ազրբէջաներէն եւ վրացերէն երգերէն շատեր յօրինուած են «Ղոշմա» և »Մուխամազ» կոչուած բանաստեղծական յօրինուածքի ձեւերով։ Սայաթ Նովա գրած է ամէնէն դժուար եւ բարդ ձեւերով, որոնց կատարելապէս տիրապետած է, իբրեւ գեղարուեստական խօսքի եւ երգի անզուգական «հնչինարան» վարպետ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ԼԻՈՆ.— Զարսանճաքի Հայր. Միութիւնը այս տարի եւս տօնեց Ամանորը ։ Այս տարի ալ տարեցներէն աւելի երիտասարդներն էին որ ներս կը խուժէին զարմանք պատճառելով մեզի, փափսուքներէն յայտնի եղաւ որ իրարու կ'ըսէին թէ այս Միութիւնն է որ առաջնութիւն կուտայ նոր սերունդին պարելու երգելու ...

Սրահը լեցուած էր արդէն։ Դժբախտաբար երիտասարդութիւնը կը սիրէ միայն պարել, իսկ երբ կարգը կուգայ բանախօսութեան, կամ միութեան զեկուցման, կը սկսին աղմկել ։

Ցայտագիրը շատ ճոխ էր, բայց հարկ եղաւ կրճատել։ Պ. Տ. Զաքոյեան հանդէսին բացումը կատարելով հրաւիրեց Պ.Ա. Մարտիրոսեանը որպէսզի զեկուցումտայ։ Մեր հայրենակիցը այս առթիւ յիշեցուց հեռաւոր վայրերու մէջ եղած թշուառները։ Ցետոյ բացատրեց թէ միութիւնը ամէն բանէ վեր է, օրինակ տուաւ Զարսանճագցի հերոս Աւետիսը (Մէշէտին) ։ Աւետիսը երբ գիւղն էր իր հերոսութիւնը ոչ ոք գիտէր, բայց երբ անցաւ Կովկաս միացաւ Ֆետայիներու խումբին, Աւետիսը դարձաւ իսկական հերոս, ինչպէս կարդացինք՝ «Յառաջ»ի թերթօնին մէջ ։ Մշակոյթը նմանապէս կը կարօտի միութեան, վերջերս թերթերուն մէջ կը կարդամ թէ այս եւ այն միութիւնը սաներ որդեգրած են ։

Զարսանճաքի Հայրենակց. Միութիւնն ալ Սուրիոյ մէջ որդեգրած է 120 աշակերտներ եւ ծախքերը կը հոգայ վերջին պատերազմէն ի վեր։ (Ծափեր)։

Ապա խօսքը ուղղելով նոր սերունդին, ըսաւ. — Դուք ալ մեր կիսատ ձգած գործերը պիտի շարունակէք։ Կը յուսամ թէ գալ տարի այս ձեռնարկը դուք պիտի կատարէք։ Պէտք է սորվիք քանի մենք ողջ ենք։

Այս ճառէն ետք երիտասարդները սկսան աւելի եռանդով երգել։ Հայրենակից Պ. Կ. Մէրէքեան իր ողբացեալ եղբօրը եւ հարսին մահուան քառասունքի առթիւ միութեան նուիրած էր երկու շիշ մուսէօ եւ խորոված հաւ մը։ Քառորդ ժամուան մէջ աճուրդէն գոյացաւ կարեւոր գումար մը։Պ.Պօյաճեան եւս խանդավառուելով յորդոր մը ուղղեց նոր սերունդին ։

Խնջոյքը վերջացաւ Զարսանճաքցիներու պարով։Մեծ թէ փոքր իրարու խառնուած կը պարէին, երբ սրահին տէրը լուր տուաւ թէ ժամանակը անցեր է ։

ԽՈՒՇԸՑԻ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Ցառաջիկայ փետրուար 18ին, Էճօլ Նոռմալ տը Միւզիքի սրահին մէջ երեկոյթ մը կուտայ տաղանդաւոր ջութակահար Պ.Ջաւէն Մելիքեան։ Աւելորդ է ներկայացնել մեր երիտասարդ բարեկամը որ 1954ին նոյն վարժարանէն պսակուեցաւ իբրեւ «Լիսանսիէ տէ քոնսէռ» եւ որ ծանօթ է արդէն հայ հասարակութեան, իր բերած մասնակցութեամբ բազմաթիւ հանդէսներու։ Ցայտագրին մէջ կան կտորներ Քոռելլիէ, Պախէ, Պէթհովէնէ, Շօսոնէ, Փականինիէ եւ Սէն Սանսէ ։

Մանրամասնութիւններ մօտ օրէն ։

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

— Հը, Անդրանիկ, ի՞նչ երազ տեսար ։

— Ոչ մի երազ ։

— « Աղա »ն երազ է տեսել ։

— Էհ, ի՞նչ, դու գո՞ց էիր պառկած, ասաց «Աղա»ն։

— Աղա, քարի տակ կը մնաս, խօսքի տակ չես մնայ, ասաց Մուրատը ։

— Այժմ, մեր անելիքի մասին խորհենք, ասաց Անդրանիկը։ Տեսնենք, թէ ՞ինչ ուժ ունին Բաղէշի եւ Ախլաթի շրջանի մեր կազմակերպութիւնները, եւ ի՞նչ կապեր ես դու պահած անոնց հետ ։

— Մուրատի այստեղէն մեկնելէն յետոյ, խորհեցայ այնպիսի մի քայլ առնել, որ ժողովուրդը մի քիչ ոգեւորուի եւ երես առած ոստիկանները կրիայի նման քաշուին իրենց պատեանների մէջ։ Որպէս գործադրութիւն այդ մտքին, կախաղանով պատժեցինք երկու նշանաւոր դաւաճանները։ Արդիւնքն այն եղաւ, որ թէեւ մէկ կողմէն ժողովուրդը ուրախացաւ, ոգեւորուեցաւ, բայց միւս կողմէն՝ կառավարութիւնը խիստ միջոցների դիմեց։ Օրինակ՝ Ալի պէկը տանջեց Տելեմաքին եւ կաշառք առնելով հազիւ ազատ արձակեց։ Բայց երեք գիւղացիներ Դատուանից եւ երկուք էլ Ջրհորից մինչեւ այսօր բանտը կը մնան։ Մարդիկ ձգեցինք մէջտեղ, կաշառք տալ խոստացանք, բայց մինչեւ այսօր չյաջողեցանք. Կառավարութիւնը սարսափելի գայրացած ու կատաղած է ։ Խիստ հրաման է արձակած դուրս վռնտել երկրից Ֆետայիներին եւ կամ շղթայակապ քաղաք բերել կամ կոտորել։ 15 օր է այդ հրամանը տրուած է ։

— Այժմ ո՞ւր է Ալի պէկը եւ քանի՞ ժանտարմաներ ունի ։

Այն ամէնը, ինչ որ Մուրատին եւ Գէորգ Չաւուշին բաւած էր, նոյնութեամբ հաղորդեցի նաեւ Անդրանիկին։

— Ուրեմն, հիմա, Ուրթապի մօտերը 2 – 3 գումարտակ զինուորնե՞ր կան ։

— Այո ։ = Թնդանօթ ունի՞ն։

— Լրտեսներ ղրկեցի։ Ափսոս, այդ մասին ճշգրիտ մի տեղեկութիւն չկարողացան բերել։ Քանի օրէ ի վեր մարդ ղրկած եմ Իպրահիմ Չաւուշի ետեւէն։ Բայց նա էլ չեկաւ։ Երեւում է որ իր օձիքը չէ կարող ազատել։ Ցայտնի է, որ թշնամին զինուորական ծրագիրներ կ'որոճայ։ Պէտք է որ մենք էլ մեզ համար վաղուան ուղին գծենք ։

— Ո՞րքան ընկերներ ունիս մօտդ ։

— 18 զինուած հայդուկներ։ 12 էլ ծրպտուածներ ունէի, բայց նրանց Սորբի ճանապարհով էի ղրկած, եւ նրանք ճանապարհին բանտարկուել են եւ տարուել Վան ։

— Անոնց մէ՞ջ էր Ջէքէրիա Չաւուշը ։

— Այո։ = Լսե՞լ ես, ուէէ մատնութիւն եղա՞ծ է։

— Ոչ, այդպիսի մի բան լսած չեմ ։ Ջէքէրիա Չաւուշին սպառնացել են պատժել կախաղանով ։

— Դու (Սեպուհ) 18 մարդ ունիս։ Մենք էլ 72 հոգի ունինք։ Ընդամէնը՝ 90 հայդուկներ։ Այժմ ասէք, Մուրատ, Գէորգ ։ Լսեցիք տեղի դրութեան մասին։ Ի՞նչ կարող ենք անել այժմ ։

— Ուրեմն, զինուորական խորհուրդ է որ կ'ընենք, ասաց Մուրատը, եօթը հոգի ենք այժմ, Անդրանիկ, Գէորգ Չաւուշ, Մուրատ, Առաքել Աղա, Սմբատ, Կորիւն, Սեպուհ ։

— Լաւ կը լինի որ Սօսօն էլ ներկայ լինի այս ժողովին։

Ժողովը բացուած նկատեցինք ։

— Նախ՝ ապահովութեան մասին որեւէ միջոց ձեռք առնուա՞ծ է ։

— Այո, այդ բոլորը կարգադրուած են։ Նոյն իսկ կռուի պարագային մեր բոնելիք դիրքերը որոշուած են մօտաւորապէս ։

— Ուրեմն, հիմա մեր ընելիքին դանք ։

— Այսքան մեծ թիւով, այս փոքր շրջանին մէջ չենք կարող պատսպարուիլ, ասաց Անդրանիկ. մանաւանդ որ արդէն ամէն մէկս 150էն երկու հարիւր փամփուշտ հազիւ ունինք։ Խորհինք, մտածենք, մեզանից մի մասը զինաթափ անենք եւ ապահով ճանապարհներով ուղարկենք արտասահման ։

— Այդ բաւական դժուար է ։ Ի՞նչպէս կարելի է երկրից դուրս գալ, երբ երկրի մէջ հրդեհ կայ, եւ արիւն է հոսում։ Այդ տեսակ մի քայլ Ֆետայիի կամ մեր պատկանած կուսակցութեան պատիւ չի բերեր։

Ծանրակշիռ հարց էր։ Ամէն մէկս իրարու երես կը նայէինք եւ բառ չէինք կարող գտնել ։

« Թողնել երկիրը, զինաթափ լինել, գնալ », բառերը երկաթէ սուրի նման մխւում էին մեր սրտերի մէջ։

« Չը գնալ, մնալ», դրանով երկրին օգուտ տուած կը լինէի՞նք, մեր հարցը կը լուծուէ՞ր, մեր ժողովուրդի ցաւերը կը թեթեւնայի՞ն ։

Ծանր հարց էր։ Պէտք էր վերլուծել եւ վճիռ արձակել ։

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

ՄԻԿՈՅԵԱՆ ՀՐԱԺԱՐԱ՞Ծ Է ԹԷ ՊԱՇՏՕՆԱՆԿ ԵՂԱԾ

Միջազգային մամուլը զանազան մեկնութիւններ կուտայ Խ. Միութեան ներքին առեւտուրի նախարարին՝ Պ. Ա. Միկոյեանի հրաժարման: Կարգ մը թերթերու կարծիքով, հայազգի նախարարը շնորհազուրկ եղած է, իբրեւ հետեւանք Խրուշչեւի հետ ունեցած տարակարծութեան: Նիւ Եորքէն հաղորդուած տեղեկութեանց համաձայն սուր պայքար մը կը մղուի Կրեմլինի մէջ, խորհրդային տնտեսութեան մասին: Միկոյեան կը ներկայացնէ կուսակցութեան այն հատուածը որ կ'ուզէ տնտեսութիւն մը հաստատել ընթացիկ ապրանքներու արտադրութեան վրայ, ի վնաս ծանր ճարտարագործութեան: Պաշտօնապէս, Միկոյեան պաշտօնէ արձակուած է իր իսկ խնդրանքով, ինչ որ կը նշանակէ թէ պահանջած են որ հրաժարի: Միկոյեան Խ. Միութեան վարիչներուն մէջ մէկն այն անձերէն որոնք աւելի ազատօրէն կ'արտայայտուին եւ երկար ատենէ ի վեր կ'ուզէր յառաջ մղել իր ծրագիրը՝ ընթացիկ ապրանքներու արտադրութեան մասին: Թէեւ պայքարի մէջ էր վարչապետ Մալենկովի հետ, արեւելեան Գերմանիոյ տնտեսական շահագործման մասին, Միկոյեան այս անգամ անոր կողմը հակած կ'երեւար ընդդէմ կեդր. Կոմիտէի ընդհ. քարտուղար Ն. Խրուշչեւի: Այս վերջինին թելադրութեամբ, խորհրդային մամուլը ատենէ մը ի վեր մասնաւորապէս կը ջատագովէ ծանր ճարտարագործութիւնը, բացատրելով թէ անհրաժեշտ է աւելի ամուր հիմքերու վրայ հաստատել տնտեսութեան այս ճիւղը, «լայն սպառման» ապրանքներու մասին զիջումներ կատարելէ առաջ:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, եթէ Միկոյեանի հրաժարումը նշան մըն է երկու ճակատներու հակամարտութեան, հետզհետէ աւելի կարեւոր հանգամանք մը պիտի ստանայ բանակին դերը: Կարգ մը երեւոյթներ ենթադրել կուտան թէ բանակը Մալենկովի կողմն է, անհրաժեշտ համարելով ընթացիկ ապրանքներու վրայ հիմնուած տնտեսութիւն մը, որպէսզի խլրտումներ չծագին երկրին մէջ, պատերազմի մը պարագային: Բայց կը թուի թէ բանակին մէջ կայ ուրիշ հոսանք մը որ կը նախընտրէ ծայրագոյն աստիճանին հասցնել սպառազինութիւնը, ուրիշ խօսքով՝ նախապատուութիւն տալ ծանր ճարտարագործութեան:

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Ա. Միկոյեան ներքին առեւտուրի նախարարութենէն հրաժարելով հանդերձ, կը պահէ իր միւս պաշտօնները, (փոխ վարչապետ եւն.): Ստալինի մահէն ի վեր Միկոյեան իր ձեռքն առած էր Խ. Միութեան առեւտուրի ամբողջ ղեկավարութիւնը: Կարծողներ ալ կան թէ աւելի բարձր պաշտօնի մը պիտի կոչուի:

ՋՈՒՐԵՐԸ ԻՋՆԵԼ ՍԿՍԱՆ ԲԱՑԻ ԵՐԿՈՒ ԳԵՏԵՐԷ

Ջուրերը իջնել սկսած են ամբողջ Ֆրանսայի մէջ, բացի երկու գետերէ, — Սէնը՝ գետին հոսանքն ի վեր, դէպի Ռուան, եւ Կառոնը (Պոռտօ), որ կը սպառնայ Լա Ռէօլի եւ Քատիլյաքի:

Փարիզի մէջ Սէնի յորդումը երէկ իջած էր երեսուն սանթիմեթր, եւ կը կարծուի թէ օրական վաթսուն սանթիմ պիտի իջնէ այսօրուընէ սկսեալ:

Հանրապետութեան նախագահը առջի օր այցելեց ողողուած վայրերը, տեղ տեղ անցնելով ջուրերու մէջէն:

Թերթերը սրտաճմլիկ մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն աղէտեալներու կացութեան մասին: Միայն Սէն է Ուազի մէջ այլուր փոխադրուած են 6700 բնակիչներ: Կղզիացած են վեց հազար բնակարաններ, եւ սակայն շատեր կը նախընտրեն իրենց տեղէն չշարժիլ: Ողողուած են 92 գործարաններ, անգործութեան մատնելով քանի հազար բանուորներ: Տակաւին կանգուն կը մնան Մեթրոյի մուտքերուն առջեւ եւ ցած փողոցներու մէջ հաստատուած պատնէշները: Գինեվաճառները մեծ վնասներ կրած են, շատ մը մառաններ ողողուած ըլլալով: Երեսփոխան մը առաջարկեց Ազգ. Ժողովին մինչեւ ապրիլ 15 յետաձգել վնասուած հարկատուներուն տուրքի կանխավճարները:

Կացութիւնը միշտ ծանր է Սէն է Մառնի նահանգին մէջ:

Ձեռնհաս իշխանութիւնը կը յանձնարարէ եռացնել հորերու եւ պղտոր աղբիւրներուն ջուրերը, եւ չուտել այն աղցաններն ու հում բանջարեղէնները որոնք ողողուած շրջաններէ կուգան:

ՏՕՆԱԾԱՌ ԽՆՋՈՅՔ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած է Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի Ցոյներու սրահին մէջ (5 ռիւ Գօնրֆուա) ժամը 3ին:

Գեղարուեստական բաժին, արտասանութիւն, հայկ. պարեր եւ շարժանկար մանուկները զուարճացնելու համար: Ժամը եօթէն մինչեւ ժամը 10 եւրոպական պար: Ճոխ պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով:

ՓԱՐԻԶԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոմոնի թաղ. խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ Հայր. Պատուիրակ Գեր. Տ. Սերովբէ Ծ. վրդ. Մանուկեան Ս. պատարագ պիտի մատուցանէ եւ պիտի քարոզէ Պոմո՛ի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ այս կիրակի առաւօտ: Սիրով կը հրաւիրուի ժողովուրդը:

JACQUES HELIAN

Պիտի մասնակցի իր բոլոր կազմով Մուրատ - Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտներու Մարսիլիոյ Միութեան, աննախընթաց պարահանդէսին՝

12 ՄԱՐՏ

ժամը 22էն մինչեւ լոյս:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Վիէննայէն կը գրեն թէ տաղանդաւոր երաժշտուհի Օր. Գոհարիկ Ղազարոսեան Յունուար 20ին հրաւիրուած էր Վիէննայի ձայնասփիւռի միջոցաւ նուագելու իր հեղինակութիւնները եւ իր ամբողջ արեւելեան յայտագիրը, զոր նոյնպէս կատարած էր Համպուրկի եւ Զալցպուրկի մէջ նոյն Յունուար ամսին:

ՏԱՐԵՄՈՒՏԻ ԳԻՆԵՋՕՆ

Ի նպաստ Ժանթիյիի, Պիսէթրի, Փորթ տ'Իթալիի շրջանի հայկ. դպրոցին:

Նախագահութեամբ եւ սեղանապետութեամբ վաստակաւոր դերասան Ա. ԳԸՄԲԷԹԵԱՆԻ:

Այս շաբաթ ժամը 20·30ին, Ժանթիյիի Նախկին Ռազմիկներու սրահին մէջ, 17 ռիւ Ռէմօն Լըֆէպիւռ:

Կը հրաւիրուի շրջանիս երկսեռ հասարակութիւնը միասին վայելելու այս բացառիկ խնջոյքը:

Երգ, պար եւ հայկ. երգացանկներ: Հաճելի մթնոլորտ:

ԽՆՋՈՅՔ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Սէն Լուի մասնաճիւղը կազմակերպած է ընկերահամակրական խնջոյք մը, այս շաբաթ ժամը 21ին, Ազգ. դպրոցին մէջ:

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները եւ բարեկամները:

ՄՈՒՐԱՏԻ ՕՐԸ

Սեբ. «Մուրատ» Ուսումնասիրաց Տէսինի մասնաճիւղը մեծ պատրաստութեամբ կը տօնէ Սեբաստացի Ազգ. հերոս

ՄՈՒՐԱՏԻ ՕՐԸ

Այս կիրակի ժամը 15ին Փոն տը Շէրիւի յունական սրահին մէջ:

Տօնակատարութիւնէն վերջ պիտի ներկայացուի Երուանդ Օտեանի

« ՋԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ»Ն

Երեք արար, երեք ժամ անընդհատ ծիծաղ: Ղեկավարութեամբ Պ. Միհրան Շիրվանեանի եւ սիրայօժար մասնակցութեամբ կարող ուժերու:

ՄԱՐՏ 13ԻՆ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Սորպոնի մեծ Անփիթատրոնին մէջ

6 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

Կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

«Լէ զ'Ամպասատէօր», Շքեղ սրահին մէջ Շան զ'էլիզէ, 3, Ավընիւ Կաբրիէլ:

Նուագախումբ

ՌԱՄՕՆ ՄԷՆՏԻԶԱՊԱԼ

Եւ իր երգչուհին ԼՕԼՕ ՄՕՐԵՆԱ

Րօպէր Րիքա երգիչ ընկերակցութեամբ կիթառի, Անտրէ Շէրվուտ, Զարլսթօն, ամերիկացի հռչակաւոր պարող, Ժօ Պըրիքպար, հաճելի անակնկալ մը, Ժան Ֆընտըքլեան եւ Պերն Պէրպէրեան, կովկասեան պար:

Կանխաւ ապահովեցէք ձեր սեղանները հեռաձայնելով Կօպըլէն 24-39:

Մուտք 500 ֆրանք

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի, պիտի պատարագէ Տ. Պսակ քհնյ. Հայրապետեան: Մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Վ. Ճընտիկեան գերդաստանի ննջեցեալներու յիշատակին:

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»Ի ԲԱՑԱՌԻԿ ԹԻՒԸ

56 մեծադիր էջերով եւ պատկերազարդ, հրատարակութիւն մը:

Ստացուած են սակաւաթիւ օրինակներ միայն:

Գինը՝ 300, Թղթատարի ծախքով 350 Ֆր.

Միակ կեդրոնատեղի՝

Գրատուն ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ
46, Rue Richer, Paris (9)
C. C. P. Paris 3630.66

ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Պիտի երգէ Փետրուար 13ին:

Մեր փորձերը տեղի կ'ունենան Ազգ. Տան մէջ, ամէն երեքշաբթի գիշեր ժամը 8էն 10ը եւ նաեւ ամէն ուրբաթ 21 յունուարէն սկսեալ:

Անոնք որ կանոնաւորապէս չեն հետեւիր փորձերուն չեն կրնար բեմ ելլել հանդէսին օրը:

Ուրեմն երգչախումբին յաջողութեան համար կը խնդրենք երգիչներէն ճշդապահ եւ յարատեւ ներկայութիւն երեքշաբթի եւ ուրբաթ գիշերուան դասերուն:

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՄԱՐՏ

Կէս օրէ վերջ ժամը 2·30ին

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շըրջանին 24րդ տարեկան ցերեկոյթը, Սանթըր Մարսըլէն, Պէրթըլօ, 28պիս, ռիւ Սէն Տօմինիք, Փարիզ (7):

Imp. Araxes - 46, Rue Richer- Paris (9e)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն արտակարգ ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր եւ Րաֆֆի խումբերը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը:

ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին, Սարսէլի ծանօթ հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան« խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէն բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20·30ին, դպրոցի սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8·30ին, Ավընիւ Սաքսի անկիւնի սրճարանի ներքնասենեակը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՍԵԲ. ՄՈՒՐԱՏ Ուս.ի ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները եւ հայրենակիցները այս կիր. ժամը 15ին Իսիի Խրիմեան սրահը: Կը խնդրուի բոլորէն ներկայ ըլլալ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԵԲ. Մուրատ Ուս.ի հանդէսը Ապրիլ 3ին ժամը 4էն կէս գիշեր:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ 1955

(Բ. ՏԱՐԻ)

Կազմեց՝ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, պատկերազարդ:

Գրական էջեր.— Հայկ. կեանք, Արուեստի աշխարհ, Հայաստան, կէս-բժշկական, գաղութներ (Լիբանան եւ Սուրիա), երգիծանք, մարզաշխարհ, անցքեր, մահագրութիւն, օրացոյց եւն.:

ԳԻՆ 1200 ՖՐԱՆՔ

Թղթատարի ծախքով 1270: Դիմել՝ «Յառաջ»ի գրատուն Հրանտ Սամուէլի:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ համար Յ. ՄԱԼԱՔԵԱՆի՝

3, Bd. Théodore Turner, Marseille

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Դպրոցասէրի տնօրէնութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Սանոյեանէ հինգ հազար ֆր. փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Տիրան Սալմասլըեանի մահուան առթիւ:

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 8.45ԻՆ

Իէնայի թատրոնը, 10 Ավընիւ տ'Իէնա

ԴԵՐԱՍԱՆ Գ. ՏԵՐՎԻՇԵԱՆ

կը ներկայացնէ եւ կը խաղայ

Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ՇՈՂՈՔՈՐԹԸ

կատակերգութիւն երեք արար,

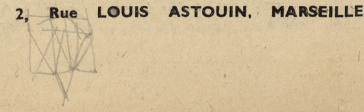
ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ ԱՌԱՆՑ ՍԻՐՈՅ

Տաղաչափուած տրամ մէկ արար

Կը մասնակցին Տ. Նշանեան, Լ. Համբարձ, Քնար Ազնաւուրեան, Մարկրիթ Ադամեան, Մ. Միհրան Ժագ Սթէֆանօ, Հայկուհի Խտըշեան եւ Նուրհան Մարգարեան: Խնամուած բեմադրութիւն

Տոմսերը կը ծախուին միմիայն գրատուն Հրանտ Բալուեան
43, Rue Richer, Paris (9e). Tél. Pro. 25-46.

Տոմսերու գին՝ 300, 200 եւ պատուոյ տոմս:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 28 ՅՈՒՆՈՒԱՐ * VENDREDI 28 JANVIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7583 31e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2994

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ի՞ՆՉ Կ'ՈՒԶԵՆ ԱՐԱԲՆԵՐԸ

●

Քաղաքական շրջանակներու մէջ ան - համբեր կը սպասեն արաբ վարչապետներու խորհրդաժողովին որոշումներուն :

Ժողովը, որ բացուեցաւ անցեալ շաբաթ օր, փակուած պիտի ըլլար, եթէ վերջին պահուն Իրաք հաւանութիւն չյայտնէր մասնակցելու :

Վարչապետը, Նուրի Սայիտ փաշա, հիւանդ է, ըսին, եւ փոխանորդաբար կը ներկայանայ նախկին վարչապետ մը, Ֆատըլ Ճէմալի, խումբ մը խորհրդական - ներով :

Մինչ այս մինչ այն, արաբական մա - մուլը կը շարունակէ թեր եւ դէմ տեսու - թիւններ հրատարակել, մասնաւորապէս ծանրանալով արաբական միութեան վրայ :

Ինչպէս կը յիշուի, Թուրքիոյ վարչա - պետը եւ արտաքին նախարարը Պաղտատ երթալով, առաջարկեցին պաշտպանողա - կան դաշինք մը կնքել եւ միանալ Ատլան - տեան կազմակերպութեան :

Իրաք հաւանութիւն յայտնեց սկզբուն - քով, մինչեւ որ արաբական միւս պետու - թիւններն ալ ճշդեն իրենց դիրքը :

Թուրքիոյ ներկայացուցիչները ճամբան պիտի շարունակէին մինչեւ Գահիրէ, բայց առաջին յուսախաբութիւնը կրեցին Սուրիոյ մէջ : Արիւնալի ցոյցեր կատար - ուեցան Դամասկոսէն Հալէպ, եւ թրքա - կան պատուիրակութիւնը հարկադրուե - ցաւ կարճ կապել ու անցնիլ Պէյրութ .

Մինչեւ այսօր, Սուրիոյ թերթերը բուռն բողոքներ կը հրատարակեն Թուր - քիոյ դէմ, քաղաքական պահանջներ ալ դնելով (Սանճաք եւն.) :

Նոյնիսկ հարցապնդումներ եղան խոր - հրդարանին մէջ :

Կիրակի օր մը, 16 Յունուար, երբ խոր - հրդարանը նիստ գումարած էր, երեսփո - խան Ղաննամ բացատրութիւն պահանջեց Թուրք նախարարներու այցելութեան մա - սին : Ահա իր խօսքերը :

— «Ժողովուրդը դժգոհ է : Կը զարմա - նանք որ կառավարութիւնը կ'ընդունի թշ - նամի երկրի մը պատուիրակութիւնը, պե - տութիւն մը որ կորզեց մեր երկրին մէկ մասը՝ Սանճաքը» :

Ուրիշ երեսփոխան մը յայտարարեց թէ «հոն ուրկէ Թուրքը կ'անցնի մահն է որ կ'անցնի» : Իսկ միակ համայնավար երես - փոխանը, Խալէտ Պէկթաշ, ըսաւ թէ «այս այցելութեան ետին կը գտնուին միջազ - գային հրձիգները» :

Թրքական պատուիրակութիւնը աւելի նպաստաւոր ընդունելութիւն գտաւ Լի - բանանի մէջ, որ սկիզբէն ի վեր սերտ կա - պեր ունի Արեւմուտքի հետ եւ բոլորովին հակառակ չէ ծրագրուած պաշտպանողա - կան դաշինքին :

Ի վերջոյ Լիբանանն էր որ ելք մը գտաւ, որպէսզի Պաղտատ ալ մասնակցի Գահի - րէի խորհրդաժողովին :

Լրագրական վիճաբանութեանց եւ զա - նազան յայտարարութեանց ընթացքին, երեւան ելաւ որ Արաբները ունին հետեւ - եալ մտահոգութիւնները .—

1. Վտանգաւոր է յարիլ այս կամ այն ճակատին : Կը բաւէ զօրացնել համարա - բական ապահովութեան դաշինքը : Ի հար - կին կազմել միացեալ բանակ մը :

2. Եթէ նոյն իսկ ընդունին ծրագրուած դաշինքը, պատճառ չկայ որ Թուրքիան իբրեւ միջնորդ ծառայէ կամ ձեռնարկին գլուխն անցնի : Իրենք կրնան ուղղակի բանակցիլ Արեւմուտքի հետ :

3. Իրաք չեղած է Արաբական Դաշնակ - ցութեան ուղեգծէն, համաձայնելով Թուրքիոյ հետ :

Միջին Արեւելքի բոլոր ժողովուրդները խաղաղութիւն կ'ուզեն եւ անշուշտ ելք մը պիտի գտնեն, փարատելով բոլոր թիւրի - մացութիւնները :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԱՐԻԶ ԵՒ ԼՈՆՏՈՆ ԿԸ ՄԵՐԺԵՆ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔԸ

●

ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ՊԻՏԻ ՎԵՐԱԶԻՆՈՒԻ

Անգլիական կառավարութիւնը Յուն - ուար 26ին պատասխանելով Մոսկուայի վերջին ծանուցագրին, յայտնեց թէ պիտի գործադրեն Փարիզի համաձայնութիւննե - րը, հետեւաբար եւ արեւմտեան Գերմա - նիոյ վերազինումը, հակառակ 1942ի անգլեւխորհրդային դաշինքը խզելու սպառնալիքին : Ծանուցագիրը այս առթիւ ալ կը յիշեցնէ թէ արեւմտեան պետու - թեանց կարգադրութիւնները խիստ եւ խիստ պաշտպանողական են եւ պիտի նպաստեն Եւրոպայի ապահովութեան, հակակշռե - լով Խ. Միութեան զինեալ ուժերուն ծան - րութիւնը : Յետոյ դիտել կուտայ թէ Խ. Միութիւնը կը խափանէ Գերմանիոյ վե - րամիացումը եւ կը մշտնջենաւորէ « Եւ - րոպայի վտանգաւոր եւ եղերական պա - ռակտումը » :

Ֆրանսական կառավարութիւնն ալ նոյ - նիմաստ ծանուցագիր մը յանձնեց, մեր - ժելով Մոսկուայի այն ազդարարութիւնը թէ պիտի խզէ Ֆրանքեւխորհրդային դա - շինքը, եթէ վաւերացնեն Փարիզի համա - ձայնութիւնները :

Թէ Անգլիա եւ թէ Ֆրանսա նախապէս յայտնած էին թէ Խ. Միութեան սպառնա - լիքները կը նկատեն քարոզչական ճիգեր՝ խափանելու համար Փարիզի համաձայ - նութեանց վաւերացումը : Իսկ Մոսկուա կը պնդէր թէ այդ համաձայնութիւնները կը հակասեն Բ. աշխարհամարտէն վերջ կնքուած դաշնագիրներուն : Բրիտանական խորհրդարանը արդէն վաւերացուցած է Փարիզի համաձայնութիւնները որոնք վերջնական ձեւ պիտի առնեն երբ Թագու - հին ստորագրէ : Իսկ Ֆրանսայի մէջ Ազգ. Ժողովը վաւերացուց, այժմ կը մնայ Ծե - րակոյտին վաւերացումը, որ տեղի պիտի ունենայ Փետրուարի ընթացքին :

Ֆրանսական եւ անգլիական ծանուցա - գիրները անգամ մը եւս կը յիշեցնեն թէ Խ. Միութեան զանազան ձեռնարկները վնասած են միջազգային յարաբերու - թեանց բարւոքման : Ֆրանսական ծանու - ցագիրը կ'ըսէ թէ «վճռած են օգտուիլ որ եւ է առիթէ կամ առիթ ստեղծել, խօսակ - ցելու եւ կարգադրելու համար խնդիրներ որոնք առկախ կը մնան վեց տարիէ ի վեր» :

Ամերիկեան կառավարութիւնն ալ նոյ - նիմաստ պատասխան մը տուած է :

× Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավա - րութիւնը պատասխանելով այն զեկոյցին, որով Խ. Միութիւնը վերջացած կը նկա - տէր պատերազմը երկու երկիրներուն մի - ջեւ, յայտարարեց թէ յարաբերութիւննե - րը կը բարւոքին եթէ Խորհ. Միութիւնը « բոլոր միջոցները ձեռք առնէ ազատ ընտրութիւններ կատարելու եւ հաշտու - թեան դաշնագիր մը կնքելու ամբողջ Գերմանիոյ համար» : Յետոյ կը պահանջէ ազատ արձակել բոլոր գերման գերիները :

Այս յայտարարութիւնը հրատարակուե - ցաւ նախարարական խորհուրդէ մը ետք որ տեւած էր չորս ժամ, նախագահու - թեամբ փոխ - վարչապետին : Տոքթ. Ա - տէնաուըրի հետ խորհրդակցութիւններ կատարուած էին հեռաձայնով, քանի որ քաղաքէն բացակայ է : Յայտարարութիւ - նը մանրամասնօրէն կը պարզէ գերմանա - կան կառավարութեան տեսակէտները, մասնաւորապէս պնդելով Գերմանիոյ եր - կու մասերուն միացման եւ ազատ ընտ - րութեանց պայմաններուն վրայ :

ԿԻՊՐՈՍԻ համար զէնք փոխադրած ա - տեն Անգլիացիներու կողմէ բռնուեցաւ յունական նաւ մը :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԲԱՂՆԻՔԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Ինքնաքննադատութիւնը յաճախ սրա - միտ ձեւեր կ'առնէ Խ. Միութեան մէջ :

Բացի Մոսկուայի պաշտօնական երգի - ծաթերթէն, «Կրոկոտիլ» (Կոկորդիլոս), իւրաքանչիւր հանրապետութիւն ունի տե - ղական երգիծաթերթ մը : Հայաստանն ալ անցեալ տարի ունեցաւ իրենը, Ոզնի :

Բայց օրուան թերթերը նոյնքան պատ - կերազարդ երգիծանքներ կը հրատարա - կեն ամէն օր :

Թիֆլիսի հայերէն օրաթերթը, «Սովե - տական Վրաստան», 1955 Յունուար 7ի թիւին մէջ հրատարակուած է ոտանաւոր երգիծանք մը, «Սառնաբաղնիս» (պաղ բաղնիք) :

Յօդուածագիրը մատնանշելով քաղա - քին թիւ 4 բաղնիքին անկանոնութիւնը, ոտանաւորի վերածեր է իր քննադատու - թիւնը, որքան սրամիտ եւ փաստացի, նոյնքան կծու :

Ոտանաւորին կցուած է փոքր նկար մըն ալ, — աւազանին մէջ նստած եւ օճառի մէջ թաթխուած յաճախորդ մը :

Այս անգամ զոհը բուն իսկ յօդուածա - գիրն է, Վ. Մանասեան :

Ահա կ'օրինակեմ իր տաղաչափեալ պատմութիւնը .—

Կապոյն առայ, ճամբայ ընկայ,
Հենց կարծեցի, թէ՝ լողացայ ...
Սեւ լող եկաւ, ա՛խ, իմ գլխին,
Արդար ջուրն էլ հարամեցին ...
Դեռ նոր էի մէջքս թրջել,
Սապոնն առել ձեռքս, կանգնել .
Մէկ էլ ահա ղուռը բացեց,
Բաղնիքպանը ուժով ձայնեց,
— « Դէ՛, ողէք ջան, շտապեցէք,
Սապնի փրփրից ազատուեցէք,
Մեր մաղութը արդէն հատաւ,
Հերթը սառը ջրին հասաւ...» :
Ժողովուրդը իրար անցաւ,
Որը թողեց ու չքացաւ,
Բայց ես ի՞նչպէս, ու ի՞նչ անեմ,
Սապնոտ դէմքս բա ո՞նց մաքրեմ .
Թէ բացում եմ՝ աչքս է ծակում,
Թէ չեմ բացում՝ մէջքս է սառում :
Տատանումը. շատ չտեւեց .
Աչքիս մէկը մի կերպ բացի,
Տաք ու պաղի չնայեցի,
Լողարանից դուրս ծլկեցի :

Խեղճ յաճախորդին չարչարանքը առով ալ չի վերջանար : Ինքզինքը դուրս նետե - լով կ'աղաղակէ .

— « Դէ Մուրատով Սուրէն, հասի՛ր — Սաւանը տուր ... բա չբերի՞ր» :

Ծառան կը պատասխանէ .

— «Ես ի՞նչ անեմ, եղբայր, չունենք » :

Եւ յաճախորդը չորս տող եւս կը հիւսէ, միշտ ոտանաւոր .

Մէկ օր մաղութ, մէկ էլ թէ՝ ջուր՝
Միւս օրն էլ՝ սաւան չկայ ...
Շաբաթուայ մէջ երեք հանգիստ
Օրացոյցի ո՞ր էջում կայ :

Կատարեալ ամբաստանագիր մը :

ՎԱՀԷ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

●

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՄԻԱՑԵԱԼ ԲԱՆԱ՞Կ ՊԻՏԻ ԿԱԶՄՈՒԻ

Գահիրէի վարչապետական շրջանակնե - րէն կը հաղորդեն թէ Եգիպտոս ծրագիր մը պիտի առաջարկէ վարչապետներու խորհրդաժողովին, արաբական միացեալ բանակ մը կազմելու համար, միակ հրա - մանատարութեան մը տակ : Այս ծրագիրը պատասխանը պիտի ըլլայ Թուրքեւիրաք - եան դաշինքին որ վնասակար կը համար - ուի արաբական միութեան համար :

Այսօր, ուրբաթ, զեկոյց մը պիտի հրա - տարակուի Թուրքեւիրաքեան դաշինքի մասին : Պաղտատէն կը հեռագրեն թէ կա - ռավարութիւնը Գահիրէի խորհրդաժողո - վին համար ներկայացուցիչ նշանակած է նախորդ վարչապետը, Ֆատըլ Ճամալի, որ Պէյրութ կը գտնուի Յունուար 20էն ի վեր :

Նոյն շրջանակներուն համաձայն, Ե - գիպտոս եւ Սէուտի Արաբիա այն տեսա - կէտն ունին թէ Միջին Արեւելքի պաշտ - պանութիւնը ամէն բանէ առաջ կ'իյնայ Արաբներուն : Դարձեալ իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ հաւաքական ապահո - վութեան արաբական դաշինքը, զոր գոր - ծադրել կ'ուզէ Եգիպտոս, պիտի կազմէ մէկ օղակը պաշտպանութեան արեւմտեան շղթային որ կ'երկարի Եւրոպայէն մինչեւ հարաւ - արեւելեան Ասիա : Եթէ ծրա - գրուած արաբական բանակը կազմուի, միացեալ հրամանատարութեան կեդրոնը պիտի ըլլայ Սուէզի ջրանցքին շրջանը : Այն ատեն խորհրդակցութիւններ պիտի կատարուին արեւմտեան պետութեանց հետ եւ արաբական երկիրները Արեւմուտ - քէն պիտի ստանան այն զէնքերը զորս չեն կրնար ոչ շինել, ոչ ալ գնել :

× Վերջին լուրերու համաձայն, Գա - հիրէի խորհրդաժողովին մասնակցող բո - լոր հինգ վարչապետները յանձն առած են չմասնակցիլ Թուրքեւիրաքեան դաշինքին, ոչ ալ ուրիշ պաշտպանողական դրու - թեան, բացի միջարաբական ապահովու - թեան դաշնագրէն : Այս առթիւ մասնաւոր յայտարարութիւն մը պիտի հրատարա - կեն :

(Տես 2րդ էջ, Դ. էջ)

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՆՈՐ ԿՈՒՍԱԿԱԼԸ

Պ. Ժաք Սուսթէլ, որ Ալժերիոյ կու - սակալ նշանակուեցաւ անակնկալ կեր - պով, ծնած է 1912ին, Մոնփելիէ : Վա - րած է շատ մը գիտական առաքելութիւն - ներ եւ հետազօտութիւններ կատարած՝ Մեքսիկայի մէջ : Քաջ ազգագրագէտ է եւ այդ հանգամանքով մասնակցած է բազ - մաթիւ միջազգային համագումարներու : Քաղաքական ասպարէզը մտաւ իբրեւ ընդհ. քարտուղար Ֆրանսայի մտաւորա - կաններու միութեան, պայքարելու հա - մար հիթլերական եւ ֆաշական քարոզու - թեան դէմ : Երբ Բ. աշխարհամարտը ծա - գեցաւ, դարձեալ Մեքսիկա կը գտնուէր : Զինուորագրուած էր, եւ գինադադարէն քիչ ետք Ամերիկա ղրկուեցաւ մասնաւոր պաշտօնով : Ազատ Ֆրանսայի ուժերուն միացաւ 1940ին եւ Լոնտոն անցնելով գործակցեցաւ զօր. տը Կօլի որ զանազան պաշտօններ յանձնեց իրեն : Նորէն Ամե - րիկա գնաց, ապալոնտոն վերադառնալով մտաւ Ազգ. Կոմիտէին մէջ ուր ստանձնեց տեղեկատու բաժնի վերատեսչութիւնը : Այլեւս քաղաքական ասպարէզը բացուած էր իր առջեւ, վարեց զանազան պաշտօն - ներ եւ երբ զօր. տը Կօլ կառավարութե - նէն քաշուեցաւ 1946ին, ինքն ալ յուսա - խաբութեան եւ զառնութեան մատնուած էր : Եղաւ ընդհ. քարտուղար զօրավարին հիմնած կազմակերպութեան, յետոյ ե - րեսփոխան ընտրուեցաւ յաջորդաբար : Ազգ. Ժողովին հռետորներէն մին կը հա - մարուի : Երբեմն խիստ է, իբրեւ քննա - դատ, բայց միշտ բարեկիրթ :

ՍՊԱՆԻԱ մնայուն դիտող մը պիտի ու - նենայ Ազգաժողովին մէջ, արեւմտեան պետութեանց հաւանութեամբ : Հաւանա - կան է որ այդ պաշտօնը յանձնուի Ուօ - շինկթընի սպանիական դեսպանին : Ասով եօթը պետութիւններ մնայուն դիտողներ կ'ունենան Ազգաժողովին մէջ : Միւս վեց երկիրներն են Արեւմտեան Գերմանիա, Աւստրիա, Ֆինլանտա, Իտալիա, Ճափոն եւ Զուիցերիա : Ազգաժողովը 1946ին յանձնարարած էր իր անդամներուն ետ կանչել իրենց դեսպանները Մատրիտէն : Այս որոշումը չեղեալ համարուեցաւ 1950 - ին : Այդ օրէն ի վեր Սպանիա կը մաս - նակցի Ազգաժողովին զանազան կազմա - [illegible] :

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՆ ԿԱՐՕՏԸ

●

— Ե՞րբ պիտի վերադառնանք Հայրենիք...

Ամէն անգամ, որ գեղջկին քաղաք կ'իջնեմ ու կը հանդիպիմ ինծի պէս Հայրենիքին կարօտէն խանձուած, մրկած բարեկամներու, հայրենակիցներու, բոլորին՝ բոլորիս ալ իրարու նետուած առաջին հարցումը եղած է այս.

— Ե՞րբ Հայաստան պիտի երթանք, կամ՝ ե՞րբ Հայրենիք պիտի վերադառնանք :

Բոլորս ալ գրեթէ կը պատկանինք Ապրիլեան սերունդին: Մեր դալար, արեւոտ ու մատղաշ կեանքը մաշեցաւ օտար, անհարազատ պայմաններու ու երկինքներու տակ: Մեր աչուըներուն ջուր՝ սեւ ջուր իջաւ Հայրենիքին ճամբուն նայելով, սպասելով: Վառվռուն, խանդավառ օրերն ու տարիները անցան, անհետացան արագ: Կրակը մարելու մօտ է... Մոխիր, մոխիր է ցանուած իններուն ու հարիւրին դէմքերուն վրայ: Կը մխանք դեռ, սակայն թէժ, կարմիր կրակը վաղուց մարած, անհետացուցած է երկար պանդխտութիւնը կարօտը Հայրենիքին :

Մեր միջին տարիքը արդէն յիսունին թեւ նետեց՝ անցաւ: Ամէն մէկս մէկ մէկ տան ճրագ, վերջին տժգոյն, ցոլքէ զուրկ լոյսն է որ կը պլպլայ :

Դեռ մինչեւ ե՞րբ, մինչեւ ե՞րբ :

Ո՞վ կրնայ մեզի պատասխան մը տալ : Պատասխան մը՝ դրական, որոշ, յուսատու :

Ո՞վ կրնայ ցոյց տալ մեզի պատասխանը «մինչեւ»ին եւ «երբ»ին: Ո՞վ կրնայ ըսել թէ՝ երբ վերջ պիտի գտնէ մեր պանդխտութիւնը, օտարութիւնը, երկրորդ ու երկար տարագրութիւնը մեր գերեզմաններէն, հողվրտիքէն առաջ :

Մեր աչուըները կը պղտորին, պղտորած են արդէն, կը մթագնին ու մեր սիրտերը կը կծկծուին, կը կծկուին երբ խօսքը կը դառնայ Հայրենիքին կարօտին ու կորուստին շուրջը :

Յաճախ՝ ժամերով զրոյց՝ բարեկամներու յարկին, առիքին տակ մեր Հայրենական քաղցր աւրումներու մասին: Քրքում՝ յիշատակներու: Լեռներու, դաշտերուն, այգիներուն ու արտերուն, գիւղերուն ու ժամին, հօտերուն ու գոմերուն, գամբռներուն մասին: Ու տակաւին ինչեր, ինչեր որոնք բոլորն ալ անցեալին կը պատկանին: Երազ ու երեւակայութիւն են դարձեր՝ միայն :

Երէկ՝ երբ մեր զաւակները փոքր էին տակաւին, անոնք ալ լարուած ուշադրութեամբ ու մեր կուշտին՝ ծունկերուն փաթթուած մանկական հետաքրքրութեամբ մտիկ կուտային ու կ'ուզէին, որ անվերջ պատմուին մեր աւրումները իբրեւ մէկ մէկ անոյշ հէքեաթներ :

Սակայն այսօ՞ր: Հասակ նետած՝ երիտասարդներ են դարձեր ու ալ չեն ուզեր լսել... ու կարծէք բնաւ չի հետաքրքրեր զիրենք իրենց Հայրերուն ու Նախահայրերուն աւրումները Հայրենի սրբազան հողին վրայ :

Հայ չե՞ն ալ իրենք: Հայութիւնը կ'ուրանա՞ն: Բնաւ, երբեք: Հայ են սակայն, ոչ իրենց Հայրերուն պէս ու զգացումներով : Տարբեր Հայեր են կարծէք ու իրար չենք հասկնար յաճախ ...:

Զկցանք զիրենք Հայրենիք փոխադրել, երբ տակաւին մատղաշիկ, դալար մորճիկներ էին: Ու կրնայինք մեր ուզած ձեւովը ծռել, ճկել ու ձեւ, կերպարանք տալ իրենց, մեր Հայրենիքին մէջ: Այո, երբ փոքր էին ու իրենց ծնողքին կապուած խենդի պէս, կրնայինք քաշել՝ տանիլ մեր ետեւէն մեր ուզած տեղը: Իսկ այսօ՞ր, ու տակաւին վա՞ղը, մեր գերեզմաններէն ետքը ...:

— Կը տեսնէ՞ք սա տունը, բոյնը: Գըլխուն մազերէն՝ մինչեւ ոտքին եղունգը Հայ է: Հայու շունչ, հայկական մթնոլորտ: Զաւակներս բոլորն ալ հայերէն խօսիլ, գրել ու կարդալ գիտեն: Թերթն ու գիրքը անպակաս են այս տունէն ներս: Սակայն վա՞ղը, երբ գիս գերեզմանեն այստեղ ...:

Նոյն մտահոգութեամբ ու տամկացած աչուըներով, կը խօսէր ուրիշ մը.

— 1914ին չորսուկէս միլիոն համրանք ունէինք մեր պատմական Հայրենիքին երեք բաժիններուն մէջ: Ու այդ Թուականէն մինչեւ 1920ը մէկուկէս միլիոն պակսեցանք: Այս թիւէն մէկ միլիոնը կը հաշուեն Ապրիլեան Զոհերը : Արդ, երեսունը չորս տարի վերջ մեր մնացորդը — երեք միլիոն — ինչո՞ւ կրկնապատկուած պիտի չըլլար:

Ո՞րքան է մեր թիւը ներկայիս — երեքուկէս կամ չորս միլիոն կը հաշուեն օդին մէջ ... արդի Հայաստանի ու մնացեալ երկիրներու տարածքին վրայ : Նորէն կրկնենք հարցումը .— Երեսունը չորս տարի ետք ինչո՞ւ կրկնապատկուած պիտի չըլլար մեզի պէս աճիկուն ժողովուրդի մը համրանքը :

Թուրքը մեր դարաւոր թշնամին է, այս մասին առարկութիւն չկայ...: Սակայն, սա բոլշեւիզմ կոչուածին ալ չըլլին փրթի, որ մեզ այս օրերուն հասցուց 1920էն ասդին : Այլապէս, մենք բոլորս ալ հաւաքուած, տեղաւորուած պիտի ըլլայինք մեր հայրենի հողերուն վրայ ու մեր համրանքըն ալ, այսօր առնուազն վեց միլիոն պիտի ըլլար: Ի՞նչպէս կ'ուզէ՞ք, որ հալումաշ չըլլանք, երբ մեր ձագուկները երիտասարդ, կորիճներ են դարձեր ու օտարները կը վայելեն, ու նաեւ մեր մահէն ետքն ալ դժուար թէ՝ մեր Հայրենիքին պատկանին :

Ու այսպէս, Հայրենիքին քաղցր կարօտը, սերունդի կորստեան վիշտն ու բազմաթիւ մտահոգութիւններ մոխիր ցանած է դէմքերուն վրայ: Լերկացած, ճիւնակալ կամ բամպակ դարձեր են գլուխները: Պղտորած, ամպոտած են աչուըները մեր սերունդին :

Սակայն, այս բոլորին հետ, կայ, չէ անհետացած բոլորովին հաւատքին, յոյսին վերջին կայծը եւ կը սպասենք մեր քաղցրիկ Հայրենիքին գիրկը նետուելու օրուան ...

Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

●

ԽՄԲ.— Տօնական օրերու առթիւ, Գարեգին պատրիարքը ընդարձակ տեղեկագիր մը կարդաց Պոլսոյ պատրիարքարանին մէջ, ներկայացնելով տարեկան գործունէութիւնը :

Այս տեղեկագրէն կ'արտատպենք Կեդր. վարչութեան եւ գաւառի վերաբերեալ մասերը .— (Մնացեալը կը վերաբերի Պոլսոյ թաղային գործերուն, եկեղեցիներուն, դպրոցներուն եւ ուրիշ ազգ. հաստատութեանց կացութեան) .—

Սոյն Մարմնին անշեղ ուղեգիծն եղաւ, եւ պիտի մնայ միշտ, շարունակել իր նախորդին գործը, նոյն եռանդով, հաւատքով ու նուիրումով աւելի հաստատուն քայլերով: Ըսինք՝ « աւելի հաստատուն», այն յայտնի իրողութեամբ, որ նորընտիր վարչութիւնը կ'ունենար բախտը ապաւէն գալու այն դոտեպնդիչ իրաւասութիններով՝ որոնց ստացման համար նախորդ վարչութիւնը, իր նախագահով, ոչ մէկ հնարաւոր եւ օրինական ջանք էր խնայած՝ հարթելու առաջար ճանապարհը անկնկալելի յաջողութեամբ :

Այս նոր շրջանին եւս, նոյն ճամբուն վրայ, շարունակուեցան դիմումները՝ ձեռք բերելու համար վստահաբար սպասուած իրաւասութիւնները եւ ատոնցմով ապահովելու համար նոր յաջողութիւններ, օրինականօրէն պարտադիր հեղինակութեամբ եւ հանրօգուտ կուռ գործունէութեամբ: Այս դիմումները, պատկան իշխանութեանց մօտ, չմնացին անլսելի, ապարդիւն: Նորընտիր վարչութիւնը արժանացաւ, ինչպէս ակնարկեցինք, պետական վաւերացման օժտուելով, իբրեւ կեդրոնական պատասխանատու մարմին, թաղային բոլոր խորհուրդներուն, համայնապատկան հաստատութեանց խնամակալութիւններուն եւ հոգաբարձութեան վրայ վերին հսկողի, անոնց նիւթական մատակարարութիւնները հակակշռի եւ բոլոր եկամուտները համակարգողի լիազօրութեամբ :

Այս կերպով, հիմը դրուեցաւ «կեդրոնական դրութեան», զոր ծրագրած էր 1950ի ներկայացուցչական մարմինը, եւ մշակած՝ անկէ բխած առաջին կեդր. վարչութիւնը: Եւ այսպէս, երաշխաւորուեցաւ գործառնութեանց եւ գործակցութեանց կանոնաւորութիւն եւ ներդաշնակութիւն, հեռուհետէ աւելի խրախուսական ապագայի մը խոստումներով: Եւ ուրախ ենք հաստատելու, թէ այդ արդիւնաւոր կանոնաւորութիւնն ու չինարար ներդաշնակութիւնը կը շարունակուին ամենայն ուղղամտութեամբ, առանց ընդհատուելու ամենադոյզն տարակուսանքի:

Վարչական մեքենան այսպէս լարուած, գործեց ու կը գործէ «առանց ճռնչելու», լուիկ ու հաւատաւոր ճիգերովը դայն ձեռնողներուն, չխնայելով ժամանակ եւ զոհողութիւն, ոչ միայն ժողովական ընթացիկ ու սովորական աշխատանքներ տանելու, համաձայն օրինական պահանջներուն եւ տուեալ պայմաններէ բխած հնարաւորութեանց, այլ նաեւ լաւագոյն ապագայի մը ակնկառոյց ոգիով, ամուր հիմերու վրայ եւ արդիւնաւոր վիճակի մը մէջ դնելու ընդհանուր մատակարարական գործը՝ եկեղեցիներու, վարժարաններու, բարեգործական հիմնարկութիններու եւ հանրապատկան կալուածներու բարւոք յանձանձման տեսակէտով :

Կալուածական հանրածանօթ եւ շատ հինէն աւանդուած ցաւոտ խնդիրը, իր առաջնակարգ կարեւորութեամբ կը շարունակուի հետապնդել բոլոր կարելի եւ օրինաւոր միջոցներով, որոնք ձեռք առնուած էին արդէն նախորդ վարչութեան օրով իսկ: Անոր բարւոք լուծումը լաւատեսութեամբ կ'ակնկալենք մեր արդարադատ կառավարութենէն, որու պատկան սեղանին վրայ կը գտնուի այն եւ որու պատասխանատու պաշտօնատարներէն ունինք յուսադրիչ խոստումներ: Գիտենք, սակայն, անոնց հայրենանուէր բազմաբարդ զբաղումները որոնք պարտք կը դընեն մեր վրայ համբերութեամբ սպասելու, մօտաւոր ու պատշաճ ժամանակին ողջունելու կատարումը անխաբ խոստումներուն: Անկախ ասկէ, Կեդր. վարչութիւնը կազմած է եօթը փաստաբաններէ բաղկացած խորհուրդ մը, որ պաշտօն ունի կատարելու նախնական քննութիւններ եւ ուսումնասիրութիւններ նոյնպէս կալուածական կարգ մը սրբազրութեան կարօտ խնդիրներու մասին, դիւրացնելու համար այս ուղղութեամբ Պատրիարքարանիս իրաւագէտ – խորհրդականին դատական հետապնդումներու քարտուղարի պաշտօն վարողին պրպտումները :

Կը գործեն նաեւ Կեդր. վարչութեան յարակից զոյգ մարմինները .— Տնտես. Խորհուրդ՝ Կտակաց Հոգաբարձութիւնը՝ իրենց սահմանուած պարտականութեանց շրջանակին մէջ: Առաջինը կը կատարէ իր խղճամիտ քննութիւնները եւ կը ներկայացնէ իր տեղեկագիրերը Կեդր. վարչութեան: Նոյնը կ'ընէ նաեւ երկրորդը՝ աւելի սեղմ գործառնութեամբ մը :

Մշտաշարժ է պատրիարքարանի մեքենան, Պատրիարքի վերին հսկողութեան տակ՝ կանոնաւորութեամբ, եւ պարտաճանաչօրէն անոր լծուած Պատր. փոխանորդի, իրաւագէտ խորհրդական, համարակալի եւ հաշուեպահի, զոյգ քարտուղարներու եւ զոյգ բարապաններու գնահատութեան արժանի գործունէութեամբ:

Կը հաւաստիացնենք ձեզ, թէ Պատրիարքարանիս տնտեսութեան համար Կեդր. վարչութեան կողմէ պատրաստուած տարեկան ելմտացոյցը իրականացած է առանց բացի եւ առանց բացառիկ միջոցներու դիմելու հարկին մէջ գտնուելու :

ԳԱՒԱՌԻ ՄԷՋ

Պատրիարքութեանս հողածութենէն զուրկ չէ բոլորովին կարգ մը գաւառներու մէջ ապրող սակաւաթիւ հայութիւնը, որ կը վարէ անդորր կեանք եւ կը վայելէ

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (40)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

●

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ժ.

— Ինչպէ՞ս թէ ինչ կարող էք ասել, ասաց կարծես ծայրայեղօրէն ապշած : Ես ձեզ այսպիսի բան եմ ասում, եւ դուք ոչինչ չունէ՞ք ասելու: Ես իմ ամուսնուն, որ ձեր ամենամօտիկ ընկերն է, ուղարկում եմ դէպի ոճրագործութիւն, դէպի մարդասպանութիւն, որից նա կարող է կործանել, եւ դուք ոչինչ չունէք ասելու, դուք այդքան անտարբե՞ր էք: Այդ անկարելի է: Դուք պէտք է որ բան ունենաք ասելու :

Արդէն տեսայ, որ այլեւս անկարելի էր խուսափել բուն խնդրից, դէպի որը յամառօրէն մղում էր ինձ ինքը Սառան: Ու, բանի կերպով տիրապետելով ինձ եւ մի քիչ վիրաւորուած զգալով ինքնասիրութիւնս նրա վերջին խօսքերից, նկատեցի այլեւս առանց չփոթուելու .

— Տիկին, ի զուր էք կարծում, թէ ես անտարբեր եմ: Եւ եթէ ոչինչ չեմ ասում, այդ միայն այն պատճառաւ, որ այս բոլորն ինձ չափազանց տարօրինակ է թըւում, եւ ես պարզապէս չեմ հասկանում ձեզ :

— Ահա վերջապէս ... ես ձեզ բռնեցի, աղաղակեց Սառան յաղթականօրէն, եւ այդ աղաղակը կարծես մի խցան էր, որ յանկարծ դուրս պրծնելով՝ ազատութիւն տուաւ նրան դուրս ժայթքեցնելու իր հոգու խորքից այն բոլոր թոյնը, որ տարիների ընթացքում կուտակուել էր այնտեղ: Տարօրինակ՝ ասում էք, ինձ չէք հասկանում՝ ասում էք: Իսկ երբ ամօթի կարմիրն երեսիս, վիրաւորի թոյնը կրծքիս, տանջանքի կսկիծը հոգուս մէջ, բարոյապէս լքուած ու սմքած՝ կծկուէի, լռէի եւ տերեւի պէս դողայի ամէն մի կասկածոտ հայեացքի առջեւ, այն ժամանակ այս տարօրինակ չէր թուայ ձեզ, այն ժամանակ կը հասկանայիք ինձ, այն ժամանակ այս շատ բնական կը լինէր ձեզ համար, այնպէս չէ՞, քանի որ այդպէս էք սովոր, քանի որ այդպէս են անում ինձ պէս անպատուածները, ինձ պէս խարուածները, ինձ պէս լքուածները: Բայց քանի որ ես ուրիշ հազարների պէս չեմ կծկուել, չեմ լռել, ամէն բան ինքս եմ հրապարակ հանել, փոխանակ ծածկելու, քանի որ համարձակ, անվախ ինքս եմ դուրս եկել ցոյց տալու աշխարհին անարգուած ըլլալս, կսկիծս, տանջանքներս եւ վրէժ եմ պահանջում բողոքող հոգուս ամբողջ թափով, այս բոլորը շատ տարօրինակ է ձեր հասկացողութեամբ, որովհետեւ այսպէս չեն անում սովորաբար, որովհետեւ այսպէս պէտք չէ անեն, այնպէս չէ՞ ,որովհետեւ դա ամօթ է, սովորական մօրալից դուրս մի բան է, այնպէս չէ՞, պարոն :

— Ես բողոքում եմ ձեր այդ խօսքերի դէմ, տիկին, նկատեցի ես եռանդով : Դուք այնպիսի բացատրութիւն տուիք իմ խօսքերին, որ ես մտքովս անգամ չեմ անցկացրել: Եթէ դուք բողոքում էք սովորական մօրալի դէմ, ալ ուրեմն պէտք է երկու ձեռքով կառչէք ձեր ամուսնուն, որովհետեւ ահա իսկապէս մի մարդ, որ բարձր է կանգնած սովորական մօրալից, յանուն խակական սիրոյ:

Եթէ ասացի, որ չեմ հասկանում ձեզ, ասացի այն իմաստով միայն, որ Գարեգինը չէ՞ որ սիրում է ձեզ եւ սիրում է այն աստիճան, որ պատրաստ է ամէն բան մոռանալու, ամէն բան ներելու :

— Ներելո՞ւ... ո՞ւմ, ի՞նչ, արագ հարցրեց Սառան :

— Հէնց ձեզ, անզգուշաբար եւ որովհետեւ մասամբ էլ գրգռուած էի նրա ինձ վրայ գործած յարձակումներից՝ դուրս թռաւ բերնիցս :

Անզգուշաբա՛ր եմ ասում, որովհետեւ այն, ինչ որ ծագեց իմ այդ խօսքերից, ես երբեք չեմ կարող ներել ինձ :

Սառան ցնցուեց, կարծես օձից խայթուած, եւ կարճ ժամանակ նայում էր ինձ ծայր աստիճան ապշած, յետոյ գլուխը հպարտօրէն յետ գցեց, միշտ սեւեռած պահելով ինձ վրայ իր խոշոր աչքերը, որոնք կամաց կամաց սկսեցին լցուել մի կատաղի ցասումով :

— Այդպէս հա, ձգեց նա, ներել... ինձ ... ինձ ... Այդ լաւ է, այդ հիանալի է. այդ սքանչելի է . այդ աննման է... ուրեմն ի՞նչ. ես նրան դատաւո՞ր եմ հրաւիրել իմ գլխին : Ուրեմն ես կարող էի եւ յանցաւո՞ր նկատուել իմ ամուսնուս, իմ տիրոջ կողմից: Ուրեմն, եթէ նա պատրաստ է ինձ ներելու, կարող է, եւ իրաւունք ունի պատժելո՞ւ ,որովհետեւ չէ՞ որ ներում կամ պատժում են միայն յանցաւորներին: Այդ լաւ դատողութիւն է, այդ հրաշալի դատողութիւն է: Եւ դուք համարձակւում էք այդպէս ասել ինձ, ինձ ,որ ոտից գլուխ անիրաւութեան մի զոհն եմ եւ շուրջս համակ յանցաւորներ եմ տեսնում: Ես յանցաւոր, ես, եւ ոչ այդ սրիկան, որ խորտակեց իմ մատաղ կեանքը, եւ ոչ դուք, պարոն, որ օթեւան էք տուել նրան ձեր յարկին տակ, եւ ոչ այն հասարակութիւնը, որ հանդուրժում է իր մէջ այդպիսի սրիկաներու գոյութիւնը:

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

ՎԵՐ. ԱՌԱՔԵԼ Օ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

★

Վեր. Առաքել Օ. Փափազեանի մահը տխուր անակնկալ մը եղաւ զինք ճանչցողներուն համար: Յունուար 19ի առտուն, սրտի կաթուածով իր յաւիտենական հանգիստը մտաւ Աւետարանի հաւատարիմ պաշտօնեան:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ չարաթ, 22 Յունուար, ժամը 11ին, Քլամարի ֆրանսական աւետարանական սրահին մէջ, որ լեցուած էր ամբողջովին: Ներկայ էին ոչ միայն աւետարանական համայնքին պատկանողներ, այլեւ ամէն դասակարգէ Հայեր: Ներկայացուցիչներ ղրկած էին Վալանսի եւ Ալֆորվիլի Հայ Աւետ. Եղբայրութեան եկեղեցիները: Գաւառէն ալ շատեր եկած էին: Յուղարկաւորութիւնը կատարեց վեր. Յ. Հէքիմեան, որ հանգուցեալին միջոցաւ ընդունած է Աւետարանը: Բեմին վրայ տեղ գրաւած էին Ալֆորվիլի Հայ Առաքելական եկեղեցւոյ հովիւը, Իսի լէ Մուլինոյի Հայ Աւետ. եկեղեցւոյ հովիւը՝ Վեր. Մխիթարեան եւ Փարիզի հովիւը՝ վեր. Սիսլեան, ինչպէս նաեւ միսիոնարներ եւ բարեկամներ:

Առաջին դամբանականը խօսեցաւ վեր. Յ. Հէքիմեան, ներբողելով հանգուցեալին արժանիքները: «Վեր. Փափազեան, եղաւ չարքաշ հովիւ մը, ամէն նեղութիւն եւ տառապանք կրելով Աւետարանին համար: Ան գիտէր իր վիշտերուն մէջ իսկ օգտակար ըլլալ ուրիշներուն: Տոգորուած էր ազգին բեկորներուն օգտակար ըլլալու տենչով»:

Յետոյ խօսք առին վեր. Պընուա, Պ. Յարութիւն Պալիկեան, Պ. Անդրանիկ Ջաղացպանեան (Վալանսէն), վեր. Միսիրեան եւ վեր. Սիսլեան, Շաթուի Ս. Գրոց դպրոցին կողմէ Պ. Պետեւեան եւ օտար բարեկամներ: Ալֆորվիլի Հայ Առաք. եկեղեցւոյ հովիւին աղօթքէն ետք թափորը ուղղուեցաւ դէպի գերեզմանատուն, ուր դարձեալ խօսք առաւ վեր. Յ. Հէքիմեան, յարգանքի խօսքեր ըրաւ հանգուցեալին հին բարեկամներէն, Պ. Գինոսեան:

Թափորին հետեւող բազմութիւնը խորապէս յուզուած էր, որովհետեւ հանգուցեալը երկար տարիներ գործած էր Օպընայի, Մոնթէլիմարի եւ Փարիզի մէջ, օգտակար ըլլալով որբերուն ու որբեւայրիներուն: Ժողովուրդը զինք «փափա» կը կոչէր, որովհետեւ իրական հայր մըն էր իր հօտին համար:

Վեր. Ա. Փափազեանի մահով Աւետարանականներ կը կորսնցնեն անխոնջ եւ հաւատարիմ պաշտօնեայ մը:

ՍԳԱԿԻՐ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԿԵՍԱՐԻՈՅ ՄԷՋ Ս. Ծնունդի արարողութիւնները տեղի ունեցած են ի ներկայութեան հոծ բազմութեան մը: Երեք հարիւրէ աւելի հաւատացեալներ հաղորդութիւն առած են: Եկեղեցին ներկայ գտնուած են նաեւ ոստիկան զօրքի հրամանատարը, Ապահովութեան նորընտիր տնօրէնը, որոնք ուշի ուշով մտիկ ըրած են Գարեգին Պատրիարքին կողմէ ղրկուած յորդորը եւ գոհ տպաւորութեամբ մեկնած են, խոստանալով Զատիկին ալ ներկայ ըլլալ: Պատարագէն ետք հոգեհանգիստ կատարուած է եկեղեցիին նուիրատուներէն Յ. Լուսարարեանի, Գաէմեան, Թիմուրեանի ննջեցեալներուն: Ս. Փրկիչ հիւանդանոցի երկու հարիւր դրպանի եւ Գալֆայեան որբանոցին յիսուն պատի օրացոյցները սպառած են:

ԹԵՀՐԱՆ հասած են երկու ընկերներ, Տօքթ. Բաղտիկ Մինասեան եւ Խաչատուր Եգանեան, որոնք Իրանի կառավարութեան յանձնուած էին 207 պարսկահպատակ բանտարկեալներուն հետ, Խ. Միութեան կողմէ: Տօքթ. Բ. Մինասեան առեւանգուած էր պատերազմի ընթացքին (1944) Թաւրիզէն, իսկ երկրորդը Մոսկուա տարուած էր Ռումանիայէն:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ մէջ մեռած է Տիկին Մէրի Թոմպալաքեան (Այնթապցի): 1932էն ի վեր Օրն. Խաչի գործօն անդամ էր: Խորապէս անձնուէր, երախտապարտ ձգած էր հարիւրաւորներ:

ՊՈԼՍՈՅ Պատրիարքարանի Կեդր. մատակարար մարմինը (Կեդր. վարչութիւն) վաւերացուեցաւ ներքին գործավարութեան կողմէ, որ այդ մարմինին ենթակայ կը ճանչնայ ոչ միայն Ս. Փ. Հիւանդանոցի, Գալֆայեան եւ Գարակէօզեան որբանոցներու հոգաբարձութիւնները, այլեւ Ղալաթիոյ եկեղեցիին խնամակալութիւնը, Պէյօղլի եւ ուրիշ քանի մը փոքր թաղերու եկեղեցիներուն մատակարար մարմինները:

× Ս. Փրկիչ Ազգ. հիւանդանոցին պատասխանատու տնօրէն նշանակուած է ներքին հիւանդութեանց առաջնակարգ մասնագէտ Հայրօ Հայրապետեան:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ հայ գաղութին հոգեւոր հովիւ նշանակուած է Շահէ Արքեպս Աջամեան, Երուսաղէմի Պատր. Տեղապահին կողմէ, Բարգէն վարդապետի տեղ, որ քանի մը ամսուան համար Հնդկաստան գացած է: Պատր. տեղապահը արեւային հետ նոր Երուսաղէմ գացած է եւ ծանօթացուցած է ազգակիցներու եւ կառավարական շրջանակներու: Շահան արեղայ այժմ Եաֆա է եւ պարբերաբար պիտի այցելէ Հայֆայի եւ Ռէմլէյի հայ ժողովուրդին:

ՊՈԼՍՈՅ հայ կաթողիկէ համայնքը ընտրական յանձնաժողովին 14 անդամները իրենց ատենապետ Վռամշապուհ Կէօրէնի գլխաւորութեամբ հայ կաթոլիկ պատրիարքարանը կ'երթան, իրենց նիստը գումարելու, բայց դռները փակ գտան: Այս առթիւ «Թիւրք Սէսի» կը գրէ.— «Կը տեղեկանանք թէ հայ կաթոլիկ պատրիարքարանին մէջ, 5404թիւ օրէնքին ներհակ ըլլալով՝ կատարելապէս գաղտնի եւ առանց համայնքին լուր տրուելու, չորս հինգ քահանայի միջեւ գաղտնի ու կեղծուած ընտրութիւն մը կատարուած է ութ եկեղեցիներն ու բոլոր կալուածները ի ձեռին պահելու համար»:

× Պաշտօնական զեկոյց մը պատասխանելով այս մեղադրանքին, կ'ըսէ թէ գաղտնի քուէարկութիւնը տեղի ունեցաւ Սաքըզ Աղաճի պատրիարքարանին մէջ, ի ներկայութեան Պէյօղլուի առաջին նոտարութեան պաշտօնէին Րէշատ Ինանի եւ ներկայացուցիչներուն: Ընտրուեցան Պօղոս արք. Քիրէճեան, Սէթեան, Զոլաքեան եւ Էրքէլէթեան վարդապետներ:

ԿԷՏԻԿ ՓԱՇԱՅԻ (Պոլիս) դպրոցին հին եւ խարխուլ շէնքին տեղ նոր մը շինելու համար, ժողովուրդը մեծ ոգեւորութիւն ցոյց կուտայ: Եկեղեցիին ժամկոչը իբրեւ հիմնադրամ, նուիրած է հինգ հարիւր ոսկի: Այս նոր դպրոցին շինութեան համար ճարտարապետներ մինչեւ 200.000 ոսկիի ծախք մը կը նախատեսեն: Թաղ. խորհուրդի անդամները տասը հազար ոսկի տրամադրելով կը յուսան թէ ոչ միայն Պոլսոյ հայութիւնը, այլեւ արտասահմանի Կէտիկ Փաշացիները պիտի փութացնեն իրենց նուէրները:

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Համբարձում Պէրպէրեան որ Պէյրութէն Պոլիս գացած էր, շարք մը յաջող համերգներ տուած է, որոնք մեծ ընդունելութիւն գտած են: Պատրիարքը հրաւիրած է Բերայի եկեղեցին մէջ երգել երաժշտագէտին «Խորհուրդ Վարդանանցը» եւ «Եկեղեցին Հայկականը» (խմբերգ):

ԱՅՆՃԱՐԻ կեդրոնական հրապարակին ժամացոյցի աշտարակին շինութիւնները վերջացած են: Աշտարակին բարձրութիւնն է ինը մեթր: Աշտարակին Շինութեան եւ ժամացոյցին զետեղման աշխատանքներուն համար տիկ. Ծօրճ Մարտիկեան նուիրած է հազար տոլար:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՇՔԱՆՇԱՆ ՓԱԽՍՏԱԿԱՆ ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ

ՎԱԼԱՆՍ.— Անցեալ շաբաթ քաղաքապետական թատերասրահին մէջ տեղի ունեցաւ 1939-45ի պատերազմի փախստական գերիներու շքանշաններու բաշխումը, նախագահութեամբ Տրոմի նահանգապետ Պ. Թոմայի, եւ ի ներկայութեան Վալանսի քաղաքապետ Պ. Վիշնէի, ինչպէս եւ պետական եւ զինուորական պաշտօնատարներու ու տեղական թերթերու թղթակիցներուն:

Պատուոյ Ասպետի զինանշանով վարձատրուեցան ռազմագերիներու միութեան փոխ նախագահ՝ Պ. Լըքա, յաջորդաբար շքանշաններ ստացան տեղացի 12 գերիներ որոնց մէջ կային մեր ընկերներէն Ն. Թապոյեան (1942) եւ Յարութիւն Սեւլեան (1941), փախած գերմանական արգելարաններէն:

Պ. Լըքա սրտայոյզ ճառ մը խօսեցաւ իր եւ միւս գերիներու անունով եւ շնորհակալութիւն յայտնեց կառավարութեան ներկայացուցիչներուն: Արարողութիւնը վերջացաւ ընկերական տաք մթնոլորտի մէջ, շնորհաւորանքներով ու բաժակաճառերով:

× Վալանսի կռփամարտի ընկերութեան կողմէ կազմակերպուած երեկոյթի մը առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Յունուար 7ին, Փէժ տը Ռուսիյոնի մէջ, մեր երիտասարդ կռփամարտիկը՝ Միշէլ Բալուեան (16 տարեկան) մեծ վարպետութեամբ յաղթեց իր հակառակորդին՝ Պեթուանի (18 տարեկան), ստանալով արծաթէ շքանշան ու նիւթական նուէր մը: Հայ կռփամարտիկը Փետրուար 19ին պիտի մրցի իտալացի կռփամարտիկի մը դէմ: Նոր յաղթանակ եւ յաջողութիւն կը մաղթենք:

ԱՇՈՏ Ա.

քաղաքական իրաւունքներ, նման բոլոր միւս հայրենակիցներուն: Այս տարի եւս, Գեր. Տ. Սահակ Ծ. Վ. Փափազեան ուղարկուեցաւ որպէս այցելու հովիւ, տանելով անոնց հոգեւոր մխիթարութիւն, մեր գրաւոր եւ իր բերանացի խօսքերով, ամէն տեղ կատարելով նաեւ եկեղեցական պաշտամունք, մատուցանելով Ս. պատարագ եւ մատակարարելով եկեղեցւոյ սուրբ խորհուրդները: Ամենուրեք նա արժանացած է տեղական կառավարութեան յոյժ բարեացակամ վերաբերումին, նաեւ գոհունակութեան՝ պատրիարքարանիս կողմէ կարգադրուած այս այցելութեանց մասին:

Ունինք եկեղեցիներ Կեսարիոյ՝ Էվէրէք-Ֆէնէսէի, Հաթայի Վաքըֆ գիւղին, Տիարպաքըրի եւ Իսկէնտէրունի մէջ: Բաց ի վերջինէն, միւսները ունին իրենց սեփական քահանաները, որոնք կապուած կը մնան իրենց հօտին հետ, ըստ կարողութեան հովուելով զանոնք եւ գոհացում տալով անոնց հոգեւոր կարիքներուն, հակառակ իրենց նիւթական ոչ նախանձելի կացութեան: Եկեղեցիէ զուրկ են տակաւին միւս տեղերը: Օրտուն ալ ունի իր քահանան՝ առանց եկեղեցիի: Սվազ ստացած է պետական արտօնութիւն՝ շինելու եկեղեցի մը, որուն համար գետին մըն ալ գնուած կայ տեղւոյն համայնքին կողմէ. իսկ շինութեան համար կը սպասուի դուրսի օգնութեան: Դիմում եղած է նաեւ Մալաթիոյ համար: Խոստացուած է տալ պաշտօնական արտօնութիւնը, երբ լրացուի ձեւակերպութեան մը պակասը: Հասկնալի է, որ մենք այդ շրջաններուն մէջ ունինք զգալի պակասներ, որոնց լրացման համար պարտինք զգուշաւորութեամբ սպասել պատեհաւոր եւ ձեռնտու առիթներու: Այդ պակասներու կարգին հարկ է յիշել, օրինակ, հայ եկեղեցիներու հետ՝ նաեւ հայ նախակրթարաններու չգոյութիւնը, եւ գոյութիւն ունենալու պարագային, եկեղեցական եւ կրթական պաշտօնեաներ ճարելու գրեթէ անկարելիութիւնը, գոնէ ներկայիս:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (62)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Խօսակցութիւնը դարձաւ այն հարցի շուրջ թէ՝ ո՞վ պիտի վերադառնայ Մշոյ աշխարհը: Չէինք կարող թողնել այդ շրջանը առանց պատասխանատու անձի: Մէկը վերադառնալու էր այդ քաջարի ժողովրդին գիրկը:

Բոլորս մէկ որոշեցինք, որ Անդրանիկը չի կարող այդ մէկը լինել, եւ նա առանց այլեւայլի պէտք է երկրից դուրս գնայ:

Անդրանիկը, ի հարկէ, ընդդիմացաւ.

— Եթէ մէկը կայ Մշոյ աշխարհը վերադառնալու, այդ ես եմ լինելու: Ես եմ եղել նրանց բոլոր դժբախտութեանց պատճառը: Որպէսզի ապագային մայրերը ինձ չանիծեն, ես, մի քանի օր հանգստանալէ յետոյ, պատրաստ եմ դառնալու Մշոյ հերոս եւ նահատակ ժողովրդի գիրկը:

— Մուրատը, իրեն յատուկ յուզիչ բառերով ասաց.

— Այո, Անդրանիկ, բոլորիս էլ ցանկութիւնն այն է, որ դու մնաս այս աշխարհը, դու ժառանգես Աղբիւր Սերոբի լեռները, եւ այս քաջարի հերոսների կողքին լինես: Բայց պարագաները այնպէս են դասաւորուել, որ քո հոս մնալը անհնարին է: Քո պատճառով հալածանքները օր ըստ օրէ պիտի շատնան: Բանտարկեալներու թիւը աւելի պիտի մեծնայ: Ասա, այդ կերպով հայրենիքը մի բան պիտի շահի՞: Ոչ, բացի վնասից, ուրիշ օգուտ պիտի չլինի: Երբ դու անցնիս արտասահման, քո բողոքի ձայնը կը բարձրացնես, եւրոպական թերթերը կ'արձագանգեն: Այն ատեն այստեղի բռնութիւններն ու հալածանքները կը մեղմանան, եւ ժողովուրդը մի քիչ ազատ շունչ կը քաշէ: Իմ կարծիքով, ոչ դու, ոչ էլ Գէորգ Չաւուշը պէտք է մնաք հոս:

Գէորգ Չաւուշը օձից խայթուածի պէս վեր թռաւ եւ ասաց.

— Չէ, Մուրատ, դու գեղեցիկ կերպով Անդրանիկի մասին խօսեցիր, վերլուծեցիր թէ՝ ինչո՞ւ նա պէտք չէ մնայ: Բայց իմ մասին ոչ մէկ պատճառ կայ: Դեռ ես այն ահն ու սարսափը չեմ ձգած թուրք զինուորների մէջ: Ուրեմն, իմ երկիր մնալ կամ չմնալս մեծ նշանակութիւն չունի: Էլ չգիտեմ, թէ ինչո՞ւ ինձ էլ Անդրանիկի կարգին դասեցիր:

— Այդ իմ համոզմունքն է: Ես էլ չեմ մնայ, ես էլ կ'ուզեմ արտասահման գնալ: Թէ ինչո՞ւ չեմ մնայ, այդ մասին բացատրութիւն որ ուզէք, կրնամ տալ:

— Լաւ, ասաց Անդրանիկը. ես չմնամ՝ վտանգաւոր է. դու չմնաս՝ վտանգաւոր է. Գէորգ Չաւուշը՝ նոյնպէս: Ուրեմն, այս ժողովուրդը անտէ՞ր թողնենք եւ հեռանանք:

— Քաւ լիցի, իմ պաշտելի ժողովուրդը երբեք չեմ ուզեր թողնել առանձին եւ հեռանալ, ասաց Մուրատը.— Բայց երբ կը տեսնեմ, որ ներկայիս մեր հոս մնալովը շահ չենք կարող բերել անոր կեանքին, գոնէ աղէտներու եւ նորանոր հալածանքներու պատճառ չդառնանք: Առայժմ Մշոյ աշխարհը ուրէ մարդ թող չգնայ:

— Մենք կը հեռանանք Վանայ շրջանը, ասաց Իսօն (Կորիւնը), եթէ մեզ պահեցին, մի ժամանակ հոն կը մնանք: Հոս մի քիչ կը խաղաղի: Յետոյ կը խորհինք: Գուցէ կազմակերպութիւնը արտասահմանից մի նոր ուժ ուղարկէ՝ Մշոյ քայքայուած շրջանները նորից վերակազմելու համար: Թէեւ բոլորովին քայքայուած չեն, բայց թշնամին իր ծանր թաթը դրել է գիւղացու գլխին, եւ սաստութիւն է տիրել: Մի տաք շունչ կրնայ հալեցնել այդ բոլոր սառերը:

Երկար վիճեցինք՝ թէ ո՞վ պիտի մնար, ո՞վ պիտի հեռանար: Ուէէ եզրակացութեան չկարողացանք հասնիլ: Մեզանից ամէն մէկը ուզում էր մնալ եւ չհեռանալ ժողովրդի ծոցից:

Որոշեցինք կանչել նաեւ երեք գիւղերի խմբապետներին եւ նրանց էլ կարծիքը լսել:

Շամիրամից երկու սուրհանդակներ ճանապարհ դրինք: Մէկը Ջրհոր՝ Փոփերի տեղէն, միւսն էլ Դանիէլի (Տելեմաքի), որպէսզի շուտով գան: Պէտք էր որ այդ գիշեր իսկ որոշէինք: Որքան շուտ այդ շրջանից հեռանայինք, այնքան լաւ: Շրջանը մասամբ կանգուն էր մնացել, գոնէ մենք պատճառ չդառնայինք նրա աւերման:

Երկրորդ հարցն այն եղաւ թէ՝ եթէ խմբապետներէն ուէէ մէկը չհեռանայ, գոնէ զինուորների թիւը պէտք է պակասեցնե՞նք թէ ոչ: Այս մասին այն եզրակացութեան եկանք, որ մի առաջնորդի հետ 30 տղաներ Թուխի եւ Խնձորկինայ լեռներով ղրկենք Կառկառ: Այնտեղից նրանք ապահով միջոցներով կրնային անցնիլ Վան, եւ ապա՝ Պարսկաստան:

Այդ ճամբով պիտի գնային Վարդենիսի Հասրաթը, Մշեցի Արամը, Եղօն, Արդաւանից Վահանը, Վարդենիսի Մուրատը եւ մի քանի աչքի զարնող ընկերներ: Որոշումը վաղն իսկ երեկոյեան գործադրութեան պիտի դրուէր:

Այդ 30ը 90էն հանելէ յետոյ, կը մնար վաթսուն հոգի:

Նորից «մաղեցինք»: Պիտի գնային 40 հոգի եւս: Որով կը մնար միայն մեր խումբը, որի մի մասն էլ արդէն տեղացիներ էին եւ նեղ պարագաներին կրնային գիւղական հագուստներ հագնիլ ու մնալ իրենց գիւղերի մէջ:

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՅՐ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարը ճառ մը խօսելով Երեսփ. Ժողովին մէջ, պարզեց կառավարութեան քաղաքականութիւնը Ֆորմոզայի հարցին եւ առհասարակ Չինաստանի մասին: Իր առաջարկն է համակեցութիւն հաստատել երկու Չինաստաններու միջեւ, դիւրացնել կռիւներու դադարումը: Նախարարը անհրաժեշտ կը գտնէ թշնամութեանց դադարումը, կարմիր Չինաստանը ընդունելու համար Ազգաժողովին մէջ: Այս առթիւ ցաւյայտնեց զանազան կղզիներու դէմ կատարուած յարձակումներուն մասին եւ մեղադրեց որ Չինաստան յարաճուն պայքար կը մղէ Ֆորմոզայի ազատագրման համար:

× Մ. Նահանգներու ծերակոյտին երկու յանձնաժողովները հաւանութիւն յայտնեցին Այզընհաուըրի պահանջած լիազօրութեան: Կը մնայ ամբողջական քուէարկութիւնը:

× Ազգայնական Չինացիները կը շարունակեն ռմբակոծել յարձակման ենթարկուած կղզիները:

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

Նախարարական խորհուրդը երկար նիստ մը գումարեց, քննելու համար արեւածեալներուն կացութիւնը: Ներքին նախարարը մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդեց, եզրակացնելով թէ ողողումները ազգային աղէտի մը համեմատութիւն ստացան: Այժմ միջոցներ ձեռք առնուած են, ճամբաները, երկաթուղիները, զանազան շինութիւններ նորոգելու, ինչպէս եւ աղէտեալներուն օգնելու համար, որպէսզի համաճարակներ չծագին:

Ժողովը ներքին նախարարին տրամադրութեան տակ դրաւ յիսուն միլիոն ֆրանք, իբրեւ անմիջական օգնութիւն, իսկ 54 միլիոն ալ՝ առանձին. ուրեմն համագումար 104 միլիոն ֆրանք: Աշխատանքի նախարարին առաջարկով, նուազագոյն աշխատավարձքի վրայ 75 առ հարիւր հատուցում պիտի վճարուի անգործութեան դատապարտուած ամուրիներու, իսկ 85 առ 100 անոնց որ գոնէ մէկ անձի հոգ ունին: Այս մասին օրինագիծ մը պիտի ներկայացուի Ազգ. Ժողովին:

Առժամեայ տեղեկագրի մը համաձայն, ողողուած են 314.300 հեկտար տարածութիւն, 43.221 բնակարաններ, այլուր փոխադրուած են 51.176 անձեր, փակուած են 1347 ճարտարագործական հաստատութիւններ, անգործութեան դատապարտուած են 48.390 քաղաքացիներ:

Աղէտեալներուն օգնութեան հասնելու համար տրամադրուած են 870 պահակներ, 19.747 հրշէջներ, 4282 զինուորներ եւ 21.514 կամաւորներ:

Հատուցում պիտի տրուի նաեւ այն պաշտօնեաներուն որոնց հաստատութիւնները ստիպուած էին դադրեցնել աշխատանքը:

× Սէնի ջուրերը արագօրէն կ'իջնեն, բացի Ռուանի շրջանէն ուր մեծ մտահոգութիւն կը տիրէ: Գաւառի մէջ երթեւեկը վերահաստատուած է շատ մը ճամբաներու վրայ:

Ամերիկեան օդանաւային ուժերը 45 թոն ուտեստ եւ պիտանի առարկաներ տրամադրեցին աղէտեալներուն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Միջազգային գիրքերու Հրատարակչականը կը ծանուցանէ թէ «Սլաւները» անունով հանդէս մը լոյս պիտի տեսնէ ռուսերէն, իբրեւ օրկան Խ. Միութեան սլաւական կոմիտէին: Իր նպատակը պիտի ըլլայ «լուսաբանել Խ. Միութեան արտաքին եւ ներքին քաղաքականութեան խնդիրները, ծանօթացնել սլաւ ժողովուրդներուն կեանքը, յօդուածներ հրատարակել սլաւական կազմակերպութեանց գործունէութեան եւ գիտական աշխատանքներու մասին, պայքար մղել խաղաղութեան համար, ջատագովել ժողովուրդներու բարեկամութիւնը եւ միջազգային գործակցութիւնը»:

ՀԱԶԱՐ ՖՐԱՆՔՆՈՑ կեղծ թղթադրամներ երեւան հանուած էին անցեալ հոկտեմբերին, Փարիզի մէջ: Ոստիկանութիւնը շարունակելով իր քննութիւնները, ձերբակալեց 10–12 հոգի, մէկը կին, Տիկին Տեյլաւիէնա: Կեղծերը շինուած են դէշ թուղթի վրայ, եւեւի նարնջագոյնը աւելի շեշտուած: Եւ սակայն կը ծախուէին հատը 400 ֆրանքի:

ՏՕՆԱԾԱՌ ԽՆՋՈՅՔ
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած է Յ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի Ցոյներու սրահին մէջ (5 ռիւ Պօնըփուա) ժամը 3ին:

Գեղարուեստական բաժին, արտասանութիւն, հայկ. պարեր եւ շարժանկար մանուկները զուարճացնելու համար: Ժամը եօթէն մինչեւ ժամը 10 եւրոպական պար: Ճոխ պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով:

ՓԱՐԻԶԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոմոնի Թաղ. խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ Հայր. Պատուիրակ Գեր. Տ. Սերովբէ Ծ. վրդ. Մանուկեան Ս. պատարագ պիտի մատուցանէ եւ պիտի քարոզէ Պոմո՛ի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ այս կիրակի առաւօտ: Սիրով կը հրաւիրուի ժողովուրդը:

ՏԱՐԵՄՈՒՏԻ ԳԻՆԵՋՕՆ

Ի նպաստ Ժանթիյիի, Պլսէթրի, Փորթ տ'Իթալիի շրջանի հայկ. դպրոցին:

Նախագահութեամբ եւ սեղանապետութեամբ վաստակաւոր դերասան Ա. ԳԸՄ-ԲԷԹԵԱՆԻ:

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Ժանթիյիի Նախկին Ռազմիկներու սրահին մէջ, 17 ռիւ Ռէմօն Լըֆէպիւռ:

Կը հրաւիրուի շրջանիս երկսեռ հասարակութիւնը միասին վայելելու այս բացառիկ խնջոյքը:

Երգ, պար եւ հայկ. երգապնակներ:

Հաճելի մթնոլորտ:

ԽՆՋՈՅՔ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ց. Կապոյտ Խաչի Սէն Լուի մասնաճիւղը կազմակերպած է ընկերահամակրական խնջոյք մը, այս շաբաթ ժամը 21ին, Ազգ. դպրոցին մէջ:

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները եւ բարեկամները:

ՄՈՒՐԱՏԻ ՕՐԸ

Սեբ. «Մուրատ» Ուսումնասիրաց Տէսինի մասնաճիւղը մեծ պատրաստութեամբ կը տօնէ Սեբաստացի Ազգ. հերոս

ՄՈՒՐԱՏԻ ՕՐԸ

Այս կիրակի՝ ժամը 15ին Փոն տը Շէբիւի յունական սրահին մէջ:

Տօնակատարութենէն վերջ պիտի ներկայացուի Երուանդ Օտեանի

«ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ»Ն

Երեք արար, երեք ժամ անընդհատ ծիծաղ: Ղեկավարութեամբ Պ. Միհրան Շիրվանեանի եւ սիրայօժար մասնակցութեամբ կարող ուժերու:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Յունուար 23ին մեր մրցումը ընդդէմ Քոլոմպ Սփոռի յետաձգուեցաւ ողողումներու պատճառաւ: Ինչպէս ուրիշ շատ մը մրցումներ:

Այս կիրակի, պիտի հանդիպինք Սթատ տը Լ'էսթի, մեր դաշտին վրայ: Երթին հաւասար մնացած էինք մէկով մէկ: Այս խումբը այժմ վերջիններուն շարքին կը պատկանի, որով կը կարծենք թէ Ալֆորվիլի Հայ Մարզականը դժուարութեամբ յաղթանակ մը պիտի տանի:

Զ. Մուրատեան

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

Տեղի պիտի ունենայ Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ, 27 Փետրուար, կիրակի, ժամը 15ին:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Այս առթիւ հրապարակ հանուած են նուիրատոմսեր:

Բոլոր նուէրները պիտի ծանուցուին «Յառաջ»ի մէջ:

Ձեր նուէրները կրնաք ղրկել նաեւ «Յառաջ»ի կամ հայ գրավաճառներուն միջոցաւ, կամ յանձնել անոնց որ պիտի ներկայանան, փոխան ստացագիր-նուիրատոմսի:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կառվարենց» խումբին կողմէ, կիրակի 6 Փետրուար ժամը 15ին Սալ Կալման, (Փլաս տը լա Կար):

Կը ներկայացուի ԲԱԽՏԻՆ ԱՆԻՒԸ (Գրիգոր Վահանի), թատերգ. 3 արար Ղեկավարութեամբ Պ. Միհրան Շիշմանեանի:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Անիէռ-Իսիի երգչախումբին ղեկավարութեամբ Պ. Գայիշեանի: Ժամը 19էն սկսեալ եւրոպական պար,

Հաղորդակց. միջոց.— Շոգեկառք Կառ տիւ Նորէն ժամը 14.40, Օթօպիւս Փորթ տը լա Շափէլ 256 թիւ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նիսի Կրօն. ընկերակցութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս շաբաթ առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ յաւէտ ողբացեալ Նուպար Գ. Կիւլպէնկեանի ծննդեան տարեդարձին առթիւ, ինչպէս եւ ազգային բարերար տիար Գալուստ Կիւլպէնկեանի առողջութեան համար մաղթանքներ պիտի ըլլան:

Կը հրաւիրուի գաղութը իր յարգանքը մատուցանելու:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի, պիտի պատարագէ Տ. Պսակ քհնյ. Հայրապետեան: Մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Վ. Ճըլտիկեան գերդաստանի ննջեցեալներու յիշատակին:

ՅՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ց. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Յակոբ Ազիզեանէ, իր եղբօր մահուան առթիւ, հինգ հազար ֆրանք, Ց. Կ. Խաչի կազդուրման շէնքին նորոգութեան համար:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ողբացեալ Տիրան Սալմասլեանի մահուան առթիւ՝ փոխան ծաղկեպսակի՝ Տէր եւ Տիկ. Թորգոմ Նալպանտեան 2000 ֆր., Տիկին Թիւֆէնկճեան եւ Տէր Տիկ. Լեւոն Ճէրահեան երկու հազար ֆրանք, եւ Տէր եւ Տիկին Տիգրան Գահվէճեան հազար ֆրանք կը նուիրեն Ց. Կապ. Խաչի օդափոխութեան կայանի շէնքին նորոգման ֆոնտին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 21ին Լը Ռէժանի վերնայարկը: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն սակրոշաբար ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր եւ Րաֆֆի խումբերը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը:

ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, Սարսէլի ծանօթ հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արցութեան« խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս երկուշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, դպրոցի սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ՊԱՆԵՒՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին, Ավընիւ Սաքսի անկիւնի սրճարանի ներքնասենեակը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՍԵԲ. ՄՈՒՐԱՏ Ուս.ը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները եւ հայրենակիցները այս կիր. ժամը 15ին Իսիի Խրիմեան սրահը: Կը խնդրուի բոլորէն ներկայ ըլլալ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Քաֆէ Գոհարի սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը շատ կարեւոր է:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին ընդհ. անդամական ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ց. Կ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Մալաթեանէ հազար ֆր. իր թոռան ծննդեան առթիւ: Տիկին Մարիամ Պիպէրեանէ հազար ֆր. Կաղանդի առթիւ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Imp. Araxes - 46. Rue Richer. Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 29 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

SAMEDI 29 JANVIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7584 31e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2995

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԱՄ

Ճակատագրական պահու մը, 1919 Յունուարին, պատմութիւնը կ'արձանագրէր երկու անդարմանելի կորուստներ, — երկուքն ալ հետեւանք համաճարակի :

Յունուար 19ին կը հիջէր Ռոստոմը : Տասը օր ետքը՝ 29ին, Արամը : Առանց լուր ունենալու անոր մահէն :

Պահը ճակատագրական էր անոր համար որ, արմատախիլ, արիւնաթաթախ եւ ճղակտոր ժողովուրդ մը հրաշքի կը սպասէր, ոտքի կանգնելու համար, իսկ հրաշագործները մատի վրայ կը համբուէին :

Փոթորկէ փոթորիկ նետուած, Արամը (Մանուկեան) գոնէ սփոփանքն ունեցաւ տեսնելու հայրենիքի նոր կորիզը եւ անոր աճումը :

Արտաքին դաւեր խորտակած էին առաջին կորիզը, այն որ հիմնուած էր Վասպուրականի մէջ (1915 Ապրիլ) :

Պայքարը շարունակուեցաւ մինչեւ Արարատեան դաշտ : Եւ, երեք տարի ետք, մարմին կ'առնէր երկրորդ կորիզ մը, աւելի հաստարմատ եւ տոկուն : Այն որ Երկինքէն ինկած պարգեւ մը կը համարուի այսօր ...

Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին, երբ առաջին անգամ կը ծանօթանայինք Վանի Արամին հետ, որո՞ւ միտքէն կ'անցնէր թէ նախախնամական դեր մը պիտի կատարէր ան, հայ ժողովուրդի պատմութեան ամէնէն եղերական մէկ շրջանին :

Ոչ մէկ արտակարգ երեւոյթ իր արտաքին յայտութեանց մէջ :

Համեստ եւ մարդամօտ, մտերմօրէն կը խօսէր ամէնուն հետ : Հասուն էր շունչը եւ տաք :

Իր դէմքին վրայ կ'երեւար կենդանի կնիքը անլուր տառապանքներու : Սաստկապէս կը տառապէր սուր յօդացաւէ մը :

Եւ սակայն, ոչ մէկ տրտունջ : Կը սիրէր կարդալ, սերտել եւ թելադրութիւններ ուղղել երիտասարդութեան :

Ընդհանրապէս կը խուսափէր ճառերէն : Բայց եթէ ստիպուէր խօսիլ, կրակէ բառեր էին որ կը հոսէին իր բերնէն, ինչպէս տեսանք անգամ մը, Սկիւտարի մէջ :

Առատ մը կ'իմանայինք թէ Սեւ Ծովու ափերը, Օրտու ղրկուած է իբրեւ տնօրէն – ուսուցիչ դպրոցին :

Սիրով կը ստանձնէր որեւէ աշխատանք, ինչպէս ուրիշ սքանչելի տիպարներ՝ իր սերունդէն :

Եւ երբ կրկին Վան կը վերադառնար, կը թուէր թէ ամբողջ աշխարհ մը կը բացուէր իր առջեւ, թեւ տալով իր բոլոր ընդունակութեանց զարգացման :

Համիտեան շրջանին, ջրուղիներու մէջ արգելափակուած կալանաւորը դարձած էր տիրական դէմք մը, որ յեղափոխական եւ քաղաքական գործունէութեան միջնաբերդի մը վերածեց պատմական Վասպուրականը, Ա. Վռամեանի եւ Իշխանի հետ :

Իր խօսքը կշիռ ունէր ազգային թէ պետական շրջանակներու մէջ : Իր շունչը կը սաւառնէր ամէն տեղ : Բազմազան հանրօգուտ նուաճումներ կը կատարուէին իր շուքին տակ :

Արամ յարդանք պարտադրած էր նոյն իսկ Թուրք հրամանատարին, երբ ան Երեւանի դուռները կը ծեծէր 1918 մայիսեան ճգնաժամին առեն :

Ոչ ոք յաջողած է այնքան հարազատօրէն պատկերացնել իր դիմագիծը, հայրենանուէր ճիգն ու աշխարհայեացքը, որքան Ռուբէնը իր Յուշերուն մէջ :

Ինքն ալ ունի յուշեր, գրի առնուած՝ ընկերներու պնդումով : Այնտեղ կը պատմէ, յեղափոխական պարզութեամբ, ինչ որ խորհած եւ կատարած են :

Ինքնատիպ էին իր տեսութիւնները՝ Հայաստանի աշխարհագրութեան եւ ժողովուրդի մասին :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷ.— ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆՑ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՄԸ ԵՒՆ.

Տեղական թերթերը մանրամասնօրէն կը բացատրեն թէ Պ. Մենտէս Ֆրանս նորէն ծանր տագնապի մը մատնուած է, բազմաթիւ պատճառներով : Շատեր կը կարծեն թէ մեծ դժուարութեանց պիտի հանդիպի յառաջիկայ շաբթու, Հիւս. Ափրիկէի մասին եղած հարցապնդումներու քննութեան առեն :

Վարչապետը, որ եօթը ամիսէ ի վեր արտաքին գործերու նախարարութիւնն ալ կը վարէր, անցեալ օր Պ. Էտկառ Ֆորի փոխանցեց այդ պաշտօնը եւ այսուհետեւ իր ճիգերը պիտի կեդրոնացնէ ելմտական, տնտեսական եւ ընկերային բարենորոգումներու վրայ :

Առջի օր դեկուցում տալով Հանրապետութեան Խորհուրդի (Ծերակոյտ) յանձնաժողովներուն առջեւ, թելադրեց փութացնել Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը, որ տեղի պիտի ունենայ Փետրուարի ընթացքին :

Մէկ շաբաթէ ի վեր վարչապետը կը բանակցի Թունուզի ներկայացուցիչներուն հետ, լուծելու համար ներքին ինքնավարութեան խնդիրը, որ կը քաշքշուի վեց ամիսէ ի վեր : Իրազեկներ կը կարծեն թէ դեռ երկար պիտի տեւեն բանակցութիւնները, մինչդեռ Պ. Մենտէս Ֆրանս կը յուսար վերջացնել անցեալ դեկտեմբերին : Թունուզի Ֆրանսացի գաղթականները կը կարծեն թէ վարչապետը շատ զիջումներ կը կատարէ : Նոյն վախերը կը տիրեն Ալժերիոյ մասին : Պ. Մենտէս Ֆրանս յայտարարեց թէ ոչինչ պիտի ընէ առանց խորհրդարանին հաւանութեան : Պ. ԺաքՍուսթէլի անուանումը իբրեւ կուսակալ Ալժերիոյ նոյնպէս տհաճութիւն պատճառած է կարգ մը շրջանակներու մէջ : Այս անուանումով Պ. Մենտէս Ֆրանս կը յուսայ շահիլ զօր. տը Կոլի նախկին կուսակիցներուն քուէները :

Նոր կուսակալը, որ յառաջդիմական կը համարուի, հակառակ էր Փարիզի համաձայնութեանց եւ վերջերս Լեհաստան այցելեց :Աջակողմեան թերթերը կը վախնան որ ան զիջումներ կատարէ Հիւս. Ափրիկէի մէջ : «Ֆիկառօ»ն ալ վերապահ է իրեն հանդէպ :

× Ծերակոյտին յանձնաժողովներուն առջեւ խօսած առեն, վարչապետը պատասխանելով զանազան հարցումներու, յիշեցուց թէ կարգ մը զէնքեր արգիլուած են Գերմանիոյ համար, մասնաւորապէս հիւլէական ռումբերը : Սպառազինութեանց հակակշռի մասին որոշումներ պիտի տրուին պարզ մեծամասնութեամբ, իսկ զէնքերու արտադրութեան մասին՝ երկու երրորդի մեծամասնութեամբ : Յետոյ բացատրեց թէ Ֆրանսան ազատ պիտի ըլլայ իր զինուորները տեղափոխելու, ի հարկին քաշուելովմիացեալ հրամանատարութենէն, անշուշտ նախապէս լուր տալով : Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ տրամադրելիք զօրքի մասին ալ խօսելով, Պ. Մենտէս Ֆրանս հաստատեց թէ Գերմանիան պիտի տայ 12 զօրաբաժին եւ թէ որեւէ գաղտնի համաձայնութիւն չէ կնքուած : Եւ եզրակացուց.

— «Կարելի է հակառակ ըլլալ Փարիզի համաձայնութեանց : Բայց եթէ մէկը թեր է համոզումով կամ համակրութեամբ, պէտք չէ առելութեան մթնոլորտ մը ստեղծուի, վասն զի այն առեն կապուած պիտի ըլլանք համաձայնութիւններով, առանց անհրաժեշտ հեղինակութիւնը տալու կառավարութեան» :

Միջանկեալ ցաւ յայտնեց Ազգ. Ժողովին մէջ պարզուած երեւոյթներուն առթիւ եւ մաղթեց որՀանրապետութեանԽորհուրդը թեր քուէարկէ ստուար մեծամասնութեամբ, առանց փոփոխութիւններ կատարելու : Ապա թելադրեց փութացնել վաւերացումը :

Սարի մասին եղած հարցումներուն ալ պատասխանելով, ըսաւ թէ քաղաքական խնդիրը լուծուած է եւ միայն տնտեսական հարցերու մասին կրնան դժուարութիւններ ծագիլ :

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

*

« ՋՆՋԵՑԷ՛Ք ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ »

Զօրավար մըն է որ կ'արձակէ այս կոչը : Եւ ամերիկացի :

Ամէնքդ ալ իմացած էք իր անունը, — Մըք Արթըր, ընդհ. հրամանատար Ծայր. Արեւելքի ամերիկեան ուժերուն : Յետոյ հրամանատար Քորէայի միջազգային բանակին :

Բազմաթիւ ճակատամարտներ մղած եւ յաղթանակ շահած, կ'ուզէր Քորէայի պատերազմն ալ սաստկացնել, տարածել սահմանէն անդին, Չինաստան, երբ ետ կանչուեցաւ Մ. Նահանգներու նախագահին կողմէ :

Ուրեմն, այս ծայրայեղ զօրապետն է որ կը պահանջէ ջնջել պատերազմը ...

Յունուար 27ին ճառ մը կը խօսէր հեռաւոր Լոս Անճելըսի մէջ (Քալիֆորնիա), իր ծննդեան 75ամեակին առթիւ սարքուած հանդէսի մը մէջ, երբ վճռապէս յայտարարեց թէ արդիական պատերազմը կրնայ բնաջնջել երկու կողմերն ալ :

Եւ անմիջապէս պարզեց իր տեսակէտը, չարը խափանելու համար.

— ««Մ. Նահանգները թող յայտարարեն թէ բոլորովին տրամադիր են ջնջելու պատերազմը, համախորհուրդ՝ աշխարհի մեծ պետութեանց հետ : Այդ յայտարարութիւնը մողական ազդեցութիւն մը պիտի գործէ :

Զօրավարին կարծիքով, միջազգային յարաբերութեանց ներկայ լարումը յառաջ եկած է հետեւեալ պարագաներէն,—

Խորհրդային աշխարհը կը հաւատայ թէ Արեւմուտքը վճռած է իր վրայ յարձակիլ ուշ – կանուխ :

Միւս կողմէ, ազատ աշխարհը կը հաւատայ թէ «Սովետները վճռած են յարձակիլ մեր վրայ» :

— «Երկուքն ալ կը սխալին» :

Ամերիկացի զօրավարը համոզուած է թէ ժողովուրդները խաղաղութիւն կ'ուզեն երկու ճակատին վրայ, քանի որ պատերազմը յառաջ պիտի բերէ փլուզում եւ աղէտ :

— «Բայց, զինուորական պատրաստութեանց փութացումը կրնայ մեքենաբար յանգիլ պայթումի մը» :

Ինչպէս կ'երեւայ, ամերիկացի զօրապետը առ նուազն յիսուն տարի զինուորական կեանք վարելէ ետք, այն եզրակացութեան յանգած է թէ անօգուտ են պարտադրիչ զինուորութիւնը, զինակցութիւնները եւ սպառազինութիւնները :

Հաւաքական ապահովութեան ալ չի հաւատար :

Կը մնայ միանգամ ընդ միշտ ջնջել պատերազմը :

Ի՞նչպէս : Տարիներ առաջ, 1928ին, դաշինք մը կնքուած էր Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ (Պրիան – Քելլոկ), որպէսզի կառավարութիւնները պատերազմի չդիմեն, վէճերը խնդիրներ լուծելու համար :

Շատ չանցած, երկու պատերազմներ պայթեցան : Իտալեւեթովպական պատերազմը 1935ին, եւ յետոյ Բ. աշխարհամարտը (1939 – 45) : Առանց հաշուելու բազմաթիւ զինեալ ընդհարումներ :

Դեռ երէկուան պատմութիւն է Քորէայի պատերազմը, իսկ Ամերիկացիները իրենք ամէնէն աւելի մտահոգ են, Ֆորմոզայի հարցին առթիւ ....

Իմ համեստ կարծիքով, պատերազմը կը դադրի երբ բոլոր ժողովուրդներն ալ դառնան գայլ : Եւ կամ... գառնուկ :

Ուրիշ խօսքով, կատարեալ ցնորք :

ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԾԱՅՐ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՉԵՆ ՓԱՐԱՏԱԾ

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ ծերակոյտը այնքան ալ տրամադիր չէ անմիջապէս քուէարկելու Այզընհաուըրի պահանջած լիազօրութիւնը : Միակ անկախ ծերակուտականը բաւական յուզում պատճառեց, «պատերազմի յայտարարութիւն» համարելով կառավարութեան որոշումը : Այս առթիւ բացատրեց թէ «տարիներ պիտի տեւէ կռիւը եւ արդիական զէնքերն ալ բաւական պիտի չըլլան, եթէ Մ. Նահանգները զինուորական գործողութեան ձեռնարկեն ասիական ցամաքին վրայ» :

Լաւատեսներ կը կարծեն թէ տրամաբանական է նախագահին պահանջը, նկատի առնելով Փըրլ Հարպըրի (ճափոնական յարձակում) եւ Քորէայի դէպքերը : Այզընհաուըրի բոլոր խորհրդականները միաձայնութեամբ թելադրած են Չինաստանի ուղղուած ազդարարութիւնը կատարել հրապարակաւ, եւ ոչ թէ գաղտնապէս, դիւանագիտական ճամբով :

× Ամերիկեան թերթերու աշխարհահռչակ թղթակից մը, Էլոփ, վերլուծելով Ֆորմոզայի դէպքերը, կ'ըսէ թէ «կացութիւնը կրնայ պատերազմի յանգիլ : Անշուշտ արդար է չինական ցամաքը ռմբակոծելու որոշումը, եթէ յարձակում գործուի, բայց պէտք է աչօք բացօք նըկատի առնել ատոր վտանգը, մէջն ըլլալով պատերազմը» :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՅԷՍԸ ՆՒ ՓԱԹԹՈՑԸ ԷՐԶՐՈՒՄԻ ՄԷՋ

Թուրքերէն Ենի Սապըքամըշ թերթը կը գրէ, «Ողբալի Քաղաք, Էրզրում» խորագրով.—

Հապա Էրզրումի չարշաֆի, քօղի նորոյթին ի՞նչ կ'ըսէք : Պողոտաներն ու շուկաները սեւ ուրուականներու արշաւանքին ենթարկուեր են : Այս ուրուականները կառավարչատան, ոստիկանական պահականոցներուն մէջ ալ կը տեսնէք, «Փոթուր»աւոր այրեր, փէս դրած հօճաներ, կանանչ «հարմանի»ներով իմամներ, ազատ համարձակ կը շրջագային :

Էրզրումի մէջ տարազի օրէնքը գործադրելու պաշտօն ունեցողները ի՞նչպէս կրնան արտօնել որ օրէնքը բռնաբարուի իրենց աչքին առջեւ :

Այն շրջանին երբ Թուրք կնոջ այրերուն հաւասար իրաւունքներ տուած ենք, տխուր է տեսնել որ մեր մեծ քաղաքներէն մէկուն մէջ կինը նորէն «չարշաֆ»ին եւ քօղին մթութեանը մէջ թաղուած է : «Չարշաֆ»ը որո՞նք կը գործածեն, քօղը որո՞նք կ'անցընեն, ասոնք Էրզրումի տեղացինե՞րն են թէ ոչ, չենք գիտեր : Միայն սա գիտենք որ Էրզրումի մէջ յետադիմութիւնը գլուխ ցցած է : Կինն ու աղջիկը ծածկելու համար «չարշաֆ»ի եւ քօղի ապաստանիլ քաղաքակրթութիւն չէ : Դէպք ու տեղ ցոյց տալով ապացուցանողներ կան թէ Էրզրումի մէջ քանի մը մէտրէսէներ կը գործեն ու գիւղերու մէջ ընդունելութիւն չեն գտներ կրթական գործավարութեան վարժարանները :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ելմտական նախարարը կը ծանուցանէ թէ աւելի քան 35 միլիոն Ֆրանքի գումար մը ստացած է նախկին դեսպան Ֆոն Փափէնէ : Այս գումարը մէկ երրորդն է 350.000 տոլար աւանդի մը զոր ի պահ դրած էր զուիցերիական դրամատան մը մէջ : Կ'ըսուի թէ Ֆոն Փափէն այս գումարը խնայած է գաղտնի վարկերէն, Անգարայի դեսպան –ղած առեն :

ՄԱՐՈՔԻ ԳԱՂՈՒԹԸ ԵՒ ՃԵՄԱՐԱՆԻ 25 ԱՄԵԱԿԸ

ՇՈՒՐՋ 20 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ ԱՐԺՈՂՈՒԹԵԱՄԲ ԿՏԱԿ ՄԸ ԵՒ 200 ՀԱԶԱՐ ՖՐԱՆՔ ՆՈՒԷՐ

ՔԱԶԱՊԼԱՆՔԱ, (Յառաջ).— Մարոքի փոքրաթիւ գաղութն ալ տօնեց Պէյրութի Փալանճեան Ճեմարանի 25ամեայ յոբելեանը :

Մասնաւոր առաքելութեամբ մեր մէջ կը գտնուէր մեր սիրելի Շ. Նարդունին, որ արժանացաւ գաղութին ջերմ ընդունելութեան : Յանուն գաղթահայ վարչութեան, Պ. Ա. Սիւրմէնեան, քանի մը խօսքով բարի գալուստ մաղթեց մեր հիւրին : Ընկ. Վ. Համբարձումեան ներկայացուց Շ. Նարդունին իբրեւ գրագէտ եւ բանբեր նուիրակ Միջին Արեւելքի եւ Եւրոպայի տարագիր հայ բազմութեանց միջեւ: « Նարդունին Փարիզի փողոցները թօթափած էր ժողովուրդը փնտռելու եղաւ, բայց ո՛ւր որ եղաւ, իր ժողովուրդն ալ զինք փնտռելու եղաւ» :

Նարդունի, դպրոյն շունչով եւ խոր յուզումով սկսաւ պատմել մեզ Միջին Արեւելքի բազմահոծ, կենսունակ եւ հայրենաբաղձ գաղութներու անհնարին ճիգերը՝ Հայը Հայ պահելու: Վայրկեան մը մեզ փոխադրեց Եգիպտոս, դիտելու «Յուսաբեր»ի գեղակերտ շէնքը, Մելգոնեան ազգային մանկապարտէզը, ապա Լիբանան, Պէյրութի Ճեմարանը, Սայտայի շէն գաղութը, Հալէպի հայկական եռուզեռը, մահասարսուռ Տէր Զօրի եւ Ռաքքայի ծաղկած անապատները, Ամմանը, Երուսաղէմի վանքը, Թեհրանի բազմահազար աշակերտութիւնը, Սպահանը, Նոր Ջուղան, Ապատանը, Պաղտատը եւ Կիպրոսը: Շարժանկարի պէս մեր աչքերուն առջեւէն կ'անցնէին տարագիր եւ հայրենակարօտ հայ բեկորները, ամենուրեք հայ մշակոյթի ջահը գրկած :

— « Ամէն տեղ նոյնն է մեր աննման ժողովուրդը : Կը շինէ դպրոց ու եկեղեցի, եկեղեցի ու դպրոց եւ կը բոլորուի անոր շուրջը: Մարդ հպարտ կը զգայ ինքզինքը, որ Հայ է ծնած : Եթէ օր մը մեռնիմ եւ կրկին աշխարհ գալու ըլլամ, դարձեալ Հայ կ'ուզեմ ծնիլ :Այնքան մեծ է սքանչացումս մեր ժողովուրդին վրայ : Մեծանուն Ահարոնեանի բառերով կ'ըսեմ « Յարգանք քեզ, հայ ժողովուրդ » :

Ի վերջոյ բանախօսը մասնաւորաբար կանգ առաւ Պէյրութի Փալանճեան Ճեմարանին վրայ, որուն 25ամեայ յոբելեանը կը տօնուի հայկ. բոլոր գաղութներու մէջ: Ցայտուն փաստերով ցոյց տուաւ այն անսահման զոհողութիւնները, որոնք եղած են մեր չորս առաքեալներու՝ Շանթի, Ազբալեանի, Օհանջանեանի եւ Իփէկեանի, ինչպէս նաեւ ուսուցչական կազմին եւ հայ ժողովուրդին կողմէ : Տաղնապալի եւ դժուարին վիճակ մը, որ Ճեմարանի շուրջ բոլորուած անձնուրացներու հաւատքին փառքը կը կազմէ :

Եւ խանդավառ ծափերու մէջ Նարդունի աւելցուց.

— « Մարոքի հայութիւնը երկու բարերարներ տուած է Պէյրութի Ճեմարանին: Մէկը հանգուցեալ Աւետիս Զաքրեանը եւ միւսը, որ մեր մէջն է եւ քովս նստած — Պ. Յովհաննէս Գազանճեանը : Պ. Գազանճեան, յետ մահու իր ամբողջ հարստութիւնը՝ շուրջ քսան միլիոն ֆր. արժողութեամբ, կը կտակէ Ճեմարանին» :

Բուռն ծափերով ընդունեցան այս խօսքերը, եւ իսկոյն, ընկեր Վ. Համբարձումեան, պատշաճ խօսքերով բոլորի ջերմ շնորհակալութիւնները յայտնեց Պ. Գազանճեանին, որ իր երկար տարիներու աշխատանքի պտուղը, ամբողջովին կը նուիրէ Պէյրութի 25ամեայ փարոսին — Ճեմարանին :

Կարգը եկած էր Պ. Գազանճեանի :

Այս համեստ եւ պատուական ծերունին սկսաւ պատմել իր ասպանդական կեանքը, իր ծննդավայր Մարզուանէն մինչեւ Փարիզ, Ալժերիա եւ Մարոք: Եւ յարեց. — « Մեծ բան մը չէ որ կը կտակեմ, բայց ինչ որ ունիմ, այսօր սիրով ու հպարտութեամբ կուտամ իմ սիրելի ժողովուրդի ձեռակերտ Պէյրութի Ճեմարանին : Ճեմարանը մեր նոր սերունդին համար փարոս մըն է, եւ ես կը մաղթեմ ի սրտէ, որ այդ փարոսը միշտ վառ մնայ, որքան ատեն որ տարագիր ենք: Այս օրերս, ամէն տեղ Ճեմարանի 25ամեայ յոբելեանն է որ կը տօնուի: Պէտք չէ միայն խօսքով տօնենք: Այդ առթիւ ես կը նուիրեմ 50 հազար ֆրանք» :

Լռակեաց մեր սիրելի Սողոմոն Թէհլէրեանը իսկոյն ոտքի ելաւ, խանդավառ եւ ջերմ խօսքերով գնահատեց Պ. Գազանճեանի վեհանձնութիւնը եւ քաջալերեց բոլոր անոնք, որոնք Պ. Գազանճեանի նման կ'ուզեն նուէրներ ընել :

Եւ ահա, հայրենասիրական մթնոլորտի մը մէջ նուիրատուներն սկսան արձանագրուիլ: Կէս ժամուան մէջ գումարը բարձրացաւ աւելի քան երկու հարիւր հազար ֆրանքի :

Շատերը քաղաքէս բացակայ ըլլալով, նպատակայարմար համարուեցաւ չփակել նուիրատուներու ցանկը: Շուտով կը ղրկուին նուիրատուներու անունները, եթէ անհրաժեշտ համարուի :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԽՄԲ.— Մարոքէն ստացած ենք նախընթաց նամակը, աւելի առաջ կատարուած հաւաքոյթի մը առթիւ.—

ԼՈՒՐԵՐ ՄԱՐՈՔԷՆ

ՌԱՊԱԹ, 17 Յունուար (Յառաջ).— Շնորհիւ համայնքին վարչութեան՝ որ իւրաքանչիւր Հայու անձնական հրաւէր ուղարկած էր, մեր հայրենակիցները հաւաքուեցան երէկ, Յունուար 16, Քազապլանքայի Յունաց սրահը: Ընտանիքները ամբողջութեամբ եկան, իսկ ուրիշներ մէկ երկու ներկայացուցիչներով: Ոմանք հարիւրաւոր քիլոմեթր ճամբայ կտրեցին ժամանակին հասնելու համար: Գաղութին մեծամասնութիւնը կը մասնակցի: Կաղանդի տօնը առիթ մըն էր:

Փափաք յայտնուեցաւ որ հանդէսը բացուի աղօթքով մը: Արտասանուեցաւ « Հայ Մերը», Սահակ Մեսրոպի եւ Գրիգոր Նարեկացիի անուշիկ ու աւանդական լեզուով, այսինքն գրաբար: Օրուան նախագահին բարեմաղթութիւններէն վերջ քննուեցան գաղութին վերաբերեալ հարցեր: Վիճաբանութիւնը կը վարէր Պ. Համբարձումեան: Խօսք տրուեցաւ տրտունջ եւ գաղափար յայտնողներուն: Ատենապետը թելադրեց նոր սերունդը կապել մեր ազգային աւանդութեանց եւ հայերէն դաս տրուի: Այս խնդիրը կրնան լուծել ծնողքները եւ համայնքին վարչութիւնը, որուն նոր խորհուրդին անդամներն ալ ընտրուեցան բոլոր ներկաներու մասնակցութեամբ: Քուէ տուին թէ այր եւ թէ կին :

Պաշտօնական զեկուցումին յաջորդեց խնճոյքը: Փոքրիկներուն բաժնուեցաւ ուտելիք, նուէրներ, իսկ մեծերուն ըմպելի եւ անուշեղէններ: Եւ տաք մթնոլորտ մը ստեղծուեցաւ: Խօսեցանք հայերէն, զուարճացանք Հայու հետ, լսեցինք հայերէն եղանակներ, պարեցինք հայ զոյգեր :

Մարոքի ցանցառ հայութիւնը կարօտը կը քաշէ այսպիսի հաւաքոյթներու :

ԳՐԻԳՈՐ ԽԱՉԵՐԵԱՆ

ԻՆՉՊԷՍ ՈՉՆՉԱՑՈՒՑԻՆ ԼՃԷՆ

Մեր ցեղի նահատակութեան քառասնամեակի տխուր առթիւ եւ կնոջս Մաքրուհի Յովսէփեանի փափաքին վրայ գրի կ'առնեմ իրենց շրջանին՝ Լճէի կոտորածը, այնքան, որքան կրնար տեսնել եւ ըմբռնել եօթը տարեկան աղջնակ մը: Եւ թող այս քանի մը տողերը ազդանշան մը համարուին Լճեցի մեր հայրենակիցներուն համար, որպէսզի աւելի մանրամասնութեամբ եւ ձեռնհասօրէն լոյս աշխարհ հանեն համատարած ահուսարսափը : Թող այդպէս բորբոքեալ մնայ մեր սրտի մեծ վէրքը, սերունդէ սերունդ, մինչեւ որ քաղաքակիրթ կոչուած մարդկութիւնը սթափի եւ ամչնայ ...

Սասունի արեւմտեան կողմը կը գտնուի Ծոփաց աշխարհը, որու գլխաւոր քաղաքներն են, Հայնի, Հազրօ, եւ Լճէ: Վերջինին բնակչութիւնը կը բաղկանար կէս առ կէս Հայերէ եւ իսլամ ցեղերու խառնուրդէ մը, — Թուրք, Քիւրտ եւ Զազա: Զազաները խաշնարած էին, Քիւրտերը՝ ջորեպան, Թուրքերը պաշտօնեայ եւ տիրող տարր: Իսկ Հայերը կը տիրէին առեւտուրի եւ ամէն տեսակ արհեստի մէջ,— երկաթագործութիւն, պղնձագործութիւն, կօշկակարութիւն, դերձակութիւն, բամպակագործութիւն ու երկրագործութիւն:

Հայ տարրը իր պապերէն սորված էր իր աշխատանքով ապրիլ եւ դիրքի տիրանալ, ինչպէս վայել է եւ բնական, բոլոր քաղաքակիրթ հասարակութեանց համար : Մինչդեռ իսլամ ցեղերու խառնուրդը մզկիթներէն դաս կ'առնէր թէ — «Աստուած իրեն ստեղծած էր «կեավուր»ին աշխատանքէն եւ բոլոր իրաւունքներէն օգտուելու համար» :

Հակառակ այս հոգեբանութեան, եթէ չհաշուենք գիւղերը պատահած կարգ մը անախորժութիւնները, քաղաքի բնակչութիւնը բնականոն յարաբերութիւններ կը պահէր իր հայ դրացիներուն հետ մինչեւ 1914ի նախօրեակը: Կատարեր էին « Ժէօն Թուրքեր»ը եւ վոհմակներով սկսան մտնել տգէտ ու անհաւատ ամբոխին մէջ, թունաւորելով Իսլամներու յարաբերութիւնը Քրիստոնեաներու հետ: Թուրքերու թելադրանքն ու համոզումն էր թէ, որքան «կեավուր» սպաննեն դրախտի դուռները այնքան լայն կը բացուին իրենց առջեւ : Այդ հեռանկարը, եւ ապագայ զոհերու լքեալ գոյքերուն տիրանալու տենչը յիմարացուցին արդէն իսկ տգէտ իսլամութիւնը որ ակռայ կը կճրտէր եւ յարմար առիթին կը սպասէր, անճիտելու համար դարեր շարունակ կթան կովու դեր կատարող հայութիւնը ...

Թալէաթի մարդակեր շունչը հասաւ նաեւ այս շրջանը: Թրքական բանակի մէջ եւ ռուսական ճակատին վրայ հայ–երիտասարդութիւնը կ'ոչնչացնէին, ապա կուսակալին զոհերու ընտանիքներէն պահանջելու թէ ո՞ւր են իրենց մարդիկը, թէ ճակատին փախած են եւն.:

Երբ խեղճերը զարմացած եւ շփոթած գթութիւն կ'աղերսէին, կը մատնուէին զանազործութեան, անարգանքի եւ աւարի: Եւ այսպէս կը սկսէր սկիզբը այնքան եղերական փախճանի մը: Աղաւնիի միամտութեան տէր հայ գեղջուկը նոր սկսաւ մտածել իր ինքնապաշտպանութեան վրայ: Խոփ չինողը հրացան չինելու վրայ էր: Երբ Թահար աղաներն ու Ղալըպի նման մարդագայլերը գործի սկսան : — Ձեռնարկեցին ընդհ. խուզարկութեան: Մասէյենց Երանոսը ձերբակալուելով տանջարան առաջնորդուեցաւ : Շիկացած պայտերով մարմինը տաղեցին, եղունգներն ու ակռաները քաշեցին զէնք պահանջելով: Հոգելոյս քաջորդին ոչինչ յայտնեց եւ մեռաւ այդ տանջանքին մէջ, միասին տանելով ամէն գաղտնիք ... Իր որդիներէն Խորէնն ու Բենիամինը ծառին կապելով բզիկ բզիկ ըրին, իսկ Յակոբը, Լուսինը եւ Խորէնի փոքրիկ որդին՝ Վահանը, հրաշքով ազատուած, Ամերիկա կը գտնուին այժմ: Ընդհանուր ջարդի ազդանշանը տրուած էր արդէն: Սկսան Հայերը շարան շարան դուրս հանել ու առաջնորդելով մօտակայ ձորերն ու հովիտները մերկացնելէ վերջ ոչնչացնել տանջելով, յօշոտելով: Արհեստաւորները պահելու միտք ունէին, բայց շատերը մերժեցին ուրանալ իրենց հաւատքը, գացին մեռնելու ցեղի ընտրանիին հետ: Եղան եւ ազատուողներ ալ որոնք երկար ատեն փաթթոց գործածեցին, երեսանց ուրանալով իրենց կրօնը, բայց առաջին իսկ առթիւ դարձի եկան եւ ապաստանեցան Տիգրանակերտ, Հալէպ եւն.: Քառասուն տարիներ անցան անկէ ի վեր, եւ մեր վէրքը կը մնայ նոյնքան խոր եւ արիւնոտ:

Կան տակաւին մարդիկ որոնք կը հաւատան Թուրքին արդարութեան, կողոպտուելով հանդերձ, ինչպէս տեսանք «Վարլըք վէրկիսի»ի առթիւ :

Կան ուրիշներ որոնք կը հաւատան օտարին օգնութեանը: Թողունք մէկն ու միւսը: Յաւէտ կեցցեն Սողոմոն Թէյլէրեանը եւ իր նմանները, կեցցեն Թորլաքեանները, որոնք Սուրբ Սարգսեան հարուածներով վերջ տուին անարգ Թալէաթներու, Ճէմալ Ազմիներու, Ճիւան–

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (41)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ժ.

Ես յանցաւոր, որովհետեւ անմեղ եմ եղել, միամիտ եմ եղել: Յանցաւոր, որովհետեւ աշխարհիս վրայ, մարդկանց վրայ մաքուր, պայծառ հայեացք եմ ունեցել : Յանցաւոր, որովհետեւ կուսական անփորձութեանս մէջ իմ անբիծ, անարատ սիրտը հաւատացել է մի մարդու, որ անխիղճ կերպով խաբեց ինձ, գործածեց սպիտակ ձեռնոցի պէս եւ կեղտոտելուց յետոյ դէն շպրտեց իբրեւ այլեւս անպէտք մի իր, որպէսզի տարիներ անցնելուց յետոյ, երբ ես հազիւ հազ հոգու անդորրութիւն էի ձեռք բերել, նորից գայ «ցինիկաբար» անարգելու իմ կանացի առաքինութիւնը, պղծելու իմ ընտանեկան սրբութիւնը, ծաղրելու իմ մարդկային արժանապատուութիւնը, որպէս թէ ես էլ նոյն տեսակ շունն եմ, ինչպէս է ինքը ... Օ, այս անիրաւ աշխարհ է, ինչ անիրաւ... Այս ինչ անտարբերութիւն եւ անարդարութիւն է, որ տեսնում եմ շուրջս ... ո՞ր մեղքիս համար է, որ դցել են ինձ այսպէս մենակ, անօգնական ...

Վերջին խօսքերի հետ, նրա մինչ այդ անզուսպ ցասումով վառուող աչքերը յանկարծ լցուեցին անզօրութեան առատ արտասուքներով, նա ընկաւ աթոռի վրայ, դէմքը ծածկեց ձեռքերով, եւ մի խելագար հեկեկանք սկսեց, վեր ու վար նետել նրա մարմինը, ջղային ուժգին ցնցումներով :

Սկզբում նրա կատաղի ցասումը, որ անշուշտ հետեւանք էր իմ անզգոյշ խօսքերին, եւ ապա այդ յուսահատական հեկեկանքը, որ համակեց ինձ անհուն կարեկցութեամբ, այն աստիճան ազդել էին ինձ, որ ես կատարելապէս սառել, կարկամել էի, չիմանալով ինչ ասեմ, ինչ անեմ, որ ուղղեմ սխալմունքս եւ հանգստացնեմ նրան :

Բարեբախտաբար այդ միջոցին ներս վազեցին վախեցած մի կողմից Գարեգինը, միւս կողմից աղախինը, բայց Սաթան նրանց տեսնելուն պէս վեր թռաւ, ու կատաղի թափով խփեց յատակին եւ ծկլթաց.

— Կորէք... կորէք ամէնքդ էլ ... ոչ ոքի չտեսնեմ ... անխիղճներ, անաստուածներ ...

Ու, նորից ընկնելով աթոռի վրայ, շարունակեց իր խելագար հեկեկանքը, աւելի ուժգին ցնցումներով :

Ինձ ուրիշ բան չէր մնում, եթէ ոչ անմիջապէս հեռանալ :

Ու դուրս եկայ հոգեկան այնպիսի մի ծանր ճնշման տակ, որպիսին չէի զգացել կեանքումս: Կանխապէս արդէն զգում էի, որ ակամայից մի մեծ դժբախտութեան պատճառ էի դարձել, եւ այդ գիտակցութիւնը շիկացած երկաթի պէս շանթում էր ուղեղս :

ԺԱ.

Այդ երեկոյ պարապելու ոչ մի տրամադրութիւն չունէի, ուստի ինքս ինձ մի քիչ ցրուելու համար, ճանապարհին մտայ Թատրոն: Բայց երկար դիմանալ չկարողացայ, եւ հազիւ հազ մինչեւ առաջին գործողութեան վերջը մնալուց յետոյ, վեր կացայ, որ տուն գնամ հաշիւ տալու ինձ այդ օրուայ տպաւորութիւններիս մասին, որոնք քանի գնում՝ այնքան աւելի ու աւելի տիրապետում էին ինձ :

Դուրս գալով դահլիճից, քայլերս ուղղեցի դէպի հանդերձարանը, տեսնում «Փուայէում» խռնուող հասարակութեան մէջ դէմս ելաւ Թուսեանը երկու տիկնոջ հետ, որոնք թեւանցուկ՝ բարձրաձայն ծիծաղում էին նրա մի ինչ որ, ըստ երեւոյթին շատ զուարճալի պատմութեան վրայ: Մէկը Տիկին Սարումեանն էր — բարձրահասակ ու հաստլիկ, կրկնակի կզակով եւ դեղձան մազերի մէջ հուրհրատին տուող ծամակալներով. միւսին չէի ճանաչում. — երկուսն էլ պճնուած, քսուած եւ չափազանց ուրախ տրամադրութեան մէջ: Տիկին Սարումեանի հետ սովորական հարցուբարեւը փոխանակելուց եւ միւս տիկնոջ հետ ծանօթանալուց յետոյ ասացի .

— Կը ներէ՞ք, որ ձեր հետաքրքրական « կավալերին » մի քանի րոպէով անջատեմ ձեզնից :

— Տարէ՛ք թէկուզ բոլորովին, բացագանչեց Տիկին Սարումեանը քրքջալով, սպաննեց, այնքան ծիծաղեցրեց :

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

ԲՈՒԺԻՉ ՀԱՆՔԱՋՈՒՐ ՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

*

Հանքաւան (Նախկին Մխախանա) կը գտնուի չքնաղ հովիտի մը մէջ, շրջապատուած ղալարագեղ անտառներով: Օդը մաքուր է եւ զով:

Թէեւ այս ջուրերուն բուժիչ յատկութիւնը ծանօթ էր երկար ատենէ ի վեր, սակայն բժշկութիւնը գիտականօրէն չէր հիմնաւորած: 1949ին սկսաւ ջուրերուն ·ուժիչ յատկութեանց ուսումնասիրութիւնը: Ակադեմական Լ. Յովհաննիսեանի, պրոֆէսօրներ Տ. Մնացականեանի, Ա. Յակոբեանի եւ ուրիշներու կատարած գիտական ուսումնասիրութիւններու շնորհիւ ճանչցուեցաւ «Հանքաւան» ջուրի գործօն ազդեցութիւնը, ստամոքսի հիւծարտադրութեան եւ միւս պաշտօններու մասին:

Այս ջուրերուն քիմիական բաղադրութեան եւ բուժական բարձր ազդեցութեան մասին դրական կարծիքներ են յայտնած Խ. Միութեան հանքային ջուրերու մասնագէտներ: Փրոֆ. Վ. Ալեքսանեան գրած է.— «Հանքաւանի» ջուրով բուժումը բաւարար արդիւնք կուտայ մասնաւորապէս քրոնիկ բորբոքումներով տառապող հիւանդներու մօտ»:

Իր բաղադրութեամբ շատ մօտ է Եսենդուկիի Թիւ 17 ջուրին: Սակայն անոնց միջեւ կայ որոշ տարբերութիւն: Նախ «Հանքահաւան»ի ջուրերը իրենց մէջ կը պարունակեն մեծ քանակութեամբ ածխաթթու կազ, ուրկէ զուրկ են Եսենդուկիի ջուրերը: Հանքաւանի ջուրերու ջերմաստիճանը կը հասնի մինչեւ 35ի, մինչդեռ Եսենդուկիի ջուրերու առաւելագոյն ջերմաստիճանը 25 է: Հանքաւանի ջուրերուն մեծ մասը կը կազմէ երկաթը, մինչդեռ Եսենդունկի ջուրերը աւելի քիչ ունին: Հանքահաւանի ջուրերուն մէջ համեմատաբար մեծ է ճալսիումի քանակը, ատոր հետեւանքով ալ պղտոր է:

Վերջերս ուսումնասիրութիւնները հաստատեցին թէ «Հանքաւանի» ջուրերու գործածութիւնը մասնաւորաբար լաւ արդիւնք կուտայ ստամոքսի՞ եւ աղիքի հիւանդութեանց բուժման համար: (Ստամոքս, լեարդ, լեղապարկ, լեղածորաններու բորբոքումներ, խոցային, աղիքներու հիւանդութիւններ եւն.):

Հանքաւանի ջուրերով բուժուողներու արդիւնքը աւելի կայուն է եւ կը պահպանուի երկար ատեն, մասնաւորապէս կը բուժուին ստամոքսի ցաւը, փսխումը, լուծը եւն.:

Շիշերու մէջ լեցուած Հանքաւանի ջուրերն ալ բուժական լաւ արդիւնք կուտան: Սակայն բժիշկի խորհուրդով պէտք է գործածել: Նախապէս պէտք է պարզել թէ ուտելէն որքա՞ն առաջ, ի՞նչ քանակով եւ ինչպիսի ջերմութեամբ կարելի է օգտագործել ջուրը, խմել կում կում կամ մէկ անգամէն:

Հայաստանի բուժիչ ջուրերուն մէջ Հանքաւանի աղբիւրները մասնայատուկ են իրենց աշխարհագրական դիրքով և բընական գործօններով ազդեցիկ: Շուտով «Հանքաւան» պիտի դառնայ Հայաստանի առաջնակարգ բուժավայրերէն մէկը, որովհետեւ ունի բոլոր առեւալները:

Ներկայիս բոլոր դեղարաններուն եւ կըրպակներուն մէջ կը ծախուի «Հանքաւան» բուժիչ ջուրը:

(«Ս. Հ.») Զ. ՇՄԱՒՈՆԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 22 Յունուար.— Յունուար 15ին գիշերը Սէն Ժերոմի «Ս. Սահակ եւ Ս. Մեսրոպեան» դպրոցի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ մեր դպրոցին հանդէս – թէյասեղանը:

Թաղական խորհուրդը ամէն տարի նոր տարուան եւ Ծնունդի առթիւ ի պատիւ Թաղեցիներու եւ ծնողներու թէյասեղան կը կազմակերպէ, միացնելով դպրոցական հանդէսին հետ:

Երբ վարագոյրը բացուեցաւ, բեմին վըրայ երեւցան գրեթէ միօրինակ եւ մաքուր հագուած, մանուկներ եւ պատանիները:

Հանդէսին կը մասնակցէին 75 աշակերտներ, մանչ եւ աղջիկ: Թաղականութեան ներկայացուցիչը Պ. Յ. Պետրոսեան հանդէսը բանալով բարի գալուստ մաղթեց հրաւիրեալներուն, շնորհակալութիւն յայտնեց, որ ինչպէս ամէն տարի, այս անգամ ալ սիրով ընդունած են իրենց հրաւէրը եւ կը սպասեն իրենց զաւակներու արտասանութեանց, երգերուն, պարերուն եւ թատերական խաղերուն:

Այս առթիւ ողջոյնի խօսքեր ուղղեց հայ ժողովուրդին, արտասահմանի թէ Հայաստանի, գովելով բոլորին ճիգերը եւ զոհողութիւնները:

Աշակերտները երգեցին «Իմ հեռաւոր հայրենիքը» եւ ապա ուսուցչի կողմէ գործադրուեցաւ ճոխ եւ պէսպիսուն յայտագիրը: Երեսուն աշակերտներ (Ա. դասարան) արտասանեցին մանկական եւ հայրենաշունչ բանաստեղծութիւններ, բոլորն ալ լաւ առոգանութեամբ, ինչ որ մեծ խանդավառութիւն պատճառեց ունկընդիրներուն: Քանի մը սկսնակներ, կարճ պատմութիւններ եւ բարոյալից դասեր կարդացին իրենց դասագրքերէն: Նոյն բաժիններու փոքրիկները յաջողութեամբ ներկայացուցին «Ծըստիկ ճուտիկը» ուրախութիւն ճառելով ներկաներուն:

Մէջ ընդ մէջ արտասանութիւններէ եւ երգերէ վերջ, Բ. եւ Գ. դասարաններու աշակերտները ներկայացուցին «Հինգ մօրաքոյրներ կամ խանութպան Մինաս» մէկ արարով զաւեշտը, որ նոյնպէս գնահատուեցաւ եւ բուռն ծափեր խլեց:

Յետոյ խօսք առաւ ուսուցիչը, Պ. Ազգին Մարտիրոսեան, որ ջերմապէս գովեց Սէն Ժերոմի հայրենակիցները: «Ամբողջ Թաղը կը գուրգուրայ ձեր եկեղեցիին ու դպրոցին վրայ: Համերաշխ էք, համերաշխ են նաեւ Թաղական խորհուրդի անդամները, որոնց հետ համերաշխ եմ եւ ես: Երեք տարուան պաշտօնավարութեանըս ընթացքին որեւէ անախորժ դէպք պատահած չէ մեր միջեւ: Գոհ եմ նաեւ բոլոր աշակերտներէս, որոնք կարգապահ են, բարեկիրթ եւ սրտանց կապուած դըպրոցին: Հակառակ իրենց ծանրաբեռնուած վիճակին, շաբաթը երկու անգամ կը յաճախեն մեր դպրոցը»:

Երկրորդ անգամ բեմ բարձրացաւ Թաղ. խորհուրդի ներկայացուցիչը, եւ շնորհակալութիւն յայտնեց ուսուցչին եւ Թաղեցիներուն:

Յետոյ սկսան նուէրները եւ հինգ վայրկեանի մէջ, գոյացաւ յիսուն հազար Ֆր.: Այնուհետեւ Գ. դասարանի աշակերտուհիները գեղջկական տարազներով, յաջողութեամբ պարեցին տոհմիկ պարեր:

Ի վերջոյ Դ. դասարանի տասը աշակերտները (16 – 20 տարեկան) ներկայացուցին «Արա Գեղեցիկ եւ Շամիրամը» ինչ որ, կարգ մը ծնողներու զարմանք եւ մեծ ուրախութիւն պատճառեց: Դերակատարները ծափահարուեցան եւ բեմ կանչուեցան:

Մարսէյլի Ազգ. Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը, Պ. Կ. Ճանիկեան խանդավառ ճառ մը խօսելով, պարզեց ազգապահպանման պահանջները եւ ջերմապէս շնորհաւորեց Սէն Ժերոմցիներու համերաշխութիւնը եւ կատարած աշխատանքները:

Մինչ յայտագիրը հետզհետէ կը վերջանար, կեր ու խումը կը շարունակուէր կատարեալ կարգապահութեամբ:

Վերջին խօսքը տրուեցաւ Թաղին եւ շրջակայ Թաղամասերու հոգեւոր հովիւՍահակ քահանայ Շամլեանի, որ իր պարզ, ամէնուն մատչելի ճառով մեծ տպաւորութիւն գործեց:

«Կաղանդ պապիկը եկած անցած ըլլալով մեր Թաղէն, մեր պզտիկներուն նըւէրները յանձնած էր Թաղ. խորհուրդին, որ յարմար օր մը բաժնէ մեր տղոց», — յայտարարեց Պ. Պետրոսեան:

Թաղական խորհուրդն ալ իր կողմէն տասը ինքնահոս գրիչներ եւ յուշատետրեր նուիրեց Դ. դասարանի աշակերտներուն:

Երկու ինքնահոս գրիչներ եւ յուշատետրեր ալ նուէր տրուեցան երկու Արենոյշ խմբապետուհիներու՝ Ալիս Յարութիւնեանի եւ ԱլիսՇամիրեանի, որոնք սիրայօժար յանձն առած էին տոհմիկ պարերու պատրաստութիւնը: Նուէր ստացաւ նաեւ ուսուցիչը: Կարճ խօսելով ընդհանուր գոհունակութիւն եւ խանդավառութիւն:

Առիթէն օգտուելով, աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ քաղեցի դպրոցի մասին եւ պիտի գրեմ յաջորդով:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

ՊԵՐՃ ՊՌՈՇԵԱՆԻ տուն թանգարանը վերջերս ճոխացաւ նոր արժէքաւոր իրերով, որոնք կը գտնուէին իր ազգականներուն եւ հարազատներուն քով: Մասնաւորաբար ուշագրաւ են նկարիչ Գէորգ Բաշինջաղեանի եւ Ղազարոս Աղայեանի 1889ի նուէրները Պերճ Պռոշեանին, անոր գրական – հանրային եւ մանկավարժական գործունէութեան քառասնամեայ յոբելեանի առթիւ:

Թանգարան տարուած են նաեւ Պերճ Պռոշեանի տան կահ – կարասիները, իր մահուան առթիւ ցաւակցական նամակներ, ծաղկեպսակներու վրայ փակցուած մակագրութիւններ եւն.:

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ Ն. ԲՈՒՆԻԱԹԵԱՆԻ նըւիրուած երեկոյթ տեղի ունեցած էԴեկտ. 9ին, Երեւանի մէջ, անոր ծննդեան 70րդ եւ մահուան տասներորդ տարեդարձին առթիւ: Ներկայ եղած են ճարտարապետներ, նկարիչներ, ուսանողներ:

Կ. Յովհաննէսեան խօսած է շեշտելով թէ խորհրդային ճարտարապետութեան պատմութեան մէջ պատուար տեղ կը գրաւէ ճարտարապետ պրոֆ. Նիկոլա Բունիաթեան: 1914ին աւարտած է Փեթերսպուրկի գեղարուեստի ակադեմիան: Մոսկուայի, Անիի, Գառնիի մէջ կ՚ուսումնասիրէր եւ կը չափագրէր ճարտարապետ. բազմաթիւ կոթողներ: Ճարտարապետ Թ. Թորամանեանի առաջարկով Բունիաթեան կը հրաւիրուի Երեւան եւ 14 տարի շարունակ կ՚աշխատի իբրեւ մայրաքաղաքի գլխաւոր ճարտարապետ: Անոր նախագիծերով շինուած են ութսուն շէնք: Բունիաթեան ծանօթ է նաեւ իբրեւ յայտնի գիտնական, նկարիչ եւ մանկավարժ: Գըրած է «Գառնիի հեթանոսական տաճարի չափագրութիւնը» եւ «Անիի պալատական եկեղեցին» եւն.:

Ճարտարապետի տան դրօսասրահներուն մէջ բացուած է պրոֆ. Ն. Բունիաթեանի աշխատանքներուն ցուցահանդէսը:

ՆԱԽԱՊԱՏՄԱԿԱՆ ԳԻՒՂ ՄԸ

Ամերիկացի հնագէտներ եւ գիտուններ Իրաքի մէջ երեւան հանած են նախապատմական գիւղ մը որ գոյութիւն ունէր Քրիստոսէ 5000 տարի առաջ: Գիւղը կը գտնուի Մուսուլէն 25 քիլոմեթր հեռու, Իրաքի հիւսիս – արեւելքը, Իրանի սահմանին մօտ:

Այս գիւղին տուները շինուած էին պետնայարկ տեղեր, ունէին տախտակամած եւ կրակարան, բայց առանց պատի էին: Գիտուններուն համաձայն այդ պուրերը ծածկուած էին վրաններով կամ հողակոշտերով: Հաւանաբար բնակիչները տակաւին չէին հասած բրուտէ անօթներու շրջանը: Անոնք ունէին կայծքարի գործիքներ, սանդեր, կացին եւն.: Մանգաղներ չկային, ինչ որ ցոյց կուտայ թէ բնակիչները տակաւին ցորեն մշակելու սովորութիւն չունէին: Քանի մը կաւէ դէմքեր գտնուեցան:

Այս հնագէտները նախապէս երեւան հանած էին Իրաքի մէջ Եարմօ գիւղը: Մինչեւ այ սնոր գիտէը Եարմօն կը նկատուէր ամէնէն հին գիւղը, անոր թուականն ալ մօտ հինգ հազարին էր Քրիստոսէ առաջ: Նորը աւելի նախնական էր քանեարմօն:

չիրներու եւ ուրիշ բարենիներու խմբակին: Կեցցէ հայ ժողովուրդը իր հանճարեղ եւ քաջարազուկ զաւակներով որոնք ուշ – կանուխ պիտի ապահովեն արդարութեան յաղթանակը:

Կեցցէ Հրայրներու, Անդրանիկներու, Սերոբներու եւ Գէորգ Չաւուշներու ոգին ու անմահ յիշատակը:

ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (63)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Բայց էդ խնդիրն էլ չվերջացաւ: Մինչեւ որ մեր առաջնորդներու հարցը չլուծուէր, չէինք կարող վերջնականապէս վճռել այդ խնդիրը: Բայց երեսունի մասին որոշուած էր: Կարգադրուեցաւ, որ Գասպարը պաշար պատրաստէ նրանց համար, եւ նոր տրեխներ ճանապարհի համար:

Կէս գիշերը անց էր: Տելեմաքը եւ Փոփերը եկան:

Նախ ուզեցինք Տելեմաքը լսել, թէ արդեօք մի նորութիւն կա՞ր:

— Նոր բանն այն է որ, ասաց Տելեմաքը, — Ուրթափի գիւղերի մէջ այսօր աշխուժութիւն է տիրում: Հեռուից հետեւում էինք նրանց շարժումներին: Վարժութիւններ են անում, վազում են, կրկին վազում են: Իսկ մեր գիւղի ոստիկանները բոլորը գիշերը հեռացան: Իբրահիմ Չաւուշին մարդ ղրկած էի: Ասել էր թէ՝ «եթէ վաղը մի բան չպատահի, այլեւս վախնալու ոեւէ բան չկայ»:

Ուրեմն, այս գիշեր պէտք է աշալուրջ հսկել:

— Սողօ, լսեցի՞ր, պահապանների թիւը մի քիչ աւելցուր, եւ աշխատիր մեր տղաներից նշանակել: Դաշտից եկածները թաշկել են (յոգնել են):

Մեր մէջ ամենալաւ խօսողը Մուրատն էր: Նա ասաց.

— Այժմ, ընկեր խմբապետներ, դուք ծանօթ էք մեր դրութեան: Գիտէք մեր թիւը, գիտէք մեր ռազմամթերքի քանակը: Գիտէք նաեւ թշնամիի դիտաւորութիւնները՝ Սասունի անկումից յետոյ: Գիտէք մեր դիրքը հիմա եւ Սասնոյ կռիւներից առաջ: Այս բոլորը յիշեցնում եմ ձեզ, որպէսզի լուրջ կերպով նկատի ունենանք այն բոլոր խնդիրները, որ քիչ յետոյ ձեր առջեւ պիտի դրուին: Մենք կ'ուզենք Երկիրը թափուր չթողնել եւ հոս ունենալ մի ֆետայական խումբ: Ատոր մասին ոչ մի վէճ: Եւ ոչ մէկս ուզում ենք Երկրից դուրս ելլել: Անդրանիկը որոշել է, որ ինքը մնայ, Գէորգ Չաւուշը որոշել է Անդրանիկի հետ միասին մնալ, կամ ինքը առանձին մնալ:

Ես երկուքին մնալուն էլ հակառակ եմ: Կ'ուզեմ որ երկուքն էլ արտասահման գըն ան: Եւ հոս մնայ մէկը, որ դեռ այնքան էլ ծանօթ չէ կառավարութեան: Եթէ Անդրանիկը մնայ, թշնամին պիտի հալածէ նրան: Պիտի խուզարկէ գիւղերը, հանգիստ պիտի չթողու ժողովուրդը, պիտի չարչարէ ու տանջէ: Իսկ եթէ նրանք թողնեն եւ հեռանան արտասահման, արտասահմանի թերթերը անմիջապէս պիտի գրեն նրանց մասին թէ՝ Երկրից դուրս են ելեր: Այն ատեն այս գինուորները կը հեռանան այս շրջաններից, հալածանքը կը մեղմանայ, խստութիւնները կը դադրին եւ տառապած ժողովուրդը մի քիչ ազատ շունչ կը քաշէ: Ահա այս բանին համար ձեզ խորհրդակցութեան ենք հրաւիրել, որ փորձառու գիւղական ընկերներ էք եւ Ներոբից սկսած մի՜ նչեւ հիմա մեր ազատութեան սիներն էք եղած:

— Մեր մէջ ամենաաւագը, ասաց Տելեմաքը, Փոփերն է: Աւելի լաւ է, որ այդ փորձուած ընկերոջը լսենք: Եթէ հեռու չլինէր, Աղուէսին էլ կը կանչէինք, նրա էլ կարծիքը կ'առնէինք: Բայց ուշ է:

Ճիշդ այդ բոպէին Սողօն եկաւ եւ ասաց.

— Կծուակայ «Աղուէս»ը եկել է եւ կ'ուզէ ներս գալ:

Բոլորս ծիծաղեցինք, երբ նա զինուած ներս մտաւ:

— Շունը յիշիր, փայտը քաշիր, ասաց Անդրանիկը, տեսնելով Աղուէսին:

Ժամանակը բաւական անցած էր: Տելեմաքը մի քանի խօսքով բացատրեց նրան խնդիրը:

— Հէյ վախ, ուրեմն, Երկրից դուրս ելլելու մասին կը խորհիք: Եթէ ես գիտնայի, չէի գար: Կարծում էի թէ վաղն իսկ Ուրթափի գինուորների վրայ պիտի յարձակուինք:

— Այժմ յարձակումի ժամանակը չէ, սիրելի Աղուէս, ասաց Մուրատը: Հիմա լսեցիր, խորհէ եւ դու էլ կարծիքդ յայտնէ:

— Այո, դժուար է այդ հարցին պատասխանել, ասաց Ծերունի հայդուկը, բայց երբ աչքի առջեւ կը բերենք մեր ժողովրդի գոյութեան եւ անդորրութեան պարագան, այն ատեն հարցը դիւրութեամբ կը լուծուի: Մենք չենք ուզում մեր ժողովուրդը անպաշտպան թողնել, այլ կ'ունենանք մի անուանի խմբապետ, որ հալածանքի չէ ենթարկուածտակաւին:

(Շար.) ԱԵՊՈՒՀ

× Կը հաստատուի թէ ամերիկեան 7րդ նաւատորմիղը կազմ եւ պատրաստ կը սպասէ Ֆորմոզայի ջուրերուն մէջ, 300 օդանաւերով, ի հարկին կարգ մը գործողութիւններ կատարելու համար։ Միեւնոյնատեն պիտի օգնէ պարպելու Թաչէն կղզիները։ Կը հաստատուի նաեւ թէ Այզընհաուըր ինք պիտի որոշէ ամերիկեան զօրքին գործածութիւնը՝ Ֆորմոզան պաշտպանելու համար։

× Անգլիոյ արտաքին նախարարը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Հնդիկ պատուիրակին հետ, այն վստահութեամբ թէ Հնդկաստանի վարչապետը կրնայ բարեկամաբար ազդել Չինաստանի վրայ, միջին ճամբայ մը գտնելու եւ չարը խափանելու համար։ Չինաստանի վարչապետը նամակ մը ուղղած է Հնդկաստանի վարչապետին, Պ. Ներուի, որ Լոնտոն պիտի երթայ, մասնակցելու համար բրիտանական Համարակապետութեան խորհրդաժողովին։

Նոր Չինաստանի հեռագրական գործակալութիւնը անգամ մը եւս բողոքելով ամերիկեան նաւատորմին ներկայութեան դէմ եւ արձանագրելով այն զրոյցները թէ հիւլէական զէնքեր կը փոխադրուին, կ'ազդարարէ.— «Չինաստան վճռած է հարուածին հարուածով պատասխանել, եթէ հիւլէական յարձակում կատարուի։ Մենք պէտք չունինք մեր հիւլէական ռումբերը շինելու, վասն զի մեր զինակիցները ի հարկին պիտի ճարեն մեզի»։

ՃԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ ներկայ եղաւ Հնդկաստանի անկախութեան տարեդարձին առթիւ սարքուած ընդունելութեան, Մոլոթովի եւ միւս նախարարներուն հետ։ Նախկին նախարարը թեկնածու ներկայացած է Գերագոյն Խորհուրդի ընտրութեանց առթիւ, Ռոստով - Տոնի շրջանէն.

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի արտակարգ նիստին մէջ, մանրամասն տեղեկագիր մը կարդաց Ժաք Տիւքլօ, առաջարկելով շարունակել պայքարը Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման դէմ։ Ժողովը մէկ տարուան համար արտաքսեց Կեդր. Կոմիտէին քարտուղարը, Օկիւստ Լըքէօր։— Մորիս Թորէզ ճառ մը խօսելով թելադրեց շարունակել պայքարը Գերմանիոյ վերազինման եւ հիւլէական պատերազմի վտանգին դէմ։

ԱՐԱԲ ՎԱՐՉԱՊԵՏՆԵՐՈՒ Գահիրէի ժողովը առջի օր լսեց Իրաքի պատուիրակին զեկուցումը, Թուրքեւիրաքեան համաձայնութեան մասին։ Պ. Ֆատըլ Ճէմալի բացատրեց թէ այդ համաձայնութիւնը կը նախատեսէ միայն զինուորական տեղեկութիւններ փոխանակել, պաշտպանելու համար որեւէ յարձակման դէմ։ Այս առթիւ կ'ըսուի թէ Թուրքիա պատրաստ է մասնակցելու իրենց պաշտպանութեան, եթէ յարձակում կրեն։ Եգիպտոսի վարչապետը դիտել տուաւ թէ Թուրքիա չի կրնար միեւնոյն ատեն գործակցիլ արաբական երկիրներուն եւ Իսրայէլի հետ, զինուորական եւ տնտեսական յանձնառութիւններ ունենալով այդ երկրին հետ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ համայնավար կուսակցութեան անդամներէն սեւամորթ մը, Քլոտ Լայթֆութ, «ոճրագործ» յայտարարուեցաւ Շիքակոյի մէկ ատեանին կողմէ։ Եթէ դատապարտուի, օրէնքը մինչեւ տասը տարի բանտարկութիւն եւ 10.000 տոլար տուգանք կը տրամադրէ։ Իրաւագիտական շրջանակները մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս դէպքին, որ կրնայ տեղի տալ նոր դատաքննութեան մը։

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ կանխավճարի համար պայմանաժամ նշանակուած է Փետր. 15։ Թերացողները տասը առ հարիւր աւելի պիտի վճարեն։

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ երկու Սիոնականներ, Գահիրէի մէջ, իբրեւ անդամ լրտեսական ցանցի մը։ Մէկը, Տոքթ. Մարզուք, 28 տարեկան, փրանսական հպատակ է եւ վիրաբոյժ Գահիրէի հրէական հիւանդանոցին մէջ։ Միւսը։ Ազար, 26 տարեկան, դասախօս է։ Երկուքն ալ կը դատուէին ուրիշ 13 ամբաստանեալներու հետ, որոնց մէկը անձնասպան եղաւ բանտին մէջ, Դեկտ. 21ին։ Ուրիշ երկու ամբաստանեալներ ալ դատապարտուեցան ի բացակայութեան։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի, պիտի պատարագէ Տ. Պօղոս քհնյ. Հայրապետեան։ Մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Վ. Ծընտիկեան գերդաստանի ննջեցեալներու յիշատակին։

ՏՕՆԱԾԱՌ ԽՆՋՈՅՔ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած է Յ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի Յոյներու սրահին մէջ (5 ռիւ Պօնըփուա) ժամը 3ին։

Գեղարուեստական բաժին, արտասանութիւն, հայկ. պարեր եւ շարժանկար մանուկները զուարճացնելու համար։ Ժամը եօթէն մինչեւ ժամը 10 եւրոպական պար։ Ճոխ պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով։

ՏԱՐԵՄՈՒՏԻ ԳԻՆԵՁՕՆ

Ի նպաստ Ժանթիյիի, Պիսէթրի, Փորթ տ'Իթալիի շրջանի հայկ. դպրոցին։

Նախագահութեամբ եւ սեղանապետութեամբ վաստակաւոր դերասան Ա. ԳԸՄԲԷԹԵԱՆի։

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Ժանթիյիի Նախկին Ռազմիկներու սրահին մէջ, 17 ռիւ Ռէմօն Լըֆէպւռ։

Կը հրաւիրուի շրջանիս երկսեռ հասարակութիւնը միասին վայելելու այս բացառիկ խնջոյքը։

Երգ, պար եւ հայկ. երգապնակներ։

Հաճելի մթնոլորտ։

ՄՈՒՐԱՏԻ ՕՐԸ

Սեբ. «Մուրատ» Ուսումնասիրացի Տէսինի մասնաճիւղը մեծ պատրաստութեամբ կը տօնէ Սեբաստացի Ազգ. հերոս

ՄՈՒՐԱՏԻ ՕՐԸ

Այս կիրակի ժամը 15ին Փոն տը Շէրիւի յունական սրահին մէջ։

Տօնակատարութենէն վերջ պիտի ներկայացուի Երուանդ Օտեանի

« ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ»Ն

Երեք արար, երեք ժամ անընդհատ ծիծաղ։ Ղեկավարութեամբ Պ. Միրիճան Շիրվանեանի եւ սիրայօժար մասնակցութեամբ կարող ուժերու։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Պանեէօ Բաչանի մասնաճիւղս շնորհակալութեամբ ստացած է Տակառեան եւ Շիրինեան ընտանիքներէ 2000 ֆրանք փոխան ծաղկեպսակի, Օր. Մառօ Թագւորեանի մահուան առթիւ։ Նոյն առթիւ Օր. Սաթենիկ Տակառեանէ հինգ հարիւր ֆրանք։

•

ՄԱՐՍԷՅԼ.—Այրի Տիկին Պայծառ Տէրտէրեան եւ զաւակները, Տիկին Պաղտատ Տէրտէրեան, Տէր եւ Տիկին Սերովբէ Նըշան եւ զաւակները եւ բոլոր բարեկամները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Համախարբերդի Մարսէյլի եւ Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղերուն, Հ.Մ.Ը.Մ. եւ Շէյխ Հաճիի գիւղի միութեանց, ինչպէս նաեւ ամէն անոնց որոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնեցին, իրենց ամուսնոյն, զաւկին՝ եղբօր եւ ազգականին

ՊՕՂՈՍ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆի

մահուան առթիւ։ (25 Դեկտ.)։

Հոգեհանգիստը պիտի կատարուի Փետրուար 6, կիրակի օրը, Փրատոյի եկեղեցւոյ մէջ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պ. Օհաննէս Գուլոյեան (Հայաստան), կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Յարութիւն Գուլոյեան, հօր անունը Աւետիս, մօրը՝ Մարիամ (Եոզկատցի), ինք Պոլսոյ որբանոցն էր ուրկէ գացած է հին Յունաստան եւ յետոյ Փարիզ։ Տեղեկացնել՝ Յակոբ Հարիթեանի՝

4, Rue de Londres, Alfortville, Seine

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

Տեղի պիտի ունենայ Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ, 27 Փետրուար, կիրակի, ժամը 15ին։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Այս առթիւ հրապարակ հանուած են նուիրատոմսեր։

Բոլոր նուէրները պիտի ծանուցուին «Յառաջ»ի մէջ։

Ձեր նուէրները կրնաք ղրկել նաեւ «Յառաջ»ի կամ հայ գրավաճառներուն միջոցաւ, կամ յանձնել անոնց որ պիտի ներկայանան, փոխան ստացագիր - նուիրատոմսի։

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ»Ի ԱՌԹԻՒ

ԽՆՋՈՅՔ—ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան։

Կիրակի, 27 Փետրուար, ժամը 15էն 24։ Սալ Ֆրանքօ Պելժի մէջ, 59 ռիւ Վէրնիօ, մէթրօ Թոլպիաք եւ Կլասիէռ, օթօպիւս 62 թիւ, Սթասիոն Վէրնիօ։

Կը նախագահէ Պ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Կը խօսին Պ. Պ. ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ եւ ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ։

Կ'երգեն Ստեփան Պօղոսեան, Տիկին Արմենուհի Գեւոնեան, Տիկին Արաքսի Մուրատեան, Տիկին Լուսիկ Ամիրեան եւ Օր. Շաքէ Պէնկեան։ Կը նուագէ Պ. Մեսումեան։

Կ'արտասանեն Զոհրապ Մուրատեան, եւ Մխիթարեան վարժարանի աշակերտներէն Մուրատ Սարգիսեան եւ Յովսէփ Տօնիկեան։

Քանի մը սիրողներ կը պարեն Մշոյ Քոչարին եւայլն։

Նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ։

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ։

Մուտք 200 ֆրանք։

ՓԱՐԻԶԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոմոնի Թաղ. խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ Հայր. Պատուիրակ Գեր. Տ. Սերովբէ Ծ. վրդ. Մանուկեան Ս. պատարագ պիտի մատուցանէ եւ պիտի քարոզէ Պոմո՛ի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ այս կիրակի առաւօտ։ Սիրով կը հրաւիրուի ժողովուրդը։

ԽՆՋՈՅՔ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Սէն Լուի մասնաճիւղը կազմակերպած է ընկերահամակրական խնջոյք մը, այս շաբաթ ժամը 21ին, Ազգ. դպրոցին մէջ։

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները եւ բարեկամները։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 21ին Լը Ռէժանի վերնայարկը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, Սարսէլի ծանօթ հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին։

ՇԱԻԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան« խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱՆԻԷՌ ԹՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս երկուշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, դպրոցի սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։Բացակաները նկատի կ'առնուին։

ՍԵԲ. ՄՈՒՐԱՏ Ուս.ը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները եւ հայրենակիցները այս կիր. ժամը 15ին Իսիի Խրիմեան սրահը։ Կը խնդրուի բոլորէն ներկայ ըլլալ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Քաֆէ Գոհարի սրահը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը շատ կարեւոր է։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին ընդհ. անդամական ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նիսի Կրօն. ընկերակցութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս շաբաթ առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ յաւէտ ողբացեալ Նուպար Գ. Կիւլպէնկեանի ծննդեան տարեդարձին առթիւ, ինչպէս եւ ազգային բարերար տիար Գալուստ Կիւլպէնկեանի առողջութեան համար մաղթանքներ պիտի ըլլան։

Կը հրաւիրուի գաղութը իր յարգանքը մատուցանելու։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Արշակ Արզուեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի, Ս. Յովհաննէս Մըկրտիչ եկեղեցիին մէջ, 15 ռիւ Ժան Կուժոն, իրենց կնոջ եւ մօր՝ Մարի Արզուեանի մահուան քառասունքին առթիւ։ Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer. Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 30 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

DIMANCHE 30 JANVIER 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7585 31e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2996

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

« ՀԱՆԴԵՐՁ ԸՆՏԱՆԵՕՔ »

Այսօր տեսութիւն մը եւս հրատարակած ենք « ընթերցողի տագնապ»ի մասին :

Մեր աշխատակիցները եւ պաշտօնա - կիցները վերլուծումներ կատարած ատեն, կը յիշեն զանազան պատճառներ :

Ինչո՞ւ չեն կարդար : Ինչո՞ւ այնքան քիչ կը կարդան, թերթ կամ գիրք :

Այս այն ժողովուրդը չէ՞ որ Արեւմուտ- քի յառաջապահը կը համարուէր Արեւել - քի մէջ, որ իրաւամբ կը պարծենայ իր մշակոյթով :

Այսքան շո՞ւտ պիտի ցամքէին ոգեւո - րութեան աղբիւրները :

Եւ կամ հայերէն հրատարակութիւննե- րը այլեւս գոհացում չե՞ն տար իրենց : Վա՞ր կը մնան իրենց մտաւոր մակար - դակէն :

Կրնաք բազմապատկել հարցումները, առանց որոշ եզրակացութեան մը յան - գելու :

Կը կարծենք թէ տագնապին գլխաւոր պատճառը հոգեբանական է :

Շատերը քառասուն տեսակ միջավայր փոխեցին եւ դարձան աշխարհաքաղաքա- ցի : Այլեւս չեն հետաքրքրուիր «հայկա - կանութեամբ» :

Այսպիսիներու համար նախանձախնդ - րութիւն ազգային արժէքներու հանդէպ՝ կը նշանակէ յետադիմութիւն :

Կը վախնան որ ետ մնացած կ'ըլլան, ե- թէ երկու հայերէն գիրք ունենան հարիւր օտարալեզու հրատարակութեանց հետ :

Իրենց համար շատ աւելի արժէք ունի հեշտալրտիւ վէպ մը քան հայկական գրականութեան գոհար մը :

Ասոնք հայկական դպրոց ալ գացած են եւ գիտեն մայրենի լեզուն :

Երբ տակաւին գաղթական չէին, հա - հոյքով կը փնտռէին հայերէն թերթն ու գիրքը : Եւ կը փոխանակէին իրարու հետ :

Հիմա դարձեր է՛ «եւրոպացի» կամ «ա- մերիկացի» : Դրացին ֆրանսերէն, անգ - լերէն կամ իտալերէն կը կարդայ : Իրենք ինչո՞վ ետ կը մնան :

Եւ յուշիկ - յուշիկ մէկդի կը դնեն ինչ որ հայկական է : Ոչ գիրք, ոչ ալ թերթ : Եթէ նոյնիսկ ունենան, տհաճութեամբ կը նային վրան : Խորթ կ'երեւայ իրենց :

Խնդիր չէ թէ ո՛վ տուած կ'ըլլայ չտե- սութեան առաջին օրինակը : Հայրե՞կը, մայրե՞կը թէ տղան :

Կը բաւէ որ «հոգեփոխութիւնը» կա - տարուեցաւ անգամ մը, այս կամ այն ձեւով :

Վարակումը կը տարածուի անզգալա - բար : Կը սկսին հայկականութենէ խրտ - չիլ՝ «հանդերձ ընտանեօք» : Կը փորձեն ի- րարու հետ մրցիլ՝ դրացիէ դրացի եւ ըն- տանիքէ ընտանիք :

Արդէն իսկ անչափելի խորութեան մը հասած է այս նորօրինակ «դարձը», երե - սուն տարուան խաւ մը կապած ըլլալով :

Այլ եւս հեգնութիւն չէ՞ խօսիլ նոր սե- րունդի փրկութեան մասին, երբ արդէն օտարոտի ջերմանոց մը բացուած է տու- ներու մէջ, այլազան տունկեր մշակելու համար :

Երբ երէկուան ուսումնականները խաչ քաշած են ազգային գիտակցութեան եւ պատուախնդրութեան վրայ, «հանդերձ ընտանեօք», այլեւ ո՞ր հրաշագործ ուժը պիտի կրնայ կասեցնել կամ սահմանա - փակել այլասերման յորձանքը :

Ի՞նչ օգուտ երեսանց պարծենալ մեր դարաւոր մշակոյթով եւ ուրիշ վաստակ- ներով, երբ չենք ուզեր տէր ըլլալ անոնց : Երբ հայերէն կարդալու պարտականու - թիւնն անգամ աւելորդ նեղութիւն կը համարինք :

Որ եւ է անցեալ փառք չի կրնար փրկել մեզ, եթէ թոյլ տանք որ հայերէն հրա - տարակութիւնները թաղուին փոշիներու տակ, փոխանակ խանդավառելու մեզ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՆՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ԾԱՅՐ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՊԻՏԻ ԳՈՒՄԱՐՈՒԻ ՎԱՂԸ, ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

ԱՆԳԼԻԱ ԿԸ ՄԻՋԱՄՏԷ,— ՄՈԼՈԹՈՎԻ ԲԱՑԱՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ կացութիւնը պղտոր է Ծայր Արեւել - քի մէջ, իբրեւ հետեւանք համայնավար Չինաստանի յարձակողական դիրքին եւ Մ. Նահանգներու նախագահին տրուած լիազօրութեանց :

Կացութիւնը մտահոգութիւն կը պատ - ճառէ մասնաւորապէս Լոնտոնի մէջ, ուր պիտի գումարուի բրիտանական հասա - րակապետութեան խորհրդաժողովը : Մինչ այս մինչ այն, Մոսկուայի բրիտանական դեսպանը իր կառավարութեան հրահան - գով դիմեց Պ. Մոլոթովի եւ բացատրեց թէ անհրաժեշտ է հասկցնել Չինաստանի որ տեղի չտայ դէպքերու, աւելի ծանրա- ցնելով կացութիւնը : Միեւնոյն ատեն յայտնեց թէ Ապահովութեան Խորհուրդը նիստի հրաւիրուած է Նոր Զելանտայի կողմէ որուն ներկայացուցիչն է հերթա - կան նախագահը : Փեքինի անգլիական դեսպանն ալ նոյնիմաստ դիմում մը կա - տարեց : Ապահովութեան Խորհուրդին պիտի հրաւիրուի նաեւ Չինաստանի կա - ռավարութիւնը : Արեւմտեան գլխաւոր պետութիւնները հաւանութիւն յայտնած են այս ձեռնարկներուն : Անգլիա ամէն բանէ առաջ ուզած է ապահովել Մ. Նա - հանգներուն հաւանութիւնը, ինչպէս եւ ապահովել որ առարկութիւն չընէ, երբ չինական պատուիրակութիւն մըն ալ հը- րաւիրուի Նիւ Եորք :

Այս ձեռնարկները հազիւ կատարուած, Մոսկուա ժխտական դիրք մը բռնեց, լա - կոնական պատասխաններ տալով բրի - տանական դեսպանին : Կրկնեց թէ Մ. Նա- հանգները ուղղակի պատասխանատու են ներկայ կացութեան, թէ յարձակողական դիրք մը բռնած են, թոյլ չտալով որ Չի- նաստան գրաւէ Ֆորմոզան եւ Փեսքատոր- եան կղզիները : Մոլոթով միեւնոյն ատեն գիտել տուաւ թէ Մ. Նահանգները այդ- պիսի ձեռնարկներ պիտի չկատարէին, եթէ Մեծն Բրիտանիան ուժ տուած չըլ - լար : Եւ վերջապէս յիշեցուց թէ Մ. Նահանգներուն ձեռք առած միջոցները « ծանր սպառնալիք մը կը կազմեն, իբրեւ նախանշան նոր պատերազմի մը » :

Հակառակ այս ժխտական պատասխա - նին ամէն յոյս կորսուած չի համարուիր Անգլիոյ մէջ : Բանգէտներ գիտել կուտան թէ Խ. Միութեան արտաքին նախարարը չէր կրնար հրապարակաւ պարսաւել Չի - նաստանի անհաշտ ընթացքը :

Ուրիշ պարագաներ ալ կը հաստատեն թէ կացութիւնը ծանր է Ծայր. Արեւելքի մէջ : Քանատայի վարչապետը գեկուցում տալով երեսփ. ժողովին առջեւ, ըսաւ թէ Ծայր. Արեւելքի գործերը օրակարգի գըլ- խաւոր նիւթը պիտի կազմեն բրիտանա - կան հասարակապետութեան վարչապետ- ներու ժողովին մէջ : Եւ աւելցուց.— «Միջազգային կացութիւնը իսկապէս ծա- նըր է ներկայիս » :

Հնդկաստանի վարչապետը, Նեհրու, որ նոյնպէս Լոնտոն պիտի գտնուի, կ'ու - զէ միջնորդի դեր կատարել : Այս առթիւ կը հերքուի այն լուրը թէ Չինաստանի վարչապետը նամակ մը յանձնած է Պ. Նեհրուի : Չինական դեսպանը որեւէ բաղձանք յայտնած չէ Հնդկաստանի միջ- նորդութեան մասին : Ընդհակառակն, կրկնած է Փեքինի անթեղին մեղադրանք - ները՝ Մ. Նահանգներուն դէմ եւ պնդած թէ վճռած են ազատագրել Ֆորմոզան :

«Ներքին խնդիր մըն է այս, ըսած է, եւ Ազգաժողովը իրաւունք չունի միջամտե - լու» : Բայց եւ այնպէս, Հնդկաստանի վարչապետը մասնաւոր տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Պ. Իտընի հետ, Լոնտոնի խորհրդաժողովին բացումէն առաջ :

× Մ. Նահանգներու Ծերակոյտը շա - բաթ օր երեքի դէմ 85 ձայնով քուէարկեց Այզընհաուըրի պահանջած լիազօրութիւ - նը, պաշտպանելու համար Ֆորմոզան եւ Փեսքատորեան կղզիները : Քու[illegible]թիւնը տեղի ունեցաւ գիշերը :

(Շար.ը [illegible] Գ. Էջ)

❁ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❁

*

ՈՐՊԷՍԶԻ ՉՄՈՌՆԱՔ ...

Անհատ Հրատարակչական մը, Էտվան, պիտանի գիրքեր կը հրատարակէ Պէյրութի մէջ, ընտիր տպագրութեամբ : Գեղարուեստական կողքերով և պատկերազարդ : Երէկ ստացայ վերջինը, Ինտրայի «Ներաշխարհ»ը :

Շատ է խօսուած այս գրքի մասին եւ ես այստեղ նոր գրախօսական մը չէ որ պիտի փորձեմ :

Գրքին յառաջաբանը կը պարունակէ ե- ղերաբախտ գրագէտին սպանութեան պա- րագաները, որոնք տակաւին շատ քիչե - րուն ծանօթ են :

Պատմութիւնը ուրիշ ատեն ալ հրատա- րակուած է, բայց եւ այնպէս ուզեցի ամփոփել, որպէսզի չմոռնաք : Մանաւանդ որ, Հայաջինջ Սարսափներուն քառաս - նամեակն է այս տարի :

Թերեւս կը յիշէք թէ գրագէտ Ինտրան, Տիրան Չրաքեան, վերջին տարիներուն խրելով Աստուածաշունչի լաբիրինթոսին մէջ, դարձած էր շաբաթապահ : Եւ մաս- նաւոր սենեակ մըն ալ ունէր Պոլսոյ «Ծա- կատամարտ»ին խմբագրատան մէջ, ուր ա- ղօթքներ կը կատարէր պարբե - րաբար :

Երբ առաջին Աշխարհամարտը պայթե- ցաւ, Ինտրան ալ զինուոր տարին, բայց մերժեց հրացան գործածել, եւ քար կոտ- րել կուտային :

Թուրք ազգայնական շարժման ատեն, Տիրան Չրաքեան կը գտնուէր Գոնիա : Գացած էր Աւետարան քարոզելու :

Ինչպէս կը պատմէ իր աքսորի ընկերնե- րէն Օհան Պետիկեան, 1921 Փետրուարին կը ձերբակալեն Տիրան Չրաքեանը, Գաս- պարը եւ *գոլաճի* Յովսէփը, այն ամբաս- տանութեամբ թէ ապստամբութիւն քա - րոզած են Կիլիկիոյ մէջ... Վերջին եր - կուքը մահուան կը դատապարտուին, իսկ Տիրան Չրաքեան՝ աքսորի :

Տարաբախտ գրագէտը ապրիլ 14ին ճամբայ կը հանուի շղթայակապ, կը փո- խադրուի Նիյտէ եւ ուրիշ 38 աքսորա - կաններու հետ ճամբայ կը հանուի դէպի Կեսարիա, հետիոտն :

Կեսարիայէն Սեբաստիա կը հասնին տասը օրէն, նոր աքսորականներու հետ : Ամէնքը միասին կը հասնին Խարբերդ, խարազանի հարուածներու տակ :

Յաջորդ կայանը կ'ըլլայ Տիգրանա - կերտ, ուր երկար ատեն անօթի մնալէ ետք, հազիւ կը յաջողին սեւ հաց մը գնել մէկ դեղին ոսկիով :

Տիրան Չրաքեան հիւանդացած եւ բո - լորովին ուժասպառ, այլեւս չի կրնար քալել : Կը դիմեն ոստիկանապետին, բայց իրէշը փոխանակ օգնելու կը հայհոյէ եւ կը ծեծէ :

Իր ընկերները կարգով կը շալկեն եւ մինչեւ Տիգրիս գետը կը փոխադրեն գը- րագէտը, որ կը փորձէ անձնասպան ըլլալ :

Այլեւս անտանելի կը դառնայ փոխա - դրութիւնը : Ոստիկանի մը կը յանձնեն Չրաքեանի վերարկուն և տափատը, որպէս զի բարեհանի ձիուն վրայ կապել հիւան- դը, որ չէր կրնար նստիլ : Քանի մը ժամ վերջ կը հասնին առուակի մը ափը, ուր Ինտրա եռգին կ'աւանդէ, սէր եւ միու - թիւն քարոզելով :

Ոստիկանը թոյլ չի տար որ թաղեն, որպէս զի թիւը չպակսի : Ուրեմն ձիուն վրայ կը կապեն մեռելը եւ կը փոխադրեն Սլիվան, ուր կամուրջին մօտ կը թաղեն դիակը, 30 - 40 սանթիմեթր խորու - թեամբ...

Տասնեակ հազարաւոր անհատական ե - ղերապատումներէն մէկն ալ այս :

ՎԱՀԷ

ԻՐԱՔ ԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

Արաբ վարչապետներու խորհրդաժողո- վը իր 11րդ նիստը գումարեց Յունուար 28ին : Օրակարգի գլխաւոր խնդիրն էր Ա- րաբական Դաշնակցութեան ապագան, իբրեւ հետեւանք Եգիպտոսի եւ Իրաքի միջեւ բացուած վէճին : Եթէ Եգիպտոսի տեսակէտը յաղթէ, Իրաք պիտի բաժնուի՞ Արաբական Դաշնակցութենէն : Շատեր կը յուսային թէ միջին ճամբայ մը պիտի գտնուի : Բայց երկու ժողովներ գումար - ուեցան, մէկը՝ երեքուկէս ժամ, միւսը երեք ժամ տեւողութեամբ ե հաստատ - ուեցաւ թէ անհաշտելի են երկու պետու- թեանց տեսակէտները : Վերջին ժողովէն ետք, Իրաքի նախկին վարչապետը, Ֆա- տըլ Ճէմալի յայտարարեց.

— Իրաքի կառավարութիւնը միտք չու- նի հրաժարելու Թուրքիոյ հետ կնքած համաձայնութենէն :

Ինչպէս կը հաստատեն հրատարակուած տեղեկութիւնները, Իրաք հետեւեալ տե - սակէտն ունի,— Արաբական երկիրները երբեք այնքան զօրաւոր պիտի չըլլան, որ- պէսզի վախ պատճառեն ռեւէ նախայար- ձակի : Իր ապահովութեան համար, Իրաք պարտաւոր է նեցուկ մը փնտռել արաբա- կան խմբակցութենէն դուրս :

Գալով Եգիպտոսի, որուն համամիտ են արաբական բոլոր երկիրները, այն տեսա- կէտն ունի թէ միջարաբական հաւաքա - կան ապահովութեան դաշինքը բաւական է պաշտպանուելու համար Իսրայէլի նա - խայարձակման դէմ : Այդ միութիւնը կը կազմէ, աշխարհագրական ամբողջութիւն մը զոր արեւմտեան պետութիւնները չեն կրնար անտեսել, եթէ նոյն իսկ իրմ- բակցութիւնը միայն բարեացակամ չէզո - քութիւն պահէ իրե՛ց հանդէպ : Իրաք ուղղակի կը քանդէ արաբական եօթը պետութեանց այս քաղաքականութիւնը դանոնք միացնելով Թուրքիոյ եւ անոր միջոցաւ՝ արեւմտեան ցանցը, հակառակ իրենց կամքին :

Իրաք գիտել կուտայ թէ Եգիպտոս մի- այն Իսրայէլի մասին կը մտածէ : Եգիպ - տոս կը պատասխանէ.— Դուք պէտք եղա- ծին չափ չէք մտածեր այդ մասին :

Ուրեմն, խորհրդաժողովը ստիպուած է ճշդել հետեւեալ պարագան,— Ո՞ր աւելի սպառնալից է, Խ. Միութի՞ւնը թէ Իսրա- յէլը : Իրաքի համար վտանգը կուգայ Մոսկուայէն, որուն հետ յարաբերու - թիւնները խզեց վերջերս : Իսկ Եգիպտոսի եւ միւս արաբական երկիրներուն համար սիոնական ճակատն է բուն վտանգը :

Գահիրէի բոլոր թերթերը խստօրէն կը քննադատեն Իրաքի բռնած դիրքը :

***

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ լամբարներու գիները պի- տի դեղչուին 5 - 10 առ հարիւր, տեսա - կին համեմատ :

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նախարարը, Ի - տըն, Անգարա պիտի այցելէ մարտ 16-19, Թուրքիոյ վարչապետին հրաւէրով :

ՑԱՐՆԱՆԱՅԻՆ օդ մը կը տիրէ Փարիզի մէջ, երկու օրէ ի վեր, ինչ որ բացառիկ երեւոյթ մըն է :

ՄԵՆԱՄԱՐՏԻ հրաւէր մը ուղղեց ար - տաքին նախարարը, Պ. Էտկառ Ֆոր, էՔսփրէս շաբաթաթերթի խմբագրին՝ Սերվան Շրեպէրի, որ կարգ մը մեղա - դրանքներ հրատարակած էր : Խմբագիրը ընդունեցաւ մարտակոչը : Նախարարը 47 տարեկան է, խմբագիրը՝ 30 :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա.

Ամերիկան սկսաւ արդէն շոգենաւէն — տարածութիւն եւ բազմութիւն։ «Իլ տը Ֆրանս»ը, որուն վրայ կ'ընէի այս առաջին ճամբորդութիւնը դէպի Նոր Աշխարհ, իր չորս ծխնելոյզներով, հսկայ ոստան մըն է որ կը ծփայ Ատլանտեանի վրայ։ Իր խցիկները շերտաւորուած են չորս յարկերու վրայ, ունի լայն եւ երկայն տէքեր, քանի մը պիջեր, թատրոն, սինեմա, նուագի սրահ, ընդարձակ սալոններ, ճաշասրահներ, ընթերցասրահներ, եւն. եւն.։ Այս ծովային ոստանը կրնայ պարունակել աւելի քան երկու հազար ճամբորդ, որոնք կ'ապրին ծովուն վրայ, ինչպէս պիտի ապրէին ցամաքը եղած ատեն, պահելով իրենց գրեթէ բոլոր սովորութիւնները։ «Իլ տը Ֆրանս»ը շինուած է ամերիկեան համեմատութիւններով, որոնք (ատեղագիտականներէն վերջը) մեր երկրին վրայ էն մեծերն են։

Ուրեմն ամէն ինչ արդէն վիթխարիին նախաճաշակը կուտար, երբ ոտքս դրի շոգենաւին վրայ։ Աւելի վերջը երբ տեսայ անպատսելի Նիւ Եորքը, Եւրոպացիներուս համար տարօրինակ՝ իր արտակարգօրէն երկայն պողոտաներով եւ էյֆէլական յանդգնութեամբ յղացումի բազմաթիւ «պիլտինկ»ներով, շատ լաւ կրցայ երեւակայել Ն. Ք. Քրիստոս առաջին դարուն մէջ ապրող աթենացի ճամբորդ մը, որ առաջին անգամ կը քալէր Հռովմի սալայատակներուն վրան եւ կը տեսնէր յանկարծ բարձրաբերձ Կոլոսէոնը, պերճ ճարտարապետութեանց բարդութիւն մը ձեւացնող աշխարհահռչակ Ֆորոմը, ուր զանազան աստուածութիւններու ձօնուած տաճարներ, եւ կոթողական սիւներ, եւ յաղթական կամարներ, լայնանիստ աստիճաններու վրայ կանգուն հանրապետական հսկայ ծերակոյտի պալատին շուրջ կը կազմէին արտասովոր թափօր մը փառաբանութիւններու։

Աթէնք, Եւրոպա եւ Ամերիկեան Մ. Նահանգները երեք պատմական թիփեր են որոնք քաղաքակրթական յառաջատուութիւն մը կը կազմեն, եւ ուր մէկ եղբէն միւսին տանող տարբերակը կը պահէ համանման նշանակութիւն մը։

Նաւուն վրայ, իր տարածութենէն եւ ճամբորդներու բազմութենէն զատ, Ամերիկան ծանուցանող ուրիշ նշաններ չէին պակսեր։ Երբ եկաւ ընթրիքի պահը, բացի Ֆրանսական գինիին եւ խոհանոցին բարիքէն, զոր տակաւին վայելելու բախտը պիտի ունենայինք բազմաթիւ միջօրէականներու մէջէն անցնելու ընթացքին, կար նաեւ սեղանիս վրայ քառակուսի փոքրիկ կարագի կտոր մը։ Չեմ գիտեր ինչու այս երեւոյթը վրդովիչ էր ինծի համար։ Ոչ մէկ կերպով չէի զգար անոր պէտքը սեղանիս վրայ, քանի որ ապուր, մսեղէն, բանջարեղէն, ամէն ինչ արդէն համեղ էին ինչպէս Ֆրանսայի մէջ։ Ի՞նչ բանի կրնար ծառայել այդ կարագի կտորը, զոր կանոնաւորաբար ամէն ճաշի կը գտնէի սեղանիս վրայ, եւ զոր նոյնութեամբ կը ձգէի միշտ հոն՝ ամբողջ։ Սառնամանէն ելած՝ անբասիր՝ բայց ինծի համար անարժէք այդ իւղի կտորը, միշտ ալ խորհիլ կուտար ինծի, եւ անոր մէջ ես կը նախզգայի անախորժ աւետաբեր մը ամերիկեան ոչ բերկրալի խոհանոցային ռէժիմի մը։ Հետագային, Ամերիկայի մէջ անցընելիք ամիսներս պիտի հաստատէին թէ որքան արդարացի էր այդ մտավախութիւնս։

Շուտով տարածուեցաւ նաւուն վրայ թէ Ամերիկա կ'երթայի Նիւ Եորքի աշխարհահռչակ Քառնեկի Հօլին մէջ քօնսէռ *մը վարելու։ Եւ օր մըն ալ* Իլ տը Ֆրանսի *վերատեսուչէն հրաւէր մը ստացայ ներկայ գտնուելու, իբրեւ պատուակալ հիւր, իր մէկ հանդիսաւոր ընդունելութեան, ուր հրաւիրուած էին նաւուն ականաւոր ճամբորդները։ Այս ալ ամերիկեան էր, կը շարունակէի սկսիլ ապրիլ Ամերիկայի մէջ, առանց դեռ ոտքս դրած ըլլալու Գոլոմպոսի յայտնագործած հողին վրայ։*

Մինչեւ այս մեկնումս դէպի Ամերիկա, միշտ ճամբորդած էի իջնելով դէպի աւելի տաք կլիմաներ, առաւել կամ նուազ նոյն միջօրէականներու երկայնքը։ Որով քանի ճամբորդութիւնս կ'երկարէր, օդը երթալով կը գեղեցկանար, երկինքը կը կապուտնար, ամպերը կը ցնդէին, ծովին գոյնը կ'ազուարնար, եւ գիշերները աստղերը կը դկտէին թափիլ երկինքէն վար։ Մինչդեռ քաղաքակրթութեան կշռոյթը կը դանդաղէր քանի արեւուն կը մօտենայի, որուն մէջ եւրոպական քաղաքներու ըստեղծած տեսակ մը խռովքը եւ անձկութիւնը տեղի կուտային հոգեկան անդորրութեան մը, որ հանգստաւէտ էր։ Այս անգամ «Լաթիթիւտ»ներ չէ որ կը կտրէինք, այլ միջօրէականներու մէջէն կ'անցնէինք անսայթաք, ամէն օր մեր ժամացոյցը ժամ մը ետ կը տանէինք։ Եւ ամէն օր ծովին եւ երկինքին գոյնը յուսահատօրէն նոյնը կը մնային եւ իրենց դիմագիծը չէր դադրեր հիւսիսային կիսագունդին վերին ոլորտներուն սառնութիւնը արտաբերելէ, մինչ մարդոց հոգիներէն դուրս ալ ոչ մէկ նոր ուրախութիւն իր փայլովը կուգար պայծառացնել դէմքերը։ Այս ալ ամերիկեան էր միշտ, եւ ինչպէ՜ս։

ՕՆՆԻԿ ՊԸՐՊԸՐԵԱՆ

ՓՐԿԵՆՔ ՄԵՐ ՄՇԱԿՈՅԹԻՆ ԳԱՆՁԵՐԸ

●

ԽՄԲ.— Մեր աշխատակիցը կը շօշափէ նախ. հանգուցեալ Արշակ Չօպանեանի գիրքերուն եւ մանաւանդ ձեռագիրներուն խնդիրը, բայց զանց կ'առնենք, նկատելով որ տեղեակ չէ բուն իրականութեան.

...Եւ այսպէս ցաւով է որ պէտք է խոստովանինք Չօպանեանի անտիպներուն թողօնին անփոխարինելի կորուստը որուն առաջքը առնելու համար մեր անհատական եւ հաւաքական պախարակելի ժլատութիւնը անզօր մնաց։

Սակայն Չօպանեանի թողօնը շատ չնչին մասը կը կազմէ այն ահագին *թողօնին անտիպներու (Նամակ, Հեղինակութիւն) որոնք գրեթէ ամէն տեղ ցրուած կը մնան ժառանգուած մեր հեռաւոր եւ մօտաւոր նախնիքներէն։ Ցաճախ անոնք կը պահուին անհաւատալի դէշ պայմաններու մէջ։ Իսկ ցարդ դժբախտաբար քանի մը անհատներէ ուրիշ ոչ ոք խղճմտանք ըրած է զանոնք փրկելու հրատարակութեամբ։*

Անգամ մը ամբողջական մատենադարան մը (ձեռագիրներու հին եւ նոր) գնելու ատեն զանոնք գտայ աներեւակայելի պայմաններու մէջ, հող եւ փոշի։ Խոնաւութեան, մուկերու եւ հրոյ ճարակ ըլլալու վտանգին խիստ ենթակայ։ Եւ կորստեան դատապարտուած այդ գրական կոյտին մէջ գտայ Պատկանեանի, Ռուսինեանի, Կուրտիկեանի, Փէշտիմալճեանի եւ շատ մը ուրիշներու անտիպ երկերը ու գրութիւնները, բոլորն ալ ամէն կերպով արժանի մեր հոգածութեան։ Մեր մօտաւոր անցեալին գրական, գիտական ու պատմական նիւթերու մեծարժէք այդ թօղօնը այսպէս կարելի եղաւ կորուստէ փրկել զոհողութեամբ։

Դժբախտաբար այդքանը չի բաւեր։ Զանոնք պէտք է ընդմիշտ փրկել հրատարակելով։ Անդին կը մնան շատ աւելի խոշոր գրական գանձեր զորս կարելի չէ ձեռք բերել դոնէ առանց անուանական փոխարժէք մը վճարելու։ Ասոնք, դժբախտաբար անգիտաց անպէտ, դրամական արժէք մը չեն ներկայացներ, դոնէ այն արժէքը որ կը պահանջուի յաճախ անոնց տէրերէն երբ ինծի պէս մէկը փորձ մը կ'ընէ զանոնք դոնէ հաւաքելու։ Ռուսինեանի մէկ գործը, Պատկանեանի Սրուանձտեանցի կամ Խրիմեանի մէկ նամակը դժբախտաբար նիւթական արժէք մը չունի, միայն անոնց պարունակութիւնը արժէք մը կը ներկայացնէ, եթէ հրատարակուի կամ ուսումնասիրուի... իսկ այդ արժէքը դրամական չէ, այլ միայն ազգային մշակութային արժէք մը որուն համար վճարելու ի վիճակի չեն հրատարակիչները։

Նամակներու, տեղեկագիրներու, օրագրութեանց, գիտական նիւթերու խիստ արժէքաւոր նիւթեր կան, որոնց փրկութիւնը անոնց հրատարակութեան մէջ է միայն, եւ սակայն անոնք չեն հրատարակուիր։ Գիտեմ որ այդ թուղթերը երբեմն Նուպարեան մատենադարանին պէս մատենադարաններու մէջ կը հաւաքուին։ Այդ հաւաքումները եթէ տպագրութեամբ մնայուն փրկութիւն չգտնեն իրենց այդ վիճակը առժամեայ փրկութիւն միայն կրնանք սեպել։ Շատ անգամ արդէն խոնաւութենէ վնասուած կարճ կեանք մը միայն ունին ի սպառ փոշիանալով փճանալէ առաջ։ Պէտք է նկատի ունենալ այդ նիւթերուն, թուղթերուն մեծ մասին քիմիական եւ ժամանակաւոր կազմը։ Խնդիր է թէ որքան երկար ատեն պիտի կարենանք պահել նոյն իսկ, օրինակ Նոր Ջուղայի Ամենափրկչի վանքին խիստ արժէքաւոր դարաւոր դիւանը, կամ եթէ կ'ուզէք Երուսաղէմի Սուրբ Յակոբեանց Թանկագին դիւանը։ Բնական է հրատարակութեան հաւանականութիւնը շատ չնչին է, մանաւանդ հիմա։ Ողբացեալ ամենասիրելի բարեկամս, Մեսրոպ Պատրիարք Նշանեան Երուսաղէմի դիւանին կարեւորագոյն նիւթերը տպելու ձեռնարկեց, սակայն հրատարակութեան օրերուն պատերազմը, հակառակ իր վայելած գրական համբաւին, չթոյլատրեց անոնց հրատարակութիւնը, քանի մը վաւերաթուղթ հրատարակելէ վերջ։

Սրտի սեղմումով կը դիտեմ այն ահագին անտիպ նիւթերը որ դիզուած կը մնան մատենադարանիս մէջ։ Ասոնց համար ծախսուած դրամէն աւելի անոնց անտիպ մնալը կը մտատանջէ զիս, թէեւ հոս կերպով մը փրկուած կը նկատեմ զանոնք։ Ես նիւթական բոլոր միջոցներս կը նախընտրեմ տրամադրել հին ձեռագիրներու, որոնց թիւը 250ը կ'անցնի իմ հաւաքածոյիս մէջ, որովհետեւ ոչ կրնամ եւ ոչ ալ կ'ուզեմ դիւանական եւայլն թուղթերու դրամ յատկացնել։ Եթէ ատիկա կատարած եմ ու կը կատարեմ պարզապէս հետեւանք է տեսակ մը անզօր յուսահատութեան։ Անտարակոյս զանոնք հրատարակելու նիւթական միջոցները չունիմ, քանի որ հազարաւոր ոսկիներ պէտք են այդպիսի շարքի մը հրատարակութեան համար։ Սակայն անպայման *պէտք է այս եւ ասոր նման նիւթերը փրկել վերջնական կորուստէ։*

Նոյն ատեն քաջ գիտնալով որ մեր արդի իրականութեան մէջ պիտի պակսի այս գործին կատարման համար հարկ եղած գործնական գիտակցութիւնը, ես խորհուրդ պիտի տայի որ համեմատաբար շատ նուազ ծախքով, տպագրութենէ տարբեր միջոց մը գործածուի այս նիւթերուն փրկութեան համար։ Այդ միջոցը միջազգային է եւ օրէ օր կը ծաւալի, այսինքն լուսանկարել։ Ինքս անձնական միջոցներովս լուսանկարած եմ Նոր Ջուղայի դիւանին կարեւորագոյն մասը, որ կը վերաբերի 17 եւ 18րդ դարերուն։ Նոյնպէս ձեռնարկած եմ Հռովմի դիւաններուն լուսանկարման բազմածախս գործին։ Սակայն պէտք է որ Բարեգործականը Նուպարեան իր մատենադարանին համար «միքրոֆիլմ»ով հաւաքէ ինչ որ կարելի է եւ ուր որ կարելի է։ Համեմատաբար ոչինչ ծախքով մը մշակութային հսկայական ծառայութիւն մը կատարած կ'ըլլայ Հ. Բ. Ը. Միութիւնը այս գործը կատարելով։ Նոյն իսկ իր հաւաքած նիւթերը ապագայի ամէն պատահականութեանց դէմ ապահովելու է։ Եթէ ինծի պէս սովորական անհատ մը կրնայ հազարաւոր լուսանկարներ հանել (բազմաթիւ հին կարեւոր ձեռագիրներուն մանրանկարները գունաւոր), վստահ եմ որ Բարեգործականին պէս ազգանուէր հաստատութիւն մը իր նիւթական եւ կազմակերպչական լայն միջոցներով կրնայ կատարել Երեւանի անմատչելի դիւաններէն ու մատենադարաններէն մինչեւ աշխարհի ամէն կողմը։ Այլապէս երեւութական ձեւեր են, օրինակ, Չօպանեանի թողօնին տէր դառնալու նման անկատար ձեռնարկները։

Դժուար չէ ըմբռնել այն ահագին վըտանգը որ այսօր իսկ կը սպառնայ մեր

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (42)

ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԱՂԱՒՆԻՆ

●

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԱ.

Առայ Թուսեանի թեւը եւ մի կողմ տարայ։

— Այսօր քո եւեւից շատ եմ ման եկել․ ասացի։ Հիմա տուն եմ գնում, դու էլ որ գաս, շատ լաւ կ'անես։ Եկ միասին գընանք։

— Ա՞յս րոպէին։

— Հէնց այս րոպէին։

— Ի՞նչ է պատահել որ։

— Մի շատ կարեւոր բան։

— Հեռագիր հօ չկա՞յ մեր տանից։

— Չէ, բայց կայ այնպիսի մի բան, որի համար դու պէտք է հէնց այս գիշեր հեռանաս այստեղից։

Թուսեանը կարճ ժամանակ նայում էր ինձ զարմացած։ Տեսնում էր որ շատ լուրջ եմ խօսում, եւ նրա դէմքն էլ ուրջ ու մտածկոտ արտայայտութիւն ստացաւ։

— Դէ, էլ ինչ ես երկարացնում, ասա ու պրծի, էլի, բացատրութիւնչեց անհամբեր։

— Եկ գնանք, կ'ասեմ, այստեղ յարմար չէ, ժամանակ էլ չկայ․ այնպէս անենք որ գնացքին հասնես։

Թուսեանը շարունակում էր նայել ինձ զարմացած եւ, ըստ երեւոյթին, մի քիչ էլ վախեցած, յետոյ ուսերը թօթուեց տարակուսանքով եւ ասաց․

— Լաւ, դու գնա հագնուիր, ես էլ խոկոյն գալիս եմ։

Ու վազեց երկու տիկինների եւեւից, որոնք կորել էին խռնուող հասարակութեան մէջ։

Հանդերձարանում վաղուց հագնուել եւ սպասում էի մուտքի դրան մօտ, երբ վերջապէս երեւաց Թուսեանը։ Շտապով հագնուեց եւ միասին դուրս եկանք։

— Զգիտեմ՝ իմ բա՞խտն է «Թարսուել», թէ Սարումեանի բախտն է բանում, ասաց մի ծխախոտ վառելով․ հազիւ հազ յոյս ունէի այս գիշեր բանը գլխաւելու, եւ «Թարսի» պէս եկար մէջտեղ ցցուեցիր։ Դէ ասա տեսնեմ։

— Մի քիչ շուտ շուտ արի, որովհետեւ հիմա իննից անց է, եւ հազիւ թէ կարողանաս պատրաստուել, որ գնացքին հասնես, ասացի եւ քայլերս արագացրի։

— Հանաք չես անո՞ւմ, հարցրեց Թուսեանը, նոյնպէս արագացնելով քայլերը։

— Այ հիմա կը տեսնես՝ հանա՞ք եմ անում, թէ ոչ։ Լսիր։ Դու գիտե՞ս, որ պատմուածքի հերոսուհին իմ ամենալաւ բարեկամի կինն է։

Թուսեանը յանկարծակի կանգ առաւ։

— Ինչպէ՞ս թէ ...

Կանգ առայ եւ ես ու նայեցի նրան։ Փողոցի ելեքտրական լուսաւորութիւնը հնարաւորութիւն էր տալիս ինձ տեսնելու նրա դիմագծերի բոլոր փոփոխութիւնները։ Նա նայում էր ինձ ծայրայեղօրէն ապշած, իմ անակնկալ յայտնութիւնից։

— Յետոյ դու գիտե՞ս՝ ով է եղել, որ այս երկու գիշեր գալիս քաշում էր զանգը։

— Ո՞վ։ = Սառայի ամուսինը։

— Որ ի՞նչ։ = Որ քեզ սպանի։

Իմ այս յայտնութիւնը կարծեմ ամէնից անակնկալն էր նրա համար, որովհետեւ նա յանկարծակի այնպէս սփրթեց, որ ակամայ զղջացի, թէ ինչո՞ւ այդքան սուր կերպով յայտնեցի այդ բանը։ Կարճ ժամանակ նայում էր ինձ կատարեալ ապուշի պէս, յետոյ ասաց․

— Ինչ հէքեաթներ ես պատմում։

— Դժբախտաբար կեանքը հէքեաթ չէ, բարեկամ, վրայ բերի ես, եւ այս «տրագեդիան» էլ հէնց այն բանի հետեւանք է, որ դու կեանքը զուարճալի հէքեաթի տեղ ես դրել։

— Լաւ, որ գալիս էր, ինչո՞ւ չէր մտնում ու սպաննում, մանաւանդ որ երկրորդ գիշերը ես ինքս գնացի դուռը բաց արի։ Ո՞ւր էր փախել։

Ես մի քիչ չփոթուեցի նրա այս տրամաբանական հարցումի վրայ, բայց խոկոյն մտածեցի, որ եթէ ճշմարտութիւնը յայտնէի, կը նշանակէր, թէ ամբողջ գործը պիտի փճացնէի։ Ուստի պատասխանս խուսափողական եղաւ։

— Ով գիտէ, ասացի, գուցէ վերջին րոպէին մտածել էր, որ ինձ շատ անախորժ դրութեան մէջ պիտի դնէր, եթէ իր վրիժառութեան վայրը իմ տունը դարձնէր։ Բայց գիտեմ, աւելացրի ես խօսքերիս նըրա վրայ թողած տպաւորութիւնը չթուլացնելու համար, նա ման է գալիս, որ ուրիշ տեղ բռնի քեզ։

ՆԱՐԴՈՍ

(Շար.)

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՆՈՅՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ԱՄԷՆ ՏԵՂ

•

Հալէպի մեր պաշտօնակիցը, *Արեւելք*, իր կարգին յուզելով հրատապ հարց մը, «Ընթերցողի տագնապը», հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ խմբագրականի մը մէջ ։

— Եթէ Հալէպի հայութեան թիւը նուազագոյն յիսուն հազար նկատի ունենանք, Հալէպի եւ Պէյրութի թերթերու սպառումը, քաղաքիս մէջ, չենք կարծեր որ հինգ առ հարիւրի հասնի ...

Եթէ, յիսուն հազար հայութեան մէջ, թերթ մը մուտք գործէր ամէն տունէ ներս, Հալէպահայութիւնը 8 – 10.000 թերթ պիտի սպառէր օրական ։

Եթէ կէս առ կէս անդրադէտ նկատէինք յիսուն հազար հայութիւնը, պէտք էր առնուազն հինգ հազար թերթ սպառէր քաղաքիս մէջ։

Մենք՝ այդ թիւին կէսն ալ չունինք ։

Թէ ինչո՞ւ չունինք, — առանձին ողբերգութիւն է։ Ու մենք այդ մասին չէ որ պիտի ուզենք խորհրդածել այսօր։ Ըստ կարգի, կ'անդրադառնանք այդ ողբերգութեան բոլոր ծալքերուն ։

Մեզ անմիջականօրէն կը հետաքրքրէ գիրքերու ընթերցողի տագնապը ։

Յիսուն հազար հայութեան մէջ՝ մենք հինգ հարիւր ընթերցող չունինք գրքերու համար ։

Քանի՞ ընթերցող ունինք։— Մենք կ'ամչնանք այդ մասին նոյնիսկ ... մտածելու։ Կ'ուզենք հաւատալ միայն, որ ... հարիւր ընթերցող գոնէ ունինք ։

Ինչո՞ւ այսքան ողորմելի թիւ մը միայն։ Այս ալ առանձին ողբերգութիւն է, ու մենք առիթ պիտի ունենանք խորհրդածելու այդ մասին ։

Շեշտենք միայն, որ՝

Ա) Մեր ընթերցող զանգուածը՝ մեր միջակօրեար եւ աղքատիկ դասակարգն է, ամէն տարիքէ ։

Բ) Եթէ հարիւրի տեղ երկու կամ երեք հարիւր չունինք, յանցաւոր են ոչ միայն ընթերցումի թեկնածուները, այլ նաեւ — կրնանք ըսել՝ «մանաւանդ» — մեր հրատարակչականներն ու հեղինակները ։

Արդարեւ, ինչպէս արդարօրէն կը դժգոհի ընթերցող մը, մեզի ուղղեալ նամակով մը, մեր գիրքերը սուղ են ։

Ոչ միայն սուղ են, այլ նաեւ՝ չարաչարութեան զոհ են առ հասարակ ։

Աւելի փայլուն պատկեր մը չեն ներկայացներ թերթերու ընթերցողները։

Դարձեալ «*Արեւելք*»ն է որ կը բացատրէ, երկրորդ խմբագրականով մը .—

... Մեր թերթերը համագումար 2500 ընթերցող իսկ չունին, — բոլոր հոսանքի ընթերցողներն ու բոլոր գոյնի թերթերը նկատի ունենալով այս թիւին մէջ։

Ինչո՞ւ չունին ։

Անտարբերները կ'ըսեն։ — «Օրն ի բուն կ'աշխատինք, ու գիշերը տուն կուգանք յոգնած։ Միջոց չունինք թերթ կարդալու »։

Այս դասակարգը ժամանակ կը գտնէ, սակայն սրճարաններու անկիւնը հեղգանալու. ծուխին ու տափակ խօսակցութիւններու մէջ ծուլանալու։ Օղետուներու մէջ կամ հանրային վայրերու մէջ « տաքնալու»...

Կիսագրագէտներու բազմութիւնն է ասիկա։ Զենք մեղադրեր՝ որ գիրքին ու թերթին սէրը չունենան։ Որբ մեծցած են շատերը, շուկայ ինկած են կանուխէն, հեւ ի հեւ կը գործեն, իսկապէս քիչ կը հանգչին։ Ազատ կամ արձակուրդի ժամերն ալ՝ կը սպաննեն իրենց ճաշակին եւ տրամադրութիւններուն համաձայն ։

Հաւատացէք, սակայն, որ ասոնք շատ աւելի կը սիրեն հայ թերթն ու գիրքը, քան անտարբերներու այն միւս դասակարգը, որ կը հաղուի, կը պաճուճուի ու կը սլքտայ գիշօտարաններու կամ հաճոյքի վայրերու մէջ, առանց նոյնիսկ հրաժեշտ տալու հայութենէ ...

Ջահելները կ'ըսեն։ — « Հայ թերթերը բովանդակութեամբ աղքատ են. նիւթ չունին, զանազանութիւն չունին, չեն գոհացներ մեզ։ Եւրոպական կամ այլատառ թերթերու մէջ կը գտնենք մեր ամբողջական գոհացումը։ Գոնէ անոնցմէ՝ ալ դաս չեն առներ մեր թերթերը։ Ինչո՞ւ աւելի ճոխ ու գունազեղ բովանդակութեամբ լոյս չտեսնեն »։

Եւ կուտան անունները Ֆրանսական, անգլիական կամ ամերիկեան թերթերու, զորս հաւանօրէն ... չեն կարդար ։

Այս երկու գլխաւոր դասակարգերէն զատ, ունինք դժգոհներ, քննադատելու մարմաջով տառապող բանգէտներ, վճռական եզրակացութիւններու սիրահար գիտունիկներ ։

Իրաւունք չունի՞ն ասոնք իրենց եզրակացութեան մէջ։

Իրաւունք ունին, որովհետեւ՝ իսկապէս հայ թերթը չի կրնար մրցիլ եւրոպական մամուլին հետ, այլազանութեան, թարմութեան եւ բովանդակութեան տեսակէտով։ Եթէ թերթը ժամանց պիտի ըլլայ ընթերցողին համար, կամ զանազան մարզերէ օգտակար ծանօթութիւններու համադրութիւն մը պիտի կազմէ, — մեր թերթերը չեն կրնար նմանիլ անոնց ։

Իրաւունք ունին, որովհետեւ 8 – 108 էջերէ բաղկացած օտար թերթեր, չնչին գիներով շատ աւելի ճոխ բովանդակութեամբ կը ներկայանան, քան մեր թերթերը ։

Իրաւունք ունին, որովհետեւ այդ թերթերուն մէջ ամէն նիւթ ու ամէն սիւնակ իր աշխատակիցը ունի, մինչ մերինները իրարմով կը կերակրուին յաճախ ։

Իրաւունք ունին, որովհետեւ լրագրութեան ըմբռնումը խոցելի է մեզմէ շատերուն մօտ, չեն քալեր օրուան ու ընթերցող զանգուածներու պահանջներուն հետ։

Իրաւունք ունին, սակայն, անոր համար մանաւանդ, որ հայութենէ կտրուած են, — *չեն անդրադառնար՝ թէ Հայ թերթը հրաշք մըն է ինքնին, զոհողութեան եւ զրկանքի գնով իր գոյութիւնը կ'ապահովէ, միջոցներ չունի մրցակցութեան, բովանդակութեան տեսակէտով ճոխանալու, ծաւալի տեսակէտով աճելու, աշխատակիցներու տեսակէտով հարստանալու ...*

... Անոնք որ իմաստութիւն կը ծախեն այս կամ այն թերութիւնը մատնանշելու համար հայ մամուլի մէջ, պէտք է միշտ գիտնան՝ թէ մեր խմբագրական մարմինները ու հրատարակիչները ՇԱՏ աւելի լաւ գիտեն իրենց թերութիւնները, քան ամէնէն բարեմիտ ընթերցողը։ Յաւակնութիւն չենք ունեցած հաւատալու՝ թէ մեր երազին քառորդն իսկ կրցած ենք գործի վերածել։ Մեր սիրտը կը կոտղայ ասոր համար։ Գիտենք թէ ինչ կը փնտռէ ընթերցողը, սակայն գիտենք նաեւ՝ թէ ինչ պէտք է տանք, ի՞նչ կրնանք տալ, ու ինչպէ՞ս պէտք է տանք ...

ազգային մշակոյթին եւ անոր մեծահարուստ ժառանգութեան։ Գոնէ քսան հազար հին ձեռագիրներ, ամբողջ կամ հատուածոր, հազիւ թէ մէկ քանիերորդով ցուցակագրուած են, մեծ մասամբ անգոհացուցիչ ցուցակագրութեամբ։ Հազուադէպ է որ լուսանկարուած ըլլան, իսկ գունաւոր լուսանկարեալ կարելի է մէկ երկու տասնեակէն աւելի չեն... Եւ այս հսկայական սակայն անփոխարինելի հարստութիւնը կը մնայ ենթակայ բնական կամ արուեստական փճացումին ։ Այս սահմռկեցուցիչ վտանգին դէմ ինչպէս որ 1915*էն առաջ ոչ մէկ քայլ առնուած էր անոնց պարունակութեան ապահովման համար, այսօր ալ ոչ մէկ բան կը կատարենք, երբ վտանգները աւելի համայնական են, աւելի սպառնական ու աւելի արմատական։ Ես ձեզի չեմ խօսիր հոս այն ողբալի պայմաններուն մասին որոնց մէջ կը գտնուին մեր այդ հարստութեան մասերը։ Այլ կը խօսիմ* ատկէ դուրս *այն վտանգներուն մասին որոնց դէմ մեր ներկայ միջոցները բոլորովին անզօր են ։*

Եթէ աղաչանքը կրնայ արթնցնել մեր գիտակցութիւնը, ես հոս իսկ ծնրադիր պիտի պաղատէի բոլորէն որ այլեւս չյետաձգենք, գոնէ լուսանկարենք ինչ որ կրնանք, ուր որ կրնանք եւ անոնց օրինակները ցրուենք որքան որ կրնանք։ Հիները չէին կրնար լուսանկարել, որով օրինակեցին, նոյն ատեն յաճախ իրենց կեանքով պաշտպան կանգնեցան պապենական հարստութեան եւ իրենց կարգին մեզի կտակեցին ։

Ց. ԲԻՒՐՏԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆԻ ԴԱՍԵՐ

★

— Ինչո՞ւ համար, կարգ մը գրագէտներ և խմբագիրներ կը գրեն «ընդհակառակն», իսկ ուրիշներ՝ «ընդհակառակը», որո՞ւն [illegible] ճիշդ է ։

— « Ընդհակառակն» ճիշդ է, «ընդհակառակը» սխալ է։

— Երկուքն ալ միեւնոյն բաները չե՞ն ։

— Այո, բայց ... Գրաբարի պարտէզէն աշխարհաբարի պարտէզը փոխադրած ենք բազմաթիւ բառեր՝ առանց անոնց գրաբարակերտ տարազը ձեւափոխելու, առանց նոր շապիկ հագցնելու։ Այդ բառերէն մէկն է ձեր յիշած բառը։

— Աղէկ, բայց չէ՞ք կարծեր որ «ընդհակառակն»ին արտասանութիւնը, քիչ մը, դժուար է. ի՞նչ կ'ըլլայ եղեր, թող ուզողը իր ուզածին պէս գրէ։

— Օ՜, ուրեմն արտասանութեան դժուարութեան համա՞ր է որ ճիշդը մէկդի դրած ենք եւ սխալը կը գործածենք ... Բայց, եղբայր, պատուական, չկա՞ն ուրիշ գրաբարակերտ բառեր, որոնց արտասանութիւնը նոյնքան դժուար է — « առ առաւելն », «առ նուազն », «առատաձեռն», «առձեռն», «յանդուգն», «յախուռն», «բուռն», «բոկոտն», «ինքն» ... Ո՞վ կը համարձակի գրել — « առ առաւելը», «առ նուազը», «առձեռ», «առատաձեռ» եւ այլն ... Կ'ուզէ՞ք որ ուրիշ բառեր ալ համրեմ — աստղ, կոճղ, արկղ, ոլոռն, ուղխ, կողոն, խաղախորդ, խողխողել, քստմնեցուցիչ եւ բազմաթիւ ուրիշներ։ Այս «բարբարոս»ները արտասանող հա՞յն է որ պիտի անճրկէր «ընդհակառակն»ին արտասանութեան մէջ ։

— Անցեալ օր, այս թերթին մէջ էր որ հանդիպեցայ «բութմատ» բառին. կարծեմ տպագրական սխալ մը պատահած է. ճիշդը «բթմատ» չէ՞, ինչպէս «բթամիտ»ը ։

— Ոչ. «բութմատ»ը ճիշդ է, որովհետեւ կազմուած է «բոյթ» եւ «մատ» բառերէն ... «Բթամիտ»ին առաջին բառը «բութ» է ... «Բոյթ» ու »բութ» իրարմէ տարբեր բառեր են ։ Երբ արմատին մէջ »ոյ» կայ, ածանցումի կամ բարդութեան պարագային, «ոյ»ը «ու»ի կը փոխուի — զոյգ – զուգորդել, կոյտ – կուտակել, ողջոյն – ողջունել, Թոյն – Թունաւորել ։ Երբ արմատին մէջ «ու» ըլլայ, կը ջնջուի — գութ – գթալ, մութ – մթնել, ջուր – ջրել։ Ի հարկէ բացառութիւններ կան ։

— Ինչո՞ւ կը գրէք «յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ երկուշաբթի» ... Պէտք է գրէք «պիտի ունենայ »....

— Բացարձակ Ապառնիի տեղ կրնանք Սահմանականի Ներկան գործածել, երբ գործողութիւնը կամ դէպքը, որուն մասին կը խօսինք, տեղի պիտի ունենայ մօտիկ ապագային. օրինակ, փոխանակ ըսելու, «քոյրս վաղ իրիկուն Նիւ Եորք պիտի հասնի», կ'ըսենք «կը հասնի»։

— Բայց, ես նկատած եմ որ երբեմն ալ Անցեալ Կատարեալին տեղ, Ներկան կը գործածէք եւ կ'ըսէք, օրինակ, «Խրիմեան Հայրիկը կ'ըսէ»։ Հայրիկը 47 տարի առաջ մեռաւ, ուրեմն պէտք է ըսէք «կ'ըսէր »։

— Երբեմն, դրուածքի մը ոճը ուժեղացնելու համար մէկ ժամանակին տեղ ուրիշ ժամանակ մը կը գործածենք. մեղք գործած չենք ըլլար, պայմանաւ որ համը չփախցնենք ... Ուրիշ լեզուներու մէջ եւս քերականութիւնը թոյլ կուտայ այդ կարգի «անիրաւութիւններ» ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (64)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

•

Ահա այս ընտրանքին առաջն ենք գտնուում։Այժմ երբ մենք հոս հաւասար ձայնով նստած ենք, ես էլ Մուրատի հետ միանալով կ'ըսեմ.

«Թող Պ. Անդրանիկն եւ Գէորգ Չաւուշը հեռանան մի ժամանակ, անցնին արտասահման եւ հանգստանան»։ Իսկ թէ միւսներէն ո՞վ պիտի մնայ, մեզ համար տարբերութիւն չունի։ Կառավարութիւնը քառասուն ականջներ ունի։ Ասոնք որ այսօր հեռանան այս երկրէն, ան վաղն իսկ կը լսէ։ Եւ գուցէ հալածանքը մի ժամանակ դադարի ։Եւ այն ատեն մենք նոյնիսկ մի քիչ աւելի համարձակութեամբ կըրնանք դիմել եւրոպական հիւպատոսներին եւ ներկայացնել մեր բողոքը անոնց ։

— Ես էլ համարեա թէ այդպէս կը խորհէի, ասաց Տելեմաքը ։ Միայն գանց պիտի անէի այդ վերջին խօսքերը։ Եթէ ունենայինք ռազմամթերք, պաշար եւ գործելու նոր ծրագիր, այն ատեն պիտի չուզէի, որ նոյնիսկ մէկ հասարակ հայդուկ դուրս հանէինք Երկրէն, ալ ուր մնաց մի անուանի խմբապետ։ Դեռ մեր մտքին մէջ թարմ են Խրթէվանի եւ Խասատուրի խումբերը։ Դեռ երէկ էր, որ օգնութեան հասնող հազարաւոր ընկերներից մէկն իսկ չկարողացաւ հոս հասնիլ, մէկը մնաց Բասենի դաշտերում, միւսը՝ Բոցիկի եւ Զիվինի մէջ։ Տեսնում ենք, որ դէպի Երկիր ուժ բերելը բաւական դժուար է ։ Բայց երբ նկատի կ'առնենք ներկայի պայմանները, կը համաձայնինք Մուրատի հետ, եւ «բարի ճանապարհ» կ'ըսենք մեր սիրելի հերոսներին։ Միեւնոյն ատեն կը հաւատանք, որ երբ մեր հայրենիքը իր մէկ օրհասական բոպէին օգնութեան կանչէ նրանց, նրանք նորից կը լինեն պարտականութեան ճանապարհին եւ՝ իրենց քաջերի գլուխն անցած՝ կը քալեն թշնամիին վրայ ։

— Լաւ ճառ էլ սանել գիտես, Տելեմաք, ասաց Անդրանիկը ծիծաղելով.— Դու էլ քո քուէով անցար Մուրատի կողմը ։ « Ձայն բազմաց, ձայն Աստուծոյ » ։ Թող ձեր ասածը լինի։ Միայն թէ՝ ո՞վ պիտի մնայ։ Երկու անուններ կան։ Մէկը՝ Խօոն, միւսը՝ Սեպուհը։ Եթէ Սեպուհը լաւ է, առողջ է, ես համաձայն եմ ։

— Ես էլ համաձայն եմ, ասաց Գէորգ Չաւուշը ։

Եւ բոլորը համաձայն եղան ։

— Ուրեմն, Տելեմաք, ասաց Անդրանիկը, 70 հոգիի համար նաւ կը պատրաստես։ Ես իմ խումբովս ծովով կը մեկնիմ Վան։ Հոն խումբը թողնելով՝ կ'անցնինք արտասահման ։

— Տէ, ելէք այժմ եւ անմիջապէս մեկնեցէք գիւղ, քանի դեռ լոյսը չէ բացուել։

Փոփերն ու Տելեմաքը մեկնեցան դէպի գիւղ անմիջապէս ։

Աղուէս Կարօն չգնաց ։ Նա ասաց .

— Ես ամէն կողմով ապահով եմ։ Ինձ ոչ հարցնող կայ, ոչ էլ փնտռող։ Ես կը մնամ ձեզ հետ։ Եւ ձեզ, արտասահման ճանապարհ դնելէս յետոյ, խումբին հետ կը վերադառնամ սարերը։ Որոշել եմ եւ պիտի մնամ անոնց հետ։ Բաւական ատեն ցած տեղերը սողացի, այժմ կ'ուզեմ թըռչել եւ սաւառնել բարձր օդին մէջ»։

Աղուէս-Կարօն այդ օրը կարծես երիտասարդացել եւ պերճախօս էր դարձել։

Անդրանիկը դուրս ելաւ եւ կրկին վերադառնալով ասաց.

— Քիչ է մնացել լուսնալու։ Բայց, այս օր կ'ուզեմ փամփշտակալներս քակել ամբողջութեամբ եւ հանգիստ պառկել։ Վեց ամիս եղաւ այն օրից, երբեք քակած չեմ, եւ ոչ էլ շապիկ փոխած ։

Զարմանալու ոչինչ կար։ Բոլոր հայդուկները այդպէս էին։ Նրանց մէջ կային այնպիսիներ ,որոնք տարիներ շարունակ գետնի վրայ էին պառկել, ամառը լեռների եւ ծերպերի վրայ բացօթեայ, իսկ ձմեռը, ցուրտ եւ խոնաւ քարայրների մէջ։ Բայց մեզի համար քաղցր էր այդ, երբ կը մտաբերէինք թէ՝ մի մեծ գաղափարի համար կը պայքարինք եւ կը կրենք զրկանքներ ։

Անդրանիկը եւ միւս ընկերները տարածուեցին մի փախաթի վրայ եւ սկսան հանգիստ քնանալ։ Ես էլ թիկունքս տուի մի սիւնի եւ սկսայ քնանալ։

Չգիտեմ, որքան էինք քնացել, երբ յանկարծ Նեմրութի ուղղութեամբ մեր հսկող պահակները լուր բերին թէ՝ թըրքական ժանտարմաներ և գիւղացիներ սկըսել են գիւղը պաշարել ։

«Պատրաստ» լինելու չեփորը հնչուեց անմիջապէս, եւ հայդուկները աճապարեցին գիւղի հրապարակը, ուր նախապէս որոշուած էր հաւաքուիլ վտանգի պարագային ։

Ընթերցողը կը յիշէ անշուշտ մեր նախկին որոշումները « գիրքեր »ի մասին ։ Զորս գիրքեր պիտի պահէինք մեր ձեռքը ։

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

Ի՞ՆՉ ԿԸ ՄՏԱԾԵՆ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ

Սպասելով հանդերձ Ապահովութեան Խորհուրդին գումարման, Մ. Նահանգները ձեռք առած են ամէն դիւանագիտական եւ զինուորական միջոց, ի նախատեսութիւն նոր անակնկալներու: Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ ծերակոյտն ալ պիտի քուէարկէ Այզընհաուըրի պահանջած լիազօրութիւնը, պատկառելի մեծամասնութեամբ: Որոշուած է զօրացնել ամերիկեան 7րդ նաւաբաժինը, որ կը գտնուի Ֆորմոզայի նեղուցին մէջ:

Վիթխարի օդանաւակիր մը, Միտուէյ, որ 45.000 թոն տարողութիւն ունի եւ սպառազինուած է 137 ռազմական օդանաւերով, ճամբայ ելաւ դէպի Ֆորմոզա: Ուրիշ օդանաւակիր մը եւս կը պատրաստուի: Բոլոր մարտանաւերն ալ հիւլէական զէնքեր ունին: Մ. Նահանգները կ'ուզեն նաւային եւ օդանաւային պատկառելի ուժ մը ցուցադրել, հրամանատարութեամբ տասնեակ մը ծովակալներու:

Ամէն տեղ կը վախնան որ Մ. Նահանգները յանկարծ չիյնան պատերազմի մը մէջ, չափազանց եռանդ ցոյց տալով: Միւս կողմէ կը հարցնեն թէ ի՛նչ պիտի պատահի, եթէ ազգայնական Չինաստանի զինեալ ուժերը կատարուած իրողութեան մը առջեւ դնեն ամերիկեան տորմիղը:

Երբ երեսփ. ժողովը քուէարկեց պահանջուած լիազօրութիւնը, նախագահ Այզընհաուըր խորհրդակցութիւն մը կատարեց ազգ. ապահովութեան խորհուրդին, սպայակոյտի պետերուն եւ խորհրդարանի վարիչներուն հետ: Այս խորհրդակցութեանց առթիւ էր որ պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակուեցաւ, հետեւեալ բովանդակութեամբ.— «Ոչ ոքի փոխանցուած է նախագահին պատասխանատուութիւնը: Միայն նախագահը ինք պիտի վճռէ թէ ամերիկեան օդանաւային եւ նաւային ուժերը պիտի գործածուի՞ն ուրիշ նպատակներու համար, բացի Ֆորմոզայի եւ Փեսքատորեան կղզիներու պաշտպանութենէն»:

Այս բացորոշ յայտարարութիւնը մեծապէս ազդեց ամերիկեան ծերակոյտին վրայ, ուր շատեր մտահոգութեան մատնուած էին:

× Ֆորմոզայի ամերիկեան դեսպանը կը կարծէ թէ պատերազմը անխուսափելի է ազգայնական եւ համայնավար Չինաստաններու միջեւ, Ֆորմոզայի համար, թէեւ, կրնայ յետաձգուիլ քանի մը ամիս:

× Մ. Նահանգներու ծովային նախարարը յայտարարեց թէ ամերիկեան տորմիղը ի վիճակի է կրելու առաջին հարուածը, եթէ Ֆորմոզայի համար մղուած տեղական կռիւները տարածուին, պատերազմի մը վերածուելով:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ խնդիրը անելի մը յանգած է, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը: Երկու կառավարութիւնները կը քննեն մասնագէտներու կողմէ մշակուած բանաձեւերը: Բանակցութիւնները տեղի կ'ունենան Փարիզի մէջ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետը, Ատնան Մէնտերէս եւ արտաքին նախարարը, Քէօփրիւլիւ, Հռոմ կը սպասուին Յունուար 30ին (այսօր): Պիտի մնան մինչեւ Փետր. 3: Կ'ըսուի թէ Պապն ալ կ'ուզէ տեսակցիլ Թուրքիոյ վարիչներուն հետ:

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ պարախումբին անդամներէն ջութակահար մը փախաւ անցեալ օր: Կարմիր պահակները ետ պահանջեցին, բայց Փարիզի ոստիկանութիւնը մերժեց: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ռումանացի գաղթական մը չարաչար խոշտանգուեցաւ պահակներուն կողմէ, երբ գացած էր տեսնել պարախումբին պետը, մասնաւոր ժամադրութեամբ, իբրեւ վաղեմի ծանօթ: Առջի օր երեսուն ռումանացի գաղթականներ թշնամական ցոյց մը կատարեցին պարախումբին դէմ, «Ամպիր» թատրոնին մէջ, իրենց ազգ. քայլերգը եւ «Մարսէյեզ»ը երգելով: Ոստիկանութիւնը դուրս հանեց այս ցուցարարները:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր պտոյտ մը պիտի կատարէ երկրին գլխաւոր քաղաքներուն մէջ, պաշտպանելու համար Փարիզի համաձայնութիւնները, որոնց դէմ բուռն պայքար կը մղեն զանազան հոսանքներ եւ մասնաւորապէս ընկերվարականները: Այսօր, կիրակի, չէզոքները, ընկերվարականները եւ ուրիշ խմբակցութիւններ ժողով մը պիտի գումարեն Ֆրանքֆուրթի մէջ, պահանջելով ամէն բանէ առաջ միացնել Գերմանիոյ երկու մասերը:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կառվարենց» խումբին կողմէ, Կիրակի 6 Փետրուար ժամը 15ին Սալ Կալման, *(Փլաս տը լա Կար):*

Կը ներկայացուի ԲԱԽՏԻՆ ԱՆԻՒԸ (Գրիգոր Վահանի), թատերգ. 3 արար Ղեկավարութեամբ Պ. Միհրան Շիշմանեանի:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Անիէռ – Իսիի երգչախումբին ղեկավարութեամբ Պ. Գայիշեանի: *Ժամը 19էն սկսեալ եւրոպական պար,*

Հաղորդակց. միջոց.— Շոգեկառք Կառ տիւ Նոռէն ժամը 14.40, Օթօպիւս Փորթ տը լա Շափէլ 256 թիւ:

6 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

Կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

«Լէ զ'Ամպասատէօր», Շքեղ սրահին մէջ Շան զ'Էլիզէ, 3, Ավընիւ Կապրիէլ:

Նուագախումբ

ՌԱՄՕՆ ՄԷՆՏԻԶԱՊԱԼ

Եւ իր երգչուհին ԼՕԼՕ ՄՕՐԵՆԱ

Ռօպէր Րիքա *երգիչ ընկերակցութեամբ կիթառի*, Անտրէ Շէրվուտ, *Զարլսթօն, ամերիկացի հռչակաւոր պարող*, Ժօ Պըրիթպար, *հաճելի անակնկալ մը"*, Ժան Ֆրնտըքլեան *եւ* Պերճ Պէրպէրեան, *կովկասեան պար:*

Կանխաւ ապահովեցէք ձեր սեղանները հեռաձայնելով Կօպըլէն 24–39:

Մուտք 500 *Ֆրանք*

SALLE GAVEAU
45, Rue de la Boëtie, Paris
Շաբաթ Փետր. 5 ժամը 17.30ին
Ensemble Orchestral de Paris
Ղեկավարութեամբ՝

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Յայտագիր.—

BEETHOVEN

1. Extraits de Promethée
2. Deux Sonates (Clair de Lune et Pathétique)
3. VIIeme Symphonie

Soliste: Naum Sluzny

JACQUES HELIAN

Պիտի մասնակցի իր բոլոր կազմով Մուրատ – Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտներու Մարսիլիոյ Միութեան, անձամբ անբաղդատելի պարահանդէսին՝

12 ՄԱՐՏ

ժամը 22էն մինչեւ լոյս:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ չորեքշաբթի երեկոյ Քաւէի վերնայարկը:

Կը խօսի Պ. Թ. ԳԱՌՆԻԿ:

Նիւթ՝ Հերոսամարտերը եւ հայութիւնը: *Մուտքը ազատ է:*

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պոմոնի «Բըրիստափոր» խումբին պարահանդէսը Փետրուար 26ին, ժամը 21էն մինչեւ լոյս:

***

Ս. ԽԱՉ

Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը, կիրակի Փետրուար 20ին, *ժամը 16էն կէս գիշեր, Օթէլ Մոտէռն,* 8պիզ, Փլաս տը լա Րէփիւպլիք:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ
ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

Տեղի պիտի ունենայ Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ, 27 Փետրուար, կիրակի, ժամը 15ին:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Այս առթիւ հրապարակ հանուած են նուիրատոմսեր:

Բոլոր նուէրները պիտի ծանուցուին «Յառաջ»ի մէջ:

Ձեր նուէրները կրնաք ղրկել նաեւ «Յառաջ»ի կամ հայ գրավաճառներուն միջոցաւ, կամ յանձնել անոնց որ պիտի ներկայանան, փոխան ստացագիր – նուիրատոմսի:

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ»Ի ԱՌԹԻՒ ԽՆՋՈՅՔ—ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան:

Կիրակի, 27 Փետրուար, ժամը 15էն 24: *Սալ Ֆրանքօ Պելժի մէջ,* 59 ռիւ Վէրնիօ, մէթրօ Թօլպիաք եւ Կլասիէռ, օթօպիւս 62 թիւ, Սթասիօն Վէրնիօ:

Կը նախագահէ Պ. ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ
Կը խօսին Պ. Պ. ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ եւ ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ:

Կ'երգեն Ստեփան Պօղոսեան, Տիկին Արմենուհի Գեւոնեան, Տիկին Արաքսի Մուրատեան, Տիկին Լուսիկ Ամիրեան *եւ* Օր. Շաքէ Պէնկեան: *Կը նուագէ* Պ. Մեսումենց:

Կ'արտասանեն Զոհրապ Մուրատեան, *եւ Մխիթարեան վարժարանի աշակերտներէն* Մուրատ Սարգիսեան *եւ* Յովսէփ Տօնիկեան:

Քանի մը սիրողներ կը պարեն Մշոյ Քոչարին եւայլն:

Նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ:

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ:

Մուտք 200 *Ֆրանք:*

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պ. Օհաննէս Գուլոյեան (Հայաստան), կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Յարութիւն Գուլոյեան, հօր անունը Աւետիս, մօրը՝ Մարիամ (Եօզկատցի), ինք Պոլսոյ որբանոցն էր ուրկէ գացած է հին Յունաստան եւ յետոյ Փարիզ: Տեղեկացնել՝ Յակոբ Հարիթեանի՝
4, Rue de Londres, Alfortville, Seine

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 21ին Լը Ռէժանի վերնայարկը: Կարեւոր օրակարգ:

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ.— Հ. Յ. Դ. Արամ Ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս երկուշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՄԱՐՏ

Կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանին 24րդ տարեկան ցերեկոյթը, Սանթըր Մարսըլէն, Պէրթըլօ, 28պիս, ռիւ Սէն Տօմինիք, Փարիզ (7):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Արշակ Արզուեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի, Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, 15 ռիւ Ժան Կուժոն, *իրենց կնոջ եւ մօր՝* Մարի Արզուեանի *մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:*

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախարբերդի Միութեան մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հայրենակիցներուն՝ Ասատուր Հոլոփիկեանի, իր մօր՝ Տիկին Սուլթանի մահուան առթիւ, Եղբարք Յովհաննէսեաններու իրենց հօր՝ Ասատուր Յովհաննէսեանի մահուան առթիւ, նաեւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն:

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

Զմշկածագի եւ շրջանի ժողովրդական երգերուն, պարերուն եւ բանահիւսութեանց հաւաքածոն, ձայնագրուած եւ ընտիր տպագրութեամբ:

Բոլոր ապսպրանքներու եւ տեղեկութեանց համար դիմել Պ. Բ. Աճէմեանի, 202 ռիւ տիւ Ֆոպ. Սէն Մարթէն, Փարիզ:

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 8.45ԻՆ

Իէնայի թատրոնը, 10 Ավընիւ տ'Իէնա

ԴԵՐԱՍԱՆ Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ

Կը ներկայացնէ եւ կը խաղայ

Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ՇՈՂՈՔՈՐԹԸ
Կատակերգութիւն երեք արար,

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ ԱՌԱՆՑ ՍԻՐՈՅ
Տաղաչափուած տռամ մէկ արար

Տոմսերու գին՝ 300, 200 *եւ պատուոյ տոմս:*

Տէր եւ Տիկին Ֆարշիեան վկայեալ Փարիզէն, կը պատրաստեն ամէն տեսակ հագուստներ, այրերու եւ կիներու համար, գոհացնելով ամէնէն նուրբ ճաշակները:

Քանի մը անուններ մեր յաճախորդներու ցանկէն.—

Տէր եւ Տիկին Բժիշկ Տօմինիքօ Միշէլի, Փալէրմօ (Իտալիա), Տէր եւ Տիկին Վիլհէլմ, գործարանատէր (Սթրազպուր), Օր. Ֆրանս Ֆօշէ (Ղարիպջանեան) Փարիզի ամերիկեան դեսպան Պ. Անտրէ Ժիլպէր, գործարանատէր (Պրիւսէլ), Տէր եւ Տիկին Շխայթէլս (Նիւ Եորք, Միացեալ Նահանգ): (Շար.)

ՅԱՌԱՋի կողմէ ներկայացողներուն ապրանքի վրայ հազար Ֆր. զեղչ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՇԱՄՈՒՆՏԱՂ, արձակ՝ բանաստեղծութիւններ: Գրեց՝ Օննիկ Կիւլմէզեան: Պոլիս 1954: Գին 150 ղրուշ:

ՆԵՐԱՇԽԱՐՀ, գրեց՝ Ինտրա (Տիրան Չրաքեան), Բ. տպագրութիւն: Տպ. Էտվան, Պէյրութ, 1955: Գին 125 սէնթ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿ. ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃեմարաՆի 25ամեայ յոբելեան: Բացման հանդէս, Պէյրութ: